

Sosyal Bilimler
Enstitüsü

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

**SPOR UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜNDE ADİL YARGILANMA HAKKI:
AİHS'İN KURUMSAL GEREKLİLİKLERİ BAĞLAMINDA CAS, TFFTK VE
GSBTK ÖZELİNDE BİR DEĞERLENDİRME**

DOKTORA TEZİ

EMRE ÇETİN

İSTANBUL, 2024

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

**SPOR UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜNDE ADİL YARGILANMA HAKKI:
AİHS'İN KURUMSAL GEREKLİLİKLERİ BAĞLAMINDA CAS, TFFTK VE
GSBTK ÖZELİNDE BİR DEĞERLENDİRME**

DOKTORA TEZİ

EMRE ÇETİN

TEZ SAVUNMA JÜRİSİ

1. TEZ DANIŞMANI : PROF. DR. HATİCE SELİN PÜRSELİM ARNING
2. ÜYE : PROF. DR. HATİCE KOCASAKAL
3. ÜYE : PROF. DR. MUSTAFA ERKAN
4. ÜYE : PROF. DR. SİBEL ÖZEL
5. ÜYE : DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET POLAT KALAFATOĞLU

İSTANBUL, 2024

ÖZET

[SPOR UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜNDE ADİL YARGILANMA HAKKI: AİHS'İN KURUMSAL GEREKLİLİKLERİ BAĞLAMINDA CAS, TFFTK VE GSBTK ÖZELİNDE BİR DEĞERLENDİRME]

Spor uyuşmazlıklarının çözümünün önemi, sporun bir boş zaman faaliyetinden ekonomik bir faaliyete dönüşmesiyle birlikte artmıştır. Spor uyuşmazlıkları çoğunlukla spor organizasyonlarının bünyelerinde çözülmektedir. Ancak, bu uyuşmazlıkların artan önemi ve bireylerin yaşamları, meslekleri ve çıkarları üzerindeki etkisi sonrasında, bu uyuşmazlık çözümleri bir devlet mahkemesi yargılamasına eşdeğer hale gelmiştir. Bu konuma ulaşılması, söz konusu yargılamaların bir devlet yargılamasından beklenen güvenceleri sağlaması beklentisini doğurmuştur. Bu beklentilerin başında adil yargılanma hakkı gelmektedir. Spor örgütleri bünyesinde çalışan spor uyuşmazlık çözüm mercileri ya da bağımsız spor uyuşmazlık çözüm mercileri, bir devlet yargısının parçası olmadıkları için başlangıçta bu beklentiye olumlu yaklaşmamış olsalar da spor sektöründe insan hakları konusunda farkındalığın artması ve uluslararası örgütlerin çalışmaları sonrasında bu beklentiye esas almaya başlamışlardır. Ancak kuruluşların bu girişimlerini yeterli görmeyen spor aktörlerinin söz konusu uyuşmazlık çözüm mercilerinin kararlarına karşı AİHM'e yaptıkları son başvurular üzerine AİHM bu mercilerin AİHS m. 6 anlamında mahkeme niteliğinde olduğuna ve yargılamanın türüne göre adil yargılanma hakkının öngördüğü güvenceleri sağlaması gerektiğine karar vermiştir. AİHM'in bu kararlarının ülkemizi de doğrudan ilgilendirmesi sebebiyle, ülkemizde spor uyuşmazlıklarının çözümünde münhasır yetkiye sahip olan Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu, Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulu ile uluslararası spor uyuşmazlıklarının çözümünde tekel konumuna yaklaşan Spor Tahkim Mahkemesi'nin yapısının adil yargılanma hakkının öngördüğü güvencelere uygunluğu tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Adil yargılanma hakkı, Spor Tahkim Mahkemesi, Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu, Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulu, tarafsızlık ve bağımsızlık, spor uyuşmazlıkları

ABSTRACT

[THE RIGHT TO A FAIR TRIAL IN THE SETTLEMENT OF SPORTS DISPUTES: AN EVALUATION IN CAS, TFFAB AND MYSAB IN THE CONTEXT OF INSTITUTIONAL REQUIREMENTS OF THE ECHR]

The importance of sports dispute resolution has increased with the transformation of sport from a leisure activity to an economic activity. Sports disputes are mostly resolved within sports organizations. However, following the increasing importance of these disputes and their impact on individuals' lives, professions and interests, these dispute resolutions have become the equivalent of a state court proceeding. Achieving this status has led to the expectation that these proceedings should provide the guarantees expected from a state court proceeding. One of these expectations is the right to a fair trial. Although sports dispute settlement authorities working within sports organizations or independent sports dispute settlement authorities did not initially respond positively to this expectation as they are not part of a state judiciary, they have started to take this expectation as a basis following the increase in awareness of human rights in the sports sector and the work of international organizations. However, sports stakeholders who do not find these initiatives sufficient have, following their final appeals to the ECtHR against the decisions of these dispute resolution bodies, the ECtHR decided that these bodies must have the nature of a court within the meaning of Article 6 of the ECHR and must provide the guarantees required by the type of trial envisaged by the right to a fair trial. Since these judgements of the ECtHR are of direct relevance to our country, the compatibility of the structure of the Turkish Football Federation Arbitration Board and the Arbitration Board of the Ministry of Youth and Sports, which have exclusive authority in the settlement of sports disputes in our country, and the Court of Arbitration for Sport, which is approaching a monopoly position in the settlement of international sports disputes, with the guarantees stipulated by the right to a fair trial has been discussed.

Keywords: The right to a fair trial, Court of Arbitration for Sport, Turkish Football Federation Arbitration Board, the Ministry of Youth and Sports Arbitration Board, impartiality and independence, sports disputes

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR.....	xvi
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	6
SPOR UYUŞMAZLIKLARI ve ÇÖZÜM YOLLARI	6
I. Spor Hukuku.....	6
II. Spor Uyuşmazlıkları.....	15
A. Genel Olarak.....	15
B. Spor Uyuşmazlık Türleri.....	16
1. Kaynaklarına Göre Spor Uyuşmazlık Türleri.....	16
a. Özel Hukuktan Doğan Spor Uyuşmazlıkları.....	17
b. Kamu Hukukundan Doğan Spor Uyuşmazlıkları.....	18
c. Kendine Özgü Hukuk Alanlarından Doğan Spor Uyuşmazlıkları.....	22
2. Sportif Uyuşmazlıklar.....	25
3. Doping Uyuşmazlıkları.....	28
4. Spor Dalının Niteliğine Göre Spor Uyuşmazlık Türleri (Amatör Spor Uyuşmazlıkları-Profesyonel Spor Uyuşmazlıkları)	30
5. Ulusal Spor Uyuşmazlıkları-Uluslararası Spor Uyuşmazlıkları.....	31
C. Spor Uyuşmazlıklarının Tarafları.....	33
III. Sporun Örgütlenme Yapısı.....	34
A. Uluslararası Spor Örgütlenme Yapısı.....	34
B. Türkiye’de Sporun Örgütlenme Yapısı.....	37
IV. Spor Uyuşmazlıklarının Çözüm Yolları.....	47
A. Spor Uyuşmazlıklarının Sportif Uyuşmazlık Çözüm Mercileri Tarafından	

Çözümü	48
1. Genel Olarak.....	48
2. Spor Uyuşmazlıklarının Türkiye’deki Sportif Uyuşmazlık Çözüm Mercileri Tarafından Çözümü.....	52
a. Futbolda Sportif Uyuşmazlık Çözüm Mercileri.....	53
i. Türkiye Futbol Federasyonu İlk Derece Hukuk Kurulları.....	53
(1) Futbolun Yönetimi ve Disiplininde Görevli İlk Derece Hukuk Kurulları	54
(2) Futboldaki Sözleşmesel Uyuşmazlıkların Çözümünde Başvurulabilecek İlk Derece Hukuk Kurulu.....	55
ii. Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu.....	61
b. Futbol Dışındaki Spor Dallarındaki Sportif Uyuşmazlık Çözüm Mercileri.....	63
i. Spor Federasyonlarının Kurulları.....	64
ii. Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Disiplin Kurulları.....	65
iii. Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulu.....	67
3. Uluslararası Sportif Uyuşmazlık Çözüm Mercileri Tarafından Spor Uyuşmazlıklarının Çözümü.....	71
a. Genel Olarak.....	71
b. İlk Derece Uyuşmazlık Çözüm Mercisi Olarak Uluslararası Spor Federasyonlarının ve Kuruluşlarının Kurulları.....	72
4. Sportif Uyuşmazlık Çözüm Mercilerince “Tahkim” Adı Altında Yürütülen Yargılamalar.....	73
a. Ulusal Sportif Uyuşmazlık Çözüm Mercilerince Yürütülen Yargılamalar.....	74
b. Uluslararası Sportif Uyuşmazlık Çözüm Mercilerince Yürütülen Yargılamalar	75
B. Spor Uyuşmazlıklarının Devlet Mahkemeleri Tarafından Çözümü	78
1. Genel Olarak.....	78
2. Türkiye’de Spor Uyuşmazlıklarının Devlet Mahkemeleri Tarafından Çözümü.....	81
C. Spor Uyuşmazlıklarının Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleriyle Çözümü	83
1. Spor Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü.....	84

a. Genel Olarak.....	84
b. Türkiye’de Spor Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü.....	85
i. Spor Uyuşmazlıklarının Tahkime Elverişliliği.....	87
ii. Tahkim Anlaşması.....	92
iii. Spor Uyuşmazlıklarının Çözümünde Başvurulan İhtiyari Tahkim Türleri.....	94
(1) Ad-Hoc Tahkim.....	94
(2) Tahkim Merkezlerince Yürütülen Tahkim Yargılaması.....	95
aa. Genel Olarak.....	95
ab. Türkiye’deki Kurumsal Tahkim Merkezleri.....	95
2. Spor Uyuşmazlıklarının Arabuluculuk Yoluyla Çözümü.....	96
D. Spor Uyuşmazlıklarının Spor Tahkim Mahkemesi Tarafından Çözümü.....	97
1. Genel Olarak.....	97
2. Spor Tahkim Mahkemesi Ad-Hoc Dairesince Uyuşmazlıkların Çözülmesi.....	100
3. Spor Tahkim Mahkemesi İlk Derece Tahkim Dairesince Uyuşmazlıkların Çözülmesi.....	101
4. Spor Tahkim Mahkemesi Temyiz Tahkim Dairesince Uyuşmazlıkların Çözülmesi.....	105
5. CAS Hakem Kararlarına Karşı İsviçre Federal Mahkemesi’nde İptal Davası Açılması.....	106
V. Sportif Faaliyetlerde Yaşanan Temel Hak İhlalleri Karşısında Başvurulabilecek Merciler.....	109
A. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna Başvuru.....	109
B. Kamu Denetçiliği Kurumuna Başvuru.....	111
C. Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru.....	113
D. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne Bireysel Başvuru.....	115
1. Genel Olarak Bireysel Başvuru.....	115
2. Sportif Faaliyetlerde Yaşanan Temel Hak İhlallerine İlişkin Bireysel Başvuruların Kabul Edilebilirlik Koşullarının Değerlendirilmesi.....	116

a.	İç Hukuk Yollarının Tüketilmiş Olması.....	116
b.	Mahkemenin Konu Bakımından Yargı Yetkisine Sahip Olması.....	120
c.	Mahkemenin Kişi Bakımından Yargı Yetkisine Sahip Olması.....	121
d.	Başvurucu Önemli Bir Zarar Görmüş Olmalıdır.	124
	İKİNCİ BÖLÜM.....	126
	ADİL YARGILANMA HAKKININ MEDENİ HUKUK YARGILAMALARI	
	İÇİN ÖNGÖRDÜĞÜ KURUMSAL GEREKLİLİKLER	126
I.	Adil Yargılanma Hakkı.....	126
A.	Genel İlkeler.....	126
B.	Koruma Alanı.....	131
1.	Medeni Hak ve Yükümlülüklerle İlişkin Uyuşmazlık.....	131
a.	Medeni Niteliğe Sahip Bir Hak ve Yükümlülüğün Söz Konusu Olması.....	131
i.	Medeni Hak ve Yükümlülük Niteliğinde Olan Uyuşmazlıklar.....	134
ii.	Medeni Nitelikte Olmayan Hak ve Yükümlülüklerle İlişkin Uyuşmazlıklar...136	
b.	İç Hukukta Tanınan Bir Hak veya Yükümlülüğün Doğan Bir Uyuşmazlığın Söz Konusu Olması.....	137
c.	Uyuşmazlığın Karara Bağlanması Söz Konusu Hak ve Yükümlülük İçin Kesin Sonuç Doğurması.....	140
2.	Suç İsnadı.....	142
II.	Adil Yargılanma Hakkının Temel Güvenceleri.....	145
A.	Mahkemeye Başvurma Hakkı.....	146
1.	Genel İlkeler.....	146
2.	Mahkemeye Başvurma Hakkının Sınırlandırılması.....	149
a.	Genel Olarak.....	149
b.	Dava Açma Hakkına Yönelik Sınırlandırmalar.....	149
i.	Doğrudan Sınırlandırmalar.....	150
ii.	Dolaylı Sınırlandırmalar.....	150

(1) Avukatla Görüşme Hakkının Tanınmaması.....	150
(2) Adli Yardım.....	150
(3) Dava Açma ve Temyiz Sürelerine İlişkin Sorunlar.....	152
(4) Dava Açmayı Geciktirici Koşullar Öngörülmesi.....	153
(5) Hukuki Kesinlik Olmaması.....	153
c. Mahkemenin Yetkisine Yönelik Sınırlandırmalar.....	154
d. Yargı Kararının Uygulanmaması.....	157
3. Mahkemeye Başvurma Hakkından Feragat.....	158
B. Mahkemelerin Kanuniliği, Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı.....	159
1. Mahkeme Kavramı.....	159
a. Mahkeme Kavramının Özerk Yorumu.....	159
b. Mahkemenin Tam Yargı Yetkisini Haiz Olması.....	164
c. Mahkeme Üyelerinin Liyakat Esasına Göre Seçilmesi.....	167
2. Yasayla Kurulmuş Mahkeme.....	168
3. Bağımsız Mahkeme.....	171
a. Genel İlkeler.....	171
b. Mahkemenin Çeşitli Kuvvetler Karşısında Bağımsızlığı.....	173
i. Yürütme Karşısında Bağımsızlık.....	173
ii. Yasama Karşısında Bağımsızlık.....	174
iii. Taraflar Karşısında Bağımsızlık.....	174
c. Bağımsızlık Değerlendirmesinde Başvurulan Kriterler.....	175
i. Mahkeme Üyelerinin Atanma Usulü.....	175
ii. Mahkeme Üyelerinin Görev Süresi.....	176
iii. Dış ve İç Baskılara Karşı Güvencelerin Varlığı.....	176
iv. Mahkemenin Bağımsız Görünümü.....	178
4. Tarafsız Mahkeme.....	178
a. Genel İlkeler.....	178

b.	Mahkemenin Tarafsızlığını Belirleme Yöntemleri.....	180
i.	Nesnel Yöntem.....	181
ii.	Öznel Yöntem.....	184
c.	Mahkemenin Tarafsızlığını Tehlikeye Düşürebilecek Durumlar.....	186
i.	Yargı Merciiin Birden Fazla İşlevinin Bulunması.....	186
ii.	Mahkeme Üyelerinin Farklı Roller Üstlenmesi.....	186
iii.	Farklı Yargısal İşlevler Üstlenmesi.....	187
iv.	Hâkimlerin Davayla Kişisel Menfaatleri ve Bir Bağlarının Bulunması.....	188
C.	Aleni Yargılanma Hakkı.....	189
1.	Aleni Yargılanma.....	190
2.	Aleni Hüküm.....	196
D.	Makul Sürede Yargılanma Hakkı.....	197
1.	Başvurucunun Mağduriyet Durumu.....	197
2.	Makul Süre Şartının Değerlendirilmesi.....	198
a.	Esaslar.....	198
b.	Yargılama Süresinin Belirlenmesi.....	199
c.	Kriterler.....	200
i.	Davanın Karmaşıklığı.....	201
ii.	Başvurucunun Davranışları.....	201
iii.	Yetkili İdarelerin Davranışları.....	202
III.	Tahkim ve Adil Yargılanma Hakkı Arasındaki İlişki.....	204
	ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	210
	SPOR TAHKİM MAHKEMESİ, TFF TAHKİM KURULU VE GSB TAHKİM KURULUNUN YÜRÜTTÜĞÜ YARGILAMALARIN ADİL YARGILANMA HAKKININ KURUMSAL GEREKLİLİKLERİNE UYGUNLUĞUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	210
I.	Spor Tahkim Mahkemesince Yürütülen Yargılamaların Adil Yargılanma Hakkının Kurumsal Gerekliliklerine Uygunluğunun Değerlendirilmesi.....	210

A. Adil Yargılanma Hakkının Koruma Alanı Bakımından Değerlendirme.....	212
B. Mahkeme Niteliğini Haiz Olup Olmadığının Değerlendirilmesi.....	216
C. Mahkemelerin Yasayla Kurulması İlkesine Uygunluğunun Değerlendirilmesi	222
D. Mahkemeye Başvuru Hakkına Uygunluğunun Değerlendirilmesi.....	224
1. Genel Değerlendirme.....	224
2. Hakkın Sınırlandırılması Yönünden Değerlendirme.....	227
a. Dava Açma Hakkına İlişkin Sınırlandırmalar.....	227
i. Kişi ve Konu Yönünden Sınırlandırma.....	228
ii. Avukatla Temsil.....	229
iii. Adli Yardım.....	229
iv. Yargılama Masrafları.....	231
v. Başvuru Süresi.....	232
b. Dava Açmayı Geciktirici Koşullar.....	233
c. Kararların Uygulanması.....	233
E. Bağımsız ve Tarafsız Mahkeme Niteliğinde Olup Olmadığının Değerlendirilmesi.....	234
1. Bağımsız Mahkeme Niteliğinde Olup Olmadığının Değerlendirilmesi.....	234
a. Hakemlerin Seçilme ve Atanma Usulü.....	235
b. Hakemlerin Görev Süresi.....	241
c. Hakemlere İç ve Dış Baskılara Karşı Koruma Sağlayan Güvenceler.....	242
i. Hakemlerin Azli veya Görevden Alınması.....	243
ii. Hakemlerin Mali Teminatı.....	244
iii. Hakemlerin Sorumluluğuna Başvurulması.....	244
d. Tarafsızlık ve Bağımsızlık Beyanı.....	245
e. Hakemlerin Reddi ve Çekilmesi.....	245
2. Tarafsız Mahkeme Niteliğinde Olup Olmadığının Değerlendirilmesi.....	246
a. Nesnel Tarafsızlık.....	246

i. Hakem ile Davanın Tarafları Arasında Hiyerarşik veya Diğer Türden Bir İlişkinin Varlığı.....	247
ii. Yargılamalarda Görev Alan Diğer Kişilerin Tarafsızlığı.....	248
iii. Yargılama Sürecinde Aynı Kişinin Birden Fazla Görev Üstlenmesi.....	252
b. Hakemlerin Öznel Tarafsızlığı.....	254
i. Hakemlerin Uyuşmazlık veya Dava Hakkında Görüş Bildirmesi, Yürütmenin Müdahalesi veya Kamuoyu Açıklamaları.....	255
ii. Uyuşmazlığın, Hakemlerden En Az Birinin Kişisel Menfaatini İlgilendirmesi.....	255
3. Spor Tahkim Mahkemesinin Bağımsız ve Tarafsız Görünümü.....	257
F. Aleni Yargılama Kuralına Uygunluğu.....	266
1. Yargılamanın Duruşmalı Yapılması.....	267
2. Kararların Aleni Olarak Tefhimi.....	272
G. Makul Sürede Yargılanma İlkesine Uygunluğunun Değerlendirilmesi.....	275
II. Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulunca Yürütülen Yargılamaların Adil Yargılanma Hakkının Kurumsal Gerekliliklerine Uygunluğunun Değerlendirilmesi	277
A. Adil Yargılanma Hakkının Koruma Alanı Bakımından Değerlendirme.....	278
B. Mahkeme Niteliğini Haiz Olup Olmadığının Değerlendirilmesi.....	284
C. Mahkemelerin Yasayla Kurulması İlkesine Uygunluğunun Değerlendirilmesi	295
D. Mahkemeye Başvuru Hakkına Uygunluğunun Değerlendirilmesi.....	301
1. Genel Değerlendirme.....	301
2. Hakkın Sınırlandırılması Yönünden Değerlendirme.....	304
a. Dava Açma Hakkına Yönelik Sınırlandırmalar.....	305
i. Kişi ve Konu Yönünden Sınırlandırma.....	305
ii. Adli Yardım İmkânı	305
iii. Başvuru Harçları	308
iv. Başvuru/İtiraz Süresi	310
b. Kurulun Yetkisine Yönelik Sınırlandırmalar	311

c. Kurul Kararlarının İcrası.....	312
E. Kurulun Bağımsız ve Tarafsız Mahkeme Niteliğinde Olup Olmadığının Değerlendirilmesi.....	312
1. Kurulun Bağımsız Mahkeme Niteliğinde Olup Olmadığının Değerlendirilmesi ..	317
a. Üyelerin Atanma Yöntemi	325
b. Üyelerin Görev Süresi.....	328
c. Üyeleri İç ve Dış Baskılardan Korumaya Yönelik Güvenceler	331
i. Üyelerin Sorumluluğuna Başvurulması	332
ii. Üyelere Ödenecek Ücret/Mali Teminat	333
iii. Üyelere Emir, Talimat Verilememesi, Tavsiye veya Telkinde Bulunulmaması	335
d. Bağımsızlık ve Tarafsızlık Beyanı ile Yemini	335
e. Üyelerin Görevden Çekilmesi ve Tarafların Üyelerin Bağımsızlığından ve Tarafsızlığından Şüphe Duymaları Halinde Başvurulabilecekleri Yol	337
f. Mesleki Ahlak ve Davranış Kuralları	340
2. Kurulun Tarafsız Mahkeme Niteliğinde Olup Olmadığının Değerlendirilmesi ...	340
a. Nesnel Tarafsızlık	341
i. Kurul Üyeleri ile Davanın Tarafları Arasında Hiyerarşik veya Diğer Türden Bir İlişkinin Varlığı.....	342
ii. Kurul Üyelerinin Yargılama Sürecinde Birden Fazla Görev Üstlenmesi	344
iii. Kurul Üyelerinin Hâkimlik Mesleğinden Olmaması	346
iv. Yargılamalarda Görev Alan Diğer Kişilerin Tarafsızlığı	347
b. Kurul Üyelerinin Öznel Tarafsızlığı	348
i. Kurul Üyelerinin Uyuşmazlık veya Dava Hakkında Görüş Bildirmesi, TFF Yönetim Kurulu veya Genel Kurulunun Müdahalesi veya Kamuoyu Açıklamaları	348
ii. Uyuşmazlığın Kurul Üyelerinden En Az Birinin Kişisel Menfaatini İlgilendirmesi	349

3.	Kurulun Tarafsız ve Bağımsız Görünümü	351
F.	Aleni Yargılama Kuralına Uygunluğunun Değerlendirilmesi	359
1.	Yargılamanın Duruşmalı Yapılması	360
2.	Duruşmanın Kamuya Açık Yapılması	364
3.	Kararların Aleni Olarak Tefhimi.....	367
G.	Makul Sürede Yargılanma İlkesine Uygunluğunun Değerlendirilmesi	368
III.	Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulunca Yürütülen Yargılamaların Adil Yargılanma Hakkının Kurumsal Gerekliliklerine Uygunluğunun Değerlendirilmesi ...	370
A.	Adil Yargılanma Hakkının Koruma Alanı Bakımından Değerlendirme.....	372
B.	Mahkeme Niteliğini Haiz Olup Olmadığının Değerlendirilmesi	377
C.	Mahkemelerin Yasayla Kurulması İlkesine Uygunluğunun Değerlendirilmesi	381
D.	Mahkemeye Başvuru Hakkına Uygunluğunun Değerlendirilmesi	384
1.	Genel Değerlendirme	384
2.	Hakkın Sınırlandırılması Yönünden Değerlendirme	385
a.	Dava Açma Hakkına Yönelik Sınırlandırmalar	385
i.	Kişi ve Konu Yönünden Sınırlandırma	385
ii.	Adli Yardım İmkânı	386
iii.	Başvuru Ücreti.....	389
iv.	Başvuru/İtiraz Süresi	389
v.	Hukuki Kesinlik	390
b.	Kurulun Yetkisine Yönelik Sınırlandırmalar	390
c.	Kurul Kararlarının İcrası.....	391
E.	Kurulun Bağımsız ve Tarafsız Mahkeme Niteliğinde Olup Olmadığının Değerlendirilmesi	391
1.	Kurulun Bağımsız Mahkeme Niteliğinde Olup Olmadığının Değerlendirilmesi	393
a.	Üyelerin Atanma Yöntemi	394
b.	Üyelerin Görev Süresi.....	395

c.	Üyeleri İç ve Dış Baskılardan Korumaya Yönelik Güvenceler	395
i.	Görev ve Ücret Teminatı	396
ii.	Üyelerin Sorumluluğuna Başvurulması	397
iii.	Üyelere Emir, Talimat Verilememesi, Tavsiye veya Telkinde Bulunulamaması	397
d.	Bağımsızlık ve Tarafsızlık Beyanı ve Yemini	398
e.	Üyelerin Görevden Çekilmesi ve Tarafların Üyelerin Bağımsızlığından veya Tarafsızlığından Şüphe Duymaları Halinde Başvurabilecekleri Yol	398
f.	Mesleki Ahlak ve Davranış Kuralları	399
2.	Tarafsız Mahkeme Niteliğinde Olup Olmadığının Değerlendirilmesi.....	400
a.	Nesnel Tarafsızlık	400
i.	Kurul Üyeleri ile Davanın Tarafları Arasında Hiyerarşik veya Diğer Türden Bir İlişkinin Varlığı.....	401
ii.	Kurul Üyelerinin Yargılama Sürecinde Birden Fazla Görev Üstlenmesi	402
iii.	Kurul Üyelerinin Hâkimlik Mesleğinden Olmaması	403
iv.	Yargılamalarda Görev Alan Diğer Kişilerin Tarafsızlığı	404
b.	Kurul Üyelerinin Öznel Tarafsızlığı	405
i.	Kurul Üyelerinin Uyuşmazlık veya Dava Hakkında Görüş Bildirmesi, Bakanlığın Müdahalesi veya Kamuoyu Açıklamaları	406
ii.	Uyuşmazlığın Kurul Üyelerinden En Az Birinin Kişisel Menfaatini İlgilendirmesi	406
3.	Kurulun Tarafsız ve Bağımsız Görünümü	408
F.	Aleni Yargılama İlkesine Uygunluğunun Değerlendirilmesi	411
1.	Yargılamanın Duruşmalı Yapılması	412
2.	Duruşmanın Kamuya Açık Yapılması	414
3.	Kararların Aleni Olarak Tefhimi	415
G.	Makul Sürede Yargılanma İlkesine Uygunluğunun Değerlendirilmesi	417
SONUÇ	.....	419

KAYNAKÇA.....	424
YARARLANILAN ELEKTRONİK KAYNAKLAR.....	449

KISALTMALAR

AAD	Avrupa Adalet Divanı
AB	Avrupa Birliği
AFDK	Amatör Futbol Disiplin Kurulu
agk	adı geçen karar
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AY	Anayasa
BAT	Basketball Arbitral Tribunal- Basketbol Tahkim Kurulu
BD	Büyük Daire
BM	Birleşmiş Milletler
C	Cilt
CAS	Court of Arbitration for Sport-Spor Tahkim Mahkemesi
DRC	Dispute Resolution Chamber
E.	Esas
EDAC	Enerji Uyuşmazlıkları Tahkim Merkezi
FIBA	Fédération Internationale de Basketball- Uluslararası Basketbol Federasyonu
FIFA	Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği-Fédération Internationale de Football Association
GSB	Gençlik ve Spor Bakanlığı
GSBTK	Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulu
GSGM	Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü
HD.	Hukuk Dairesi
HMK	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
ICAS	International Council of Arbitration for Sport-Uluslararası Spor Tahkim Konseyi
ISTAC	İstanbul Tahkim Merkezi

İFM	İsviçre Federal Mahkemesi
İFMK	İsviçre Federal Mahkeme Kanunu
İFMUK	İviçre Federal Medeni Usul Kanunu
İK	İş Kanunu
İK	İş Kanunu
İMK	İş Mahkemeleri Kanunu
İsviçre MÖHFK	İsviçre Milletlerarası Özel Hukuk Hakkındaki Federal Kanunu
İTOTAM	İTOTAM Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi
K.	Karar
k.k.	kabul edilebilirlik kararı
KDK	Kamu Denetçiliği Kurumu
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
m.	madde
MÖHUK	Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
MTK	Milletlerarası Tahkim Kanunu
para.	Paragraf
PFDK	Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu
RG	Resmî Gazete
S	Sayı
s.	sayfa
T.	Tarih
TBK	Türk Borçlar Kanunu
TFF	Türkiye Futbol Federasyonu
TFFTK	Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
TMOK	Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi
TMPK	Türkiye Milli Paralimpik Komitesi

UÇK	Uyuşmazlık Çözüm Kurulu
UEFA	Avrupa Futbol Federasyonları Birliği-Union of European Football Associations
UPK	Uluslararası Paralimpik Komitesi
UOK	Uluslararası Olimpiyat Komitesi
v.	versus
vd.	ve devamı
WADA	World Anti Doping Agency
Yarg.	Yargıtay

GİRİŞ

Spor, kişilerin günlük yaşantısındaki boş zamanlarını değerlendirme faaliyeti olmaktan çıkıp kitlesel düzeyde katılımcıya ulaşan, önemli düzeyde gelir getiren ekonomik bir faaliyete dönüşmüştür. Sporun bu gelişimi, spor faaliyetleri ve organizasyonlarının icrasında birçok uyuşmazlığı da beraberinde getirmiştir. Günümüz şartlarında, spor faaliyetlerinin ve organizasyonlarının gerek katılımcılar yönünden gerek ulaştığı ekonomik hacim ortaya çıkan bu uyuşmazlıkların türlerini ve kapsamını artırmıştır. Sportif faaliyetlerin bir sistem dâhilinde yürütüldüğü ilk zamanlarda, uyuşmazlıklar çoğunlukla spor oyun kuralları, sportif faaliyetlere katılım gibi spor faaliyetinin gerçekleştirilmesine özgü olmasına karşın günümüzde neredeyse hukukun her alanına ilişkin spor uyuşmazlıklarıyla karşılaşmaktadır.

Spor faaliyetlerinden doğan uyuşmazlıklarda, insan haklarına ilişkin uyuşmazlıkların sayısı son yıllarda dikkate değer düzeyde artmıştır. İnsan hakları, modern hukuk düzenleri bakımından vazgeçilmez olmasına karşın spor faaliyetlerinde insan haklarına ilişkin uyuşmazlıkların son yıllarda artması, sporun kendi dinamiklerinin bir sonucudur. Spor faaliyetlerinin bir hukuk düzeni içinde gerçekleştirilmesi ihtiyacının ortaya çıktığı ve bu yönde girişimlere başlandığı ilk zamanlarda, ülkelerin mevcut hukuk düzeninin spor hukukuna ve sportif faaliyetlere doğrudan müdahalesinin mümkün olmadığı anlayışı hâkimdir ve sporun özerkliği anlayışı doğrultusunda devletlerin bu düzenin inşasında yer alması istenmemektedir. Bu yaklaşım sebebiyle de bu dönemde sportif kuruluşlar kendilerini temel insan haklarına uyma yükümlülüğü altında görmedikleri gibi kendilerini temel insan hakları düzenlemeleriyle bağlı da görmemiştir ve bunun neticesi olarak da spor faaliyetlerinde meydana gelen insan haklarına ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde insan haklarının korunmasında temel görevi üstlenen ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar rol alamamıştır¹. Günümüzde, sporun özerkliğinin kabulünün yanında spor faaliyetlerinin insan haklarının koruma alanı dışında olduğunun kabul edilemeyeceği, her ne kadar devletlerin doğrudan müdahalesi söz konusu olmasa da sportif kuruluşların faaliyetlerini insan haklarına uygun şekilde yürütmesi gerektiği kabul edilmektedir. Bu anlayış değişimi sonrasında, birçok uluslararası ve ulusal sportif kuruluş, faaliyetlerini insan haklarına uygun şekilde yürütebilmek için gerekli girişimlerde bulunmuştur. Bunun yanı sıra, spor uyuşmazlıklarının çözümünde önemli bir yeri olan İsviçre Federal Mahkemesi ve Spor Tahkim Mahkemesi ise Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde öngörülen hakların uyuşmazlıkların çözümünde

---

¹ Behiç Cüneyt Fidanoglu, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Sporda Dünya Anti-Doping Programı, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 2011, Sayı: 3, s. 282, 284.

dolaylı olarak dikkate alınabileceğini uzunca bir süredir kabul edilmektedir².

Sportif kuruluşların insan haklarına uyum çalışmaları, Birleşmiş Milletler [BM] İnsan Hakları Konseyi'nin 16 Haziran 2011 tarihinde İş Dünyası ve İnsan Haklarına Dair Rehber İlkelerini³ kabul etmesi sonrası hız kazanmıştır. Önde gelen spor kuruluşlarından Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği [“Fédération Internationale de Football Association” “FIFA”] ve Avrupa Futbol Federasyonları Birliği [“Union of European Football Associations”, “UEFA”] yukarıda anılan ilkeleri 2016 yılında kabul etmiştir⁴. FIFA, bu ilkelere uyum sağlayabilmek için 2015 Aralık ayında John G. Ruggie'den tavsiye raporu hazırlamasını istemiştir. FIFA, rapor hazırlanmakta iken 2016 Şubat'ta FIFA Statüsü'nün 3. maddesine “İnsan Hakları” isimli bir madde eklemiştir. Hükümde, FIFA'nın uluslararası tanınmış insan haklarına saygı göstermeyi üstlendiği ve bu hakların korunmasını geliştirmek için çabalayacağı açık olarak öngörülmüştür⁵.

John G. Ruggie'nin hazırladığı “For the Game. For the World” isimli Raporu Nisan 2016'da yayınlanmıştır⁶. Rapor doğrultusunda ilk olarak, FIFA bünyesinde İnsan Hakları Çalışma Grubu içeren Yönetişim Komitesi (Governance Committee) kurulmuş, insan haklarına ilişkin yükümlülüklerin takibi için Sürdürülebilirlik ve Çeşitlilik Kurulu (Sustainability and Diversity) yetkilendirilmiş ve Ekim 2016'da bu Kurul bünyesinde İnsan Hakları Yöneticisi atanmıştır. Son olarak, iç yapılanma kapsamında Mart 2017'de İnsan Hakları Danışma Kurulu (Human Rights

---

² Michael Geistlinger; Stephan Gappmaier, "Some Thoughts on the Role of the European Convention on Human Rights in the Jurisprudence of the Court of Arbitration for Sport," Yearbook on International Arbitration 3 (2013), s. 309; CAS 2009/A/1 768, 4 December 2009, Tony Andre Hansen vs. Federation Equestre Internationale, para. 21.4; CAS 2011/A/2414, 30 March 2012, Zivile Balaciunaite vs. Lithuanian Athletics Federation & International Association of Athletics Federation; CAS 2011/0/2422, 4 October 2011, United States Olympic Committee vs. International Olympic Committee, para. 7.2.(www.tas-cas.org).

³ İş Dünyası ve İnsan Haklarına Dair Rehber İlkeler için bkz. https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf Türkçe tercümesi için bkz. <https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2021/06/BM-is-dunyas%C4%B1-ve-insan-haklari.pdf> (Erişim Tarihi: 09.08.2023).

İlkeler hakkında detaylı bilgi için bkz. Alp Cerrahoğlu, Fransa Örneğinde Birleşmiş Milletler İş Dünyası ve İnsan Hakları Rehber İlkeleri'nin Uygulaması, Yetkin, Ankara, 2023.

⁴ H. Burak Gemalmaz, Spor Hukukunun İnsan Hakları Boyutu içinde T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu, Sporda Hak İhlalleri ve Denetim, Çalıştay Raporu, III. Oturum: Karşılaştırmalı Hukukta Spor Tahkimi ve İnsan Hakları Sorunları, 2 Mart 2018, Ankara, Eylül 2018, s. 143 (Spor Hukuku).

⁵ FIFA Statutes Article 3: “FIFA is committed to respecting all internationally recognised human rights and shall strive to promote the protection of these rights.”

⁶ John G. Ruggie, “For the Game. For the World”, FIFA and Human Rights, Corporate Responsibility Initiative Report No. 68. Cambridge, MA: Harvard Kennedy School, 2016,s. 26. https://www.hks.harvard.edu/sites/default/files/centers/mrcbg/programs/crri/files/Ruggie_humanrightsFI_FA_reportApril2016.pdf (Erişim Tarihi: 09.08.2023).

Advisory Board) kurulmuştur⁷. Danışma Kurulu, 2017 Haziran ayında FIFA İnsan Hakları Politikasını⁸ ve Eylül 2017’de de ilk Raporunu⁹ yayınlamıştır. UEFA da FIFA’yı takip ederek İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi doğrultusunda, özgürlük ve adalet ruhu içinde futbola katılan herkese onur, saygı ve eşit hak ve fırsatların tanınmasını sağlamayı hedef edinmiş ve bu kapsamda çalışmalarına başlamıştır¹⁰. Bu doğrultuda ilk olarak organize ettiği 2024 Avrupa Şampiyonası Turnuvasına ev sahipliği yapmak isteyen ülkelerden organizasyon sonuna kadar çalışma ve çocuk haklarına saygı gösterme ödevinin yanında insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı duyma, bunları koruma ve yerine getirme yükümlülüklerini yerine getirmelerini şart koşmuştur¹¹. İnsan haklarının kapsamının belirlenmesinde ise BM İş Dünyası ve İnsan Haklarına Dair Rehber İlkeleri ve uluslararası düzeyde kabul gören diğer düzenlemelere atıfta bulunmuştur. Bunun yanında, 2018 yılında UEFA ile Avrupa Konseyi, Avrupa futbolu ve spor yönetiminde insan hakları, dürüstlük, iyi yönetim, müsabaka güvenliği ve büyük turnuva organizasyonu konularında mutabakat metni imzalamıştır¹². 2021 yılında ise ‘Strength through Unity’ ismiyle 2030 yılına kadar Avrupa futbolunda insan haklarına ve çevreye saygı gösterilmesi için kolektif eyleme ilham vermeyi, harekete geçirmeyi ve hızlandırmayı amaçlayan Strateji Planını yayınlamıştır¹³. UEFA ve FIFA’nın girişimleri, üyesi olması sebebiyle

⁷ Gemalmaz, Spor Hukuku, s. 143.

⁸ FIFA’s Human Rights Policy, May 2017 Edition, <https://digitalhub.fifa.com/m/1a876c66a3f0498d/original/kr05dqyhwr1uhqy2lh6r-pdf.pdf> (Erişim Tarihi: 09.08.2023). FIFA İnsan Hakları Politikasında, FIFA’nın uluslararası kabul görmüş bütün insan haklarına kapsayacak şekilde Birleşmiş Milletler İş Dünyası ve İnsan Haklarına Dair Rehber İlkeleri uyarınca insan haklarına saygılı olacağı taahhüt etmiştir. Bu kapsamda, faaliyetleri doğrultusunda insan hakkı ihlallerine sebep olmaktan veya katkıda bulunmamak ve ortaya çıkmaları halinde düzeltmek için gerekleri önlemleri almayı; faaliyetleri, ürünleri veya hizmetleriyle bağlantılı olan insan hakkı üzerindeki olumsuz etkileri ticari ilişkileri yoluyla önlemeye veya azaltmaya çalışacağını taahhüt etmiştir. Bkz. FIFA’s Human Rights Policy (Mayıs 2017), m.1-2.

⁹ Report By The FIFA Human Rights Advisory Board, First Report With The Advisory Board’s Recommendations And An Update By FIFA, September 2017, <https://digitalhub.fifa.com/m/684bc3b9ec3f4811/original/ab2ywftc8qle92nghiee-pdf.pdf> (Erişim Tarihi: 09.08.2023).

¹⁰ UEFA Human Rights Commitment, 2021, s.4. https://editorial.uefa.com/resources/0270-13f89d361aaa-640357446989-1000/uefa_human_rights_commitment_2021.pdf

¹¹ UEFA, EURO 2024 Tournament Requirements, 17/03/2017, Sector 03, 3 (Human Rights). https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/OfficialDocument/uefaorg/Regulations/02/46/30/61/2463061_DOWNLOAD.pdf (Erişim Tarihi: 09.08.2023).

¹² Memorandum of Understanding Between the Council of Europe and the Union of European Football Associations (UEFA), 30 May 2018. <https://rm.coe.int/16808af605> (Erişim Tarihi: 09.08.2023).

¹³ UEFA Strength through Unity’ Football Sustainability Strategy 2030 https://editorial.uefa.com/resources/0270-13f888ffa3e5-931c597968cb-1000/uefa_football_sustainability_strategy.pdf (Erişim Tarihi: 09.08.2023).

Planda öngörülen 11 politikadan 9.’su olan İnsan Haklarına Saygı kapsamında ırkçılığı ortadan kaldırmak, bütün çocuk ve gençlerin futbol oynaması güvenli ve teşvik edici çevrenin sağlanması, aktif futbol içindeki herkese eşit hakları ve fırsatları sunan bir futbol ekosistemi oluşturmayı, futbol oynamak, etkinliklere katılmak veya çalışmak isteyen herkesi için engelsiz erişimi garanti etmeyi, daha

Türkiye’yi de ilgilendirecektir. Bu girişimlerin yanı sıra, Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin (AİHM) *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında Türkiye’yi Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulunu [TFFTK] yapısal yönden tarafsız ve bağımsız kılan hususları gidermekle yükümlü kılması sonrasında¹⁴ Türkiye’de hukuk devletinin güçlendirilmesi amacıyla hazırladığı ve Nisan 2021’de yayınlanan “*İnsan Hakları Eylem Planı ve Uygulama Takvimi*” kapsamında spor tahkim kurullarının yapısı ve işleyişinin AİHM kararları da dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi planlanmıştır. Bu plan doğrultusunda, 22.04.2022 tarihli 7405 sayılı Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu¹⁵ yürürlüğe girmiştir ve Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulunun yapısında çeşitli değişiklikler yapılmıştır.

Olimpik Şartı m. 4’de ise sporun bir insan hakkı olduğu, her bireyin herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadan dostluk, dayanışma ve adil oyun ruhuyla karşılıklı anlayışı gerektiren Olimpiyat ruhu içinde spor yapma imkânına sahip olması gerektiği öngörülmüştür. Bu doğrultuda Olimpik Şarta 2019 yılında yapılan ekleme ile Uluslararası Olimpiyat Komitesi [UOK] güvenli sporu teşvik etme ve sporcuları her türlü taciz ve istismardan korumakla görevlendirilmiştir (*Olimpik Şartı m. 2.18*). Olimpik Ajanda 2020 hedefleri kapsamında ve yukarıda anılan Birleşmiş Milletler Rehberi esas alınarak olimpiyat oyunlarının düzenleneceği ülkeler ile akdedilen Ev Sahibi Ülke Anlaşmasına insan haklarını korumaya yönelik hükümler eklenmiştir [*2024 Oyunları için Ev Sahibi Ülke Anlaşması (Olympic Host Contract) m. 13, 15*]. Bunun yanında 2021 yılında yayınlanan Dünya Dopingle Mücadele Kodu orantılılık ve insan hakları esas alınarak hazırlanmıştır¹⁶.

Önde gelen sportif kuruluşlar, insan haklarına uyum çerçevesinde önemli adımlar atmış olmasına karşın bu yönelimin henüz başında olunması sebebiyle bu konuda gelişimin tam olarak tamamlandığı söylenemez. Yukarıda izah edilen örnek sportif kuruluşların düzenlemeleri doğrultusunda bu kuruluşlara üye federasyon veya kuruluşların ve bu konuda henüz bir adım atmamış

---

sağlıklı, aktif yaşam tarzlarını teşvik etmek ve özellikle yaşlılar olmak üzere yaş gruplarındaki oyuncuların katılımını genişletmek, mültecilerin spor yoluyla korunmasını ve spora dâhil edilmesini ve son olarak insan hakları ilkelerini tüm stratejik kararlara ve iş ilişkilerine dahil etmeyi ve Avrupa futbol ekosistemindeki değerli dayanışma girişimlerinin tanınması amaçlanmaktadır. Bkz. UEFA Strength through Unity’ Football Sustainability Strategy 2030, s. 16-20.

¹⁴ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, Başvuru Numaraları: 30226/10, 17880/11, 17887/11, 17891/11 ve 5506/16, 28.01.2020, 5. Nolu Karar.

¹⁵ Resmi Gazete: Tarih: 26.04.2022, Sayı: 31821. Kanunun sporun çeşitli paydaşlarının bakış açısından değerlendiren bir çalışma için bkz. Hatice Özdemir Kocasakal (Edt.), Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu’nun Çeşitli Hukuk Disiplinleri Açısından Değerlendirilmesi, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2022.

¹⁶ Dünya Dopingle Mücadele Kodu (World Anti Doping Code 2021), s.10 https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/2021_wada_code.pdf (Erişim Tarihi: 25.09.2023).

kuruluşların da insan haklarına uyum çerçevesinde gerekli çalışmaları yapması beklenmektedir.

Çalışmamızda, sportif kuruluşların insan haklarına uyum çalışmaları kapsamında adil yargılanma hakkının kurumsal gerekliliklerine uygunluğu ele alınacaktır. Spor uyuşmazlıklarının çözümünde çoğunlukla sportif kuruluşların bünyesinde yer alan kurulların görev alması veya tahkim yoluna başvurulması sebebiyle temel olarak devlet mahkemeleri özelinde öngörülen adil yargılanma hakkının anılan merciler için bağlayıcı olup olmayacağı, bağlayıcı olması halinde ise bu mercilerin adil yargılanma hakkına uygunluğu, spor ve insan hakları arasındaki ilişki bakımından en çok tartışılan konuların başında gelmektedir. Bu tartışmalardan doğan endişeler üzerine UEFA ve Avrupa Konseyi arasında imzalanan mutabakat metninde spor uyuşmazlıklarının çözümünde tahkim önemli bir rol oynamasına karşın uluslararası spor adalet sisteminin bağımsızlığı ve insan haklarına saygısının artırılması amacıyla sistemin güçlendirilmesine yönelik işbirliğine ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir¹⁷. Spor uyuşmazlıklarının çözüm sisteminin bağımsızlığı ve insan haklarına saygısının artırılması için ise öncelikle uyuşmazlık çözüm mercilerinin adil yargılanma hakkına uyumlu olması gerektiği tartışmasızdır. Bu doğrultuda, çalışmamızda Türkiye bakımından spor uyuşmazlıklarının çözümünde ön plana çıkan üç uyuşmazlık çözüm merciinin adil yargılanma hakkının kurumsal gerekliliklerine uygunluğu incelenecektir.

---

¹⁷ Memorandum of Understanding Between the Council of Europe and the Union of European Football Associations (UEFA), article 1.6.

BİRİNCİ BÖLÜM

SPOR UYUŞMAZLIKLARI ve ÇÖZÜM YOLLARI

I. Spor Hukuku

Spor, modern dönem öncesinde insanların yaşamlarını sürdürmesine ve sağlıklarını korumasına yardımcı olan günlük hayatın içindeki bir faaliyet iken sanayi devrimi sonrası makineleşmenin etkisiyle insanların günlük yaşantılarındaki boş zamanının (*leisure*) artırması sonucunda bu boş zamanları değerlendirmeye hizmet eden bir faaliyet halini almıştır. Günümüzde ise insanların boş zamanlarını değerlendirmek, eğlenmek, sosyalleşmek ve kendini geliştirmek amacıyla kitlesel düzeyde yaptıkları bir faaliyete evrilmiştir¹⁸. Bunun yanı sıra, estetik ve ekonomik fonksiyonun ağırlık kazanması ile spor, insanların geçim kaynağı, mesleği, takip edenler için kitlesel bir eğlence aracına dönüşerek ekonomik bir faaliyet halini almıştır¹⁹. Sporun işlevindeki bu değişim, spora ilişkin temel metinlerdeki sporun tanımında da etkisini göstermiştir. Örneğin; Avrupa Spor Şartı m. 2’de “spor” geçici veya organize katılım yoluyla fiziksel zindeliği ve zihinsel sağlığı geliştirmeyi, sosyal ilişkiler kurmayı veya her düzeydeki rekabette sonuç elde etmeyi amaçlayan her türlü fiziksel aktivite olarak tanımlanmıştır²⁰.

Spor, temelde amatör spor/kitle sporu ve profesyonel sporu/rekabet sporu olarak ikiye ayrılmaktadır. Kitle sporu, ilk türü olan kişilerin boş zamanlarını değerlendirmek, zinde bir yaşam sürdürmek ve eğlenmek amacıyla herhangi bir rekabet amacı olmaksızın gerçekleştirilen spor türüdür ve bu spor türünde, hukuk dışı bir alan olup bu alanda genel hukuk kurallarından ayrı olarak uyulması gereken hukuki düzenlemelere ihtiyaç yoktur²¹. İkinci tür olan rekabet sporu veya profesyonel spor ise yarışın söz konusu olduğu, performansa göre faaliyet sonucunun belirlendiği spor türüdür²². Bu ikinci

¹⁸ Aytül Ekmekçi, Rıdvan Ekmekçi ve Ayşe Ermiş, Küreselleşme ve Spor Endüstrisi, Pamukkale Journal of Sport Sciences, Yıl: 2013, Cilt:4, Sayı:1, s. 96.

¹⁹ Hatice Özdemir Kocasakal, Sportif Uyuşmazlıkların Tahkim Yoluyla Çözümü ve Spor Tahkim Mahkemesi (CAS), Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, s. 2 (Spor Tahkim Mahkemesi); Şeref Ertaş, Hasan Petek, Spor Hukuku, Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara, 2017, s. 32; Aytaç Özelçi, Türkiye Futbol Federasyonu’nun Türk Hukukundaki Yeri, Seçkin, Ankara, 2010, s. 21.

²⁰ 13 Ekim 2021 tarihli Bakanlar Komitesi’nin 1414. Bakan Vekilleri toplantısında kabul edilen Tavsiye kararı ile yenilenen 2021/5 sayılı Yenilenmiş Avrupa Spor Şartı’nın İngilizce metni için bkz. <https://rm.coe.int/recommendation-cm-rec-2021-5-on-the-revision-of-the-european-sport-cha/1680a43914> (Erişim Tarihi: 21.02.2022).

²¹ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 1.

²² Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 1.

spor türü, hukukun müdahil olması gereken bir alandır²³. Hukukun bu spor dalına dahil ile adil bir spor için spor faaliyetinde uyulması gereken kurallar, kuralların ihlaliyle uygulanacak yaptırımlar, spor faaliyetlerinin meydana getirdiği ekonomik değerin paylaşılması, spor faaliyetine katılacak kişilerin belirlenmesi, sporda haksız rekabetin önüne geçilmesi vb. birçok husus ele alınmaktadır.

Spor hukuku içinde spora dair hayli geniş kapsamdaki konular ele alınmaktadır. Bu doğrultuda, ele alınan konular özel hukuk ve kamu hukuku içindeki birden fazla hukuk dalını ilgilendirmektedir²⁴. Geniş kapsamına ve belirli bir hukuk dalı içinde ele alınamayacak konuları ele almasına karşın öğretide spor hukukunun kendine özgü kuralları olan bir hukuk dalı niteliğinde olup olmadığı hususunda görüş birliği mevcut değildir²⁵. Öğretideki çoğunluk görüşü spor hukukunu kendine özgü bir hukuk dalı olarak nitelendirmektedir²⁶. Buna karşın, spor hukukunun özel hukukun alt disiplinlerinden biri olduğu²⁷, tam tersi yönde kamu hukukunun bir alt dalı olduğu²⁸, karma bir hukuk dalı olduğu²⁹, küresel bir hukuk dalı³⁰ olduğuna dair farklı görüşler de ileri sürülmektedir.

Spor hukukunun kapsamı içinde ele alınan uyuşmazlıklar incelendiğinde, bütün hukuk

²³ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 3-4.

²⁴ Lorenzo Casini, The Making of a Lex Sportiva by the Court of Arbitration for Sport. German Law Journal, Vol.12 No.05 s 1318-1319; Gemalmaz, Applicability, s. 42. Spor hukuku ile diğer hukuk dalları arasındaki ilişki hakkında detaylı değerlendirme için bkz. Birinci Bölüm II.B.

²⁵ Türkiye’de spor hukukunun bir hukuk olup olmadığı tartışmasının ilk olarak Necdet Azak tarafından “Spor Bakımından Hukuki Bir Teknik, Spor Hukuku” başlığı ile Beden Terbiyesi ve Spor adlı derginin 1940/24, 1941/25, 1941/26 sayılarında kaleme alınan yazı dizisinde ele alınmıştır. Bkz. Kısmet Erkiner, Türkiye’de Spor Hukukunun Oluşumu, İstanbul Barosu Dergisi Spor Hukuku Özel Sayısı, Mayıs 2007, s. 19 (Spor Hukuku).

²⁶ Ümit Kocasakal, Spor Hukukunun Özellikleri Çerçevesinde Tahkim Yargılaması ve Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu, içinde İstanbul Barosu Dergisi Spor Hukuku Özel Sayısı, Özel Sayı 3, Mayıs 2007, s. 42 (Tahkim Yargılaması); Rifat Erten, Milletlerarası Özel Hukukta Spor, Ankara, 2007, s. 55; Recep Gülşen, Spor Hukuku, 2. Bası, 2013, s. 61; Ercan Karaoğlu, Spor Hukukunun Temel Kavramları ve Sportif Alanda Doğabilecek Hukuki İhtilaflar, Ankara, 2017, s. 19.

²⁷ Durmuş Ali Genç, Spor Hukuku Ders Kitabı, İstanbul, 1998, s. XV, 61.

²⁸ Levent Bıçakçı, Türkiye’de ve Dünya’da Spor Hukuku, Yargısı ve Özellikleri, içinde Editör: Simge Aybey, Spor Yönetimi Dersleri, İstanbul, 2009, s. 64; Taner Ayanoglu, “Türkiye Futbol Federasyonu’nun Yapısı ve Statüsü”, içinde T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu, Sporda Hak İhlalleri ve Denetim, Çalıştay Raporu, I. Oturum: Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Ulusal Spor Yapılanması, 2 Mart 2018, Ankara, Eylül 2018, s. 39 (Çalıştay).

²⁹ Ertaş/Petek, s. 42; Ramazan Çağlayan, Spor Hukuku, Asil Yayınları, Ankara, 2007, s. 19; Özelçi, s. 24; Ahmet Türkmen, Spor Müsabakalarının Yayın Hakları, Adalet, Ankara, 2014, s. 27; Tarkan Erdal, Spor Hukukunda Uzman Arabuluculuk, Editörler: Nezih Dağdeviren, Şebnem Akipek Öcal, Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığı, Ankara, 2020, s. 20; Önder Ege, Türk Medeni Kanunu’na Göre Spor Kulüpleri, Seçkin, Ankara, 2021, s. 41; Bengisu Öktem, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Spor Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı, içinde Av. Hasan Güneş Atabay Armağanı, Ankara, TBB Yayınları, 2020, s. 406.

³⁰ Ken Foster; “Is There a Global Sports Law?”, Entertainment Law, Vol. 2, No.1., Spring 2003, London, s. 4; Kadir Gürten, Ege Erenel, Lex Sportiva, Spor Hukukunun Küreselliği, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1, Yıl: 2012, s. 305.

dallarının konusuna giren uyuşmazlık türleri ile karşılaşmak mümkündür. Fakat, herhangi bir hukuk dalının kapsamına giren bir spor uyuşmazlığı, münhasıran spor hukukuna özgü bir düzenleme dikkate alınarak çözüme kavuşturulmamaktadır. Aksine, ilgili uyuşmazlığın çözümünde ilgili hukuk dalına özgü düzenlemeler dikkate alınmaktadır. Bu noktada, spor hukukunun kapsamına giren uyuşmazlıklar bakımından temel farklılık, uyuşmazlık çözüm merciinde ortaya çıkmaktadır. Ancak, çözüm merciindeki bu farklılığın spor hukukuna bağımsız bir hukuk dalı niteliği kazandırmadığı kanaatindeyiz. Zira spor hukukunda ortaya çıkan temel uyuşmazlıklardan olan sporcu sözleşmeleri ve diğer sözleşmesel ilişkilerden doğan uyuşmazlıklarda borçlar hukuku, bireysel iş hukuku ve ticaret hukuku; spor kulüplerine ilişkin uyuşmazlıklarda medeni hukuk (dernekler hukuku) veya ticaret hukuku; uluslararası spor organizasyonlarından doğan uyuşmazlıklarda milletlerarası hukuk; yabancı sporcuların statüleri bakımından yabancılar hukuku gibi birçok hukuk dalının düzenlemeleri temel alınmaktadır³¹.

Spor uyuşmazlıklarının çözümünde temel olarak sportif kuruluşlarca hazırlanan kural ve talimatların esas alınmasının spor hukukuna bir hukuk dalı niteliği kazandırıp kazandırmadığı değerlendirilmeye değer bir argümandır. Sportif kuruluşların düzenlediği kural, talimat vb. hukuki düzenlemelerin ilgili kuruluşların tabiiyetinde olduğu ve merkezlerinin bulunduğu ülke hukukunun (ilgili hukuk dalının) tanıdığı serbesti doğrultusunda hazırlanmakta ve bu düzenlemelerin bağlayıcı olması için uyuşmazlık taraflarının rıza göstermiş olması gerekmektedir. İlgili düzenlemelerin ortaya çıkışındaki temel dayanak noktası, hukuk dallarının temel düzenlemeleri ile kişilere tanınan serbesti ve sözleşmesel ilişkilerde egemen olan irade serbestisi ilkesidir. Zira sportif kuruluşlarca hazırlanan düzenlemeler sadece ilgili kuruluşun kurallarına uyacağını kabul eden kişiler için bağlayıcıdır³². Bu sebeple, ilgili düzenlemeler diğer bağımsız hukuk dalına ilişkin düzenlemelerden farklı olarak anayasal güçten ve kanuni bağlayıcılıktan yoksundur. Sonuç olarak, spor hukukunun bağımsız bir hukuk dalı olarak nitelendirilemeyeceği, buna karşın birçok hukuk dalına ilişkin konularla ilişkili olması sebebiyle kamu veya özel hukukun bir alt dalı olarak kabul edilemeyeceği, kişinin rızasına bakılmaksızın ilgili herkes için bağlayıcı bir kurallar bütünü görünümünde olmadığı için çalışma tarihi itibarıyla kendine özgü bir hukuk dalı olarak nitelendirilemeyeceği kanaatindeyiz³³. Yargıtay 4. Hukuk

³¹ Örnek vermek gerekirse, Türkiye'deki spor federasyonlarca hazırlanan talimatların denetiminde, devlet mahkemeleri 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümleri hükümlerini dikkate almaktadır. Sporcu sözleşmeleri bakımından ise 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun hizmet sözleşmesine ilişkin hükümler temel alınmaktadır. Bkz. 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu Ek Madde 9/19; 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun m. 18/2.

³² Rosmarjin van Kleef, The Legal Status of Disciplinary Regulations in Sport, International Sport Law Journal, 14 (2014), s. 31; Nuray Ekşi, Spor Tahkim Hukuku, Beta, 2015, s. 63.

³³ Nihan Esendal, Spor Hukuku Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Uygulamasının Türk Hukuku ve CAS

Dairesinin 28.6.2012 gün ve 2011/4716 E. 2012/11359 K. sayılı ilamında yer alan aşağıdaki ifadeler de kanaatimizi destekler niteliktedir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir: “*Spor faaliyetinin hukuka uygunluğu konusunda bilirkişilerce yalnızca spor oyun kurallarına uygun davranıp davranılmadığı irdelenmiş ise de spor faaliyeti sırasında hukuk kurallarına uymak hukuki bir zorunluluk olduğundan somut olayın çözümünde öncelikle Borçlar Kanunu’nun haksız fiile ilişkin 41 ve devamındaki maddelerinde düzenlenen hükümlerinin göz önüne alınması ve spor hukukunun ayrı ve bağımsız bir hukuk dalı olmadığının gözetilmesi gerekir.*”³⁴ Yargıtay’ın sonraki kararlarında ise spor hukuku bağımsız bir hukuk dalı olarak henüz kabul edilmemiş olmasına karşın kendine özgü kural ve uygulamalarının olduğu kabul edilmektedir³⁵.

Kuralları Açısından Karşılaştırılması, Hacettepe HFD, 4(1) 2014, s. 150.

Davis, spor hukukunu bağımsız bir hukuk dalı olduğunun kabulü için şu yedi kriterin sağlanmış olmasını aramıştır: (1) mahkemeler tarafından diğer hukuk dallarından bağımsız olarak dikkate alınması, (2) özel bir çözüme ihtiyaç duyulan problemler üreten belirli bir konu içinde olaylara ilişkin olması, (3) ilgili hukuk dalı içinde, konunun öğelerinin bağlantılı, etkileşim içinde veya birbiriyle ilişkili olması, (4) ilgili hukuk dalının bir ulusun ekonomisini, kültürünü ve toplumunu önemli ölçüde etkilemesi, (5) belirli ilişkileri düzenlemesi için bağlayıcı mevzuatın geliştirilmesi, (6) ilgili hukuk dalına odaklanan içtihat kitapları, hukuk dergileri ve diğer yayınların geliştirilmesi ve yayınlanması, (7) ilgili alanın hukuk fakülteleri, barolar gibi hukuk kuruluşlarınca bağımsız bir hukuk dalı olduğunun kabul edilmesi. Bkz. Timothy Davis, What Is Sports Law?, Marquette Sports Law Review, Volume 11, Issue 2 Spring, 2001, s. 217.

Nafziger ise uluslararası düzeyde spor hukuku uygulamaları kapsamında benzer bir yaklaşımla lex sportivanın henüz başlangıç aşamasında olduğunu, CAS’ın kararları ile ortaya konulan ilkeler doğrultusunda gerçek anlamda bir hukuk sisteminin oluşturulması daha fazla gelişmenin yaşanması gerektiği kanaatindedir. Bkz. James A. R. Nafziger, Lex sportiva in *Lex sportiva: what is sports law?*. (Ed. R. C. R. Siekmann ve J. Soek). The Hague, The Netherlands, TMC Asser Press, 2012, s. 66.

³⁴ Söz konusu karar ile kararı bozulan ilk derece mahkemesinin kararında direnmesi üzerine uyuşmazlık Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’na taşınmıştır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararında ise Daire’nin yukarıdaki tespitlerine ilişkin bir değerlendirme yer almazken bir futbol müsabakası esnasında oyuncuların birinin karşı takımın bir oyuncusunun müdahalesi neticesinde % 4,3 oranında daimi işgücü kaybına uğramasında karşı oyuncunun bu müdahaleden maddi ve manevi tazminat sorumluluğunun doğup doğmayacağı değerlendirilmiştir. Kararda özetle sorumluluğun belirlenmesinde 818 sayılı BK hükümleri temel alınmıştır. Sorumluluğu doğuracak hareketin hukuka aykırılığını ortadan kaldıran hukuka uygunluk nedenlerinin varlığının tespitinde ise federasyonca belirlenen oyun kuralları esas alınmıştır. Oyun kurallarına aykırılık veya oyun kurallarına aykırı olmayan ancak fair play’e aykırı hareketlerin, hukuka aykırı olacağı ve BK anlamında zarardan sorumluluğunu doğuracağı ifade edilmiştir. Somut olayda ise eylemin futbol oyun kurallarına aykırı olarak sert ve ciddi faul eylemi olup olmadığı, tasvip edilen sertliğin yani adil olmanın sınırlarının aşıp aşılmadığı, sportmenliğe veya fair play (spor ahlakı) ilkesine aykırı tutum ve davranış olup olmadığının tespiti neticesinde zarardan sorumluluğun belirlenmesi gerektiğine karar verilmiştir. Kararda, spor hukukunun bağımsız bir spor dalı olup olmadığına ilişkin açık bir değerlendirme yer almamasına karşın sorumluluğun belirlenmesinde oyun kullarının tek başına dikkate alınmayıp sorumluluğun tayininde Borçlar Kanunu hükümlerinde öngörülen şartların esas alınması ve şartların sağlanması ile sınırlı olarak oyun kurallarının esas alınmış olması, Daire kararı ile aynı doğrultuda bir görüş benimsendiğinin açık bir göstergesidir. Bkz. YHGK., E. 2013/364 K. 2013/1543 T. 6.11.2013 (karararama.yargitay.gov.tr).

³⁵ Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 2015/31294 E., 2018/12859 K.28/12/2018; Yargıtay 13. Hukuk Dairesi,

Sportif kuruluşlarca hazırlanan kural, talimat gibi düzenlemelerin ortaya çıkışında ilgili hukuk dalının tanıdığı serbesti ile sınırlı olarak spor paydaşlarının rızasına ihtiyaç duyulmasına rağmen ulusal ve uluslararası spor yönetiminin tekelci, piramidal yapısı sayesinde sportif kuruluşlarca çoğunlukla tek taraflı olarak hazırlanmaktadır. Bu kuruluşların anılan düzenlemeleri özerk bir şekilde uygulama gücünü haiz olması sebebiyle de bu düzenlemeler spor faaliyetleri bakımından temel düzenleme niteliğindedir. Günümüzde, bu kuruluşların özerk yapıları ve yetkileri sorgulanmaya başlanmış durumdadır. Aşağıda özetle değinileceği üzere bu kuruluşların sporun üzerindeki sorgulanamaz konumuna yöneltilen eleştirilerin sayısı artmıştır. Ancak bu husus, incelememizin kapsamı dışında olması sebebiyle konu hakkındaki tartışmanın varlığına dikkat çekmekle yetinilecektir³⁶.

Piramidal sistemde, her bir spor dalı ulusal düzeyde bir federasyon tarafından yönetilmekte, ulusal federasyonlar bir araya gelerek bölgesel veya uluslararası federasyonu (veya kuruluşu) oluşturmakta, her bir federasyon kendi üstünde yer alan federasyonun kural ve kararlarına uymak zorunda veya izin verdiği ölçüde düzenleme yapabilmektedir. Spor faaliyetlerine katılmak isteyen kişiler ise bu federasyonlara üye olmak, federasyon/sportif kuruluşların kurallarına uymak veya düzenledikleri müsabaka veya organizasyon kurallarını kabul etmek zorundadır. Aksi takdirde sporcuların “*sporu kendi bahçesinde yapması veya evinde televizyondan izlemekle*”³⁷ yetinmesi gerekecektir.

Her ne kadar eleştiriye açık ve genel hukuk anlayışı ile uyuşmayan yanları bulunmasına karşın sporun belirli bir ülkenin tekelinde veya kültürü ile sınırlı olmayıp tüm dünyadaki sporculara açık olması, sporda adaletin sağlanması için bütün sporcuların yeknesak kurallara tabi olması, spor faaliyetlerinin gerçekleştiği yerlerin belirli bir ülkeyle sınırlı olmaması ve her bir ülkede kanunlar

---

2016/16500 E. 2019/10870 K., 06/11/2019 (karararama.yargitay.gov.tr).

Yargıtay 9. HD. 2010/45651 E., 2010/35814 K., 02.12.2010 tarihli bir kararında antrenör, teknik direktör, idareci, masör ve benzeri elemanlar ile kulüpleri arasında çıkan uyuşmazlıklarda, federasyonlarca hazırlanan düzenlemelerin özel hüküm, İş Kanunu hükümlerinin ise genel hüküm olarak uygulanacağı ifade edilmiştir. Bkz. Mehmet Serhan Özdemir, İş Mahkemeleri Kanununda Yapılan Değişiklikten Sonra “Sporcunun” Hukuki Durumuna İlişkin Değerlendirmeler ve Arabuluculuk, Av. Türker Arslan Armağanı, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 394, Ankara, 2021, s. 560.

³⁶ Tartışmalar için bkz. Puiu, Liliana & Manolachi, Veaceslav. (2022). The Autonomy and Specifity of Sport in a National and European Context. Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala. 14. 457-465; Serby, T., (2017) “Sports Corruption: Sporting Autonomy, Lex Sportiva and the Rule of Law”, Entertainment and Sports Law Journal 15(1), 2; Baddeley, M. The extraordinary autonomy of sports bodies under Swiss law: lessons to be drawn. Int Sports Law J 20, 3–17 (2020).

³⁷ Switzerland Federal Tribunal 4P.172/2006 Judgment of 22 March 2007 1st Civil Law Court, Guillermo Cañas v. ATP Tour, Court of Arbitration for Sport. para. 4.3.2.2. <https://law.marquette.edu/assets/sports-law/pdf/2012-conf-canas-english.pdf> (Erişim Tarihi: 16.02.2022).

ihtilafı kuralları uyarınca uyuşmazlığın çözümünde farklı ülkenin hukukunun dikkate alınabilme ihtimali, hukuki ilişkinin veya uyuşmazlığın esası hakkında hukuk seçimi yapılmaya elverişli yer ve kişiden bağımsız tüm dünyada yeknesak belirli kuralların veya hukukun mevcut olmaması sebebiyle sporun ihtiyacı olan spor kurallarının yeknesaklık ihtiyacı tekelleci sistem ile karşılanabilmektedir³⁸.

Spor yönetimindeki tekelleci ve piramidal sistem, spor kurallarındaki yeknesaklığı ve aynı zamanda spor kurallarının bir kurallar bütünü olmasını sağlamaktadır. Bir kurallar bütünü olarak ortaya çıkan bu kurallar, spor faaliyetlerini düzenleyen kurallar ve bu kurallara aykırılığın yaptırımını düzenleyen uluslararası spor federasyonlarının kuralları, uluslararası spor kuruluşlarının kuralları ve bu kurallarla bağlantılı olarak uluslararası sportif uyuşmazlık çözüm merci (özellikle CAS) kararları ile ortaya konulan hukukun genel prensipleridir. Bu kurallar, oyun kuralları, spor etiğine ilişkin kurallar, evrensel hukukun genel ilke ve prensipleri, uluslararası spor federasyonları ve kuruluşlarının öngördüğü hukuk kuralları ile meydana gelen küresel spor hukuku kuralları olarak sınıflandırılabilir³⁹. Sınıflandırılan bu kuralların tamamı, lex sportiva olarak adlandırılmasına karşın dar anlamda lex sportiva ile uluslararası spor federasyonları ve kuruluşlarının öngördüğü hukuk kuralları ile meydana gelen küresel spor hukuku kastedilmektedir⁴⁰.

---

³⁸ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 40; Leonardo V. P. de Oliveira, Lex Sportiva As The Contractual Governing Law, International Sports Law Journal, (2017) 17, s. 113; Johan Lindholm, The Court of Arbitration for Sport and Its Jurisprudence, An Empirical Inquiry into Lex Sportiva, ASSER International Sports Law Series, T.M.C. Asser Press, 2019, s. 191-192; Can Yöney, Sözleşmeye Uygulanacak Hukuk Olarak Lex Sportiva, içinde Editörler: Sibel Özel, Hatice Selin Pürselim Arning, Atipik Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk, On İki Levha, İstanbul, Mart 2020, s. 74 (Lex Sportiva).

Lex sportiva'yı ortaya çıkaran ihtiyaçlar, uluslararası ticaret hukukunda uygulanmakta olan lex mercatoria'nın ortaya çıkaran ihtiyaçlar ile benzerdir. Her ikisinin ortaya çıkışında ülke sınırlarını aşan hukuki uyuşmazlıklarda yeknesak maddi hukuk kurallarına duyulan ihtiyaç etkili olmuştur. Lex mercatoria hakkında detaylı bilgi için bkz. Arzu Oğuz, "Hukuk Tarihi ve Karşılaştırmalı Hukuk Açısından Uluslararası Ticaret Hukuku: Unidroit İlkeleri'nin Lex Mercatoria Niteliği", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2001, C.50. S.3, s. 14; Sibel Özel, Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri, İstanbul, 2008, s. 143-158; Tolga Ayoğlu, Uluslararası Ticari Sözleşmelerde Uygulanan Genel Prensipler, Maddi Hükümler ve Ticari Adet-Teamüller Olarak Lex Mercatoria, İstanbul, 2010; Serhat Eskiörük, Cemil Yıldırım (Editörler), Uluslararası Ticari Tahkim ve Lex Mercatoria, İstanbul, 2014.

³⁹ Aynı zamanda lex sportivanın kaynakları olarak adlandırılan bu kurallar hakkında detaylı inceleme için bkz. Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 40-83.

⁴⁰ Erkiner, dar anlamda spor hukukunun tanımının içeriğini altı başlık olarak somutlaştırmıştır. İlgili başlıklar şunlardır; 1. Sporcuların hak ve yükümlülüklerini düzenleyen kurallar, 2. spor kuruluşlarının yapısı, faaliyetleri ve aralarındaki ilişki, 3. Antrenörler başta olmak üzere sportif yaşamı yönetenlerin eylem, yükümlülük ve sorumlulukları, 4. Spor gerçek ve tüzel kişilerinin davranışları, 5. Sporda fair play ve 6. spordaki yargı organlarının hukuki varlığı ve bunların ihtilafları çözümünde dikkate aldıkları maddi hukuk ve usul hukuku kuralları. Erkiner'e göre geniş anlamda spor hukuku ise şu başlıkları içermektedir; 1. Kişilerin spor yapma ve sportif faaliyetlere özgürce katılma hakkı, 2. sportif faaliyet ve ilişkilerinin sosyal güvenlik ve iş hukuku boyutu, 3. profesyonel spor aktörlerinin hakları ve aralarındaki ilişkiye dair düzenlemeler, 4. sporda şiddet, doping, ceza ve disiplin hukuku kapsamına giren eylemlerin önlenmesi 5. Sporda adalet ve barışın sağlanmasına yönelik her türlü önlem ve kurum,

Kapsamı, sınır aşan ilişkileri barındırması, farklı hukuk sistemleri ile ilişki içinde olması sebebiyle *lex sportiva*'nın⁴¹ genel geçer bir tanımı bulunmamaktadır⁴². Bu doğrultuda da kavram hakkında çeşitli tanımlar yapılmıştır. Foster ve Gürten/Erenel'e göre *lex sportiva* küreselleşen dünya düzeninde yeni ve güçlü bir ekonomik aktör olan sporun kendi yönetimini tesis etmiş bulunan organlarınca uygulanan hukuktur⁴³. Özdemir Kocasakal ve Yöney'in tanımlamalarında⁴⁴ esas alınan unsurlar doğrultusunda *lex sportiva*nın belirli bir ulusal hukuk esas alınmaksızın hukuki güvenlik ve öngörülebilirliği sağlayacak şekilde belirlenen sportif faaliyetlerinin ve bu faaliyetlere katılan kişilerin tabi olduğu kurallar bütünü olarak tanımlanabileceği kanaatindeyiz.

Sportif uyuşmazlık çözüm mercileri önündeki yargılamalarda *lex sportiva*nın uygulanabilirliği, meşruluğu veya bağlayıcılığı genel olarak tartışma konusu edilmezken; asıl sorun, sportif uyuşmazlıkların çözümü için devlet mahkemelerine başvurulması ile ortaya çıkmaktadır. Uyuşmazlıkların çözümü için devlet mahkemesine doğrudan başvurulabileceği gibi sportif kuruluşların kararlarına veya sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin kararlarına karşı dava açılması ya da tanınması veya tenfizi aşamasında da devlet mahkemelerine başvurulabilir. Devlet mahkemelerinin uyuşmazlığın çözümünde *lex sportiva*yı dikkate alabilmesi için, *lex mercatoria* da olduğu gibi, ulusal hukukların *lex sportiva*nın uyuşmazlığın esasına uygulanabilir olduğunu kabul etmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda da mahkemelerce yapılacak incelemede, sportif kuruluşların oyun kuralları gibi spora özgü kuralların belirlenmesi gerekmektedir. Bu kurallar, bu hususta münhasır yetkiyi haiz olan sportif kuruluşlarca belirlenmektedir. Oyun kuralları dışındaki kurallarda ise ulusal hukukun bu konuda tanıdığı serbestinin izin verdiği ölçüde ilgili sportif kuruluşların kuralları ve düzenlemeleri esas alınmaktadır.

Avrupa Birliği hukukunun *lex sportiva*yı yaklaşımına incelendiğinde, birlik hukukunda bu

---

6. Uluslararası spor yarışmalarının yapılabilmesi için gerekli kişi, kurum, kuruluş ve devletler düzeyindeki kurullar ve bunlar arasındaki ilişkiler. Bkz Erkiner, Spor Hukuku, s. 18.

⁴¹ *Lex sportiva*nın ilk olarak Spor Tahkim Mahkemesi (CAS)'nin Genel Sektereri olan Mathhieu Reeb tarafından CAS'ın 1983-1998 yılları arasında verdiği kararlarının derlemesinin yayımı aşamasında kullanıldığı ifade edilmektedir. Bkz. Richard H. McLaren, The Court of Arbitration for Sport: An Independent Arena for the World's Sports Disputes, Valparaiso University Law Review, Vol. 35, No. 2, 2001, s. 381, dn.11; Yöney, *Lex Sportiva*, s. 73.

⁴² Robert C. R. Siekmann, What is sports law? A reassessment of content and terminology. In: Siekmann RCR, Soek J (eds) *Lex sportiva: What is Sports Law*. Asser Press, The Hauge, 2012, s. 381.

⁴³ Foster, s. 2; Gürten/Erenel, s. 301. Foster, *lex sportiva*nın varlığı için şu şartların varlığını aramaktadır: uluslararası spor üzerinde kurucu ve düzenleyici gücü bulunan kuruluşların varlığı, dünya çapında uyuşmazlıkları çözüme kavuşturacak bir uluslararası tahkim kurumu ve kapsayıcı bir yargılama düzeninin varlığı ve küresel spor hukuku kurallarının varlığı. Bkz. Foster, s. 7-8.

⁴⁴ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 40; Yöney, *Lex Sportiva*, s. 72.

sorun ilk olarak vatandaşlığa dair bir uyumsuzluk hakkında Avrupa Adalet Divanı (AAD)'na yapılan ön sorun başvurusunda ele alındığı görülmektedir. Bu husustaki ilk karar olan **Walrave and Koch v. Association Union Cysliste Internationale** kararında, AAD, sporu ekonomik bir faaliyet olarak nitelendirerek spora ilişkin konuların Roma Anlaşması⁴⁵ kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine karar vermiştir⁴⁶. AAD, aynı anlayış doğrultusunda **Bosman** kararında, sözleşme süresi sona eren bir futbolcunun bir diğer kulüp ile sözleşme imzalayabilmesi için önceki kulübünün (süresi sona eren sözleşmenin tarafı kulübün) buna rıza göstermesi kuralını AB'nin serbest dolaşım kuralına aykırı bularak başvuruçuyu haklı bulmuştur. Mahkeme, sporu Roma Anlaşması'nın ikinci maddesi uyarınca bir ekonomik faaliyet olarak nitelendirmiş ve sporcuların Avrupa Birliği hukukunun kendilerine sunduğu tüm imkânlardan yararlanabileceklerine hükmetmiştir⁴⁷. AAD, ilerleyen yıllarda bu konudaki anlayışını değiştirerek sporun bir bütün olarak ekonomik bir faaliyet olmadığı, spora özgü kuralların ekonomik faaliyeti ilişkin olmadığı ve bu kuralların Roma Anlaşması'nın kapsamı dışında kaldığı ve bu sebeple de bu kurallara Avrupa Birliği [AB] hukukunun uygulanamayacağı anlayışını benimsemiştir⁴⁸. Bu anlayış değişikliği doğrultusunda **Delège** kararında bir sporcunun uluslararası

⁴⁵ Treaty Establishing the European Community (Consolidated Version), Rome Treaty, 25.03.1957. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11997E/TXT>.

⁴⁶ Avrupa Adalet Divanı'nın spor hukuku ve Avrupa Birliği hukuku arasındaki ilişkiyi ilk değerlendirdiği karar, Walrave and Koch v. Association Union Cysliste Internationale kararıdır. Karara konu uyumsuzlukta, Uluslararası Bisiklet Federasyonu'nun 1973 yılında motorlu bisiklet yarışlarında takımı oluşturan her iki sporcunun aynı vatandaşlıkta olma zorunluluğu getiren kural değişikliğinin iptali istemli olarak Utrech Mahkemesi'nde dava açılmıştır. Yerel mahkeme de ön sorun yöntemiyle görüşünü almak için Avrupa Adalet Divanı'na başvurmuştur. AAD, sporu ekonomik bir faaliyet olduğu ve AB mevzuatının kapsamına girdiği, sporun kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı ile ilgili olduğu ve serbest dolaşım kapsamında vatandaşlık temelli ayrımcılığın yasaklandığı, bunun yalnızca milli takımlar açısından istisna teşkil ettiği kanaatine varmıştır. Bkz. Case 36/74, Walrave and Koch v. Association Union Cysliste Internationale, [1974] ECR 1405; Ekşi, s. 128. Karar hakkında detaylı inceleme için bkz. Richard Parrish, Case 36/74, Walrave and Koch v. Association Union Cysliste Internationale, [1974] ECR 1405, Leading Cases in Sport Law, in Editor: Jack Anderson, ASSER International Sports Law Series, T.M.C. Asser Press, 2013, s. 45-65.

AAD benzer gerekçelerle, Dona v. Mantero kararında, diğer iye devlet vatandaşı futbolcunun İtalyan futbolcularla aynı şartlara tabi tutulmamasını serbest dolaşım ilkesine aykırı olduğunu, UNCTEF v. Heylens kararında Fransa'da futbol antrenörü olarak görev yapmak için üye ülkelerde alınan diplomaların yeterli olmayıp Fransız Hükümeti tarafından tanınan bir diplomaya sahip olmasının ayrımcılık olduğu ve bu tür bir ayrımcılığın yapılamayacağını belirtmiştir. Bkz. Case 13/76, Dona v. Mantero [1976] ECR 1333; Case 222/86, UNCTEF v. Heylens [1987] ECR 4097; Ekşi, s. 129-130.

⁴⁷ Case C-415/93 Union royale belge dessociétés de football association ASBL v. Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman [1995] ECR I-4921, para. 104. Karar hakkında detaylı değerlendirmeler için bkz. Cem Özcan, Bosman Kararı ve Profesyonel Sporcuların Serbest Dolaşımı, İzmir Barosu Dergisi, Ocak 2010, Sayı: 1, s. 18-31; Stefaan Van den Bogaert, From Bosman to Bernard C-415/93; [1995] ECR I-4921 to C-325/08; [2010] ECR I-2177, in Leading Cases in Sport Law, Editor: Jack Anderson, ASSER International Sports Law Series, T.M.C. Asser Press, 2013, s. 91-105.

⁴⁸ Cem Özcan, Küresel Bir Hukuk Düzeni Olarak Lex Sportiva, İzmir Barosu Dergisi, Yıl: 82, Ocak 2017, Sayı: 1, s. 182-183 (Lex Sportiva).

müsabakalarda ülkesini temsil etmek için seçilmemesinin, serbest dolaşım ilkesini ihlal etmediği ve federasyonun bu tür kurallarının spora özgü olduğuna karar verilmiştir. Benzer şekilde, **Lehtonen** kararında ise transfer dönemi dışında sporcu transferinin yasağının, serbest dolaşım ilkesine aykırı olmadığı ve bu kuralın spor kulüpleri arasındaki güç dengesini koruması gibi sportif bir amaca hizmet etmesi sebebiyle ekonomik bir faaliyet niteliğinde olmadığına ve Roma Anlaşmasının kapsamı dışında kaldığına karar verilmiştir. Spor dünyasında daha geniş yankı uyandıran **Meca-Medina** kararında da dopinge ilgili konuların sporun etik yönüne ilişkin olması sebebiyle Avrupa Birliği rekabet hukuku hükümlerinin uygulama alanı dışında kaldığına karar verilmiştir⁴⁹. Tüm bu içtihatlarla olgunlaşan anlayış doğrultusunda AB'nin anayasası niteliğinde olan 1.12.2009 tarihinde yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması ile Avrupa Birliği'nin spor hukukuna bakışı ve sporun Avrupa Birliği hukuku içindeki konumu belirginleştirilmiştir. Lizbon Antlaşması m. 165'de sporun kendine özgü niteliği, gönüllülük esasına dayalı yapısı ile sosyal ve eğitsel işlevi göz önünde tutularak, AB'nin sporda Avrupa boyutunun geliştirilmesine katkıda bulunacağı öngörülmüştür⁵⁰. İlgili hüküm ile spor, salt bir ekonomik faaliyet olarak görülmenin yanında sporun kendine özgü nitelik taşıdığı, gönüllük esaslı bir yapıda olduğu ve sosyal, eğitsel yönlerinin bulunduğu kabul edilmiş olmaktadır. Bu hüküm, lex sportivanın varlığının Avrupa Birliği hukuku bakımından kabul edilmesi olarak yorumlanmaktadır⁵¹. Benzer bir yaklaşımla Birleşmiş Milletler 69. Genel Kurulu'nda (16.10.2014) "Sporun bağımsızlığı ve özerkliğini ve Uluslararası Olimpiyat Komitesinin Olimpik Harekete liderlik etme misyonunu destekleme" kararı alınmıştır⁵².

Avrupa Birliği hukukundaki bu yaklaşım mahkeme kararında da kendine yer bulmuştur. Avrupa Komisyonu 2017 yılında verdiği **International Skating Union v. Commission** kararında Uluslararası Paten Federasyonu'nun (ISU) kendisi veya üyesi ulusal federasyonlar tarafından onaylanmamış organizasyonlara katılan sporcuların ilk ihlal durumunda uyarı, ihmalkâr katılım durumunda 5 yıla kadar yasaklama, bilerek katılım halinde 10 yıla kadar yasaklama ve son olarak ISU'nun bütünlüğünü ve yetkisini tehlikeye atan çok ciddi ihlaller için ömür boyu yasaklamayı öngören kuralının Lizbon Antlaşması'nın rekabetin korunmasına ilişkin hükmü olan m. 101'i ihlal

⁴⁹ Case C-519/04 Meca-Medina and Majcen v Commission of the European Communities (MecaMedina) [2006] 5 CMLR 18; Behiç Cüneyt FİDANOĞLU, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Sporda Dünya Anti-Doping Programı, Ankara Barosu Dergisi, 2011/3, s. 281 (Doping).

⁵⁰ Lizbon Antlaşması ile getirilen Avrupa Birliği'nin spor alanında düzenleme yapma yetkisine dair bir inceleme için bkz. Tolga Candan, Avrupa Birliği'nin Spor Alanında Düzenleme Yapma Yetkisinin Kapsamı ve Sınırları, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi –İnÜHFD- Cilt:9 Sayı:2 Yıl 2018, s. 237-258.

⁵¹ Özcan, Lex Sportiva, s. 184.

⁵² Karar için bkz. https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/69/L.5 (Erişim Tarihi:30.03.2022).

ettiğine karar vermiştir⁵³. Karara itiraz üzerine Avrupa Birliği Genel Mahkemesi ise Antlaşmanın 165. maddesi ile sporun bütünlüğünün korunduğu, ISU'nun spor bahislerinden kaynaklı manipülasyon riskinden kaçınmak ve spor müsabakaları için ortak bir standart oluşturmak için kurallar belirleyebileceğini kabul etmesine karşın ISU'nun bahis konusu kurallarının anılan amaçların ötesine geçtiğini ve bu sebeple de orantılı olmadığını ifade ederek Komisyon'un tespitini haklı bularak Komisyon kararını onamıştır⁵⁴.

Türk hukukuna baktığımızda, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası m. 159/3'ün sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde tahkim kurullarına başvurulmasını zorunlu kılması sebebiyle, Türk hukukunda lex sportiva'nın yeri ve konumuna dair tespit yapılmaya elverişli mahkeme kararlarına ulaşmak mümkün değildir. Söz konusu hüküm gerekçe gösterilerek Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılamaması sebebiyle de Anayasa Mahkemesi'nin konuya bakış açısı tespit edilememektedir⁵⁵.

Sonuç olarak, spor hukukunun henüz kendi içinde bütünlük arz eden münferit bir hukuk dalı niteliğinde olmadığını ifade ederek, hâlihazırdaki durumu ile spor hukukunu, sporun kendine özgü yapısal özellikleri ışığında sportif faaliyetleri düzenleyen kurallar bütünü olarak tanımlayabiliriz⁵⁶.

II. Spor Uyuşmazlıkları

A. Genel Olarak

Spor hukuku, bir hukuk dalı olmamasına rağmen bir hukuk dalı olma yolunda hızla yol

⁵³ CASE AT. 40208 - International Skating Union's Eligibility Rules, Antitrust Procedure Council Regulation (EC) 1/2003 Article 7 Regulation (EC) 1/2003 Date: 08/12/2017 https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/40208/40208_1579_5.pdf (Erişim Tarihi:30.03.2022).

⁵⁴ JUDGMENT OF THE GENERAL COURT (Fourth Chamber, Extended Composition), The International Skating Union v European Commission T-93/18, ECLI:EU:T:2020:610., 16.12.2020. [\(https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=235666&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=6674110\(%E2%80%98Karar%E2%80%99\)\)](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=235666&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=6674110(%E2%80%98Karar%E2%80%99)) (Erişim Tarihi:30.03.2022). Karar hakkındaki değerlendirme için bkz. Eda Şahin-Şengül, International Skating Union Kararı: Rekabet Hukuku İhlalinde Spor İstisna Değildir, Lexpera Blog, 01.06.2021. <https://blog.lexpera.com.tr/international-skating-union-karari-rekabet-hukuku-ihlalinde-spor-istisna-degildir/#fn13> (Erişim Tarihi:30.03.2022).

⁵⁵ Anayasa Mahkemesi, 22 Şubat 2013 tarihli 2012/620 Başvuru Numaralı kararında Spor Genel Müdürlüğü Merkez Ceza Kurulunun verdiği disiplin cezasına karşı Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulu'na yaptığı itiraz başvurusundan sonuç alınamaması ve bu sebeple Anayasa m. 36'da tanımlanan haklarının ihlal edildiği gerekçesi ile yapılan bireysel başvuru hakkında 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun m. 45/3 ve Anayasa m. 59/3'e dayanarak başvurunun konu yönünden kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Bkz. Resmî Gazete Tarih: 22.02.2013, Sayı: 28567.

⁵⁶ Esendal ise benzer bir yaklaşımla spor hukukunu sportif faaliyetlerle ve sportif örgütlerle ilgili hukuk kurallarını sistematik bir şekilde inceleyen hukuk dalı olarak tanımlamıştır. Bkz. Esendal, s. 150.

almaktadır⁵⁷. Lex sportiva haricinde kendine özgü kurallar bütünü içermemesine rağmen neredeyse bütün hukuk dalları ile ilişki içinde olması neticesinde spor hukukuna ilişkin çeşitli uyuşmazlıklar ortaya çıkmaktadır. Sporun dinamik yapısı ve sürekli gelişim halinde olması, spor uyuşmazlıklarının türlerini de artırmaktadır.

B. Spor Uyuşmazlık Türleri

Spor uyuşmazlıkları; uyuşmazlığın kaynağı, uyuşmazlığın sportif olup olmadığı, dopinge ilişkin olup olmadığı, uyuşmazlığın ortaya çıktığı spor dalının niteliği, uyuşmazlığın yabancılık unsuru içerip içermediğine göre türlere ayrılmaktadır⁵⁸.

1. Kaynaklarına Göre Spor Uyuşmazlık Türleri

Spor hukukunu düzenleyen tek bir düzenleme veya kurallar bütünü bulunmamaktadır. Kaynağını çeşitli hukuk dallarından alan birçok farklı düzenleme, mevzuat bu alanda görev almaktadır. Bu sebeple, spor uyuşmazlıklarının çözümünde dikkate alınan mevzuatın ait olduğu hukuk dalı dikkate alınarak, spor uyuşmazlıkları özel hukuktan, kamu hukukundan ve kendine özgü hukuk

---

⁵⁷ Erten, s. 195.

⁵⁸ Benzer yöndeki sınıflandırma için bkz. Erten, s. 198 vd.; Ekşi, s. 65 vd.; Dinçer Çeribaş, Spor Hukuku Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yolları, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2020, s. 27 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Çözüm Yolları); Necip Fazıl Erbeyin, TFF Hukuk Kurullarının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 2, Temmuz 2023, s. 540. Doktrinde, spor uyuşmazlıkları türleri için yapılan farklı sınıflandırmalar için ticari ilişkilerden doğan uyuşmazlıklar, spor organizasyonları tarafından çalıştırılan personelle ilgili uyuşmazlıklar, spor organizasyonlarının kendi arasındaki uyuşmazlıklar ve disiplin cezaları ile ilgili uyuşmazlıklar olmak üzere dört başlık altında bir sınıflandırma yapmıştır. Bkz. Adam Samuel, Richard Gearhart; "Sporting Arbitration and the International Olympic Committee's Court of Arbitration for Sport", Journal of International Arbitration, Vol. 6, Issue 4, 1989, s. 40. Karaoğlu, sporcu ve spor sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar ve sporculardan kaynaklanmayan uyuşmazlıklar olmak üzere iki başlık altında bir sınıflandırma yapmaktadır. Bkz. Karaoğlu, 53-77. Esendal ise spor uyuşmazlıklarını dört başlık altında toplamıştır; ticari nitelikteki ilişkilerden doğan uyuşmazlıklar, spor organizasyonlarının personelleri arasındaki uyuşmazlıklar, spor organizasyonlarının kendi arasındaki uyuşmazlıklar ve disiplin cezaları ile ilgili uyuşmazlıklar. Bkz. Nihan Esendal, Spor Hukuku Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü, Terazi Hukuk Dergisi, Y. 4, S. 40, Aralık 2009, s. 131 (Tahkim).

2021 yılında CAS önüne gelen 943 davadan 124'ü genel sözleşmesel uyuşmazlıklara, 78'i futboldaki transfer işlemlerinden doğan uyuşmazlıklara, 365'i iş sözleşmesiyle bağlantılı uyuşmazlıklara, 39'u futboldaki antrenman tazminatına ilişkin uyuşmazlıklara, 13'ü futbolda dayanışma tazminatına ilişkin uyuşmazlıklara, 46'sı sporun yönetimine ilişkin uyuşmazlıklara, 209'u disiplin uyuşmazlıklarına, 49'u müsabakalara katılıma ilişkin uyuşmazlıklara ve 20'si diğer uyuşmazlıklara ilişkindir. Bkz. INTERNATIONAL COUNCIL OF ARBITRATION FOR SPORT (ICAS) 2021 Annual Report and Financial Statements, October 2022, pg.19. https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/ICAS_Annual_Report_Financial_Statements_2021.pdf (erişim tarihi: 04.06.2023)

alanından doğan uyuşmazlıklar olarak üçe ayrılmaktadır⁵⁹.

a. Özel Hukuktan Doğan Spor Uyuşmazlıkları

Özel hukuktan doğan spor uyuşmazlıkları, spor alanında faaliyet gösteren, çalışan kişiler olan spor paydaşları arasındaki sporla ilgili hukuki ilişkilerden (çoğunlukla sözleşmelerden) veya spor faaliyeti öncesi, sonrası ve esnasında gerçekleşen haksız fiillerden doğan uyuşmazlıklardır.

Hukuki işlemlerden doğan spor uyuşmazlıkları, spor sektöründe çalışan, faaliyet gösteren kişiler arasında akdedilen sözleşmelerden doğar. Söz konusu sözleşmeler çok çeşitli olup başlıca sözleşme türleri şunlardır: sporcu ve spor kulübü arasında düzenlenen sporcu sözleşmesi⁶⁰, kulüp ve kulüp çalışanı (teknik adam⁶¹, sağlık personeli, masör, menajer, tercüman vb.) arasında düzenlenen iş sözleşmeleri, iki kulüp arasında düzenlenen transfer veya geçici transfer sözleşmesi, oyuncuların, kulüplerin veya federasyonların taraf olduğu sponsorluk sözleşmeleri⁶², maç organizatörlüğü sözleşmesi, sporcu sigorta sözleşmesi⁶³, reklam sözleşmeleri, spor müsabakalarının yayın haklarının devri sözleşmesi, sporcu temsilciliği sözleşmesi⁶⁴.

Her bir spor dalı, rakiple mücadeleyi gerektirir. Fiziksel temasın muhtemel olduğu ve rakibe karşı üstün gelmek veya yarışmada en iyi dereceyi, sıralamayı elde etmek, en iyi performansı ortaya koymak için mücadele edilen ve temasa izin verilen sporlarda, sporcuların birbirlerine müdahalesi

---

⁵⁹ Erten, s. 198.

⁶⁰ Doktrindeki ve uygulamadaki ağırlıklı görüşe göre sporcu ve kulübü arasındaki sözleşmenin hukuki niteliği hizmet sözleşmesidir. Bkz. Erkan Küçükgüngör, Türk Hukukunda Sporcuların Hukuki Durumu, Ankara Barosu Dergisi, Y. 56, 1999/1, s. 46 (Sporcular); Ertaş/Petek, s. 402; Faruk Baştürk, İş Hukukunda Profesyonel Futbolcu, İstanbul, 2007, s. 15 (Profesyonel Futbolcu); Çağrı Cem, Profesyonel Futbolcu Transfer Sözleşmesi, İstanbul, 2012, s. 28; Onur Şahin, Profesyonel Futbolcu Sözleşmesinin Sona Ermesi ve Bundan Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Sportif Yargı Yoluyla Çözümü, İstanbul, 2016, s. 28; Nil Karabağ Bulut, Profesyonel Futbolcu Sözleşmesinde Ücret, İstanbul, 2021, s. 26.

Yargıtay kararları için bkz. Yarg. 13.HD. 06.06.2016 T. 2015/9000 E., 2016/14293 K.; 13.HD. 04.04.2016 T. 2015/39675 E., 2016/9346 K. (karararama.yargitay.gov.tr).

⁶¹ Spor Genel Müdürlüğü Sözleşmeli Spor Uzmanı ve Antrenör Çalıştırılması Hakkında Yönetmelik (Resmî Gazete 22.02.1991 Sayı:20794) uyarınca Spor Genel Müdürlüğü Merkez ve Taşra Teşkilatlarında sözleşmeli olarak çalışan yerli ve yabancı spor uzmanı ve antrenörler arasında imzalanan sözleşme idari hizmet sözleşmesi niteliği olup, bu tür sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklarda idare mahkemeleri görevlidir.

⁶² Detaylı bilgi için bkz. Kemal Atasoy, Spor Sponsorluğu Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, On İki Levha, İstanbul, 2016; Güven Büyükbaykal, Spor Sponsorluğu, Der Yayınları, İstanbul, 2017; Oktay Çakmak, Spor Sponsorluğu Sözleşmesi, On İki Levha, İstanbul, 2019.

⁶³ Milli Takım Mensuplarının Sigortalanmaları Hakkında Yönetmelik (RG: T. 13.08.1991, S.20959) m. 5 uyarınca profesyonel futbol faaliyetleri dışındaki sivil ve askeri takımları oluşturan milli sporcular ile bu takımlar için görevlendirilen yönetici, teknik ve diğer kişileri sigortalanması mecburidir.

⁶⁴ Anayasa m. 59'a 3. fıkranın eklenmesine ilişkin yasama çalışmalarında da benzer bir değerlendirme yapılmıştır. Bkz. TBMM Anayasa Komisyonu'nun Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 59 uncu Maddesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi üzerine hazırladığı Esas No.: 2/879 Karar No.: 24, 9.3.2011 tarihli Raporu (2/879).

kaçınılmazdır. İşte bu noktada, spor faaliyeti esnasında sporcuların birbirlerine müdahalesinden kaynaklı özel hukuk sorumluluğunun tayininde haksız fiil hükümleri dikkate alınmaktadır⁶⁵. Spor faaliyetinde meydana gelebilecek haksız fiillerin faili veya mağduru olarak akla ilk önce sporcular gelse de hakem, gözlemci, teknik direktör, gazeteci, güvenlik görevlisi, organizasyon görevlisi ve taraftarların da fail veya mağdur olması mümkündür⁶⁶. Spor hukukunda, sporcuların veya diğer aktörlerin haksız fiil sorumluluğunun belirlenmesinde öncelikle Türk Borçlar Kanunu hükümlerinin (m. 49 vd.) öngördüğü şartların sağlanıp sağlanmadığı aranmaktadır⁶⁷. Bu değerlendirmede, ilgili spordaki oyun kuralları, fiilin hukuka aykırılığı ve fiilin hukuka aykırılığını ortadan kaldıran hukuka uygunluk nedenlerinin olup olmadığı esas alınmaktadır⁶⁸. Bu doğrultuda, eylemin tazminat sorumluluğu doğurması için eylemin oyun kurallarına aykırı olması, somut şartlar ışığında sert ve ciddi bir eylem olması, ilgili spor dalındaki sertlik sınırının üzerinde olması veya oyun kurallarına aykırı olmasa dahi fair play'a aykırı olması aranmaktadır⁶⁹.

b. Kamu Hukukundan Doğan Spor Uyuşmazlıkları

Kamu hukuku, sporla ilgili uyuşmazlıkları konu edinen bir diğer alandır. Kamu hukuku içinde yer alan her bir hukuk dalı, düzenlediği alanlarda faaliyet gösteren aktörlerin taraf olduğu uyuşmazlıkların çözümünde etkin rol oynar.

Türk hukukunda devlet, her yaştaki Türk vatandaşının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri almak, sporun kitlelere yayılmasını teşvik etmek ve başarılı sporcuyla korumakla görevli ve yetkili kılınmıştır (Anayasa m. 59/1). Bu konudaki yetki ve görevlerin birçoğu, 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi⁷⁰ m. 184 uyarınca Gençlik ve

⁶⁵ Müsabakalarda müdahaleden doğan sorumluluk için sporcu ile kulüp aralarında akdedilen bir sözleşmeye istinaden sözleşmesel sorumluluğa başvurulması da mümkündür. Bkz. Ertaş/Petek, s. 544, dn. 755.

⁶⁶ Erten, s. 200.

⁶⁷ Diğer spor dallarından farklı olarak motorlu araç ve bisiklet yarışlarında, yarış düzenleyicilerine tehlike sorumluluğu yüklenmiştir. 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu m. 105 uyarınca yarışa katılanların, onlara eşlik edenlerin araçları ile gösteride kullanılan diğer araçların sebep oldukları zararlardan motorlu araç işletenin sorumluluğuna ilişkin hükümler uyarınca yarış düzenleyicileri sorumludur. Bu doğrultuda yarış düzenleyicilerin yarışa katılanların ve yardımcı kişilerin yarış esnasında üçüncü kişilere karşı olan sorumluluklarını karşılamak üzere bir sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunlu tutulmuştur.

⁶⁸ YHGK., E. 2013/364 K. 2013/1543 T. 6.11.2013. Hukuka uygunluk sebeplerinin spor müsabakaları bakımından incelenmesi için bkz. Ertaş/Petek, s. 547-550.

⁶⁹ Ertaş/Petek, s. 546. YHGK., E. 2013/364 K. 2013/1543 T. 6.11.2013 tarihli kararda, karara konu olan futbol müsabakasındaki eylemin haksız fiil sorumluluğunu tayin için eylemin futbol oyun kurallarına aykırı olarak sert ve ciddi faul eylemi olup olmadığının, tasvip edilen sertliğin yani adil olmanın sınırlarının aşıp aşılmadığının, sportmenliğe veya fair play (spor ahlakı) ilkesine aykırı tutum ve davranış olup olmadığının tespit edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

⁷⁰ Resmî Gazete Tarihi – Sayısı: 10.7.2018 – 30474.

Spor Bakanlığı'na verilmiştir. Bu sebeple, Bakanlığın işlemlerinden doğan uyuşmazlıklar (AY m. 59/3 haricinde) çoğunlukla idare hukukunun ve idari yargının uygulama alanına girmektedir. Örneğin, sporculara devlet sporcusu unvanı verilmesi ve aylık bağlanması⁷¹, uluslararası spor organizasyonlarında başarılı elde eden sporcuların ödüllendirilmesinden doğan uyuşmazlıklar idare hukukunun kapsamına girmektedir.

Spordan elde edilen gelirlerin önemli bir düzeye ulaşması ile sporun vergilendirilmesinin önemi de artmıştır. Bu gelir artışı sonrası, dünya çapında da en çok kazanan sporcu ve kulüplerin yaşadığı hukuki sorunlar arasında vergi uyuşmazlıkları önemli bir yer tutmaktadır⁷². Ülkemizde ise sporun yarattığı ekonominin etkisiyle 2020 yılında Hazine ve Maliye Bakanlığı (Gelir İdaresi Başkanlığı)'nın yayınladığı 311 sayılı Gelir Vergisi Tebliği⁷³ ile lig usulüne tabi sporlarda en üst ligde görev yapan sporculardan yapılacak gelir vergisi kesintisi %15'den %40⁷⁴'a (%20 sporcu, %20 kulüpten) çıkarılmıştır⁷⁵. Değişen oran 1 Kasım 2019 tarihinden sonra sözleşme imzalayan sporcular için geçerlidir⁷⁶.

Spor faaliyetlerinde oyuncu, teknik direktör, hakem, taraftar vb. kişilerin ceza hukukunun

⁷¹ Bkz. 5774 Sayılı Başarılı Sporculara Aylık Bağlanması İle Devlet Sporcusu Unvanı Verilmesi Hakkında Kanun

⁷² Dünyaca ünlü futbolcu Cristiano Ronaldo, vergi kaçırma suçlaması ile 23 ay hapis cezası istemiyle aleyhinde açılan ceza davasında 18,8 milyon Euro ceza ödemeyi kabul etmiştir. Bkz. BBC News Türkçe, 22 Ocak 2019, "Vergi kaçırmakla suçlanan Ronaldo 18,8 milyon euro cezayı kabul etti" <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-46961392> (Erişim Tarihi: 10.03.2022).

Benzer bir suçlama ile futbolcu Diego Costa da altı ay hapis cezasın mahkûm edildi. İspanya'da vergi usulsüzlüğü suçlaması ile ceza alan başlıca futbolcular şunlardır: Lionel Messi, Neymar da Silva Santos Júnior (Neymar), Radamel Falcao, James Rodriguez, Angel Di Maria, Javier Mascherano, Marcelo Vieira da Silva Júnior (Marcelo), İker Casillas. Bkz. Şenhan Bolelli, Diego Costa'ya vergi kaçırmaktan 6 ay hapis cezası, Anadolu Ajansı, 04.06.2020. <https://www.aa.com.tr/tr/dunyadan-spor/diego-costaya-vergi-kacirmaktan-6-ay-hapiscezası/1864937#:~:text=%C4%B0spanya'da%20bu%20zamana%20kadar,vergi%20usuls%C3%BCzl%C3%BC%C4%9F%C3%BC%20su%C3%A7laması%C4%B1yla%20ceza%20ald%C4%B1>. (Erişim Tarihi: 10.03.2022).

⁷³ R.G.: 27 Mayıs 2020, 31137.

⁷⁴ En üst altı ligler için %10, diğer ligler için %5, lig usulüne tabi olmayan sporcular için ise %5 olarak belirlenmiştir. Kulübün ödemesi gereken vergi oranı ise %15'den %20'e çıkarılmıştır.

⁷⁵ Tebliğ öncesinde sporculara ödenecek ücretin %15'i oranında tevkifat yapılarak gelir vergisi olarak ödenmekte ve bu vergi kesintileri nihai vergilendirme olarak dikkate alınarak başkaca herhangi bir vergi ödemesi öngörülmemekteydi. Tebliğ sonrası ise %15'lik oran artırılarak %20 olarak öngörülmüş ve bunun yanında sporcunun bir takvim yılı içinde elde ettiği gelirin 650.000 TL'yi (2021 yılı için) aşması durumunda oynadığı lige göre değişen oranlarda yıllık beyanname verme yükümlülüğü getirilmiştir. Bkz. Can Doğrusöz, Hoş Geldin 'Süper Vergili Ligi' <https://vergiport.com/blog/hosgeldin-super-vergili-lig> (Erişim Tarihi: 10.03.2022.).

⁷⁶ Türkiye'de sporun vergilendirilmesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Onur Özdoğan, Türkiye'de Sporun Vergilendirilmesi, Legal, İstanbul, 2014; Dinçer Çeribaş, Türkiye'de Sporcu Ücretlerinin Vergilendirilmesi, Hacettepe HFD, 10(2) 2020, s. 555-583.

korumak istediği menfaatlere aykırı hareketlerinden doğan uyuşmazlıklar ise ceza hukukunun alanına girmektedir⁷⁷. Bu konuda, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda düzenlenen suçların yanında özel bir kanun ile spor faaliyetlerinde meydana gelebilecek yeni suç tipleri ihdas edilmiştir. İlgili özel kanun olan ve spor faaliyetlerinin organizasyonunda önemli bir yer tutan 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun⁷⁸ ile spor müsabakaları öncesinde, esnasında veya sonrasında spor alanları ile bunların çevresinde, taraftarların sürekli veya geçici olarak gruplar halinde bulundukları yerlerde veya müsabakanın yapılacağı yere gidiş ve geliş güzergâhlarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesi amaçlanmaktadır⁷⁹. Kanunda, 5237 sayılı Türk Ceza Kanun'unda düzenlenmeyen spora özgü çeşitli suçlar ve tedbirler öngörülmüştür⁸⁰.

Uluslararası spor kuruluşlarının faaliyetleri ve ilişkileri ile devletlerin sınır aşan faaliyetleri, uluslararası hukukun konusuna giren uyuşmazlıkları gündeme getirmektedir. Birden fazla ülke sporcusunun ve kulübünün katılımını öngören spor faaliyetinin düzenleneceği ülkeler ile organizasyonu düzenleyen uluslararası ve bölgesel spor federasyonları veya uluslararası spor kuruluşları arasında kurulan hukuki ilişkilerde uluslararası hukukun temel ilkeleri ve ülkeler arası ilişkiler dikkate alınmaktadır. Örneğin, 2022 yılı şubat ayında Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesi sebebiyle FIFA ve UEFA, Rus mili takımlarını, sporcularını ve kulüplerini birçok uluslararası spor organizasyonuna katılmaktan men etmiştir⁸¹. Söz konusu işlemler her ne kadar uluslararası federasyonlar tarafından alınmış kararlar olsa da alınan kararların temelinde Rusya'nın uluslararası hukukun temel kurallarına aykırı fiilleri gerekçe gösterilmiştir.

Spor faaliyetlerinin organizasyonu, yönetimi, denetimi ve yargılama sürecinde yaşanan temel insan hakları ihlallerine ilişkin uyuşmazlıklar, spor dünyasının son zamanlardaki önde gelen

⁷⁷ Spor ve ceza hukuku arasındaki ilişki hakkında detaylı inceleme için bkz. Kayıhan İçel (Proje Yöneticisi), Yener Ünver (Yayına Hazırlayan), Spor ve Ceza Hukuku, karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 1, Seçkin, Ankara, 2004; Pınar Memiş, Spor Faaliyetinden Doğan Ceza Sorumluluğu, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2010, s. 83-183.

⁷⁸ Resmî Gazete Tarihi – Sayısı: 24/4/2011 – 27905.

⁷⁹ Kanunu çeşitli yönleri ile inceleyen bir çalışmalar için bkz. Editörler: Cumhur Şahin, İzzet Özgenç, İlhan Üzülmüş, Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu, Gazi Üniversitesi Türk Ceza Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÜRK-CE-MER), Seçkin, Ankara, 2012; Erdener Yurtcan, Sporda Şiddetin ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu ve Yorumu, Adalet, Ankara, 2011.

⁸⁰ Kanunda öngörülen suç tiplerine dair çalışmalar için bkz. Süheyl Doğanay, Sporda Şiddet ve Düzensizliğin, Önlenmesi, Şike ve Teşvik Primi, Beta, Ankara, 2012; Büşra Demiral Bakırman, Türk Ceza Hukukunda Şike ve Teşvik Primi, On İki Levha, İstanbul, 2017; Adem Avcı, Türk Ceza Hukukunda Sporda Düzensizlik ve Şiddet, On İki Levha, İstanbul, 2020.

⁸¹ Rusya, alınan kararlara karşı ilgili mercilerde başvuru yapacağını açıklamıştır. İlk olarak FIFA ve UEFA'nın Rus takım ve kulüplerini yarışmalara katılmasını askıya alan kararlarına karşı Spor Tahkim Mahkemesi'nde dava açmıştır. Davanın yargılaması devam etmektedir. Bkz. https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_Media_Release_8708_8709.pdf (Erişim tarihi: 10.03.2022).

uyuşmazlıklarındandır⁸². Hatta uluslararası spor hukuku alanında en çok tartışma konusu yapılan alanların başında gelmektedir. Bu kapsamda, sporla ilgili çeşitli temel insan haklarına ilişkin ihlal iddiasıyla AİHM'e birçok bireysel başvuru yapılmıştır⁸³. Spordaki insan hakları ihlallerinin ve bu ihlaller karşısında yapılan başvuruların sayısının artması üzerine sporda insan haklarına gösterilen hassasiyet artmış ve birçok uluslararası spor kuruluşu, düzenlemelerini ve faaliyetlerini insan haklarına uyumlu kılmak için somut çalışmalar başlatmıştır. Örneğin, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (UOK), 2024 Olimpiyatlarından itibaren olimpiyatlara ev sahipliği yapacak ülke/şehirlerin temel yükümlülüklerine insan haklarını koruma, saygı gösterme ve ev sahibi ülkede geçerli olan uluslararası antlaşma, kanun ve yönetmelik ile Birleşmiş Milletler İş Dünyası ve İnsan Hakları Rehber İlkeleri dâhil uluslararası alanda kabul görmüş tüm insan hakları standartları ve ilkeleri uyarınca ülkesindeki insan hakları ihlallerinin giderilmesini eklemiştir⁸⁴. Birleşmiş Milletler İş Dünyası ve İnsan Hakları Rehber İlkeleri kapsamında insan haklarından doğrudan sorumlu tutulan spor dünyasını yöneten kurumların ve federasyonlarından biri de FIFA'dır⁸⁵. Bu doğrultuda, FIFA Birleşmiş Milletler İş Dünyası ve İnsan Hakları Rehber İlkelerini hayata geçirmek adına 2017 İnsan Hakları Politikasını yayınlamıştır⁸⁶. Ülkemizde ise AİHM'in ülkemizdeki spor uyuşmazlıklarının çözüm mercilerinden biri olan TFF Tahkim Kurulu'nun tarafsız ve bağımsız olmadığına ilişkin⁸⁷ ihlal kararı sonrasında Adalet Bakanlığı'nın Nisan 2021'de yayınladığı İnsan Hakları Eylem Planı Faaliyet 2.1.j. kapsamında spor tahkim kurullarının yapısı ve işleyişinin AİHM kararları da dikkate alınarak 6 ay içinde yeniden

⁸² Spor ile insan hakları arasındaki ilişkiye dair bir değerlendirmeler için bkz. Cemil Koç, İnsan Hakları Bağlamında Sporda Irkçılık ve Ayrımcılık Yasağı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 22-25, 58-73; S. Cem Abanazır, Spor Hukukuna Giriş, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 129-141.

⁸³ Söz konusu haklar ise şunlardır; yaşam hakkı (m. 2) , kötü muamele ve işkence yasağı (m. 3) , özgürlük ve yaşam hakkı (m. 5), adil yargılanma hakkı (m. 6) , özel hayatın ve aile hayatının korunması hakkı (m. 8) , düşünce, vicdan ve din hürriyeti (m. 9) , ifade özgürlüğü (m. 10) , dernek kurma ve toplantı hürriyeti (m. 11) , ayrımcılık yasağı (m. 14) , mülkiyet hakkı (1 Numaralı Protokol m. 1) , serbest dolaşım ve ikamet özgürlüğü (4 Numaralı Protokol m. 2) , aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkına (7 Numaralı Protokol m. 4). Bkz. Sport and European Convention on Human Rights, Factsheet – Sport and ECHR, European Court of Human Rights, January 2022. https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Sport_ENG.pdf (Erişim Tarihi: 10.03.2022).

⁸⁴ Uluslararası Olimpiyat Komitesi, 2024 Olimpiyat Oyunları Ev Sahibi Ülke Prensipleri m. 13.2. Bkz. https://stillmed.olympics.com/media/Document%20Library/OlympicOrg/Documents/Host-City-Elections/XXXIII-Olympiad-2024/Host-City-Contract-2024-Principles.pdf?_ga=2.45644644.1915752048.1646949837-97586389.1646249352 (Erişim Tarihi: 10.03.2022).

⁸⁵ Gemalmaz, Spor Hukuku, s. 143.

⁸⁶ FIFA Human Rights Policy, May 2017 için bkz. <https://digitalhub.fifa.com/m/1a876c66a3f0498d/original/kr05dqyhwr1uhqy2lh6r-pdf.pdf> (Erişim Tarihi: 10.03.2022).

⁸⁷ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, Başvuru Numaraları: 30226/10, 17880/11, 17887/11, 17891/11 ve 5506/16, 28.01.2020.

düzenlenmesi planlanmıştır⁸⁸. Bu kapsamda, 7405 sayılı Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu'nda⁸⁹ bu konuda kısmi de olsa yeni düzenlemeler öngörülmüştür.

Kamu hukukundan doğan uyuşmazlıkların bir diğer türü ise vatandaşlık hukuku ve yabancılar hukukuna ilişkin uyuşmazlıklardır. Yabancılar hukuku kapsamında, yabancı sporcu veya spor aktörünün, ülkeye girişi, ikameti, çalışmasına ilişkin hususları düzenlerken vatandaşlık hukuku ise yabancının vatandaşlık kazanım şartlarını düzenlemektedir. Örneğin, Uluslararası İşgücü Kanunu Uygulama Yönetmeliği m. 48/1-k uyarınca Gençlik ve Spor Bakanlığı veya Türkiye Futbol Federasyonunun uygun görüşü olması kaydıyla spor meşruhatlı vize ile Türkiye'ye gelen profesyonel yabancı sporcu ve antrenörler ile spor hekimi, spor fizyoterapisti, spor mekanisyeni, spor masözü veya masörü ve benzeri spor elemanı yabancılar, spor federasyonları ve spor kulüpleri ile olan sözleşmeleri süresince çalışma izninden muaf tutulmuştur. 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu⁹⁰ m. 12/1-a uyarınca da Türkiye'ye sportif alanda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen yabancıların istisnai yolla Türk vatandaşlığını kazanması mümkündür. Ancak belirtmek gerekir ki, bir ülkenin milli takımının sporcusu olunabilmesi teknik anlamda vatandaşlık hukuku içinde değerlendirilmemektedir. Zira bu konuda kişinin ilgili ülkenin vatandaşlığını kazanması yeterli olmamaktadır. Bu kuralların bir sonucu olarak, sporcuların bir ülkenin milli takımı sporcusu olarak mücadele edebilmesi ve spor müsabakalarında o ülkenin vatandaşı statüsünü kazanabilmesi sportif vatandaşlık, spor vatandaşlığı olarak adlandırılmaktadır⁹¹. Sporda rekabetin adil olmasının sağlanması ve sportif dengenin korunması adına sporcunun vatandaşlığını yeni kazandığı ülkenin milli sporcusu olabilmesi ve kulüpler düzeyindeki müsabakalarda o ülkenin vatandaşı statüsünü kazanabilmesi için her bir spor dalında farklı kurallar öngörülmekte ve uygulanmaktadır.

c. Kendine Özgü Hukuk Alanlarından Doğan Spor Uyuşmazlıkları

Kamu veya özel hukuk alanları girmemekle birlikte her iki hukuk alanını ilgilendiren kendine özgü hukuk alanlarından doğan spor uyuşmazlıkları ile karşılaşmaktadır. Bireysel ve toplu iş hukuku, rekabet hukuku vb. hukuk alanlarından doğan spor uyuşmazlıkları, bu alana özgü kurallar uyarınca çözüme kavuşturulmaktadır.

Spor hukukunun önde gelen uyuşmazlık türü, sporcu ve spor kulüpleri arasındaki sporcu sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklardır. Kulüp ile oyuncu arasında imzalanan sözleşme, bir hizmet

⁸⁸ <https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/1/dosya/insan-haklari-ep02-03-202115-14.pdf> (Erişim Tarihi: 10.03.2022). 2022'nin ilk yarısı itibariyle bu faaliyet henüz gerçekleştirilmemiştir.

⁸⁹ Resmî Gazete: Tarih: 26.4.2022 Sayı: 31821.

⁹⁰ Resmî Gazete: Tarih: 12.6.2009 Sayı: 27256.

⁹¹ CAS 94/123 Fédération Internationale de Basketball (FIBA) / W. & Brandt Hagen e. V., award of 12 September 1994; Özcan, Lex Sportiva, s. 181.

sözleşmesi niteliğinde olmasına rağmen 4857 sayılı İş Kanunu [İK]⁹² m. 4/1-g uyarınca sporcular İş Kanunu'nun kapsamı dışında tutulmuştur. Bu sebeple, kulüp ile sporcu arasında akdedilen sporcu sözleşmeleri, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu [TBK]⁹³ kapsamında belirli süreli hizmet sözleşmesi hükümlerine tabidir⁹⁴. Bunun yanında, sporcular haricindeki sektör çalışanları ise İş Kanunu'na tabidir⁹⁵. Sporcuların, İş Kanunu'na tabi olmaması sadece İş Kanunu hükümlerinden faydalanmasına engel teşkil etmekte olup işçi sıfatlarını kaybetmelerine sebep olmamaktadır⁹⁶.

Toplu iş hukukundan kaynaklı uyuşmazlıklar temel olarak sendika kurma, sendikaya üye olma, toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt haklarının kullanımına ilişkin uyuşmazlıklardır. 6356 sayılı Sendika ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun⁹⁷ kapsamı belirlenirken işçi tanımı için 4857 sayılı İş Kanunu'na atıf yapılmış ve ilgili tanımda da (İK m. 2/1) işçi, iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişi olarak tanımlanmıştır. Hizmet sözleşmesi ile çalışan işçi sıfatını dışında tutulmamış ve kural olarak bu kanundan kaynaklı haklarını kullanabilmelerine imkân tanınmıştır⁹⁸. Sonuç olarak, sporcuların sendika kurmaları, sendikalara üye olmaları hukuken mümkündür⁹⁹. Spor alanında toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt haklarının kullanılabilir olup olmadığı ise doktrinde tartışılmıştır¹⁰⁰. Zira 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununda¹⁰¹ sporculara ilişkin bir işkolu bulunmamakta ve sporcuların hangi işkoluna dâhil olduğuna ilişkin açık bir düzenleme yer almamaktadır¹⁰². Ancak 6356 sayılı Kanuna dayalı olarak yayınlanan İşkolları Yönetmeliği'nde¹⁰³ spor

⁹² RG. T: 10.06.2003, S: 25134, Tertip:5, Cilt:42.

⁹³ RG. T: 04.02.2011, S: 27836, Tertip:5, Cilt:50.

⁹⁴ Küçükgüngör, Sporcular, s. 133; Erten, s. 203; Ufuk Aydın, Profesyonel Sporda Sendikalaşma PFA Örneği ve Türkiye, Ankara, 2007, s. 95; Ertaş/Petek, s. 402; Baştürk, Profesyonel Futbolcu, s. 15; Cem, s. 28; Şahin, s. 28; Karabağ Bulut, s. 26.

⁹⁵ Faruk Baştürk, "Teknik Direktör ve Antrenörlerin Hukuki Durumu", Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, Nisan-Haziran 2005, S.6, s. 592 (Teknik Direktör); Aydın, s. 95 Ufuk Aydın: Toplu İş Hukuku ve Profesyonel Sporcular, Av. Kısmet Erkiner Armağanı Spor Hukuku Yazıları, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, Ekim 2014, s.200 (Armağan); Cemal İyem: "Sporda Çalışma İlişkileri ve Sosyal Haklar: 6356 Sayılı Yeni Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu Bağlamında Bir Değerlendirme", Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi, Ocak 2013, Cilt 2, Sayı 1, s. 136; Nuri Çelik/Nurşen Caniklioglu/Talat Canbolat: İş Hukuku Dersleri, 29. Bası, İstanbul, 2016, s. 109.

⁹⁶ Aydın, s. 95; Ahmet Sevimli, Yakup Kızılkaya, Profesyonel Futbolcunun İş İlişkisinden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümünde Uygulanacak Kurallar ve Yetkili Merciler, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, Yıl: 2019, Sayı: 63, s. 1040-1041.

⁹⁷ RG. T: 07.11.2012, S: 28460, Tertip:5, Cilt:53.

⁹⁸ Küçükgüngör, Sporcular, s. 135 vd.; Erten, s. 204; Aydın, s. 102.

⁹⁹ Küçükgüngör, Sporcular, s. 135 vd.; Baştürk, Profesyonel Futbolcu, s. 36; Aydın, s. 97; Erten, s. 204;

¹⁰⁰ Küçükgüngör, Sporcular, s. 51; Aydın, s. 102; Baştürk, Profesyonel Futbolcu, s. 104.

¹⁰¹ Resmî Gazete: Tarih: 7.11.2012 Sayı: 28460.

¹⁰² İyem, s. 137.

¹⁰³ Resmî Gazete: Tarih: 19.12.2012 Sayı: 28502.

tesislerinin işletilmesi, spor kulüplerinin faaliyetleri ve diğer spor faaliyetleri 18 nolu “Konaklama ve Eğlence İşleri” işkoluna dâhil edilmiştir. Bu düzenlemeden hareketle, söz konusu yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten sonra kurulacak ve profesyonel sporcuların haklarını korumayı amaç edinecek bir sendikanın 18 nolu Konaklama ve Eğlence İşleri işkolunda kurulması gerekmektedir¹⁰⁴. Ülkemizde, sporculara ve spor alanında çalışanlara yönelik bu alanda geçmişten bu yana birçok sendika kurulmasına rağmen kurulan sendikaların gerek üye sayısının azlığı gerekse de bu sayısının sendika kolu içinde toplu iş sözleşmesi yapmaya yeterli olmayışı¹⁰⁵, sporcuların ve diğer sektör çalışanların sendikal haklarından yararlanmasına engel olmuştur ve olmaktadır¹⁰⁶.

Yayın teknolojilerinin gelişmesi, insanların spor müsabakalarına olan ilgisini artırmış ve müsabakaların yayınına kâr getiren bir sektöre dönüştürmüştür¹⁰⁷. Spor müsabakalarının yayınının

¹⁰⁴ Spora özgü bir işkolunun ihdas edilmesi gerektiği görüşü için bkz. Küçükgüngör, s. 51; Aydın, s. 104; İyem, s. 137.

¹⁰⁵ Türkiye’de profesyonel sporda sendikalaşma faaliyetleri kapsamında bugüne kadar tespit edebildiğimiz kadarıyla beş adet işçi sendika kurulmuştur. İlk olarak Metin Kurt öncülüğünde 22 Mart 2010 tarihinde Spor Emekçileri Sendikası (Spor-Sen), Spor-Sen’den ayrılan Metin Kurt öncülüğünde 13 Aralık 2010 da adı Devrimci Spor Emekçileri Sendikası (Spor Emek-Sen), 2014 yılında Turizm, Otel ve Spor Emekçileri Sendikası (Tüm Emek-Sen), 8.10.2012 tarihinde Futbol Çalışanları Sendikası (Futbol-Sen) ve son olarak Turizm, Otel, Restoran, Eğlence ve Spor İşçileri Sendikası (Tores-İş) kurulmuştur.

¹⁰⁶ 28 Ocak 2022 Tarihli 31733 Sayılı Resmî Gazete ’de yayınlanan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın İşkollarındaki İşçi Sayıları ve Sendikaların Üye Sayılarına İlişkin 2022 Ocak Ayı İstatistikleri Tebliğine göre Spor Emek-Sen 17, Tüm Emek-Sen 14 ve Tores-İş’in 13 üyesi bulunmaktadır.

Futbolcular özelinde futbolcuların haklarının korunması amacıyla 1992 yılında Türkiye Profesyonel Futbolcular Derneği (TPFD) kurulmuştur. Faaliyetleri ile üyelerle sınırlı olmasına karşın TFF’nin üyesi, TFF Genel Kurulunda Dernek başkanının delege olarak katılması, Türkiye Futbol Federasyonu Hukuk Kuruluna seçilecek üye adaylarını belirleyecek olan Hukuk Kurulları Aday Komisyonu’nun 13 üyesinden bir üyesini atama hakkına sahiptir. TPFD, bir dernek statüsünde olmasına karşın sendika benzeri yetkileri bulunmaktadır. Derneğin, dünyadaki karşılığı ise Dünya Profesyonel Futbolcular Birliği (FIFPro)’ dir. TPFD, Kasım 2019 itibarıyla FIFPro’nun üyesidir. TPFD ve FIFPro hakkında bir çalışma için bkz. Aydın, s. 65-88, 97-100.

¹⁰⁷ Bugüne kadar TFF Süper Lig’in yayın haklarının devri ihalelerinin bedelleri aşağıdaki gibidir;

İhale Tarihi	Süre	Yayıncı Kuruluş	İhale Bedeli
1996-1997	3 Sezon	Cine5	140 Milyon USD (Toplam)
1999-2000	1 Sezon	Teleon	60 Milyon USD (Yıllık)
2000-2001	3.5 Sezon	Digitürk	465 Milyon USD (Toplam)
2004-2005	4 Sezon	Digitürk	135 Milyon 850 Bin USD (Toplam)
2008-2009	2 Sezon	Digitürk	140 Milyon USD (Toplam)
2010-2011	4 Sezon	Digitürk-TRT-Türk Telekom	374.7 Milyon USD (Toplam)
2017-2018	5 Sezon	Digitürk	500 Milyon USD (Toplam)
2022-2023	2 Sezon	Digitürk	2.2 Milyar TL (Toplam)

Bkz. İnanç Ergülen, Geçmişten günümüze Türk futbolunun yayın geliri, Habertürk, 24.02.2022 <https://www.haberturk.com/gecmisten-gunumuze-turk-futbolunun-yayin-geliri-3354546-spor> (Erişim Tarihi: 11.03.2022).

ekonomik değerinin hızlı bir artış göstermesi, bu yayınlardaki hak sahipliği ve yayın dağıtımını sorunlarını gündeme getirmiştir. Yayın hakkının tekel niteliğinden ötürü yayını gerçekleştirecek yayın kuruluşunun tespiti ve yayın haklarının dağıtımını ise rekabet hukukunu yakından ilgilendirmektedir¹⁰⁸. Spor kulüplerinin gelir kalemleri arasında yayın haklarının önemli bir oran teşkil ettiği göz önünde bulundurulduğunda, müsabakaların yayınları ve yayın gelirleri kulüplerin finansal sürdürülebilirliklerinde önem bir rol oynamaktadır¹⁰⁹. Yayın haklarının devrinde, adil rekabet ortamının sağlanması, rekabet hukukunun konusuna girmekte olup bugüne kadar bu konuda birçok kez Rekabet Kurumuna taşınan uyuşmazlıklarla karşılaşmıştır¹¹⁰.

2. Sportif Uyuşmazlıklar

Sportif uyuşmazlıklar, yukarıda izah edilen kaynaklarına göre spor uyuşmazlık türlerinin kapsamına girmeyen ve spor faaliyetlerinin yönetimi ve disiplini yahut spor faaliyetlerine ilişkin uyuşmazlıklardır. Kısaca, sporun kendine özgü yapısı ve işleyişinden doğan uyuşmazlıklardır¹¹¹. Öğretide geniş bir yorumla, sportif faaliyetin gerçekleştirilmesi ile bağlantılı olarak ortaya çıkan uyuşmazlıkların bütünü olarak da tanımlanmaktadır¹¹².

Sportif uyuşmazlıkların başında “oyun kuralları” olarak adlandırılan bir spor dalındaki spor müsabakaları esnasında sporcuların ve diğer kişilerin uyması gereken kurallardan doğan uyuşmazlıklar¹¹³ gelmektedir. Oyun kurallarına ilişkin kararlara itiraz, kural olarak mümkün değildir¹¹⁴. Birçok ulusal, uluslararası federasyon bu hususu statülerinde açıkça düzenlemiştir¹¹⁵. Bu

---

¹⁰⁸ Erten, s. 205.

¹⁰⁹ Spor müsabakalarının yayın haklarına ilişkin kapsamlı bir hukuki çalışma için bkz. Ahmet Türkmen, Spor Müsabakalarının Yayın Hakları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.

¹¹⁰ Rekabet Kurulu 2012-2-58 Dosya Sayılı, 16-04/82-36 Karar Sayılı 10.02.2016 tarihli kararı. Spor endüstrisi ile rekabet hukuku arasındaki ilişkiye dair bir çalışma için bkz. Özgür Can Özbek, Spor Endüstrisi Ve Rekabet Hukuku Uygulamaları: Sporun “Özel” Konumu, Liglerin Hukuki Statüsü Ve Yayın Hakkı Devir Sözleşmeleri, Rekabet Kurumu, Ankara, 2012 <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/uzmanlik-tezleri/114-pdf> (Erişim Tarihi: 11.03.2022).

Avrupa Rekabet hukuku ile spor hukuku arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar için bkz. Stephen Weatherill, Sports Under EC Competition Law and US Antitrust Law, Stephen Weatherill (Editor), European Sports Law, Collected Papers, Second Edition, ASSER International Sports Law Series, T.M.C. Asser Press, 2014; Stephen Weatherill, Principles and Practice in EU Sports Law, Oxford University Press, 2017, s. 104-125, 288-356; Katarina Pijetlovic, EU Competition Law and Organisational Rules, in Antoine Duval, Ben Van Rompuy (eds.) - The Legacy of Bosman, Revisiting the Relationship Between EU Law and Sport, T.M.C. Asser Press, 2016, s. 117-152.

¹¹¹ Erten, s. 205.

¹¹² Gérald Simon, Exposé Introductif, in, Justice, Droit et Sport, Acres des entretiens de L'INSEP, Octobre 1994, Les cahiers de L'INSEP, Numéro 11-Annee 1996, s. 15 (Aktaran Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 96).

¹¹³ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 130.

¹¹⁴ Ekşi, s. 67.

kuralların belirlenmesi, kuralların ihlali karşısında uygulanacak yaptırımlar ve bu yaptırımları uygulama yetkisi ilgili münhasıran spor dalındaki ulusal ve uluslararası federasyonlara bırakılmıştır.

İkinci olarak, ulusal veya uluslararası federasyonlar tarafından kulüplere, sporculara verilen disiplin cezaları, sportif uyuşmazlıkların başka bir görünümüdür¹¹⁶. Disiplin uyuşmazlıkları, sportif uyuşmazlıklarının önemli bir çoğunluğunu oluşturmaktadır. Örneğin; 2021 yılında CAS’da disiplin uyuşmazlıklarına ilişkin 209 dava açılmış ve bu davaların 12’si etîge, 13’ü şikeye, 35’i futboldaki vadesi geçmiş borçlara, 86’sı dopinge ve 63’ü diğere uyuşmazlıklara ilişkindir¹¹⁷.

Disiplin cezaları, ilgili federasyonun çoğunlukla “disiplin talimatı” olarak yayınladığı kurallar uyarınca federasyon hukuk kurullarından biri olan disiplin kurulları tarafından verilmektedir. Disiplin cezalarına karşı ilgilinin itiraz hakkı saklıdır. Söz konusu itiraz için başvurulacak merci ilgili ulusal ve uluslararası federasyonlarının hukuk kurullarıdır. Yetkilendirilmesi durumunda federasyon veya spor kuruluşu dışındaki bir merciin de (CAS vb.) itirazı karara bağlaması mümkündür. Örneğin, ülkemizde futbolda, futbolculara Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu ve Amatör Disiplin Kurulu’nca verilen disiplin cezasına karşı Tahkim Kuruluna başvurulabilirken¹¹⁸; futbol dışındaki diğere spor dallarında federasyonların disiplin kurullarınca verilen kararlara karşı Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim

---

¹¹⁵ UEFA Statutes February 2018 Edition Article 61(1)(a): “The CAS is not competent to deal with: matters related to the application of a purely sporting rule, such as the Laws of the Game or the technical modalities of a competition...” https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/uefaorg/General/02/56/20/45/2562045_DOWNLOAD.pdf (Erişim Tarihi:10.03.2020).

FIFA Statutes June 2019 Edition Article 58(3)(a) “CAS, however, does not deal with appeals arising from: violations of the Laws of the Game;...” <https://resources.fifa.com/image/upload/fifa-statutes-5-august-2019-en.pdf?cloudid=ggyamhxxv8jrdfbekrrm> (Erişim Tarihi:10.03.2020).

TFF Statüsü m. 64/2: “ ... Ancak CAS/TAS, oyun kuralları ihlalleri, FIFA ve UEFA Statülerinin ilgili hükümleri doğrultusundaki askıya almalar veya TFF’nin bağımsız ve usulüne uygun olarak oluşturduğu Tahkim Kurulu tarafından alınan kararlar aleyhindeki itirazlara bakamaz.” <https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TFF-KANUN-STATU/TFF-Statusu.pdf> (Erişim Tarihi:10.03.2020).

¹¹⁶ Spor faaliyetlerine ilişkin disiplin suçları, cezaları ve yaptırımları hakkında detaylı bilgi için bkz. Ertaş/Petek, s. 253-265; H. Fehim Üçışık, Spor Hukuku, Ötüken, İstanbul, 2017, s. 393-429; Can Yalçınkaya, Sporun İdari Yapılanması ve Spor Disiplin Hukuku, Legal, 2021, s. 77-210.

¹¹⁷ INTERNATIONAL COUNCIL OF ARBITRATION FOR SPORT (ICAS) 2021 Annual Report and Financial Statements, October 2022, s.19. https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/ICAS_Annual_Report_Financial_Statements_2021.pdf (Erişim Tarihi:04.06.2023)

¹¹⁸ Türkiye Futbol Federasyonu Statüsü m. 54/3. <https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TFF-KANUN-STATU/TFF-Statusu.pdf> (Erişim Tarihi:10.03.2020); Türkiye Futbol Federasyonu Disiplin Talimatı m. 88/1. <https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/Futbol-Disiplin-Talimati.pdf> (Erişim Tarihi:10.03.2020).

Kurulu'na başvuru yapılabilir¹¹⁹. Uluslararası sportif uyuşmazlıkların çözümünde ise ilgili spor dalını yöneten uluslararası spor federasyonu veya Uluslararası Olimpiyat Komitesi kurulları yetkilidir. Bu kurulların kararlarına karşı ise çoğunlukla (bu kuruluşların ilgili düzenlemelerinde yer alan yetkilendirmeye istinaden) Spor Tahkim Mahkemesi'nde temyiz tahkim yargılamasına başvurulmaktadır.

Üçüncü olarak, sporun yönetimine ilişkin uyuşmazlıklar sportif uyuşmazlıkların bir türüdür. Bu uyuşmazlıkların temeli, sportif kuruluşlarca sporun yönetimi kapsamında spor kulüpleri veya spor federasyonlarının ilgili kurullarında görev alacak kişilerin seçimi, statü ve talimat değişiklikleri, spor müsabakalarına katılacak sporcuların ve kulüplerin belirlenmesi gibi uyuşmazlıklardır¹²⁰.

Türk hukukuna sporun yönetimi ve disiplini kavramını kazandıran Anayasasının 59 uncu Maddesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi 'ne ilişkin hazırlanan Anayasa Komisyonu raporunda sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklar olarak spor federasyonlarının organ ve kurullarının, sporun yönetilmesi ve disiplinine ilişkin olarak ihtar, kınama, para cezası, küme düşürme, hak mahrumiyeti, ligden ihraç, tescil iptali, üyeliğin askıya alınması ve üyelikten ihraç gibi bunun yanı sıra sporun yönetilmesine yönelik statü, talimat ve benzeri hukuki düzenlemeleri, müsabakaların icrasına, tatiline, ertelenmesine ilişkin kararlar sayılmıştır¹²¹.

Son olarak ise spor faaliyetleri ile bağlantılı haksız fiil veya sözleşmesel ilişkilerden kaynaklanan uyuşmazlıklar sportif uyuşmazlıkların bir türüdür. Bu tür uyuşmazlıkların ortaya çıkışında spor aktörleri arasında kurulan çeşitli sözleşmesel ilişkiler veya spor faaliyetleri ile bağlantılı haksız fiiller kaynaklık etmesine rağmen ilgili sportif uyuşmazlıklar, sözleşmesel uyuşmazlıklardan ve haksız fiillerden farklıdır. Aslında uyuşmazlığın dayanağı aynı ilişki ve eylem olmasına karşın uyuşmazlığın çözümü için öngörülen tedbir ve yaptırımlar benzer değildir. Sporda adaletin sağlanması için ulusal hukuklarda öngörülen yaptırımların yanında spora özgü yaptırım ve tedbirler de öngörülmektedir. Bu tedbirler, sportif cezalar olarak da adlandırılmaktadır. Örneğin, sporcu transfer sözleşmelerinin federasyonlarca öngörülen kurallara aykırılık teşkil etmesi halinde kulübe ve/veya sporcuya para cezası verilebilmekte ve sporcu belirli süre müsabakalara katılmaktan men edilebilmektedir. Haksız fiilin bir örneği olan sporcunun müsabaka esnasındaki oyun kurallarına aykırı müdahalesi, haksız fiil sorumluluğunu doğurmasının yanında sporcuya para cezası ve sporcuyu belirli süre müsabakalara katılmaktan yasaklanmasına neden olabilmektedir. İlgililerin bu tür kararlara karşı

¹¹⁹ Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliği m. 5/1. (RG. T. 28.01.2012 S. 28187).

¹²⁰ Simon, s. 17 (Aktaran Kocasakal, s. 96); Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 96.

¹²¹ TBMM Anayasa Komisyonu'nun Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 59 uncu Maddesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi üzerine hazırladığı Esas No.: 2/879 Karar No.: 24, 9.3.2011 tarihli Raporu (2/879).

itiraz etmesi mümkündür. Benzer bir durum, tribünlerde müsabakayı izlemekte olan seyirciler için de ortaya çıkabilmektedir. Tribünlerin sebep olduğu çirkin ve kötü tezahürat veya yabancı maddelerin sahaya atılması gibi saha olayları sebebiyle spor kulübüne para cezası verilmesi veya ilgili tribünde kayıtlı seyircilerin belirli müsabakaları izlemekten yasaklanmasına karar verilmesi mümkündür¹²². Anılan yaptırım ve cezalar yanı sıra, zarar görenlerin hukukun genel ilkeleri uyarınca zarar veren kişilerin sorumluluğuna başvurması da mümkündür.

3. Doping Uyuşmazlıkları

Sporda, adil oyun (fair play) felsefesi gereği sporcuların eşit şartlarda yarışması beklenir. Kural bu olmasına karşın, özellikle ülke adına mücadele edilen müsabakalarda alınan sonuçların ülkelere kazandırdığı prestije verilen önemin artması, yarışma sonucunda elde edilen başarılar neticesinde sporculara verilen ödüllerin önemli bir gelir kaynağı haline gelmesi ile sporcular arasında kendilerini diğer sporcuların önüne geçirecek madde ve yöntemlerin kullanımı yaygınlaşmıştır¹²³.

Doping kullanımındaki artış sonrasında, doppingle sistemli bir mücadeleye duyulan ihtiyaç artmıştır. Bu kapsamda, 1999 yılında Dünya Doping Mücadele Ajansı [WADA] kurulmuş¹²⁴ ve

¹²² TFF Futbol Disiplin Talimatı (Ağustos 2017) m. 52/1 uyarınca Stadyumlarda düzen veya disiplinin ya da müsabakanın olağan akışı içinde oynanmasının veya güvenliğinin sağlanmasına ilişkin kuralları bireysel veya toplu bir biçimde ihlal eden kişiler, bir aydan iki yıla kadar müsabakalardan men veya süreli hak mahrumiyeti cezası ile cezalandırılması öngörülmüştür. Söz konusu ihlallerden dolayı kulüplere olayın ağırlığına göre, para cezası, saha kapatma ve seyircisiz oynama cezalarından birini veya hepsini verilebilmektedir.

TFF Futbol Disiplin Talimatı m. 53 uyarınca stadyumlarda topluluk halinde söz veya hareketlerle ya da benzeri araçlar ile aşağılayıcı, tahrik veya taciz edici nitelikte tezahüratta bulunulması yasaktır. Yasağa uyulmaması halinde ihlalin sayısı, oynanan lige göre değişen para cezaları öngörülmüştür.

¹²³ Ertaş/Petek, s. 267.

¹²⁴ Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin 1999 yılında düzenlediği Sporda Doping Hakkında 1. Dünya Konferansı sonunda açıklanan Sporda Doping Hakkında Lozan Bildirgesi'nin 4 numaralı maddesinde öngörülen karar kapsamında 10 Kasım 1999 tarihinde İsviçre hukukuna göre uluslararası nitelikte süresiz bir vakıf niteliğinde Dünya Doping Mücadele Ajansı (WADA) kurulmuştur. Bkz. Erten, s. 38; Ümit Kocasakal, Özellikle Cezai Hükümler Işığında Fransız Hukukunda Genel Hatları ile Doping Mücadele, içinde Editör: Tacar Çağlar, Türkiye Barolar Birliği Spor Hukuku Kurulu Av. Türker Aslan Armağanı, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 394, Ankara, 2021, s. 513 (Doping).

Ajans, ilk kurulduğunda tamamen IOC tarafından finanse edilirken günümüzde yarı oranında IOC ve Türkiye'nin de dahil olduğu ülkelerin hükümetleri tarafından finanse edilmektedir. Örneğin, WADA'nın 2022 yılı bütçesi 43.675.543 USD olarak belirlenmiş olup bu bütçenin yarısı olan 21.827.771 USD IOC tarafından ve diğer yarısından Türkiye'ye düşen pay ise 475.745 USD 'dir. Bkz. CONTRIBUTIONS TO WADA'S BUDGET 2022 https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2022-02/WADA_Contributions_2022_update_EN.pdf (Erişim Tarihi: 18.03.2022).

Türkiye'de de benzer amaçlarla doppinge karşı kurumsal bir mücadele yapılabilmesi için Spor Genel Müdürlüğü ve Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi arasında 24 Mayıs 2011 tarihinde imzalanan protokol neticesinde, Spor Genel Müdürlüğü doppingle mücadele görevini Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'ne devretmiş ve Komite bünyesinde 2011 Haziran ayında Türkiye Doping Mücadele Komisyonu kurulmuştur. Komisyon'un hazırladığı Türkiye Doping Mücadele Talimatı 23 Eylül 2011 tarihinde

Dünya Dopingle Mücadele Kodu (World Anti-Doping Code)¹²⁵ yayımlanmıştır. Kod ile dopingin tanımı, dopingle mücadele kural ihlalleri, dopingin ispatı, yasaklı madde ve yöntemlerin belirlenmesi, doping kontrol ve soruşturma yöntemi, alınan örneklerin analizleri, sonuçların değerlendirilmesi, başvurulacak tedbirler ve yaptırımlar, kararların icrası, eğitim ve araştırma hususlarında detaylı düzenlemeler öngörülmüştür. Türkiye’de bu konuda ilk adım, UNESCO Sporda Doping Karşı Uluslararası Sözleşmesi’ne taraf olunması ile atılmıştır. Sözleşme Türkiye’de, 10.12.2007 tarih 5721 sayılı Kanun ile uygun bulunmuş ve Kanunun yayımlandığı 6.5.2009 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir¹²⁶. Sözleşme’de WADA’nın ve hazırladığı Kodun işlevi kabul edilmiş olması sebebiyle WADA Kodu Türkiye açısından da bağlayıcı olmuştur. Bu doğrultuda, Türkiye Olimpiyat Komitesi bünyesinde 2011 Haziran ayında Türkiye Dopingle Mücadele Komisyonu kurulmuştur¹²⁷. Komisyon, WADA Koduna benzer düzenlemeler içeren Türkiye Dopingle Mücadele Talimatını ilk olarak 2011 yılında yayımlamıştır¹²⁸.

Yukarıda sayılan kuruluşlarca belirlenen dopingle mücadele kurallarının ihlal edilmesi halinde yargılamayı yürütecek merciler, ilgili spor dalını yöneten spor federasyonu ve spor kuruluşlarıdır¹²⁹. Ancak doping uyuşmazlıkları bir tür disiplin uyuşmazlığı olmasına rağmen teknik konularda bilgiye ve bu konulardaki uzman kişilere ihtiyacın fazla olması sebebiyle doping uyuşmazlıklarının çözümü için Spor Tahkim Mahkemesi bünyesinde ilk derece yargılaması olarak 2019 yılında Dopingle Mücadele Dairesi kurulmuştur. Daire, Dünya Dopingle Mücadele Kodunu imzalayan kuruluşların (UOK, Uluslararası Olimpik Spor Federasyonları vb.) doping uyuşmazlıklarına ilişkin yetkilerini CAS Dopingle Mücadele Dairesine devretmeleri ile bu uyuşmazlıkların çözümünde (devreden kuruluşlar bakımından) tek yetkili merci halini almıştır¹³⁰.

---

yürürlüğe girmiştir. Türkiye’deki spor federasyonları Talimata uyacaklarına dair beyanlarını bildirmişlerdir. Bu gelişmeler sonrasında, Türkiye 20 Kasım 2011 tarihinden itibaren WADA’nın Dünya Dopingle Mücadele Kuralları ile uyumlu ülkeler listesinde yer almaktadır. Bkz. <https://www.tdmk.org.tr/tarihce/> (Erişim Tarihi: 18.03.2022).

¹²⁵ https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/2021_wada_code.pdf (Erişim Tarihi: 18.03.2022).

¹²⁶ Türkiye, dopinge ilişkin taraf olduğu ilk sözleşme olan Sporda Dopingle Mücadele Avrupa Sözleşmesi’ni 11.03.1993 tarih ve 3885 sayılı Kanun ile kabul etmiş olup Sözleşme Türkiye bakımından yürürlüğe giriş tarihi 21.03.1993’dir. Bkz. Ertaş/Petek, s. 268, dn. 296.

¹²⁷ <https://www.tdmk.org.tr/tarihce/> (Erişim Tarihi: 18.03.2022).

¹²⁸ Talimat, 2015, 2017 ve 2019 yıllarında yenilenmiştir.

¹²⁹ Erten, s. 40.

¹³⁰ CAS Dopingle Mücadele Dairesinin yetkisi, ilgili kuruluşların Dünya Dopingle Mücadele Kodunda yer alan tahkim şartı veya taraflar arasındaki düzenlenen bir tahkim sözleşmesi veya tahkim şartı ile doğmaktadır. Bkz. Arbitration Rules applicable to the CAS Anti-doping Division (2021), A2.2. https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_ADD_Rules_2021_.pdf (Erişim Tarihi:

4. Spor Dalının Niteliğine Göre Spor Uyuşmazlık Türleri (Amatör Spor Uyuşmazlıkları-Profesyonel Spor Uyuşmazlıkları)

Spor dalları, spor dalının niteliğine göre amatör spor dalları ve profesyonel spor dalları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Amatör spor dallarında ortaya çıkan uyuşmazlıklar amatör spor uyuşmazlıkları, profesyonel spor dallarında ortaya çıkan uyuşmazlıklar profesyonel spor uyuşmazlıkları olarak isimlendirilmektedir¹³¹. Bu ayrım, kulüp ile sporcu arasında düzenlenen sözleşmenin şartlarında, disiplin yargılamalarında uyulması gereken usul ve esaslarda, uyuşmazlıklar hakkında karar verecek yetkili merciin tayininde, kulüplerin takımlarının şirketleşmesinde veya kiralanmasında kendini göstermektedir.

Amatörlük, sporcunun sporu bir meslek olarak yapmaması ve spordan sürekli bir gelir elde etmeyi amaçlamadan yapması, profesyonellik ise tam tersine sporun bir meslek olarak maddi kazanç sağlamak amacıyla belirli bir organizasyona, kurum veya kuruluşa bağlı olarak yapılmasıdır¹³². Bu doğrultuda amatör futbolcu, spor faaliyetine katılması ile ilgili zorunlu giderler dışında (konaklama, malzeme, sigorta ve antrenman giderleri) herhangi bir ücret almayan sporcu¹³³; profesyonel futbolcu ise bir kulüple yazılı sözleşme imzalamış olan ve kendisine spor faaliyetleri kapsamında yaptığı harcamalardan daha fazla miktarda ödeme yapılan sporcu olarak tanımlanmıştır.¹³⁴

Spor dallarında amatör-profesyonel ayrımı neticesinde, disiplin yargılamaları çoğunlukla iki farklı kurul tarafından yürütülebilmektedir. Bu yapılanmanın yanında tek bir disiplin kurulunun bulunması da mümkündür. Sporcuların transferleri, çalışma şartları, sporcuların hak ve yükümlülüklerinin belirlendiği Lisans ve Transfer Talimatlarının amatör-profesyonel spor ayrımına göre farklılaşabilmektedir. Örneğin; amatör futbolcular Amatör Futbolcu Lisans ve Transfer Talimatına (Ekim 2008); profesyonel futbolcular ise Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transfer

---

18.03.2022).

¹³¹ Genç, s. 169-170; Erten, s. 205; Ekşi, s. 66.

¹³² Küçükgüngör, Sporcular, s. 40.

¹³³ Türkiye Futbol Federasyonu Amatör Futbolcu Lisans ve Transfer Talimatı (Ekim 2018) m. 4/e. <https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/Amator-Futbolcu-Lisans-ve-Transfer-Talimati.pdf> (Erişim tarihi: 10.03.2020).

¹³⁴ Türkiye Futbol Federasyonu Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatı (Ağustos 2016) m. 3. <https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/Profesyonel-Futbolcularin-Statusu-ve-Transferleri-Talimati.pdf> (Erişim tarihi: 10.03.2020).

FIFA Oyuncuların Statü ve Transferleri Talimatı m.2.2’de benzer bir ayrım ve tanım yapılmıştır. Bkz. FIFA Regulations on the Status and Transfer of Players, March 2022 Edition Article 2.2. <https://digitalhub.fifa.com/m/1b47c74a7d44a9b5/original/Regulations-on-the-Status-and-Transfer-of-Players-March-2022.pdf> (Erişim tarihi: 10.03.2022).

Talimatına (Ağustos 2016) tabidir ve talimatlar önemli düzeyde farklı hükümler içermektedir.

5. Ulusal Spor Uyuşmazlıkları-Uluslararası Spor Uyuşmazlıkları

Spor uyuşmazlıkları, yabancılık unsuru içerip içermemesine göre ulusal spor uyuşmazlıkları ve uluslararası spor uyuşmazlıkları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır¹³⁵. Yabancılık unsuru, sporcunun vatandaşlığı, hukuki işlemin (sporcü sözleşmesi, teknik adam sözleşmesi, sporcü transfer sözleşmesi, sporcü geçici transfer sözleşmesi, yetiştirme tazminatı vb.) taraflarından birinin yerleşim yerinin (tüzel kişiler için idare merkezi) yabancı ülkede olması (yabancı kulüp, federasyon vb.), uyuşmazlığın taraflarından birinin uluslararası federasyon veya Uluslararası Olimpiyat Komitesi olması, uyuşmazlığın kaynağı olan spor faaliyetinin uluslararası nitelikte olması gibi hususlardan doğmaktadır.

Yabancılık unsurunun varlığına göre yapılan ayırımın etkisi, uyuşmazlık çıkması halinde uyuşmazlığın çözümünde başvurulabilecek merciin tayini, uyuşmazlığın çözümünde uygulanacak usul ve esasların belirlenmesi ile uyuşmazlıkları çözüme kavuşturan kararların yabancı ülkelerde tanınması ve tenfizi konusunda kendini göstermektedir¹³⁶.

Yabancılık unsuru taşımayan ulusal spor uyuşmazlıklarında ülke içindeki mahkeme veya sportif yargı mercileri görevli ve yetkili olup, uyuşmazlıklar ait olduğu spor dalının federasyonu tarafından hazırlanan statü ve talimatlar öncelikli olmak üzere ilgili ülkenin maddi hukukuna tabi olarak çözüme kavuşturulur. Ulusal spor uyuşmazlıklarının ülke içindeki görevli ve yetkili kurullar ve mahkemeler ile çözüme kavuşturulma zorunluluğu, zorunlu tahkime tabi tutulan sporun yönetimine ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar (sportif uyuşmazlıklar) için geçerlidir. Bu doğrultuda yabancılık unsuru içermeyen sözleşmesel uyuşmazlıklar için taraflar arasında yapılacak anlaşma ile Spor Tahkim Mahkemesi veya yabancı bir ülkedeki tahkim merkezi yetkilendirilebilir¹³⁷.

Yabancılık unsuru içeren ulusal uyuşmazlıklar bakımından, ikili bir ayırım yapılması gerekecektir. Anayasa m. 59/3 hükmü gereği sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklarda tahkime başvurunun zorunlu olması sebebiyle Türk spor federasyonlarının yetkisinin kapsamına giren bir spor faaliyetinden doğan uyuşmazlıklardan sporun yönetimi ve denetimine ilişkin uyuşmazlıklar

¹³⁵ Genç, s.170 vd.; Erten, s. 206.

¹³⁶ Erten, s. 206; Ekşi, s. 71.

¹³⁷ TFF Statüsü m. 56 uyarınca bu tür uyuşmazlıkları TFF Uyuşmazlık Çözüm Kurulu'nun çözmekle görevli ve yetkili olabilmesi için taraflar arasında bu hususta bir anlaşmanın varlığı aranmaktadır. Bu düzenlemeden hareketle CAS'ın da taraflarca yetkilendirilebileceği kabul edilmektedir. SGM Tahkim Kurulu Yönetmeliği m. 5/3 uyarınca sporla ilgili kişilerin kendi aralarındaki tüm sözleşmelerden kaynaklı uyuşmazlıklar kurulun görev kapsamı dışında tutularak CAS'a başvuru imkânı tanınmıştır. Bkz. Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 188 vd; Ekşi, s. 71, 519.

yabancılık unsuru içersin veya içermesin ilgili Türk sportif uyuşmazlık çözüm mercii, münhasıran yetkilidir. Sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin olmayan sözleşmesel uyuşmazlıkların yabancılık unsuru içermesi durumunda uyuşmazlık çözüm merciin belirlenmesi ve uygulanacak hukukun tayininde kanunlar ihtilafı kuralları¹³⁸ ve milletlerarası usul kurallarının dikkate alınması gerekecektir¹³⁹.

Uluslararası spor faaliyetlerini organize etme yetkisi ve görevi, ilgili spor dalındaki

¹³⁸ TFF Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Talimatı m. 16 ve TFF Tahkim Kurulu Talimatı m. 19’da ilgili kurullarca uyuşmazlıkların çözümünde uygulanacak maddi hukuk olarak “5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, TFF Statüsü, TFF Talimat ve Düzenlemeleri ile FIFA ve UEFA kurallarını esas alarak Türk maddi hukuku” belirlenmiştir. Özdemir Kocasakal, yabancılık unsuru içeren sözleşmesel uyuşmazlıklar bakımından bu hükmün yerinde olmadığı, yabancılık unsuru içermesi halinde Türk kanunlar ihtilafı kuralları uyarınca tespit edilecek hukuka göre uyuşmazlık hakkında karar verilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bkz. Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 94. Yöney ise ideal hukuk yönünden bu görüşe katıldığını, TFF’ye bağlı kurulların esasen yargı makamı niteliği taşınamaması sebebiyle bu kurulların yabancı bir hukuku layığıyla uygulamasının mümkün olmayacağını, Türkiye’de devlet yargısı pratiğinde dahi yabancı hukukun uygulanmasında sorunlar yaşandığını ifade etmiştir. Bkz. Yöney, Lex Sportiva, s. 106. İlk görüş, olması gereken hukuk açısından soruna yaklaşırken, ikinci görüş uygulamadaki yansımalarını esas alarak bir değerlendirme yapmıştır. Kanaatimizce, UÇK’nın yürüttüğü yargılamanın bir ihtiyari tahkim veya tahkim benzeri bir yargılama olarak nitelendirilmesi ve UÇK’nın yetkilendirilebileceği uyuşmazlıkların sözleşmesel uyuşmazlıklar olması sebebiyle ya FIFA DRC ve BAT kurallarında olduğu gibi kurulun uyuşmazlığın esasını herhangi bir ulusal veya uluslararası hukukla bağlı olmaksızın uyuşmazlığın TFF, UEFA ve FIFA Talimat ve kuralları dikkate alarak ex aequo et bono (hakkaniyet ve nesafet kuralları) uyarınca karara bağlayabileceği öngörülmesi ya da CAS ilk derece tahkim kurallarına benzer şekilde taraflara hukuk seçimi imkanı tanıyacak şekilde mevcut düzenleme tadil edilmelidir. Zira, UÇK kararı hakkında verilen Tahkim Kurulu kararına karşı hakem kararlarını iptali hükümlerine istinaden başvuru yapılması da kanaatimizi desteklemektedir.

¹³⁹ Doktrindeki bir görüş TFF Statüsü m. 63/3’ün “uluslararası ihtilaflarda FIFA’nın yetkili olduğuna” ilişkin hükümden hareketle yabancılık unsuru içeren uyuşmazlıkların çözümünde TFF Uyuşmazlık Çözüm Kurulu’nun yetkilendirilemeyeceğini, ilgili hükmün UÇK’nın yargı yetkisini ortadan kaldırdığını savunmaktadır. (Bkz. Güner, Cemil; Yabancı Unsurlu Futbol Menajerliği Sözleşmesinden Doğan Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları ve Uygulanacak Hukuk, İstanbul Hukuk Mecmuası, 2019, 77(1), s. 118; Alper Çağrı Yılmaz, FIFA ve CAS Kuralları Çerçevesinde Uluslararası Nitelikli Futbolcu Sözleşmesinin Feshi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 371.) Ancak kanaatimizce bu görüş ilgili hükmün geniş yorumlanması sebebiyle yerinde değildir. Zira ilgili hükmü, içinde yer aldığı madde olan TFF Statüsü m.63’ün bütün hükümleriyle birlikte değerlendirmek gerekmektedir. TFF Statü m. 63, TFF hukuk kurullarının yetki alanı başlıklı olup, 1. fıkrasında kurulların sporun yönetimi ve disiplinine uyuşmazlıklarda münhasır yetkili olduğunu ve 2. fıkrasında yetki alanına giren tüm uyuşmazlıklar için FIFA, UEFA veya TFF hukuk kurullarının yetkili olduğunu düzenlemiştir. Görüleceği üzere ilgili hükümler sporun yönetimi ve disiplini ile sınırlandırılmıştır. Aslında ilgili fıkralar arasında uyumsuzluk, maddenin 5894 sayılı yasa Kanun döneminde 12.06.2009 tarihinde ve AYM’nin 2011’deki iptal kararı sonrası 29.06.2011 tarihinde iki defa değişikliklerinde maddenin anlam bütünlüğüne dikkat edilmemesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca uluslararası ihtilaflar bakımından FIFA’nın yetkilendirilmesi ile UÇK’nın yetkisinin ortadan kalkacak olması, yabancı oyunlar yönünden TFF’nin diğer hukuk kurullarının da yetkisinin ortadan kalkmasını gerektirecektir. Bu sebeplerle, tüm uyuşmazlıklara ilişkin olmasa da yabancı aktörlerin tarafı olduğu uyuşmazlıkların çözümünde UÇK’nın yetkilendirilmesi mümkündür. Benzer yöndeki görüşler için bkz. Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 122; Sevimli/Kızılkaya, s. 1051; Yöney, Lex Sportiva, s. 104-105; Dursun Küçük, Türkiye Futbol Federasyonu Bünyesinde Uyuşmazlık Çözüm Kurulu, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2021, s. 156-157.

uluslararası federasyonlardadır. Uluslararası spor uyuşmazlıklarında belirli ön şartların sağlanması halinde uyuşmazlığın çözümü için sportif yargı mercii olarak ilgili uluslararası federasyona başvuru mümkün hale gelmektedir.

Uluslararası spor uyuşmazlıklarının çözüm merciin ulusal uyuşmazlıklara göre farklılık arz etmesine en güzel örnek, FIFA Uyuşmazlık Çözüm Kurulu'nun yetkili olduğu uyuşmazlık türleridir. Örneğin; FIFA Oyuncuların Statüsü ve Transferlerine İlişkin Talimat (Mart 2020)¹⁴⁰ m. 22/b-c uyarınca oyuncunun veya teknik direktörün yabancı olması halinde herhangi bir kulüp veya oyuncu iş ilişkilerinden doğan uyuşmazlıkların çözümünde, adli mahkemelere başvurma hakkı saklı kalmak kaydıyla, FIFA Uyuşmazlık Çözüm Kurulu [Dispute Resolution Chamber-DRC] yetkilidir. FIFA DRC'nin yetkili olabilmesi için ulusal düzeyde adil yargılama yapabilecek federasyon bünyesinde kurulmuş bağımsız bir tahkim kurulunun taraflar arasındaki sözleşme ile veya toplu iş sözleşmesi ile yetkilendirilmemiş olması gerekmektedir. Yetkilendirilecek tahkim kurulunun bağımsız olması ve oyuncular ve kulüpler arasında eşit olarak temsil edilme imkânının sağlanması gerekir (Talimat m. 22/b, c). Bu uyuşmazlıklar¹⁴¹ hakkında FIFA Oyuncunun Statüsü Komitesi [Player's Status Committee-PSC (Talimat m.23)] ve Uyuşmazlık Çözüm Komitesinin (DRC) verdiği kararlara karşı Spor Tahkim Mahkemesine başvuru yolu açıktır (Talimat m. 23/4, m. 24/2)¹⁴².

C. Spor Uyuşmazlıklarının Tarafları

Spor uyuşmazlıklarının tarafları, sporcular, antrenörler, sağlık personeli, masörler, tercümanlar, kulüpler, kulüp yöneticileri, kulüp sahibi kişiler ya da şirketler, hakemler, ulusal-uluslararası federasyonlar, sporcu temsilcileri, kulüp taraftarları, müsabaka seyircileri, müsabakada görevli diğer kişiler, gözlemciler, federasyon temsilcileri, federasyon yöneticileri, Bakanlık, Spor Toto Teşkilat Başkanlığı, müsabaka yayın hakkı sahipleri, yayıncı kuruluş olabilir. Bu sayılan kişiler sınırlı sayıda olmayıp uyuşmazlığın niteliğinin gerektirmesi halinde kamu kurumlarının da müdahalesi

¹⁴⁰ <https://resources.fifa.com/image/upload/regulations-on-the-status-and-transfer-of-players-march-2020.pdf?cloudid=pljykalivao8b1hv3mnp> (Erişim tarihi: 14.03.2020).

¹⁴¹ FIFA'nın yetkili olduğu diğer uyuşmazlıklar şunlardır;

- Farklı federasyona bağlı kulüpler arasındaki yetiştirme ve dayanışma tazminatına ilişkin uyuşmazlıklar (m. 22/d),
- Oyuncunun transferine ilişkin uyuşmazlığın farklı federasyonlara bağlı kulüpler arasında çıkması şartıyla aynı federasyona bağlı kulüpler arasındaki dayanışma tazminatına ilişkin uyuşmazlıklar (m. 22/e),
- Farklı federasyona bağlı kulüpler arasında ortaya çıkan ve m. 22 içinde belirtilen uyuşmazlıklar dışında kalan uyuşmazlıklar (m. 22/f).

Bkz. (FIFA Oyuncuların Statüsü ve Transferlerine İlişkin Talimat, Mart 2022)

¹⁴² Bu konudaki detaylı çalışma için bkz. Faruk Baştürk, Uluslararası Spor Federasyonlarında İş Sözleşmesinden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümü: FIFA ve FIBA Örneği, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017 (İş Sözleşmesi).

gündeme gelebilir. Müsabakaların yayın hakları konusunda adil rekabet ortamının sağlanması noktasında Rekabet Kurulu incelemesi, Kamu Denetçiliği Kurumu incelemesi bu duruma örnek gösterilebilir¹⁴³.

III. Sporun Örgütlenme Yapısı

A. Uluslararası Spor Örgütlenme Yapısı

Uluslararası spor örgütlenmesi, izlenilen yöntemle ilgili olarak iki farklı örgütlenme yapısı altında incelenmektedir¹⁴⁴. İlk yöntem, hükümetlerarası kuruluşlar bünyesinde meydana gelen örgütlenmedir. Bu örgütlenme yönteminde, devletlerin bir araya gelerek oluşturdukları uluslararası kuruluşlar sporun farklı yönlerine ilişkin devletlerin bağlayıcı olan/olmayan düzenlemeleriyle sporun uluslararası düzeyde yönetimine, işleyişine ve örgütlenmesine yön vermektedir¹⁴⁵. Bu yöntem doğrultusunda yetkilendirilen kuruluşlar, çoğunlukla spora özgü kuruluşlar olmayıp mevcut uluslararası kuruluşlar veya bu kuruluşların spora özgü olarak görevlendirdiği birimleridir. Örneğin, BM bünyesinde Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu [UNICEF], Avrupa Komisyonu bünyesinde Eğitim, Gençlik, Spor ve Kültür Bölümü spora ilişkin hususlarda görevlendirilen birimlerdir. Bu tür örgütlenme çerçevesinde hazırlanan dokümanlardan ön plana çıkanları şunlardır; BM Sporda Dopinge Karşı Uluslararası Konvansiyonu¹⁴⁶, Avrupa Konseyi'nin hazırladığı Avrupa Spor Şartı (1992) ve Spor Ahlakı Kodu, Sporda Şiddetin Önlenmesine Dair Konvansiyonu, Dopingle Mücadele Konvansiyonu (1989) ve Ek Protokolü (2002), Spor Müsabakalarının Manipüle Edilmesine Dair Konvansiyon (Macolin Konvansiyonu 2014)¹⁴⁷ ve Futbol Müsabakalarında ve Diğer Spor Etkinliklerinde Entegre Emniyet, Güvenlik ve Hizmet Yaklaşımına Dair Sözleşme¹⁴⁸.

Uluslararası spor örgütlenmesinde takip edilen ikinci yöntem ise uluslararası sivil toplum kuruluşlarınca gerçekleştirilen örgütlenmedir. Sporun uluslararası örgütlenmesi ile ilk planda bu tür örgütlenme kastedilmektedir. Bu örgütlenme türü de ikiye ayrılmaktadır. İlk türde, ulusal ve uluslararası federasyonların bir araya gelerek oluşturdukları tabandan tavana doğru bir federatif bir

---

¹⁴³ Erten, s. 207.

¹⁴⁴ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 5.

¹⁴⁵ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 5.

¹⁴⁶ Konvansiyon 19 Ekim 2005 tarihinde kabul edilmiş, 1 Şubat 2007 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. Bkz. <https://en.unesco.org/themes/sport-and-anti-doping/convention>, Konvansiyonun tam metni için bkz. <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/international-convention-against-doping-sport> (Erişim Tarihi: 25.07.2023).

¹⁴⁷ Sözleşmenin Türkçe tercümesi için bkz. <https://rm.coe.int/cets-215-tr/16809ed3df> (Erişim Tarihi: 25.07.2023).

¹⁴⁸ Sözleşme için bkz <https://rm.coe.int/1680666d0b> (Erişim Tarihi: 25.07.2023).

örgütlenme karşımıza çıkarken; ikinci yöntemde ise Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin kurulmasını takiben yukarıdan aşağıya olacak şekilde olimpik bir örgütlenme karşımıza çıkmaktadır.

Federatif örgütlenmede, bir ülkedeki spor kulüplerinin¹⁴⁹ bir araya gelerek oluşturdukları ulusal federasyonlar¹⁵⁰, ulusal federasyonların bir araya gelmesiyle de uluslararası federasyonlar oluşmaktadır. Federatif örgütlenmenin temelinde, belirli bir spor dalındaki kuralların ve yönetimin tek bir merkez altında toplanması ve tek bir merkezden yönetilmesi anlayışı yatmaktadır. Bu yönetim ihtiyacı ise sporun evrenselliği, belirli bir spor dalında adil rekabetin sağlanması ve bunun için spor müsabakalarında/müsabakalara katılımında aynı kuralların belirlenmesi ihtiyacının bir sonucudur¹⁵¹. Bu sebeple, federatif örgütlenme spor faaliyetlerinin icrasında çevreyle olan etkileşimin artmasına bağlı olarak tabandan tavana doğru ilerlemiş ve gelişmiştir. Bu doğrultuda, ilk planda belirli bir siyasi birim (il-ilçe-eyalet) içindeki spor oluşumları bir araya gelerek il sportif oluşumlarına, farklı siyasi birimlere mensup spor oluşumları arasındaki spor müsabakalarının yönetimi için ülke düzeyinde ulusal/bölgesel spor yönetim organlarına ve en nihayetinde farklı ülkelere mensup spor oluşum/kulüpler arasındaki spor müsabakalarının yönetimi/organizasyonu için uluslararası spor yönetim organlarına ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaç aynı zamanda, federatif yapılanmanın tekelci, monopolistik özelliğini gündeme getirmektedir. Bu yapılanma türünde, her bir siyasi birimde (il, ilçe, ülke, bölge ve dünyada) her bir spor dalını yöneten tek bir spor yönetim organı mevcuttur ve alttaki aynı seviyedeki spor yönetim organları bir araya gelerek üst spor yönetim organını meydana getirmektedir.

Sportaki federatif yapı, dünyada ve ülkemizde en çok bilinen spor olan futbol üzerinden somutlaştırılabilir. Ülkemizde ilk futbol kulübü, 19. yüzyılın sonlarında İzmir'de İngilizler tarafından kurulmuştur. Takip eden yıllarda İstanbul'da İngilizlerin ve Rumların birlikte kurduğu Kadıköy Futbol Kulübü, İngilizlerin kurduğu Moda Futbol Kulübü, Kadıköylü Rumların kurduğu Elpis ve Imogene kulüplerinin takımlarının bir araya gelmesiyle 1903 yılında İstanbul Futbol Ligi kurulmuştur¹⁵². İstanbul Futbol Ligi sonrasında diğer illerde çeşitli liglerin kurulmasını ve savaşlar sebebiyle verilen 11 yıllık arayı takiben 'Futbol Heyet-i Müttahidesi' adıyla 1923 yılında ilk Türk Futbol Federasyonu kurulmuştur. Kuruluşun ardından FIFA'ya yapılan başvuru üzerine Türkiye, FIFA'nın 26. üyesi olmuştur¹⁵³.

¹⁴⁹ Türk spor kulüplerinin hukuki yönden kapsamlı değerlendirme için bkz. Ertaş/Petek, s. 183-198; Önder Ege, Türk Medeni Hukuku'na Göre Spor Kulüpleri, Seçkin, Ankara, 2021.

¹⁵⁰ İlgili ülkenin federatif yapıya sahip olması halinde öncelikle bölgesel federasyonların kurulması da mümkündür.

¹⁵¹ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 7.

¹⁵² <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=293> (Erişim Tarihi: 25.07.2023).

¹⁵³ <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=294> (Erişim Tarihi: 25.07.2023).

Olimpik örgütlenme, Baron Pierre de Coubertin öncülüde Paris'te toplanan uluslararası kongre neticesinde 23 Haziran 1894 tarihinde Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin (UOK-IOC) kurulması sonrasında ortaya çıkmıştır. UOK'nın devletleri kendi ulusal Olimpiyat Komitelerini oluşturmaya daveti üzerine, devletler kendi hukuk sistemlerine göre ulusal olimpiyat komitelerini oluşturmuş ve UOK'ya üyelik başvurusunda bulunmuştur. Selim Sırrı Tarcan öncülüğünde kurulan Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti, 1908 yılında UOK'ya üye olarak kabul edilmiş ve ilk olarak, Londra 1908 Oyunlarında ülke olarak temsil edilmiştir. Osmanlı Devleti, bu başvurusu ile UOK üyelik sıralamasında 13. sırada yer almaktadır¹⁵⁴. Olimpik örgütlenmenin temel düzenlemesi Olimpik Şart (Olympic Charter)'tır. Olimpik Şart, UOK tarafından hazırlanan olimpizmin temel ilkelerini, kurallarını ve tüzüklerini içermektedir. UOK tarafından düzenlenen bütün spor faaliyetlerinin, başka bir deyişle Olimpik Hareket'in, UOK'nın yapısını, işlevini ve olimpiyat oyunlarının tabi olduğu kuralları düzenlemektedir¹⁵⁵.

Olimpik örgütlenme, yapısı yönünden federatif örgütlenmeye benzemektedir. İki örgütlenme, örgütlenmeyi duyulan ihtiyacın karşılanması için bulunan çözüm ve piramidal yapının alt-üst kurumları arasındaki ilişki yönünden farklılık göstermektedir. Olimpik örgütlenme, temel olarak federatif örgütlenmeyi ortaya çıkaran ihtiyaçlardan biri olan spor dallarındaki uluslararası kuralların tespiti konusunda federasyonların yetersiz kalması sebebiyle ortaya çıkmıştır¹⁵⁶. Bu ihtiyacın federatif yapı içindeki spor yönetim organlarınca karşılanamaması karşısında Baron Pierre de Coubertin öncülüğünde toplanan konferans ile UOK kurulmuş ve olimpik sporların uluslararası örgütlenmesi yukarıdan aşağıya olacak şekilde başlamıştır. Zira bu örgütlenme türünde ilk olarak en üst merci olan UOK kurulmuş ve sonrasında devletlerden kendi ulusal olimpiyat komitelerini kurmaları istenmiştir. İkinci farklılık ise federatif yapıda alt düzeydeki kulüpler, federasyonlar, üst merceyi oluşturmaktadır ve üst mercein doğal üyeleri olmaktadır¹⁵⁷. Ancak olimpik örgütlenmede, UOK'nın üyelerinin yalnızca gerçek kişilerden oluşması kuralı gereği aşağıda sayılan Olimpik Hareketin unsurları olan tüzel kişiler UOK'nın doğrudan üyesi niteliğini taşımamaktadır. Sadece bu kuruluşların idari veya üst düzey liderlik pozisyonuna sahip olan şahısların üye olabileceği öngörülmüştür (Olimpik Şart m. 16/1.1). Ayrıca bu kuruluşların her birinde idari veya üst düzey liderlik pozisyonuna sahip kişiler, doğrudan UOK üyesi olamamaktadır ve bu sıfatları sebebiyle üye olabilecek kişiler için anılan sayı sınırlaması

¹⁵⁴ <https://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Detay/Hakkimizda/Tarihce/46/1> (Erişim Tarihi: 24.07.2023).

¹⁵⁵ Olimpik Şart (8 Ağustos 2021), Olimpik Şarta Giriş, s. 6. Bkz. https://stillmed.olympics.com/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN-Olympic-Charter.pdf?_ga=2.53308078.782393954.1690312372-97586389.1646249352 (Erişim Tarihi: 24.07.2023).

¹⁵⁶ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 12.

¹⁵⁷ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 16.

getirilmiştir.

Olimpik örgütlenmenin bütünü olarak ifade edilebilecek Olimpik Hareket, UOK, ulusal olimpiyat komiteleri ve uluslararası federasyonlardan oluşmaktadır (Olimpik Şart m. 1/2). Bu üç temel aktörün yanında, Olimpiyat Oyunları Organize Komitesi (OOOK-OCOGs), ulusal federasyonlar, spor kulüpleri, ulusal federasyonlara ve ulusal olimpiyat komitelerine ait kişiler, özellikle sporcular, hakemler, antrenörler, teknisyenler ve resmi personel ile UOK tarafından tanınan diğer kurum ve organizasyonlar da Olimpik Hareket'in unsurları arasında sayılmaktadır (*Olimpik Şart m. 1/3*). Bünyesinde birçok kişi ve kuruluşu barındıran Olimpik Hareketin mutlak yetkisi ve liderliği UOK'ya verilmiştir (*Olimpik Şart m. 1/1*). UOK ise kâr amacı gütmeyen, süre sınırlaması olmayan, tüzel kişiliği haiz ve 1 Kasım 2000 tarihli bir sözleşme uyarınca İsviçre Federal Konseyince tanınan, merkezi Lozan'da bulunan bir uluslararası sivil toplum kuruluşudur (*Olimpik Şart m. 15/1*).

UOK, olimpik örgütlenme içinde önemli yetkileri haizdir. Olimpik Hareket içinde sayılan uluslararası federasyonların tanınması (*Olimpik Şart m. 25*), ulusal olimpiyat komitelerinin tanınması ve UOK üyelerinin seçiminde UOK yetkilidir. Her bir ülke için bir ulusal olimpiyat komitesi kurulmakta ve UOK bir spor dalı için bir tane uluslararası federasyon tanımaktadır. Bu doğrultuda, ulusal olimpiyat komiteleri de, ülkelerinde UOK tarafından tanınan bir uluslararası federasyon tarafından yönetilen spor dalı için bir tane ulusal federasyon tanıyabilmektedir (*Olimpik Şart m. 27 ve 28 İç Tüzüğü m. 1.2*).

B. Türkiye'de Sporun Örgütlenme Yapısı

Türkiye'deki sportif örgütlenme kendine özgü bir yapı üzerine inşa edilmiştir. Örgütlenme, federatif örgütlenme ve olimpik örgütlenme olarak ikiye ayrılabilir. Olimpik örgütlenme, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi [TMOK] bünyesinde gerçekleşmiştir. Hâlihazırda TMOK, Olimpik Hareketin Türkiye'de amacına ulaşması için Olimpik Şart esasları uyarınca kurulmuş kamu yararına çalışan bir dernektir (*TMOK Tüzüğü m. 1*). TMOK, Olimpiyat Oyunları ve UOK'nın bölge, kıta düzeyinde veya dünya çapında düzenleyeceği birden fazla spor dalını kapsayan organizasyonlarda Türkiye'yi tek başına temsil yetkisini haizdir (*TMOK Tüzüğü m. 5/I-A*). Bu kapsamda, Olimpiyatlara ve benzeri oyunlara katılacak Türk sporcularının 'Olimpik Liyakat'larını ve müsabakalara katılma yeteneklerini inceleme ve onaylama, Olimpiyat veya benzeri oyunlar kabilelerini oluşturma, yönetme ve bu amaca uygun olarak her türlü gereksinimlerini karşılama ve tüm denetimi yapmak gibi olimpiyat oyunları ve Olimpik Harekete dair çok geniş yetki ve görevlerle donatılmıştır (*TMOK Tüzüğü m. 5/II*). Bunun yanında, olimpiyat işlerine dair spor federasyonları arasında çıkabilecek anlaşmazlıkları çözüme kavuşturma veya çözüm için Spor Tahkim Mahkemesine başvurma yetkisini de haizdir. Netice itibarıyla, TMOK, Olimpik hareketin bünyesinde örgütlenen ve Olimpik hareketin

Türkiye'deki temsilcisidir. TMOK, UOK üyeleri, ulusal spor federasyonları ve olimpiyat oyunlarına katılmış sporcular, TMOK'un üyeleridir. Ayrıca, Olimpiyat Oyunları programında yer almamakla birlikte Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından tanınan uluslararası federasyonların üyesi ulusal federasyonlar; tüzüğün 6. maddesinin 2. bendi hükmü uyarınca ve Sportif amaçlı kuruluşlar ile TMOK'un etkinliğini güçlendiren, sporun ve Olimpizm fikrinin gelişimi için ulusal ve uluslararası düzeyde önemli katkılar yapmış kişiler de TMOK'a üye olabilirler. Ulusal spor federasyonlarının TMOK'a üye olabilmesi için yönettiği sporun Olimpiyat Oyunları programında yer alması, UOK tarafından tanınan ilgili uluslararası federasyona üye olması ve özerk olması (*ilgili federasyonun tüzüğünde, yapısında, genel kurulunun teşekkülünde ve işleyişinde siyasi unsurların bulunmaması*) gerekmektedir. 2023 yılı itibarıyla Yaz Sporlarında 29, Kış Sporlarında 4, Diğer Spor dallarında ise 26 ulusal federasyon TMOK'a üyedir¹⁵⁸.

Uluslararası Paralimpik Komitesinin [UPK] 1989 yılında kurulması sonrası, Paralimpik oyunlar UOK'nın bünyesinde ayrı bir örgütlenmeye kavuşmuştur. Türkiye Milli Paralimpik Komitesi [TMPK] ise kurulduğu 2002 yılında UPK üyesi olarak Paralimpik örgütlenme içinde yerini almıştır¹⁵⁹. Paralimpik sportlardaki olimpiik örgütlenmeye benzer bir örgütlenme yapısındadır.

Federatif örgütlenme ise spor dalları yönünden ikiye ayrılmaktadır. Futboldaki örgütlenme, Türkiye Futbol Federasyonu bünyesinde gerçekleşirken, futbol dışındaki sportlarda Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesindeki spor federasyonları federatif örgütlenmeyi teşkil etmektedir. Bu doğrultuda, kanunla kurulan spor federasyonları ve Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kurulan spor federasyonları olarak da ikiye ayırmak mümkündür¹⁶⁰. Zira futbol federasyonunu örgütsel yapı yönünden Bakanlık'tan ayıran husus, kanunla kurularak bağımsız ve özerk kılınmasıdır. Diğer spor federasyonları ise 7405 sayılı Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu'nun¹⁶¹ 2022 yılında yürürlüğe girmesi sonrasında Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile de kurulabilmektedir (*7405 sayılı Kanun m. 26/1*).

Türkiye'deki federatif örgütlenme yapısı içinde futbol sporunun yönetimi Türkiye Futbol Federasyonu'nun [TFF] uhdesindedir¹⁶². TFF, ülkedeki diğer spor federasyonlarından farklı olarak

¹⁵⁸ Güncel liste için bkz. <https://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Detay/Hakkimizda/Ulusal-Spor-Federasyonlari/26/1> (Erişim Tarihi: 24.07.2023).

¹⁵⁹ <https://www.tmpk.org.tr/sik-sorulan-sorular/> (Erişim Tarihi: 24.07.2023).

¹⁶⁰ Mehmet Aslan, Spor Anonim Şirketleri, Seçkin, Ankara, 2022, s. 49.

¹⁶¹ RG: Tarih:26.04.2022 Sayı: 318121.

¹⁶² Futbolun yönetimi, 1922 ilâ 1936 yılları arasında Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın içinde 1925'e kadar Türkiye Futbol Heyeti Müttahidesi, 1925 yılından sonra Türkiye Futbol Federasyonu adı altında yürütülmeye başlanmıştır. Türkiye Futbol Federasyonu, 1936-1938 yılları arasında ise Türk Spor Kurumu, 1938-1986 yılları arasında Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, 1986-1988 yılları arasında ise

kanunla (3461 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun¹⁶³) kurulmuş ve bu anlamda ülkemizde kanunla kurulan tek spor federasyonudur¹⁶⁴. Hâlihazırda ise Türkiye Futbol Federasyonunun kurulması, teşkilat, görev ve yetkileri 5894 Sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun (5894 Sayılı Kanun)¹⁶⁵ ile düzenlenmektedir. TFF'nin bu ayrıkısı durumu sonraki tarihte yürürlüğe giren 7405 sayılı Kanunun uygulama alanını tayin eden 1. maddenin yazımında da dikkate alınmış ve TFF veya futbol sporu açık olarak zikredilmemiş olsa da kuruluş kanunu bulunan spor federasyonu 7405 sayılı Kanun'un uygulama alanı dışında tutulmuştur. Buna rağmen, spor kulüpleri yönünden getirdiği hükümler ve spor anonim şirketlerinin kurulmasını öngören hükümleri sebebiyle 7405 sayılı Kanunun spor kulüpleri üzerinden futbol sporunda da etkisini göstereceği şüphesizdir¹⁶⁶.

TFF'nin diğer spor federasyonlarından farklı olarak kanunla kurulmuş olması TFF'nin hukuki statüsünün belirlenmesinde tartışmalara sebep olmuştur. Tartışmalarda TFF'nin hukuki statüsü için şu üç ana görüş ileri sürülmektedir; özel hukuka tabi özel hukuk kişisi¹⁶⁷, kamu hukuku hükümlerine tabi

---

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak faaliyet göstermiştir. 1988 yılında ise 3461 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un yürürlüğe girmesi ile kanunla kurulan bir federasyon olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. 1992 yılında ise yürürlükteki Kanunun yerini 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun almış 2009 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. TFF'nin hâlihazırdaki hukuki statüsünü düzenleyen 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ise 2009 yılında yürürlüğe girmiştir. Bkz. Koçak, s. 44-45; Özelçi, s. 77-78.

TFF'nin genel yapısı, organizasyon yapısı hakkında detaylı bilgi için bkz. Aytaç Özelçi, Türkiye Futbol Federasyonu'nun Türk Hukukundaki Yeri, Ankara, 2010; Üçışık, s. 77-145; Ertaş/Petek, s. 218-244.

¹⁶³ Resmî Gazete Tarihi: 07.06.1988, Resmî Gazete Sayısı: 19835.

¹⁶⁴ Bir federasyonun kanunla kurulması ülkemiz hukuk sistemine yabancı bir durum olmasının yanında çoğu ülkedeki uygulamalara da yabancı bir durumdur. TFF, 3461 sayılı Kanundan önce ise diğer spor dallarındaki federasyonlar gibi Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne bağlı bir federasyon olarak faaliyet göstermekteydi. 3461 sayılı Kanun ile TFF, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne bağlı bir federasyon olmaktan çıkarılmışsa da federasyon başkanını Genel Kurul'un seçeceği üç aday arasından Başbakan'ın seçmesi dolayısıyla tamamen bağımsız olduğu söylenemezdi (3461 sayılı Kanun m. 7). 3461 sayılı Kanun'un devamı niteliğinde olan 3813 sayılı ve 5894 sayılı Kanunlar ise TFF'nin özerkliğini açıkça düzenlemiş ve tamamen Bakanlıktan bağımsız bir federasyon niteliğine kavuşturmuştur.

¹⁶⁵ Resmî Gazete Tarihi: 16.05.2009, Sayısı: 27320.

¹⁶⁶ M. Polat Kalafatoğlu, Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu'nun Değerlendirilmesi: Spor Kulüplerinin Kanuna Bakışı içinde Hatice Özdemir Kocasakal (Edt.), Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu'nun Çeşitli Hukuk Disiplinleri Açısından Değerlendirilmesi, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2022, s. 137-138 (Spor Kulüpleri).

¹⁶⁷ Güran'a göre tüzel kişiliğini kanunla kazanması, o tüzel kişiyi mutlaka kamu tüzel kişisi veya kamu kuruluşu yapmayacağı, yasada TFF'ye idari bir görev ve yetki verilmediği, TFF'nin yürüttüğü spor faaliyetinin Türk İdare Hukuku kapsamında kamu hizmeti kavramı ve etkinliği ile ilgisi olmadığı, futbol ve TFF'nin kaynağını doğrudan doğruya uluslararası futbol hukuku düzeni ve düzenlemelerinden aldığı gerekçeleri ile TFF'nin, işlemlerinden özel hukuk hükümlerine tabi bir tüzel kişilik olduğu

tüzel kişiliği haiz idari bir kuruluş¹⁶⁸ ve sui generis hukuki statüsü olan bir kuruluş olduğu görüşleridir¹⁶⁹. Kanaatimizce, sporun geliştirilmesine dair tedbirlerin alınmasında devlete yüklenen

---

görüşündedir. Bkz. Sait Güran, Türkiye Futbol Federasyonu’nun İdare Hukuku İle İlişkisi, Rona Serozan Armağanı, Cilt II, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010, s. 1913-1914.

Aynı yöndeki görüş için bkz. Serkan Açar, Türk Spor İdaresinde Türkiye Futbol Federasyonunun Yeri ve İşlevi, Kurumsal İnceleme, TBB Dergisi, Sayı 63, 2006, s. 306-307; Ekşi, s. 224; Ertaş/Petek, s. 227; Duygu Yaşar, Fifa ve Uefa Düzenlemeleri Doğrultusunda Üye Federasyonların ve Özel Olarak Türkiye Futbol Federasyonu’nun Hukuki Yapısı, içinde T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu, Sporda Hak İhlalleri ve Denetim, Çalıştay Raporu, I. Oturum: Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Ulusal Spor Yapılanması, 2 Mart 2018, Ankara, Eylül 2018, s. 32-34; Gökçen Topuz, Türkiye Futbol Federasyonu Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun Yargı Yetkisi Üzerine Düşünceler, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a Armağan, C. 19, Özel Sayı-2017, s. 1918; Yalçınkaya, s. 67.

¹⁶⁸ Özay’a göre virtüel kamu hizmeti kavramı uyarınca profesyonel futbol genel ortak ve sürekli, aynı zamanda zorunlu gereksinimleri tatmin eden bir etkinlik olup İdare (Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü) ve kamusal mallarla (stadyumlar) olan özel ilişkileri dolayısıyla kamu hizmeti sayılırlar ve bu hizmetin özel hukuka tabi bir tüzel kişilik tarafından yerine getirilmesi bu duruma engel değildir. Bu kapsamda TFF, kamu hukukundan etkilenen tüzel kişi vasfındadır ve bünyesinde barındırdığı Tahkim Kurulu kararlarının idari yargıda denetimi tabi olması gerekmektedir. Bkz. İl Han Özay, “Futbolda Özelleştirme”, İHİD, Sayı. 1-3, Yıl.11, 1990, s. 31-37.

Kahraman ise AY m.59 uyarınca TFF’nin faaliyetini kamu hizmeti olması, idari teşkilatlanma yapısı içinde yer alması da futbol faaliyetlerinin işlevsel olarak kamu ile bağı bulunması, 3813 sayılı Kanun m.31 uyarınca milli ve milletlerarası müsabakalarda Bakanlığa çeşitli gözetim ve denetim yetkileri verilmiş olması ve TFF’nin bir idari faaliyet yerine getirdiği gerekçeleri ile TFF’nin kamu hukukundan etkilenen tüzel kişilik olarak nitelendirilmesi gerektiği görüşündedir. Bkz. Kahraman Berk Türkiye Futbol Federasyonunun Türk İdare Teşkilatı İçindeki Yeri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Sayı. 2, Yıl. 2006, Cilt. LXIV, s. 17-24.

Ayanoğlu ise özel hukuka tabi kılınmasının kamu tüzel kişisi olunmasına engel olmadığı ve özel hukuka tabi birçok kamu tüzel kişinin bulunduğu, AY m.59/1 uyarınca sporun geliştirilmesi amacıyla gerekli tedbirleri alma görevi spor federasyonu kurmak suretiyle yerine getirildiği ve sporun örgütlenmesinde kamu yararı söz konusu olup kamu hizmeti olarak kabul edilmesi gerektiği, TFF’ ye 5894 sayılı Kanunla verilen birçok görev ve yetkinin kamusal yetki ve görev niteliğinde olduğu (“Türkiye’deki her türlü futbol faaliyetini yürütmek, düzenlemek ve denetlemek”, “Futbolun gelişmesini ve yurt sathına yayılmasını sağlamak” ve Türkiye’yi futbol ile ilgili konularda yurt dışında temsil etmek vb.) gerekçeleri ile TFF’nin kamu tüzel kişisi olduğu görüşünü savunmaktadır. Bkz. Ayanoğlu, Çalıştay, s. 36-40.

TFF’nin kamu tüzel kişisi olduğunu savunan görüşler için bkz. Rifat Erten, Türk Sporunun Yapısal Düzeni, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2006, C. 10, S. 1-2, s. 132 (Yapısal Düzen); Kemal Gözler, İdare Hukuku, Cilt I, Bursa, Ekin Kitabevi, 2009, s. 176, 590; Özelçi, s. 97-98; Abdullah Uz, Sporla İlgili Uyuşmazlıkların Çözümünde Zorunlu Tahkim Yolu: Tahkim Kurulları ve Kararlarının Hukuki Niteliği Üzerine, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2011/1, Sayı:13, s. 269; Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 31; Gündüz Alp Aslan, Türk Hukukunda Bağımsız İdari Otoritelerin Düzenleyici İşlem Yapma Yetkisi ve Yetki Unsurlarındaki Sakatlığın Düzenleyici İşleme Etkisi, AÜHFD, 65(3), 2016, s. 583; Cenk Akil, Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu’nun Yapısı ve Kararlarının Hukuki Niteliği, MÜHF – HAD, C. 19, S. 3, s. 384 (TFF Tahkim Kurulu); Şeref Gözübüyük, Turgut Tan, İdare Hukuku, Cilt I, Genel Esaslar, Turhan Kitabevi, 3. Bası, Ankara, 2004, s. 396; Metin Baykan, Lokman Yeniay, Anayasa Mahkemesi’ne Bireysel Başvuru Bağlamında Spor Tahkim Kurullarının Kararları, İzmir Barosu Dergisi, Eylül 2019, s. 147; Mehmet Aslan, s.38.

¹⁶⁹ Müslüm Akıncı, Bağımsız İdarî Otoriteler ve Ombudsman, Beta, İstanbul, 1999, s. 261-262; Baştürk, Profesyonel Futbolcu, s. 24; İsmail Giritli, Pertev Bilgen, Tayfun Akgüner, İdare Hukuku, Gözden

kamusal yükümlülüklerin federasyonlar aracılığıyla yerine getirilmesi sebebiyle spor federasyonlarının bu tedbirler bakımından kamusal bir görev icra etmesi, kanunda öngörülen görev ve yetkilerinde kamusal niteliklerin ağır basması ve özel hukuk hükümlerine tabi olmasının kamu tüzel kişisi olmasına engel olmaması gerekçeleriyle TFF bir kamu tüzel kişisidir. Birçok idari karar ve yargı kararlarında TFF'nin kamu kurumu niteliğinde olduğunun ifade edilmiş olması da görüşümüzü desteklemektedir¹⁷⁰. Örneğin, TFF bünyesindeki Tahkim Kurulunun yakın tarihli seri kararlarında Kurulun kamu otoritesine benzer olduğu ifade edilmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir: “*TFF, özel hukuk hükümlerine tâbi özerk tüzel kişilik olmakla birlikte, kamu yararı ve kamu düzenini yakından ilgilendiren futbol faaliyetlerinin yöneticisi ve düzenleyicisi olarak İdareye (kamu otoritesine) benzer bir durumdadır. Bu nedenle yukarıda açıklanan İdarenin eylem ve işlemlerinde tâbi olduğu temel ilkeler, bu kapsamda özellikle “gerekçe ilkesi”, TFF Yönetim Kurulu ve yan kurul olan Merkez Hakem Kurulu bakımından da geçerlidir.*”¹⁷¹

Türkiye’deki federatif örgütlenme yapısı içinde futbol dışındaki diğer spor federasyonları, en az bir spor dalı ile ilgili faaliyetleri yürütmek üzere kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kurulur ve kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin Resmî Gazete’ de yayımlanması ile tüzel kişilik kazanır (7405 sayılı Kanun m. 26/1). Spor dalları, Gençlik ve Spor Bakanlığı (Bakanlık) tarafından belirlenerek teknik ve idari bakımdan bir spor federasyonuna bağlama yetkisi Bakanlığın uhdesindedir (7405 sayılı Kanun m. 45/1).

Spor federasyonları, yönettiği spor dallarının niteliğine göre amatör ve profesyonel federasyon olmak üzere ikiye ayrılmakta ve bu federasyonların sayısı ile profesyonel spor dalları, Bakanlık

---

Geçirilmiş Üçüncü Bası, Der Yayınları, 2008, s. 478-483; Nureddin Emre Bilginoğlu, Futbol Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü, Beta, İstanbul, 2015, s. 18; Tolgahan Şafak, Spor Federasyonlarının Türk İdari Teşkilatındaki Yeri, Terazi Hukuk Dergisi, .11, Sayı. 124, Aralık 2016, s. 114; Öktem, s. 409.

¹⁷⁰ Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı 01/02/2015 tarihli ve 107 sayılı kararı (<https://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/2262/2015-107.pdf> [Erişim Tarihi:22.03.2022]); Kamu Denetçiliği Kurumu 31/03/2017 tarih ve E.2734 sayılı Kararı para. 12; Kamu Denetçiliği Kurumu 16.07.2018 tarih ve E.12666 sayılı Kararı para.15.5; Kamu Denetçiliği Kurumu 25/05/2018 tarih ve E.8969 sayılı Kararı para.14.5; Kamu Denetçiliği Kurumu 27.07.2018 tarih ve E.13289 sayılı Kararında para.12.4 (T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu, Sporda Hak İhlalleri ve Denetim, Çalıştay Raporu, 2 Mart 2018, Ankara, Eylül 2018, s. 214, 241, 250); Anayasa Mahkemesi 2010/61 E. 2011/7 K., 6.1.2011 Tarihli kararı Üye Fettah Oto’nun Uygulanacak Kural Yönünden Karşı Oy Gerekçesi (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110226-11.htm> [Erişim Tarihi: 22.03.2022]).

¹⁷¹ TFF Tahkim Kurulu Gerekçeli Kararları Dizini 137 ilâ 156. Karar. Kararın künyesi ve tarihi anonimleştirilerek TFF’nin internet sitesinde yayınlanmıştır. Karar metnine erişim için bkz. <https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/Tahkim%20Kurulu%20Gerekceli%20Kararlari/156-Anonimle%C5%9Ftirilmi%C5%9F.pdf> (Erişim Tarihi: 11.08.2023).

tarafından tespit olunmaktadır (7405 sayılı Kanun m. 45/2)¹⁷².

7405 sayılı Kanunun 2022 yılında yürürlüğe girmesinden önce spor federasyonlarını düzenleyen 3289 sayılı Kanun Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu¹⁷³ döneminde spor federasyonlarının bağımsız ve bağılı spor federasyonları olarak iki türe ayrılması anlayışı, 7405 sayılı Kanun'da terk edilmiş ve her iki tür federasyon da 7405 sayılı Kanun anlamında spor federasyonu olarak nitelendirilmiştir. Bu doğrultuda da, 3289 sayılı Kanun döneminde kurulan spor federasyonlarının 7405 sayılı Kanunda öngörülen düzenlemeler karşısında yapısal yönden eksikliklerini tamamlanması öngörülmüştür.

3289 sayılı Kanun döneminde spor federasyonları bağımlı ve bağımsız¹⁷⁴ federasyon olarak iki

¹⁷² Yaz ve Kış Olimpiyat spor oyunları federasyonları, paralimpik sporları federasyonları, uluslararası spor oyunları federasyonları ve diğer federasyonları olarak 5 kategori altında sınıflandırmıştır. Bkz. Hasan Gerçek, Spor Hukuku, Spor Tahkim Kuralları, Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu, 1.Baskı, Ankara, Seçkin, 2016, s. 80.

¹⁷³ Resmî Gazete Tarihi: 28.05.1986, Resmî Gazete Sayısı: 1912, Yayımlandığı Düstur: Tertip : 5 Cilt: 25 Sayfa : 224. Kanunun ilk adı “Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” iken 24/1/1989 tarih ve 356 sayılı KHK'nin 6 ncı maddesi ile “Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” olarak ve daha sonra 03.06.2011 tarihli 638 sayılı KHK'nin 31. Maddesiyle “Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” olarak değiştirilmiş ve daha sonra ise 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nin 12 nci maddesiyle değiştirilerek bugünkü halini almıştır.

¹⁷⁴ Bağımsız spor federasyonları, bağımsız niteliğini 29/3/2011 tarihli 6215 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 10 maddesi uyarınca 3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/1'de değişiklik yapılması sonrası kazanmıştır. Kanunda yapılan bu değişiklik Anayasa Mahkemesinin 02.07.2009 tarihli 2009/118 E. 2009/107 K. sayılı kararı sonrasında yapılmıştır. Söz konusu kanun değişikliği öncesi ise ilgili federasyonların hukuki statüsü için 2004 yılında 5105 sayılı Kanun ile 3289 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik ile getirilen “özerk” kavramı kullanılmakta ve Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Ana Hizmet Birimi olarak düzenlenmekteydi. Özerk kavramına yönelik ilgili federasyonları idari ve mali açıdan yeteri kadar özerk kılmadığı, federasyon kurulları üzerinden siyaset ve bürokrasinin etkili olması, özerkliğin sağlanabilmesi için özel hukuk hükümlerine tabi kılınması gerektiği yönünde gerek doktrinden gerekse de yapılan bu eleştiriler üzerine Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu tarafından hazırlanan 02.04.2009 tarih ve 2009/3 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Faaliyetlerinin Denetimi ile Özerk Federasyonların Uygulamalarının Değerlendirilmesi konulu Raporu üzerine federasyonlar 29/3/2011 tarihli 6215 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile özerk spor federasyonları “bağımsız” spor federasyonları olarak adlandırılmış, özel hukuk hükümlerine tabi kılınarak ayrı tüzel kişilik kazanacakları öngörülmüştür. Söz konusu kanun değişikliğine istinaden Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik 19.07.2012 Tarih ve 28538 Sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Özerk spor federasyonlarına yöneltilen eleştiriler için bkz. Erkan Küçükgüngör, Türkiye’de Spor İle İlgili Mevzuatın Değerlendirilmesi, içinde Spor Hukuku Dersleri, Kadir Has Üniversitesi Spor Hukuk Araştırma Ve Uygulama Merkezi, Yayın No:2, 2007, Editörler: Kısmet Erkiner-Ali Soysüren, s. 228-236 (Mevzuat); Erkan Küçükgüngör, Özerklik ile Federasyonların Denetimi, içinde Sporda Özerklik-Sporun ve Spor Hukukunun En Yaşamsal Konusu Hakkında Sunum ve Tartışmalar, İstanbul Barosu Yayınları, 2009, 37-43 (Özerklik); Celal Erkut, Özerklik, içinde Sporda Özerklik-Sporun ve Spor Hukukunun En Yaşamsal Konusu Hakkında Sunum Ve Tartışmalar, İstanbul Barosu Yayınları, 2009, s. 28-32; Ümit Kocasakal, Özerklik ile Federasyonların Denetimi, içinde Sporda Özerklik-Sporun ve Spor Hukukunun En Yaşamsal Konusu Hakkında Sunum Ve Tartışmalar, İstanbul Barosu Yayınları, 2009, s. 243 (Özerklik); Pınar Memiş, Federasyonların Yapılanmaları, içinde Sporda Özerklik-Sporun ve Spor

statü altında ele alınması 3289 sayılı Kanun düzenlemelerinden kaynaklanmaktaydı¹⁷⁵. Zira 3289 sayılı Kanun EK Madde 9/1 uyarınca bağımsız spor federasyonları Cumhurbaşkanı Kararı ile kurulmakta ve kararın Resmî Gazetede yayımlanması ile tüzel kişilik kazanmaktaydı¹⁷⁶. Kurulan bu federasyonlar kanun uyarınca özel hukuk hükümlerine tabi olup, kanunda belirtilen yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde Kanunda belirtilen usule göre tüzel kişilikleri iptal edilirdi. Bağlı federasyonlar ise ayrı bir tüzel kişiliği bulunmayıp Bakanlığın Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün Merkez teşkilatı ana hizmet birimlerinden Spor Federasyonları Başkanlığı'na bağlı olarak faaliyet göstermekteydi. O dönemde Bakanlığa bağlı spor federasyonlarının sayısı oldukça az olup 7405 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi öncesinde Gelişmekte Olan Spor Branşları Federasyonu, Kızak Federasyonu ve Kaykay Federasyon bağlı federasyon olarak görev yapmaktaydı.

3289 sayılı Kanun döneminde spor federasyonlarının kuruluşu, idaresi, faaliyetleri, disiplinine ilişkin hususlarda önemli hükümler düzenlenmesine karşın spor federasyonlarına ilişkin bütün

---

Hukukunun En Yaşamsal Konusu Hakkında Sunum Ve Tartışmalar, İstanbul Barosu Yayınları, 2009, s.142 (Federasyonlar); Aytaç Özelçi, 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un Ek Madde 9'un Kimi Hükümlerinin İptaline İlişkin 2.7.2009 Tarihli Anayasa Mahkemesi Kararlarının Değerlendirilmesi, Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ocak 2008, Yıl 7, C.7, S.1, s. 60 (Değerlendirme).

Özdemir Kocasakal ise 6215 sayılı Kanun ile yapılan söz konusu değişikliklerin eleştirilere tam olarak cevap vermediği ve bağımsız olarak ifade edilmesine rağmen bu federasyonların kamu tüzel kişileri olduğu ve tamamen Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne (eserdeki ifadesi ile Spor Genel Müdürlüğü) bağlı bir birim olarak örgütlendiği görüşündedir. Yazar görüşüne gerekçe olarak federasyonların tüzel kişilik kazanması için Cumhurbaşkanı kararının (eserdeki ifadesi ile Başbakanlık kararı) Resmi Gazete'de yayımlanmasının şart koşulmasını, federasyon mallarının devlet malı hükmünde olması ve haczedilememesini, federasyon faaliyetlerinde görevli bulunanların görevleri ile ilgili işlemiş oldukları suçlar bakımından kamu görevlisi sayılmalarını, Spor Genel Müdürlüğünün federasyon genel kurul toplantılarında gözlemci bulundurmasını ve genel kurulun iptalini talep edebilmesini, federasyonun her türlü faaliyetlerinin bakan tarafından denetim elemanlarının denetimine tabi olmasını öngören hükümlerin varlığını göstermektedir. Bkz. Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 29-30. Avcı ise spor federasyonlarını "bağımsız" olarak nitelendirmenin Anayasa m.123'e aykırı olduğu görüşündedir. Görüşüne gerekçe olarak ise bağımsız spor federasyonlarının kamu tüzel kişisi olması sebebiyle idari teşkilat içinde yer aldığı ve idari teşkilat içinde yer alan hiçbir organın bağımsız olamayacağını, spor federasyonlarının mevcut sistemde ancak özerk olabileceğini ve spor federasyonlarının mevcut haliyle dar özerkliğe sahip olduğunu ileri sürmüştür. Bkz. Mustafa Avcı, Spor Genel Müdürlüğü ve Spor Federasyonu'nun Hukuki ve İdari Yapısı, içinde T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu, Sporda Hak İhlalleri ve Denetim, Çalıştay Raporu, I. Oturum: Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Ulusal Spor Yapılanması, 2 Mart 2018, Ankara, Eylül 2018, s. 45-46 (Hukuki ve İdari Yapı).

¹⁷⁵ 24 Mart 2022'de TBMM'ye sunulan Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu Teklifinde bu açık olarak ifade edilmiştir. Bkz. <https://www2.tbmm.gov.tr/d27/2/2-4331.pdf> (Erişim tarihi: 26.02.2022).

¹⁷⁶ 2.7.2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nin 12 nci maddesiyle, Kanunun 18. Maddesinde yapılan değişiklik ile federasyonların kuruluşu için Merkez Danışma Kurulunun uygun görüşü, Bakanın teklif etmesi usulü kaldırılarak federasyonun kuruluşu için Cumhurbaşkanı kararının alınması yeterli görülmüştür.

konulara dair detaylı hükümler içermemekteydi. Bu noktada, kanun koyucu eksik kalan konulardaki belirsizliği giderme adına 3289 sayılı Kanun EK Madde 9/18 uyarınca spor federasyonları ile ilgili olarak bu Kanunda hüküm bulunmayan konularda 4.11.2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümlerinin uygulanacağını öngörmüştü.

Spor camiasının uzun süredir beklediği spor federasyonlarını müstakil bir kanuni düzenlemeye tabi kılınması hususu, 7405 sayılı Kanun ile gerçekleşmiştir. Kanun ile spor federasyonlarının kuruluşu, görev ve yetkileri, genel kurulu, yönetim kurulu, disiplin kurulu, denetim kurulu, bu kurul üyelerinde aranacak nitelikler, gelirleri, malları, harcama ve belge düzeni, bütçe ve harcama ilkeleri düzenlenmiştir. Ancak 3289 sayılı Kanunda olduğu gibi hüküm bulunmayan hallerde 4.11.2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümlerine atıf yapılmıştır (7405 sayılı Kanun m. 46).

Belirtmek gerekir ki, Dernekler Kanunu'na yapılan işbu atıf, spor federasyonlarına dernek statüsü kazandırmak için yeterli değildir¹⁷⁷. Burada yapılan sadece eksik kalan, boşluk bulunan konularda uygulanacak kanun hükümlerinin tayinine ilişkin bir kanun hükmünün ihdasıdır.

7405 sayılı Kanun m. 26 uyarınca spor federasyonlarının kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kurulacağı ve kanun veya kararnamenin Resmî Gazete' de yayımlanması ile de tüzel kişilik kazanacağı öngörülmüştür. Fakat, kazanılacak tüzel kişiliğin kamu tüzel kişiliği mi yoksa özel hukuk tüzel kişiliği mi olduğuna yönelik açık bir hüküm bulunmamaktadır. Bu konuda açık hüküm bulunmayışı spor federasyonlarının hukuki statüsünün belirlenmesini gerektirmektedir.

Tüzel kişiliğin özel ve kamu olmak üzere iki türü bulunmaktadır. Bir tüzel kişilik kamu tüzel kişiliği şartlarını taşımıyorsa doğrudan özel hukuk tüzel kişisi olduğu kabul edilmektedir. Spor federasyonlarına yöneltilen eleştirilerdeki ağırlıklı görüşten hareketle, spor federasyonlarının öncelikle kamu tüzel kişisi olup olmadıkları incelenecektir.

Anayasa ve kanunlarda kamu tüzel kişiliği tanımlanmamış olup bu konuda geliştirilen kriterler uyarınca bir tüzel kişinin kamu tüzel kişisi olup olmadığı tespit edilmektedir¹⁷⁸. Kamu tüzel kişiliğinin tespiti için iki kriter dikkate alınmaktadır. Somut olayda ilgili tüzel kişiliği kuran 7405 sayılı Kanunda spor federasyonlarının hangi tür tüzel kişilik kazanacağı ifade edilmemesinden ötürü birinci kriter¹⁷⁹

¹⁷⁷ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 30.

¹⁷⁸ Gözübüyük, A. Seref-Tan, Turgut, İdare Hukuku Genel Esaslar, Cilt: I, 8.Bası, Turhan Kitapevi, Ankara, 2011, s. 157-64.

¹⁷⁹ İlk kriter olan teşri kritere göre tüzel kişiliği kuran kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde ilgili kamu tüzel kişiliğinin kamu veya özel hukuk tüzel kişiliği olduğunun açıkça belirtilip belirtilmediği araştırılmaktadır. Eğer ilgili metinde kamu veya özel hukuk tüzel kişiliği olduğu ifade edilmişse inceleme bu noktada sonlandırılıp ilgili tüzel kişiliğin metinde ifade edilen kamu veya özel

yerine ikinci kriter olan içtihadi kriter uyarınca tüzel kişiliğin türü belirlenecektir. Bu kriterde, iki koşulun birlikte sağlanması aranmaktadır; tüzel kişiliğin kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi (2018 öncesi için kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanarak idari işlemle) ile kurulması ve tüzel kişiliğin birtakım kamu gücü ayrıcalıklarına sahip olması veya birtakım kamusal yükümlülüklerle sahip olması¹⁸⁰.

Spor federasyonları, kanunla veya Cumhurbaşkanı kararnamesi ile kurulması, içtihadi kriterlerin ilk şartını yerine getirmektedir. İkinci şartın sağlanması için ise doktrinde üç farklı görüş ileri sürülmüştür. İlk görüşe göre tek bir kamu gücü ayrıcalığı veya kamusal yükümlülüğün bulunması tüzel kişiliğin kamu tüzel kişisi olarak nitelendirilmesi için yeterlidir¹⁸¹. İkinci görüşe göre ise ilgili tüzel kişiye tanınan kamu gücü ayrıcalıkları ile kamusal yükümlülüklerin belirli bir yoğunlukta olması gerekmektedir¹⁸². Üçüncü görüşe göre ise sayı veya yoğunluğuna odaklanmaktan ziyade özel hukuka yabancı, özel hukukun temel ilkeleriyle bağdaşmayan birtakım kamu gücü ayrıcalıklarının tanınması veyahut kamusal yükümlülüklerinin bulunması gerekmektedir¹⁸³.

İçtihadi kriterin ikinci şartının sağlanıp sağlanmadığı konusunda yaptığımız incelemede karşımıza ilk olarak federasyonlara yapılan yardımlar çıkmaktadır. 7405 sayılı Kanun m. 39/1 uyarınca Bakanlık bütçesinden ayrılan pay ve Bakanlık bütçesinden eğitim ve altyapının iyileştirilmesine ilişkin projelerin desteklenmesi için aktarılacak kaynak spor federasyonlarının başlıca gelirlerini oluşturmaktadır. Bunun yanında, spor federasyonlarının malları Devlet malı hükmündedir ve haczedilemez (7405 sayılı Kanun m. 40). Bakanlığın yardımlarıyla edinilecek sicile kayıtlı mallar federasyonlara tahsis edilecek olmasına karşın edinim amacı dışında kullanılması ve Bakanlık izni olmaksızın üçüncü kişilere satımı ve devri de yasaklanmıştır (7405 sayılı Kanun m. 40/3)¹⁸⁴. Hatta, spor federasyonlarının tüzel kişiliği sonlandırılması halinde mal varlıkları Bakanlık yardımları ile edinilip edinilmediğine bakılmaksızın Bakanlığa devredilecektir (7405 sayılı Kanun m. 40/4). Bakanlığın spor kulüplerine yaptığı yardımlarla edinilen mallar bakımından bu tür düzenlemeler öngörülmemiştir.

---

hukuk tüzel kişisi olduğu kabul edilmektedir.

¹⁸⁰ Turgut Tan, *İdare Hukuku*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2011, s. 107; Ramazan Çağlayan, *Hukukumuzda Kamu Tüzel Kişiliği Kavramı ve Kıstasları*, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, S.7, 2016, s. 378; Zehreddin Aslan, Halil Altındağ, *Bağımsız Spor Federasyonlarının Kamu Tüzel Kişiliği Sorunu*, *İstanbul Spor Hukuku Dergisi*, C.1, S.1, 2019, s. 185-186.

¹⁸¹ Kemal Gözler, *İdare Hukuku*, Cilt I, Bursa, Ekin Kitabevi, 2009, s.175.

¹⁸² Tan, s. 107; Çağlayan, s. 384.

¹⁸³ Aslan, Altındağ, s. 186-188.

¹⁸⁴ Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Madde 14, Resmî Gazete Tarihi: 19.07.2012 Resmî Gazete Sayısı: 28358.

İkinci olarak ise federasyon faaliyetlerinde görevli bulunanlar, görevleriyle ilgili olarak işlemiş oldukları suçlar bakımından kamu görevlisi sayılmaktadır (7405 sayılı Kanun m. 42/5).

Bu düzenlemeler, federasyonların gerçek anlamda mali özerkliğinin olmadığı, gelirlerinin önemli bir bölümü üzerinde serbestçe tasarruf yetkisine sahip olmadığını, malları ve harcamaları üzerinde idarenin yoğun bir denetiminin söz konusu olduğunu göstermektedir ki, bu belirtiler içtihadî kriterin ikinci şartının üç farklı görüş uyarınca da federasyonların bir kamusal yükümlülük altında bulunduğunu ispatlar niteliktedir. Sonuç olarak, spor federasyonlarının bir kamu tüzel kişisi olduğu kanaatindeyiz¹⁸⁵.

Anayasa Mahkemesi E. 2013/77, K. 2014/4 Sayılı ve 16.01.2014 tarihli kararında¹⁸⁶ da 3289 sayılı Kanun'un Ek 9. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, Merkez Danışma Kurulunun uygun görüşü, Gençlik ve Spor Bakanı'nın teklifi ve Başbakan'ın kararı ile kurulması ve kararın Resmî Gazete' de yayımlanması ile tüzel kişilik kazanması ve bu durumda kanunun verdiği yetkiye göre idari bir işlem sonucu kurulmuş olmaları, mali yapıları, denetimleri ve kararlarına karşı üyelerinin Spor Genel Müdürü'nün teklifi ve Gençlik ve Spor Bakanı'nın onayı ile görevlendirilen Tahkim Kuruluna

¹⁸⁵ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 29; Avcı, s. 10-11; Avcı, Hukuki ve İdari Yapı, s. 45; Şafak, s. 112; Aysu Melis Bağlan, Sporda Uluslararası Tahkim Yargılaması ve Türkiye'deki Hukuki Durum, 4. Baskı, Seçkin, Ankara, 2021, s. 89; Aslan/Altındağ, s. 191; Mehmet Aslan, s. 35-36. Aslan/Altındağ ise 3289 sayılı Kanun döneminde uygulamada bazı sorunlara neden olan bağımsız spor federasyonlarını karma yapısına son verilerek açıkça özel hukuk tüzel kişisi olarak düzenlenmesini ve 3289 sayılı Kanunda bu yönde değişikliklerin yapılmasını önermektedir. Yazarların uygulamadaki sorunlara verdikleri örnekler ise bir kamu kurumunun yöneticisinin seçimle iş başına gelmesinin idare hukukuna ve idare hukukunun ilkelerine yabancı olması, bir kamu tüzel kişisine ilişkin kurucu kanunda hüküm bulunmayan hallerde uygulanmak üzere özel hukuk tüzel kişilerini düzenleyen bir genel kanuna atıf yapılmasının federasyonların tüzel kişiliği üzerindeki belirsizliği artırması, Bakanlığın federasyonlar üzerinde yoğun bir denetim yetkisine sahip olması, bağımsız spor federasyonlarının sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyumazlıklarda verdiği kararların mahkemelerin yargısal denetimine tabi olmaması sebebiyle bağımsız spor federasyonlarının kamu tüzel kişisi sayılmasının idari yargının etki alanının genişletilmesi amacına hizmet etmeyeceği, bağımsız spor federasyonlarının tam bir dernek görünümü arz etmesinin yanında 3289 sayılı Kanun EK Madde 9'un sınırlı konularda hüküm içererek uygulamada birçok konuda çoğunlukla Dernekler Kanunu'nun uygulanması ile federasyonların fiiliyatta özel hukuk tüzel kişisi olarak algılanmasıdır. Bkz. Aslan, Altındağ, s. 191-194. Ekşi ise Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik m.4/1-ç e m.5/1 uyarınca federasyonların özel hukuk hükümlerine tabi olması, 3289 sayılı Kanun hükümleri uyarınca spor federasyonlarının Bakan tarafından denetlenmesinin federasyonları idare hukukuna tabi tüzel kişi haline getirmeyeceği ve spor federasyonlarının dernek olarak örgütlenmeleri gerekçeleri ile bağımsız spor federasyonlarının özel hukuk tüzel kişisi olduğunu savunmaktadır. Bkz. Ekşi, s. 81.

¹⁸⁶ Resmî Gazete Tarih: 4.3.2015, Sayı: 29285. Anayasa Mahkemesinin 2.7.2009 günlü, E.2006/118, K.2009/107 sayılı kararında da benzer gerekçelerle özerk federasyonların genel kurullarının toplanması ve çalışmalarına ilişkin usul ve esaslar ile kimlerin oy kullanabileceği ve Tahkim Kurulu ile ilişkilerinin Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne düzenlenecek çerçeve statü ile belirlenmesini öngören Ek 9. maddenin beşinci fıkrasının birinci cümlesini, özerk federasyonların hizmet yönünden yerinden yönetim ilkesine göre kurulmaları nedeniyle Anayasa'nın 123. maddesi uyarınca kanunla düzenlenmesi gerektiği gerekçesiyle Anayasa'ya aykırı bulmuştur. Benzer bir karar için bkz. Anayasa Mahkemesi 14.02.2013 Tarih, E. 2011/63, K.2013/28 Sayılı kararı. (R.G. 31.12.2013, 28868).

başvurulabilmesi gibi ölçütler uyarınca bağımsız spor federasyonlarını hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşları olarak nitelendirmiştir¹⁸⁷. Kararda açıkça ifade edilmemiş olmasına rağmen, bağımsız spor federasyonlarının bir kamu tüzel kişisi olduğunun kabul edildiği görülmektedir. 7405 sayılı Kanun ile getirilen düzenlemelerle spor federasyonlarının Cumhurbaşkanı kararnamesi veya kanunla kurulması, kararname veya kanunun Resmî Gazete’ de yayımlanması ile tüzel kişilik kazanması, mali yapıları, denetimleri ve kararlarına karşı Bakanlığın Tahkim Kuruluna veya adli yargıya başvurulabilmesi, Bakanlığın yardımları ile temin edilen mallar üzerindeki tasarrufun Bakanlığın iznine tabi olması, sona ermesi halinde mallarının Bakanlığa devredilmesi, mallarının devlet malı niteliğinde olması ve haczedilemezliği, federasyonun genel kurul kararlarının için iptal davası açabilmesi, kurul kararlarına karşı Tahkim kurulunda itirazda bulunabilmesi karşısında 7405 sayılı Kanunda düzenlenen spor federasyonlarının da hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşları olarak nitelendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

IV. Spor Uyuşmazlıklarının Çözüm Yolları

Spor uyuşmazlıkları, temelde üç farkı yöntemle çözüme kavuşturulmaktadır. Bu yöntemler şunlardır; sportif uyuşmazlık çözüm mercileri tarafından, devlet mahkemeleri tarafından ve tahkim başta olmak üzere alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerince uyuşmazlıkların çözümü¹⁸⁸. Spor uyuşmazlıklarının çözümünde öncelikle sportif uyuşmazlık çözüm mercilerine başvurulması kural olmasına¹⁸⁹ rağmen, uyuşmazlık türlerine göre bu kuralın uygulaması farklılaşabilmektedir. Bu nedenle, bu konuda yapılabilecek bir genel değerlendirmenin hatalı olması muhtemeldir. Bu sebeple, her bir çözüm yöntemi ve çözüm yöntemlerinin hangi uyuşmazlıkların çözümünde öncelikli olduğu alt başlıklar içinde detaylı olarak ele alınacaktır.

Türkiye’de spor uyuşmazlıklarının çözümünde uluslararası kabul gören yöntemler öngörölmüş olmasına karşın bu yöntemlere başvurulabilecek uyuşmazlıkların belirlenmesi bakımından Türkiye dünyadaki genel uygulamadan ayrılmaktadır. Türk hukukunda, uluslararası uygulamanın alışık olmadığı bir usul olan anayasal düzenleme ile spor uyuşmazlıklarının çözümünde başvurulabilecek yöntemler belirlenmiştir. İlgili düzenleme olan Anayasa m. 59/3 uyarınca spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilmekte olup bu başvurular üzerine verilecek kararlar kesin ve nihaidir¹⁹⁰. Bu düzenleme

¹⁸⁷ Benzer yöndeki görüş için bkz. Avcı, s. 14.

¹⁸⁸ Fatih Gündoğdu, TFF Tahkim Kurulu Yargılamasının Adil Yargılanma Hakkı Bakımından Değerlendirilmesi, TBB Dergisi, 2019 (140), s. 146.

¹⁸⁹ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 97.

¹⁹⁰ Söz konusu düzenlemenin Anayasa m. 36’a aykırı olduğu yönündeki eleştiriler için bkz. Ejder

doğrultusunda taraflar, sporun yönetimine ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar haricindeki uyuşmazlıklar hakkında devlet mahkemelerine ve aralarında anlaşmaları halinde ihtiyari tahkime ve arabuluculuğa veya diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine başvurabilirler.

İncelememizde, yukarıda sayılan çözüm yöntemleri öncelikle uluslararası genel kabul gören uygulaması ve sonrasında Türkiye’deki uygulaması ele alınacaktır.

A. Spor Uyuşmazlıklarının Sportif Uyuşmazlık Çözüm Mercileri Tarafından Çözümü

1. Genel Olarak

Spor uyuşmazlıkları çoğunlukla sportif uyuşmazlık çözüm mercileri tarafından çözülmektedir. Spor yargısı olarak da adlandırılan¹⁹¹ sportif uyuşmazlık çözüm mercileri, sportif faaliyetlerde, müsabakalarda sporcu, kulüp, antrenör, hakem, kulüp yöneticileri, federasyon görevlileri, müsabakalarda görev alan diğer sportif kişilerin kendi arasında veya bu kişilerle federasyon arasında ya da federasyonlar arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkları çözmek için ilgili sportif kuruluşlar bünyesinde görev yapan mercileridir¹⁹².

Uyuşmazlıkların kesin olarak çözüme kavuşturulmasında kural olarak devlet mahkemeleri yetkili olmasına karşın spor uyuşmazlıkları bakımından sportif uyuşmazlık çözüm mercileri ön plana çıkmaktadır¹⁹³. Sporun doğası gereği spordan doğan uyuşmazlıkların hızlı, adil, alınan kararların derhal icra edildiği, uzmanlık gerektiren, en ekonomik şekilde çözüme kavuşturan bir uyuşmazlık çözüm mekanizmasına ihtiyaç duyulmaktadır¹⁹⁴. Ayrıca çeşitli ülkelerde düzenlenen ülkelerin milli sporcularının katıldığı uluslararası müsabakalardan doğan uyuşmazlıklarda tek bir çözüm merci, usuli yeknesaklığın ve hukuki belirliliğin sağlanmasında önemli katkı sağlamaktadır¹⁹⁵. Aksi durumda

---

Yılmaz, Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu Kararlarına Karşı Hiçbir Yargı Merciiine Başvurulamamasının Yanlışlığı, Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu, “Av. Atılâ Elmas” Armağanı, Ankara 2012, s. 837-841; Hatice Özdemir Kocasakal, TFF Tahkim Kurulu: Quo Vadis (Nereye)?, Prof. Dr. Haluk Burcuoğlu’na Armağan, İstanbul 2020, C.II, s. 1453-1455 (TFF Tahkim Kurulu).

¹⁹¹ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 98.

¹⁹² Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 98.

¹⁹³ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 143-145; Ali Akyıldız, Sporun Hukuku ve Yargısı, Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu Av. Ömer Remzi Arıkan Armağanı, Ed. Tacar Çağlar, Ankara 2013, s. 79-80 (Spor Hukuku).

¹⁹⁴ Erkan Küçükgüngör, Spor Hukuku Uyuşmazlıklarında Tahkim ve Alternatif Çözüm Yöntemleri, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Y. 2004, C. XXII, S. 4, s. 57 (Alternatif Çözüm Yöntemleri); Erkiner, s. 4; Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 157; Murat Nart Bozkurt, Spor Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Milletlerarası Spor Tahkim Mahkemesi, Ankara Barosu Dergisi, 2010(2), s. 165-166; Cenk Akil, Genel Olarak Milletlerarası Spor Tahkim Mahkemesi ve Bu Mahkemede Uygulanan Tahkim Çeşitleri, DEÜHFD, C.13, S.2, 2011, s. 72-73; Ertaş, Petek, s. 493; Şahin, s. 123.

¹⁹⁵ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 157; Uz, s. 244. AİHM, birçok kararından spor

milletlerarası usul kuralları ve kanunlar ihtilafı kuralları gereği uyuşmazlıkların farklı ülkelerde ve farklı ulusal hukuka tabi olarak çözümlenmesi oldukça muhtemeldir. Bunun yanında, sportif kuruluşların uyuşmazlık çözümünde, özellikle de uluslararası müsabakalarda, devlet mahkemelerinin müdahalesini istememeleri de sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin ön plana çıkmasında etkili olmuştur¹⁹⁶. Zira devlet mahkemelerinde yargılamaların uzun sürmesi, spor hukukunda uzmanlaşmış hâkimlerin sayıca yetersiz olması, verilen kararların etkisinin ülke sınırları ile sınırlı olması, spor müsabakalarının ve organizasyonlarının sürekliliği karşısında devlet mahkemelerinin spor uyuşmazlıklarının çözümünde yetersiz kalması sporcuların müsabaka ve oyunlara etkin katılımına ve müsabaka ve organizasyonların sürdürülebilirliğine engel olmaktadır¹⁹⁷.

Spor uyuşmazlıklarının çözümünde uluslararası düzeyde önemli bir yeri olmasına karşın sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin yapısı, işleyişi, kuralları ve bu mercilere verilen isimler bakımından tüm dünyada genel kabul görmüş bir sistem bulunmamaktadır. Bu konuda bir birlik olmasa da ulusal ve uluslararası federasyonların birçoğu, yönetimi altındaki spor dalını yönetmek ve ortaya çıkan uyuşmazlıkları çözümü kavuşturmak için iki dereceli mekanizmayı benimsemiştir. İlk derece uyuşmazlık çözüm mercii olarak federasyon bünyesinde uyuşmazlıkların niteliğine göre ihdas edilmiş olan farklı kurullar, organlar veya komisyonlar görev yapmaktadır ve bu merciler ilgili spor dalında faaliyet gösteren kişilerin kendi aralarında veya bu kişilerle federasyon arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkları çözüme kavuşturmaktadırlar¹⁹⁸. Bu kurulların verdiği bazı kararlar, kesindir. Bu kurulların kesin olmayan kararların denetimi için ise ikinci derece uyuşmazlık çözüm mercileri¹⁹⁹ bulunmaktadır²⁰⁰. İkinci derece uyuşmazlık çözüm mercileri, federasyon bünyesinde görev yapan bir kurul olabileceği gibi federasyonların dışında veya üzerindeki bir sportif kuruluş bünyesinde yer alan

---

uyuşmazlıklarının hızlı, az masraflı bir şekilde ve uzman bir organ tarafından çözümlenmesini faydalı olduğu, tek ve uzmanlaşmış bir hakem heyetine başvurma usulü yeknesaklığı sağladığı ve hukuki belirliliği artırdığı ifade edilmiştir. Ayrıca birden fazla sporcunun katıldığı üst düzey uluslararası spor müsabakaların çeşitli ülkelerde düzenlenmesi, tek ve uzman hakem heyetine duyulan ihtiyacı da artırmaktadır. Bkz. Mutu ve Pechstein v. İsviçre, Başvuru No. 40575/10 ve 67474/10, 2 Ekim 2018, para. 98; Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 179.

¹⁹⁶ Bu istemin gerekçeleri hakkında detaylı bir değerlendirme için bkz. Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 138-142.

¹⁹⁷ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 157; Oytun Azkanar, Spor Tahkim Mahkemesi (CAS) ve Kanunilik İlkesi, İstanbul Spor Hukuku Dergisi, Cilt II, Sayı 1, 2020, s. 45.

¹⁹⁸ Hukuk kurulları; federasyonun içyapısı, ilgili spor dalının özellikleri, ülkelere, sporun ilgili ülkedeki yönetim şekli gibi farklılık sebeplerden ötürü farklı isimlerle adlandırılmış olsa da genel olarak kurullar benzer amaçlarla ihdas edilmektedir.

¹⁹⁹ Bu kurul FIFA bünyesindeki Temyiz Komitesi (Appeal Committee), UEFA'da Temyiz Kurulu (Appeals Body), FIBA'da ise Temyiz Heyeti (Appeals' Panel) adı altında görev yapmaktadır.

²⁰⁰ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 99; Ekşi, s. 79.

bir kurulun veya sportif kuruluştan ayrı bir kuruluşun bu konuda yetkilendirilmesi ile de yerine getirilebilir²⁰¹. Örneğin; Türk hukukunda futbolda TFF Tahkim Kurulu, diğer spor dalları için Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde görev yapan Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulu ikinci derece merci olarak federasyon hukuk kurulları kararlarına karşı yapılan itirazların karara bağlanmasında yetkilendirilmiştir.

Bir spor dalına özgü olmayıp birçok spor dalını kapsamına alan Uluslararası Olimpiyat Komitesi [UOK] gibi kuruluşlarca düzenlenen spor müsabakalarından doğan uyuşmazlıkların çözümünde görev alan bu kuruluşlar bünyesinde bulunan kurullar, ilk derece sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin bir diğer örneğidir.

Ulusal federasyonlar ve ilgili kurulları, yönetimi altındaki spor dalında ülke sınırlarını aşmayan, yabancı bir devletin ulusal federasyonunu veya o federasyona üye spor kulübünü ilgilendirmeyen spor uyuşmazlıklarını çözüme kavuşturmakla yetkilidir. Uluslararası federasyonlar ve ilgili kurulları ise farklı ulusal federasyona bağlı kulüpler arasında çıkan uyuşmazlıklar, iki ulusal federasyon arasında çıkan uyuşmazlıklar, kendi bünyesinde organize edilen uluslararası organizasyonlarda ortaya çıkan uyuşmazlıklar gibi bir ulusal federasyonun görev ve yetkisini aşan uyuşmazlıkları çözüme kavuşturmakla yetkilidir. Şartların gerçekleşmesi halinde uyuşmazlık için ulusal federasyon yerine uluslararası federasyon bünyesinde görev yapan hukuk kurullarına da başvuru yapılabilmektedir²⁰².

Sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin konu bakımından yetkisi, sporun yönetimi, oyun kuralları, sporun disiplinine ilişkin spor uyuşmazlıklarla sınırlı olup, diğer konulardaki uyuşmazlıklar bakımından bu mercilerin yetkisi bulunmamaktadır²⁰³. Birçok ülke hukukunda ve yargı sisteminde, konu bakımından yetkisi içinde olan uyuşmazlıklar bakımından sportif uyuşmazlık çözüm mercileri öncelikli başvuru merci veya münhasır yetkili merci olarak belirlenmiştir. Sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin bu uyuşmazlıklar bakımından yetkisi ise çoğunlukla kulüplerin ulusal federasyonlara üyelik işlemlerinde, sporculara verilen lisans vb. düzenlemelerde uyuşmazlıkların çözümünde bu mercileri yetkili kılan tahkim şartı veya yetki sözleşmesi benzeri düzenlemelerden doğmaktadır. Ancak Türk Hukukundaki uygulama, uluslararası düzeyde genel kabul gören bu yaklaşımdan farklıdır. Türkiye'deki sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin yetkisi tarafların rızasına bakılmaksızın Anayasa

²⁰¹ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 100.

²⁰² Örneğin, tarafların aralarında anlaşmaları halinde sözleşmesel uyuşmazlıklar için TFF UÇK yerine FIFA DRC'ye başvurmaları mümkündür.

²⁰³ Ekşi, s. 79. Söz konusu uyuşmazlıklar spor hukuku uyuşmazlıkları türleri başlığı altında ele alınan sportif uyuşmazlıklar, doping uyuşmazlıkları niteliğinde olup tekrara düşmeme adına detaylı bilgi için bu bölüme atıf yapmakla yetinilecektir.

hükmüne dayanmaktadır. T.C. Anayasası m. 59/3 uyarınca spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin spor federasyonlarınca alınan kararlara itiraz yolu zorunlu tahkim ile sınırlandırılmıştır ve tahkim kurulu kararlarına karşı da herhangi bir yargı merciine başvuru yolu kapatılmıştır²⁰⁴.

Sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin iki temel özelliği bulunmaktadır. İlki; çoğunlukla tarafsız ve bağımsız bir yargı merci niteliğinde olmamalarıdır. Özellikle bir federasyon bünyesinde görev yapmakta olan merciler, mercilerin oluşumu, işleyişleri üzerinde federasyonun yetki sahibi olması, federasyonun bir organı olması sebebiyle hiyerarşik ilişki bakımından federasyon yönetiminin altında ve ona bağlı olması sebebiyle tarafsız ve bağımsız olmadıkları kabul edilmektedir²⁰⁵. İkinci olarak ise sportif yargı mercileri yetki alanlarına giren uyuşmazlıkların çözümünde devlet mahkemelerinin yetkisini ortadan kaldırmaktadır. Devlet mahkemelerinin yetkisinin ortadan kaldırılması ancak kanunla düzenlenmesi halinde mümkün iken uluslararası uygulamada bu yöntem sıklıkla başvuru yolu değildir. Bunun yerine, ilgili sportif kuruluşun, federasyonun statüsünde ve talimatlarında yer alan hükümlerde mahkemeye başvuru imkânı ortadan kaldırılmaktadır. Ancak bu düzenlemeler ile mahkemeye başvuru imkânının ortadan kaldırılabilmesi için ilgililerin bu husustaki rızalarının alınması gerekmektedir. Uygulamada bu sorun, kulüplerden federasyona üyelik işlemleri esnasında sporculardan ise lisanslama işlemlerinde, müsabaka kayıt formlarında uyuşmazlıkların çözümünde federasyon/organizasyon kuruluşunun kurullarının yetkili (veya münhasır yetkili) olduğuna dair beyan veya rızalarının alınması ile aşıldığı görülmektedir²⁰⁶. İlgili düzenlemelerde yer alan bu kaydı/şartı kabul etmeyenler için ise özellikle sporcular için, lisans verilebilmesi, müsabakaya kaydının yapılması, organizasyona dahil edilmesi için bu kaydı/şartın kabulü zorunlu kılınmaktadır. Fakat birçok ülke hukukunda devlet mahkemelerinin yetkilerini bertaraf eden bu tür düzenlemelerin geçerli olabilmesi için bu mercilerce alınan kararların tarafsız ve bağımsız bir yargı merci tarafından denetimine imkân sağlanmış olması aranmaktadır²⁰⁷.

---

²⁰⁴ Düzenlemeye yöneltilen eleştiriler için bkz. Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s.130; Özelçi, s. 158; Koçak, s. 91; Ekşi, s. 125; Uz, s. 286-288.

²⁰⁵ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 101. Detaylı değerlendirme için bkz. Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 101-105.

²⁰⁶ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 113-114.

²⁰⁷ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 114-115. Uluslararası ve bölgesel spor federasyonlarının statü ve düzenlemelerinde uyuşmazlıkların çözümünde ilgili federasyonun kurul ve organları münhasır yetkili kılınmış olmasının yanında bu kurul/organ kararlarına karşı Spor Tahkim Mahkemesine başvuru imkânı sağlanmış durumdadır. Örneğin, FIFA Statüsü m. 68.

2. Spor Uyuşmazlıklarının Türkiye’deki Sportif Uyuşmazlık Çözüm Mercileri Tarafından Çözümü

Sportif uyuşmazlık çözüm mercileri, kendilerine bağlı spor faaliyetlerinden doğan uyuşmazlıkları çözmekle görevli federasyonların veya ilgili spor dalını yöneten kuruluşların bünyesinde faaliyet gösteren veya bu kuruluşlarca yetkilendirilen mercilerdir²⁰⁸. Türk hukukunda sportif uyuşmazlık çözüm mercileri, spor federasyonlarının hukuk kurulları, Gençlik ve Spor Bakanlığı spor disiplin kurulları²⁰⁹, Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulu ve Tarım, Gıda ve Hayvancılık Bakanlığı Yüksek Komiserler Kuruludur.

Türkiye’de sportif uyuşmazlık çözüm mercileri ilk olarak spor dalına göre bir ayrıma tabi tutulmuştur. Bu doğrultuda, futbola ilişkin uyuşmazlıklar ve diğer spor dallarına ilişkin uyuşmazlıklar olmak üzere ikili bir teşkilatlanma yapısı söz konusudur. Bu ikili yapılanma, öncelikle futbol sporunun yönetim ve denetim yetkisine sahip federasyon ile diğer spor dallarını yöneten federasyonların farklı kanunlara tabi olmasından kaynaklanmaktadır. Bu ayrımı doğuran ikinci husus ise futbol ve diğer spor dallarından kaynaklanan uyuşmazlıklarda üst derece sportif uyuşmazlık çözüm merci olarak başvuru mercilerinin farklı olmasıdır.

Türkiye’deki sportif uyuşmazlık çözüm mercileri, hiyerarşi bakımından kural olarak iki dereceli bir yapılanma üzerine inşa edilmiştir. İlk derece olarak görev yapan merci, federasyon bünyesinde görev yapan kurullardır. Bu kurulların sayısı, görevi, isimleri spor dalına göre federasyonlarca belirlenmektedir. Diğer spor dallarında ise ilk derece merci olarak uyuşmazlığın niteliğine²¹⁰ göre federasyon kurulları yanında Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın spor disiplin kurulları bulunmaktadır. İkinci derece kurul ise futbolda TFF Tahkim Kurulu, atlı sporlarda (binicilik ve geleneksel binicilik sporları hariç) Tarım, Gıda ve Hayvancılık Bakanlığı Yüksek Komiserler Kurulu ve diğer sporlarda Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kuruludur.

İstisnai bir durum olarak, bazı uyuşmazlıklarla sınırlı olarak üç dereceli bir yargılama yapısı öngörülmüştür. Bu yapıda, Bakanlık ve TFF bünyesindeki il spor disiplin kurulları²¹¹ ilk derece,

²⁰⁸ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 98.

²⁰⁹ Bakanlık spor disiplin kurulları, 13.07.2019 tarihli Spor Disiplin Yönetmeliği’nce kurulan Merkez Spor Disiplin Kurulu ve il spor disiplin kurullarından oluşmaktadır. Bu kurullar bahsi geçen yönetmelik öncesi dönemde Merkez Ceza Kurulu ve il/ilçe ceza kurulu olarak adlandırılmaktaydı.

²¹⁰ Spor Disiplin Yönetmeliği m. 6/1 uyarınca Merkez Spor Disiplin Kurulu federasyonların başkan ve yönetim kurulu üyeleri ile bağımsız spor federasyonlarının disiplin ve denetim kurulu üyelerinin spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarının hakkında karar vermek, bağlı federasyonlarca ve bunların izni ile yapılan spor müsabakası ve faaliyetlerde meydana gelen disiplin ihlalleri hakkında karar vermekle görevlendirilmiştir.

²¹¹ Spor Disiplin Yönetmeliği m. 9/1 uyarınca il spor disiplin kurulları, Gençlik ve Spor İl

Bakanlık bünyesindeki Merkez Spor Disiplin Kurulu ve TFF bünyesindeki Amatör Futbol Disiplin Kurulu ikinci derece, Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulu ve TFF Tahkim Kurulu ise üçüncü derece yargı merci olarak görev yapmaktadır.

a. Futbolda Sportif Uyuşmazlık Çözüm Mercileri

Futbol sporundan doğan sporun yönetimine ve denetimine dair uyuşmazlıkların çözümünde AY m. 59/3 anlamında başvurulabilecek sportif uyuşmazlık çözüm mercileri, TFF hukuk kurullarıdır. TFF hukuk kurulları iki dereceli bir yapıdan oluşmakta, ilk derecede toplam dört hukuk kurulu ve ikinci derecede ise bu kurul kararlarına karşı itirazları inceleyerek kesin karar vermekle görevli ve yetkili Tahkim Kurulu bulunmaktadır (5894 sayılı Kanun m. 5/1, m. 6/1).

i. Türkiye Futbol Federasyonu İlk Derece Hukuk Kurulları

Türkiye Futbol Federasyonu'nun dört adet ilk derece hukuk kurulu bulunmaktadır. Bu kurullar şunlardır; Uyuşmazlık Çözüm Kurulu, disiplin kurulları, Kulüp Lisans Kurulu, Etik Kurulu (5894 sayılı Kanun m. 5/1). Kurulların yasal dayanağı olan 5894 sayılı Kanunda kurulların isimleri ve görevlerine giren konularda verdikleri kararlara karşı yargı yoluna başvurulamayacağı ifade edilmekle yetinilmiştir. Kurulların görev, yetki, hakları ve üyelerinin sahip olması gereken niteliklerin ve en önemlisi kurulun takip edeceği çalışma usul ve esaslarının belirlenmesi TFF Statüsü ve ilgili talimatlarına bırakılarak (5894 sayılı Kanun m. 5/4) dolaylı olarak bu konuda TFF Yönetim Kurulu ve Genel Kurulu yetkilendirilmiş olmaktadır²¹². Bu kurullar, görev ve yetkileri bağlamında futbolun

---

Müdürlüklerinde veya bağlı/bağımsız spor federasyonlarınca il müdürlükleri ile koordineli olarak veyahut Gençlik ve Spor Bakanlığının Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim ve öğretim kurumları arasında düzenlenen ve izin verilen spor müsabaka ve faaliyetlerinde meydana gelen disiplin ihlalleri hakkında karar vermekle görevlendirilmiştir.

²¹² Anayasa Mahkemesi, E. 2017/136, K. 2018/7, T. 18.1.2018 (R.G. 2.3.2018, 30348) kararında hukuk kurullarının görev ve yetkisinin kanunla düzenlenmesi yerine TFF Statüsü ve talimatlarına atıf yapılması ile bu konularda yapılacak düzenlemelerin TFF'nin iradesine bağlanmış olduğu ve TFF'nin iradesine bağlı olarak yargı yolu kapatılan uyuşmazlıkların kapsamının değişmesine yol açacak olması sebebiyle bu kuralın kişiler yönünden belirli ve öngörülebilir olmadığı ifade edilmiştir. Her ne kadar söz konusu değerlendirme, bahsi geçen kararda iptal edilen 5894 sayılı Kanun m.5/2 hükmü olan “*İlk derece hukuk kurulları kulüp lisansı ile ilgili kararlar almaya veya bu Kanun, TFF Statüsü, TFF'nin diğer talimat ve düzenlemeleri ile diğer yetkili TFF kurul ve organları tarafından alınacak kararlara ilişkin olarak çıkacak ihtilaflarda karar vermeye münhasıran yetkilidir.*” e ilişkin olsa da iptal kararı sonrasında TFF kurullarının görev ve yetkilerinin belirlenmesine ilişkin düzenlemelerde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Bu sebeple, Anayasa Mahkemesi kararında ifade edilen TFF hukuk kurullarının görev ve yetkilerine dair hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik henüz sağlanabilmiş değildir. Benzer yöndeki görüş için bkz. Hatice Özdemir Kocasakal, Sözleşmesel Uyuşmazlıklarda TFF Tahkim Kurulu Kararlarına Karşı Yargı Yoluna Başvurulabileceğine Dair Yargıtay Kararları Üzerine, içinde Editör: Tacar Çağlar, Türkiye Barolar Birliği Spor Hukuku Kurulu Av. Türker Aslan Armağanı, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 394, Ankara, 2021, s. 605, dn. 6 (Sözleşmesel Uyuşmazlıklar).

Sayılan hususların kanunla düzenlenmesi gerektiğine dair doktrindeki eleştiri için bkz. Topuz, s. 1917.

yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların ve sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümünde başvuru kurulları olmak üzere iki alt başlık altında değerlendirilebilir.

(1) Futbolun Yönetimi ve Disiplininde Görevli İlk Derece Hukuk Kurulları

Futbolun disiplini ve yönetimine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde il disiplin kurulları, Kulüp Lisans Kurulu ve Etik Kurulu görev yapmaktadır²¹³.

Disiplin Kurulları ise kulüpler ve kişiler tarafından sergilenen tüm disiplin ihlalleri veya sportmenlik dışı davranışları ele alır ve karara bağlar (*TFF Statüsü m. 58/2*). Federasyon bünyesinde Amatör Futbol Disiplin Kurulu [AFDK], Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu [PFDK], İl Disiplin Kurulları olmak üzere üç farklı disiplin kurulu görev almaktadır.

İl Disiplin Kurulları, illerde amatör futbol faaliyetlerinde bulunan kulüp, futbolcu ve diğer kişilerin fiillerinden doğan disiplin uyuşmazlıklarını ilk derece merci olarak çözüme kavuşturmakla görevlendirilmiştir (*TFF Futbol Disiplin Talimatı m. 67 [Ağustos 2017]*). İl Disiplin Kurullarının ihtar kınama, iki veya daha az, müsabakadan men, soyunma odası ve yedek kulübesine giriş yasağı ile on beş gün (on beş dahil) stadyuma giriş yasağı veya hak mahrumiyeti cezası ve kulüplere verilen bir müsabaka için saha kapatma ya da müsabakayı seyircisiz oynama cezaları kesindir ve bu kararlara karşı itiraz edilememektedir (*TFF Futbol Disiplin Talimatı m. 87/1*). Bu sınırları aşan cezalara hükmeden il disiplin kurulu kararlarına karşı kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde AFDK'ya itiraz edilebilir (*TFF Futbol Disiplin Talimatı m. 87/2*). Sürekli hak mahrumiyetini öngören cezalar ise itiraz aranmaksızın AFDK tarafından kendiliğinden incelenmektedir (*TFF Futbol Disiplin Talimatı m. 87/3*).

AFDK, statülerinde Türkiye birinciliğine varan futbol müsabakalarına katılmayı öngören amatör spor kulüpleri ve bu kulüplerde görevli futbolcu, yönetici, görevli ve diğer kişilerin fiillerinden doğan disiplin ihlalleri ile aynı müsabakalarda görev yapan hakem ve diğer görevlilerin disiplin uyuşmazlıklarının ilk derece düzeyinde karara bağlar (*TFF Futbol Disiplin Talimatı m. 63/1*). Bunun yanında, ikinci derece merci olarak il disiplin kurullarının itiraz edilebilen kararlarını ve il disiplin kurulları arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarını da çözüme kavuşturmakla görevlendirilmiştir (*TFF Futbol Disiplin Talimatı m. 63/2-3*). AFDK kararlarına karşı kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde Tahkim Kuruluna itiraz edilebilir (*TFF Futbol Disiplin Talimatı m. 88/1*). Sürekli hak mahrumiyeti cezalar ise itiraz aranmaksızın Tahkim Kurulu tarafından kendiliğinden incelenmektedir (*TFF Futbol Disiplin Talimatı m. 88/3*).

---

²¹³ TFF'nin ilk derece hukuk kurulları hakkında detaylı bilgi için bkz. Üçışık, s. 118-135; Özelçi, s. 131-148; Bilginoglu, s. 35-79; Bağlan, s.109-127; Uslu, s. 35-43.

PFDK, profesyonel futbol faaliyetlerinde bulunan kulüp, futbolcu, teknik adam, yönetici, müsabaka görevlileri ve profesyonel futbolda görevli diğer kişilerin fiillerinden doğan disiplin ihlallerini karara bağlamakla görevli ve yetkili kılınmıştır (*TFF Futbol Disiplin Talimatı m. 64*). PFDK kararlarına karşı kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde Tahkim Kuruluna itiraz edilebilir (*TFF Futbol Disiplin Talimatı m. 88/1*). Sürekli hak mahrumiyeti cezaları ise itiraz aranmaksızın Tahkim Kurulu tarafından kendiliğinden incelenmektedir (*TFF Futbol Disiplin Talimatı m. 88/3*).

Kulüp Lisans Kurulu, başvuru sahibi bir kulübe lisans verilip verilmemesine, lisansın geri alınmasına ve kulüp lisans talimatında öngörülen cezaların uygulanıp uygulanmamasına karar vermekle yetkili ve görevlidir (*TFF Statüsü m. 59/1*). Etik Kurulu ise Türk futbolunun etik değerleri ve marka değerinin korunması ve toplumdaki saygınlığının zedelenmesinin önüne geçilmesi konusunda gerekli hukuki denetimleri yapmakla görevlidir (*TFF Statüsü m. 60/1-son cümle*).

TFF Yönetim Kurulu ise TFF Statüsü m. 58/1 uyarınca tüm disiplin ihlalleri ve sportmenlik dışı davranışların ve uygulanacak cezaların belirlenmesinde, m. 59/8 uyarınca Kulüp Lisans Kurulu'nun çalışma usul ve esaslarının belirlenmesinde, m. 60/6 uyarınca Etik Kurulu'nun çalışma usul ve esaslarının belirlenmesi gibi hususlarda yetkilendirilmiştir. TFF Yönetim Kurulu, bu yetkileri kapsamında ilgili hususları yayınladığı talimatlar ile belirlemektedir. TFF Yönetim Kurulu'nun yayınladığı talimatlara karşı sadece Tahkim Kuruluna başvuru yapılabilmektedir (*TFF Statüsü m. 63/1-g*). Başvuru üzerine Kurulun verdiği karar kesin ve nihai olup, karar aleyhine herhangi bir yargı merciine başvurulma imkânı mevcut değildir.

Yukarıda sayılan ilk derece hukuk kurullarının verdiği kararlar kesin olup taraflar için bağlayıcıdır. Kurulların kararlarına karşı TFF Tahkim Kuruluna başvuru yapılabilir. İlk derece hukuk kurulları tarafından verilen kararlara, kararların taraflara resmen tebliğ edilmesi ve/veya talimat ve düzenlemelerin yayınlanmasını takip eden yedi gün içinde Tahkim Kuruluna itiraz edilebilir. İtiraz edilmemesi halinde ise kararlar her iki taraf ve ilgililer için kesin hüküm niteliğine kavuşmaktadır (*5894 Sayılı Kanun m. 5/3, TFF Statüsü m. 54/3*). AY m. 59/3 hükmü uyarınca bu kurulların kararlarına karşı itiraz üzerine Tahkim Kurulunun verdiği karar kesin ve nihai olup, bu karara karşı başkaca yargı merciine başvurulması mümkün değildir (*5894 Sayılı Kanun m. 6/6*).

(2) Futboldaki Sözleşmesel Uyuşmazlıkların Çözümünde Başvurulabilecek İlk Derece Hukuk Kurulu

Futbolda yer alan sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümünde, federasyon bünyesinde görev yapan Uyuşmazlık Çözüm Kuruluna (UÇK) başvurulması mümkündür²¹⁴. Kurul, taraflarca

²¹⁴ UÇK hakkında detaylı bilgi için bkz. Tarkan Erdal, Anayasa Mahkemesi Kararı Sonrası Türkiye

yetkilendirilmesi halinde kulüpler, futbolcular, teknik adamlar ve futbol menajerleri arasındaki futbolla ilgili her türlü sözleşmeden doğan uyuşmazlıkları çözmekle görevli ve yetkili kılınmıştır (*TFF Statüsü m. 56/1*). Sportif cezalar ve yetiştirme tazminatına ilişkin uyuşmazlıklarda ise münhasır yetkiyi haizdir (*TFF Statüsü m. 56/1*).

Kurul kararlarına karşı kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde Tahkim Kuruluna itiraz edilebilir. Tahkim Kurulunun sportif cezalar ve yetiştirme tazminatına ilişkin uyuşmazlıklara ilişkin verdiği kararlar kesindir. 2022 yılında 7405 sayılı Kanun ile değiştirilen 5894 sayılı Kanun'un 6. maddesinde sportif cezalar ve yetiştirme tazminatı dışındaki uyuşmazlıklara ilişkin UÇK'nın kararlarına itiraz üzerine Tahkim Kurulunun verdiği kararlara karşı 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 439 uncu maddesine göre iptal davası açılabileceği açıkça öngörülmektedir (*5894 Sayılı Kanun m. 6/6*).

5894 sayılı Kanun m. 6'nın yürürlükteki hükmü öncesinde UÇK kararlarına karşı yapılabilecek itirazlara ilişkin tartışmalar ve gelişmeler ele alınmaya değerdir. Doğrudan UÇK kararlarına ilişkin olmasa da UÇK kararlarını da kapsayan 5894 sayılı Kanun'un iptal edilen 5. ve 6. maddesi ile futbola ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde TFF kurul ve organlarının münhasır yetkiyi haiz olduğu ve TFF kurullarının kararlarına karşı yargı yoluna başvurulamayacağı öngörülmekteydi. Bu hükmün anayasa aykırılığı gerekçesiyle yapılan başvuru üzerine Anayasa Mahkemesi, 06.01.2011 tarihli E. 2010/61 K. 2011/7²¹⁵ sayılı kararı ile 5894 sayılı Kanun'un 6. maddesinin 4. fıkrasında yer alan TFF Tahkim Kurulu kararlarının kesin ve nihai olduğunu belirten “...ve bu kararlar aleyhine yargı yoluna başvurulamaz.” ifadesi iptal edildi. Anılan karardan önce de futbol dışındaki diğer spor dallarına ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde görevli üst kurul olan Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulunun (karar tarihindeki adı Gençlik Spor Genel Müdürlüğü) verdiği kararların kesin olduğunu ifade eden 3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/7'deki “...Tahkim Kurulu tarafından verilen kararlar kesindir.” ve Ek Madde 9/8'deki “...kesin..” ifadeleri Anayasa Mahkemesi'nin 02.07.2009 tarihli E. 2006/118, K. 2009/107²¹⁶ sayılı kararı ile iptal edilmişti.

Kanun koyucu, üst üste gelen bu iptal kararları üzerine AYM'nin söz konusu iptallerine gerekçe yaptığı hak arama özgürlüğünü giderecek bir sistem kurmak yerine iptaller öncesi mevcut olan

---

Futbol Federasyonu Uyuşmazlık Çözüm Kurulu'nun Yapısı ve İşleyişi Üzerine, içinde Editör: Tacar Çağlar, Türkiye Barolar Birliği Spor Hukuku Kurulu Av. Türker Aslan Armağanı, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 394, Ankara, 2021, s. 349-364; Dursun Küçük, Türkiye Futbol Federasyonu Bünyesinde Uyuşmazlık Çözüm Kurulu, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2021 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

²¹⁵ R.G. 26.02.2011-27858.

²¹⁶ R.G. 19.03.2010-27526.

sistemi sürdürmeye yarayacak bir çözüm geliştirilerek bu sorunu aştı. Çözüm ise Anayasa'ya hüküm eklenmesiydi. Bu doğrultuda, 17.03.2011 tarihli ve 6214 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun²¹⁷ ile Anayasa'nın 59. maddesine üçüncü fıkra olarak "*Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz.*" ifadesi eklendi ve maddenin başlığı "*B. Sporon geliştirilmesi ve tahkim*" olarak değiştirildi.

Kanun Gerekçesi'nde sözleşmesel uyuşmazlıkların AY m. 59/3'ün kapsamı dışında olduğu açıkça belirtilmesine rağmen, Anayasa'ya eklenen hüküm uygulamada belirli bir süre UÇK'nın sözleşmesel uyuşmazlıklar hakkında verdiği kararlara ilişkin tartışmaları tam olarak çözüme kavuşturamadı. Zira AY m. 59/3'e uygun olarak ne 5894 sayılı Kanun ne de 3289 sayılı Kanun da bir değişiklik yapıldı. Değişiklikler TFF Statüsü'nde (m. 56) ve SGM Tahkim Kurulu Yönetmeliği'nde (m. 5) yapılarak söz konusu Anayasa değişikliğinin etkisi istenilen düzeyde olmamıştır.

Anılan değişiklikler sonrası UÇK'nın sözleşmesel uyuşmazlıklara ilişkin kararlarına itiraz üzerine TFF Tahkim Kurulunun verdiği kararlara karşı genel mahkemelere başvuru yapıp yapılamayacağı tartışması gündeme gelmiştir. Tartışmanın çıkış noktası ise Anayasa m. 59/3'e yapılan ekleme uyarınca sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklarda tahkim yargılamasının zorunlu olmasına rağmen devam eden cümle de kurul kararlarına karşı hiçbir yargı merciine başvurulamamasıdır. Bu tartışma, Anayasa Mahkemesinin 18.1.2018 tarihli ve E. 2017/136 K. 2018/7 sayılı Kararı²¹⁸ ile pekişmiş durumdadır²¹⁹. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi "*kulüp lisansı ve 5894 sayılı Kanun, TFF Statüsü ve TFF'nin diğer talimat ve düzenlemeleri ile diğer yetkili TFF kurul ve organlarında alınacak kararlara ilişkin olarak ihtilafların çözümündeki münhasır yetkiyi*" düzenleyen 5894 sayılı Kanun'un 5. maddesinin 2. fıkrasını iptal etmiştir. Söz konusu iptal kararı ile belirginleşen uygulama neticesinde AY m. 59/3 uyarınca sadece futbolun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklarda hukuk kurulları münhasır yetkili olup, bu tür uyuşmazlıklara ilişkin kararlara karşı sadece TFF Tahkim Kuruluna karşı itiraz edilebilmektedir. Kapsam dışına kalan uyuşmazlıklar olan sözleşmesel uyuşmazlıklar hakkında, UÇK'nın yetkisi ihtiyari olup doğrudan adli yargıya ya da tarafların aralarında anlaşmaları halinde başvuruları üzerine UÇK'nın verdiği kararlara karşı adli

---

²¹⁷ R.G. 29.03.2011-27889.

²¹⁸ R.G. Tarih:02.03.2018, S.30348.

²¹⁹ Karar hakkındaki değerlendirme için bkz. Nihat GÜMAN, "Anayasa Mahkemesinin 18 Ocak 2018 Tarihli Kararının Türkiye Futbol Federasyonu Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun Yargı Yetkisine Etkisi Üzerine Düşünceler", İstanbul Spor Hukuku Dergisi, 2019, Cilt 1, Sayı 2, s. 165-187 (AYM Kararı).

yargıya başvurulması mümkündür²²⁰.

Anayasa Mahkemesinin söz konusu iptal kararları sonrasında futbolun yönetimi ve disiplini dışında kalan konulara ilişkin uyuşmazlıklar hakkında UÇK kararlarına karşı süresi içinde Tahkim Kuruluna yapılan itirazın reddedilmesi sonrasında, bu ret kararına karşı devlet mahkemelerine başvurulabileceği açıklığa kavuşmuştur. Bu doğrultuda, sporun yönetimi ve disiplini dışındaki konulardan doğan uyuşmazlıkları çözüme kavuşturmakla görevli olan Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun yetiştirme tazminatı ve sportif cezalar²²¹ dışındaki konulardan doğan uyuşmazlıklar hakkında verdiği kararlara karşı itiraz üzerine Tahkim Kurulu'nun verdiği kararlara karşı adli yargıya başvurulması mümkündür.

Sorun, AYM'nin yukarıda anılan 18.1.2018 tarihli kararından sonra 22.04.2022 tarihli 7405 sayılı Kanunun 53. maddesi ile 5894 sayılı Kanun m. 6'da yapılan değişikliğe kadar geçen sürede Yargıtay içtihatlarıyla²²² çözüme kavuşturulmaya çalışılmıştır.

AYM kararı ile ilgili hükümlerin iptali sonrasında ortaya çıkan belirsizlik karşısında, doktrinde ağırlıklı görüş, UÇK'nın münhasıran yetkili olduğu uyuşmazlıklar ile taraflarca yetkilendirilmesi üzerine verdiği kararlara karşı nereye başvurulacağının ve itiraz üzerine hangi tür incelemenin yapılacağının ayrı ayrı ve açık olarak 5894 sayılı Kanun'da düzenlenmesi gerektiğini savunmuştur²²³.

Kanun koyucunun 7405 sayılı Kanun m. 53 ile 5894 sayılı Kanun m. 6'da yaptığı değişiklikle Yargıtay kararları ve doktrin görüşleri ile ortaya konulan çözümü benimsediği görülmektedir. Zira 7405 sayılı Kanun m. 53 ile değişik 5894 sayılı Kanun m. 6/6 uyarınca Tahkim Kurulunun futbol faaliyetlerinin yönetimi ve disiplinine ilişkin kararları dışındaki kararlarına karşı tebliğden itibaren bir ay içinde 12.1.2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 439 uncu maddesine göre iptal davası açılabilmesi açık olarak öngörülmüştür.

7405 sayılı Kanun ile değişik 5894 sayılı Kanun m. 6/6 hükmü, Tahkim Kurulu kararlarına karşı yapılacak başvurular yönünden istenilen açıklığı sağlamasına karşın UÇK kararlarına karşı yapılabilecek başvurular hususunda istenilen açıklığı ve belirliliği sağlamaktan uzaktır. Zira, 5894

²²⁰ Özdemir Kocasakal, Sözleşmesel Uyuşmazlıklar, s. 616.

²²¹ Yetiştirme tazminatı ve sportif cezaların tanımı ve ilgili hükümler için bkz. TFF Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatı (Ağustos 2016) m.16 ve m. 30.

²²² Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, 30/09/2020, 2020/3283 E., 2020/5165 K. (karararama.yargitay.gov.tr).

²²³ Özdemir Kocasakal, Sözleşmesel Uyuşmazlıklar, s. 629-630; Ali Akyıldız, Sporda Zorunlu Tahkimin Sorunlu Yapısı ve Sözleşmesel Uyuşmazlıklar, içinde Editör: Tacar Çağlar, Türkiye Barolar Birliği Spor Hukuku Kurulu Av. Türker Aslan Armağanı, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 394, Ankara, 2021, s. 68 (Zorunlu Tahkim).

sayılı Kanunun herhangi bir hükmünde sözleşmesel uyuşmazlıklara ilişkin ilk derece kurullarının kararlarına karşı veya UÇK'nın kararlarına karşı Tahkim Kuruluna başvurulabileceğine dair açık bir hüküm mevcut değildir. Bu hususları düzenleyen 5894 sayılı Kanun m. 5/3 ve m. 6/5'in kaleme alınan metinleri lafzi yorumla ele alınacak olması halinde Tahkim Kurulunun UÇK'nın tüm kararlarına veya sözleşmesel uyuşmazlıklara ilişkin kararlarına karşı yapılacak itirazları inceleme yetki ve görevinin mevcut olmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir²²⁴.

Yargıtay kararlarıyla geliştirilen ve 5894 sayılı Kanun'da Tahkim Kurulunun sözleşmesel uyuşmazlıklarına ilişkin kararlara karşı yapılabilecek başvurular için benimsenen bu çözüm, kanaatimizce yerinde olmasına karşın bir noktada eksiktir. Eksiklik, benimsenen bir kabulden/varsayımdan ileri gelmektedir. Yargıtay'ın ve kanun koyucunun kabulünde, tarafların yetkilendirmesi neticesinde TFF uyuşmazlık çözüm mekanizması (UÇK ve Tahkim Kurulu) HMK anlamında hakem heyeti niteliği kazanmaktadır. Ancak UÇK ve Tahkim Kurulu incelendiğinde her ikisinin de HMK anlamında hakem heyeti niteliğini kazanması için gerekli temel şartları sağlamaktan uzak olduğu görülmektedir²²⁵. Bu sebeple, öncelikle HMK anlamında bir hakem heyeti niteliği taşımayan bir merci kararına karşı iptal davası açılmasının yerindeliliği değerlendirilmelidir. Bunun yanında, Türk yargı sisteminde alternatif uyuşmazlık çözüm merci olarak görev yapan diğer merci kararlarına karşı adli yargıda temyiz başvurusu veya itiraz etme imkânı sağlanmaktadır.

Örneğin, Sigorta Tahkim Komisyonu tarafından oluşturulan hakem heyetleri de HMK anlamında bir hakem heyeti niteliği taşınamasına rağmen 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu m. 30/12'de kararlara karşı temyize başvurulabileceğinin, m. 30/22'de ise kanunda hüküm bulunmayan durumlarda HMK (Kanunda mülga HUMK'a atıf yapılmıştır.) hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmesine istinaden sigorta hakem kararlarına karşı adli yargıda temyiz başvurusu yapılabilmektedir²²⁶. Benzer bir durum, başvurunun zorunlu olduğu ve zorunlu tahkim olarak nitelendirilen tüketici hakem heyetlerinin kararlarına karşı heyetin bulunduğu yerdeki tüketici

²²⁴ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Kurulları, s. 115.

²²⁵ Bu konuda Birinci Bölüm IV.A.1.b. başlığı altında detaylı inceleme yapılmış olup değerlendirmenin gerekçeleri için ilgili başlık incelenebilir. Benzer bir tespit için bkz. Özdemir Kocasakal, Sözleşmesel Uyuşmazlıklar, s. 621, 628 (Yazar bu eserde, TFF 28.07.2021 tarihli Genel Kurul kararı öncesinde yayınlanmış olması sebebiyle ilgili değerlendirmesinde Statünün 28.07.2021 öncesindeki hali esas alınmıştır.); Özdemir Kocasakal, TFF Tahkim Kurulu, s. 1445 vd; Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Kurulları, s. 110.

²²⁶ İlgili hükümlerde mülga HUMK dönemindeki hakem kararlarının temyizine atıf yapılması sebebiyle HMK döneminde sigorta hakem heyeti kararlarına karşı yapılacak başvurunun hakem kararlarının iptali hükümlerine istinaden yapılmasının daha doğru olacağı yönündeki görüş için bkz. Ali Cem Budak, "Sigortacılıkta Tahkim - Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesi, HMK'nun Yürürlüğe Girmesi ve 6327 sayılı Kanun Değişikliğinden Sonra Nasıl Yorumlanmalıdır?", Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, 2013, s. 56; Şaban Kayıhan, Atakan Adem Selanik, Sigorta Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları Ve Tahkim Usulü, Seçkin, Ankara, 2022, 143.

mahkemesine itiraz edilebilmesiyle karşımıza çıkmaktadır (6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 70/3)²²⁷.

UÇK ve Tahkim Kurulunun mevcut yapısının bir hakem heyeti niteliği taşımasına rağmen verdikleri kararların iptal davası ile denetime tabi tutulmasında birtakım iptal sebeplerinin denetiminin mümkün olmayacağı açıktır. Örneğin; hakem kurulunun seçimine ilişkin HMK m. 439/1-b uyarınca denetim yapma imkânı bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra, Özdemir Kocasakal, iptal sebeplerinin her birinin Tahkim Kurulu kararları özelinde dikkate alınabilirliğine ilişkin değerlendirmesi neticesinde, yargılamada temel usulî prensiplerin (adil yargılanma hakkının) ihlali, kararın kamu düzenine aykırılığı, kararın Talimatta öngörülen süre içinde verilmemesi, tarafların iddialarının tamamı hakkında karar verilmemesi veya talep edilenden fazlasına karar verilmesine dayalı olarak Kurul kararının iptal edilebileceği, Kurulun tarafsız ve bağımsız olmamasının kararı kamu düzenine aykırı kıldığı gibi tarafların eşitliği ve hukuki dinlenilme hakkını ihlal ettiği kanaatine ulaşmıştır. Yazar değerlendirmesinde, Tahkim Kurulunu esas almış olmasına rağmen değerlendirmenin UÇK için de geçerli olduğunu ifade etmiştir²²⁸.

İkinci olarak ise UÇK'nın bir hakem heyeti olduğu varsayılmakta ise bir hakem heyetince verilen kararın denetimi, tahkimin temel ilkelerinden biri olan esasa girme yasağı gereği iptal sebepleri ile sınırlı olarak yapılmalıdır. Tahkim Kurulu ise yaptığı incelemede uyumsuzluğu esastan incelemekte ve hakem heyeti yerine geçip karar vermektedir. Kurul her ne kadar bir denetim fonksiyonu icra etse de yetkileri bakımından adli yargıda benzer görevler icra eden mercilerden farklı olarak uyumsuzluğun esası hakkında itiraz edilen karardan farklı karar alması mümkündür. Adli yargıda açılacak iptal davasında ise bölge adliye mahkemesi iptal sebepleri ile sınırlı olarak yaptığı denetim neticesinde yalnızca kararın iptaline veya davanın reddine karar verebilmektedir. Netice olarak UÇK kararına itiraz üzerine Tahkim Kurulunun yürüttüğü yargılama tahkimin temel ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Kaldı ki, benzer bir şekilde yargılama yürüten Spor Tahkim Mahkemesinin ilk derece tahkim dairesi hakem heyeti kararlarına karşı Spor Tahkim Mahkemesinin ikinci derece tahkim Dairesi olan temyiz tahkim dairesi yerine doğrudan İsviçre Federal Mahkemesine hakem kararının iptali davası açılmaktadır.

Tahkim Kurulunun, TFF bünyesindeki yargılamanın bir parçası olduğu ve iki dereceli bir yargılama olduğu iddiasına karşılık olarak Tahkim Kurulunun incelemesinin tarafların talebi üzerine yapıldığı, UÇK kararının kesinleşmesi için Tahkim Kurulu incelemesinden geçmesinin gerekmediğini

²²⁷ Bu heyetlerin zorunlu tahkim kurulu olmayıp idari bir kurul niteliğinde olduğu yönündeki görüş için bkz. Özdemir Kocasakal, TFF Tahkim Kurulu, s. 1477.

²²⁸ Özdemir Kocasakal, Sözleşmesel Uyuşmazlıklar, s. 621-628.

ifade etmek gerekir. Ayrıca meseleye lafzi ve dar bir yorumla yaklaşılacak olursa taraflar UÇK'yı yetkilendirdiği, tahkim yargılaması anlayışı uyarınca yargılamada Tahkim Kurulunun da görev alabilmesi için TFF'nin bir bütün olarak yetkilendirilmesi veya Tahkim Kurulunun da beraberinde (itiraz edilebilecek bir merci olarak) yetkilendirilmesi gerekmektedir.

Son olarak ise UÇK kararlarına karşı hakem kararının iptali istemiyle adli yargıda başvuru yapılabilmesi için Kurul, HMK anlamında hakem heyeti niteliğinde olmalıdır. Mevcut düzenlemelerde, heyetin oluşumunda tarafların herhangi bir dahlinin bulunmaması, tarafsızlık ve bağımsızlık konusunda ciddi şüphelerin bulunması, usul kurallarının belirlenmesinde taraflara yetki verilmemesi gibi hususlar yönünden önemli eksiklikler söz konusudur²²⁹. Bu hususta, Özdemir Kocasakal'ın görüşüne katılarak UÇK'nın hakem heyeti olarak nitelendirilebilmesi için söz konusu eksikliklerin AİHM kararlarındaki belirlenen ve FIFA'nın 1010 Sayılı Sirkülerde belirlediği kriterler doğrultusunda giderilmesi gerektiğini savunmaktayız²³⁰.

Kanaatimizce, yukarıda izah edilen gerekçeler uyarınca öncelikle UÇK'nın hakem heyeti olarak nitelendirilebilmesi gerekli eksikliklerin giderilmesi ve sonrasında da 7405 sayılı Kanun m. 53 ile değişik 5894 sayılı Kanun m. 6/6 uyarınca UÇK'nın sözleşmesel uyuşmazlıklar hakkında verdiği kararlara karşı TFF Tahkim Kurulu yerine doğrudan adli yargıda iptal davası açılabilmesi imkânı getirilmelidir²³¹. Mevcut sistem sürdürülecek olması halinde ise Özdemir Kocasakal'ın önerisi doğrultusunda iptal davasının hangi sebeplerle açılabileceğinin açık olarak düzenlenmesi yerinde olacaktır²³².

ii. Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu

TFF, 3461 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Kanunu²³³ ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü [GSGM] bünyesinden ayrılarak ayrı bir tüzel kişilik kazanmış ve bunun

²²⁹ Özdemir Kocasakal, Sözleşmesel Uyuşmazlıklar, s. 630-631.

²³⁰ Özdemir Kocasakal, Sözleşmesel Uyuşmazlıklar, s. 621-632.

²³¹ 5894 sayılı Kanun m.6'nın 7405 sayılı Kanun m. 53 ile değiştirilmesi öncesinde doktrinde sözleşmesel uyuşmazlıklarda UÇK'nın taraflarca yetkilendirilmeleri sebebiyle Kurulun ihtiyari hakem heyeti niteliğini haiz olduğu bu sebeple Kurul'un bu tür kararlarına karşı TFF Tahkim Kurulu'na başvurmadan doğrudan adli yargıda iptal davası açılabileceği savunulmaktadır. Bkz. Ali Akyıldız, Spor Tahkim Kurullarının Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı Sorunu: AİHM'nin "Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye" Kararı, içinde Av. Hasan Güneş Atabay Armağanı, Ankara, TBB Yayınları, 2020, s. 82 (Spor Tahkim Kurulları); Nuray Ekşi, Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin 30 Eylül 2020 Tarihli Kararı Işığında TFF UÇK'nın Futbol Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Verdiği Kararlara Karşı Başvuru Yolları, İstanbul Spor Hukuku Dergisi, Cilt III, Sayı 2, 2021, s.166; Özdemir Kocasakal, Sözleşmesel Uyuşmazlıklar, s. 632. Aksi yöndeki görüş için bkz. Küçük, s. 166, 170.

²³² Özdemir Kocasakal, hukuki dinlenilme hakkının ihlali, kararın kamu düzenine aykırı oması gibi sebeplerin öngörülebileceğini ifade etmiştir. Bkz. Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Kurulları, s. 110.

²³³ Resmî Gazete Tarihi ve Sayısı: 14.06.1988, 19842.

sonucu olarak federasyon bünyesinde görev yapan hukuk kurullarının kararlarını incelemekle görevli bir kurul ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Zira, TFF'nin GSGM'ye bağlı bir federasyon olarak görev yaptığı dönemde federasyonun ilk derece hukuk kurullarının kararlarına karşı yapılacak itirazlar GSGM bünyesinde görev yapan Tahkim Kuruluna yapılmaktaydı. Söz konusu kanun ile TFF'nin GSGM ile olan bağıllığının sona ermesi ve ayrı bir tüzel kişilik kazanması neticesinde hukuk kurulları kararlarına karşı başvurulacak merci ihtiyacı karşısında kanun koyucu TFF bünyesinde görev yapmak üzere TFF Tahkim Kurulu'nu ihdas etmiştir. TFF Tahkim Kurulu, yukarıdaki açıklamalardan anlaşılağı üzere ilk olarak 3461 sayılı Kanun ile ihdas edilmiştir. TFF Tahkim Kurulunun ihdasında yukarıda izah edilen ihtiyacın yanında dünya futbolunun yönetimini üstlenmiş olan FIFA'nın (ve UEFA'nın) üyesi olan ulusal federasyonlarından futboldan doğan uyuşmazlıkların çözümü için federasyon bünyesinde bir tahkim kurulu oluşturulmasını istemesi de etkili olmuştur²³⁴.

Türkiye Futbol Federasyonunun hâlihazırdaki yapısında, hukuk kurulları arasında en üst hukuk kurulu, Tahkim Kuruludur (5894 sayılı Kanun m. 6/1)²³⁵. Tahkim Kurulunun görevi, TFF Statüsü ve ilgili talimatlar uyarınca TFF'nin yetkili organlarının ve kurullarının kararlarına karşı yapılan başvuruları nihai olarak inceleyerek karara bağlamaktır (5894 sayılı Kanun m. 6/1, TFF Statüsü m. 62/1)²³⁶.

Tahkim Kurulunun görev, yetki, üyelerinin sahip olması gereken nitelikler, yükümlülükleri, sorumlulukları ve haklarının belirlenmesinde TFF Statüsü, Tahkim Kurulunun çalışma usul ve esasları ile Kurula başvurulması, başvuruların incelenmesi ve karara bağlanmasına ilişkin usul ve esaslar kuralların belirlenmesinde ise talimat yetkilendirilmiştir (5894 sayılı Kanun m. 6/8). Anılan talimat ise TFF Yönetim Kurulu tarafından düzenlenen TFF Tahkim Kurulu Talimatıdır.

5894 sayılı Kanun m. 6 uyarınca Kurul, görevinde tarafsız ve bağımsız, Yönetim Kurulunun en az on yıllık mesleki tecrübeye sahip hukukçular arasından seçtiğı bir başkan ile altı asıl ve altı yedek üyeden oluşan, Yönetim Kurulunun görev süresinden bağımsız olarak göreve başladıkları

²³⁴ Koçak, s. 50; Özelçi, s. 155. Halihazırdaki uygulanmakta olan FIFA 2019 Haziran Statüsü m. 59.3'de üye federasyonlar için benzer bir yükümlülük öngörülmektedir.

²³⁵ TFF Tahkim Kurulu hakkında detaylı bilgi için bkz. Talat Emre Koçak, Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu, Seçkin, Ankara, 2007; Özelçi, s. 148-161; Üçışık, s. 131-145; Bilginoğlu, s. 48-54;

²³⁶ TFF Statüsü m. 62/1. Tahkim Kurulu, aşağıdaki karar ve düzenlemelere ilişkin uyuşmazlıkları ilgililerinin başvurusu üzerine inceleyerek kesin olarak karara bağlar:

a) Federasyon ile kulüpler, hakemler, futbolcular, teknik direktörler, antrenörler, oyuncu temsilcileri, sağlık personelleri ve diğer yetkililer hakkında Yönetim Kurulu tarafından verilen kararları, b) (29.06.2011 tarihli Genel Kurul kararı ile değışik) Amatör ve Profesyonel Futbol Disiplin Kurullarının kararları, c) Uyuşmazlık Çözüm Kurulu kararları, d) Kulüp Lisans Kurulu kararları, e) Etik Kurulu kararları, f) Türkiye Futbol Federasyonu Statüsü ve talimatları uyarınca nihai karar verme yetkisine sahip diğer kurulların verdikleri hukuki sonuç doğuran kararları, g) Yönetim Kurulu tarafından çıkarılan talimatları.

tarihten itibaren dört yıl görev yapan, üyelerinin görevlerini tam bir tarafsızlık ve bağımsızlık içinde TFF Statüsü ve talimatta belirtilen kurallara uygun şekilde yerine getirdiği ve görevine ilişkin olarak kimsenin kendisine emir, talimat veremeyeceği, tavsiye veya telkinde bulunamayacağı ve görev süresince TFF'nin başka kurul ve organlarında, TFF üyeleri veya bu üyelerle doğrudan bağlantılı diğer özel hukuk tüzel kişileri bünyesinde de görev alamayacakları bir hukuk kuruludur.

TFF Tahkim Kurulu, önüne gelen ilk derece hukuk kurulu kararlarını esastan incelemektedir. Kurul yaptığı inceleme neticesinde başvuru ve itirazın kısmen veya tamamen kabulüne veya reddine ya da itiraz konusu kararın değiştirilerek karara bağlanmasına, merciine iade edilmesine veya karar verilmesine yer olmadığına hükmedebilir (*TFF Statüsü m. 61/7, TFF Tahkim Kurulu Talimatı m. 15*).

Tahkim Kurulunun futbolun yönetimine ve disiplinine dair uyuşmazlıklara dair kararlar ve başvurular hakkında verdiği kararlar nihai ve kesindir (*5894 Sayılı Kanun m. 6/5*). Tahkim Kurulunun futbolun yönetimi ve disiplini ilişkin kararları dışındaki kararlara karşı tebliğden itibaren bir ay içinde 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 439 uncu maddesine göre iptal davası açılabilmesi mümkündür (*5894 Sayılı Kanun m. 6/6*).

Kurulun futbolun yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarının icrası için herhangi bir idari veya yargısal makamın onayı gerekmediği gibi bu kararlara karşı idari veya yargısal makamlara başvuru da öngörülmemiştir. Bu tür kararlara karşı yalnızca HMK ve CMK hükümleri uyarınca, Kuruldan, kararların açıklanması, maddi hataların düzeltilmesi ve yargılamanın iadesi talebinde bulunulabilir. Söz konusu sınırlı başvurular haricinde olağan yargılama usulleri uyarınca başvurulabilecek bir merci bulunmamaktadır. Temel hak ihlalleri karşısında ise Anayasa Mahkemesi²³⁷, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi²³⁸, Kamu Denetçiliği Kurumu²³⁹, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu²⁴⁰ gibi kurum ve kuruluşlara yapılacak bireysel başvuru hükümleri ise saklıdır.

b. Futbol Dışındaki Spor Dallarındaki Sportif Uyuşmazlık Çözüm Mercileri

Futbol dışındaki diğer spor dallarında görev yapan sportif uyuşmazlık çözüm mercileri, spor federasyonlarının kurulları, Gençlik ve Spor Bakanlığı spor disiplin kurulları ve Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kuruludur.

---

²³⁷ Bkz. Birinci Bölüm V.C.

²³⁸ Bkz. Birinci Bölüm V.E.

²³⁹ Bkz. Birinci Bölüm V.B.

²⁴⁰ Bkz. Birinci Bölüm V.A.

i. Spor Federasyonlarının Kurulları

Spor federasyonlarının merkez teşkilatı genel kurul, yönetim, denetim, disiplin kurulları ile genel sekreterlikten oluşmaktadır (7405 sayılı Kanun m. 26/2). Bu kurulların yanı sıra, sayısı, niteliği, görevleri ilgili spor dallarının ve spor federasyonunu ihtiyaçları doğrultusunda şekillenen federasyon talimatları ile diğer kurulların kurulması mümkündür.

Spor federasyonları, kendilerine bağlı spor dallarında ortaya çıkan sporun disiplinine ve yönetimine ilişkin uyuşmazlıkları çözüme kavuşturmakla görevlendirilmiştir²⁴¹. Bu doğrultuda, spor federasyonlarının faaliyet programında yer alan veya izni ile yapılan müsabaka ve faaliyetlerden doğan disiplin uyuşmazlıklarında sportif ceza vermekle görevli ve yetkili olmak üzere federasyon bünyesinde disiplin kurulları kurulmaktadır (7405 sayılı Kanun m. 32/1). Bunun yanı sıra, yönetim kurulu, denetim kurulu ve spor federasyonu talimatları ile kurulan diğer kurullar ile de sporun yönetimine dair uyuşmazlıklar çözüme kavuşturulmaktadır. Söz konusu kurullar, Anayasa m. 59/3 uyarınca sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkları çözmekle görevli sportif uyuşmazlık çözüm mercileri niteliğindedir.

Spor federasyonlarının, ilgili spor dalının ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli kurullar oluşturması mümkündür. Kanunun verdiği yetki uyarınca söz konusu bu kurullar, kanundaki ifadesi ile diğer kurullar, federasyonların talimatları ile oluşturulabilmektedir (7405 sayılı Kanun m. 36).

Kurulların kararları, nihaidir ve uyuşmazlığın tarafları ile ilgilileri bağlar. Bu hukuk kurulları tarafından verilen kararlara, federasyon tarafından hazırlanan talimatlara ve federasyon kararlarına karşı Bakanlık bünyesinde görev yapmakta olan Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulu'na itiraz edilebilmektedir (3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/8). İtiraz üzerine Tahkim Kurulu tarafından verilen kararlardan sporun yönetimine ve disiplinine ilişkin olan kararlara karşı başvurulabilecek bir yargı merci bulunmamaktadır. Sporun yönetimine ve disiplinine ilişkin olmayanlar kararlara karşı adli yargı mercilerine başvuru yapılabilir.

Spor federasyonlarının genel kurul, denetim ve disiplin kurullarının oluşumu, çalışma usul ve esasları, Bakanlık tarafından çıkarılacak Yönetmelikle; diğer kurulların oluşumu, çalışma usul ve

---

²⁴¹ Spor federasyonlarının görevler ve yetkileri şunlardır; Spor dalı ile ilgili faaliyetleri ulusal ve uluslararası kurallara göre yürütmek, spor dalının gelişmesini, her yaş grubunda yapılmasını ve ülke genelinde yaygınlaşmasını sağlamak, ulusal ve uluslararası düzeyde performans sporcusu yetiştirmek amacıyla Bakanlıkla koordineli bir şekilde altyapıya yönelik olarak gerekli çalışmaları yürütmek, sporcu sağlığı ile ilgili konularda gerekli önlemleri almak, teşkilatlandırmak, federasyonu uluslararası faaliyetlerde temsil etmek, Tahkim Kurulu kararlarını uygulamak, yıllık ve dört yıllık stratejik plan hazırlamak, Bakanlık bilişim sistemlerini kullanmak, kendisine bağlı spor dallarında spor kulüpleri ve spor anonim şirketlerini sportif yönden denetlemek, yönetmelikle belirlenen diğer görevleri yapmak (7405 sayılı Kanun m.38/1).

esasları ise federasyonların oluşturacağı talimatlarla belirlenmektedir (7405 sayılı Kanun m. 35/3, 33/4, 32/5, 36).

ii. Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Disiplin Kurulları

Gençlik ve Spor Bakanlığı spor disiplin kurulları, Merkez Spor Disiplin Kurulu ve il spor disiplin kurullarından oluşmaktadır. Kurulların oluşumu, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esasları Spor Disiplin Yönetmeliği²⁴²’nde düzenlenmiştir. Bu kurullar, bahsi geçen yönetmelik öncesi dönemde Merkez Ceza Kurulu ve il/ilçe ceza kurulu olarak adlandırılmaktaydı.

Bakanlık bünyesindeki bu kurullar, iki dereceli bir yapıdadır. İlk dereceyi teşkil eden her ilde bulunan il spor disiplin kurulları, Gençlik ve Spor İl Müdürlüklerinde veya spor federasyonlarınca il müdürlükleri ile koordineli olarak veya Gençlik ve Spor Bakanlığının Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim ve öğretim kurumları arasında düzenlenen ve izin verilen spor müsabaka ve faaliyetlerinde meydana gelen disiplin ihlalleri hakkında karar vermekle görevlendirilmiştir (*Spor Disiplin Yönetmeliği m. 9/1*). Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim ve öğretim kurumları arasında yurt içinde yapılan müsabaka ve faaliyetlere ilişkin grup, yarı final ve Türkiye birinciliği müsabakalarında meydana gelen disiplin ihlalleri de il disiplin kurulunun çözmekle görevli ve yetkili olduğu uyuşmazlıklardır (*Spor Disiplin Yönetmeliği m. 9/2*).

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim ve öğretim kurumları arasında yapılan yurt dışı müsabaka ve faaliyetlere ilişkin olarak meydana gelen disiplin ihlalleri ile spor federasyonlarının il müdürlükleri ile birlikte il düzeyinde düzenledikleri yerel müsabaka ve faaliyetler kapsamında düzenlenen bölge, Anadolu ve Türkiye şampiyonalarında meydana gelen disiplin ihlalleri hakkında karar verme yetkisi ilgili federasyon disiplin kurulunun görev ve yetkisindedir (*Spor Disiplin Yönetmeliği m. 9/3-4*).

İl spor disiplin kurulları tarafından verilen kararlara karşı Merkez Spor Disiplin Kuruluna itiraz edilebilir (*Spor Disiplin Yönetmeliği m. 6/1-c*).

İl disiplin kurulları, Gençlik ve Spor İl Müdürlerinin teklifi ve valinin onayı ile iki yıl için görevlendirilen beş asıl ve beş yedek üyeden oluşur. Üyelerin en az üçünün hukukçu, ikisinin ise spor alanında bilimsel çalışmalar yapmış veya sporda idareci, teknik adam ve benzeri görevlerde bulunmuş kişiler olması şarttır (*Spor Disiplin Yönetmeliği m. 8/1*). Kurul en az üç üye ile toplanır ve katılması halinde başkan ve başkan vekili yoklukları halinde en yaşlı üye toplantılara başkanlık eder (*Spor Disiplin Yönetmeliği m. 10/1*). Kararlar, oy çokluğu ile alınır ve eşitlik halinde başkanın oyunun kullandığı taraf çoğunluk sayılır (*Spor Disiplin Yönetmeliği m. 10/2*). İl spor disiplin kurulları

²⁴² RG. Tarih: 13.07.2019, Tarih: 30830.

tarafından verilen kararlara karşı, tebliğden itibaren on gün içinde Merkez Spor Disiplin Kuruluna karşı itiraz edilebilir (*Spor Disiplin Yönetmeliği m. 62/1*). Kurulların, sürekli hak mahrumiyeti veya sürekli müsabakadan men cezaları itiraz konusu yapılmasa dahi kurullar tarafından Merkez Spor Disiplin Kuruluna gönderilir ve bu kurul tarafından resen incelenir (*Spor Disiplin Yönetmeliği m. 62/2*).

Merkez Spor Disiplin Kurulu, aşağıda sayılan disiplin uyuşmazlıklarını ilk derece merci olarak çözüme kavuşturmakla görevlendirilmiştir;

- Federasyonların başkan ve yönetim kurulu üyeleri ile spor federasyonlarının disiplin ve denetim kurulu üyelerinin spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarının hakkında karar vermek,
- İl spor disiplin kurullarının verdiği kararlara karşı yapılan itirazları incelemek ve kesin olarak karar vermek,
- İl spor disiplin kurullarının başkan ve üyelerinin spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarının tespiti halinde o yerin valisi tarafından sevk edilmeleri üzerine bunlar hakkında karar vermek,
- İl spor disiplin kurulları arasındaki görev ve yetki uyuşmazlıklarına ilişkin kesin karar vermek (*Spor Disiplin Yönetmeliği m.6/1*).

Merkez Spor Disiplin Kurulu, Bakan tarafından iki yıl için görevlendirilen yedi asıl ve yedi yedek üyeden oluşur. Üyelerin en az beşinin hukukçu, ikisinin ise spor alanında bilimsel çalışmalar yapmış veya sporda idareci, teknik adam ve benzeri görevlerde bulunmuş kişiler olması şarttır (*Spor Disiplin Yönetmeliği m. 5/1*). Kurul, en az beş üye ile toplanır ve katılması halinde başkan ve başkan vekili yoklukları halinde en yaşlı üye toplantılara başkanlık eder (*Spor Disiplin Yönetmeliği m. 7/1*). Kararlar, oy çokluğu ile alınır ve eşitlik halinde başkanın oyunun kullandığı taraf çoğunluk sayılır (*Spor Disiplin Yönetmeliği m. 7/2*). Merkez Spor Disiplin Kurulunun sekretarya hizmetleri Bakanlık tarafından yürütülür (*Spor Disiplin Yönetmeliği m. 7/4*). Kurulun idari işlerini yürütmek üzere Başkanın önerisi Bakanlık tarafından bir koordinatör görevlendirilir ve bu koordinatör Başkana bağlı olarak çalışır. Merkez Spor Disiplin Kurulunun, il spor disiplin kurullarının verdiği kararlara karşı yapılan itirazlar üzerinde verdiği kararlar kesindir. Ancak Kurulun ilk derece olarak verdiği kararlara karşı, tebliğden itibaren on gün içinde Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kuruluna karşı itiraz edilebilir (*Spor Disiplin Yönetmeliği m. 62/1*). Kurulun, sürekli hak mahrumiyeti veya sürekli müsabakadan men cezaları itiraz konusu yapılmasa dahi Kurul tarafından Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kuruluna gönderilir ve Tahkim Kurulu tarafından resen incelenir (*Spor Disiplin Yönetmeliği m. 62/2*).

iii. Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulu

Anayasa'nın 59. maddesine 3. fıkra eklenerek sporun disiplinine ve yönetimine ilişkin uyuşmazlıklarda tahkime başvurunun zorunlu tutulması neticesinde, spor dallarındaki sporun disiplinine ve yönetimine ilişkin uyuşmazlıkların nihai olarak çözümünde tahkim kurulları görevli kılınmıştır. Futbol dışındaki spor dallarında sporun disiplinine ve yönetimine ilişkin uyuşmazlıkları nihai olarak çözüme kavuşturma yetkisi ise Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulu'ndadır ["GSB Tahkim Kurulu", "Tahkim Kurulu", "Kurul" veya "GSBTK"].

Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulu, futbol dışındaki diğer spor dallarında ortaya çıkan sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkları nihai olarak çözmekle görevli üst derece sportif uyuşmazlık çözüm merci niteliğindedir. Kurul, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın sürekli kurullarından biridir. Kurul, bu haliyle bir idari kurul niteliğindedir²⁴³. 10.07.2018 tarihli 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi²⁴⁴ m. 212/1 uyarınca Bakanlığın sürekli kurullarından biri haline gelmiştir. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi öncesi dönemde ise Kurul, Bakanlığın Spor Genel Müdürlüğü'ne (şu anki ismiyle Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü) bağlı olarak görev yapmaktaydı.

Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulu, 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu'nun Ek Madde 9/7 ve Ek Madde 9/A uyarınca oluşturulmuştur. Söz konusu hükümlerde, Tahkim Kurulunun oluşumu, görevleri, yetkisi, sorumlulukları, yargılama usulü, çalışma usul ve esasları öngörülmüştür. İlgili hükümler ile getirilen esaslar Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliği ("Tahkim Kurulu Yönetmeliği", "Yönetmelik")²⁴⁵ nde detaylı olarak izah edilmiştir.

²⁴³ Anayasa Mahkemesi, 2006/118 E. 2009/107 K. 2.7.2009 tarihli kararında GSB Tahkim Kurulunu (karardaki ismiyle Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu) idare içinde yer alan bir kurul olarak nitelendirmiştir. Bkz. (R.G. 19.03.2010, 27526). Benzer yöndeki bir görüş için bkz. Mert Yaşar, Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu içinde T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu, Sporda Hak İhlalleri ve Denetim, Çalıştay Raporu, II. Oturum: Türkiye'de Spor Tahkimi, 2 Mart 2018, Ankara, Eylül 2018, s. 106 (SGM Tahkim Kurulu).

²⁴⁴ R.G. Tarih: 10.7.2018, Sayı: 30474.

²⁴⁵ R.G. Tarih: 28.01.2012, Sayı:28187. Yönetmelik Tahkim Kurulu'nun Spor Genel Müdürlüğü'ne bağlı olduğu dönemde yayımlanması sebebiyle Tahkim Kurulunun hâlihazırdaki isimi ile farklılık arz etmektedir. 10.07.2018 tarihli 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde ile Tahkim Kurulu Bakanlığın sürekli kurulları arasında sayılarak doğrudan Bakanlığa bağlanmış olmasına rağmen ilgili yönetmeliğin adı bu değişiklik doğrultusunda henüz değiştirilmemiştir.

Yönetmeliğin amacı, spor federasyonlarının iş ve işleyişleri ile ilgili olarak federasyon ile kulüpler, sporcular, hakemler, teknik direktör ve antrenörler, kulüpler ile teknik direktörler, antrenörler ve sporcular; kulüpler ile kulüpler arasında çıkacak ihtilâflar hakkında federasyon yönetim kurulunca verilecek kararlar ile disiplin veya ceza kurulu kararlarını ilgililerin itirazı üzerine inceleyip kesin karara bağlamak üzere oluşturulan Kurulun görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir (Yönetmelik m.1).

3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/7 uyarınca Tahkim Kurulu, yedi asıl ve yedi yedek üyeden oluşmaktadır. Üyelerin beşinin hukukçu, ikisinin ise spor alanında bilimsel çalışmalar yapmış veya sporda idareci, teknik adam ve benzeri görevlerde bulunmuş kariyer sahibi kişiler olması gerekmektedir²⁴⁶. Hâkim ve savcılar ile bu meslektan sayılanlar hâkimlik teminatı esasları gözetilerek ve yetkili kurulların onayı alınmak suretiyle Tahkim Kurulunda görev alabilirler. Üyeler, Gençlik ve Spor Bakanlığının onayı ile görevlendirilir ve görev süreleri ise dört yıldır. Üyeler kendi aralarından Tahkim Kurulu başkanı, başkan vekili ve raportörünü oylama ile seçerler. Kurul, görevinde bağımsızdır. Üyeler, istifa etmedikçe veya çekilmiş sayılmadıkça, yerlerine yenileri görevlendirilemez. Yedek üyeler, herhangi bir nedenle boşalan asil üyeliğe, sırasıyla ve kalan süreyi tamamlamak üzere görevlendirilmiş sayılır.

Tahkim Kurulunun inceleyerek kesin sonuca bağlamakla görevli ve yetkili olduğu uyuşmazlıklar ve kararlar şunlardır²⁴⁷;

- Spor federasyonu ile kulüpler, sporcular, hakemler, teknik direktör ve antrenörler arasında çıkacak uyuşmazlıklar,
- Kulüpler ile teknik direktörler, antrenörler ve sporcular arasında çıkacak uyuşmazlıklar,
- Kulüpler ile kulüpler arasında çıkacak uyuşmazlıklar,
- Spor federasyonlarınca verilecek kararlar ile disiplin veya ceza kurulu kararlarına karşı ilgililerin itirazı üzerine bu kararları incelenerek sonuçlandırılması,
- Gençlik ve Spor Bakanlığı ile federasyonlar ve federasyonların birbirleri arasında çıkacak uyuşmazlıkları hakkında Kurulca belirlenecek bir üyenin başkanlığında Genel Müdürlük ve federasyon temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan komisyon kararlarını,
- Federasyon başkanları ile yönetim, disiplin ve denetim kurulu üyelerinin spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarının tespiti halinde Bakanlık tarafından Merkez Spor Disiplin Kuruluna sevk edilmeleri sonucunda Merkez Spor Disiplin Kurulunca verilecek kararlara karşı yapılan itirazları,
- Genel kurullarını mevzuatta öngörülen süre ve esaslar dahilinde yapmayan federasyonların genel kurullarını altmış gün içerisinde yapacak olan üç kişilik komisyonu oluşturmak.

²⁴⁶ Yönetmelik m.4/8 uyarınca federasyonların veya spor kulüplerinin kurullarında görev alanlar ve ihtar cezası dışında sportif ceza alanlar ile Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar ile casusluk, zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, yağma, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı suçtan veya ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama, kaçakçılık, vergi kaçakçılığı ve haksız mal edinme suçlarından ceza alanlar, Tahkim Kurulu üyesi olamazlar.

²⁴⁷ 3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/8-9, Tahkim Kurulu Yönetmeliği m.5/1.

Yukarıda sayılan uyuşmazlıklar ve kararlar, futbol sporu dışında spor dallarındaki sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar ve kararlardır. Sözleşmesel uyuşmazlıklar yönünden GSB Tahkim Kurulunca yürütülecek yargılamalar ise zorunlu tahkim yargılamasının kapsamı dışındadır²⁴⁸. Bu kapsamda, kulüp, sporcu, teknik adam, sağlık personeli, menajer ve maç organizatörü gibi sporla ilgili kişilerin kendi aralarında imzaladıkları transfer, geçici transfer, menajerlik, hizmet, vekalet ve maç organizatörlüğü gibi tüm sözleşmelerden kaynaklanan alacak iddia ve talepleri ile mali haklardan doğan uyuşmazlıklar ise GSB Tahkim Kurulu önünde görülecek zorunlu tahkim yargılamasının kapsamı dışındadır. Bu doğrultuda taraflar ve ilgililer bu tür uyuşmazlıkların çözümü için adli yargıya ya da alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine başvurabilirler. Uygulamada ilgililerin sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümünde federasyon kurullarını yetkilendirmeleri durumunda federasyon kurullarınca verilecek kararlara GSB Tahkim Kuruluna itiraz edilebilmektedir. Yapılacak itiraz neticesinde Tahkim Kurulu, ihtiyari tahkim heyeti olarak görev yapacağı, verdiği kararların kesin olmayıp kararlar aleyhine adli yargıya başvurulabilmesinin mümkün olduğu kabul edilmektedir ve uygulama da bu yöndedir²⁴⁹.

---

²⁴⁸ Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliği m. 5/3.

²⁴⁹ Mustafa Artuç, Spor Tahkim Kuralları, TAAD, Yıl.5, Sayı.19, Ekim 2014, s. 876; Hasan Gerçeker, Spor Hukuku Tahkim Kurulları Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu, Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu “Av. İsmail İnan” Armağanı, Editör Av. Tacar Çağlar, Ankara Barosu, Ankara, 2013, s. 314-315 (Armağan); Ekşi, s. 192, 194. Kanaatimizce, uygulamanın ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılayan bir yaklaşım olmasına rağmen mevcut düzenlemeler uyarınca sözleşmesel uyuşmazlıklar için ihtiyari tahkim yoluyla GSB Tahkim Kuruluna başvurulabilmesi mümkün değildir. İlk olarak gerek yönetmeliğin kapsamını düzenleyen 1. maddede gerekse de Kurulun görev ve yetkilerinin düzenlendiği madde 5/1’de Kurulun görev ve yetkisi kapsamına giren uyuşmazlıkların sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin olduğu ve bu yönetmeliğin bu konular ile sınırlandırıldığı ifade edilmemiştir. Bu yönde bir ifade ve sınırlandırmanın bulunmayışı ilgili yönetmeliğin Kurulun zorunlu tahkim ve ihtiyari tahkim olarak görev alacağı her iki yargılama türünde de bu yönetmeliğin uygulanacağı kabulü ile hareket etmeyi gerektirmektedir. Ayrıca GSB Tahkim Kurulu’nun ihtiyari tahkim kapsamında yapacağı yargılamalar için ayrı bir yönetmeliğin veya düzenlemenin yer almayışı da pratik olarak bu kabul ile hareket etmeyi desteklemektedir. Söz konusu yönetmeliğin zorunlu tahkim ve ihtiyari tahkim usulünü her ikisini birden kapsadığı kabulü sonrasında bu yönetmeliğin kapsamının belirlenmesine gelinecek olursa Yönetmeliğin 1. maddesinde Kurulun görev ve yetkilerinin bu yönetmelik ile düzenlendiği ifade edilmiştir. Kurulun bu yönetmelik uyarınca görev ve yetkili olduğu uyuşmazlıklar ise 5. maddede düzenlenmiştir. Yönetmelik m. 5/3’de söz konusu uyuşmazlıkların yönetmeliğin kapsamı dışında olduğu belirtilmiştir. Yönetmeliğin kapsamı dışında tutulması, 1. madde uyarınca Kurulun görev ve yetkisinin kapsamı dışında kalma ile sonuçlanacaktır. Bu yönetmeliğin kapsamı dışında kalınması ise uyuşmazlık hakkında Tahkim Kuruluna başvurulamayacağı anlamına gelmektedir. Karşılaştırmak adına TFF Tahkim Kurulunun görev ve yetkisine baktığımızda kanunda, statüde ve talimatlarda sözleşmesel uyuşmazlıkların Kurulun görev ve yetkisi dışında olduğuna dair herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Sadece TFF Statüsü m. 63/1’de sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklarda hukuk kurullarının münhasır yetkiyi haiz olduğu ifade edilmektedir ki bu durum Anayasa m. 59/3’ün bir gereğidir. TFF Tahkim Kurulu da TFF’nin hukuk kurullarından biridir. Sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümünde görevli Uyuşmazlık Çözüm Kurulu ise tarafların yetkilendirmeleri halinde görevli ve yetkili hale gelmektedir. UÇK’nın yetkilendirilmesi ise dolaylı olarak üst hukuk kurulu olarak TFF Tahkim Kurulunu yetkili hale getirmektedir. Belirtmek gerekir ki bu yorum, ilgili düzenlemelerden hareketle

Tahkim Kurulu, görev ve yetkisi kapsamı içindeki uyuşmazlıkların çözümünde Anayasa m. 59/3 uyarınca münhasır yetkiyi haizdir²⁵⁰. Tahkim Kurulunun münhasır yetkiyi haiz olmasının sonucu olarak verdiği kararları kesindir. Kararlarının kesinliği ise Tahkim Kurulunun bu kararlarına karşı istinaf, temyiz, karar düzeltme gibi yargı organları nezdinde kanun yollarına başvurulmasına ve bu kararların hukuka aykırı olduğu iddiasıyla tespit, iptal ve tazminat davası açılmasına engel teşkil etmektedir (*Tahkim Kurulu Yönetmeliği m. 5/2*). Sözleşmesel uyuşmazlıklar hakkında kendisine yapılan itirazlar uyarınca yaptığı incelemelerde ise Kurulun yetkisi münhasır değildir. Bu sebeple, önüne gelen sözleşmesel uyuşmazlıklar hakkında verdiği kararlar kesin olmayıp adli yargıda iptal davasına konu edilebilmektedir. Ancak TFF Tahkim Kurulu hakkında yaptığımız değerlendirmede olduğu üzere GSB Tahkim Kurulunun bir hakem heyeti niteliğinde olmaması²⁵¹ ve kararlarına karşı başvurulacak merci ve başvuru yolunun açık olarak belirtilmemiş olmaması sebebiyle, GSB Tahkim Kurulu'nun mevcut yapısı itibarıyla kararlarına karşı hakem kararının iptali istemiyle adli yargıya başvurulmasının yerinde olmadığı kanaatindeyiz.

Kurul kararlarına karşı tebliğden itibaren on gün içinde Kurula karar düzeltme başvurusu yapılabilir. Aksi takdirde, karar, taraflar ve ilgililer için bağlayıcı nitelik kazanacaktır. HMK hükümlerine göre kararların açıklanması, maddi hataların düzeltilmesi veya yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulabilir (*Tahkim Kurulu Yönetmeliği m. 15/2*). Bu noktada, her ne kadar Yönetmelik hükmünde yer almasa da 2020 yılında getirilen ek düzenleme olan HMK m. 305/A uyarınca Kuruldan ek karar verilmesinin talep edilebileceği kanaatindeyiz.

---

ulaşılan bir sonuçtur. Olması gereken bakımından UÇK'nın sözleşmesel uyuşmazlıklar hakkındaki kararlarına karşı doğrudan adli yargıya başvurulması gerektiği kanaatindeyiz. Görüldüğü üzere TFF Tahkim Kurulu ile GSB Tahkim Kurulunun sözleşmesel uyuşmazlıklarda ihtiyari tahkim yöntemi ile yetkilendirilmesine imkân sağlayan düzenlemeler benzer değildir. Benzer yöndeki bir görüş için bkz. Yöney, *Lex Sportiva*, s. 108.

Kanaatimizce uygulamanın yasal zeminde ilerleyebilmesi için yönetmeliğin 5. maddesinin 3. fıkrasında sözleşmesel uyuşmazlıkların yönetmeliğin kapsamı dışında olacağı ifadesi yerine bu tür uyuşmazlıklar hakkında GSB Tahkim Kuruluna başvurulabilmesi için tarafların federasyon kurullarını veya Tahkim Kurulunu açık olarak yetkilendirmeleri gerektiği ifade edilmelidir.

²⁵⁰ Kurulun münhasır yetkili olduğu sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliği m.5/2'de örnekleme yoluyla somutlaştırılmıştır. Söz konusu düzenlemeye göre spor federasyonlarının organ ve kurullarının, sporun disiplinine ilişkin olarak ihtar, kınama, para cezası, küme düşürme, hak mahrumiyeti, ligden ihraç, tescil iptali, üyeliğin askıya alınması ve üyelikten ihraç gibi kararları ve sporun yönetilmesine yönelik statü, talimat ve benzeri hukuki düzenlemeleri, müsabakaların icrası, tatili, ertelenmesi gibi kararlara karşı sadece zorunlu tahkime yoluna başvurulabilir ve kararlar hakkında Kurulun verdiği kararlar kesindir.

²⁵¹ Gemalmaz, TFF Tahkim Kurulu; Yaşar, SGM Tahkim Kurulu, s. 105; Özdemir Kocasakal, TFF Tahkim Kurulu, s. 1480-1481.

Benzer bir değerlendirme yapılacak olması sebebiyle tekrara düşmeme adına TFF Tahkim Kurulu hakkında yaptığımız değerlendirmeye atıf yapmakla yetinmekteyiz. Bkz. Birinci Bölüm IV.A.1.b.

3. Uluslararası Sportif Uyuşmazlık Çözüm Mercileri Tarafından Spor Uyuşmazlıklarının Çözümü

a. Genel Olarak

Spor uyuşmazlıkları, uyuşmazlığın türüne göre ulusal ve uluslararası uyuşmazlık olarak ikiye ayrılmaktadır. Ulusal uyuşmazlıklar, ilgili ülkenin hukuku uyarınca yetkilendirilen mercilerce çözüme kavuşturulurken, spor hukukunun dinamikleri uyarınca uluslararası uyuşmazlıklarda ulusal mercilerin yanında uluslararası sportif uyuşmazlık çözüm mercileri de görev almaktadır.

Türk hukukunda Anayasa m. 59/3 uyarınca sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklarda tahkime başvurunun zorunlu kılınması, Türk sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin yetkisine giren uyuşmazlıklara özgüdür. Bu sebeple, spor hukukuna ilişkin uyuşmazlıkların uluslararası nitelikte olması durumunda hangi sportif uyuşmazlık çözüm merciin yetkili olacağı, yetkisinin niteliği ve kapsamına dair sorular gündeme gelmektedir.

Anayasa m. 59/3'ün kapsamı dışında olan sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümü için kural devlet mahkemelerine başvurulması olup tarafların alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerini yetkili kılabilmesi de mümkündür. Bu kapsamda, taraflar kendi aralarında akdedecekleri sözleşme ile spor hukukuna ilişkin sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümünde ulusal veya uluslararası sportif uyuşmazlık çözüm mercilerini yetkilendirebilirler.

Yukarıda ifade edilen soruları yanıtlamaya başlamadan önce uluslararası uyuşmazlıktan ne anlaşılması gerektiği konusunun açıklığa kavuşturulmasında yarar vardır. Bu noktada, uluslararası uyuşmazlık kavramının sporun yönetimi ve disipline ilişkin uyuşmazlıklar ile sözleşmesel uyuşmazlıklar bakımından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sporun disiplinine ve yönetimine ilişkin uyuşmazlıkların uluslararası niteliği belirlenirken, spora özgü dinamikler esas alınmaktadır. Bu doğrultuda, bir ulusal federasyonun veya sportif kuruluşun yetki ve görev alanını aşan bir hususta ortaya çıkan uyuşmazlıklar, uluslararası uyuşmazlıktır²⁵². Bu esastan hareketle, uluslararası federasyon ve spor kuruluşlarının düzenlediği spor organizasyonlarında ortaya çıkan uyuşmazlıklar, farklı ulusal federasyona üye kulüpler arasında ortaya çıkan uyuşmazlıklar, ulusal ve bölgesel federasyonlar arasında ortaya çıkan uyuşmazlıklar uluslararası uyuşmazlıklardır. Bu sebeple, uyuşmazlığın kişi ve yer bakımından yabancılık unsuru içermesi, kural olarak uyuşmazlığın çözümünde uluslararası sportif kuruluşları yetkili kılmayacaktır. Yabancılık unsuru içerse dahi ulusal federasyonlar düzenledikleri organizasyonlarda ortaya çıkan sporun yönetimi

²⁵² Örneğin, TFF Statüsü m. 1/2 uyarınca TFF, futbol sporunu ulusal düzeyde yürüten ve düzenleyen tek Kurulustur.

ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklarda münhasır yetkili olmaya devam edecektir.

Sözleşmesel ilişkilerden doğan spor uyuşmazlıklarında, uluslararası uyuşmazlığın tespitinde tarafların gerçek kişinin vatandaşlığı ve tüzel kişinin tabiiyeti esas alınmaktadır. Bu doğrultuda, uyuşmazlığın taraflarından birinin ilgili spor dalındaki ulusal federasyonun, spor kulübünün tabi olduğu ülke dışındaki bir ülkenin vatandaşlığına sahip olduğu veya tabiiyetinde olduğu uyuşmazlıklar uluslararası uyuşmazlıktır.

Uluslararası sportif uyuşmazlık çözüm merci olarak görev yapan merciler, uluslararası spor federasyonlarının ve kuruluşlarının hukuk kurulları ile müstakil uluslararası sportif uyuşmazlık çözüm mercileridir.

b. İlk Derece Uyuşmazlık Çözüm Mercisi Olarak Uluslararası Spor Federasyonlarının ve Kuruluşlarının Kurulları

Uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde yetkili uluslararası sportif uyuşmazlık çözüm mercileri, bölgesel spor federasyonları birliği, bölgesel spor konfederasyonları birliği veya uluslararası spor federasyonları birliklerinin hukuk kurulları ya da spor dalının olimpiik spor dalı olması durumunda Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin kurullarıdır.

Uluslararası sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinde, *ulusal sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinde olduğu üzere*, çoğunlukla iki dereceli bir yargılama mekanizması mevcuttur. İlgililer uyuşmazlığın çözümü için öncelikle ilk derece hukuk kurullarına başvururken, bu kurulların kararlarına karşı ise üst hukuk kuruluna itirazda bulunabilmektedir. Bu kararlara karşı da yetki verilmesi veya sportif uyuşmazlık çözüm merci sisteminde öngörülmesi halinde Spor Tahkim Mahkemesi'ne temyiz başvurusu yapılabilmesi mümkündür.

Uluslararası spor federasyonlarının kurullarına ilişkin değerlendirmeleri somutlaştırmak adına, en çok bilinen örnekleri olan FIFA ve FIBA kurulları incelenebilir. Futbol sporunu küresel düzeyde yöneten ve denetleyen FIFA'nın²⁵³ yargı organları, Disiplin Komitesi, Etik Komitesi ve Temyiz Komitesidir (*FIFA Haziran 2019 Statüsü m. 52*). Temyiz Komitesi, Disiplin Komitesi ve Etik Komitesi'nin kesin olmayan kararlarına karşı yapılan itirazları karara bağlamaktadır. Sayılan komiteler dışında sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümünde görev alan Oyuncuların Statüsü Komitesi (*Players' Statutes Committee-PSC*) ve Uyuşmazlık Çözüm Kurulu (*Dispute Resolution Chamber-DRC*) bulunmaktadır²⁵⁴. Temyiz Kurulu, PSC ve DRC'nin kararlarına karşı CAS'a başvuru yapılması

²⁵³ TFF Statüsü m.63/3 uyarınca ulusal ihtilaflarda TFF, uluslararası ihtilaflarda FIFA yetkili kılınmıştır.

²⁵⁴ Kurullar hakkında detaylı bilgi için bkz. Baştürk, Faruk, Uluslararası Spor Federasyonlarında İş

mümkündür.

Basketbol sporunu küresel düzeyde yöneten ve denetleyen Uluslararası Basketbol Federasyonu [“Fédération Internationale de Basketball”, “FIBA”]²⁵⁵ yargı organları, Disiplin Komitesi, Etik Komitesi ve Temyiz Komitesidir (FIBA 3 Haziran 2021 Genel Statüsü m. 36, 38, 39). Temyiz Komitesi, Disiplin Komitesi ve Etik Komitesi’nin kesin olmayan kararlarına karşı yapılan itirazları karara bağlamaktadır. Bunun yanında, sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümünde Basketbol Tahkim Kurulu [“Basketball Arbitral Tribunal”, “BAT”] kurulmuştur. Kurul, tarafların yetkilendirmesi üzerine FIBA’nın disiplin kurulları ve idari organlarının doğrudan taraf olmadığı uyuşmazlıkları çözüme kavuşturan, tahkim yeri İsviçre, Cenevre olan kurumsal tahkim merkezidir²⁵⁶.

4. Sportif Uyuşmazlık Çözüm Mercilerince “Tahkim” Adı Altında Yürütülen Yargılamalar

Sportif uyuşmazlık çözüm mercilerince yürütülen tahkim yargılaması, sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümünde spor aktörlerinin sıklıkla başvurduğu bir tahkim türüdür. Taraflar, bu yargılama türünde aralarındaki uyuşmazlığın çözümünde ihtiyari tahkim yargılaması yürütmek üzere kurulan sportif uyuşmazlık çözüm mercilerini yetkilendirmektedir. Bu merciler, ulusal veya uluslararası federasyonların bünyesinde görev yapan kurullar veya sportif kuruluşlarca kurulan ayrı birer kuruluşlardır.

Sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümünde yetkilendirilen sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin şartları sağlaması halinde hakem heyeti olarak nitelendirileceği açıktır. Bu mercilerin hakem heyeti olarak nitelendirilebilmesi için sağlaması gereken şartlar şunlardır;

- tarafların uyuşmazlığı devlet mahkemeleri yerine tahkim yoluyla çözülmesi yönünde ortak iradelerinin varlığı,
- uyuşmazlığın tahkime elverişli olması,
- uyuşmazlığın taraflardan bağımsız ve tarafsız üçüncü bir kişi tarafından çözülmesi, bu üçüncü kişinin belirlenmesinde tarafların eşit hakka sahip olması,
- uyuşmazlığın çözümünde özel bir yargılama usulünün öngörülmesi (veya öngörülmesine)

Sözleşmesinden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümü: FIFA ve FIBA Örneği, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017.

²⁵⁵ TFF Statüsü m. 63/3 uyarınca ulusal ihtilaflarda TFF, uluslararası ihtilaflarda FIFA yetkili kılınmıştır.

²⁵⁶ FIBA 3 Haziran 2021 Genel Statüsü m. 33, BAT 1 Ocak 2022 Tahkim Kuralları m. 1, 2. BAT’ın gerçek bir tahkim mahkemesi niteliğinde olduğuna dair görüş için bkz. Baştürk, İş Sözleşmesi, s. 81.

imkan tanınması),

- yargılama neticesinde taraflar arasındaki uyuşmazlık hakkında verilen kararın taraflar için bağlayıcı olması²⁵⁷.

İhtiyari tahkim yargılaması yürüten sportif uyuşmazlık çözüm mercileri, spora özgü uyuşmazlıklarla sınırlı olarak yargılama yapan bir tür kurumsal merkezleridir. Bu merciler, kurumsal tahkim türünün bir görünümü olmasına rağmen uygulamada sıklıkla başvuruluyor olması sebebiyle ayrı bir başlık altında değerlendirilecektir.

a. Ulusal Sportif Uyuşmazlık Çözüm Mercilerince Yürütülen Yargılamalar

Türkiye’de sözleşmesel uyuşmazlıkları çözümünde yetkilendirilebilecek sportif uyuşmazlık çözüm merci olarak yalnızca TFF Uyuşmazlık Çözüm Kurulu (UÇK) bulunmaktadır²⁵⁸. UÇK haricinde, uygulamada, federasyonların yönetim kurulları, GSB Tahkim Kurulu’nun da sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümünde başvurulduğu görülmekte ise de bu mercilerin bir tahkim merci niteliğinde olmaması sebebiyle bu başlık altındaki değerlendirmemizin dışında tutulmuştur.

UÇK, tarafların yetkilendirmesi halinde kulüpler, futbolcular, teknik adamlar ve futbol menajerlerinin, aralarındaki futbolla ilgili her türlü sözleşmeden doğan uyuşmazlıkları çözüme kavuşturmaktadır (*TFF Statü m. 56/1*). 7405 sayılı Kanun m. 52 ile değişik 5894 sayılı Kanun m. 5/4 uyarınca UÇK üyeleri, TFF Yönetim Kurulu tarafından dört yıl süre ile görev yapmak üzere seçilmektedir²⁵⁹.

5894 sayılı Kanunu m. 5 uyarınca Kurul üyelerinin görevinde bağımsız ve tarafsız olduğu, istifa etmedikçe veya çekilmedikçe yerine yeni üye görevlendirilemeyeceği öngörülmüştür. Kurul, oyçokluğu ile karar almaktadır. Sözleşmesel uyuşmazlıklara ilişkin verdiği kararlara karşı Tahkim Kuruluna, Tahkim Kurulunun kararına karşı da adli yargı da iptal davası açılabilir. Kanaatimizce, sözleşmesel uyuşmazlıklar bakımından UÇK’nın bir hakem heyeti olduğu

²⁵⁷ Lew, Mistelis, Kröll, s. 3; Kuru, Aslan, Yılmaz, s. 851 ; Akıncı, s. 5; Özel,, s. 18; Hacı Can, Ekin Tuna, Milletlerarası Tahkim Hukuku, Seçkin, Ankara, 2021, s. 37.

²⁵⁸ UÇK hakkında detaylı değerlendirme için bkz. Dursun Küçük, Türkiye Futbol Federasyonu Bünyesinde Uyuşmazlık Çözüm Kurulu, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2021; Tarkan Erdal, Anayasa Mahkemesi Kararı Sonrası Türkiye Futbol Federasyonu Uyuşmazlık Çözüm Kurulu’nun Yapısı ve İşleyişi Üzerine, içinde Editör: Tacar Çağlar, Türkiye Barolar Birliği Spor Hukuku Kurulu Av. Türker Aslan Armağanı, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 394, Ankara, 2021, s. 349-364.

²⁵⁹ 28.07.2021 tarihli TFF Genel Kurul kararı ile Kurul üyelerinin atanma yöntemi Hukuk Kurulları Aday Komisyonu tarafından tespit edilen adaylar arasından Genel Kurul’da yapılan seçimde en çok oy alan 13 (1 başkan, 6 asıl, 6 yedek) üyeden oluşması şeklinde değiştirilmesine karşın bu yöntemle Kurul üyeleri seçilemeden 7405 sayılı Kanun ile 5894 sayılı Kanun m.5’de değişiklik yapılarak eski yöntem olan üyelerin Yönetim Kurulu tarafından seçilmesine geri dönmüştür.

varsayılmakta ise bu sıfatla vermiş olduğu kararlara karşı doğrudan adli yargıya başvurulması gerekmektedir²⁶⁰. İkinci olarak ise UÇK, mevcut yapısı itibariyle bir hakem heyeti niteliğinde değildir. Kurulun hakem heyeti olarak nitelendirilmesi ve kararları aleyhine adli yargıya başvurulabilmesi için Kurul üyelerinin seçiminde taraflara eşit hak tanınmalı, üyelerin taraflar karşısında tarafsızlık ve bağımsızlığını sağlamaya yönelik güvenceler öngörülmalıdır²⁶¹.

b. Uluslararası Sportif Uyuşmazlık Çözüm Mercilerince Yürütülen Yargılamalar

Spor hukukuna ilişkin sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümünde görevlendirilen veya ihtiyari tahkim yargılaması yürüten merciler arasında ön plana çıkan uluslararası sportif uyuşmazlık çözüm mercileri şunlardır; Basketbol Tahkim Kurulu (Basketball Arbitral Tribunal), FIFA Uyuşmazlık Çözüm Kurulu [DRC] ve Sporcuların Statüsü Komitesi [PSC], EuroLeague Basketbol Uyuşmazlık Çözüm Kurulu [Euroleague Basketball Dispute Resolution Chamber]'dur²⁶².

Basketbol Tahkim Kurulu (BAT), 2007 yılından beri FIBA bünyesinde görev yapmakta olan bir tahkim kuruludur²⁶³. Kurul, FIBA'nın disiplin kurulları ve idari organlarının doğrudan taraf olmadığı uyuşmazlıkların çözümünde tarafların yetkilendirmesi üzerine tahkim yeri İsviçre, Cenevre olan tahkim merkezi olarak görev yapmaktadır²⁶⁴. Kurula yapılan başvurular üzerine hakem ataması, Kurul Başkanı tarafından yapılmaktadır. Bunun haricinde kurumsal tahkim yargılamasından herhangi bir farklılığı söz konusu değildir²⁶⁵. Zira, BAT nezdinde yürütülen tahkim yargılamaları İsviçre Milletlerarası Özel Kanunu'nun 12. Bölümünde düzenlenen milletlerarası tahkim hükümleri doğrultusunda yürütülmekte olup bu kapsamda BAT kararlarına karşı İsviçre Federal Mahkemesinde iptal davası açılabilmektedir²⁶⁶. Taraflar hakem seçimini üçüncü kişilere devredebileceği ve hakemin başkan tarafından seçilmesinin de bu kapsamda ele alınabileceği gerekçesi ile BAT, kurumsal bir tahkim merkezi olarak nitelendirilmektedir²⁶⁷.

²⁶⁰ Görüş hakkında detaylı değerlendirmeler için bkz. Birinci Bölüm IV.A.2.a.i.

²⁶¹ Bu konuda TFF Tahkim Kuruluna dair yapılan değerlendirme için bkz. Üçüncü Bölüm II.E.

²⁶² Bu kurullar dışında dünya çapında ihtiyari tahkim yargılaması yürüten birçok sportif yargı mercileri vardır. Örneğin; Uluslararası Binicilik Federasyonu Tahkim Mahkemesi (FEI Arbitration Tribunal). Türkiye ile takin ilgisi sebebiyle incelememiz sayılan kurullar ile sınırlandırılmıştır.

²⁶³ Baştürk, İş Sözleşmesi, s. 78; Bengül Kavlak, Uluslararası Basketbol Uyuşmazlıklarının Çözüm Mercisi Olarak Basketbol Tahkim Mahkemesi (BAT) ve Kararlarının İcrası, Legal Hukuk Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 209, 2020, s. 2100.

²⁶⁴ FIBA 3 Haziran 2021 Genel Statüsü m. 33, BAT 1 Ocak 2022 Tahkim Kuralları m. 1, 2.

²⁶⁵ BAT yapısı, yargılama usulü hakkında detaylı bilgi için bkz. Faruk Baştürk, Uluslararası Spor Federasyonlarında İş Sözleşmesinden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümü: FIFA ve FIBA Örneği, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017, s.77-121; Kavlak, s. 2099-2132.

²⁶⁶ BAT 1 Ocak 2022 Tahkim Kuralları m. 2.2.; Kavlak, s. 2107.

²⁶⁷ Dirk-Reiner Martens, Basketball Arbitral Tribunal – An Innovative System for Resolving Disputes in

FIFA Uyuşmazlık Çözüm Kurulu ²⁶⁸, Avrupa Topluluğu Adalet Divanı'nın (güncel adıyla Avrupa Birliği Adalet Divanı) 1995 yılında verdiği **Bosman** kararı sonrası FIFA ile Avrupa Komisyonu arasında 5 Mart 2001'de kabul edilen anlaşma ile FIFA'nın oyuncu transferlerine ilişkin kurullarını AB topluluk hukukuna uygun hale getirme taahhüdü kapsamında 2001 yılında kurulmuştur²⁶⁹. Kurul, uluslararası transfer sertifikası talebinde sözleşme istikrarının korunmasına ilişkin kulüpler ve oyuncular arasındaki uyuşmazlıklar, bir kulüp ile uluslararası bir oyuncu arasındaki iş ilişkisine dair uyuşmazlıklar, farklı federasyonlara bağlı kulüpler arasındaki yetiştirme tazminatı ve dayanışma tazminatına ilişkin uyuşmazlıklar ve farklı federasyon üyesi kulüpler arasında gerçekleşen oyuncu transferinden kaynaklı aynı federasyon üyesi kulüpler arasındaki yetiştirme tazminatı ve dayanışma tazminatına ilişkin uyuşmazlıkları çözmekle yetkilendirilmiştir²⁷⁰. Sporcuların Statüsü Komitesi ise bir kulüp veya federasyon ile uluslararası bir antrenör arasındaki iş ilişkisinden doğan uyuşmazlıkları²⁷¹ ve DRC'nin yetkisine girmeyen farklı federasyon üyesi kulüpler arasındaki uyuşmazlıkları çözmekle yetkilendirilmiştir²⁷². Her ne kadar sözleşmesel uyuşmazlıklar hakkında bir karar olsa da bir tahkim heyeti olarak nitelendirilmesi için gerekli şartları sağlamaması sebebiyle DRC kararları, bir FIFA organı kararı niteliğinde olup, FIFA Statü ve talimatları uyarınca icra edilmektedir²⁷³. Sonuç olarak, FIFA DRC bir tahkim kurulu niteliğinde değildir²⁷⁴.

Spor hukukuna ilişkin sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümünde ihtiyari tahkim yargılaması yürüten son sportif uyuşmazlık çözüm merci, EuroLeague Basketbol Uyuşmazlık Çözüm Kurulu

---

Sport (only in Sport?), The International Sports Law Journal, 2011/1-2, s. 54; Baştürk, İş Sözleşmesi, s. 80-81.

²⁶⁸ FIFA Uyuşmazlık Çözüm Kurulu'nun yapısı, yargılama usulü hakkında detaylı bilgi için bkz. Frans de Weger, The Jurisprudence of the FIFA Dispute Resolution Chamber, 2nd Edition, ASSER International Sports Law Series, T.M.C. Asser Press, 2016; Baştürk, İş Sözleşmesi, s. 32-76.

²⁶⁹ Frans de Weger, The Jurisprudence of the FIFA Dispute Resolution Chamber, 2nd Edition, ASSER International Sports Law Series, T.M.C. Asser Press, 2016, s. 8-11; Baştürk, İş Sözleşmesi, s. 33-37.

²⁷⁰ FIFA Mart 2022 Sporcuların Statüsü ve Transferi Talimatı m. 22/1-a, b, d, e ve m. 23/1. Bkz. <https://digitalhub.fifa.com/m/1b47c74a7d44a9b5/original/Regulations-on-the-Status-and-Transfer-of-Players-March-2022.pdf> (Erişim Tarihi: 28.03.2022).

²⁷¹ Bu tür uyuşmazlıkların çözümünde federasyon bünyesinde bulunan bağımsız bir tahkim kurulunun taraflar arasındaki anlaşma ile açıkça yazılı olarak yetkilendirilmesi veya toplu iş sözleşmesinde yetkilendirilmesine imkân sağlanmıştır. Ancak ilgili bağımsız tahkim kurulunun adil yargılanmayı güvence altına alması ve tarafların eşit temsiline saygı duyması şart koşulmuştur. Aynı hüküm DRC'ye başvuracak oyuncular için de öngörülmüştür. Bkz. FIFA Mart 2022 Sporcuların Statüsü ve Transferi Talimatı m. 22/1-b, c.

²⁷² FIFA Mart 2022 Sporcuların Statüsü ve Transferi Talimatı m. 22/1-c, f ve m. 23/2.

²⁷³ de Weger, s. 5; Baştürk, İş Sözleşmesi, s. 54.

²⁷⁴ de Weger, s. 5. Baştürk, DRC'nin tahkim benzeri bir merci olduğu görüşünü savunmaktadır. Bkz. Baştürk, İş Sözleşmesi, s. 54.

(Euroleague Basketball Dispute Resolution Chamber)’dur. Euroleague, FIBA üyesi federasyonların üyesi belirli spor kulüplerinin²⁷⁵ bir araya gelerek 2000 yılında kurduğu Euroleague Commercial Assets S.A şirketi tarafından, şirketin pay sahibi olan kulüplerin erkek basketbol takımları arasında gerçekleştirilen basketbol ligidir. Euroleague Basketbol Uyuşmazlık Çözüm Kurulu, Euroleague Basketbol ile Euroleague Baş Antrenörler Kurulu arasında 15.01.2020 tarihinde yapılan anlaşma doğrultusunda kulüpler ile sporcular ve baş antrenörler arasındaki sözleşmeden doğan veya ilgili olan uyuşmazlıkların çözümü için kurulmuştur²⁷⁶. Kurulun tahkim yeri, İsviçre Lugano’dur ve yargılamanın İsviçre Milletlerarası Özel Kanunu’nun 12. Bölümünde düzenlenen milletlerarası tahkim hükümleri doğrultusunda yürütülmesi öngörülmüştür. Yargılamalar tek hakem tarafından ilgili Euroleague düzenlemeleri dikkate alınarak “*ex aequo et bono*” uyarınca karara bağlanmaktadır. Tek hakem, Kurul Başkanı tarafından atanmaktadır. Kurul Başkanı’nın da yer aldığı üç kişilik Yönetim Kurulu üyeleri ise Euroleague Basketball CEO’su tarafından kulüpleri temsil eden Euroleague Ticari Malvarlığı Pay Sahipleri Yönetim Kurulu [ECASEB], sporcuları temsil eden Euroleague Sporcular Birliği [ELPA] ve baş antrenörleri temsil eden EuroLeague Baş Antrenörler Kurulu’nun onayı üzerine atanmaktadır. Benzer bir onaylama, listeye yazılacak hakemler için de aranmaktadır²⁷⁷. Hakem atamaları yönünden her ne kadar ihtiyari tahkim için aranan kriter tam olarak sağlanmamış olsa da hakemlerin seçiminde ve hakemleri atayacak CEO’nun seçiminde bütün olası uyuşmazlık taraflarının onaylarının alınıyor olması ve hakemlerin tarafsızlığından ve bağımsızlığından şüphe duyulması

²⁷⁵ Pay sahibi olan ve her sene katılma hakkı olan kulüpler; Fenerbahçe (TR), Anadolu Efes (TR), Baskonia (ESP), CSKA Moskova (RUS), Barcelona (ESP), Makkabi Tel Aviv (ISR), Olimpia Milano (ITA), Olimpiakos (GRE), Panathinaikos (GRE), Real Madrid (ESP).

²⁷⁶ Euroleague Basketball Dispute Resolution Chamber announced by EB and EHCB, 15 Ocak 2020, <https://www.euroleaguebasketball.net/news/euroleague-basketball-dispute-resolution-chamber-announced-by-eb-and-ehcb/> (Erişim Tarihi: 28.03.2022).

Kurul ilk kararının 17 Aralık 2021 Aralık ayında vermiştir. Karara konu olayda, Anadolu Efes kulübün sporcusu Krunoslav Simon’a bir yakınının cenazesine katılması sebebiyle iki deplasman maçına katılmaması gerekçesiyle bir aylık maaşının yarısı oranında para cezası vermiştir. Sporcu adına Euroleague Sporcular Birliğinin (ELPA) Kurula yaptığı başvuru üzerine A EuroLeague Çerçeve Anlaşması (EuroLeague Framework Agreement [EFA]) m. 20/e uyarınca sporcunun bir yakını kaybetmesi durumunda oyun günleri dahil üç güne kadar kulübünden izin almadan cenazeye katılabileceği ve m.20/f uyarınca da bu tür durumların sporcu ile kulübü arasında iyi niyet çerçevesinde koordine edilmesi gerekmektedir. Kulüp, sporcuya izin vermemesine rağmen sporcu arka arkaya oynanan iki deplasman maçının olduğu tarihlerde üç günü aşacak süre boyunca yakınının cenazesine katılmak için ülkesine gitmiştir. Hakem, sporcunun kurallara aykırı davranmasına ve kulübün para cezası vermesinde haklı olmasına rağmen cezanın orantılı olmadığına ve 80% oranında indirilmesine ve davacının yargılama masraflarına katkı sağlamasına ve hakem ücretinin çoğunluğunu ödemesine karar vermiştir. Bkz. <https://elpa.basketball/elpa-successfully-represents-player-in-the-first-case-under-efa-before-euroleague-basketball-dispute-resolution-chamber/> (Erişim Tarihi: 28.03.2022).

²⁷⁷ İlgili hükümler için bkz. Euroleague Basketball Dispute Resolution Chamber, Arbitration Code <https://www.euroleague.net/rs/arly7cmx6hsh55up/84bd1f8d-134d-42a0-a8ee-cd688d29aaa2/282/filename/2021-22-euroleague-bylaws-linked.pdf> (Erişim Tarihi: 28.03.2022).

durumunda hakemlerin reddi ve çekilmesinin öngörölmüş olması sebebiyle, EuroLeague Basketbol Uyuşmazlık Çözüm Kurulu'nun gerçek bir tahkim kurulu olduğunu söylenmelidir.

B. Spor Uyuşmazlıklarının Devlet Mahkemeleri Tarafından Çözümü

1. Genel Olarak

Spor uyuşmazlıklarının çözümünde devlet mahkemelerine başvuru, sıklıkla tercih edilen bir çözüm yolu olmadığı gibi sportif kuruluşların, spor aktörlerinin başvurmasını istemediği bir yoldur. Bu tutumun ve uygulamanın ortaya çıkmasında, spor hukukunun kendine özgü yapısı, sporun özerkliği olarak da ifade edilen, devlet mahkemelerinin spor dünyasının ihtiyaçlarına tam olarak cevap veremeyeceği düşüncesi ve ulusal, uluslararası federasyonların sahip oldukları bu yetkiyi devlet yargısı ile paylaşmak istememesi etkili olmaktadır²⁷⁸. Fakat, sporun insanların serbest vakitlerini değerlendirmek, eğlenmek için yaptıkları bir aktivite olmaktan çıkıp ticari, ekonomik, siyasi ve sosyal boyutları olan bir faaliyet haline dönüşmesi, sportif kuruluşlar karşısında daha zayıf konumda olan sporcuların korunması ihtiyacı, devletlerin doğrudan bu alanla ilgili yasal düzenlemeler yapmalarını ve devlet mahkemelerin spordan doğan uyuşmazlıkların çözümüne müdahil olmalarını gerekli kılmaktadır²⁷⁹.

Yukarıdaki sebepler ve etkenler doğrultusunda spor uyuşmazlıklarının çözümünde devlet mahkemeleri her ne kadar sıklıkla müdahil olmasa da herhangi bir müdahalesinin olmadığı da söylenemez. Spor uyuşmazlıklarının çözümünde devlet mahkemelerine, sportif uyuşmazlık çözüm mercilerince verilen kararların denetimi ve uyuşmazlığın çözümünde başvurulacak ilk merci (esastan çözüme kavuşturulmak üzere) olmak üzere iki farklı şekilde başvurulabilmektedir.

Sportif kuruluşlar, örgütlenmesine dayanak teşkil eden yasal düzenlemelerde (*bu kuruluşlar birçok ülkede dernek statüsündedir*) kendilerine tanınan serbesti uyarınca kendi kurallarını belirlemekte, bu kurullara uyulmaması halinde ise üyelerine yaptırım uygulayabilmektedir²⁸⁰. Örneğin; Olimpik Şart'ın 61.2. maddesi ile Olimpiyat Oyunları'ndan doğan veya ilgili uyuşmazlıkların çözümünde münhasıran CAS'a başvurulabileceği düzenlenmiştir. Benzer şekilde, Uluslararası Paten Birliği Anayasası ve Genel Kuralları 2022 m. 26.1 uyarınca Birliğin Disiplin Komisyonu ve Konsey kararlarına karşı CAS'a başvurulabileceği ve m. 26.6'de ise CAS kararlarının kesin ve bağlayıcı olduğu ve CAS kararlarının herhangi bir hukuk mahkemesinin (İFM hariç) yargı yetkisinin dışında

²⁷⁸ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 112.

²⁷⁹ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 126.

²⁸⁰ Söz konusu serbestinin temel dayanağı, uluslararası sportif kuruluşların birçoğunun kurulduğu ve hukuki niteliğinin tayin eden İsviçre Hukukundaki (İsviçre Medeni Kanunu m. 60) dernek statüsü kapsamında derneklere iç işleyişinde tanınan serbestidir. Bkz. Baddaley, s. 15.

olduğu öngörülmüştür. Devlet mahkemelerinin de sportif kuruluşlara tanınan bu serbesti ve alınan kararları sportif kuruluşun iç işleyişine dair bir karar niteliğinde değerlendirmeleri neticesinde, mahkemeler bu tür uyuşmazlıkların çözümüne müdahil olmaktan kaçınmaktadır²⁸¹. Örneğin; İngiliz Hukukunda Yargıtay'ın *R v Disciplinary Committee of the Jockey Club, ex p Aga Khan*²⁸² kararında geliştirdiği anlayış uyarınca spor yönetim organlarının kararlarının devlet mahkemelerince denetimi mümkün değildir²⁸³.

Uygulamada, devlet mahkemeleri ancak sportif kuruluşların organlarıncı alınan yaptırım kararının kuruluşun düzenlemelerine aykırı olup olmadığı veya bu kararın sporcuların (veya diğer çalışanların) temel hak ve özgürlüklerini ihlal edip etmediğinin denetlenmesinde müdahale edebileceklerdir²⁸⁴. Devlet mahkemelerinin bu konudaki müdahil olma yetkisinin kapsamı ülkeden ülkeye değişebilmektedir²⁸⁵.

Devlet mahkemelerinin doğrudan müdahil olmadıkları uyuşmazlık türleri, daha çok sportif yapıların ve bu yapıların bünyesinde faaliyet gösteren sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin çözüme kavuşturmakla yetkili ve görevli oldukları uyuşmazlıklardır²⁸⁶. Bu uyuşmazlıklar, sportif uyuşmazlıklar (sporon yönetimine ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar), doping uyuşmazlıkları ve bu mekanizmaların açıkça yetkilendirilmeleri halinde sözleşmesel uyuşmazlıklardır.

Sportif uyuşmazlıklar ve doping uyuşmazlıkları dışında kalan diğer spor uyuşmazlıklarının çözümünde asıl başvuru mercii, devlet mahkemeleridir ve mahkemeler bu uyuşmazlıkları esastan çözüme kavuşturmakla görevli ve yetkilidir. Bu durumun tek istisnası, özel hukuktan doğan bazı uyuşmazlıklar bakımından uyuşmazlığın çözümü için tarafların alternatif uyuşmazlık çözüm

²⁸¹ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 127. Mahkemelerin bu konuda çekimser davranmasına yol açan sebepleri hakkında kapsamlı değerlendirme için bkz. Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 127-138.

²⁸² [1993] 1 WLR 909.

²⁸³ Ben Cisneros, Challenging the call: Should sports governing bodies be subject to judicial review?, The International Sports Law Journal (2020) 20:18–35, s. 18. Yazar, Söz konusu anlayışın eleştirilerek spor yönetim organlarının kararlarının yargısal denetime tabi olmasını gerektiğini savunmaktadır ve yaklaşımı çeşitli yönlerden eleştirmektedir. Eleştiriler için bkz. Ben Cisneros, Challenging the call: Should sports governing bodies be subject to judicial review?, The International Sports Law Journal (2020) 20:18–35.

²⁸⁴ Ian S. Blackshaw, Mediating Sport Disputes: National and International Perspectives, TMC Asser Press, 2002, s. 3; Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s.127-128. Baddeley, İsviçre Federal Mahkemesi'nin CAS kararlarının iptali davalarında iptal sebeplerini dar yorumlayarak sınırlı denetim yapmasını, İsviçre Hukukunca bu kuruluşlara tanınan düzenleme serbestisini geniş yorumlamasını, ticari tahkim yargılamasındaki yaklaşımını spor uyuşmazlıklarında da uygulamasını eleştirmektedir. Bkz. Baddeley, s. 16.

²⁸⁵ Bu konuda farklı ülke hukuklarındaki düzenlemeler içi bkz. Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s.128 vd.

²⁸⁶ Ekşi, s. 1115.

yöntemlerini veya sportif uyuşmazlık çözüm mercilerini yetkilendirmeleridir. Fakat, bu yetkilendirme uyarınca verilen kararların da devlet mahkemeleri tarafından denetime tabi tutulmasının mümkün olduğunu belirtmek gerekir.

Sportif uyuşmazlık çözüm mercilerince yargılama yapılması, uyuşmazlık konusu fiillerin ceza hukuku bakımından devlet mahkemelerinde yargılama konusu yapılmasına engel değildir. Zira sportif faaliyetlerde adaletin ve adil oyun düzeninin (fair-play) sağlanması, şiddetin önüne geçilebilmesi adına bazı fiiller, sportif cezaların yanında özel hükümler veya düzenlemelerle cezalandırılabilir.

Sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde devlet mahkemeleri yerine sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin münhasır yetkili hale gelmesi, çeşitli şekillerde gerçekleştirilmektedir. Yaygın olan yöntem, federasyonların statülerinde bu hususun açıkça düzenlenmesi ve üye olan federasyon veya kulüplerin veya diğer aktörlerin bu kurala uymalarının zorunlu tutulmasıdır. Sporcular ve diğer çalışanlar için ise lisans verilirken bu kurallara uyulması yönünde taahhüt alınması veya uluslararası müsabakaların kayıt formlarına bu hususta hüküm konulması ya da kulüp ile sporcu arasında imzalanan sözleşmeler için hazırlanan standart sözleşmelere hükümler eklenmesi yoluyla sportif uyuşmazlık çözüm mercileri münhasır yetkili hale getirilmektedir²⁸⁷. Dünya genelinde nadiren görülsede kanuni düzenlemeler ile de yetkilendirmenin yapılabildiği görülmektedir. Örneğin; ülkemiz bu durumun bir örneği olup AY m. 59/3 uyarınca spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde spor federasyonlarınca alınan kararlara karşı yapılacak itirazlar zorunlu tahkim ile sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırma ile söz konusu uyuşmazlıklar bakımından devlet mahkemelerine başvuru yasaklanmış ve spor federasyonlarının ve spor kuruluşlarının yetkisi münhasır yetki niteliğine kavuşturulmuştur.

Sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin münhasır yetkili olabilmesi için yetkilendirilen sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin kararlarına karşı adil bir yargılamanın gereklerini yerine getiren tarafsız ve bağımsız bir yargı merciine başvuru imkânının sağlanması gereklidir. Bu şartı sağlamayıp hem devlet yargısına başvuruyu engelleyen hem de devlet yargısına alternatif tahkim mahkemesini yetkili kılmayan hükümler, anlaşmalar birçok ülke hukukunda geçersiz kabul edilmektedir²⁸⁸.

Türkiye’de Anayasa m. 59/3 uyarınca spor federasyonlarının sporun yönetimine ve disiplinine ilişkin verdiği kararlara karşı zorunlu tahkim dışında herhangi bir yargı merciine başvuru yolunun kapatılmasından ötürü devlet mahkemelerinin bu konuda sınırlı da olsa denetim yapma yetkisi bulunmamaktadır²⁸⁹. Diğer birçok ülkede ise bu kuruluşların organlarının ve kurullarının kararlarına

²⁸⁷ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 113.

²⁸⁸ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 112-113.

²⁸⁹ Bu düzenleme, birtakım önemli usuli hataları içeren kararların, federasyonların kurallarına aykırı

karşı tarafsız ve bağımsız bir yargı merci tarafından denetime imkân sağlanmış olması halinde devlet mahkemeleri müdahale etmekten kaçınmaktadır²⁹⁰.

Sözleşmesel uyuşmazlıklarda sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin yetkili hale gelmesi ise sporcular ve spor dalında faaliyet gösteren diğer aktörler arasında imzalanan sözleşmelerde sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin yetkili olduklarının açıkça kaleme alınması ile gerçekleşmektedir. Sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin yazılı sözleşme ile yetkilendirilmesi, milletlerarası ticaret hukuku anlamında tahkim anlaşması niteliğinde kabul edilebilir. Söz konusu yetkilendirmenin şekil ve esas bakımından geçerli olabilmesi için yetkilendirme işlemine (tahkim sözleşmesi veya tahkim şartı) uygulanacak hukukun öngördüğü şartları sağlaması gerekecektir.

2. Türkiye’de Spor Uyuşmazlıklarının Devlet Mahkemeleri Tarafından Çözümü

Spor uyuşmazlıkları, kaynaklarına göre kamu hukukundan ve özel hukuktan kaynaklanan uyuşmazlıklar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Türk Hukukundaki yargı düzeni de benzer bir ayrıma tabi tutulduğu için spor uyuşmazlıklarının devlet mahkemeleri tarafından çözümünün bu sınıflandırma uyarınca incelenmesinin yerinde olacağı kanaatindeyiz.

Kamu hukukundan kaynaklanan spor uyuşmazlıklarında devlet mahkemelerinin münhasır yetkiyi haiz olduğu açıktır. Bu tür uyuşmazlıklarda sportif uyuşmazlık çözüm mercilerine veya alternatif uyuşmazlık mercilerine başvurulabilmesi mümkün değildir. Bu doğrultuda, ceza yargısı, idari yargı, vergi yargısı, anayasa yargısının kapsamı içindeki uyuşmazlıkların çözümünde tek yetkili merci devlet mahkemeleri veya kanunla yetkilendirilen idari mercilerdir. Fakat, söz konusu uyuşmazlık konusu fiillerin aynı zamanda sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin kuralları ve talimatları ihlal etmesi halinde sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin kendi yargı mekanizması içinde yargılama yapması mümkündür. Buna karşın, bir fiille ilgili aynı sebeple devlet mahkemeleri ile sportif uyuşmazlık çözüm mercilerine başvuru imkânı söz konusu ise öncelik sportif yargı mercilerindedir²⁹¹.

---

kararların, federasyonların yetkisi dışında verilen kararların denetim dışı kalmasına imkân tanınması ve hak arama özgürlüğünü ciddi şekilde ihlal edeceği gerekçesi ile eleştirilmektedir. Bu kararların tamamen denetim dışı bırakılması yerine belirli ve çok sınırlı şekilde denetime tabi olması gerektiği savunulmaktadır. Bkz. Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s.130. Benzer görüşü savunan diğer yazarlar için bkz. Özelçi, s. 158; Koçak, s. 91. Devlet mahkemelerine denetim için başvuru imkânı olmamasına karşı temel hak ihlalleri karşısında tarafların Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine, Kamu Denetçiliği Kurumu’na bireysel başvuru yapması mümkündür. Bkz. Bölüm III.

²⁹⁰ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 114-115. Uluslararası ve bölgesel spor federasyonlarının statü ve düzenlemelerinde uyuşmazlıkların çözümünde ilgili federasyonun kurul ve organları münhasır yetkili kılınmış olmasının yanında bu kurul/organ kararlarına karşı Spor Tahkim Mahkemesine başvuru imkânı sağlanmış durumdadır. Örneğin, FIFA Statüsü m. 68.

²⁹¹ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 97.

Bunun yanı sıra, birçok ulusal-uluslararası sportif yapının statü ve talimatlarında veya kanunlarla sporun yönetimine ve disiplinine dair uyuşmazlıkların çözümünde mahkemelere başvuru yasaklanmıştır²⁹². Türk Hukukunda ise sporun yönetimine ve disiplinine dair uyuşmazlıkların çözümünde tahkim yoluna başvuru Anayasa hükmü ile zorunlu tutulmuştur (AY m. 59/3). Bu nedenle, sporun yönetimine ve disiplinine dair uyuşmazlıklarda sportif yargı mercilerinin yanında mahkemelere başvurulabilmesi için bu disiplin uyuşmazlıklarına konu eylem, fiil veya hareketin aynı zamanda başka bir hukuk alanında korunan menfaati ihlal etmiş olması veya ilgili hukuk alanındaki kurallara aykırılık teşkil etmesi gerekmektedir. Örneğin, şike, teşvik primi, doping ihlalleri ve disiplin ihlalleri için federasyonlar bünyesinde disiplin yargılamasının başlatılmış olması, adli yargıda ceza yargılaması yapılmasına engel değildir. Bu doğrultuda 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önüne Geçilmesi Hakkında Kanun²⁹³ uyarınca Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen suçlarla birlikte sporun özgün yapısı ve özellikleri göz önünde bulundurularak çeşitli suç tipleri belirlenmiş²⁹⁴ ve bu suçları işleyen kişilere tatbik edilmek üzere hapis cezası, para cezası ve çeşitli güvenlik tedbirleri öngörülmüştür.

Türk Hukukunda özel hukuka konu spor uyuşmazlıklarının çözümünde ise devlet mahkemelerinin yetki alanı oldukça sınırlıdır. Bu sınırlı yetki alanı, Anayasa m. 59/3 uyarınca sporun yönetimine ve denetimine ilişkin uyuşmazlıklarda tahkim yoluna başvurunun zorunlu kılınmasının bir sonucudur. Bu tür uyuşmazlıklarda, spor federasyonlarının hukuk kurulları ve futbolda TFF Tahkim Kurulu, diğer spor dallarında ise GSB Tahkim Kurulu münhasır yetkiyi haizdir.

Spor uyuşmazlıklarından sadece sözleşmesel uyuşmazlıklara ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde ilgililerin devlet mahkemelerine başvurabilmeleri mümkündür. Devlet mahkemelerinin bu uyuşmazlıkların çözümündeki yetkisi münhasır olmayıp tarafların devlet mahkemeleri yerine alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerini yetkilendirmeleri mümkündür. Bu kapsamda, taraflar ad hoc tahkim, ulusal/uluslararası tahkim merkezlerini, sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin kurullarını uyuşmazlıkların çözümünde yetkilendirebilirler. Belirtmek gerekir ki, tarafların bu mercileri yetkilendirmiş olmaları bu mercilerce verilen kararlara karşı devlet mahkemelerinde başvuru yapmalarına engel değildir. Örneğin, taraflar sözleşmesel uyuşmazlıklarda TFF Uyuşmazlık Çözüm Kurulu'nu yetkilendirmeleri halinde Kurul'un kararına karşı TFF Tahkim Kuruluna itiraz sonrası

²⁹² Baştürk, İş Sözleşmesi, s. 37-38. Örneğin, FIFA Statüsü m.64/2.

²⁹³ RG: T. 14.4.2011, S. 27905, D. Tertip 5, Cilt 50.

²⁹⁴ Bu kanunda öngörülen suç tipleri şunlardır; şike ve teşvik primi (m.11), belirli alan ve araçlarda yasak maddelerin bulundurulması (m.12), spor alanlarına yasak madde sokulması ve müsabaka düzeninin bozulması (m. 13), tehdit veya hakaret içeren tezahürat (m.14), müsabaka ve seyir alanlarına usulsüz seyirci girişi (m.15), yasak alanlara girme (m.16), spor alanlarında taşkınlık yapılması ve tesislere zarar verilmesi (m.17).

Tahkim Kurulunun kararı nihai ve kesin olmayıp bu karara karşı adli yargıda iptal davası açılması mümkündür (5894 sayılı Kanun m. 6/6)²⁹⁵. Benzer şekilde Spor Tahkim Mahkemesinin yetkilendirilmesi üzerine verilen CAS hakem kararına karşı İsviçre Federal Mahkemesine iptal davası açılabilir.

Sporcu, antrenör, sağlık personeli vb. hizmet sözleşmesine tabi olmak üzere bir spor kulübünde çalışan kişiler ile kulüp (şirket) arasında hizmet sözleşmesinden doğan bir uyuşmazlığın çözümü için Türk mahkemelerine başvurulmak istenmesi halinde dava şartı olarak öncelikle arabuluculuğa başvurulması gerekmektedir. 2017 yılında yürürlüğe giren 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu [İMK] m. 3/1 uyarınca bireysel veya toplu iş sözleşmesine dayanan işçi veya işveren alacağı ve tazminatı ile işe iade talebiyle açılan davalarda, arabulucuya başvuru dava şartı olarak öngörülmüştür. Kulüp bünyesinde sporcular dışındaki çalışanların İş Kanunu'na tabi bireysel iş sözleşmesi ile çalışan işçi oldukları kuşkusuzdur²⁹⁶. Bu nedenle, bu kişilerin işçi alacağı, tazminat ve iş iade davalarını açmadan önce arabulucuya başvurması zorunludur. Sporcular ise 4817 sayılı İş Kanunu [İK] m. 4/g uyarınca bu kanun hükümlerinin kapsamı dışında tutulmuştur. Sporcuların İK kapsamı dışında tutulması, sporcuların işçi vasfını ve taraflar arasındaki sözleşmenin iş sözleşmesi niteliğini etkilemeyecektir²⁹⁷. Sadece iki taraf arasındaki iş sözleşmesinin Türk Borçlar Kanunu'ndaki hizmet sözleşmesi hükümlerine tabi olması sonucunu doğuracaktır. Fakat İMK'da dava şartı olarak arabulucuya başvurulacak uyuşmazlıkların kapsamı belirlenirken İş Kanunu'na tabi olması yerine bireysel iş sözleşmesine dayanan işçi alacakları ve tazminatları esas alındığından sporcuların kulüplerinden olan alacakları ve tazminat talepleri için de mahkemelere başvurmadan önce arabulucuya başvurmaları gerekecektir²⁹⁸.

C. Spor Uyuşmazlıklarının Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleriyle Çözümü

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri, uyuşmazlık çözümünde önemli bir konum edinmiştir. Bazı uyuşmazlıklarda, devlet mahkemelerine nazaran öncelikli hale gelmiştir. Bu sebeple, spor uyuşmazlıklarının çözümünde de başvurulması kaçınılmazdır. Spor uyuşmazlıklarında başvurulabilecek yöntemler arasında tahkim ve arabuluculuk ön plana çıkmaktadır²⁹⁹. Bu yöntemlerin

²⁹⁵ Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, 30/09/2020, 2020/3283 E., 2020/5165 K. (karararama.yargitay.gov.tr).

²⁹⁶ Ufuk Aydın, s. 95; Sevimli, Kızılkaya, s. 1040-1041.

²⁹⁷ Küçükgüngör, Sporcular, s. 46; Sarper Süzek, İş Hukuku, Beta, 20. Baskı, İstanbul, 2020, s. 216; Erdal, s. 35; Ertaş/Petek, s. 402; Baştürk, Profesyonel Futbolcu, s. 15; Cem, s. 28; Şahin, s. 28; Karabağ Bulut, s. 26.

²⁹⁸ Erdal, s. 35. Aksi yöndeki görüş için bkz. Özdemir, s. 591.

²⁹⁹ Çeşitli ülke uygulamalarında spor uyuşmazlıklarının çözümünde başvuru alternatif yöntemler için bkz. Dinçer Çeribaş, Oğuz Özbek, Alternative Dispute Resolution in Sport Disputes: A Review of Turkish Athletics, Basketball and Volleyball Federation Decisions, Marmara Üniversitesi Hukuk

yanı sıra uzman bilirkişi tespiti, tarafsız ön değerlendirme, uzlaştırma, görüşme, kısa yargılama gibi çeşitli alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri bulunmasına rağmen bu yöntemlerin spor hukukunda çok fazla uygulama alanı bulmaması³⁰⁰ sebebiyle değerlendirmemize dâhil edilmemiştir.

1. Spor Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü

a. Genel Olarak

Taraflar arasında doğan uyuşmazlıkların taraflarca yetkilendirilen bağımsız ve tarafsız kişilerce nihai olarak çözüme kavuşturulması³⁰¹ olarak tanımlayabileceğimiz tahkim, spor uyuşmazlıklarının çözümünde başvurulacak alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden biridir. Bir alternatif yöntem olmasına karşın avantajları sayesinde spor uyuşmazlıklarının çözümünde başvurulacak yöntemler arasında ilk sırada yer almaktadır.

Uyuşmazlıkların çözümünde tahkimi avantajlı kılan özellikleri, spor uyuşmazlıklarının çözümünde de benzer etkiler gösterir. Zira sporun kendine özgü yapısı ve kuralları uyarınca spor uyuşmazlıklarının çözümünde uzman kişilere ve uyuşmazlıkların tek bir merci tarafından çözülmesine ihtiyaç duyulmakta, sportif faaliyetlerin dinamik yapısı uyuşmazlıkların kısa sürede çözülmesini gerektirmekte, birçok spor uyuşmazlığının mali menfaatlerden ziyade kişilerin sporu icrasına ilişkin olması sebebiyle ekonomik bir yönteme ihtiyaç duyulmakta ve sportif rekabet içinde birtakım sırlar, yöntemler veya taktikler saklanmak istenmektedir³⁰². Sayılan bu ihtiyaçları ve istekleri en iyi karşılayan yöntem ise ucuz, uzman kişilerce yürütülen, hızlı, ekonomik ve gizliliğin esas olması nedeniyle, tahkimdir.

Tahkimin, üç farklı sınıflandırma yöntemine göre belirlenen farklı türleri bulunmaktadır. İlk sınıflandırma yöntemi uyarınca tahkim yargılamasının bir kurumsal yapı bünyesinde yürütülüp yürütülmemesine göre kurumsal tahkim ve ad hoc tahkim olarak ikiye ayrılmaktadır. İkinci sınıflandırmaya göre yabancılık unsuru içeren bir uyuşmazlığı konu edinip edinmemesi bakımından uluslararası tahkim ve ulusal tahkim olarak ikiye ayrılmaktadır. Son olarak ise tahkim yoluna başvurunun tarafların idaresine bağlı olup olmasına göre ihtiyari tahkim ve zorunlu tahkim olarak ikiye ayrılmaktadır.

Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 27, Sayı 1, Haziran 2021, s. 858-860 (ADR).

³⁰⁰ Küçükgüngör, Alternatif Çözüm Yöntemleri, s. 55.

³⁰¹ Küçükgüngör, Alternatif Çözüm Yöntemleri, s. 49.

³⁰² Küçükgüngör, Alternatif Çözüm Yöntemleri, s. 57-64; Erten, s. 231; Kocasakal, Tahkim Yargılaması, s. 44; Selami Özsoy, Spor Hukukunda Tahkim, Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi, 2008, Cilt: 3- Sayı: 1, s. 16; Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 143-149; Uz, s. 244-245.

Spor uyuşmazlıklarının çözümünde, yukarıda sayılan üç farklı sınıflandırma neticesinde ortaya çıkan altı tür tahkime de başvurulması mümkündür³⁰³. Fakat spor uyuşmazlıklarının önemli bir çoğunluğunda başvuru tahkim türü, özellikle sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin olmak üzere, zorunlu tahkim yolu adlandırılan tahkim türüdür. Bu tür tahkimde, çoğunlukla federasyonların bünyesinde veya uluslararası sportif mekanizmaların bünyesinde yer alan kurullar görev almaktadır.

Bir uyuşmazlık için tahkime başvurulabilmesi için uyuşmazlık konusu üzerinde serbestçe tasarruf edilebilmesi gerekmektedir. Spor uyuşmazlıkları arasında sözleşmesel uyuşmazlıklar tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabileceği uyuşmazlıklar olması sebebiyle tahkime elverişlidir³⁰⁴. Sözleşmesel uyuşmazlıklar dışındaki uyuşmazlıklar için kural olarak tahkime başvurulamayacağı açıktır. Belirtmek gerekir ki, yapılan bu değerlendirmeler ihtiyari tahkim türüne ilişkindir. Sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde başvuru tahkim türü ise zorunlu tahkimdir. Her ne kadar bu tahkim türünde de taraflar arasında uyuşmazlık doğması halinde tahkime başvuruyu öngören anlaşma veya kayıt içeren belgeler olmasına karşın söz konusu anlaşmaların yapılmasında zayıf konumda olan sporcu, antrenör gibi kişilerin bu anlaşmalara ilişkin gösterdikleri rızalarında hür olmadıkları ve iradelerinin özgür olmadığı kabul edilmektedir³⁰⁵. Bu nedenle de, bu uyuşmazlık çözüm yönteminin adında “tahkim” ifadesi yer alsa da bu yöntemin bir tahkim olmadığı ve tahkim yargılaması olarak nitelendirilemeyeceği kanaatindeyiz.

b. Türkiye’de Spor Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü

Tahkim, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebildikleri konularda ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümünde devlet mahkemeleri yerine seçtikleri ve uyuşmazlığı çözmekle yetkilendirdikleri özel kişiler tarafından uyuşmazlığın çözülmesini öngören bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir³⁰⁶. Tahkim, uyuşmazlıkların çözümünde devlet mahkemelerinden sonra en çok

³⁰³ Küçükgüngör, Alternatif Çözüm Yöntemleri, s. 49.

³⁰⁴ Küçükgüngör, Alternatif Çözüm Yöntemleri, s. 49.

³⁰⁵ AİHM, bir sporcunun, bir uluslararası müsabaka katılım formunda yer alan tahkim şartını özgür iradesi ile kabul etmediği ve sporcunun bu anlaşmayı yapmaya zorlandığını ve bu sebeple ilgili tahkim şartına istinaden yürütülen tahkimin zorunlu tahkim olduğuna karar vermiştir. Aynı kararda, bir futbolcu ile kulübü arasındaki sporcu sözleşmesinde yer alan tahkim şartına istinaden başlatılan tahkim yargılamasının, zorunlu tahkim olmadığına karar verilmiştir. Bkz. Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 115, 120.

³⁰⁶ Ziya Akıncı, Milletlerarası Tahkim, 6. Baskı, Vedat Kitapçılık, 2021, s. 1 vd.; Cemal Şanlı, Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözümü, 7. Bası, Beta, 2019, s. 324-325; Özel, s. 17; Aysel Çelikel, B. Bahadır Erdem, Milletlerarası Özel Hukuk, Beta, 17. Bası, İstanbul, 2021, s. 812; Cemal Şanlı, Emre Esen, İnci Ataman-Figanmeşe, Milletlerarası Özel Hukuk, Beta, 10. Bası, İstanbul, 2023, s. 781-782; Ergin Nomer, Nuray Ekşi, Günseli Öztekin-Gelgel, Milletlerarası Tahkim Hukuku, Cilt I, 4. Bası, Beta, 2013, s.1; Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s.142; Mustafa

başvurulan yöntemdir. Spor uyuşmazlıklarının çözümünde ise tahkim ilk akla gelen uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Spor faaliyetlerinde hızlı karar alınması ihtiyacını karşılaması³⁰⁷, sportif kuruluşların beklentilerine uygun olması³⁰⁸, yargılama masrafları bakımından ucuz olması³⁰⁹, uzman kişilerce yargılama yapılmasına imkân vermesi³¹⁰, yargılamalarda tarafsızlığa ve gizliliğe önem verilmesi³¹¹ spor uyuşmazlıklarının çözümünde tahkimi öne çıkarmaktadır³¹².

Spor uyuşmazlıklarının tahkim yoluyla çözümünde, üç farklı tahkim yargılaması türü karşımıza çıkmaktadır. İlki, uyuşmazlığın esasının tahkim yoluyla çözülmesidir ve bu yöntem ihtiyari tahkim yolundan farksızdır. İkincisi ise sportif uyuşmazlıkların çözümünde sportif uyuşmazlık çözüm mercilerince yürütülen yargılamalardır. Aslına bakıldığında, bu yargılama türü bir tahkim yargılaması olmayıp, bir tür disiplin yargılamasıdır. Bu uyuşmazlıkların çözümünde federasyon statüleri, talimatları veya kanun gibi hukuki düzenlemeler ile sportif uyuşmazlık çözüm mercileri yetkilendirilmektedir. Türk hukukunda, Anayasa m. 59/3 uyarınca bu yargılama türü sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklarda zorunlu kılınmış ve uygulamada bu tür uyuşmazlıkları çözüme kavuşturma yetki ve görevi ulusal federasyonların hukuk kurullarına verilmiştir. Üçüncü olarak ise sportif uyuşmazlık çözüm mercilerince verilen kararlara karşı itiraz edilmesi veya bu kararlara karşı

Erkan, Milletlerarası Tahkimde Yetki Sorunları, Yetkin, Ankara, 2013, s. 1; Hatice Selin Pürselim, Milletlerarası Tahkim Kanunu Çerçevesinde Kira Sözleşmelerinin Tahkime Elverişliliği, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 27, Sayı 1, Haziran 2021, s. 497; Sibel Özel, Mustafa Erkan, Hatice Selin Pürselim, Hüseyin Akif Karaca, Milletlerarası Özel Hukuk, On İki Levha, 2. Baskı, Eylül 2023, s. 784.

³⁰⁷ Ümit Kocasakal, Spor Hukukunun Özellikleri Çerçevesinde Tahkim Yargılaması ve Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu, İstanbul Barosu Dergisi Spor Hukuku Özel Sayısı, Mayıs 2007, s. 42 (Tahkim Yargılaması); Erkan Küçükgüngör, Spor Hukuku Uyuşmazlıklarında Milletlerarası Tahkim (The Court of Sport Arbitration), AÜHFD, 2004, s. 28, (Milletlerarası Tahkim); Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 143-144.

³⁰⁸ Rigozzi, L'arbitrage, s. 125-191 (Aktaran Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s.148); Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s.148-149.

³⁰⁹ Rigozzi, L'arbitrage, s. 158 (Aktaran Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s.146); Küçükgüngör, Alternatif Çözüm Yöntemleri, s. 74; Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s.148.

³¹⁰ Küçükgüngör, Milletlerarası Tahkim, s. 27; Ramis Onur Yeni, CAS (Spor Tahkim Mahkemesi), Yargıtay Dergisi, C.35. S.1-2, Ocak-Nisan 2009, s.216; Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s.144.

³¹¹ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s.145. Tahkim yargılamasında sportif uyuşmazlıkların çözümünde ticari uyuşmazlıkların çözümünden farklı olarak şeffaflık ön plana çıkmaktadır. Bu doğrultuda özellikle disiplin uyuşmazlıkları hakkında verilen hakem kararları yayınlanarak sporcular ve ilgililer üzerinde caydırıcı etki uyandırması, benzer uyuşmazlıklarda taraflara karar hakkında öngörülebilirliği sağlaması ve hakem kararları arasında tutarlılığın sağlanması amaçlanmaktadır. Bkz. Rigozzi, L'arbitrage, s. 164 (Aktaran Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s.146); Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 146.

³¹² Spor hukuku uyuşmazlıklarının çözümünde tahkimi avantajları hakkında detaylı değerlendirmeler için bkz. Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 143-150; Bağlan, s. 30-37.

başvuru yapılması üzerine yürütülen temyiz tahkim yargılamasıdır. Bu yargılama türü, AY m. 59/3'de zorunlu tahkimin öngörülmesinin ve spor uyuşmazlıklarının çözümünde devlet yargısının müdahalesinin en aza indirilmesi anlayışının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda, spor federasyonlarının hukuk kurullarınca verilen kararlara karşı itiraz için tahkim yoluna başvurulması gerekmektedir. Türk Hukukunda bu merciler futbolda TFF Tahkim Kurulu, diğer spor dallarında ise GSB Tahkim Kuruludur.

İlk yargılama türünde, milletlerarası ticari tahkim yargılamasında esas alınan usul ve kurallar temel alınmakta olup, bu yargılama türü ticari tahkim yargılamasından sadece uyuşmazlığın konusu bakımından farklılık arz etmektedir. İkinci yargılama türünde, sportif uyuşmazlıklarla sınırlı bir disiplin yargısı benzeri bir yargılama yürütülmektedir. Üçüncü yargılama türü olan temyiz tahkim yargılamasında ise görünüm ve isimlendirme itibarıyla tahkim yargılaması olmasına rağmen birtakım esaslı noktalarda ihtiyari tahkimden farklılaşarak kendine özgü bir yargılama türü geliştirilmiştir.

Taraflar, spor uyuşmazlıklarının çözümünde ihtiyari tahkim yargılaması yapmak üzere ad hoc tahkimi, sportif uyuşmazlık çözüm mercilerini, ulusal-uluslararası tahkim kurumlarını ve Spor Tahkim Mahkemesi'ni yetkilendirebilmektedir. Türk hukukunda sayılan bu merciler AY m. 59/3 uyarınca sporun disiplini ve yönetimine dair uyuşmazlıklar dışında kalan sözleşmesel uyuşmazlıklarda ihtiyari tahkim olarak kararlaştırılabilir.

Sportif uyuşmazlık çözüm mercileri tarafından yürütülen ilk derece tahkim yargılaması ve bu yargılamalar neticesinde alınan kararlara karşı yapılan başvuruların değerlendirildiği temyiz tahkim yargılaması, çalışmamızın önceki bölümlerinde ele alındığı için burada yalnızca spor uyuşmazlıklarının ihtiyari tahkim yargılaması niteliğinde çözüme kavuşturulması ele alınacaktır³¹³. Tekrardan kaçınmak amacıyla ve bu yargılama türlerinin tahkim yargılaması niteliğinde olmadığı düşüncemiz doğrultusunda bu başlık altında yalnızca spor uyuşmazlıklarının ihtiyari tahkim yoluyla çözümü ele alınacaktır.

i. Spor Uyuşmazlıklarının Tahkime Elverişliliği

Spor uyuşmazlıklarının çözümünde ihtiyari tahkim yoluna başvurabilmek için öncelikle uyuşmazlığın tahkime elverişli olması gerekmektedir. Tahkime elverişlilik ise uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözülmeye uygun olup olmadığıdır³¹⁴. Tahkime elverişlilik, uyuşmazlığın çözümünde tahkime başvurulmasında ön şart niteliğindedir ve bu şartın sağlanmamış olması durumunda taraflar arasında geçerli bir tahkim anlaşmasının bulunması tek başına tahkim yoluna başvuru için yeterli olmayacaktır.

³¹³ Bkz. Birinci Bölüm III.A, Birinci Bölüm IV.A ve Birinci Bölüm IV.B.

³¹⁴ Özel, s. 38; Burak Huysal, Milletlerarası Ticari Tahkimde Tahkime Elverişlilik, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, s. 12; Pürselim, s. 498.

Bu durumda tahkime elverişliliğin incelendiği aşamaya göre mahkemenin tahkim itirazını reddetmesi ve yetkili olduğuna karar vermesi, hakem heyetinin görevsizlik kararı vermesi, hakem kararının iptal edilmesi, hakem kararının tenfiz talebinin reddedilmesi kararı ile karşılaşılacaktır³¹⁵.

Ulusal hukuklarda, yabancılık unsuru içeren uyuşmazlıklarda uyuşmazlığın tahkime elverişliliğinin hangi hukuka tabi olacağının belirlenmesi yerine hangi tür uyuşmazlıkların tahkime elverişli olduğu veya olmadığı yönünde düzenlemeler öngörülmüştür³¹⁶. Bu tutum ise uyuşmazlığın tahkime elverişliliğinin hangi hukuka tabi olacağı sorusunu gündeme getirmektedir ve bu sorunun cevabı, sorunun gündeme geldiği yargılama aşamasına göre farklılaşmaktadır. İlk olarak, devlet mahkemeleri, tahkim itirazı üzerine uyuşmazlığın tahkime elverişli olup olmadığını lex foriye (mahkemenin hukukuna) tabi olarak belirlemektedir³¹⁷. İkinci olarak, uyuşmazlığı çözmekle yetkilendirilen hakem heyeti uyuşmazlığın tahkime elverişli olup olmadığını belirlerken tahkim yeri hukukunu dikkate almaktadır³¹⁸. Üçüncü olarak ise hakem kararının iptali davasında uyuşmazlığın tahkime elverişliliği birçok ülke hukukunda UNCITRAL Model Kanunu (m. 34/2-b) örnek alınarak tahkim yeri hukukuna tabi kılınmaktadır³¹⁹. Son olarak ise yabancı hakem kararının tenfizi aşamasında, tenfiz makamı uyuşmazlığın tahkime elverişli olup olmadığını kararın tenfizinin talep edildiği ülkenin hukukuna (lex fori) tabi olarak belirlemektedir³²⁰.

Türkiye’de yürütülecek tahkim yargılamalarında yukarıda sayılan aşamaların birçoğunda tahkime elverişliliğin Türk Hukukuna tabi olacağı açıktır. Bu doğrultuda Türk hukukunda tahkime elverişli uyuşmazlıkların incelenmesi yerinde olacaktır. Türk Hukukunda uyuşmazlıkların tahkime elverişli olup olmadığının belirlenmesinde, tahkime elverişli olmayan uyuşmazlıkların tespiti yöntemi

---

³¹⁵ Huysal, s. 343-345.

³¹⁶ Julian Lew, Loukas Mistelis, Stefan Kröll, Comperative International Commercial Arbitration, Kluwer Law International, 2003, s.194; Özel, s. 51.

³¹⁷ Özel, s. 56-57; Huysal, s. 375; H. Akif Karaca, Tahkime Elverişlilik: Rekabet, İflas ve Fikri Mülkiyet Hukuku Uyuşmazlıkları, içinde Mustafa Erkan, Candan Yasan Tepetaş (Editörler), Tahkim Anlaşması, Tahkim Okulu Panelleri Serisi, Cilt I, İstanbul, Aralık 2020, s. 408 (Tahkime Elverişlilik).

³¹⁸ Özel, s. 56, 58; Huysal, 374; Karaca, Tahkime Elverişlilik, s. 408. Huysal, hakem heyetinin kararlar ilgili mahkeme sürecinin yürütüleceği ülkeleri tespit etme ve bu ülkelerin emredici ya da en azından kamu düzeni kurallarını ihlal etmeyecek bir karar oluşturma yükümlülüğünün bulunduğunu ve bu yükümlülük uyarınca tahkime elverişlilik konusunda tahkim yeri hukukunun yanında tenfiz ülkesi hukukunun da dikkate alması gerektiğini savunmaktadır. Bkz. Huysal, s. 374-375.

³¹⁹ Özel, s. 58, 59; Huysal, s. 412; Karaca, Tahkime Elverişlilik, s. 408. Türk hukukunda da benzer yaklaşımla MTK m.15/A/2-a uyarınca iptal davalarında tahkime elverişlilik Türk hukukuna tabi kılınmıştır.

³²⁰ Şanlı, s. 508; Özel, s. 57, 59; Huysal, s. 376, 411; Karaca, Tahkime Elverişlilik, s. 408-409; Pürselim, s. 497. Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında New York Sözleşmesi m.V/2-a’da öngörülen hüküm, bu yöndeki uygulamanın yaygınlaşmasında etkili olmuştur.

benimsenmiştir³²¹. Milli tahkime elverişlilik HMK m. 408’de, milletlerarası tahkime elverişlilik MTK m. 1/4’de düzenlenmiştir. Her iki hükümde de “*taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklardan veya iki tarafın iradelerine tabi olmayan işlerden kaynaklanan uyuşmazlık*” dışındaki uyuşmazlıkların tahkime elverişli olduğu öngörülmüştür.

Yukarıda ifade edilen esaslar uyarınca kamusal alanla yakından ilgisi olmayan, devlet mahkemelerinin veya belirli bir yargı merciin münhasır yetkisinin söz konusu olmadığı, tarafların iradelerine tabi olan spor uyuşmazlıklarının ihtiyari tahkim yolu ile nihai olarak çözümlenmesi mümkündür. Bu doğrultuda, ihtiyari tahkim yolu ile çözüme kavuşturulabilecek spor uyuşmazlıkları, temel olarak AY m. 59/3’nin kapsamı dışında kalan sözleşmesel ilişkilerden doğan spor uyuşmazlıkları olacaktır. Uygulamada ise sıklıkla karşılaşılan spor hukukuna ilişkin sözleşme türleri ise spor kulüpleri arasındaki sporcu transfer/geçici transfer sözleşmesi, sporcu ve spor kulübü arasındaki sözleşmeler, sponsorluk sözleşmesi, spor müsabakaları yayın hakları devir sözleşmesi ve menajerlik sözleşmesidir.

Anayasa m. 59/3 uyarınca zorunlu tahkime tabi tutulan uyuşmazlıklar yönünden tahkime elverişlilik değerlendirmesine ihtiyaç bulunmamaktadır. Bu tür uyuşmazlıkların zorunlu tahkim kapsamı içinde olup olmadığının belirlenmesi yeterli olacaktır. Bu kapsamda, ilgili uyuşmazlığın sporun yönetimine ve disiplinine ilişkin olup olmadığı belirlenecektir. Söz konusu belirlemede, ilgili kanunlardaki yetkilendirme uyarınca ilgili spor dalındaki ulusal federasyonların statü ve talimatları dikkate alınmaktadır. Örneğin, spor federasyonlarının genel kurul kararlarının iptali zorunlu tahkime tabi olmayıp adli yargıda görülmektedir.

Sözleşmesel ilişkilerden doğan spor uyuşmazlıklarının çoğunluğu, sporcular ve diğer çalışanlar ile spor kulüpleri arasında akdedilen sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıklara ilişkindir. Bu sözleşmelerden doğan uyuşmazlıkların tahkime elverişliliğinin incelenmesinde yarar vardır. Sporcu, antrenör³²², sağlık görevlisi ve diğer çalışanlar ile spor kulüpleri arasında akdedilen sözleşmeler, iş sözleşmesi niteliğindedir. Her ne kadar profesyonel sporcular, 4857 sayılı İş Kanunu (İK) kapsamı dışında tutulmuş olsa da sporcular ile kulüp arasındaki sözleşmenin niteliği, Yargıtay kararlarından da belirtildiği üzere, iş sözleşmesi olmaya devam etmektedir³²³. Kapsam dışında

³²¹ Farklı ülke hukuklarında tahkime elverişliliğin düzenlenme yöntemleri hakkında detaylı bilgi ve değerlendirme için bkz. Huysal, s. 28-32.

³²² Akıncı, s. 136; Yarg. 22. HD. 2016/12608 E. 2016/15418 K., 30.05.2016. T.; Yarg. 13. HD. E. 2015/42062 K. 2017/4874 T. 24.4.2017; Yarg. 13. HD E. 2015/24354 K. 2017/7429 T. 14.6.2017; Yarg. 13. HD. E. 2016/18019 K. 2019/4583 T. 5.4.2019 (karararama.yargitay.gov.tr).

³²³ Yarg. 20. HD. E. 2015/16618 K. 2016/2384 T. 29.2.2016; Yarg. 22. HD. 2016/12608 E. 2016/15418 K., 30.05.2016. T; Yarg. 7. HD. E. 2015/25226 K. 2015/15746 T. 17.9.2015 (karararama.yargitay.gov.tr).

tutulması, sadece ilgili sözleşmenin İK yerine 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) hizmet sözleşmesi hükümlerine tabi olması sonucunu doğurmaktadır. Bu doğrultuda, iş sözleşmelerine ilişkin spor uyuşmazlıklarının tahkime elverişliliği, sözleşmenin tabi olduğu kanun hükümleri uyarınca İş Kanunu'na tabi olan iş sözleşmeleri ve Türk Borçlar Kanunu'na tabi iş sözleşmeleri olarak iki başlık altında değerlendirilmesi yerinde olacaktır. TBK hükümlerine tabi iş sözleşmesi ile çalışanlar sadece (profesyonel) sporculardır. Sporcular dışındaki spor kulübü, federasyon, diğer spor kuruluşu çalışanları ise İK hükümlerine tabi iş sözleşmesi ile çalışmaktadır.

Yargıtay kararlarında, mülga 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu m. 1'de uyuşmazlıkların iş mahkemesinde görüleceğinin öngörülmesi ve bu uyuşmazlıklarda özel hakemlere başvurunun açıkça öngörülmemesi gerekçe gösterilerek İş Kanunu'na tabi iş uyuşmazlıklarının tahkimde görülemeyeceğine hükmedilmiştir³²⁴. 2017 yılında yürürlüğe giren 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu³²⁵ ile mülga 5521 sayılı Kanunun 1. maddesindeki hüküm yürürlükten kaldırılmıştır. Söz konusu hüküm yürürlükten kaldırılmış olmasına rağmen iş sözleşmelerinde işçinin zayıf taraf olduğu ve korunması anlayışının devam etmekte olması, iş sözleşmelerinden kaynaklanan bütün uyuşmazlıkların tahkime elverişliliği hususunda yine de tereddütlere sebep olmaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı³²⁶ ve arabuluculuğun dava şartı olarak öngörülmesi gelişmeleri kapsamında İş Kanunu'nun 20. maddesinde yapılan değişiklikler sonrasında işçinin iş sözleşmesinin feshedilmesi karşısında fesih bildiriminde sebep gösterilmediği veya gösterilen sebebin geçerli bir sebep olmadığı iddiası ile başvurduğu dava şartı arabuluculuk sürecinin anlaşamama ile sonuçlanması sonrası işçinin tahkime başvurması mümkündür. İşe iade davalarında tahkime başvurulabilmesi için ise tarafların iş sözleşmesinin feshedilmesinden sonra tahkim anlaşması yapması gerekmektedir³²⁷. Söz konusu şart, İş Kanunu uyarınca iş güvencesi hükümlerinden yararlanan işçiler için söz konusudur³²⁸.

³²⁴ YHGK T.18.11.1964, E. 1964/251, K. 1964/506; Yarg. 9. HD. T. 22.03.2004, E. 2004/5846, K. 2004/5621; Özel, s. 49; Huysal, s. 263. Yargıtay, mülga Kanun döneminde antrenörleri de işçi olarak kabul etmiş ve antrenörler ile spor federasyonları arasındaki iş sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarının çözümünde kanunda bu yönde bir düzenleme olmaması, sözleşmenin kuruluşu ve devamında yapılan tahkim anlaşmasının işçinin bu süre içinde işçinin işverenin denetimi altında olması sebebiyle irade serbestisine sahip olmamasından ötürü geçerli olmayacağı gerekçeleriyle tahkime başvurulamayacağına karar vermiştir. Bkz. Yarg. 7. HD. E. 2014/9899, K. 2014/20785, T. 13.11.2014; Yarg. 22 HD. E.2016/12608, K.2016/15418 T.30.05.2016. (karararama.yargitay.gov.tr).

³²⁵ RG. T.25.10.2017, S.30221.

³²⁶ Anayasa Mahkemesi 19/10/2005 Tarih ve E.:2003/66, K.:2005/72 sayılı Kararı (R.G. 24.11.2007, 26710).

³²⁷ Yarg. 9. HD. T.03.11.2008, E. 2008/5830 K. 2008/29774; Akıncı, s. 131.

³²⁸ İK m.18/1'e göre iş güvencesi kapsamında olan işçiler, otuz veya daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde en az altı aylık kıdemi olan ve belirsiz süreli iş sözleşmesi ile çalışan işçilerdir. İK m.18/5

Yukarıda ifade edilen kanun değişiklikleri neticesinde, İK m. 20 uyarınca İş Kanunu'na tabi iş sözleşmelerinden doğan feshin geçersizliği, işe iade, iş güvencesi tazminatı ve boşta geçen süre ücreti taleplerini konu edinen uyuşmazlıkların tahkime elverişli olduğu açıktır. Söz konusu hüküm dışında kalan iş sözleşmesine ilişkin uyuşmazlıkların tahkime elverişliliği konusunda ise fikir birliği mevcut değildir. Bir görüşe göre İK'ya tabi iş sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda tahkime elverişlilik İK m. 20 kapsamı ile sınırlı olup diğer alacaklar yönünden tahkime başvuru mümkün değildir³²⁹. Bir diğer görüşe göre ise tarafların dava konusu üzerinde sulh veya kabul yoluyla dava konusu üzerinde serbestçe tasarruf edebildiği iş hukuku uyuşmazlıkları tahkime elverişlidir³³⁰. Üçüncü bir görüş ise, ifade edildiği tarih eski olmakla birlikte, işçinin korunması ilkesinden hareketle iş uyuşmazlıklarının tahkime elverişli olmadığını savunmaktadır³³¹. Son olarak ise yabancılık unsuru içeren iş uyuşmazlıkları bakımından İK m. 20 kapsamı dışında kalan işçinin temel haklarına ilişkin konulardan kaynaklanan uyuşmazlıklar bakımından MÖHUK m. 44'te Türk mahkemeleri lehine düzenlenen yetki kuralının, bu uyuşmazlıklar için tahkime başvuru yapılmasını engellediği savunulmaktadır³³². Tüm bu görüşlerden bağımsız olarak tahkim şartının yer aldığı iş sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümü için işçinin tahkime başvurması durumunda, işçinin bu yöntemle kendi haklarının daha iyi korunacağını düşündüğü varsayımından hareketle artık uyuşmazlığın tahkime elverişsizliğinin ileri sürülemeyeceği, uyuşmazlığın tahkime elverişli olacağı kabul edilmektedir³³³. Bu anlayış doğrultusunda, iş sözleşmesinden doğan uyuşmazlığın çözümü için tahkimde işçiye karşı dava açılması mümkün değildir³³⁴.

TBK hükümlerine tabi iş sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların iş güvencesi hükümlerine tabi olmaması sebebiyle bu tür uyuşmazlıkların çözümünde tahkim yoluna başvurulması mümkündür. Bu tür uyuşmazlıkların çözümünde 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu m. 5/1 uyarınca iş mahkemeleri görevlendirilmiş olmasına rağmen iş mahkemelerinin yetkisinin münhasır nitelikte

---

uyarınca İşletmenin bütününe sevk ve idare eden işveren vekili ve yardımcıları ile işyerinin bütününe sevk ve idare eden ve işçiyi işe alma ve işten çıkarma yetkisi bulunan işveren vekilleri ise yukarıdaki şartları sağlıyor olsa dahi iş güvencesi kapsamı içinde değerlendirilmemektedir.

³²⁹ Akıncı, s. 131.

³³⁰ Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü, C-I-IV, 2001, s. 5951.

³³¹ Yavuz Alangoya, Medeni Usul Hukukumuzda Tahkimin Niteliği ve Denetlenmesi, İstanbul, 1973, s. 83-84; Saim Üstündağ, Medeni Yargılama Hukuku, 7. Bası, İstanbul, 2001, s. 943; Rasih Yeğengil, Tahkim, İstanbul, 1974, s. 175.

³³² Huysal, s. 265-266.

³³³ Özel, s. 49.

³³⁴ Akıncı, s. 128; Nihal Uluocak, Milletlerarası Tüketici ve İş Akitlerinde Tahkim Şartının Geçerliliğine Dair Fransız Yargıtay'ının ve Doktrinin Görüşleri, MHB, Prof. Dr. Yılmaz Altuğ'a Armağan, 1997-1998, Y. 17-18, S. 1-2, s. 530.

olmaması, tahkim yoluna başvurulmasına imkân sağlamaktadır. Bu tür iş sözleşmesi ile çalışanlar iş güvencesi hükümlerinden yararlandırılmamaları sebebiyle bu tür sözleşmelerden doğabilecek uyuşmazlıklar veya ileri sürülebilecek talep ve alacak türleri de sınırlıdır. Bu kapsamda ücret, prim, fazla mesai, haksız fesih tazminatı, cezai şart vb. alacak talepleri gündeme gelecektir. Bu durumda somut uyuşmazlık özelinde uyuşmazlık konusu işlemlerin taraf iradelerine tabi olup olmadığı, başka bir deyişle uyuşmazlık konusu üzerinde tarafların serbestçe tasarruf edip edemediklerinin belirlenmesi gerekecektir.

ii. Tahkim Anlaşması

Taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümünde tahkim yoluna başvurulabilmesi için öncelikli olarak taraflar arasında akdedilmiş geçerli bir tahkim anlaşmasının bulunması şarttır³³⁵. Tahkim anlaşması ise tarafların aralarındaki belirli veya belirlenebilir doğmuş veya doğacak uyuşmazlıkların çözümünde özel kişileri yetkilendirdikleri anlaşmadır³³⁶. Tahkim anlaşmasının geçerliliğinde temel alınan esas/kurucu unsur ise taraflar arasındaki uyuşmazlığın devlet mahkemeleri yerine tahkim yoluyla çözülmesi yönünde taraf iradelerinin açık bir şekilde ortaya konulmuş olmasıdır³³⁷.

Tahkim yargılamasında irade serbestisinin hâkim olması, tarafların tahkim anlaşması yanında hakem sayısı, tahkim yargılamasında hakem seçim usulü, yargılama dili, hakemlerin tayini, tahkim yeri, usul kuralları, tahkim süresi gibi yargılamanın önemli hususlarını belirlemesine imkân sağlamaktadır.

Tahkim anlaşması, iki farklı şekilde hazırlanabilmektedir. İlk olarak, taraflar arasındaki asıl sözleşmenin bir hükmü olarak düzenleyebilir ve bu ihtimalde ilgili hüküm tahkim şartı olarak adlandırılmaktadır. İkinci olarak ise esas sözleşmeden ayrı, müstakil bir sözleşme olarak hazırlanabilir ve bu ihtimalde de bu sözleşme tahkim sözleşmesi adını almaktadır.

Her iki tür tahkim anlaşması, taraflar arasındaki asıl sözleşmeden ayrı bir anlaşma olup³³⁸, geçerliliği de asıl sözleşmenin geçerliliğinin tabi olduğu statüden farklı bir statüye tabidir. Yabancılık

---

³³⁵ Akıncı, s. 145; Can Yöney, Tahkim Anlaşması: Temel İlkeler, içinde Editörler: Mustafa Erkan, Candan Yasan Tepetaş, Tahkim Anlaşması, Tahkim Okulu Panelleri Serisi, Cilt I, İstanbul, Aralık 2020, s. 4-5.

³³⁶ Akıncı, s. 145; Özel, s. 31.

³³⁷ Akıncı, s. 152; Hatice Özdemir Kocasakal, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi'nin Bir Kararı Çerçevesinde Mahkemelere De Yetki Veren Tahkim Anlaşmalarının Geçerliliği ve Bu Geçerliliğin Tespitinin Mahkemeler Tarafından Yapılıp Yapılamayacağı, Prof. Dr. Hamdi Yasaman' a Armağan, On İki Levha, İstanbul, 2017, s. 522 (Tahkim Anlaşması); Yöney, s. 7.

³³⁸ Tahkim anlaşmasının bağımsızlığı hakkında detaylı bilgi için bkz. Mustafa Erkan, Tahkim Şartının Ayrılabilirliği Prensibinin Asıl Sözleşmenin Yokluğu Durumunda Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.17, S. 1, 2013, s. 535-562.

unsuru içermeyen, tahkim yeri olarak Türkiye'nin kararlaştırıldığı ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu [MTK] hükümlerinin uygulanmasının kararlaştırılmadığı tahkim yargılamalarında tahkim anlaşmasının geçerliliği Türk Hukukuna tabidir (HMK'ya tabi tahkim yargılamasında). Bununla birlikte, MTK'nın kapsamına giren veya tahkim yeri olarak Türkiye dışında bir yerin kararlaştırıldığı tahkim yargılamalarında, tahkim anlaşmasının geçerliliğinin tabi olduğu hukuk bu hususun incelendiği aşamaya göre farklılık gösterebilmektedir. İptal davası ve tenfiz davası aşamasında MTK'ya tabi tahkim yargılamalarında tahkim anlaşmalarının geçerliliği tarafların bu konuda bir hukuk seçimi yapmaları halinde bu hukuka, yapmamaları halinde ise Türk hukukuna tabi kılınmıştır³³⁹. Hakem heyetleri ise önlerine gelen tahkim anlaşmasının geçerli olup olmadığına çoğunlukla hakem kararının icrasına engel olmaması amacıyla tahkim yeri hukukunu dikkate alarak karar vermektedir³⁴⁰. Bu anlayış UNCITRAL Model Kanunu'nda benimsenen anlayış olup bu hususta birçok devlet hukukunda benzer hükümler öngörülmüştür³⁴¹. Tahkim yeri Türkiye dışında olan ve MTK kapsamında olmayan tahkim yargılamalarında tahkim anlaşmalarının tanıma-tenfiz davası öncesi aşamalarda mahkemelerce geçerliliğinin hangi hukuka göre belirleneceği konusunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. İlk görüşe göre, bu ihtimalde de Türk mahkemeleri tahkim anlaşmasının geçerliliğine MTK m. 4/3 uyarınca belirlenecek hukuka göre karar vermelidir³⁴². İkinci görüş ise bu ihtimalde bir kanun boşluğu söz konusu olduğu ve bu boşluğun New York Sözleşmesi m. 5/1-a'nın kıyasen uygulanması neticesinde öncelikle tarafların seçtiği hukuk yoksa hakem kararının verildiği yer kanunu dikkate alınarak doldurulması gerektiğini savunmaktadır³⁴³.

Spor uyuşmazlıklarının çözümünde ihtiyari tahkime başvuru, çoğunlukla taraflar arasında akdedilen sözleşmelerde yer alan tahkim şartına istinaden yapılmaktadır. Söz konusu tahkim şartı, özellikle sporcu ve diğer çalışanlar ile kulüp arasındaki iş sözleşmesinde, menajerler ile spor kulübü veya sporcu arasındaki menajerlik sözleşmesinde, sporcuya lisans verilirken kendisinden alınan taahhütnamelerde, kulüplerin spor organizasyonlarına tescil işlemlerinde yer almaktadır.

İlgililerin spor organizasyonlarına katılmaları için sözleşme, anlaşma ve katılım belgesi vb. belgeleri imzalamalarının zorunlu tutulması ve bu belgelerde tahkim şartının yer alması sebebiyle tarafların tahkim yoluna başvuru hususunda iradelerinin açık olup olmadığı sorusu gündeme

³³⁹ MTK m.4/3, m.15/A/1-a, New York Sözleşmesi m.5/1-a, MÖHUK m.62/e.

³⁴⁰ Özel, s. 86.

³⁴¹ UNCITRAL Model Kanunu m.34/2/a-i. İsviçre Hukukunda bu hususta bir maddi hukuk kuralı öngörülmüştür. İsviçre MÖHK m.178/2 uyarınca tahkim sözleşmesi taraflarca seçilen hukuka veya uyuşmazlığın esasına uygulanan hukuka ve özellikle temel sözleşmeye uygulanan hukuka ya da İsviçre hukukuna uygun olması halinde geçerli kabul edilmektedir. Bkz. Özel, s. 82.

³⁴² Özel, s. 81-82.

³⁴³ Lew, Mistelis, Kröll, s. 119; Yöney, s.27-28. Aksi yöndeki görüş için bkz. Özel, s. 81-82.

gelmektedir. Bu sorun, aslında sporun disiplinine ve yönetimine ilişkin uyuşmazlıklarda daha sık görülmektedir. Zira, tahkim şartı ile sportif uyuşmazlık çözüm mercileri yetkilendirilmektedir. Örneğin; ulusal ve uluslararası spor federasyonlarının kurulları ve Spor Tahkim Mahkemesi, bu yöntemle yetkilendirilmektedir. Bu mercilerin yukarıda bahsedilen yöntemlerle yetkilendirilmeleri üzerine yürüttükleri tahkim yargılaması bir ihtiyari tahkim yargılaması olmayıp, zorunlu tahkim olarak nitelendirilmektedir³⁴⁴. Örneğin, CAS Temyiz Dairesine yapılan başvurular.

Yasal düzenlemelerle zorunlu tahkime tabi tutulan sporun yönetimine ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların tahkim yargılamasına konu edilmesinde taraflar arasında tahkim anlaşmasının bulunmasına ihtiyaç yoktur³⁴⁵.

iii. Spor Uyuşmazlıklarının Çözümünde Başvurulan İhtiyari Tahkim Türleri

Spor uyuşmazlıklarının ihtiyari tahkim yöntemi ile çözümünde üç farklı tahkim türü ile karşılaşılmaktadır: ad hoc tahkim yargılaması, sportif uyuşmazlık çözüm mercilerince yürütülen ihtiyari tahkim yargılaması ve kurumsal tahkim yargılaması. Her bir tahkim türü ayrı başlıklar altında incelenecektir.

(1) Ad-Hoc Tahkim

Ad-hoc tahkim, milli veya milletlerarası tahkim kurumlarının veya merkezlerinin yetkilendirilmediği tahkim türüdür. Bu tahkim türünde, taraflar arasındaki uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümünde hakem heyeti dışında herhangi bir kurum ve merkez görev almamaktadır.

Spor uyuşmazlıklarının Türk hukuku uyarınca ad-hoc tahkim yoluyla çözümü, 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu [MTK]³⁴⁶ veya 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu [HMK]³⁴⁷ hükümlerine göre yürütülecektir. Yabancılik unsuru içeren ve tahkim yeri Türkiye olan veya yabancılik unsuru içeren ve tahkim yeri Türkiye olmasa dahi MTK'nın uygulanacağını kararlaştırıldığı tahkim yargılamaları MTK (m. 1/3)' ya göre yürütülmektedir. Yabancılik unsuru içermeyen (MTK'nın kapsamına girmeyen) ve tahkim yeri olarak Türkiye'nin kararlaştırıldığı tahkim yargılamaları ise HMK (m. 407) hükümlerine tabi olarak yürütülmektedir.

³⁴⁴ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para.109.

³⁴⁵ Ekşi, s.139.

³⁴⁶ RG. T. 5.7.2001, S. 24453.

³⁴⁷ RG: T.4.2.2011, S.27836.

(2) Tahkim Merkezlerince Yürütülen Tahkim Yargılaması

aa. Genel Olarak

Kurumsal tahkim, tahkim yargılamasının belirli bir merkezin veya kurumun kontrolünde gerçekleştiği tahkim türüdür. Bu türde, taraflar tahkim yargılaması için belirli bir merkezi veya kurumu yetkilendirerek aralarındaki uyuşmazlığın bu merkezin veya kurumun kuralları uyarınca çözülmesini kararlaştırmış olmaktadır.

Tahkim yargılamasında irade serbestisi prensibinin temel alınmasının bir sonucu veya avantajı da tahkim yargılamasının usul kurallarının taraflarca serbestçe belirlenebilmesidir. Bu imkân, taraflara aynı zamanda yargılama usulü kurallarının belirlenmesi külfetini yüklemektedir. Taraflar, bir tahkim merkezini veya kurumunu yetkilendirerek hem tahkimde uygulanacak usul kurallarının belirleme külfetinden kurtulmuş olmakta hem de alanında uzman ve tecrübeli kişilerce hazırlanmış tahkim kurallarına tabi olarak uyuşmazlıklarını çözmektedirler.

Ülkemizde spor uyuşmazlıklarının çözümünde uzmanlaşmış bir tahkim merkezi veya kurumu bulunmamaktadır. Fakat, tarafların, aralarındaki sözleşmesel ilişkilerden doğan spor uyuşmazlıklarının çözümünde mevcut tahkim merkezlerine başvurularında herhangi bir hukuki engel ve sakınca bulunmamaktadır. Bu doğrultuda, İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi [İTOTAM], İstanbul Tahkim Merkezi [ISTAC], Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Tahkimi veya Türkiye Barolar Birliği Tahkim Merkezi yetkilendirilebilir.

Spor uyuşmazlıklarının çözümünde milletlerarası tahkim merkezi olarak ise Spor Tahkim Mahkemesi, Amerikan Tahkim Derneği/Uluslararası Uyuşmazlık Çözüm Merkezi (AAA/ICDR), İstanbul Tahkim Merkezi, İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi, Milletlerarası Ticaret Odası Tahkim Divanı (ICC), Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi (LCIA), DIS Alman Spor Tahkim Mahkemesi (DIS-Deutsche Sportschiedsgericht) vb. bütün kurumsal tahkim merkezleri yetkilendirilebilir. Bu başlık altındaki incelememizde, spor uyuşmazlıklarının çözümünde sıklıkla başvurulması sebebiyle Spor Tahkim Mahkemesi İlk Derece Tahkim Dairesi ve Türkiye’de sıklıkla başvurulması sebebiyle İstanbul Tahkim Merkezi ele alınacaktır.

ab. Türkiye’deki Kurumsal Tahkim Merkezleri

Türkiye’de, Spor uyuşmazlıklarının çözümünde başvurulabilecek birçok tahkim merkezi bulunmaktadır. İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC), İTOTAM Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (İTOTAM), Türkiye Odalar ve Borsalar Tahkim Birliği (TOBB) Tahkim Divanı, Türkiye Barolar Birliği Tahkim Merkezi, Enerji Uyuşmazlıkları Tahkim Merkezi (EDAC) ve İslam İşbirliği Teşkilatı Tahkim Merkezi Türkiye’deki önde gelen merkezlerdendir.

İlk olarak, İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC)'ne başvurulabilir. ISTAC, İstanbul Finans Merkezi Projesi kapsamında geliştirilen bir proje kapsamında 6570 sayılı İstanbul Tahkim Merkezi Kanunu³⁴⁸ ile 2014 yılında kurulmuş bir tahkim merkezidir³⁴⁹. ISTAC, özel hukuk hükümlerine tabi tüzel kişiliği haiz bir kuruluştur. ISTAC, Tahkim ve Arabuluculuk Kuralları uyarınca kurumsal tahkim hizmeti sunan bağımsız bir tahkim kurumudur (*ISTAC Tahkim ve Arabuluculuk Kuralları m. 1*). Kuruluş yöntemi bakımından farklılık arz etse de fonksiyonu, işlevi, mevcut uygulaması bakımından milletlerarası ticari tahkim yargılaması anlamında kurumsal tahkim merkezi niteliğini haizdir. Bu kapsamda, yetkilendirilmesi halinde sözleşmesel uyuşmazlıkların nihai olarak çözümünde başvurulabilir³⁵⁰. Uygulamaya bakıldığında ise tahkime elverişli sportif uyuşmazlıkların, özellikle kulüp ile sporcular arasındaki sözleşmesel uyuşmazlıkların, çözümünde başvurulduğu görülmektedir³⁵¹.

ISTAC bünyesinde oluşturulan hakem heyetleri, HMK veya MTK anlamında hakem heyeti niteliğindedir. Bu doğrultuda, bu heyetlerce verilen kararlara karşı (tarafların tahkim yerini Türkiye dışında bir yer olarak kararlaştırmamış olmaları halinde) bölge adliye mahkemelerinde iptal davası açılması mümkündür (*MTK m. 15, HMK m. 439*).

İkinci olarak ise ticari yönü olan spor uyuşmazlıklarının çözümünde İTOTAM Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (İTOTAM)'ne başvurulabilir. İTOTAM, kurulduğu 16 Ekim 2014 tairinden bu yana ulusal ve uluslararası ticari uyuşmazlıkların çözümünde başvurulabilen bir tahkim merkezidir. İTOTAM, tahkim yargılamalarını, tahkim hukukundaki yeni gelişmeler ve çağdaş tahkim anlayışı ışığında hazırlanan İTOTAM Tahkim Kuralları uyarınca yürütmektedir. İTOTAM Arabuluculuk Kuralları ise 12 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İTOTAM nezdinden oluşturulan hakem heyetlerince verilen hakem kararları gerçek bir hakem kararı niteliğindedir ve bu kararlar aleyhine (tarafların tahkim yerini Türkiye dışında bir yer olarak kararlaştırmamış olmaları halinde) bölge adliye mahkemelerinde iptal davası açılması mümkündür (*MTK m. 15, HMK m. 439*).

2. Spor Uyuşmazlıklarının Arabuluculuk Yoluyla Çözümü

Arabuluculuk, yargılama yetkisi olmayan üçüncü bir kişinin yardımıyla taraflar arasındaki

---

³⁴⁸ RG: 29.11.2014, 29190.

³⁴⁹ Akıncı, s. 651; Ziya Akıncı, İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC), içinde Editörler: Metin Kıratlı, Hakkı Susmaz, Eda Manav Özdemir ve Güray Özsu, Tahkimle İlgili Kamu Çalışma Grubuna Yönelik Arabuluculuk ve Tahkimde Güncel Gelişmeler Seminer Kitabı (7-8 Aralık 2022), Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Hukuk Ve Mevzuat Genel Müdürlüğü, Mayıs 2023, s. 3 (İstanbul Tahkim Merkezi).

³⁵⁰ ISTAC yargıla kuralları hakkında detaylı bilgi ve değerlendirme için bkz. Akıncı, s. 651-703.

³⁵¹ Akıncı, İstanbul Tahkim Merkezi, s. 6.

uyuşmazlığın dostane bir şekilde çözüme kavuşturmak için çaba sarf edilen süreçtir³⁵². Spor uyuşmazlıklarının çözümünde de arabuluculuğa başvurulması mümkündür.

Taraflar, üzerinde uzlaşma sağlayabilecekleri uyuşmazlıkların çözümü için arabuluculuğa başvurabilirler. Tarafların üzerinde uzlaşma sağlayabildikleri spor uyuşmazlıkları, çoğunlukla sözleşmesel ilişkilerden doğan uyuşmazlıklardır³⁵³. Sözleşmesel uyuşmazlıklar dışında, sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklarda olduğu gibi arabuluculuğa başvurulamayacağı kabul edilmektedir³⁵⁴. Uluslararası spor uyuşmazlıklarının çözümünde önemli rol oynayan ve sıklıkla başvuru Spor Tahkim Mahkemesi'ne yapılacak arabuluculuk başvurularının sözleşmesel uyuşmazlıklar ile sınırlandırılmış olması³⁵⁵ söz konusu değerlendirmeyi teyit etmektedir³⁵⁶.

D. Spor Uyuşmazlıklarının Spor Tahkim Mahkemesi Tarafından Çözümü

1. Genel Olarak

Spor Tahkim Mahkemesi, sportif kuruluşlardan bağımsız, spor uyuşmazlıklarının tahkim ve arabuluculuk yöntemleri ile çözümünü kolaylaştırmaya yönelik hizmet sunan İsviçre Lozan merkezli bir tahkim kurumudur³⁵⁷. Adında mahkeme ifadesi yer almasına rağmen bir devlet mahkemesi olmayıp yapılan başvuruya göre kurumsal tahkim merkezi³⁵⁸ veya sportif uyuşmazlık çözüm merci niteliğindedir.

CAS, önüne gelen spor uyuşmazlıklarını kendi hazırladığı kurallara tabi olarak her bir uyuşmazlık özelinde oluşturduğu heyetlerle çözüme kavuşturmaktadır. CAS'ın görevi, uyuşmazlıkları çözüme kavuşturacak heyetleri oluşturmak ve yargılamanın sağlıklı bir şekilde yürütülmesini denetlemek ve bu hususlarda gerekli altyapıyı sağlamaktır (*CAS Kodu S12/1,2*).

³⁵² Mustafa Erkan, Arabuluculuk ve Singapur Sözleşmesi, On İki Levha, İstanbul, 2020, s. 20. Benzer bir tanım 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu m. 2/1-b, 2008/52 sayılı Avrupa Birliği Arabuluculuk Direktifi m. 3 ve Arabuluculuk Sonunda Yapılan Uluslararası Sulh Anlaşmalarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Singapur Sözleşmesi) m. 2/3'de benzer bir tanım yapılmıştır.

³⁵³ Küçükgüngör, Alternatif Çözüm Yöntemleri, s. 65; Erdal, s. 35.

³⁵⁴ Küçükgüngör, Alternatif Çözüm Yöntemleri, s. 65-66.

³⁵⁵ CAS Mediation Rules Article 1.2. İlgili hükümde kural olarak disiplin uyuşmazlıklarına ilişkin olarak arabuluculuğa başvurulamayacağı ancak somut olayın şartlarının gerektirmesi ve tarafların açıkça rıza göstermeleri durumunda diğer disiplin konularına ilişkin uyuşmazlıklar için başvurulabileceği öngörülmüştür. Bkz. <https://www.tas-cas.org/en/mediation/rules.html> (Erişim Tarihi: 21.03.2022).

³⁵⁶ CAS Arabuluculuk süreci hakkında detaylı bilgi için bkz. Nihat Güman, Spor Tahkim Mahkemesi Arabuluculuk (Mediasyon-Uzlaştırma) Kuralları", Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye Armağan, Y. 2009, C.1, İstanbul, s. 799-805; Esendal, s. 157-162.

³⁵⁷ Kısmet Erkiner, Uluslararası Tahkim Mahkemesi <<C.A.S.>> <2020 Değişikliklerini İçeren> Açıklamalı İngilizce-Türkçe Mevzuatı, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul, Aralık 2010, s. xv; Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 163.

³⁵⁸ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 163; Kalafatoğlu, CAS, s. 359.

Spor Tahkim Mahkemesi, spor uyuşmazlıklarının çözümünde sportif uyuşmazlık çözüm mercilerinin ve devlet yargılamasının olumsuz özelliklerini barındırmayan, tarafsızlığı ve bağımsızlığı haiz, sporun doğasına uygun olacak şekilde hızlı yargılama yapan, spor hukukunda uzman kişilerin yer aldığı, alınan kararların taraflar için bağlayıcı ve icra edilebilir nitelikte olduğu, devlet mahkemelerinin müdahalesinin mümkün olmadığı bir çözüm merkezine duyulan ihtiyaç doğrultusunda ortaya çıkmıştır³⁵⁹.

CAS'ın faaliyete başlaması, CAS'ın ilk Statü ve Tahkim Kuralları'nın Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından onaylanması ve 30 Haziran 1984 tarihinde yürürlüğe girmesiyle gerçekleşmiştir³⁶⁰. CAS, kuruluşunun ilk yıllarında spor uyuşmazlıklarının çözümünde bugünkü kadar tekel bir konumu haiz değildi. Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin (UOK) bünyesinde kurulması ve UOK karşısında mali özerkliğe sahip olmaması vb. sebeplerle bazı uluslararası federasyonlarca yetkilendirilmemişti. Fakat, 2003 yılında Dünya Dopingle Mücadele Kodu'nun uluslararası sportif kuruluşların düzenlemelerinde kendine yer bulması ve bu düzenlemeler kapsamında doping uyuşmazlıkların artması CAS'a yapılan başvuru sayısını artırmıştır. Netice itibariyle, uluslararası federasyonların ve kuruluşların tamamına yakınının CAS'ın yetkisini kabul etmesi neticesinde, CAS, spor uyuşmazlıklarını çözümünde tekel konumuna gelmiştir³⁶¹.

Hâlihazırdaki CAS yargılamalarında esas alınan Spor Tahkim Kodu (*Code of Sports-related Arbitration [CAS Kodu]*) ise kapsamlı değişiklikler getiren 1994 reformunun ardından 22 Kasım 1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Arabuluculuk Kuralları ise 2013 yılından itibaren CAS Kodundan ayrı olarak CAS Arabuluculuk Kuralları olarak yayınlanmaktadır³⁶². Söz konusu Kod yıllar içinde birçok kez değişikliğe ve eklemelere tabi tutulmuş olup çalışmamızda 2022 yılında yapılan değişiklik ve eklemeler sonrasında 01.02.2023 tarihinde yürürlüğe giren Kod hükümleri esas alınmıştır.

CAS'ın en üst organı Uluslararası Spor Tahkim Konseyi [“International Council of Arbitration for Sport”, “ICAS” veya “Konsey”]’dir³⁶³. Konseyin temel amacı, sporla ilgili uyuşmazlıkların tahkim veya arabuluculuk yoluyla çözümünü kolaylaştırmak ve CAS'ın bağımsızlığını ve tarafların haklarını korumaktır (*CAS Kodu S.2*). Ayrıca CAS'ın idaresi ve finansmanından da Konsey sorumludur. Bu kapsamda, CAS KoduS6 uyarınca Konseyin görev ve yetkileri şunlardır:

³⁵⁹ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 157.

³⁶⁰ <https://www.tas-cas.org/en/general-information/history-of-the-cas.html> (Erişim Tarihi: 04.12.2021).

³⁶¹ Margareta Baddeley, The extraordinary autonomy of sports bodies under Swiss law: lessons to be drawn, The International Sports Law Journal (2020) 20:3–17, pg. 9.

³⁶² <https://www.tas-cas.org/en/general-information/history-of-the-cas.html> (Erişim Tarihi: 04.12.2021).

³⁶³ Bkz. <https://www.tas-cas.org/en/general-information/history-of-the-cas.html> (Erişim Tarihi: 04.12.2021).

- Spor Tahkim Kodu'nu kabul etmek ve değiştirmek,
- Üyeleri arasından Başkanı, Başkan Vekillerini, CAS'ın Birinci Derecede Tahkim Dairesi Başkanı, Doping Mücadele Dairesi Başkanı, Temyiz Tahkim Dairesi Başkanı ve vekillerini seçmek,
- CAS daimî komisyonlarına (Üyelik Komisyonu [CAS Membership Commission], Sporcular Komisyonu [Athletes Commission] ve İtiraz Komisyonu [Challenge Commission]) atamalarını yapmak,
- CAS hakem ve arabulucu listesini belirleyecek hakemleri atamak ve gerektiğinde hakemleri listeden çıkarılmasına karar vermek,
- Hakemlere yönelik itirazları ve hakemlerin görevden alınmasını İtiraz Komisyonu aracılığıyla çözmek ve Usul Kurallarında belirtilen diğer görevleri yerine getirmek,
- CAS'ın finansmanından ve finansal raporlamasından sorumlu olmak,
- CAS Genel Sekreterini atamak ve Başkan'ın teklifi üzerine görevine son vermek,
- CAS Mahkeme Ofisi ve CAS Doping Mücadele Dairesi faaliyetlerini denetlemek,
- Alternatif duruşma merkezleri de dahil olmak üzere bölgesel veya yerel, kalıcı veya ad hoc tahkim hizmeti sağlamak,
- Yeterli mali imkânları olmayan gerçek kişilerin CAS tahkim yargılamasına başvurabilmelerini kolaylaştıracak adli yardım fonu ve fonların işleyişi hakkında CAS adli yardım rehberi oluşturmak,
- Tarafların haklarını korumak ve sporla ilgili uyuşmazlıkların tahkim ve arabuluculuk yoluyla çözümünü teşvik etmek için gerekli görebileceği her türlü tedbiri almak.

Uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulmasında görev alacak hakemler, CAS hakem listesine yazılan kişilerle sınırlıdır. CAS hakem listesine yazılacak kişiler, Konsey tarafından Üyelik Komisyonunca kendisine teklif edilen adaylar arasından seçilmektedir (*CAS KoduS13*)³⁶⁴. Seçilen hakemler, dört yıllık süre ile hakem listesinde yazılı kalmaktadır. Tekrardan listeye yazılmaları mümkündür. Hakem adaylarını ve hakemlikten çıkarılacak kişileri belirlemek ve Konseye teklif etmekle görevli Üyelik Komisyonu, biri Komisyon Başkanı olacak şekilde iki Konsey üyesi ve üç Daire Başkanı'ndan oluşmaktadır.

CAS'ın önüne gelen uyuşmazlıklar üç farklı Daire tarafından yürütölmektedir. Bu daireler şunlardır; İlk Derece Tahkim Dairesi (Ordinary Arbitration Division), Temyiz Tahkim Dairesi (The

³⁶⁴ Hakem adaylarının, gerekli hukuki eğitime, spor hukuku ve/veya uluslararası tahkim alanındaki yeterliliği ile tanınıyor olması, genel olarak iyi bir spor bilgisine ve en az bir CAS çalışma diline (İngilizce, Fransızca ve İspanyolca) hâkim olması aranmaktadır (CAS Kodu S14/1).

Appeals Arbitration Division) ve Dopingle Mücadele Dairesi (The Anti-Doping Division). Bu daireler sürekli Daire niteliğindedir. Bu dairelerin yanında sürekli olmayan ancak olimpiyat oyunları ve uluslararası organizasyonlarla sınırlı olarak görev yapmak üzere, 1996 yılından itibaren, Ad-Hoc Daireleri de oluşturulmaktadır³⁶⁵.

CAS mevzuatı, konularına göre ayrılarak Spor Tahkim Kodu, CAS Arabuluculuk Kuralları, CAS Dopingle Mücadele Dairesi Tahkim Kurallarından oluşmaktadır. CAS yargılamalarında son 1 Şubat 2023 tarihinde yapılan değişik hali ile Spor Tahkim Kodu (CAS Kodu), 1 Eylül 2013'te yürürlüğe giren ve 1 Ocak 2016 değişen CAS Arabuluculuk Kuralları ve 2019 yılında yürürlüğe giren 2021 yılında kısmen değişen CAS Dopingle Mücadele Dairesi Tahkim Kuralları uygulanmaktadır. Çalışmamızda da söz konusu kuralların ve statülerin son hali dikkate alınmıştır.

2. Spor Tahkim Mahkemesi Ad-Hoc Dairesince Uyuşmazlıkların Çözülmesi

Spor Tahkim Mahkemesi Ad Hoc Dairesi, olimpiyat oyunları ve önemli uluslararası müsabakalar esnasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümünde görev olmaktadır³⁶⁶. Olimpik Şart m. 61/2 uyarınca olimpiyat oyunları vesilesiyle veya bunlarla bağlantılı olarak ortaya çıkan ihtilafların çözümünde Spor Tahkim Mahkemesi münhasır yetkili kılınmıştır. Bunun yanında, atletlerin, antrenörlerin ve hakemlerin imzaladığı müsabaka katılım formunda yer alan tahkim anlaşmaları ile de oyunlar esnasında meydana gelecek uyuşmazlıkların çözümünde CAS yetkilendirilmektedir³⁶⁷. Bu yetkilendirmeye istinaden 1996 Atlanta Yaz Olimpiyat Oyunlarından itibaren her olimpiyat oyunları özelinde CAS Ad-Hoc Daireleri oluşturulmaktadır (*CAS Ad Hoc Dairesi Tahkim Kuralları m. 2/1*³⁶⁸). Daireye, Konseyin kendi üyeleri arasından atadığı kişi Başkanlık yapmaktadır. Dairede görev alacak hakemler bu hususta hazırlanan özel listeden seçilebilmektedir ve her oyunlar öncesinde bu liste yayınlanmaktadır. Başvuru üzerine hakem heyeti veya tek hakem, Daire Başkanı tarafından seçilmektedir.

Daire tarafından oluşturulan hakem heyetleri (veya tek hakem), CAS Ad-Hoc Dairesi Tahkim Kuralları uyarınca yargılama yürütmektedir. Hakem heyetleri, uyuşmazlığın bütün yönlerini göz önünde bulundurarak esas hakkında karar vermeye yetkilidir. Heyetler, Olimpik Antlaşma,

---

³⁶⁵ Bkz. Birinci Bölüm IV.D.2.

³⁶⁶ Spor Tahkim Mahkemesi Ad Hoc Dairesi'ne hakkında detaylı bilgi için bkz. Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 342-353; Mehmet Polat Kalafatoğlu, "Olimpiyat Oyunlarında CAS Tahkimi" içinde Mehmet Polat Kalafatoğlu (Edt.) Olimpiyat Oyunları ve Hukuk, Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Disiplinlerarası Hukuk Çalışmaları Serisi No.2, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 362-386 (CAS).

³⁶⁷ Kalafatoğlu, CAS, s. 364-365.

³⁶⁸ Kalafatoğlu, CAS, s. 362.

yürürlükteki yönetmelikler, hukukun genel ilkeleri ve uygulanmasını uygun gördüğü hukuk kurallarına tabi olarak karar vermektedir. Olimpiyat Oyunlarının sürdürülebilirliğinin sağlanması adına heyetin, başvuru anından itibaren 24 saat içinde kararını açıklaması gerekmektedir. Somut olayın özelliklerine göre Daire Başkanı tarafından bu süre uzatılabilmektedir (*CAS Ad-Hoc Dairesi Tahkim Kuralları m. 18*). Heyet, değerlendirmesi neticesinde uyuşmazlığın esası hakkında kesin hükmünü verebileceği gibi uyuşmazlığı Spor Tahkim Kodu uyarınca CAS tahkim yargılamasına havale edebilir. Bu noktada, uyuşmazlığın bir kısmı için kesin hükmünü açıklayıp, hakkında karar vermediği diğer kısmını CAS tahkim yargılamasına havale edebilir (*CAS Ad-Hoc Dairesi Tahkim Kuralları m. 20*).

Heyetin yürüttüğü yargılama, tahkim yeri İsviçre, Lozan olan İsviçre Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu 12. Bölüm kapsamında yürütülen bir tahkim yargılaması niteliğindedir. Bu nedenle, hakem heyeti kararlarına karşı İsviçre Federal Mahkemesi'nde iptal davası açılabilir³⁶⁹.

CAS ad-hoc tahkim yargılamalarına konu uyuşmazlıkların çoğunlukla sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar olması, Dairenin yetkisinin Olimpik Şart hükümlerinden doğması nedeniyle, kanaatimizce, Spor Tahkim Mahkemesi Ad-Hoc Dairesi zorunlu tahkim yargılamasının bir örneğidir.

3. Spor Tahkim Mahkemesi İlk Derece Tahkim Dairesince Uyuşmazlıkların Çözülmesi

CAS'ın uyuşmazlıkları ihtiyari tahkim yöntemiyle çözüme kavuşturması, literatürde ve uygulamada ilk derece tahkim yargılaması olarak adlandırılmasından ötürü kavram uyumu adına çalışmanın bundan sonraki bölümünde bu kavram üzerinden değerlendirme yapılacaktır. CAS ilk derece tahkim yargılamaları, İlk Derece Tahkim Dairesi (Ordinary Arbitration Division) tarafından yürütülmektedir. Bu doğrultuda Daire, uyuşmazlıkları ilk derece tahkim yargılaması ile çözüme kavuşturmakla sorumlu hakem heyetlerini oluşturmak ve Başkan veya vekili aracılığıyla usul kuralları hükümlerinin iyi uygulanmasını sağlayacak diğer tüm görevleri yerine getirmekle görevli ve yetkili kılınmıştır (*CAS Kodu S20/1-a*). Daire Başkanının ve ona vekâlet edecek vekilinin görevi ise tahkim başvurusu yapılması ile hakem heyeti oluşması anı arasındaki geçen sürede yargılama ile ilgili yapılması gereken işlemlerin yapılmasını sağlamaktır³⁷⁰.

CAS ilk derece tahkim yargılamalarında, CAS Kodu R27 ilâ 46 arasındaki kurallar uygulanmaktadır³⁷¹. CAS, ilk derece tahkim yargılaması birçok noktada temyiz tahkim

³⁶⁹ Kalafatoğlu, CAS, s. 383..

³⁷⁰ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s.165.

³⁷¹ CAS ilk derece tahkim yargılamalarında uygulanan kurallar hakkında detaylı bilgi ve inceleme için bkz. Erkiner, s. 50-62; Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 286-310; Gürkan Pak, Spor

yargılamasından farklılaşmaktadır. Öncelikle, bu yargılama türünde davacının tahkim talebini içeren dilekçesini (request for arbitration) CAS Sekreteryasına iletmesi ve CAS Kodu R64.1’de öngörülen ödemeyi yapması gerekmektedir. Bu dilekçede bulunması gerekenler, CAS Kodu R38’de ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. İkinci olarak, heyeti oluşturacak hakemlerin sayısı ve seçilme usulünün belirlenmesinde, tarafların iradesi esastır. Taraflar bu hususlarda anlaşamazsa veya süresinde seçimini yapmazlarsa daire başkanı, hakem sayısını veya ilgili hakemi seçmektedir. Seçilen hakemlerin gerekli nitelikleri (CAS Kodu R33) taşıyıp taşımadığının daire başkanı tarafından onaylanması gerekmektedir (CAS Kodu R40.3). Üçüncü olarak, üçüncü kişilerin yargılamaya katılması mümkündür (CAS Kodu R41.2). Dördüncü olarak ise bu yöntemde taraflar uzlaşma yoluyla uyuşmazlığı çözüme kavuşturmaları teşvik edilmekte olup, yargılamanın başlangıcından hakem kararı verildiği ana kadar tarafların uzlaşmaya (sulhe) sevk edilmesi mümkündür. Beşinci olarak, bu yargılama türünde gizlilik prensibi geçerlidir ve yargılamaya katılan herkes, hakem kararı da dahil, yargılama ile ilgili elde etmiş olduğu bilgileri açıklamama yükümlülüğü altındadır. Altıncı olarak, tahkim yargılaması yazılı (CAS Kodu R44.1) ve heyetin uygun ve gerekli görmesi halinde sözlü aşama (CAS Kodu R44.2) olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Yedinci olarak ise tarafların uyuşmazlığın esasına uygulanmak üzere bir ulusal hukuku veya hukuk kurallarını seçmesi mümkündür. Seçim yapmamış olmaları halinde İsviçre hukuku dikkate alınmaktadır. Ayrıca taraflar hakemlere hakkaniyete göre karar verme yetkisi tanıyabilirler (CAS Kodu R45). Sekizinci olarak, kararda heyetin çoğunluğunun oyu ile çoğunluk sağlanamaması halinde Başkanın görüşü esas alınmaktadır. Karar yazılı, imzalı ve tarihli olmalıdır. Taraflar aksini kararlaştırmadıkça gerekçe içermelidir. Karar, imzalanmadan önce şekil düzeltmeleri ve temel prensiplerle ilgili sorunlar hakkında heyetin dikkatini çekmesi için CAS Genel Sekreterine gönderilmektedir (CAS Kodu R46.1). Son olarak, yargılama giderleri hususunda davacının tahkim harcı olarak 1000 İsviçre Frank ödemesi, hakem heyeti oluşturulurken muhtemel yargılama giderleri için tarafların eşit oranda avans ödemesi, tarafların gösterdikleri tanık, bilirkişi veya tercümanın masraflarını kendi ödemesi gerekmektedir. Hakem kararı ile yargılama masrafları kesinleşmekte ve bu giderlere hangi tarafın hangi oranda üstleneceği belirtilmektedir. Yukarıda sayılan özellikler uyarınca CAS’ın bu tahkim türünde yaptığı yargılama hizmeti ile milletlerarası ticari tahkim yargılamalarının yürütüldüğü kurumsal tahkim yargılamalarına benzer bir kurumsal tahkim hizmeti veren bir kurum niteliğinde olduğu söylenmelidir³⁷².

Uyuşmazlıklarında Spor Tahkim Mahkemesi (CAS) Yargılama Usulü, Seçkin, Ankara, 2023, 77-95 (CAS).

³⁷² Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s.163; Antonio Rigozzi, Erika Hasler, Michael Roth, Introduction to the CAS Code, Chapter 15, The CAS Prosedural Rules in Manuel Arroyo (Ed.),

Hakemler, CAS hakem listesine yazılan kişiler ile sınırlıdır. Taraflarca hakem listesinden seçilen bir veya üç hakemden oluşan heyetler (panel) söz konusu kurallar uyarınca uyuşmazlığı çözüme kavuşturmaktalardır (CAS Kodu S12/1).

Spor uyuşmazlıklarının CAS ilk derece tahkim yargılamasına konu edilebilmesi için iki şartın sağlanması gerekmektedir (CAS Kodu R27). İlk olarak; taraflar, aralarındaki ilişkiden doğan uyuşmazlıkların çözümünde Spor Tahkim Mahkemesi'ni yetkilendirmiş olmalıdır. Söz konusu yetkilendirme, taraflar arasında imzalanan bir sözleşmede veya bir sportif kuruluşun tüzüğünde yer alan tahkim şartı³⁷³ olarak yahut tarafların sonradan yapacakları tahkim sözleşmesi ile gerçekleştirilebilmektedir. Tahkim anlaşmasının şekli geçerliliği ise münhasıran tahkim yeri olan İsviçre hukukuna tabidir. İsviçre Hukukunda tahkim anlaşmasının şeklen geçerliliğinin tabi olduğu kanun hükmü, tarafların yerleşim yeri veya mutad meskenlerinin İsviçre dışında olup olmadığına göre farklılık göstermesine rağmen her iki kanun benzer hükümler ihtiva etmektedir³⁷⁴. Bu kapsamda, tahkim anlaşmasının şekli geçerliliği, bu anlaşmanın mutlaka sonradan ispatına elverişli olacak şekilde bir metinde ifade edilmiş olmasına bağlıdır. Tarafların imzalarının bulunması ise zorunlu değildir³⁷⁵. Tahkim anlaşmasının maddi yönden geçerliliği için ise İsviçre MÖHFK m. 178/2 uyarınca üç alternatif hukuktan biri uyarınca geçerli olması yeterlidir. İlgili alternatif hukuklar şunlardır; taraflarca seçilen hukuk, uyuşmazlık konusu hukuki ilişkiye uygulanan hukuk veya İsviçre hukuku hükümleri³⁷⁶.

İkinci olarak ise taraflar arasındaki uyuşmazlığın sporla ilgili olması gerekmektedir. Sporla ilgili uyuşmazlıkların kapsamı CAS Kodu R27.2'de belirlenmiştir. İlgili düzenlemeye göre sporla

---

Arbitration in Switzerland: The Practitioner's Guide, 2nd edition, Volume II, Kluwer Law International, 2018, s. 1426.

³⁷³ CAS tarafından önerilen tahkim şartı modeli şu şekildedir:

"Bu sözleşmeden kaynaklanan veya onunla ilgili her türlü uyuşmazlık münhasıran İsviçre Lozan'da bulunan Spor Tahkim Mahkemesi tarafından ve Spor Tahkim Kodu Hükümlerine göre kesin olarak çözümlenecektir."

İngilizce orijinal metin ise şu şekildedir;

"Any dispute arising from or related to the present contract will be submitted exclusively to the Court of Arbitration for Sport in Lausanne, Switzerland, and resolved definitively in accordance with the Code of sports-related arbitration."

Tarafların ayrıca heyeti oluşturacak kişi sayısını ("The Panel will consist of one [or three] arbitrator(s).") veya yargılamanın hangi dilde yürütüleceğini de ("The language of the arbitration will be...") tahkim şartı ile birlikte kararlaştırmaları mümkündür. Bkz. www.fas-cas.org/en/arbitration/standard-clauses.html (Erişim Tarihi: 16.11.2021).

³⁷⁴ İsviçre Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu m.178/1, İsviçre Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 358. Bkz. Kocasakal, s. 183 dn. 701.

³⁷⁵ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 183.

³⁷⁶ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 186.

ilgili prensip uyuşmazlıkları veya sporun uygulanmasından veya gelişiminden ve genel olarak spor ile ilgili her türlü faaliyetten kaynaklanan parasal veya diğer menfaatlerle ilgili uyuşmazlıklar sporla ilgili uyuşmazlıkların kapsamına girmektedir. Düzenlemede, sporla ilgili uyuşmazlıkların kapsamı oldukça geniş tutulmuştur. Uyuşmazlığın sporla ilgili olmasında, tarafların sıfatından ziyade uyuşmazlığın spor faaliyetleri ile olan ilişkisi dikkate alınmaktadır. Bu bağlamda sporcunun veya spor kulübü veya spor federasyonunun taraf olduğu bütün uyuşmazlıklar, CAS Kodu anlamında sporla ilgili uyuşmazlık olarak kabul edilmemektedir.

CAS'a başvuru için tarafların arasındaki uyuşmazlığın sporla ilgili olmasının yanında ilgili uyuşmazlığın tahkime elverişli olması da gerekmektedir. Tahkime elverişlilik, uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözülmeye elverişli olup olmadığıdır³⁷⁷. CAS'a yapılan başvurularda spor uyuşmazlıklarının tahkime elverişliliği, tahkim yeri hukuku olan İsviçre Hukukuna tabidir³⁷⁸. İsviçre Hukukunda tarafların yerleşim yeri veya mutad meskeni İsviçre'de olması halinde iç tahkim kuralları olan İsviçre Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 354 uyarınca tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabildikleri konulardan doğan uyuşmazlıklar tahkime elverişlidir. Taraflardan birinin yerleşim yeri veya mutad meskeninin İsviçre dışında olması halinde milletlerarası tahkim kuralları devreye girmekte ve bu ihtimalde de İsviçre MÖHFK m. 177/1 uyarınca malvarlığına ilişkin tüm uyuşmazlıkların tahkime elverişli olduğu kabul edilmektedir.

Bir sporcunun vatandaşlığı, evliliği veya cinsiyetine ilişkin uyuşmazlıklar gerek iç tahkim gerekse de milletlerarası tahkim bakımından CAS ilk derece tahkim yargılamasına elverişli değildir³⁷⁹. Bu konularda verilen kararlar üzerine sporcunun hangi kategoride yarışacağını tespitinin ise tahkime elverişli olduğu kabul edilmektedir³⁸⁰. Sporla ilgili ticari sözleşmelerden, sporcu veya teknik direktör veya antrenörler ile kulüpler arasındaki iş sözleşmesinden, sporcu transferi veya geçici transfer sözleşmesinden, sporcu temsilciliği sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklar CAS ilk derece tahkim yargılamasına elverişlidir. Oyun kuralları ihlalden kaynaklanan uyuşmazlıklar ise mahkemelerin denetim yetkisi dışında olması sebebiyle tahkime elverişli değildir³⁸¹. Bunun yanı sıra, oyun kuralı ihlalden kaynaklanan disiplin uyuşmazlıklarının profesyonel bir sporcunun veya spor kulübünün

³⁷⁷ Özel, s. 38; Huysal, s. 12; Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 223.

³⁷⁸ Rigozzi, L'arbitrage, s. 355 (Aktaran Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 224); Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 224.

³⁷⁹ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 226.

³⁸⁰ Pierre Jolidon, L'arbitrage dans le sport, in, Chapitres Choisis du droit du sport, Etudes et Recherches du GISS (Groupe Interfacultaires Sciences du Sport), Editions Médecine et Hygiène, Genève, 1993, s. 53 (L'arbitrage) (Aktaran Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 226-227).

³⁸¹ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 227-228. Birçok ulusal ve uluslararası federasyon statülerinde oyun kuralı ihlallerine ilişkin uyuşmazlıkları CAS'ın denetim yetkisi dışında tutmuştur. FIFA Statüsü m.67/3, UEFA Statüsü m.63.

malvarlığı üzerinde de etkileri olması halinde bu tür uyuşmazlıkların tahkime elverişli olduğu kabul edilmektedir³⁸². Bu tür uyuşmazlıklara; müsabakadan men, diskalifiye, müsabakalara alınmama, şampiyonaya alınmama, uzun süreli saha kapatma gibi yaptırımları öngören kararlar örnek gösterilebilir.

CAS ilk derece tahkim yargılaması neticesinde hakem heyeti tarafından verilen hakem kararı, sekreteryaya tarafından taraflara tebliğ edildiği tarihten itibaren taraflar açısından bağlayıcı ve icra edilebilir bir karar niteliği kazanmaktadır (*CAS Kodu R46*). Karara karşı kararın tebliğinden itibaren otuz (30) gün içinde İsviçre Federal Mahkemesi'nde iptal davası açılabilir.

4. Spor Tahkim Mahkemesi Temyiz Tahkim Dairesince Uyuşmazlıkların Çözülmesi

Spor Tahkim Mahkemesi'nin spor uyuşmazlıklarının çözümünde verdiği hizmetlerden en önemlisi, uluslararası sportif uyuşmazlık çözüm mercilerince verilen kararların temyiz incelemesini yapmaktır. Spor Tahkim Mahkemesi'nin bu görevi Temyiz Tahkim Dairesince yerine getirilmektedir. Uluslararası sportif uyuşmazlık çözüm mercilerince veya sportif kuruluşlarca alınan kararların temyiz incelemesi için Spor Tahkim Mahkemesi'ne başvurulabilmesi için Mahkemenin bu konuda yetkilendirilmiş olması, uyuşmazlık konusunun CAS Kodu'nun kapsamına girmesi ve son olarak ilgili sportif uyuşmazlık çözüm mekanizması içinde veya sportif kuruluşun statü ve talimatlarında öngörülen bütün başvuru yollarının tüketilmiş olması gerekmektedir (*CAS Kodu m. R47/1*)³⁸³. Bunun yanında, bir sportif kuruluşun çeşitli düzenlemeleri ile yetkilendirmesi neticesinde CAS'ın ilgili sportif kuruluşun uyuşmazlıkları hakkında ilk derece merci olarak verdiği kararlara karşı temyiz merci olarak CAS'a başvurulabilmesi için de aynı şartlar geçerlidir (*CAS Kodu m. R47/2*).

Spor Tahkim Mahkemesi'nin temyiz merci olarak yetkilendirilmesi, sportif kuruluşun statü veya tüzüğünde tahkim şartının bulunması veya taraflar arasında bu yönde bir özel tahkim anlaşmasının yapılması ile gerçekleştirilmektedir. Çalışmanın tarihi itibarıyla, birçok uluslararası spor federasyonu ve diğer sportif kuruluşlarının statüsünde federasyon veya kuruluş bünyesinde verilen nihai kararlara karşı temyiz merci olarak CAS münhasıran yetkilendirilmiş durumdadır³⁸⁴. Söz konusu yetkilendirme, federasyon üyeleri ve diğer kişiler için de bağlayıcı niteliktedir. Doğrudan bağlayıcı olan kişilere sporcular dâhil olmasa da sporcuların ilgili federasyonun düzenlediği organizasyon ve müsabakalara katılım süreçlerindeki lisans başvurularında, kayıt formlarında veya kulüp ile sporcu

³⁸² Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 233.

³⁸³ Söz konusu şartlara ilişkin detaylı değerlendirme için bkz. Alper Çağrı Yılmaz, FIFA ve CAS Kuralları Çerçevesinde Uluslararası Nitelikli Futbolcu Sözleşmesinin Feshi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 281-301.

³⁸⁴ FIFA Statüsü m.67; IOC Olimpiyat Şartı m.61/1; FIBA Genel Statüsü m. 40; IAAF Anayasası m.84.

arasındaki sözleşmelerde federasyon kurallarına uyulacağı taahhüdü alınarak sporcular bakımından da CAS'ın yetkisinin bağlayıcı olması sağlanmaktadır³⁸⁵.

CAS'ın İsviçre merkezli kurumsal bir tahkim merkezi niteliğinde olması sebebiyle kararlarına karşı hakem kararının iptali istemiyle İsviçre Federal Mahkemesi'ne başvuru yapılması mümkündür.

5. CAS Hakem Kararlarına Karşı İsviçre Federal Mahkemesi'nde İptal Davası Açılması

Uluslararası sportif kuruluşların önemli bir çoğunluğu İsviçre merkezli dernek veya vakıf statüsündedir. Bu kuruluşların bünyesinde görev yapan kurulların kararlarına karşı başvuru yapılabilen Spor Tahkim Mahkemesi de İsviçre'de faaliyet gösteren kurumsal bir tahkim merkezidir. Bunun yanında, spor uyuşmazlıklarıyla sınırlı olarak faaliyet gösteren diğer tahkim merkezleri, tahkim kurulları da (BAT) İsviçre merkezlidir. Bu mercilerin verdikleri kararların hakem kararı niteliğinde olması sebebiyle, temel hakların ihlali iddiasıyla bu kararlara karşı başvurulabilecek tek ulusal yargı merci, İsviçre Federal Mahkemesi'dir. İsviçre Federal Mahkemesine karşı yapılacak başvuru ise hakem kararının iptali talebidir.

İsviçre Milletlerarası Özel Hukuk Hakkındaki Federal Kanunu (İsviçre MÖHFK) m. 191 uyarınca taraflardan birinin yerleşim yeri, mutad meskeni veya merkezi İsviçre dışında olduğu hakem heyetlerinin verdiği kararlara karşı yalnızca İsviçre Federal Mahkemesi'nde iptal davası açılabilmektedir. Bu doğrultuda, CAS hakem kararlarında olduğu gibi, tahkim yeri İsviçre olan hakem kararı niteliğindeki sportif uyuşmazlık çözüm merci kararlarına karşı sadece İsviçre Federal Mahkemesi'nde iptal davası açılabilir³⁸⁶. CAS'ın spor uyuşmazlıklarının çözümündeki baskın rolüne istinaden, İsviçre Federal Mahkemesi'ne yapılacak başvuru CAS özelinde değerlendirilecektir.

CAS'ın her iki derece yargılaması kapsamında verilen hakem kararları, taraflar için bağlayıcı ve kesin kararlardır (CAS Kodu m. R46/2, R59/4). Söz konusu tahkim yargılamalarında tahkim yerinin İsviçre, Lozan olması (CAS Kodu m. R28), bu kararlara karşı yapılabilecek başvuruların tayininde İsviçre Hukukunu yetkili kılmaktadır³⁸⁷. Duruşmaların, tahkim yeri dışında gerçekleşmiş olması, tahkim yerinin İsviçre, Lozan olmasına engel değildir.

İsviçre MÖHFK m. 192/1, her iki tarafın yerleşim yeri, mutad meskeni veya merkezinin

³⁸⁵ Rigozzi, L'arbitrage, s. 414 (Aktaran Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s.193); Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s.192-193.

³⁸⁶ Türker Aslan, Spor Tahkim Mahkemesi (CAS-TAS), içinde Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu "Av. Atılâ Elmas" Armağanı, Editörler: Tacar Çağlar, Hediye Gökçe Baykal, Boğaçhan Çağatay, Alev Aybers, Ankara, 2012, s. 96 (CAS).

³⁸⁷ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 353; Ekşi, s. 544.

İsviçre’de bulunmaması halinde tarafların tahkim anlaşmasında veya hakem kararının verilmesi sonrasında yapacakları anlaşma ile hakem kararına karşı İsviçre Federal Mahkemesi’ne iptal başvurusu yapmaktan feragat etmelerine veya yapılan başvurularda dikkate alınacak iptal sebeplerini sınırlamalarına imkân sağlamaktadır. Ancak gerek doktrin gerek İsviçre Federal Mahkemesi kararlarında CAS temyiz tahkim yargılaması kararları yönünden bu hükmün uygulanabilir olmadığı görüşü hâkimdir. Söz konusu görüşlerin gerekçesi olarak ilgili düzenlemenin tarafların İsviçre ile olan zayıf bağlantısı sebebiyle hakem kararının İsviçre dışında bir ülkede tenfizi esnasında mahkemelerce denetlenecek öngörüsü ile düzenlendiği ve CAS kararları için bu türde bir denetimin söz konusu olmadığı, tarafların CAS’ı yetkilendiren tahkim anlaşmasını imzalamasının sportif faaliyete katılması için zorunlu tutulması, özellikle profesyonel sporcuların geçimini bu tür spor etkinliklerinden sağlamaları sebebiyle bu tür anlaşmada yer alan bir feragatin geçerli olmayacağı ileri sürülmektedir³⁸⁸. İsviçre Federal Mahkemesi ise **Guillermo Canas v. ATP Tour** davasında, sporcunun yazılı beyan ile yaptığı feragatin geçersiz olduğunu, feragati öngören hükmün düzenlenmesinde spor tahkiminin öngörülmediği, hükmün milletlerarası ticari tahkime özgü olduğu, feragat için tarafların yerleşim yerinin İsviçre dışında olması şartının birçok uluslararası federasyonun İsviçre’de bulunması sebebiyle sağlanamadığını, maddenin öngördüğü şartlar sağlanmış olsa bile sporcuların spor etkinliklere katılmak için ilgili anlaşmaları kabul etmek zorunda kalmaları sebebiyle hükmün sporcular için uygulanamayacağına karar verilmiştir³⁸⁹.

CAS hakem kararlarının iptali prosedürü, diğer hakem kararlarının iptalinden farklı değildir. Prosedür, 17 Haziran 2005 tarihli İsviçre Federal Mahkeme Kanunu [İFMK] 77 ilâ 119a madde hükümleri uyarınca yürütülmektedir. İFMK m. 100 uyarınca kararın tebliğinden itibaren 30 gün içinde başvuru yapılması gerekmektedir. Başvuru, posta yoluyla veya İsviçre Konsoloslukları aracılığı ile yapılabilir. Başvuru üzerine Federal Mahkeme, İsviçre MÖHFK m.190 ilâ 192 hükümlerinde sayılan sebeplerle sınırlı olarak hakem kararını denetlemektedir. Denetim sonucunda Mahkeme, uyuşmazlığın esası hakkında karar vermekle yetkili olmayıp sadece kararın iptaline ya da başvurunun reddine karar verebilir³⁹⁰.

Adil yargılanma hakkının ihlali, hakem kararlarının iptal sebepleri arasında yer almamaktadır.

³⁸⁸ Jan Łukomski, Arbitration Clauses in Sport Governing Bodies’ Statutes: Consent or Constraint? Analysis From The Perspective of Article 6(1) of The European Convention on Human Rights, International Sports Law Journal (2013) 13 s. 68; Antonio Rigozzi, Challenging Awards of the Court of Arbitration for Sport, Journal of International Dispute Settlement, Vol. 1, No. 1 (2010), s. 228.

³⁸⁹ Federal Tribunal 4P.172/2006 Judgment of 22 March 2007 1st Civil Law Court, Guillermo Cañas v. ATP Tour, Court of Arbitration for Sport. <https://law.marquette.edu/assets/sports-law/pdf/2012-conf-canas-english.pdf> (Erişim Tarihi: 16.02.2022).

³⁹⁰ Türker Aslan, CAS, s. 97.

Adil yargılanma hakkının ihlali gerekçesiyle açılan hakem kararının iptali davasında, öncelikle İsviçre MÖHFK m. 190/2-d,e uyarınca hukuki dinlenilme hakkına bir aykırılık söz konusu olup olmadığı, bu iptal sebebinin dışında kalan hususlar ise hakem kararının kamu düzenine aykırılık teşkil edip etmediği incelenmektedir. Başka bir deyişle adil yargılanma hakkının ihlali sebebiyle hakem kararlarının iptal edilip edilmeyeceği, hukuki dinlenilme hakkının ihlali ve kamu düzenine aykırılık kapsamında incelenmektedir³⁹¹.

Federal Mahkeme, adil yargılanma hakkı ihlali iddialarını kamu düzenine aykırılık kapsamında ele alırken AİHS’i ve AİHM içtihatlarını dikkate almaktadır³⁹². Zira Federal Mahkeme, AİHS güvencelerini İsviçre maddi ve usuli kamu düzeninin bir parçası olarak görmektedir ve kararlarında dolaylı olarak dikkate almaktadır³⁹³. Bunun yansıması olarak da gerek CAS yargılamalarında yapılan iddia ve savunmalarda³⁹⁴ gerekse de CAS hakem kararlarında³⁹⁵ AİHS güvencelerine sıklıkla doğrudan veya dolaylı olarak yer verildiği görülmektedir.

Federal Mahkeme’ye, 1989 yılından 2019 yılına kadar toplamda hakem kararlarının iptali için 660 başvuru yapılmıştır³⁹⁶. Başvuruların, 197’si CAS kararlarına ilişkin olup kararların iptal oranı ise

³⁹¹ Juan Carlos Landrove, ‘European Convention of Human Rights’ Impact on Consensual Arbitration. AnE’ tat des Lieux of Strasbourg Case-Law and of a Problematic Swiss Feature’ in SA Besson, M Hottelier and F Werro (eds), Human Rights at the Center, Schulthess, Zürich, 2006, s. 96-97.

³⁹² Michael Geistlinger; Stephan Gappmaier, "Some Thoughts on the Role of the European Convention on Human Rights in the Jurisprudence of the Court of Arbitration for Sport," Yearbook on International Arbitration 3 (2013), s. 309.

³⁹³ Landrove, s. 96-97; Geistlinger, Gappmaier, s. 309; Pierre Cornu, Sabrina Robert-Cuendet ve Laurent Vidal, Human Rights Protection in Europe in The Context of Sports Organisations’ Disiplinary and Arbitration Procedures, Good Practice Handbook No. 5, Council of Europe, 2018, s. 59; Luca Tarzia, Vanessa Plavjanikova ve Jan Kleiner, Selected Case-Law of the Swiss Federal Tribunal in Football Matters, Fotball Legal, # 14, December 2020, s. 162; Doğan Kara, İsviçre Federal Mahkemesi Kararları Işığında Spor Tahkim Mahkemesi Kararlarının Kamu Düzenine Aykırılık Sebebiyle İptali, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt:16, Sayı:183, Kasım 2021,s. 2161-2171; Estelle de La Rochefoucauld, The Fundamental Rights of the parties before the CAS, CAS Bulletin, 2021/1, Lausanne 2021, s. 42.

SFT 4A_558/2011 Matuzalem, 27 March 2012, para. 4.3.5; SFT 4A_260/2017 Seraing, 20 February 2018, para. 5.2.; SFT 4A 318/2020 Sun Yang V. AMA & FINA, 22 December 2020, para. 7.9 (www.swissarbitrationdecisions.com).

³⁹⁴ CAS 2009/A/1 768, 4 December 2009, Tony Andre Hansen vs. Federation Equestre Internationale, para. 21.4; CAS 2011/A/2414, 30 March 2012, Zivile Balaciunaite vs. Lithuanian Athletics Federation & International Association of Athletics Federation; CAS 2011/0/2422, 4 October 2011, United States Olympic Committee vs. International Olympic Committee, para. 7.2.(www.tas-cas.org).

³⁹⁵ CAS 2010/A/231 1, 2312, 22 August 2011, Stichting Anti-Doping Autoriteit Nederland the Koninklijke Nederlandsche Schaatsenrijders Bond vs. W., para. 6.16-6.25; CAS 2011/A/2425, 8 March 2012, Ahongalu Fusimalohi vs. Federation International de Football Association, para. 76; CAS 2012/A/2747 WADA v. Judo Bond Nederland (JBN), para. 5.17; CAS 2017/A/5003 Jérôme Valcke v. FIFA para. 260ff; CAS 2015/A/4304 Tatyana Andrianova v. All Russia Athletic Federation (ARAF), pars. 46 – 50; CAS 2019/A/6388 Karim Keramuddin v. FIFA para. 124 – 137 (www.tas-cas.org).

³⁹⁶ Felix Dasser, Piotr Wójtowicz, Swiss International Arbitral Awards Before the Federal Supreme Court Statistical Data 1989-2019, 39 ASA Bulletin, Volume 39 Issue 1 (2021), s. 10.

%7,65'tir. Başvurular, dayanan iptal sebepleri bakımından sınıflandırıldığında kamu düzenine aykırılığa istinaden yapılan başvurular ikinci sırada yer almaktadır. 2019 yılına kadar kamu düzenine aykırılığa istinaden yapılan 271 başvurunun 90 tanesi spora ilişkin, 181 tanesi spor dışında uyuşmazlıkları konu edinen hakem kararlarına ilişkindir³⁹⁷. Bu başvurulardan yalnızca ikisinde hakem kararı kamu düzenine aykırılık sebebiyle iptal edilmiştir³⁹⁸.

V. Sportif Faaliyetlerde Yaşanan Temel Hak İhlalleri Karşısında Başvurulabilecek Merciler

A. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna Başvuru

1990'lı yılların sonlarına doğru Birleşmiş Milletler [BM] sistemi içerisinde insan hakları sözleşmelerinin izlenmesi ve raporlanması amacıyla ulusal insan hakları kurumlarının kurulması yaygınlaşmıştır. Bu yaygınlaşmada, BM Genel Kurulu'nun 20.12.1993 tarihinde kabul ettiği 48/134 sayılı Kararla üye ülkeleri bu kurumları kurmaya ya da mevcut kurumlarını güçlendirmeye teşvik etmesi oldukça etkili olmuştur. Bu kurumsallaşma çalışmaları doğrultusunda Türkiye'de ilk olarak Başbakanlık bünyesinde İnsan Hakları Başkanlığı kurulmuştur. Ancak mevcut gelişmeler sonrası ve özellikle de Avrupa Birliği Konseyi'nin 18 Şubat 2008'de yayınladığı Katılım Ortaklık Belgesi'nde 1-2 yıllık süreç içerisinde gerçekleştirilmesi gereken kısa dönem öncelikler arasında Birleşmiş Milletler İlkeleri'ne uygun yeterli mali kaynağın sağlandığı bağımsız bir ulusal insan hakları kurumu kurulması gerekliliğinin belirtilmesi³⁹⁹ üzerine Türkiye'de de bağımsız bir ulusal insan hakları kurumunun kurulması çalışmalarına hız verilmiştir. Bu doğrultuda, BM İlkeleri ve Paris Prensipleri göz önünde bulundurularak 21.6.2012 tarihli ve 6332 sayılı Türkiye İnsan Hakları Kurumu Kanununun⁴⁰⁰ yürürlüğe girmesiyle Türkiye İnsan Hakları Kurumu kurularak faaliyete geçmiştir.

Kurum, 9.12.2013 tarihli ve 2013/5711 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla, İşkence ve Diğer

³⁹⁷ Dasser ve Wójtowicz, s. 17.

³⁹⁸ Dasser ve Wójtowicz, s. 20. İlgili kararlar için bkz. DFC 138 (2012) III 322 (Francelino da Silva Matuzalem v. FIFA); ve 136 (2010) III 345 (Club Atlético de Madrid SAD v. Sport Lisboa E Benfica-Futebol SAD, and FIFA).

³⁹⁹ Council Decision on the principles, priorities and conditions contained in the Accession Partnership with the Republic of Turkey and repealing Decision 2006/35/EC (2008/157/EC), OJ L 51/4, 26.2.2008;

⁴⁰⁰ Türkiye İnsan Hakları Kurumu Kanunu'na dair detaylı bir çalışma için bkz. Kerem Altıparmak: Köprüden Önce Son Çıkış, Türkiye İnsan Hakları Kanun Tasarısı'nın Eleştirel Değerlendirilmesi, İnsan Hakları Çalışma Metinleri; XIII, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İnsan Hakları Merkezi, Ankara, 2010; Zehra Odyakmaz, Bayram Keskin, Yusuf Deniz: 6701 Sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu Üzerine Bir Değerlendirme-I, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Sayı 7, 2016, s. 722 vd.; Hayrettin Eren, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016; Fatih Düğmeci, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun Yapısı ve İdare Üzerindeki Ayrımcılık Denetimi, Adalet Yayınları, Ankara, 2019;

Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol kapsamında ulusal önleme mekanizmasını üstlenmiştir. Bunun yanı sıra, Anayasanın 10. maddesi ve Türkiye'nin taraf olduğu temel insan hakları sözleşmelerinde düzenlenen ayrımcılık yasağına karşı etkin mücadele ve Avrupa Birliği [AB] müktesebatına⁴⁰¹ uyum sağlamak amacıyla bir kuruma ihtiyaç duyulmuştur. AB müktesebatının ayrımcılık yasağı ile mücadele için ayrı bir kurumun varlığını şart koşmaması, Fransa, İngiltere ve Hollanda'da ayrımcılık yasağı ve insan hakları ihlalleriyle mücadelenin tek bir kurum tarafından yürütülüyor olmasından hareketle⁴⁰², 6.4.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu⁴⁰³ ile Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu [TİHEK] kurularak aynı kanunun 28. maddesi uyarınca 6332 sayılı Türkiye İnsan Hakları Kurumu Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

Kurumun, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek amacıyla yürüttüğü faaliyetlerden bir tanesi de ayrımcılık yasağı ve eşit muameleye aykırı eylem ve işlemleri resen veya zarar gören kişilerin yaptığı başvurular üzerine inceleyerek karara bağlamaktır (6701 sayılı Kanun m. 9/1-g).

Spor, Kurumun ayrımcılık yasağına aykırı eylem ve işlemleri incelemekle yetkili olduğu hizmet türlerinden biridir. Bu kapsamda, spor hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvuran ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yaptığı iddialarıyla Kuruma başvuru yapılabilmektedir (6701 sayılı Kanun m. 5/1, m. 11/1-b)⁴⁰⁴. Kurum, kendisine yapılan başvurular

⁴⁰¹ Avrupa Birliği müktesebatına uyum kapsamında dikkate alınan düzenlemeler şunlardır; Kendi Nâmına Çalışan Kadın ve Erkeklerle Eşit Muamele Direktifi (1986/613/EC), Hamile, Loğusa veya Emzikli Kadın Çalışanların İşte Sağlık ve Güvenliklerinin İyileştirilmesine İlişkin Asgarî Önlemlerin Belirlenmesine İlişkin Direktif (1992/85/EC), Ebeveyn İzni Direktifi (1996/34/EC), Yarı Zamanlı İş Akdi İle Çalışanlar Direktifi (1997/81/EC), Belirli Zamanlı İş Akdine Bağlı Olarak Çalışanlar Direktifi (1999/70/EC), İstihdam ve Meslek Sahibi Olma Konularında Kadın ve Erkeğe Eşit Muamele ve Fırsat Eşitliği İlkesinin Uygulanmasına İlişkin (Yeniden Düzenleme) Direktif (2006/54/EC), Irk ve Etnik Kökene Bakılmaksızın Kişilere Eşit Muamele Edilmesi İlkesinin Uygulamaya Konulmasına İlişkin Direktif (2000/43/EC), İşe Alma ve Meslekî Açından Eşit Muamelenin Sağlanması İçin Genel Bir Çerçeve Oluşturan Direktif (2000/78/EC), Mal ve Hizmetlere Erişim ve Mal ve Hizmet Tedarikinde Kadın ve Erkeğe Eşit Muamele İlkesinin Uygulanmasına İlişkin Direktifleri (2004/113/EC).

⁴⁰² 6701 sayılı Kanunun Genel Gerekçesi, s. 19.

⁴⁰³ RG. T. 20.4.2016, S.29690.

⁴⁰⁴ Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun ayrımcılık yasağı ihlali başvurusu üzerine yaptığı inceleme usulü hakkında bilgi için bkz. Hulusi Alphan Dinçkol, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun Ayrımcılık Yasağının İhlali Kapsamında İdari Yaptırım Yetkisi, Marmara Üniversitesi

üzerine yasağı ihlal edenler hakkında bin Türk lirasından on beş bin Türk lirasına kadar idari para ceza uygulanmasına karar verebilmektedir (*m. 25/1*). Ayrıca incelemeleri sonucunda konusu suç teşkil eden bir ihlalin tespit edilmesi durumunda, suç duyurusunda bulunmaktadır⁴⁰⁵.

Kurula yapılacak başvurularda, spor hizmetleri bakımından özellik arz eden bir durum söz konusudur. Kanunda, Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemlere karşı Kuruma başvuru imkânı verilmemiştir (*m. 17/4*). Bu sebeple, AY m. 59/3 uyarınca spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı Kuruma başvuru yapılması mümkün değildir. Bu doğrultuda, spor federasyonlarının yönetimi ve disiplini dışında spor hizmeti sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerinin ayrımcılık yasağı ve eşit muameleye aykırı eylem ve işlemlerine Kuruma başvuru yapılması mümkündür⁴⁰⁶.

B. Kamu Denetçiliği Kurumuna Başvuru

Kamu Denetçiliği Kurumu [KDK], BM İlkeleri ve Paris Prensipleri göz önünde bulundurularak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne bağlı olarak 6328 sayılı Kanunla⁴⁰⁷ kurulmuştur. KDK'nın kurulması ile kamu hizmetlerinin işleyişinde bağımsız ve etkin bir şikâyet mekanizması oluşturularak, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içerisinde hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmak amaçlanmıştır (*6328 sayılı Kanun m. 1*). Bu doğrultuda da KDK'nın temel görevi, idarenin işleyişi ile ilgili şikâyet üzerine, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmaktır. Ancak yasama yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemler ve yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin kararlar ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin sırf askerî nitelikteki faaliyetleri Kurumun görev alanı dışına çıkarılmıştır (*m. 5/2*).

KDK ve TİHEK, BM İlkeleri ve Paris Prensipleri göz önünde bulundurularak kurulmasına karşın her iki kurum sporun disiplini ve yönetiminden doğan uyuşmazlıklara ilişkin olarak görev alanı

Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 27, S. 1, Haziran 2021, s. 201 vd.

⁴⁰⁵ Sporda ayrımcılığı ceza hukuku bakımından inceleyen bir çalışma için bkz. Özlem Yenerer Çakmut, Anıl Akyıldız, Sporda Ayrımcılık ve Türk Ceza Hukuku, İstanbul Spor Hukuku Dergisi, 2021, C. III, S. 2, s. 3-55.

⁴⁰⁶ Salar, ayrımcılık iddiasıyla yapılacak bir başvuru içerisinde Tahkim Kurulu kararı olsa dahi TİHEK'in incelemesi gerektiğini ifade etmiştir. Bkz. Sevgi Salar, Kamu Denetçiliği Kurumu ve Spora İlişkin Hak İhlalleri, İstanbul Spor Hukuku Dergisi, Cilt I, Sayı 1, 2019, İstanbul, s. 87 (Kamu Denetçiliği Kurumu).

⁴⁰⁷ RG: Tarih: 29.06.2012, Sayı: 28338.

yönünden farklılık arz etmektedir. Zira, AY m. 59/3 uyarınca sporun disiplininin ve yönetiminden doğan uyuşmazlıkların çözümünde sadece zorunlu tahkime başvurunun öngörülmesi 6701 sayılı Kanun m. 17/1'de TİHEK'e başvuru yapılamayan Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler kapsamında ele alınmaktadır⁴⁰⁸. Fakat, AY m. 59/3 uyarınca sporun disiplini ve yönetiminden doğan uyuşmazlıklar hakkında ilgili Kurulların verdiği kararlar KDK'nın görev alanı dışında olan yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin kararlar niteliğinde görülmemektedir. Zira KDK AY m. 59/3 uyarınca görev yapan TFF Tahkim Kurulunu ve GSB Tahkim Kurulunu, 6328 sayılı Kanun m. 3/1-e'de tanımlanan idare niteliğinde görmekte⁴⁰⁹ ve bu kurulların kararlarına karşı yapılan başvuruları incelemekle kendini yetkili görmektedir. KDK, kendini yetkili gören değerlendirmesinde Anayasada yer alan iki hükümdeki farkı dayanak göstermektedir. KDK, AY m. 79'da Yüksek Seçim Kurulu kararlarına karşı herhangi bir mercie başvurulamayacağı öngörülmekte iken AY m. 59/3'de sadece yargı mercilerine başvurunun yasaklanmış olması ve KDK'nın da bir yargı merci olmaması ve 6328 sayılı Kanun m. 5/2'de ilgili kurulların kapsam dışında tutulmaması sebebiyle AY m. 59/3'e konu uyuşmazlıklar hakkında yapılacak başvurularda KDK'nın yetkili olacağı sonucuna varmaktadır⁴¹⁰. Bu doğrultuda, KDK gerek AY m. 59/3 kapsamında gerekse de AY m. 59/3 kapsamı dışında olan sözleşmesel uyuşmazlıklar hakkında 6328 sayılı Kanun anlamında idare niteliğinde olan sportif kuruluşların ilgili kurullarınca⁴¹¹ gerçekleştirilen yargılama usullerinin hukuka uygunluğunu, işbu yargılamalarda temel hak ve özgürlüklerin veya Türkiye'nin taraf olduğu insan hakları anlaşmalarında koruma altına alınan hak ve özgürlüklere ilişkin bir ihlalin gerçekleşip gerçekleşmediğini incelemektedir⁴¹².

KDK, bugüne kadar çeşitli spor uyuşmazlıklarına ilişkin yapılan başvurular üzerinde çeşitli kararlar vermiştir. İlk ve önemli tavsiye kararında TFF'nin kurullarını düzenleyen mevzuatlarda çeşitli değişikliklerin yapılması tavsiyesinde bulunmuştur⁴¹³. Hatta AİHM, *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye*

⁴⁰⁸ Sevgi Salar, Kamu Denetçiliği Kurumuna Gelen Başvurular içinde T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu, Sporda Hak İhlalleri ve Denetim, Çalıştay Raporu, III. Oturum: Karşılaştırmalı Hukukta Spor Tahkimi ve İnsan Hakları Sorunları, 2 Mart 2018, Ankara, Eylül 2018, s. 178-179 (Başvurular).

⁴⁰⁹ TBMM Kamu Denetçiliği Kurumu Tavsiye kararı Başvuru Tarihi: 7.04.2017 Sayısı: 2017/3619, Karar Tarihi: 27.07.2018 Sayı: 1328, para. 12.3.

⁴¹⁰ Salar, Kamu Denetçiliği Kurumu, s. 85-86; Salar, Başvurular, s. 178.

⁴¹¹ Örneğin; Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi ve Türkiye Milli Paralimpik Olimpiyat Komitesi kurulları, spor federasyonlarının kurulları, spor kulüplerinin kurulları, TFF Tahkim Kurulu, GSB Tahkim Kurulu, Bakanlık Kurulları.

⁴¹² Salar, Kamu Denetçiliği Kurumu, s. 87.

⁴¹³ TBMM Kamu Denetçiliği Kurumu Tavsiye kararı Başvuru Tarihi: 7.04.2017 Sayısı: 2017/3619, Karar Tarihi: 27.07.2018 Sayı: 1328, s. 28. İlgili tavsiye kararları şunlardır:

- TFF Başkan, Yönetim Kurulu üyeleri hakkında yürütülecek soruşturma ve yargılama iş ve işlemlerinde dikkate alınmak üzere FIFA Etik Kodu, TFF Statüsü'nün ilgili maddeleri de göz

kararında KDK'nın anılan kararındaki TFF Tahkim Kurulu hakkındaki değerlendirmeye ve tespitlere atıf yapmıştır⁴¹⁴. KDK, sonraki başvurular üzerine verdiği kararlarında da TFF kurulları hakkında benzer değerlendirmeleri ve tespitlerini yinelemiştir⁴¹⁵. GSB Tahkim Kurulu hakkında verdiği kararda ise adil yargılanma hakkı kapsamında Kurulun 2016 yılından itibaren verdiği kararların kişisel veriler korunarak ve gerekçeli şekilde yayınlanması hususunda Bakanlığa tavsiyede bulunmuştur⁴¹⁶.

C. Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun⁴¹⁷ m. 45 uyarınca kişilere Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokoller kapsamındaki herhangi bir temel hak ve özgürlüklerinden birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapma imkânı getirilmiştir. Buna karşın, Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemlerin bireysel başvuru konusu yapılması yasaklanmıştır (6216 sayılı Kanun m. 45/3).

Anayasa m. 59/3 uyarınca spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilmektedir. Bu başvurular üzerine verilen kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulması mümkün değildir. Bu hüküm, spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklarda tahkim kurullarını münhasır yetkili kılarak bu kurulların kararlarının yargı denetimi dışında kalması anlamına gelmektedir. Böylelikle, Türkiye'de sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklarda zorunlu olarak başvuru TFF Tahkim Kurulu ve Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulu kararlarına karşı Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılması mümkün değildir. Bu durum, Anayasa Mahkemesi'nin 2012/620 Başvuru Numaralı 12.2.2013 tarihli kararında⁴¹⁸ Gençlik ve Spor Bakanlığı

önüne alınarak hukuka uygun mevzuat düzenlemesinin yapılması;

- TFF Statüsü, Disiplin Kurulu Talimatı ve Tahkim Kurulu Talimatında tarafsız ve bağımsızlığı sağlayacak gerekli değişikliklerin yapılması yönünde çalışmaların başlatılması;
- TFF Tahkim Kurulu'nun kararlarını gerekçeli hazırlaması, bunları taraflara usulünce tebliğ edilmesi ve gerekçeli kararların internet sitesinde yayımlanmasıdır.

⁴¹⁴ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k. para. 124 vd.

⁴¹⁵ Kamu Denetçiliği Kurumu Tavsiye kararı Başvuru No: 2020/95371 Karar Tarihi: 05.01.2021 Sayı: 13289, s. 19. (www.kararlar.ombudsman.gov.tr).

⁴¹⁶ TBMM Kamu Denetçiliği Kurumu, Sayı: 2022/8539-S.22.13041, Başvuru No: 2022/168, Karar Tarihi: 04/07/2022, Tavsiye Kararı, s. 9. (kararlar.ombudsman.gov.tr)

⁴¹⁷ Resmî Gazete: Tarih: 3/4/2011, Sayı: 27894.

⁴¹⁸ R.G. 22.02. 2013, 28567. Benzer kararlar için bkz. Anayasa Mahkemesi, Naz Aydemir Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/850, Karar Tarihi: 19.12.2013; Anayasa Mahkemesi, Öztürk Yazıcı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4549, Karar Tarihi: 22.2.2017; Anayasa Mahkemesi, Ziya Özel Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/1996, Karar Tarihi: 10.05.2018; Anayasa Mahkemesi, Ertan Hatipoğlu

Tahkim Kurulu (karardaki adıyla Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu) kararına karşı yapılan bireysel başvuru hakkında 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca “*konu bakımından yetkisizlik*” nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmesiyle somutlaşmıştır⁴¹⁹.

Sporun yönetimine ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar dışındaki uyuşmazlıkların bireysel başvuruya konu edilmesi mümkündür⁴²⁰. Bu uyuşmazlıklar bakımından taraflarca öngörülen veya sportif kuruluşların düzenlemelerinde öngörülen idari ve yargısal başvuru yolların tüketilmesinden itibaren, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde AYM'ye

---

Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/1993, Karar Tarihi: 18.04.2018
(kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr).

⁴¹⁹ Ergül, s. 69. Ergül, bu düzenlemenin hak ve özgürlükler yönünden ciddi bir tehlike yarattığı, tehlikenin adil yargılanma hakkı ile sınırlı olmadığını ifade ederek düzenlemeyi eleştirmektedir. Ayrıca AY m. 59/3 'de “kurul kararlarına karşı herhangi bir yargı merciine başvurulamayacağının” öngörülmesi ile uyuşmazlığın sürüncemede bırakmak amacıyla uyuşmazlığı esastan incelemeye yetkili bir merci denetiminin yasaklandığı, bireysel başvuru yolunda ise uyuşmazlığın sadece temel hak ve özgürlükler yönüyle ele alınması sebebiyle m. 59/3 hükmünün bireysel başvuru incelemesini yasaklamadığını savunmaktadır. Çözüm olarak AY m. 59/3 hükmünün sonuna “*Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru hakkı saklıdır*” hükmünün ve 6216 sayılı Kanun m.45/3'ün sonuna *spor disiplin hukuku nedeniyle zorunlu olarak gidilen tahkim yolu tüketildikten sonra Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunma hakkı saklıdır*” hükmünün eklenmesini önermektedir. Bkz. Ergül, s. 74-78.

İnceoğlu ise Spor Tahkim Kurulu kararlarına karşı AİHS m. 13 anlamında etkili bir başvuru yolu olmaması nedeniyle bir hak ihlali olabileceği ve kurul kararlarının medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin veya suç isnadı niteliğinde olması durumunda AİHS m. 6 bakımından da problem ortaya çıkacağını ifade etmiştir. Bkz. Sibel İnceoğlu, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Türkiye ve Latin Modelleri, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 221 (Bireysel Başvuru).

Gemalmaz'a göre sorunun kaynağı, bireysel başvuru prosedürünü düzenleyen mevzuattır. AİHM'in anayasal şikâyet prosedürünün insan haklarını korumada yetersiz kalması ve işlevsiz olmasına sebep olan bu tür kategorik hak ihlalleri karşısında bireysel başvuru usulünü etkisiz bulduğunu ve iç hukuk yolu kapsamında tüketilmesi gereken bir yol olarak görmediğini ifade etmektedir. Bkz. Gemalmaz, Applicability, s. 45-46. Gemalmaz ayrıca AYM'nin Anayasa m. 59/3'e ilişkin yorum ve yaklaşımının yerinde olmadığı ifade ederek hükmün bireysel başvuruları engellemeyecek şekilde yorumlanıp, uygulanabileceği görüşündedir. Bkz. Gemalmaz, Spor Hukuku, s. 132, dn.2.

Baykan/Yeniay ise öncelikle 6216 sayılı Kanun m. 45/3'ün Anayasa m. 148' e aykırı olduğunu savunmaktadırlar. Bu aykırılıktan bağımsız olarak da anayasanın denetimi dışında bırakılan işlemler kavramı ile sadece idari işlemlerin kastedildiği ve spor tahkim kurulları tarafından verilen kararların idari değil yargısal nitelikte olduğunun kabul edilmesi halinde bu kurulların kararlarına karşı da bireysel başvuru yapılabileceğini savunmaktadırlar. Yazarlar örnek olarak Sayıştay kararlarına idari yargı yolunun kapatılmış olmasına karşın Anayasa Mahkemesi'nin Sayıştay kararlarını yargısal nitelikte olması sebebiyle kararlarına karşı yapılan bireysel başvuruları kabul ediyor olmasını örnek göstermektedirler. Bkz. Baykan, Yeniay, s. 151-159.

Akbulut, mevcut düzenlemeler karşısında spor tahkim kurulu kararlarının konu bakımından bireysel başvurunun kapsamı dışında kaldığının kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bkz. Lütfullah Yasin Akbulut, 1982 Anayasası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Bağımsız ve Tarafsız Mahkemeye Erişim Hakkı Bağlamında Tahkim, TAÜHFD, 2020/2, s. 126.

⁴²⁰ Gemalmaz, Applicability, s. 46.

bireysel başvuru yapılabilir (AYM İçtüzüğü m. 64/1)⁴²¹.

D. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru

1. Genel Olarak Bireysel Başvuru

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (*European Court of Human Rights [ECtHR]*, “AİHM”, “Mahkeme”), Türkiye’nin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi⁴²² (“AİHS”, “Sözleşme”) ile kurulmuştur. AİHM, âkit devletlerin Sözleşmenin koruduğu hakları ihlali iddiasına dayanan başvuruları incelemekle görevli ve yetkilidir. AİHM’e iki farklı türde başvuru yapılabilmektedir⁴²³. İlk başvuru türü, âkit devletlerden birinin bir diğer âkit devletin insan haklarını ihlal ettiği iddiası ile yaptığı devlet başvurusudur (*AİHS m. 33*). Bu başvuru türü çalışmamızın kapsamı dışında olduğu için hakkında detaylı bir değerlendirme yapılmayacaktır⁴²⁴. İkinci başvuru türü ise kişilerin bir âkit devletin Sözleşmede kendilerine tanınan hakları ihlal ettiği iddiası ile bir âkit devlete karşı yaptıkları bireysel başvuru türüdür (*AİHS m. 34*).

AİHM’in önüne gelen uyuşmazlıkların neredeyse tamamı bireysel başvuru kaynaklıdır ve bu bireysel başvurular, Sözleşme veya Protokollerinde tanınan hakların, Yüksek Sözleşmeci Taraflar’dan biri tarafından ihlal edilmesinden dolayı mağdur olduğunu öne süren her gerçek kişi, hükümet dışı kuruluş veya kişi gruplarının Mahkeme’ye başvurusu ile gerçekleşmektedir⁴²⁵. Sözleşme’nin 1. maddesi uyarınca başvuru yönünden herhangi bir farklılık gözetilmeksizin herkesin âkit devletlerde meydana gelen hak ihlali iddiaları nedeniyle söz konusu devlete karşı Sözleşme korumasından yararlanması mümkündür.

Bireysel başvuru hakkı, Sözleşme’nin herkese tanıdığı mutlak bir haktır. Bu kapsamda, âkit

⁴²¹ AYM’ye yapılacak bireysel başvuru usulü hakkında detaylı bilgi için bkz. Osman Doğru, *Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Rehberi*, Legal, İstanbul, 2012; Tolga Şirin, *Bireysel Başvuru Usul Hukuku – Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-7*, Ankara, 2018.

⁴²² 4 Kasım 1950’de Roma’da imzalanmış, 3 Eylül 1952 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye ise 4 Kasım 1950’de Sözleşmeyi imzalamış, 18 Mayıs 1954 tarihinde onaylamıştır. Bkz. R.G. T. 19 Mart 1954, S. 8662.

⁴²³ Sözleşme’nin 16 nolu Protokolü ile danışma görüşü (advisory opinion, avis consultatifs) şeklinde yeni bir başvuru türü öngörülmüş olmasına rağmen söz konusu Protokol Türkiye tarafından 20 Aralık 2013 tarihinde imzalanmasına rağmen henüz onaylanmadığı için Türkiye bakımından yürürlüğe girmemiştir.

⁴²⁴ Detaylı çalışma için bkz. Şeref Gözübüyük, Feyyaz Gölcüklü, Abdurrahman Saygılı, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması*, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İnceleme ve Yargılama Yöntemi, 12. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, Aralık, 2019, s. 41 vd.; Kemal Gözler, *İnsan Hakları Hukuku*, 3. Baskı, Ekin, Bursa, Eylül, 2020, s. 501 vd. (İnsan Hakları).

⁴²⁵ *Practical Guide on Admissibility Criteria*, 1 Ağustos 2021, Council of Europe/European Court of Human Rights, 2021, s. 8, 10 (AİHM Kabul Edilebilirlik Rehberi Ağustos 2021).

https://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_ENG.pdf (Erişim Tarihi: 14.12.2021)

devletler başvuru hakkının kullanılmasına engel olmamayı taahhüt etmiş olmasının yanında Sözleşme organları ile haberleşme özgürlüğünü sağlama, başvurunun geri çekilmesi için başvuranlara herhangi bir şekilde baskı yapmama⁴²⁶ veya caydırıcı etki doğuran hareketlerden uzak durma, başvuruları etkilememe vb. yükümlülükleri de bulunmaktadır.

Sportif faaliyetlerden doğan hukuki ilişkileri düzenleyen spor hukukunun her ne kadar diğer hukuk dallarından belirli düzeyde bağımsız olduğu kabul ediliyor olsa da insan hakları hukukundan tamamen bağımsız olması düşünülemez⁴²⁷. Bu sebeple, şartların sağlanması halinde sportif faaliyetlerde yaşanan insan hakları ihlalleri karşısında da AİHM'e başvuru yapılması mümkündür.

2. Sportif Faaliyetlerde Yaşanan Temel Hak İhlallerine İlişkin Bireysel Başvuruların Kabul Edilebilirlik Koşullarının Değerlendirilmesi

Sportif faaliyetlerde gerçekleşen temel hak ihlallerinin AİHM'de esastan incelenebilmesi için AİHS m. 34 ve 35'de sayılan kabul edilebilirlik koşullarının (*conditions of admissibility*) başvuru özelinde sağlanması gerekmektedir. Söz konusu koşullar, usule ilişkin, mahkemenin yargı yetkisine ilişkin ve esasa ilişkin kabul edilebilirlik koşulları olarak üç başlık altında incelenebilir.

Usule ilişkin koşullar; iç hukuk yollarının tüketilmiş olması, dört ay içinde başvuru yapılması, başvurunun anonim olmaması, başvurunun daha önce incelenmiş bir başvuru ile aynı olmaması, başvurunun diğer bir uluslararası soruşturma veya çözüm merciine sunulmuş bir başvuru ile aynı olmaması, başvuru hakkının kötüye kullanılması niteliğinde olmamasıdır.

Mahkemenin yargı yetkisine ilişkin koşullar; mahkemenin kişi, yer, zaman ve konu bakımından yargı yetkisidir.

Esasa ilişkin koşullar ise başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olmaması ve başvurucunun önemli bir zarar görmüş olmasıdır.

Yukarıda sayılan koşullardan yalnızca iç hukuk yollarının tüketilmiş olması, mahkemenin kişi ve konu bakımından yargı yetkisine sahip olması ve başvurucunun önemli bir zarar görmüş olması koşulları spor özelinde değerlendirmeyi gerektirmesi ve diğer koşullar yönünden bariz bir farklılık arz etmemesi sebebiyle sadece anılan koşullar özelinde değerlendirme yapılmakla yetinilecektir.

a. İç Hukuk Yollarının Tüketilmiş Olması

AİHM'e yapılan bireysel başvurularda m. 35 uyarınca ilk dikkate alınan husus, ilgili ihlal iddiası ile ilgili iç hukuk yollarının tüketilmiş olmasıdır. Bu kural, Sözleşme ile kurulan sistemin

⁴²⁶ Mamatkulov ve Askarov v. Türkiye [BD], Başvuru No: 46827/99, 46951/99, 4 Şubat 2005, para. 102.

⁴²⁷ Gemalmaz, Applicability, s.39.

ikincilik ilkesinin bir yansıması⁴²⁸ olmasının yanında aynı zamanda uluslararası hukukta genel olarak tanınan bir kuraldır⁴²⁹. Fakat, âkit devletin bu kuraldan feragat etmesi mümkündür⁴³⁰. Türkiye, bu başvuru türü özelinde iç hukuk yollarına başvuru kuralından feragat etmiş değildir.

İç hukuk yollarının tüketilmiş olup olmadığı belirlenirken, uluslararası kuruluşlar nezdindeki hukuk yollarının tüketilmiş olup olmadığı dikkate alınmamaktadır. Bu kapsamda, devlet mahkemelerinin Avrupa Adalet Divanı'na yaptığı başvurular ise iç hukuk yolları içerisinde değerlendirilmektedir⁴³¹. Buna karşın, başvurunun aynı hak ihlaline dayanarak diğer bir uluslararası soruşturma veya çözüm merkezine başvurmuş olması durumunda, Sözleşme m. 35/2-b uyarınca başvurunun reddedilmesi mümkündür. Bunun yanı sıra, kural, kesin ve otomatik olarak uygulanmaktan ziyade şekilcilikten uzak ve belirli bir esneklikte uygulanması gereken bir kuraldır⁴³². Bu doğrultuda, koşulun sağlanıp sağlanmadığı değerlendirilirken somut davanın koşulları dikkate alınarak hukuk yolları, bunların işlediği bağlam ve başvurunun kişisel koşulları gerçekçi bir biçimde ele alınmaktadır⁴³³. Bu noktada özetle, somut davanın koşulları özelinde başvurunun iç hukuk yollarının tüketilmesi anlamında kendisinden beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediği incelenmektedir⁴³⁴.

İç hukuk yollarının pek çok türü mevcuttur. Söz konusu yollardan hangilerinin AİHM bireysel başvuru kabul edilebilirlik kriterleri bağlamında zorunlu olarak tüketilmesi gerektiğinin tespit edilmesi faydalı olacaktır. Öncelikle, zorunlu olarak tüketilmesi gereken iç hukuk yolu ile ne kastedilmek istendiği ortaya konulmalıdır. Zorunlu başvurulması (tüketilmesi) gereken iç hukuk yollarından kasıt, başvuru hakkında karar vermeye yetkili organın uyuşmazlığı hukuken çözmeye konusunda yetkili olması ve bu yetkili organın uyuşmazlığı çözüp çözmemeye noktasında takdir yetkisine sahip olmaması

⁴²⁸ Selmouni v. Fransa [BD], Başvuru No. 25803/94, 28 Temmuz 1999, para. 74; Kudła/Polonya [BD], Başvuru No. 30210/96, 26 Ekim 2000, para. 152; Andrášik ve diğerleri v. Slovakya (k.k.) 22 Ekim 2002.

⁴²⁹ İç hukuk yollarının tüketilmiş olması kuralı, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (madde 41(1)(c)) ve bu Sözleşme'nin İhtiyari Protokolü (madde 2 ve 5(2)(b)), Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi (madde 46) ve Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı (madde 50 ve 56(5)) gibi birçok uluslararası insan hakları antlaşmalarında da yer almaktadır.

⁴³⁰ AİHM Kabul Edilebilirlik Rehberi Ağustos 2021, s. 25, para. 84.

⁴³¹ Laurus Invest Hungary Kft ve Diğerleri v. Macaristan (Kabul Edilebilirlik Kararı) – 23265/13 et al. - 8.9.2015 tarihli Karar [Bölüm II] para. 42; AİHM Kabul Edilebilirlik Rehberi Ağustos 2021, s. 26, para. 86.

⁴³² Ringeisen v. Avusturya, Başvuru No. 2614/65, 16 Temmuz 1971, para. 89; Lehtinen v. Finlandiya (k.k.), Başvuru No. 39076/97, 14 Ekim 1999; Gherghina v. Romanya (k.k.) [BD], Başvuru No. 42219/07, 9 Temmuz 2015, para. 87.

⁴³³ Kozacıoğlu v. Türkiye [BD], Başvuru No. 2334/03, 19 Şubat 2009, para. 40.

⁴³⁴ Ihan v. Türkiye [BD], Başvuru No. 22277/93, 27 Haziran 2000, para. 59.

gerekmektedir⁴³⁵. Bu bağlamda, siyasi başvuru yolları (yasama organına başvuru), kanunda itiraz merci olarak öngörülmemiş bir idari makama başvuru (Kamu Denetçiliği Kurumu'na başvuru, TİHEK'e başvuru vb. hiyerarşik başvuru) tüketilmesi gereken başvuru yolu niteliğinde değildir⁴³⁶. Bu kural kapsamında, temel olarak tüketilmesi gereken yollar yargısal başvuru yolları olup, bu doğrultuda ilk derece mahkemesine yapılan başvuru ile birlikte olağan kanun yollarının tüketilmesi, kanunda zorunlu tutulması halinde idari başvuru yollarının tüketilmesi gerekmektedir⁴³⁷. Olağanüstü kanun yolları ise ceza yargısı için tüketilmesi gereken bir başvuru yolu değil⁴³⁸ iken hukuk ve idari yargıda tüketilip tüketilmemesi gerektiği tartışma konusudur⁴³⁹. Son olarak ise ülkemizde 2012 yılından itibaren uygulanmakta olan Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yolu da (kapsamına girmesi halinde) tüketilmesi gereken bir başvuru yoludur⁴⁴⁰.

Başvurucunun iç hukuk yollarını tükettiğinin kabul edilebilmesi için başvuru yolları için iç hukukta öngörülen kurallara ve usullere riayet etmiş olması gerekmektedir⁴⁴¹. Bu kurallara uyulmamış olması, usul hatası sebebiyle başvurusunun reddedilmiş olması, iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması anlamına gelmektedir⁴⁴². İç hukuk yollarında birden fazla etkili hukuk yolu bulunması durumunda ise bir tanesine yapılan başvuru, iç hukuk yollarının tüketilmesi için yeterlidir⁴⁴³.

Başvurucudan, iç hukuk yollarını tüketirken, doğrudan doğruya bireysel başvuruya konu hakkın ihlal edildiğini iddia etmesi veya açıkça ileri sürmesi beklenmemektedir. Söz konusu ihlalin örtülü olarak veya dolaylı olarak ileri sürülmüş olması yeterlidir⁴⁴⁴.

Yukarıdaki bilgi ve değerlendirmeler ışığında, Türk hukukunda yer alan sportif uyuşmazlıkların çözümünde tüketilmesi gereken iç hukuk yollarının tespitinde, AY m. 59/3 uyarınca ikili bir ayırım yaparak başlanması gerekmektedir. AY m. 59/3 uyarınca spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimi ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı zorunlu tahkim yoluna başvuru

⁴³⁵ Yasemin Özdek, Avrupa İnsan Hakları Hukuku ve Türkiye, TODAİE, 2004, s. 94; Gözler, İnsan Hakları, s. 512.

⁴³⁶ Özdek, s. 57; Gözler, İnsan Hakları, s. 512-513.

⁴³⁷ Özdek, s. 57; Gözler, İnsan Hakları, s. 513.

⁴³⁸ Özdek, s. 57; Ayşe Nur Zarakolu v. Türkiye, No. 24761/94, 11 Ekim 1994.

⁴³⁹ Tartışma için bkz. Özdek, s. 58; Ömer Anayurt, Avrupa İnsan Hakları Hukukunda Kişisel Başvuru Yolu, Ankara, Seçkin, 2004, s. 212.

⁴⁴⁰ Anayurt, s. 214-215; Gözler, İnsan Hakları, s. 513.

⁴⁴¹ AİHM Kabul Edilebilirlik Rehberi Ağustos 2021, s. 27, prg. 90.

⁴⁴² Gäfgen v. Almanya [BD], Başvuru No. 22978/05, 1 Haziran 2010, para.143.

⁴⁴³ Riad ve Idiab v. Belçika, Başvuru No. 29787/03 ve 29810/03, 24 Ocak 2008, para. 84; Kozacıoğlu v. Türkiye [BD], a.g.k. para. 40 vd.; Micalle v. Malta [BD], Başvuru No. 17056/06, 15 Ekim 2009, para. 58; Lagutin ve Diğerleri v. Rusya, Başvuru No. 6228/09, 19123/09, 19678/07, 52340/08 ve 7451/09 para. 75.

⁴⁴⁴ Gözler, İnsan Hakları, s. 514.

yapılmasının öngörülmesi neticesinde söz konusu kararlara karşı olağan kanun yollarına başvuru mümkün değildir. Bunun yanı sıra, söz konusu kararların 6216 sayılı Kanun m. 45/3 uyarınca Anayasa Mahkemesi'ne yapılabilecek bireysel başvurunun kapsamı dışında kaldığı kabul edilmektedir. Bu nedenle, AY m. 59/3'ün kapsamı içinde yer alan uyuşmazlıklar ve bu kapsam içinde yürütülen yargılamalar neticesinde futbolda TFF Tahkim Kurulu kararı, diğer spor dallarında ise GSB Tahkim Kurulunun kararlarını açıklamasıyla iç hukuk yolları tüketilmiş olmaktadır.

AY m. 59/3'ün kapsamı dışında kalan uyuşmazlıklar yönünden ise uyuşmazlığın çözümü için başvurulacak mercie göre tüketilmesi gereken iç hukuk yolları farklılık arz etmektedir. AY m. 59/3'ün kapsamı dışında kalan uyuşmazlıklar çoğunlukla sözleşmesel uyuşmazlıklar olması sebebiyle çözümü adli yargıya ya da tahkim başta olmak üzere alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine başvurulmaktadır. Her iki başvuru yolu kapsamında, tüketilmesi gereken iç hukuk yolları bağlamında spor uyuşmazlıkları özelinde farklılık arz eden bir durum söz konusu değildir.

Yargılamanın yenilenmesine başvurulması, iç hukuk yollarının tüketilmesi kapsamı içerisinde değerlendirilmemektedir. Bu kapsamda, sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar bakımından TFF Tahkim Kurulu ve GSB Tahkim Kurulu kararlarına karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulmaması, iç hukuk yollarının tüketilmemesi anlamına gelmemektedir⁴⁴⁵. AY m. 59/3 kapsamında olmayan sözleşmesel uyuşmazlıklar hakkındaki TFF Tahkim Kurulu kararları bakımından ise öncelikle bu kararlara karşı adli yargıda iptal davası açılması gerekmektedir.

CAS yargılamaları bakımından iç hukuk yollarının tüketilmiş sayılabilmesi için CAS kararlarına karşı İsviçre Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu (m. 190, 191) uyarınca İsviçre Federal Mahkemesi [İFM]'nde iptal davası açılması gerekmektedir. Ayrıca, CAS Dopingle Mücadele Dairesi kararlarına karşı da İFM'de iptal davası açılmadan önce CAS temyiz tahkim yoluna başvurulması gerekmektedir. Bunun yanında, CAS ilk derece tahkim yargılamasında federasyon veya sportif kuruluşların kurallarında ilk derece tahkim yargılaması yürüten hakem kararlarına karşı CAS temyiz yoluna başvurulabileceğinin öngörülmesi halinde (*CAS Kodu m. R47/2*), bu tür uyuşmazlık ve kararlar bakımından iç hukuk yollarının tüketilebilmesi için İsviçre Federal Mahkemesi'ne başvurmadan önce CAS temyiz tahkim yoluna başvurulması gerekmektedir.

Adil yargılanma hakkına aykırılık iddialarının yargılamanın her aşamasında ileri sürülmüş olması şart değildir. Önemli olan karara karşı başvurularda usuli hataların yapılmamasıdır. Bu kapsamda CAS tahkim yargılamasının tarafsız ve bağımsız olmadığı iddiası ile yapılan bireysel

---

⁴⁴⁵ Sedat Doğan v. Türkiye, a.g.k., para. 16; Naki ve Amed Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Türkiye, a.g.k., para. 14; Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye, a.g.k., para. 36-37; Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 165-167.

başvuruda, tarafsızlık ve bağımsızlık itirazının CAS yargılaması sırasında yapılmaması bir usul hatası olarak değerlendirilmemiştir. Bu hususta, ilgili iddianın kararın iptali için İsviçre Federal Mahkemesine açılan davada ileri sürülüp sürülmediği dikkate alınmıştır⁴⁴⁶.

b. Mahkemenin Konu Bakımından Yargı Yetkisine Sahip Olması

AİHS m. 35/3-a uyarınca AİHM'e yapılan "*bireysel başvuruların konu bakımından Sözleşme veya Protokollerinin hükümleriyle bağdaşmaması*" halinde başvuru, kabul edilemez bulunmaktadır. Bu hüküm, Mahkemenin yetkisini tayin eden AİHS m. 32/1 ile de bağlantı içindedir. Zira AİHS m. 32/1 ile m. 34'de (bireysel başvuru) belirlenen koşullar uyarınca kendisine sunulan AİHS'in ve Protokollerinin yorumu ve uygulanmasına ilişkin tüm sorunlar ile Mahkemenin yetkili olup olmadığı hususunda yetkili kılınmıştır. Mahkemenin yetkisine ilişkin kabul edilebilirlik koşulları, yargılamanın her aşamasında re'sen dikkate alınan koşullardandır.

AİHM'nin konu bakımından yargı yetkisi, başvuru konusu ihlal edildiği iddia edilen hakkın AİHS ve Protokollerinde tanınan, korunan haklardan biri olup olmamasına göre belirlenmektedir. AİHM, başvuru konusu hak ihlallerinin Sözleşme ve Protokollerinde tanınan haklara ilişkin olup olmadığına karar verirken otonom kavramlar doktrinine veya diğer bir adlandırma ile özerk yorum tekniğine başvurur⁴⁴⁷. Bu yöntem ile ulusal düzenleme ve yorumlardan bağımsız olarak başvuru konusu eylem ve işlemin Sözleşme ve Protokollerinde tanınan hakların kapsamına girip girmediğine karar vermektedir.

AİHM kararları incelendiğinde, spor faaliyetlerinden kaynaklı AİHS ve Protokollerinde korunan birçok hakka ilişkin bireysel başvuru yapıldığı görülmektedir. Söz konusu başvurularda ihlal edildiği iddia edilen haklar şunlardır; yaşam hakkı (m. 2)⁴⁴⁸, kötü muamele ve işkence yasağı (m. 3)⁴⁴⁹, özgürlük ve yaşam hakkı (m. 5)⁴⁵⁰, adil yargılanma hakkı (m. 6)⁴⁵¹, özel hayatın ve aile hayatının korunması hakkı (m. 8)⁴⁵², düşünce, vicdan ve din hürriyeti (m. 9)⁴⁵³, ifade özgürlüğü (m. 10)⁴⁵⁴,

⁴⁴⁶ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 74.

⁴⁴⁷ Otonom kavramlar doktrini hakkında detaylı bilgi için bkz. Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 153-155; Gözler, İnsan Hakları, s. 527; Abdurrahman Eren, Hukuki Yorum Yöntemleri Açısından Bireysel Başvuru Kararlarının Anayasanın Yorumuna Etkileri, Anayasa Yargısı, Cilt. 33, Yıl. 2016, s. 263-270.

⁴⁴⁸ Harrison and Others v. the United Kingdom [DA], No. 44301/13 and others, 25.3.2014.

⁴⁴⁹ Hentschel and Stark v. Germany, Application No. 47274/15, 09.11.2017.

⁴⁵⁰ Ostendorf v. Germany, Application No. 15598/08, 07.03.2013; S., V. and A. v. Denmark [GC], Applications Nos. 35553/12, 36678/12 and 36711/12, 22 October 2018.

⁴⁵¹ FC Mrebebi v. Georgia, Application no. 38736/04, 30/01/2008 (Final); Liga Portuguesa de Futebol Profissional v. Portugal [DA], Application No. 49639/09, 27.04.2012; Mutu and Pechstein v. Switzerland, Applications No. 40575/10 and No. 67474/10, 02.10.2018; Ali Rıza and Others v. Turkey, Application Nos. 30226/10, 17880/11, 17887/11, 17891/11 and 5506/16, 28.01.2020.

⁴⁵² Friend and Others v. the United Kingdom, No. 16072/06 and 27809/08, 24.11.2009; Fédération

dernek kurma ve toplantı hürriyeti (m. 11)⁴⁵⁵, etkili başvuru hakkı (m. 13)⁴⁵⁶, ayrımcılık yasağı (m.14)⁴⁵⁷, mülkiyet hakkı (1 Numaralı Protokol m.1)⁴⁵⁸, serbest dolaşım ve ikamet özgürlüğü (4 Numaralı Protokol m.2)⁴⁵⁹, aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı (7 Numaralı Protokol m.4)⁴⁶⁰.

c. Mahkemenin Kişi Bakımından Yargı Yetkisine Sahip Olması

Mahkemenin kişi bakımından yargı yetkisi, başvurunun ve aleyhine başvuru yapılan tarafın AİHS'nin aradığı vasıfları ve şartları taşımasıdır.

Başvurucu yönünden aranan şart ve vasıflar kapsamında başvuru; gerçek kişi, hükümet dışı kuruluş veya kişi grubu olmalıdır (*AİHS m. 34*). Bu kapsamda, kamu gücünü kullanan kamu tüzel kişiler (belediyeler vb.) AİHM'e bireysel başvuru yapamamaktadır. Fakat, kamu gücü kullanan tüzel kişilerin özel hukuk tüzel kişiliğini haiz iştirakleri, ticari işletmeleri başvuru yapabilir. İkinci şart ise başvuru, âkit ülkenin Sözleşme veya Protokollerinde tanınan haklarını ihlal etmesi sebebiyle mağdur olmalıdır⁴⁶¹.

Bireysel başvuru, AİHS'e taraf veya AİHS'in ilgili Protokolünü onaylamış ve başvuru konusu hak ihlali kendisine isnat edilebilir bir devlete karşı yapılabilmektedir⁴⁶². Hak ihlalinin bir devlete isnat

---

Nationale des Syndicats Sportifs (FNASS) and Others v. France, Application No. 48151/11 and 77769/13, 18.01.2018.

⁴⁵³ Dogru v. France, Application No. 27058/05, 04.12.2008; Kervanci v. France, Application No. 31645/04, 04.12.2008; Osmanoglu and Kocabaş v. Switzerland, Application No. 29086/12, 10.01.2017.

⁴⁵⁴ Hachette Filipacchi Presse Automobile and Dupuy v. France, Application No. 13353/05, Société de conception de presse et d'édition et Ponson v. France, no. 26935/05, 5.3.2009; Ressiot and Others v. France, Application No. 15054/07, 28.06.2017; Šimunić v. Croatia, Application No. 20373/17, 22 January 2019; Naki ve Amed Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği/ Türkiye, Başvuru No. 48924/16, 18 Mayıs 2021; İbrahim Tokmak v. Türkiye, Başvuru No. 54540/16, 18 Mayıs 2021; A.M. v. Türkiye, Başvuru No. 67199/17, 19 Ekim 2021.

⁴⁵⁵ Association Nouvelle Des Boulogne Boys v. France, Application No. 6468/09, 07.03.2011; "Les Authentiks" v. France and "Supras Auteuil 91" v. France, Application No. 4696/11, 27.10.2016.

⁴⁵⁶ Semenya v. İsviçre, Başvuru No:10943/21, 11 Temmuz 2023.

⁴⁵⁷ Hachette Filipacchi Presse Automobile and Dupuy v. France, Application No. 13353/05, Société de conception de presse et d'édition et Ponson v. France, no. 26935/05, 5.3.2009.

⁴⁵⁸ Herrmann v. Germany [GC], Application No. 9300/07, 26.06.2012; Chassagnou and Others v. France [GC], Application No. 25088/94, 29 April 1999; Schneider v. Luxembourg, Application No. 2113/04, 10 July 2007.

⁴⁵⁹ Fédération Nationale des Syndicats Sportifs (FNASS) and Others v. France, Application No. 48151/11 and 77769/13, 18.01.2018.

⁴⁶⁰ Seražin v. Croatia, Application No. 19120/15, 08.11.2018.

⁴⁶¹ Gözler, İnsan Hakları, s. 506.

⁴⁶² 11 Nolu Protokol öncesi dönemde (1 Kasım 1998'de yürürlüğe girmiştir), bireysel başvuru ancak

edilebilmesi için ise ihlale sebebiyet veren söz konusu eylem veya işlemin ilgili devletin kamu otoriteleri, resmi görevlilerinden sadır olması, atfedilir olması gerekmektedir⁴⁶³. Söz konusu eylem ve işlemlerin aleyhine başvuru yapılan devletin ulusal sınırları içinde gerçekleşmiş olması zorunlu değildir. Ayrıca, her ne kadar ihlale yol açan eylem veya işlemin aleyhine başvuru yapılan devletin kamu otoriteleri, resmi görevlileri tarafından yapılmış olmamasına rağmen devletin söz konusu eylem ve işlemler konusunda özel hukuk kişilerini yetkilendirmiş olması halinde insan hakları hukukunun yatay etkisi doğrultusunda bu tür eylem ve işlemlerin de ilgili devlete isnat edilebileceği kabul edilmektedir⁴⁶⁴.

Spor faaliyetlerinde meydana gelen hak ihlallerine ilişkin yapılacak bireysel başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinde, Mahkemenin kişi bakımından yetkisi ön plana çıkmaktadır. Bu hususun Türkiye bakımından ön plana çıkmasının sebebi, AY m. 59/3 uyarınca sporun yönetimi ve

---

kendisine karşı bireysel başvuru yapılabileceğini kabul eden âkit devletlere karşı yapılabilmekteydi.

⁴⁶³ Tekin Akıllıoğlu, İnsan Hakları (Kavram – Kaynaklar ve Koruma Sistemleri), 3. Baskı, Yetkin, 2019, s. 857; David Harris, Michael O’Boyle, Ed Bates ve Carla Buckley, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi: Harris, O’Boyle & Warbrick, Güncelleştirilmiş Dördüncü Bası, Çevirenler: Mehveş Bingöllü Kılıcı - Ulaş Karan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2021, s. 84; Gözler, İnsan Hakları, s. 524.

⁴⁶⁴ Klasik dönemde bir meselenin insan hakları kapsamı içinde ele alınabilmesi için ilişkinin, olayın bir tarafının veya ihlali gerçekleştiren kişinin kamusal yetkileri kullanan kamu makamları olması aranmaktaydı. Gelişen ilişki ağı ve devletlerin özel hukuk ilişkilerine yaklaşımının değişmesi sonrasında insan hakları ihlallerinin kamusal alanların veya kamusal yetkilerin kullanıldığı işlemlerin sınırları dışında da sıklıkla meydana gelmesiyle anılan anlayış insan hakları müdahalesini yetersiz kılmaktaydı. Bunun üzerine, anılan anlayışın yanında görünüşte sözleşme özgürlüğü kapsamında eşitler arasında gerçekleşen ancak gerçekte taraflar arasındaki gerek pazarlık gücü gerek eldeki güç sebebiyle bir tarafın zayıf taraf olduğu işlemlere insan haklarının uygulanabilmesi için yatay etki teorisi geliştirilmiştir. Bu teori uyarınca temel hakların bireyle devlet arasındaki ilişkilerin yanında özel hukuk kişileri arasındaki yatay ilişkilere de uygulanabileceği kabul edilmektedir. AİHS bağlamında yatay etkinin dayanağı, taraf devletlerin yetki alanı içinde bulunan herkese Sözleşmenin koruması altında olan hak ve özgürlüklerden yararlanma imkânı veren Sözleşmenin 1. maddesi ve etkililik ilkesidir. AİHS’in yatay etkisi ve yatay uygulanması hakkında detaylı bilgi için bkz. Gavin Phillipson, The Human Rights Act, 'Horizontal Effect' and the Common Law: A Bang or a Whimper?, (1999) 62(6) The Modern Law Review, 824-849; Colm O’Cinnicide, "Taking Horizontal Effect Seriously: Private Law, Constitutional Rights and the European Convention on Human Rights" (2003), Hibernian Law Journal, 77-108; Jean-François Akandji-Kombe, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Pozitif Yükümlülükler, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz Kitap, İnsan Hakları El Kitapları, No. 7 (Avrupa Konseyi, 2008) 14-16; Charlotte Lilian Lane, The horizontal effect of international human rights law: Towards a multi-level governance approach. (Groningen, University of Groningen, 2018) 63-103; Oya Boyar, "Devletin Pozitif Yükümlülükleri ve Dolaylı Yatay Etki", (Edt: Sibel İnceoğlu), İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme (3rd edt., Beta, İstanbul, 2013) 53-80; Ozan Ergül, "Temel Hak ve Özgürlüklerin Yatay Etkisi Karşısında Çalışanı Ücreti Gizli Tutmakla Yükümlü Kılmanın Hukuksal Temelsizliği Üzerine", Erdal Onar’a Armağan (Cilt-1, Ankara, 2013) 440-468; Oya Boyar, Anayasa ve Özel Hukuk, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 9-58; Gemalmaz, Spor Hukuku, s. 137 vd; Mehmet Tayyar Karayiğit, "AB Temel Haklar Şartı’nın Yatay Etkisi" İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 12 (2021) 685, 687-692; Koç, s. 60-62.

disiplinine ilişkin uyuşmazlıklarda tahkime başvurunun zorunlu tutulması ve bu uyuşmazlıkları çözmekle yetkili kuruluşların verdiği kararların devletin yargı mekanizması dışında bırakılmasıdır. Ancak her ne kadar zorunlu tahkime tabi tutulan uyuşmazlıkların çözümünde devletin yargı mekanizması dışındaki kişiler/kurumlar yetkilendirilmiş olsa da söz konusu düzenleme ile ilgili uyuşmazlıklar yönünden devlet adına yargı merci vasfı üstlenilmiş olması ve bu durumun kamusal bir gücün kullanılması anlamına gelmesi sebebiyle, ilgili uyuşmazlıklar hakkında verilen kararlar da Türkiye Cumhuriyeti'ne isnat edilebilir kararlar olacaktır ve bu doğrultuda AY m. 59/3 kapsamında görev icra eden TFF Tahkim Kurulu ve GSB Tahkim Kurulu kararlarına karşı AİHM'de doğrudan Türkiye Cumhuriyetinin sorumluluğuna başvurulabilecektir⁴⁶⁵. TFF Tahkim Kurulu ve Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulu kararlarına karşı Türkiye Cumhuriyeti aleyhine yapılan başvurunun esastan incelenmiş olması ve hatta ilgili kurul kararları hakkında ihlal kararı verilmesi⁴⁶⁶ anılan değerlendirmemizi teyit etmektedir.

Spor Tahkim Mahkemesi kararlarına karşı AİHM'e başvuru yapılabilmesi ise TFFTK ve GSBTK'dan farklılık arz etmektedir. Yatay etki doktrini kapsamında her ne kadar CAS'ı içinde barındıran Konseyin dernek sıfatında olması, CAS'ın İsviçre hukukuna bağlı olarak uyuşmazlıkları çözüme kavuşturması, tahkim yerinin İsviçre'nin Lozan şehri olması sebebiyle yargılama yetkisini İsviçre hukukunun tanıdığı müsamahadan (yetkiden) alması, verdiği kararların İsviçre Hukukunda milli hakem kararı niteliğinde olması ve bu sebeple CAS kararının iptali için İsviçre Federal Mahkemesi'ne başvuru yapılabilmesi sebepleriyle CAS hakem kararları, İsviçre Konfederasyonu'nun AİHS bağlamında sorumluluğunu doğurmaktadır⁴⁶⁷. Bu anlayış ve doktrin kapsamında CAS kararlarından İsviçre'nin sorumlu tutulabileceği sonucuna varılmaktadır. Bu anlayış doğrultusunda, Mutu ve Pechstein v. İsviçre kararında CAS yargılamalarında ortaya çıkan adil yargılanma hakkı ihlalleri için İsviçre'nin sorumluluğuna doğrudan başvurulabileceğine karar verilmiştir⁴⁶⁸. Mahkeme, CAS yargılamalarını aynı zamanda bir tahkim yargılaması niteliğinde kabul etmesi ve tahkim yargılamalarının, tahkim yeri olan devlet mahkemeleri tarafından denetlenmesi ve denetim sonucunda

⁴⁶⁵ Gemalmaz, Spor Hukuku, s. 133; Gemalmaz, Applicability, s.42-44, 47; Öktem, s. 414; Koç, s. 64. spor uyuşmazlıklarının çözümünde İnsan haklarının yatay etkinin uygulanabilirliği hakkında detaylı değerlendirme için bkz. Koç, s. 63-69.

⁴⁶⁶ Naki ve Amed Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Türkiye, Başvuru No. 48924/16, 18 Mayıs 2021; İbrahim Tokmak v. Türkiye, Başvuru No. 54540/16, 18 Mayıs 2021; A.M. v. Türkiye, Başvuru No. 67199/17, 19 Ekim 2021.

⁴⁶⁷ Ulrich Haas, Role and Application of Article 6 of the European Convention on Human Rights in CAS Procedures, International Sports Law Review, 2012, 3, s. 45-47; Frederique Faut, The Prohibition of Political Statements by Athletes and Its Consistency With Article 10 of the European Convention on Human Rights: Speech Is Silver, Silence is Gold?, International Sports Law Journal, Vol. 14, 2014, s. 257-262; Gemalmaz, Spor Hukuku, s. 139.

⁴⁶⁸ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, ag.k., para. 67.

kararların ilgili ülke sınırları içinde geçerlilik kazanması sebebiyle tahkim heyetlerinin fiil veya ihmallerinin CAS'ın tahkim yeri olan İsviçre'nin doğrudan sorumluluğunu doğuracağı sonucuna varmıştır⁴⁶⁹. Bu anlayış ile mahkeme yatay etki prensibini bir adım ileri taşımaktadır. Tahkimi bir alternatif olmaktan çıkarıp, devlet yargısının tamamlayıcısı veya uzantısı olarak görmektedir. Benzer bir yaklaşım, 2018 yılında UEFA ile Avrupa Konseyi arasında imzalanan mutabakat metninde de kendine yer bulmuştur. Mutabakat metninde spor uyuşmazlıklarının çözümünde tahkim önemli bir rol oynamasına karşın uluslararası spor adalet sisteminin bağımsızlığı ve insan haklarına saygısının artırılması amacıyla sistemin güçlendirilmesine yönelik işbirliğine ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir⁴⁷⁰. Söz konusu ifade ile UEFA ve Avrupa Konseyinin futbol uyuşmazlıklarının çözümünde başvuru tahkim yargılamasında adil yargılama standartları ile insan haklarının önemini kabul ettiği ve bu standart ve ilkelerin bu yargılamalarda da uygulanabilir olduğunu kabul ettiği şeklinde yorumlanabilir⁴⁷¹. Kaldı ki, AİHM Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararında benzer bir yaklaşımla spor uyuşmazlıklarının çözümünde dikkate alınan uluslararası kurallar kapsamında anılan mutabakat metnindeki bu ifadeye atıf yapmıştır⁴⁷².

d. Başvurucu Önemli Bir Zarar Görmüş Olmalıdır.

AİHS m. 35/3-b uyarınca başvurunun önemli bir zarar görmüş olması, AİHM'e yapılan başvuruların kabul edilebilirlik koşullarının sonuncusudur. Bu koşul, 14 Numaralı Protokol'ün 1 Haziran 2010 tarihinde yürürlüğe girmesi sonrasında kabul edilebilirlik şartı olarak aranmaktadır. Mahkeme önündeki iş yükünün artması ve *de minimis non curat preator* (küçük şeyler hâkime götürülmez) ilkesi gerekçe gösterilerek bu koşul getirilmiştir⁴⁷³.

İki istisnai durumda, bu koşul dikkate alınmamaktadır. İlk durum, bu Sözleşme ve protokolleriyle güvence altına alınan insan haklarına saygının gerekli kıldığı hallerde Mahkeme'nin başvuruyu esastan incelemesini gerektirmesi halidir (*AİHS m. 35/3-b*). İkinci durum ise bir davanın ulusal bir mahkeme tarafından gereği gibi incelenmemesi halidir (*AİHS m. 35/3-b*).

Spor uyuşmazlıkları bağlamında ise spor kulübü yöneticilerine verilen para cezası, disiplin cezası ile görevlerine bağlı haklardan mahrumiyet cezaları, bir mağduriyet oluşturmaya rağmen ilgili para cezasının üçüncü bir kişi tarafından ödenmiş olmasının mağduriyeti ortadan kaldırdığına karar

⁴⁶⁹ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 66-67; Platini v. İsviçre, a.g.k., para. 38; Gemalmaz, Applicability, s. 48.

⁴⁷⁰ Memorandum of Understanding Between the Council of Europe and the Union of European Football Associations (UEFA), article 1.6.

⁴⁷¹ Gemalmaz, TFF Tahkim Kurulu.

⁴⁷² Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 140.

⁴⁷³ AİHM Kabul Edilebilirlik Rehberi Ağustos 2021, s. 77; Gözler, İnsan Hakları, s. 530.

verilmiştir⁴⁷⁴. Bunun yanı sıra, bir diğer kararda ise para cezasına ek olarak on iki müsabakadan men cezası alan futbolcunun para cezasını ödemesinin disiplin soruşturması kapsamında kendisine atfedilen suçlardan suçlu bulunduğu gerçeğini değiştirmeyeceği gerekçesiyle başvuru kabul edilmiştir⁴⁷⁵.

---

⁴⁷⁴ Sedat Doğan v. Türkiye, a.g.k., para. 15.

⁴⁷⁵ Naki ve Amed Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Türkiye, a.g.k., para. 18.

İKİNCİ BÖLÜM

ADİL YARGILANMA HAKKININ MEDENİ HUKUK YARGILAMALARI İÇİN ÖNGÖRDÜĞÜ KURUMSAL GEREKLİLİKLER

I. Adil Yargılanma Hakkı

A. Genel İlkeler

Adil yargılanma hakkı, yargılamanın hakkaniyete uygun, adil bir şekilde yürütülmesini ve bu sayede bireylerin temel haklarının korunmasını amaçlayan temel bir haktır⁴⁷⁶. Yargılama usullerinin belirlenmesinde etkin bir rol oynayarak yargılama sonucunda adil bir karar verilmesi güvence altına alınmasını sağlamaktadır⁴⁷⁷. Adil yargılanma hakkının temeli ise insan onuru, hukuk devleti ilkesi ve demokratik bir topluma dayanmaktadır⁴⁷⁸.

Adil yargılanma hakkı, 1215 tarihli Magna Cartum Libertatum'da (Büyük Özgürlük Bildirgesi) yazılı olarak düzenlendikten sonra günümüze kadar birçok belgede kendine yer bulmuştur⁴⁷⁹. Günümüz itibariyle adil yargılanma hakkının evrensel düzeyde uygulaması için iki temel belge esas alınmaktadır. İlki, insan haklarının tanınması bakımından ilk çağdaş belge olarak kabul edilen 1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi; ikinci ise Avrupa Konseyi

⁴⁷⁶ Nuala Mole, Catharina Harby, The Right to A Fair Trial: A Guide to the implementation of Article 6 of The European Convention on Human Rights, Human Rights Handbooks, No:3, Concil of Europe Publishing, Strasbourg, 2006, s.6 <https://rm.coe.int/168007ff49> (Erişim Tarihi: 27.07.2023); Mark W. Janis, Richard S. Kay, Anthony W. Bradley, European Human Rights Law: Text and Materials, Third Edition, Oxford University Press, Oxford, 2008, s. 718-719; Robin C.A. White, Clare Ovey; Jacobs, White & Ovey: The European Convention on Human Rights, Fifth Edition, Oxford University Press, Oxford, 2010, s. 242 (The European Convention on Human Rights); Gülnur Erdoğan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Medeni Yargıda Adil Yargılanma Hakkı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011, s. 33; Sibel İncoğlu, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı, Tıpkı Dördüncü Baskı, Beta, İstanbul, 2013, s. 4; Oya Boyar, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adli Yardım ve Adil Yargılanma Hakkı içinde Selda Çağlar (Edt.), Disiplinlerarası Yaklaşımla İnsan Hakları, Beta, İstanbul, 2010, s. 189 (Adli Yardım).

⁴⁷⁷ Sibel İncoğlu, Adil Yargılanma içinde Editör: Sibel İncoğlu, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme, 3. Baskı, Beta, İstanbul, 2013, s. 209 (Adil Yargılanma).

⁴⁷⁸ Şeref Gözübüyük, Feyyaz Gölcüklü ve Abdurrahman Saygılı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İnceleme ve Yargılama Yöntemi, Turhan Kitabevi, 12. Baskı, Ankara, 2019, s. 262; İncoğlu, s. 4; İsmail Demircioğlu, Medeni Usul Hukukunda İnsan Hakları ve Adil Yargılanma Güvenceleri, Yetkin Yayınları, Ankara, 2007, s. 47; Erdoğan, s. 28; A. İpek Sarıöz Büyükalp, AİHS ve AİHM Kararlarının da İncelenmesi Suretiyle Adil Yargılanma Hakkının Türk Milletlerarası Özel Hukuku Üzerindeki Etkisi, On İki Levha, 2018, s. 16.

⁴⁷⁹ Sarıöz Büyükalp, s. 19. Hakkın düzenlendiği çeşitli temel metinler için bkz. Gökhan Çayan, Adil Yargılanma Hakkı, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 5-11; Sarıöz Büyükalp, s. 19.-29.

tarafından 04.11.1950 tarihinde kabul edilen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'dir⁴⁸⁰.

Birçok ülke hukukunda anayasal belgelerde ve anayasa mahkemesi içtihatlarında yeni ilke ve hakların tanınması yoluyla adil yargılanma hakkının öngördüğü koruma sağlanmaktadır⁴⁸¹. Türk Hukukunda ise 2001 yılında yapılan anayasa değişikliği⁴⁸² sonrası adil yargılanma hakkı Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenerek anayasal düzeyde açıkça koruma altına alınmıştır⁴⁸³. Değişiklik öncesinde Anayasa'nın çeşitli maddelerinde yer alan birçok ilke ve hakkı kapsamında adil yargılanma hakkının öngördüğü koruma sağlanmaktaydı⁴⁸⁴.

2004 yılındaki Anayasa değişikliği ile kapsamında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 90. maddesi 5. fıkrasına eklenen "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır." cümlesi uyarınca Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Türk kanunları karşısında öncelikli hale gelmiştir⁴⁸⁵.

Adil yargılanmanın tanımına dair genel bir kabul bulunmamaktadır. Çalışmamızda esas alınan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ("AİHS", "Sözleşme") 6. maddesinde de bir tanımdan ziyade doğrudan hakkın unsurları ele alınmıştır. Söz konusu madde metni şu şekildedir: "*Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir...*"⁴⁸⁶.

⁴⁸⁰ Adil Yargılanma hakkının isimlendirmesindeki zaman içindeki değişimi, bu maddeye adil yargılanma ismi verilmesi süreci hakkında bilgi edinmek için bkz. Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 261; İnceoğlu, s. 2 vd.

⁴⁸¹ Janis, Kay ve Bradley, s. 719; Grabenwarter, European Convention on Human Rights: Commentary, C.H. Beck-Hart-Nomos-Helbing Lichtenhahn Verlag, München, 2014, s. 100.

⁴⁸² 03.10.2001 tarih 4709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun m.14 (RG. T. 17.10.2001, S. 24556).

⁴⁸³ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası m.36: "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

⁴⁸⁴ Mustafa Erdoğan, İnsan Hakları Teorisi ve Hukuku, 3. Bası, Orion Kitabevi, Ankara, 2012, s. 238-239.

⁴⁸⁵ Sibel İnceoğlu, Anayasa ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi İlişkisi, içinde Sibel İnceoğlu (Editör), İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme, Beta, 3. Baskı, İstanbul, 2013, s. 8 (Anayasa ve İHAM); M. Serhat Kaşıkara, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Âdil Yargılanma Hakkı ve Türkiye, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009, s. 92.

⁴⁸⁶ Madde metninin çevirisinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin resmî sitesinde yer alan Sözleşmenin Türkçe çevirisi esas alınmıştır. İlgili çeviri için bkz. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf (Erişim Tarihi: 06.01.2022). Yukarıda aktarılan AİHS m.6'nın ilgili kısmının orijinal dili olan İngilizce dilindeki metni ise şu şekildedir: "1.

Madde hükmünde, adil yargılanma hakkı kapsamında ele alınan hak ve ilkelerin tamamını açık olarak düzenlememiştir⁴⁸⁷. Birçoğu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ("AİHM", "Mahkeme") metni geniş yorumlaması neticesinde maddenin kapsamı içine alınmıştır⁴⁸⁸. Mahkemeyi adil yargılanma hakkının Sözleşme'de tanınan hakların korunmasında, demokratik bir yönetim anlayışının sürdürülebilmesinde ve adaletin hakkaniyete uygun olarak yerine getirilmesinde önemli bir rol üstlenmesi sebebiyle ilgili metni geniş yorumlamıştır⁴⁸⁹. Söz konusu geniş yorumlamanın bir sonucu olarak da Sözleşme hükmünde açık olarak ifade edilmeyen birçok hak ve ilkeler maddenin kapsamı içinde değerlendirilmektedir.

Sözleşme kapsamında adil yargılanma hakkının sağladığı güvenceler konu yönünden bazı yargılamalarla sınırlandırılmıştır. Söz konusu sınırlandırma uyarınca Mahkeme yalnızca medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklar ile ceza alanında kendisine yöneltilen suçlamaları konu edinen yargılamaların adil yargılanma hakkına uygun olup olmadığını incelemekle yetkilidir. Ancak Mahkemenin sınırlamada esas alınan kavramları otonom kavramlar doktrini ile yorumlaması neticesinde medeni hak ve yükümlülük kavramı ile suç isnadı kavramı geniş şekilde yorumlanmakta olup idari yargı ve disiplin yargısına konu edilen pek çok uyuşmazlık, maddenin kapsamı içinde ele alınabilmektedir⁴⁹⁰. Bu sebeple de Mahkemeye yapılan başvuruların ve Mahkeme kararlarının önemli

---

In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law. ... Bkz. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf (Erişim Tarihi: 06.01.2022).

⁴⁸⁷ İnceoğlu, s. 4; Erdoğan, s. 30.

⁴⁸⁸ Feyyaz Gölcüklü, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde 'Adil Yargılanma'", AÜSBF Dergisi (İlhan Öztrak'a Armağan), Ocak-Haziran 1994, C.49, N. 1-2, s. 200 (Adil Yargılanma); İnceoğlu, s. 4-5; Sarıöz Büyükalp, s. 32. AİHM içtihatları uyarınca adil yargılanma hakkı kapsamı içine dahil edilen hak ve ilkeler şunlardır; mahkemeye başvurma hakkı, mahkeme önünde hak arama özgürlüğü, silahların eşitliği ve çelişkili yargılama ilkeleri, adaletin inkarının önlenmesi, yargılamada yüz yüzelik, avukat ile temsil hakkı, tercümandan yararlanma hakkı, gerekçeli karar hakkı, delillere ilişkin diğer kurallardır. Bkz. Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 263; İnceoğlu, s. 5; Kaşıkara, s. 98; Çelik, s. 83; Erdoğan, s. 31; Aktepe Artık, s. 73-74; Sarıöz Büyükalp, s. 33-34.

⁴⁸⁹ Golder v. Birleşik Krallık, 4451/70, 1 EHRR 524, 21.02.1975, par. 25; De Cubber v. Belçika, 26 October 1984, Series A no. 86, s.16; Gölcüklü, Adil Yargılanma s. 200; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 262; İnceoğlu, s. 4-5; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 354; Adem Çelik, Adil Yargılanma Hakkı (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukuku), Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, s. 29; Erdoğan, s. 30; Sezin Aktepe Artık, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Medeni Usul Hukukunda Adil Yargılanma, Seçkin, Ankara, 2014, s. 72-73; Sarıöz Büyükalp, s. 31.

⁴⁹⁰ Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 262; Yasemin Özdek, Avrupa İnsan Hakları Hukuku ve Türkiye, TODAİE Yayınları, 2004, s. 198-201; İnceoğlu, s.12; İlyas Doğan, M. Balkan Demirdal, "Adil Yargılanma Hakkı" in İlyas Doğan (Edt.), İnsan Hakları Hukuku, 2.Baskı, Astana Yayınları, Ankara, 2015, s. 547. Otonom kavramlar, AİHM'in AİHS'i yorumunda başvurduğu özerk yorum kapsamında ortaya çıkmıştır. AİHM, taraf devletlerin iç hukuklarındaki kavramların tanımlarıyla kendisini bağlı

bir çoğunluğu, adil yargılanma hakkına ilişkidir⁴⁹¹. Örneğin, 2020 yılında AIHM'nin verdiği 871 ihlâl kararının 287'si (32,95 %) adil yargılanma hakkına ilişkindir⁴⁹².

Adil yargılanma hakkı, temel olarak yargılama usulüne ilişkin öngördüğü güvencelerin sağlanmasını konu edinmektedir⁴⁹³. Sözleşme, bu güvencelerin sağlanması için âkit devletlere çok dereceli bir yargılama usulünü benimseme yükümlülüğü yüklememiştir (7 Numaralı Protokol m. 2 haricinde). Ancak âkit devletin çok dereceli bir yargılama usulü benimsemesi halinde âkit devlet her bir derece yargılamasında adil yargılanma hakkının öngördüğü güvenceleri sağlamakla yükümlü tutulmaktadır⁴⁹⁴. Suç isnadı bakımından ise söz konusu yükümlülük kişiye yetkili otorite tarafından kendisine yönelik suçlamaya dair yapılan ilk resmi tebliğin/bildirimin yapıldığı andan hükmün kesinleşmesi anına kadar devam etmektedir⁴⁹⁵. Bu yükümlülük, anayasal şikâyet mekanizmalarını da kapsayabilmektedir⁴⁹⁶. Bunun yanında, Sözleşmeye taraf olmayan bir devlet mahkemesi tarafından verilen bir kararın âkit ülkede tanınması veya tenfiz edilmesi halinde de söz konusu kararın âkit devlet tarafından adil yargılanma hakkı uyarınca adil bir yargılanma sonucunda verilmiş olduğunu teyit edilmesi anlamına gelmektedir ve bu durumda âkit devletin söz konusu kararın adil yargılanma hakkına uygunluğundan sorumluluğu doğmaktadır⁴⁹⁷. Söz konusu yargılamalar ceza yargılamaları ile

---

görmemektedir. Bu doğrultuda da doğrultusunda AIHS maddelerini ve kavramlarını taraf devletlerin mevzuatından ve uygulamalarından bağımsız ve özerk bir şekilde yorumlamaktadır. AIHM'in bu yaklaşımındaki amacı ise Avrupa Konseyi üyesi ülkeler arasında Avrupa standardını oluşturmak ve ortak bir koruma anlayışını geliştirmektir. Detaylı bilgi için bkz. Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 153-155; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 19-22; Gözler, İnsan Hakları, s. 527; Abdurrahman Eren, Hukuki Yorum Yöntemleri Açısından Bireysel Başvuru Kararlarının Anayasanın Yorumuna Etkileri, Anayasa Yargısı, Cilt. 33, Yıl. 2016, s.263-270; Yunus Emre Gül, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Kararlarında Yararlandığı Klasik ve Özgün Yorum Yöntemleri", Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 18(36), 2018, s. 215-237.

⁴⁹¹ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 353; Sarıöz Büyükalp, s. 30.

⁴⁹² https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_2020_ENG.pdf (Erişim Tarihi: 06.01.2022).

⁴⁹³ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Oğuz Sancaktar, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu, 2. Baskı, Seçkin, Ankara, 2004, s. 309; İncoğlu, Adil Yargılanma, s. 209; Erdoğan, s. 35.

⁴⁹⁴ Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 264; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 312; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 246; İncoğlu, s. 6; Hakan Pekcanitez, Medeni Yargıda Adil Yargılama, İzmir Barosu Dergisi, Nisan 1997, Sayı 2, s. 39 (Adil Yargılama); İncoğlu, Adil Yargılanma, s. 209; Erdoğan, s. 38; Aktepe Artık, s. 65-67; Sarıöz Büyükalp, s. 37.

⁴⁹⁵ Eckle v. Almanya, Başvuru No. 8130/78, 15.07.1982, para. 73; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 246, 247.

⁴⁹⁶ Deumeland v. Almanya, 29.05.1986, Ser. A, No.100, 8 EHRR 448, para. 77; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 316; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 265; İncoğlu, s. 6.

⁴⁹⁷ Pellegrini v. İtalya, No. 30882/96, 20 Temmuz 2001, para. 40, 47; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 354; Guide on Article of the European Convention on Human Rights, Right to A Fair Trial (Civil Limb), Council of Europe/European Court of Human Rights, Last Update, 31.08.2022, s. 57. (AIHS 6. Madde Rehberi). https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/guide_art_6_eng (Erişim

sınırlı olmayıp adli, idari ve disiplin yargılamaları da maddenin kapsamı içinde değerlendirilebilmektedir⁴⁹⁸.

Mahkeme tarafından adil yargılanma hakkının gereklerinin yerine getirilip getirilmediği incelenirken, ulusal hukuk düzeyindeki yargılamanın bütünü dikkate alınmaktadır⁴⁹⁹. Bu yaklaşım, yargılamanın belirli aşamasında gerçekleşen ihlâlin veya ihmâlin yargılamanın ilerleyen aşamalarında telâfi edilmiş olma ihtimaline ilişkindir. Zira bu ihtimalin gerçekleşmesi halinde hakkın ihlal edilmediğine karar verilmektedir⁵⁰⁰.

Mahkeme, adil yargılama hakkının öngördüğü güvencelerin yerine getirilip getirilmediği incelerken bir *dördüncü derece yargı yeri* niteliğinde olmayıp sadece yargılama sürecine ilişkin sınırlı bir denetim yetkisini haizdir⁵⁰¹. Bu yetki, kural olarak ulusal hukuk düzeninde verilen kararın maddi bakımdan dava sonucunda adaletin sağlanıp sağlanmadığını veya sunulan delillerin kabul edilebilirliğini inceleme yetkisini kapsamamaktadır⁵⁰². Ancak Mahkemenin yakın tarihli kararlarından hareketle ulusal mahkeme kararının “keyfi ya da açıkça makul olmaması (*arbitrary or manifestly unreasonable*)” halinde, kararın adil yargılanma hakkını ihlal ettiği söylenebilir⁵⁰³.

Adil yargılanma hakkı temel, üst düzeyde önemli bir hak olmasına rağmen bu haktan feragat mümkündür. Geçerli bir feragatten söz edebilmek için ise feragatin şüpheye yer bırakmayacak şekilde açık olması ve feragatin önemiyle orantılı güvencelerin sağlanmış olması gerekmektedir⁵⁰⁴.

Tarihi:08.01.2022); Grabenwarter, s. 106-107.

⁴⁹⁸ Gölcüklü, Adil Yargılanma, s. 201; Pekcanıtez, Adil Yargılama, s. 38; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 264; İnceoğlu, s. 6; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 354-355; Aktepe Artık, s. 31; Sarıöz Büyükalp, s. 38.

⁴⁹⁹ Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 264; İnceoğlu, s. 6; Sarıöz Büyükalp, s. 35.

⁵⁰⁰ De Cubber v. Belçika, para. 31-33; Zumbotel/Austria, 21.09.1993, Ser.A, No.268-A, 17 EHRR 116, para. 35; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 264; İnceoğlu, s. 6-7; Aktepe Artık, s. 65; Sarıöz Büyükalp, s. 36.

⁵⁰¹ Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 307; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 243; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 354; İnceoğlu, s. 7.

⁵⁰² García Ruiz v. İspanya [BD], No. 30544/96, para. 28, ECHR 1999-I; Perez v. Fransa [BD], No. 47287/99, para. 82, ECHR 2004-I; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 309; White, Ovey; the European Convention on Human Rights, s. 243; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 354; İnceoğlu, s.7; Erdoğan, s. 35.

⁵⁰³ Dulaurans v. Fransa, No. 34553/97, para. 33-34, 38, 21 Mart 2000; Khamidov v. Rusya, No. 72118/01, 15 Kasım 2007, para. 170; and Andelković v. Sırbistan, No. 1401/08, 9 Nisan 2013, para. 24; Bochan v. Ukrayna, (No. 2) [BD], No. 22251/08, 5.2.2015, para. 61; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 354.

⁵⁰⁴ Hermi v. İtalya [BD], No. 18114/02, 18 Eylül 2006, para.73; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 355.

B. Koruma Alanı

Adil yargılanma hakkı, koruma alanı içinde değerlendirilen uyuşmazlıklarla sınırlı olarak dikkate alınan bir haktır. Başka bir deyişle, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin ileri sürülebilmesi veya adil yargılanma hakkına uygun yargılama yapılmasının talep edilebilmesi için söz konusu uyuşmazlık hakkın koruma altına aldığı hususlardan biri olmalıdır. Bu bakımdan bir uyuşmazlığa istinaden adil yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla başvuru yapmadan veya ihlâl iddiasında bulunmadan önce uyuşmazlığın, hakkın koruma alanına girip girmediği incelenmelidir.

Adil yargılanma hakkının koruma alanı, hakkı normatif olarak ele alan düzenlemelerde ortaya konulmuştur. Bu konuda uluslararası veya ulusal metinlere kaynak teşkil eden AİHS’de adil yargılanma hakkının koruma alanı Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenmiştir. İlgili kısmın Mahkeme yayınlarındaki resmi çevirisi şu şekildedir: **“Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda...hakkına sahiptir.”**⁵⁰⁵ Bu düzenlemeden hareketle, AİHS bakımından adil yargılanma hakkının kapsamı, medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıkların ile cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalarla sınırlandırılmıştır.

1. Medeni Hak ve Yükümlülüklerle İlişkin Uyuşmazlık

Adil yargılanma hakkının koruma alanı içinde değerlendirilen ilk uyuşmazlık türü, medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklardır. Bu tür uyuşmazlıkların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden faydalanabilmesi şu üç şartın sağlanması gerekmektedir; a) uyuşmazlığın konusu hak ve yükümlülüğün medeni niteliğe sahip olması, b) söz konusu hak ve yükümlülüğün iç hukukta tanınıyor olması, c) uyuşmazlığın karara bağlanmasının söz konusu hak ve yükümlülük bakımından kesin sonuç doğurması⁵⁰⁶. Söz konusu üç şart, öneminden ötürü ayrı başlıklar altında incelenecektir.

a. Medeni Niteliğe Sahip Bir Hak ve Yükümlülüğün Söz Konusu Olması

AİHS, Adil yargılanma hakkının kapsamını medeni hak ve yükümlülüklerle sınırlandırmış olmasına karşın medeni niteliğinden ne anlaşılması gerektiği hakkında Sözleşme’de açık bir düzenleme yer almamaktadır. Bu durumda, bir hak ve yükümlülüğün medeni niteliğe sahip olmasından kastedilenin ne olduğunun açıklığa kavuşturulması sözleşme organlarının görevi haline

⁵⁰⁵ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metni için bkz. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf (Erişim Tarihi: 06.01.2022).

⁵⁰⁶ Richard Clayton, Hugh Tomlinson, The Law of Human Rights, Oxford University Press, Oxford, New York, 2000, s. 75; Inceoğlu, s. 12; Aktepe Artık, s. 52.

gelmiş ve AIHM içtihatları kavramın belirlenmesinde büyük rol oynamıştır⁵⁰⁷.

Sözleşme organları, bir hak ve yükümlülüğün medeni niteliği haiz olup olmadığını tespit ederken, kavramı özerk bir şekilde yorumlamayı tercih etmiştir⁵⁰⁸. Özerk yorum ile âkit devletlerin iç hukuklarında kavram hakkında yapılan tanımlamalar, sınıflandırmalar dikkate alınmamaktadır⁵⁰⁹. Bu yaklaşımın temel amacı ise maddenin koruma alanının ülkeden ülkeye farklılık göstermesinin önüne geçilmek istenmesidir. Bu yaklaşım neticesinde, kavramın esasa ilişkin içeriği ve etkilerine göre bir değerlendirme yapılmaktadır⁵¹⁰. Kavram hakkında soyut bir tanımlama yapılmaktan bilinçli olarak kaçınılarak, her somut olayın kendi özel koşulları esas alınarak karar verilmektedir⁵¹¹. Böylelikle maddenin koruma alanı, hukuki anlayışın ve güncel gelişmelerin sürekli olarak değişimi karşısında dinamik tutulmaktadır⁵¹². Ancak bu yaklaşımın medeni niteliği sahip hak ve yükümlülüklerin kapsamını belirsiz kıldığı da bir gerçektir⁵¹³.

Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklar, genel olarak gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri ile kamu tüzel kişileri arasındaki özel hukuka konu olan hak ve yükümlülüklerden doğan uyuşmazlıklardır⁵¹⁴. Buna doğrultuda Sözleşme anlamında kavramın sınırlarının tayininde karşılaşılan en büyük güçlük, devlet ve kişilerin tarafı olduğu kamu hukukundan kaynaklanıp bireyi veya bireyin menfaatlerini etkileyen tasarruf ve işlemlerin niteliğinin belirlenmesidir⁵¹⁵. Yaşanan bu tereddüt Mahkemenin **Ringeisen v. Avusturya** kararı ile ortadan kaldırılmış ve kararda ortaya konulan yaklaşım işbu karar sonrasındaki benzer davalar bakımından ilke karar olarak dikkate alınmıştır.

Ringeisen v. Avusturya kararına konu uyuşmazlıkta bir tarım alanı satış sözleşmesi, sözleşmenin geçerliliği için gerekli olan yetkili idari makam tarafından onaylanmamış ve böylece satış sözleşmesi geçersiz sayılmıştır. Mahkeme ise bu davada klasik anlayışı terk edip medeni hak

---

⁵⁰⁷ Kaşıkara, s. 97.

⁵⁰⁸ König v. Almanya, Başvuru No. 6232/73, 28.06.1978, para. 88; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 317; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 265; Calyton, Tomlinson, s. 74; White, Ovey; the European Convention on Human Rights, s. 248; İnceoğlu, s. 22; Kaşıkara, s. 99; Erdoğan, s. 47; Aktepe Artık, s. 53; Grabenwarter, s. 101.

⁵⁰⁹ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 361; Grabenwarter, s. 101; Kaşıkara, s. 99.

⁵¹⁰ König v. Almanya, a.g.k., para. 88-89; Ringeisen v. Avusturya, Başvuru No. 2614/65, 16.07.1971 par.94; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 265; İnceoğlu, s. 21; Grabenwarter, s. 101; Aktepe Artık, s. 54.

⁵¹¹ Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 265; İnceoğlu, s. 23; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 362.

⁵¹² Aktepe Artık, s. 54. Örneğin Mahkeme 1971 yılında verdiği Ringeisen/Avusturya kararına kadar, 6. Maddenin kapsamının belirlenmesinde kamu hukuku-özel hukuk ayrımını dikkate almış ve kamu hukuku alanındaki hak ve yükümlülükleri maddeni kapsamı dışında tutmuştur. Bkz. İnceoğlu, s. 18-19.

⁵¹³ White, Ovey; the European Convention on Human Rights, s. 248.

⁵¹⁴ Kaşıkara, s. 101.

⁵¹⁵ Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s.265; İnceoğlu, s. 14; Grabenwarter, s. 103.

kavramını geniş yorumlamıştır⁵¹⁶. Geniş yorumlama neticesinde mahkemenin ulaştığı sonuç ise şu şekildedir: “Uyuşmazlığa uygulanacak Kanunun hangi maddi hukuk alanına (medeni, ticari, idari hukuk vs.) dahil olduğu ve konunun çözümünde yetkili kılınan merciin bir mahkeme mi yoksa idari kurul mu olduğu pek de belirleyici sayılmaz.”⁵¹⁷. Bu çıkarım uyarınca davanın şekli kaynağından ziyade konusu ve sonucuna bakarak Sözleşmenin 6. maddesinin bu uyuşmazlık bakımından uygulanabilir olduğuna karar vermiştir. Mahkemenin burada üzerinde durduğu esas nokta, uygulanan usulün sonuçlarının özel nitelikli hak ve yükümlülükler üzerinde kesin olarak belirleyici olup olmadığıdır⁵¹⁸. Mahkeme **König v. Almanya** kararında da aynı sonuca varmıştır: “Bir hakkın Sözleşmede ifade edildiği anlamıyla medeni olarak görülüp görülmeyeceği, söz konusu hakkın ilgili Devletin iç hukukundaki yasal sınıflandırmasına göre değil, esasa ilişkin içeriği ve etkilerine göndermeyle belirlenmelidir.”⁵¹⁹. Karara konu olayda medikal klinik işletmesi için alınması gereken izine dair uyuşmazlığın medeni nitelikte olduğuna karar verilmiştir⁵²⁰.

Özet olarak, Mahkeme iç hukukta kamu hukuku alanında değerlendirilen hak ve özgürlüklerin medeni niteliği taşıyıp taşımadığına karar verirken hak ve yükümlülüğün içeriğini ve sonuçlarını esas alarak kamusal veya özel niteliklerden hangisinin ağır bastığını dikkate almaktadır⁵²¹. Söz konusu yorum değişikliği, kamu hukuku alanındaki birçok uyuşmazlığın da maddenin koruma alanı içinde değerlendirilmesini mümkün kılmıştır.

Hak ve yükümlülüklerin medeni niteliği taşıyıp taşımadığının tespitinde iç hukukta yapılan sınıflandırma ve niteleme, hak ve yükümlülüğün özel hukukun bir parçası olarak nitelendirdiği durumlarda doğrudan dikkate alınır ve Mahkeme tarafından kavramın özerk bir yorumla değerlendirilmesine ihtiyacı ortadan kaldırır⁵²².

Özerk yorumun temel özelliği, iç hukukta hak ve yükümlülük hakkında yapılan niteleme ve sınıflandırmaların göz ardı edilmesi olmasına rağmen özerk yorum dikkate alınarak yapılan birçok değerlendirmede iç hukukta birçok husus hakkında yapılan niteleme, değerlendirme ve sınıflandırma

⁵¹⁶ White, Ovey; the European Convention on Human Rights, s. 249. Sözleşme kavramlarının yorumlanmasında tercih edilen yorum yöntemleri hakkında detaylı değerlendirme için bkz. İnceoğlu, s. 14-24.

⁵¹⁷ Ringeisen v. Avusturya, a.g.k., para.94.

⁵¹⁸ Karen Reid, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Rehberi, çeviren: Bahar Öcal Düzgören, Avesta, İstanbul, 2000, s. 60; İnceoğlu, s. 22.

⁵¹⁹ König v. Almanya, a.g.k., para. 89. Konuyla ilgili diğer davalar için bkz. Sramek v. Avusturya, Başvuru No. 8790/79, 22.10.1984, para. 34; Helmers v. İsveç, Başvuru No. 11826/85, 29 Ekim 1991, para. 29-30; Beaumartin v. Fransa, Başvuru No. 15287/89, 24.11.1991, para. 28.

⁵²⁰ König v. Almanya, a.g.k. para. 91.

⁵²¹ Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 266; İnceoğlu, s. 23; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 362.

⁵²² White, Ovey; the European Convention on Human Rights, s. 247; İnceoğlu, s. 22.

dikkate alınmaktadır⁵²³. İlk olarak, Mahkeme kamu mercii ile kişiler arasındaki ilişkide egemenlik yetkilerinin kullanılıp kullanılmadığının tespiti bakımından bazı durumlarda iç hukuku dikkate almaktadır. Ancak hakkın niteliği üzerinde yoğunlaştığı kararları ise çoğunluktadır⁵²⁴. İkinci olarak, hakkın niteliği belirlenirken taraf devletlerin hukuklarında mevcut olan yeknesak bir Avrupa Konsensüsü olması halinde bu yaklaşım dikkate alınmaktadır⁵²⁵. Eğer bu düzeyde bir yaklaşım olmadığı sonucuna varırsa mahkeme hakkın niteliğine kendisi karar vermektedir⁵²⁶. Son olarak ise hak ve yükümlülüğün niteliğinin belirlenmesinde iç hukuk belirleyici olmasa bile her halükârda hak ve yükümlülüğün içeriğinin belirlenmesinde iç hukuk zorunlu olarak dikkate alınmaktadır.⁵²⁷

i. Medeni Hak ve Yükümlülük Niteliğinde Olan Uyuşmazlıklar

Devletlerin iç hukukları uyarınca özel hukuk alanı içinde değerlendirilen uyuşmazlıklar, kural olarak Sözleşme anlamında 6. maddenin koruma alanında olduğu kabul edilmektedir. Maddenin koruma alanının belirlenmesinde ortaya çıkan tartışmalar, çoğunlukla iç hukuk anlamında kısmen veya tamamen kamu hukuku alanı içinde değerlendirilen uyuşmazlıklardır. Mahkemenin bu husustaki tartışmalar hakkında verdiği kararlar ışığında medeni niteliği haiz hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyuşmazlıklar aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir⁵²⁸;

- Mülkiyet hakkından yararlanma ve mülkiyet hakkının kullanımı ile doğrudan ilişkili olan uyuşmazlıklar⁵²⁹,

⁵²³ White, Ovey; the European Convention on Human Rights, s. 248.

⁵²⁴ İnceoğlu, s. 22.

⁵²⁵ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 362; İnceoğlu, s. 23.

⁵²⁶ Feldbrugge v. Hollanda, 29.05.1986, Ser. A, No.99, 8 EHRR 425, par. 37-40; Deumeland v. Almanya, a.g.k., para. 71-74.

⁵²⁷ İnceoğlu, s. 23; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 362. Örneğin, mesleğin bir kamu hizmeti mi yoksa hizmet alan ile veren arasındaki bir sözleşme ilişkisinin mi olduğunun tespitinde iç hukuktaki farklı unsurlar dikkate alınacaktır. Bkz. König v. Federal Almanya, a.g.k., para. 92-93.

⁵²⁸ Doktrinde yapılan sınıflandırmalar için bkz. Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 320-321; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 266-268; İnceoğlu, s. 24-62; Erdoğan, s. 51-57;.

⁵²⁹ Taşınmaz üzerindeki kamulaştırma izin süresinin sürekli uzatılmasına rağmen kamulaştırmanın gerçekleşmemesi ve bu sürede yapı yasağı getirilmesi (Sporrong ve Lönnroth v. İsveç, 23.09.1982, Ser.A, No.52, para. 79), mafya üyesi olduğu şüphesiyle başvurucunun mallarına el konulması (Raimondo v. İtalya, 22.02.1994, Ser.A, No.281-A, 18 EHRR 237, para. 43), korunması gereken bölge ilan edilen yerde bazı ziraat faaliyetlerinin engellenmesi (Oerlemans v. Hollanda, 27.11.1991, Ser.A, No. 219, 15 EHRR 561), bölge konut yasası nedeniyle kendine ait konutta oturma izni verilmemesi (Gillow v. Birleşik Krallık, 24.11.1990, Ser.A, No.109, 11 EHRR 335), millileştirme (Lithgow v. Birleşik Krallık, 08.07.1986, Ser.A, No 102, 8 EHRR 329) ve kamulaştırma (Zumbot v. Avusturya, 21.09.1993, Ser.A, No.268-A, 17 EHRR 116; Zanatta v. Fransa, 28.03.2000; Procola v. Lüksemburg, 28.09.1995, Ser. A, No. 326) kararları da m.6/1 in koruma alanı içinde değerlendirilmiştir.

- Mevcut özel hukuk sözleşmesini etkileyen idari kararlar⁵³⁰,
- Maddi nitelikli menfaatlere ilişkin uyuşmazlıklar⁵³¹,
- Bir meslek, sanat veya başka bir iktisadi faaliyetin yürütülmesi ile ilgili kararlar⁵³²,
- Aile yaşamına saygı hakkını etkileyen kararlar⁵³³,
- Çalışma hayatı, sosyal sigorta, iş sözleşmesini bozulması, işten çıkarma ve sosyal güvenlik sistemine ilişkin kararlar⁵³⁴,

⁵³⁰ Tarım arazisi satış sözleşmesinin geçerliliği için idari makamdan onay alınması, medeni hakkı ilgilendiren bir uyuşmazlıktır. Bkz. Ringeisen v. Avusturya, a.g.k., para. 94.

⁵³¹ Haksız tutuklama nedeniyle başvurucuya verilmesi gereken tazminat (Georgiadis v. Yunanistaa, 28.03.2000.), yasadışı yakalanan ve tutuklanan kimselere tazminat verilmesi (Goc v. Türkiye, 09.11.2000, par.3), uluslararası antlaşmaya istinaden yapılan millileştirme bedelinin hisse sahipleri arasında paylaştırılması ve dağıtımı (Beumartin v. Fransa, para. 28), vergi uyuşmazlıklarından kaynaklanan tazminat talepleri (Editions v. Fransa, 26.03.1992, Ser.A, No.234-B, 14 EHRR 483, para. 40.), ayrımcılık gerekçesiyle idarenin kamu hukukuna tabi bir sözleşme yapmaktan vazgeçmesinden dolayı uğranılan zararın tazmini talebi (Tinnely ve Mc Elduff v. Birleşik Krallık, 10.07.1998, Reports 1998-IV, 27 EHRR 249, para. 61.), dava masraflarına ilişkin uyuşmazlıklar (Baumann v. Avusturya, 07.10.2004, para. 48),) Mahkeme tarafından m.6/1 in kapsamı içinde olduğuna karar verilmiştir.

⁵³² Mahkeme H v. Belçika kararında avukatlık mesleğinin icrasının yasaklanmasını (Bkz. 30.11.1987, Ser. A, No.127, 10 EHRR 339), Guchez v. Belçika kararında mimarlık mesleğinin yasaklanmasını (Bkz. 05.12.1984, 40 DR 100), König v. Almanya kararında ise tıbbi klinik işletme yetkisinin geri alınıp kişinin hekimlik yapmasının yasaklanmasını yapılan faaliyetin özel hukuk yönü daha ağır bastığı gerekçesi ile medeni nitelikte hak ve yükümlülükler kapsamında değerlendirerek 6.maddenin bu hallerde uygulanabilirliğine karar vermiştir. Mahkeme bir mesleki ve ticari ticari faaliyetin devamının engellenmesi ile yeni bir ruhsat verilmesine ilişkin uyuşmazlıklarda yaptığı ayrımı Kraska v. İsviçre kararı ile terk ederek tıp fakültesi mezunu kişinin hekimliğini özel sektörde icra etmek için yaptığı başvurunun reddedilmesini de medeni nitelikli bir hakka ilişkin uyuşmazlık olarak değerlendirmiştir. Bkz. Kraska v. İsviçre 19.04.1993, Ser.A, No.254-B, 18 EHRR, para. 24-26. Ayrıca, benzin dağıtım tesisi için alınan işletme ruhsatının iptalini (Benthem v. Hollanda, 23.10.1985, Ser.A, N.97, 8 EHRR 1, para. 36), başvurunun taşımacılık yaptığı güzergahlardan birine ilişkin taşımacılık ruhsatının iptali (Pudas v. İsveç, 27.10.1987, Ser.A, No.125, 10 EHRR 380), lokantanın alkollü içecek satma ruhsatının iptali (Tre Traktörer Aktiebolag v. İsveç, 07.07.1989, Ser.A, No.159, 13 EHRR 309), özel okul işletme izni başvurusunun reddedilmesi (Jordebo Foundation of Cristian Schools v. İsveç, Başvuru No. 11533/85, 06.03.1987, 61 DR 92), balık avlanma izni (Posti ve Rahko v. Finlandiya, 24.09.2002), meslek odalarının verilen men cezası (Serre v. Fransa, 14.09.1999; G.S. v. Avusturya, 21.12.1999) medeni nitelikli hak ve yükümlülüğe ilişkin uyuşmazlıklar olarak kabul edilmiştir.

⁵³³ Babalığı ret davası (Rasmussen v. Danimarka, 28.11.1984, Ser. A, No.87, 7 EHRR 371), çocuk üzerindeki ebeveyn hak ve yükümlülüğü (W v. Birleşik Krallık, 08.07.1987, Ser. A, No.121, 10 EHRR 29), çocuğun bakımı (Olsson v. İsveç, (No. 1), 24.03.1988, Ser. A, No. 130, 11 EHRR 258), çocuğun evlatlık verilmesi veya koruyucu aileye verilmesi (Keegan v. İrlanda, 26.05.1994, Ser. A. No.291, 18 EHRR 342; Eriksson v. İsveç, 22.06.1989, Ser. A, No. 156, 12 EHRR 18) maddenin koruma alanı içinde değerlendirilmektedir.

⁵³⁴ Mahkeme sosyal güvenlik sistemine ilişkin uyuşmazlıklarda kişinin yaşamını sürdürebilme araçlarına müdahalenin söz konusu olması, hakkın kişisel ve ekonomik bir hak olması, uyuşmazlığın bir iş adti ile olan bağlantı olması ve söz konusu ilişkinin kamu hukukunda etki doğurmasına rağmen özel hukuk özelliklerinin ağır basması halinde, uyuşmazlıkları m.6/1 kapsamı içinde değerlendirmektedir. Bkz. İnçeoğlu, s.41. Bu doğrultuda çalışabileceğine karar verilmesi gerekçe gösterilerek başvurunun malullük aylığının kesilmesi (Feldbrugge v. Hollanda, 29.05.1986, Ser. A, No.99, 8 EHRR 425), iş kazası sonucu eşini kaybeden başvurucuya ölüm geliri bağlanması (Deumeland v. Almaya, a.g.k., para. 71-74), bir yargıcın emeklilik maaşının yükseltilmesi talebi (Giancarlo Lombardo v. İtalya, 26.11.1992,

- İdarenin kusurundan veya takdir yetkisini hukukun genel ilkelerine aykırı şekilde kullanmasından doğan zararların tazminine ilişkin uyumsuzluklar,
- Suçtan zarar gören kişilerin ceza davasındaki menfaatleri⁵³⁵,
- Kamu personeline ilişkin uyumsuzluklar⁵³⁶.

ii. Medeni Nitelikte Olmayan Hak ve Yükümlülüklere İlişkin Uyumsuzluklar

Esasen kamu hukukuna ilişkin olan ve AİHS m. 6 anlamında medeni hak ve yükümlülük kapsamı dışında değerlendirilen konular ise şunlardır⁵³⁷;

- Siyasi haklar
- Yabancıların ülkeye kabulü, sınır dışı etme veya vatandaşlık
- Askerlik hizmetine ilişkin uyumsuzluklar
- Devletin eğitim verme yükümlülüğü
- Patent başvurusu

Ser. A, No.253-B, para. 16), sosyal yardımı (Salesi v. İtalya, 26.02.1993, Ser. A, No. 257-E, para. 19; Mennitto v. İtalya, 03.10.2000, para. 25-28; Zraggen v. İsviçre, 24.06.1993, para. 46), işverenin işçileri için sosyal sigorta sistemine ödediği primlerden doğan uyumsuzluk (Schouten ve Meldrum v. Hollanda, 09.12.1994, Ser. A, No.304, 19 EHRR 432, para. 57-59) m.6/1 in koruma alanı içinde değerlendirilmiştir.

⁵³⁵ Genel olarak ceza davaları ile bağlantılı olarak gündeme gelen tazminat talepleri bu türde karşımıza çıkan uyumsuzluklar olmasına rağmen şahsi ceza davaları (Helmerts v. İsveç, a.g.k., para. 27-29), mağdurun maddi nitelikli haklarını etkilemesi şartıyla suçun mağdurunun ceza davasına katılması da (Toması v. Fransa, 27.08.1991, Ser.A, No.241-A, 15 EHRR 1, par.121; Ait-Mouhaoub v. Fransa, 28.10.1998, reports 1998-VIII, para. 44-45; Perez v. Fransa, 12.02.2004, para. 63-68) m.6/1 kapsamı içinde değerlendirilmektedir.

⁵³⁶ Pellegrin v. Fransa kararı sonrası başvuruçunun ifa ettikleri görev dikkate alınarak devletin veya diğer kamu otoritelerinin genel menfaatlerini korumaktan sorumlu olmaması veya polis veya silahlı kuvvetler gibi kamu hukuku tarafından verilen güçlerin kullanımına doğrudan veya dolaylı katılan kamu personeli olmaması şartıyla kamu personeline ilişkin göreve kabul, kariyerleri ve görevlerine son verilmesine ilişkin uyumsuzluklar personelin iç hukukta hangi hukuka tabi olduğuna veya sözleşmeli veya kadrolu olup olmadığına bakılmaksızın 6. Maddenin kapsamı içinde değerlendirilmektedir. Emeklilik maaşın ilişkin uyumsuzluklar ise her halükârda maddenin kapsamına girmektedir. Bkz. Pellegrin v. Fransa, Başvuru No. 28541/95, 08.12.1999, para. 64-67; İnçeoğlu, s.47-48; Frydlander v. Fransa, 27.06.2000, para. 35-41; Bükler v. Türkiye, 24.10.2000. Mahkeme, 2007 tarihli Vilho Eskelinen kararı ile 6. maddenin koruma alanını memurlar bakımından genişletmiştir. Kararda Pellegrin kararında getirilen kriterlerin yanında söz konusu çalışan kadrosu veya kategorisi için ulusal hukuk uyarınca mahkemeye başvuru imkânının açıkça tanınmamış olması ve bu hariç tutmanın devletin menfaatleri bakımından haklı bir temele dayanmaması aranmıştır. Aynı zamanda uyumsuzluk konusunun devlet gücünün icrası veya devlet ile çalışan arasındaki sadakat ve güven ilişkisi ile ilgili olduğunun gösterilmesi gerekmektedir. Bkz. Vilho Eskelinen ve Diğerleri v. Finlandiya, (BD), Başvuru No. 63235/00, 19.04.2007, para. 62; Sibel İnçeoğlu, Adil Yargılanma Hakkı, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-4, Avrupa Konseyi, 2. Baskı, Şubat 2019, s. 5 (El Kitabı); Grabenwarter, s. 105-106.

⁵³⁷ Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 321; Kaşıkara, s. 103-104; Grabenwarter, s. 104.

- Mahkûmların disiplini
- Pasaport talebinin reddi
- Vergilendirme
- Para cezaları
- Kişi özgürlüğünün kısıtlanması
- Kamu fonlarından yapılan ödemeler
- Devlet memurluğu statüsüne ilişkin uyuşmazlıklar
- Devletin tek taraflı yardım kararına ilişkin uyuşmazlık
- Bir uluslararası sözleşmenin devlet tarafından onaylanması.

b. İç Hukukta Tanınan Bir Hak veya Yükümlülüğün Doğan Bir Uyuşmazlığın Söz Konusu Olması

Bir hak veya yükümlülüğe ilişkin uyuşmazlığın AİHS m. 6'nın korumasından yararlanabilmesi için hak veya yükümlülüğün medeni niteliği haiz olmasının yanında sözleşmeye taraf devletin iç hukukunda tanınıyor olması ve uyuşmazlığın bu hak veya yükümlülüğün doğması gerekmektedir. Medeni nitelikte bir hak ve yükümlülüğün, Sözleşme m.6 kapsamında değerlendirilmesi için sadece iç hukukta tanınıyor olması yeterli olup, ilgili hak ve yükümlülüğün ayrıca Sözleşme uyarınca korunması, güvence altına alınmış olması gerekli değildir⁵³⁸. Hatta uyuşmazlık konusu hak, Sözleşme anlamında medeni bir hak olarak nitelendirilmiş olsa bile iç hukukta tanınmaması halinde 6. maddenin kapsamı dışında kalmaktadır⁵³⁹.

Hakkın iç hukukta tanınıyor olup olmadığı incelenirken hakkın en azından iç hukukta tartışılabilir bir temele sahip olması⁵⁴⁰ veya ulusal merciiler önünde ileri sürülüp makul olarak savunulabiliyor olması aranmaktadır⁵⁴¹. Zira Sözleşme organlarına göre 6. maddenin işlevi, içerik güvencesi sağlamak olmayıp bir devletteki hukuk yollarının işleyiş ve biçimini, belirli bir hakkın korunması için gerekli hukuki yolları öngörmektir⁵⁴².

Hakkın iç hukukta bir temelinin olması veya en azından tartışılabilir şekilde ulusal merciler

⁵³⁸ Neves ve Silva v. Portekiz, 27.04.1989, Ser. A, No. 153, 13 EHRR 535, para. 37; Reid, s. 58; İnceoğlu, s. 63.

⁵³⁹ Roche v. Birleşik Krallık, 19.09.2005, para.117.

⁵⁴⁰ Reid, s. 98, 107; İnceoğlu, s. 63; Grabenwarter, s. 102.

⁵⁴¹ James ve Diğerleri v. Birleşik Krallık, 21.02.1986, Ser. A, No. 98, 8 EHRR 123, para. 81; Powell ve Rayner v. Birleşik Krallık, 21.02.1990, Ser. A, No. 172, para. 36; Allan Jacobsson v. İsveç, 25.10.1989, Ser. A, No. 163, para. 72; Roche v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 117; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 269; İnceoğlu, s. 63; Erdoğan, s. 47; Grabenwarter, s. 102.

⁵⁴² Clayton, Tomlinson, s. 625-626; İnceoğlu, s. 63.

önünde ileri sürülebilmesine *H. v. Belçika* kararı örnek gösterilebilir. *H. v. Belçika* kararında müvekkillerini yanılttığı için Barodan kaydı silinen başvuru Barodan kaydının silinmesinden uzun süre sonra avukatlık mesleğini icra etmek için Baroya kaydının yapılması için başvurur. Yeniden kayıt için iki şart aranmaktadır; kaydın silinmesi kararından sonra on yıllık sürenin geçmesi ve istisnai şartların sağlanması. Baro Disiplin Kurulu ise istisnai şartların gerçekleşmediği gerekçesiyle başvuruyu reddeder. Başvurucu her iki şartı da sağladığını iddia etmektedir. Mahkeme, istisnai şartlar koşulunun açık bir tanımının olmaması ve bu sebeple koşulun çeşitli şekillerde yorumlanabileceği ve uygulanabileceğini belirtmiştir. Mahkeme, başvurunun Belçika hukuku uyarınca avukatlık mesleğini icra etme hakkının olduğunu tartışılabilir bir şekilde ileri sürebileceğini ifade ederek yapılan başvuruyu Sözleşmenin 6. maddesinin kapsamı içinde olduğuna karar vermiştir⁵⁴³. *H v. Belçika* kararında olduğu gibi bir iş veya mesleğe kabul koşullarına ilişkin uyuşmazlıklarda, bu koşulları sağlayan adaylar, söz konusu mesleğe veya işe kabul edilme hakkına sahiptir⁵⁴⁴. Hatta kişinin koşulları sağladığını ispat etmek için açtığı dava sonucunda kişinin yasal koşulları sağlamadığı kararına varılmış bile olsa, taraflar arasında medeni bir hakkı konu edinen bir uyuşmazlığın olduğu sonucuna varılmaktadır⁵⁴⁵.

Hakkın iç hukukta tanınıp tanınmadığının tespitinde hakkın açıkça tanınmış olması (veya olmaması⁵⁴⁶) durumunda problem yaşanmaz iken⁵⁴⁷ hakkın kullanımı için idareye, mahkemeye vb. gücünü devletten alan otoritelere takdir hakkı tanınması durumunda hakkın iç hukuk anlamında tanınıp tanınmadığı konusunda uyuşmazlık ortaya çıkmaktadır⁵⁴⁸. Mahkemenin bu türden uyuşmazlıklarda verdiği kararlar uyarınca kanun hükümlerinde hakkın kullanımı yetkililerin takdirine

⁵⁴³ Hv. Belçika, 30.11.1987, Ser. A, No. 127, 10 EHRR 339, para. 40-43.

⁵⁴⁴ De Moor v. Belçika, a.g.k., par. 37; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 13, para. 29.

⁵⁴⁵ Kok v. Türkiye, a.g.k. para. 37; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 13, para. 29.

⁵⁴⁶ James/Birleşik Krallık kararında kiracının kanunda belirtilen şartları yerine getirerek mülkiyeti kazanması karşısında taşınmazın malikine dava hakkı tanınmaması sebebiyle başvurunun talebi kapsam dışı görülmüştür. Powell ve Rayner kararında ise İngiliz hukukuna göre uçaklara uçuşa ilişkin belirli bazı şartları sağlamaları halinde uçuşlarından ötürü yasal sorumluluk yüklenememesinden ötürü başvuruçuların uçakların yarattığı gürültü kirliliği gerekçesi mahkemeye başvurma hakkının olmadığı iddiaları, maddeni koruma alanı içinde görülmemiştir. Bkz. James ve Diğerleri v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 81; Powell ve Rayner v. Birleşik Krallık, para. 36.

⁵⁴⁷ Georgiadis v. Yunanistan kararında beraat eden başvuruçunun tazminat talebi iç hukukta tanınan bir hak olduğu için 6. Maddenin korunması içinde değerlendirilmiştir. Bkz. Georgiadis v. Greece, a.g.k., par.32. Benzer kararlar için bkz. Szüek v. Avusturya, 24.11.1997, para. 33; Goc v. Türkiye, a.g.k. para. 30.

⁵⁴⁸ Masson ve Van Zon v. Hollanda kararında ise ceza yargılaması sonucunda beraat eden kişiye verilecek tazminatın Hollanda hukuku hükümlerince hakkaniyete uygun nedenlerin var olup olmadığını yetkili mahkemenin yapacağı değerlendirmesinin sonucuna bağlanmasının mahkemelere tanınan bir takdir hakkı teşkil ettiği ve bunun iç hukuk anlamında tanınan gerçek bir hak olmayacağına karar verilmiştir. Bkz. Masson ve Van Zon v. Hollanda, 28.09.1995, 22 EHRR 491, para. 49.

bağlanmış olması durumunda söz konusu hakkın yerel mahkemelerce tanınması veya yerel mahkemelerin başvuranın talebinin esası hakkında inceleme yapması halinde hak, iç hukukta tanınan bir hak olarak kabul edilir ve hakkın kullanımının idarenin takdir hakkına bağlı olması gerekçe gösterilerek hakkın iç hukukta tanınmadığı iddia edilemez⁵⁴⁹.

İç hukukta bir hak tanınmış olmasına rağmen hakkın kullanımına yönelik maddi veya usuli sınırlandırmalar getirilmiş olabilir. Hakkın kullanımına ilişkin düzenlenen maddi sınırlamalar, hakkı 6. maddenin koruma alanı dışında kalması sonucunu doğururken⁵⁵⁰; olası hak talepleri için mahkemeye başvuruyu engelleyen veya sınırlandıran usuli engellerin söz konusu olduğu uyuşmazlıklar, 6. maddenin koruma alanında değerlendirilebilir⁵⁵¹. Belirtmek gerekir ki sınırlandırmanın maddi veya usuli nitelikte olup olmadığı, iç hukukun ilgili hükümleri ve yerel mahkemenin bu hükümlere ilişkin yorumları dikkate alınarak belirlenir⁵⁵².

Adil yargılanma hakkının koruma alanının belirlenmesinde, uyuşmazlığa konu hakkın iç hukukta tanınması şartının istisnaları ise yaşam hakkı, sağlık hakkı, sağlıklı çevre hakkı ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı gibi hakların konu olduğu uyuşmazlıklardır. Mahkeme, söz konusu hakların iç hukukta tanındığına kendisi karar verebilir⁵⁵³.

Uyuşmazlık konusu hakkın 6. maddenin koruma alanı içinde değerlendirilebilmesi için iç hukukta tanınıyor olması gerekliliği, Mahkemenin maddenin kapsamını belirlemede tercih ettiği anlayışı çelişkili hale getirmektedir. Zira medeni niteliğin tespitinde eski içtihatlar terk edilmek suretiyle iç hukuklardan bağımsız özerk bir yorum tercih edilerek maddenin koruma alanının genişletilmesi adına önemli bir adım atılırken, hakkın iç hukukta tanınıyor olması şartının aranması gelişme yönünde atılan adımların etkisini azaltmakta, duruma göre etkisiz kılınma ihtimalini gündeme getirmektedir. Hakkın iç hukukta tanınmış olması şartı, aynı zamanda maddenin uygulama alanının

⁵⁴⁹ Boulois v. Lüksemburg (BD), Başvuru No. 37575/04, 03.04.2012, para. 91-101; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 10; Grabenwarter, s. 102.

⁵⁵⁰ Roche v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 119; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 12.

⁵⁵¹ Roche v. Birleşik Krallık, a.g.k., para.116-126; Al-Adsani v. Birleşik Krallık, 21.11.2001, par. 47; McElhinney v. İrlanda, 21.11.2001, para. 25; Fayed v. Birleşik Krallık, 21.09.1994, Ser. A, No. 294-B, 18 EHRR 393, para. 65. Millet meclisinde yapılan konuşmalar sonucunda şöhreti ve haysiyeti zarar gördüğü iddiasıyla açılan hakaret davası Mahkemenin eski içtihatlarında yasama sorumsuzluğu gerekçesi ile dava açma imkânı tanınmamasından ötürü adil yargılanma hakkının kapsamında içinde değerlendirmezken (Agee v. Birleşik Krallık), Fayed v. Birleşik Krallık kararı sonrası Young v. İrlanda kararında yasama sorumsuzluğu gerekçesi ile hakaret davası açılmamasını Komisyon 6. Maddeni kapsamı içinde görmüştür. Bkz. Agee v. Birleşik Krallık, Başvuru No. 7729/76, 17.12.1976, 7 DR 64, 175; Young v. İrlanda, Başvuru No. 25646/94, 17.01.1996; İnceoğlu, s. 69-70.

⁵⁵² Masson ve Van Zon v. Hollanda, a.g.k., para. 49.

⁵⁵³ Athanassoglou ve Diğerleri v. İsviçre, Başvuru No. 27644/95, 06.04.2000, para. 44; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 12.

belirlenmesinde iç hukuka bağımlı kalınma sonucunu doğurmaktadır⁵⁵⁴. Ayrıca Mahkemenin 6. maddenin uygulama alanını genişletmek adına yıllar içinde yaptığı girişimlerin (özek yorum tercihi, zımni unsurların kabulü vb.), taraf devletlerin iç hukuklarında yapacakları hukuki bir düzenleme ile sekteye uğraması da muhtemeldir⁵⁵⁵. Maddenin kapsamının tayininde hakkın iç hukukta tanınıyor olması şartının aranması, adil yargılanma hakkı kapsamında güvence altına alınan mahkemeye başvurma hakkının sınırlandırılması anlamına da gelmektedir.

AİHS 6. maddenin uygulanabilmesi için medeni niteliği haiz bir hakkın iç hukuk tarafından tanınıyor olmasının yanında bu haktan doğan bir uyumsuzluğun da söz konusu olması gerekir. Bu kapsamda uyumsuzlıktan anlaşılması gerekenin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Ancak Mahkemenin görüşü uyarınca uyumsuzluk sözcüğü tanımlanırken şekli bir tanım yerine maddi bir tanım tercih edilmelidir⁵⁵⁶. Bu kapsamda, uyumsuzluk gerçek ve ciddi (*genuine and serious*) olması gerekir⁵⁵⁷. Yargılama sonucu, söz konusu hak üzerinde doğrudan etkili olmalıdır⁵⁵⁸. Kararın, zayıf bir bağlantı veya uzak sonuçlar doğurması, maddenin uygulanmasına engel teşkil edecektir⁵⁵⁹. Son olarak, uyumsuzluk bir hakkın varlığını konu edinebileceği gibi söz konusu hakkın kapsamına veya kullanılış biçimini de konu edinmiş olabilir⁵⁶⁰.

c. Uyumsuzluğun Karara Bağlanması Söz Konusu Hak ve Yükümlülük İçin Kesin Sonuç Doğurması

Adil yargılanma hakkı, hakkın içeriğini güvence altına alan bir hak olmayıp sadece sözleşmeye taraf devletlerdeki hukuk yollarının işleyiş ve biçimini konu edinmesi sebebiyle adil yargılanma hakkına uygunluğun zorunluluk arz etmesi için medeni bir hak ve yükümlülükle ilgili uyumsuzluğun esası hakkında bir mahkemenin karar vermiş olması gerekmektedir. Bu noktada Mahkeme, sözleşmede tercih edildiği üzere, “*mahkemenin uyumsuzluğun esası hakkında karara*

⁵⁵⁴ C.A. Gearty, “Unrevealling Osman”, Modern Law Review, March 2001, Vol. 64, No. 2, s. 174; İncoğlu, s. 69; Aktepe Artık, s. 63.

⁵⁵⁵ İncoğlu, s. 69; Aktepe Artık, s.63.

⁵⁵⁶ Le Compte, Van Leuven ve De Meyere v. Belçika, 23.06.1981, Series A no. 43, para. 45; Gözübüyük/Gölcüklü/Saygılı, s. 269; İncoğlu, s. 72.

⁵⁵⁷ Sporrong ve Lönnroth v. İsveç, a.g.k., para. 81; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 270; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 8.

⁵⁵⁸ Frydlender v. Fransa, 27.06.2000, para. 27; Le Compte, Van Leuven ve De Meyere v. Belgium, a.g.k., para. 47; Balmer-Schafroth and Others v. İsveç, 26.08.1997, para. 32; Gözübüyük/Gölcüklü/Saygılı, s. 270; İncoğlu, s. 72.

⁵⁵⁹ Boulois v. Lüksemburg, a.g.k., para. 90; Athanassoglou ve Diğerleri v. İsveç, a.g.k., para. 46-55; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 8.

⁵⁶⁰ Benthem v. Hollanda, a.g.k., para. 32; Frydlender v. Fransa, a.g.k., para. 27; Le Compte, Van Leuven ve De Meyere v. Belçika, a.g.k., para. 47; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 270; İncoğlu, s. 71; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 9.

vermesi” ifadesine biçimsel değil maddi bir anlam vermektedir⁵⁶¹. Bu anlam doğrultusunda, mahkeme tarafından yürütülen usulün amacının medeni hak ve yükümlülüğü karara bağlamak olması veya yürütülen usul sonucunda hak ve yükümlülük üzerinde doğrudan bir etki doğması aranmaktadır⁵⁶². Kısacası medeni hak ve yükümlülük üzerinde doğrudan kesin sonuç doğurucu bir kararın verildiği yargılama usulleri, 6. maddenin kapsamı içine girmektedir⁵⁶³.

Mahkemenin hak ve yükümlülük üzerinde kesin sonuç doğuracak şekilde uyuşmazlığın karara bağlanmasına biçimsel anlam yerine maddi anlam vermesi, maddenin kapsamının belirlenmesinde özel hukuk-kamu hukuku ayrımını, yargılamanın hangi düzeyde yapıldığını önemsiz hale getirmektedir⁵⁶⁴. Hatta, bu yaklaşım, maddenin kapsamı belirlenirken soyut sınırlandırma yapılmasını hem zorlaştırmakta hem de işlevsiz hale gelmektedir. Örneğin, **Buchholz v. Almanya** davasında Mahkeme, Anayasa Mahkemesine taşınan işçi-işveren arasındaki uyuşmazlık hakkında uyuşmazlığı Anayasa Mahkemesinin karara bağlamamasından ötürü başvuruyu 6. maddenin kapsamı içinde değerlendirmemiştir⁵⁶⁵. **Ruiz-Mateos v. İspanya** kararında ise başvuru sahiplerinin şirketlerinin hisselerini kamulaştıran yasaya karşı Anayasa Mahkemesine yapılan başvuru sonrası verilecek karar ile karar sonrası başvuru sahiplerinin yerel mahkemede haklarını aramak için açacakları davaların yakın ilişki içinde olduğu değerlendirilmiştir. Mahkemeye göre başvuru sahipleri mülkiyet haklarına müdahaleyi şikâyet etmek için mümkün olan tek ve doğrudan araç olarak yapılan işlemin anayasallık tartışmasını gündeme getirmiştir. Bu gerekçelerle, Mahkeme söz konusu davada Anayasa Mahkemesi’nce yürütülen yargılamada 6. maddenin uygulanması gerektiğine karar vermiştir⁵⁶⁶.

Adil yargılama hakkının koruma alanının belirlenmesinde dikkate alınan uyuşmazlığın kesin olarak karara bağlanması kriteri bağlamında değerlendirilmesi gereken bir diğer husus ise uyuşmazlığın alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden biri olan tahkim yoluyla çözüme kavuşturulmasının kapsam içinde değerlendirilip değerlendirilmeyeceğidir. Mahkeme, tahkim yoluyla çözüme kavuşturulan uyuşmazlıklarda ikili bir ayrım yaparak adil yargılanma hakkının kapsamını belirlemektedir. Bu ayrıma göre zorunlu tahkim⁵⁶⁷ niteliğindeki yargılamalar 6. maddenin kapsamı

⁵⁶¹ Starmer, s. 346; İnceoğlu, s.74.

⁵⁶² Starmer, s. 346; İnceoğlu, s.74-75; Grabenwarter, s. 106. Ringeisen/Avusturya kararında başvuru üçüncü bir kişi ile yaptığı tarım arazisi satış sözleşmesini onaylamayan idari kurulun kararına karşı itiraz etmiştir. İdari komisyonun kararı satış sözleşmesi üzerinde doğrudan etki doğurduğu için Mahkeme söz konusu uyuşmazlığı 6. maddenin kapsamı içinde değerlendirmiştir.

⁵⁶³ Clayton/Tomlison, s. 623; Grabenwarter, s. 107.

⁵⁶⁴ Grabenwarter, s. 102.

⁵⁶⁵ Buchholz/Germany, 06.05.1981, Ser. A, No. 42, 3 EHRR 597, par.48.

⁵⁶⁶ Ruiz-Mateos/Spain, 23.06.1993, Ser. A, No. 262-A, 16 EHRR 553, par.55-58; İnceoğlu, s. 76-77.

⁵⁶⁷ Komisyon, tahkime sunulacak uyuşmazlığın konusunun yasa ile belirlenmesi, tahkim yargılamasında esasa uygulanacak kanunun, hükümlerin taraflarca belirlenmemesi, tarafların uygulanacak usuli

içinde değerlendirilirken, kişilerin ihtiyari tahkim niteliğindeki yargılamalara başvurması ile adil yargılama hakkından feragat ettikleri kabul edilerek bu yargılamaları maddenin kapsamı dışında tutulmaktadır⁵⁶⁸.

Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıkların bir idari kurul tarafından karara bağlanmasında idari kurulun verdiği kararın niteliğine göre 6. maddenin uygulanabilirliği farklılık arz etmektedir. İdari kurulun kararına karşı yargı yolunun kapalı olması halinde kurul medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklar hakkında kesin sonuç doğuran kararlar verirken 6. maddenin öngördüğü güvenceleri yerine getirmek zorundadır. Söz konusu idari kurul, kararı ilk eden ele alan kurul olabileceği gibi bu kurulun kararına karşı itiraz edilen bir üst idari kurul da olabilir. Önemli olan kararına karşı AİHM'e başvurulmuş idari kurul, yaptığı yargılamada uyuşmazlık üzerinde kesin sonuç doğuran bir karar verebilmesidir. İkinci ihtimalde ise idari kurulun kararına karşı mahkemeye başvuru imkânının bulunması halinde, başvurulmuş mahkemenin hem maddi hem de hukuki açıdan denetim yapan tam bir mahkeme olması aranmaktadır. Mahkemenin bu nitelikte yargılama yapan bir mahkeme olmaması halinde, kararı veren idari kurul tarafından yürütülen yargılamanın 6. maddeye uygunluğu incelenenektir⁵⁶⁹.

2. Suç İsnadı

Cezai alanda kişilere yöneltilen suçlamaları konu edinen yargılama usulleri, adil yargılama hakkının koruma alanına giren yargılama usullerinden biridir. Sözleşme organları, söz konusu yargılama usulleri bakımından suç isnadı kavramını özerk bir şekilde yorumlamaktadır⁵⁷⁰. Bu yaklaşım, Mahkemeyi maddenin koruma alanı ile maddenin 2. ve 3. fıkrasının uygulanabilirliğinin

---

kuralları etkilemede çok dar bir takdire sahip olması, uyuşmazlığın taraflarının yargısal usul ile tahkim usulü arasında seçim yapma imkânının olmaması ve yasa tarafından tahkim usulünün zorunlu olmasından ötürü uyuşmazlığı karara bağlandığı usulü zorunlu tahkim olarak nitelendirerek söz konusu yargılamada 6. Maddenin uygulanabileceğine karar vermiştir. Bkz. App. No. 8588/79 and 8589/79, *Bramelid and Malmrtrom/Sweden*, 12.12.1983, 38 DR 18, 8 EHRR 116, par. 31-32 (Komisyon Raporu); İnceoğlu, s. 78.

⁵⁶⁸ Jean_Hubert Moitry, s. 118-122; İnceoğlu, s. 78. Konu hakkındaki detaylı bir değerlendirme için bkz. İkinci Bölüm II.A.3.

⁵⁶⁹ İnceoğlu, s. 79. *Albert ve Le Compte v. Belçika* kararın da hekim olan başvuruçular hakkında meslek örgütünün Disiplin Kurulu tarafından çeşitli gerekçelerle iki yıl meslekten uzaklaştırma kararı verilmiştir. Başvuruçular ile olarak örgüt içindeki İtiraz Kuruluna, kurulun verdiği red kararı sonrası Yargıtay'a başvurmuştur. Daha sonra da AİHM'e başvurulmuştur. AİHM, Yargıtay'ın yalnızca hukukilik denetimi yapmasından ötürü İtiraz Kurulu önündeki yargılamayı esas almış ve bu kurulun 6. maddede öngörülen güvenceleri saplayıp sağlamadığını incelemiştir. Bkz. *Albert ve Le Compte v. Belçika*, 10.02.1983, Ser. A, No. 58, 5 EHRR 533, para. 29-36.

⁵⁷⁰ Janis, Kay ve Bradley, s. 726; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 243; Clayton, Tomlison, s. 632; İnceoğlu, s.83; Kaşıkara, s. 104; Grabenwarter, s. 108.

belirlenmesinde devletlerin iç hukuklarına bağlı kalmaktan kurtarmaktadır⁵⁷¹.

Sözleşme organları, özerk yorum doğrultusunda suçun veya cezanın cezai nitelikte olup olmadığını **Engel ve Diğerleri v. Hollanda** kararında belirlenen kriterler esas alarak belirlemektedir⁵⁷². Bu kriterler şunlardır; (a) suçun iç hukuktaki sınıflandırılması (*legal classification of the offence under domestic law*), (b) suçun niteliği (*the nature of the offence*), (c) öngörülen cezanın niteliği ve ağırlığı (*the nature and degree of severity of the possible penalty*)⁵⁷³.

Kriterler hakkında detaylı bir incelemeye başlamadan önce kriterler arasındaki ilişkiye değinmek yerinde olacaktır. İlk kriter uyarınca söz konusu suçun taraf devletin iç hukukunda suç olarak sınıflandırılıyor olması, uyuşmazlığın 6. maddenin koruma alanı içine girmesi için tek başına yeterlidir⁵⁷⁴ ve bu ihtimalde diğer kriterler uyarınca inceleme yapılma ihtiyacı duyulmamaktadır⁵⁷⁵. Hatta söz konusu suçun Sözleşme uyarınca suç olarak kabul edilmemesi veya disiplin suçu olarak kabul edilmesi dâhi uyuşmazlığın kapsam içinde değerlendirilmesine engel teşkil etmez. b) ve (c) kriterleri maddenin kapsamının belirlenmesinde birbirine alternatif olup iç hukukta ceza hukuku alanı içinde sınıflandırılmayan suç veya cezalar için yapılacak değerlendirmelerde dikkate alınmaktadır⁵⁷⁶. Suçun veya cezanın, iki kriterden birinin şartlarını sağlaması halinde söz konusu suç isnadı maddenin kapsamı içinde değerlendirilecektir. Suçun veya cezanın her iki kriterin şartlarını sağlamaması halinde ise iki kriter birlikte değerlendirilerek bir sonuca varılmaktadır⁵⁷⁷.

Yukarıdaki paragrafta ifade edildiği üzere suç isnatları bakımından maddenin koruma alanı belirlenirken ilk kriter uyarınca söz konusu suçun ilgili taraf devletin ceza hukuku anlamında suç olarak kabul edilmesi yeterlidir. Bu sebeple, bu kriterin bir başlangıç noktası olarak görülmesinden

⁵⁷¹ Engel ve Diğerleri v. Hollanda, 08.06.1976, Ser. A, No.22, 1 EHRR 647, para. 81; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 243; İnceoğlu, s. 83; Grabenwarter, s. 108.

⁵⁷² Grabenwarter, s. 108.

⁵⁷³ Engel ve Diğerleri v. Hollanda, a.g.k., par. 82.; Öztürk v. Almanya, Başvuru No. 8544/79, 21.02.1984, para. 50.

⁵⁷⁴ White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 244.

⁵⁷⁵ İnceoğlu, s. 85.

⁵⁷⁶ Lutz v. Almanya, 25.08.1987, Ser. A, No.123, 10 EHRR 163, par. 55; İnceoğlu, s. 85; Grabenwarter, s. 108; İnceoğlu, El Kitabı, s. 9.

⁵⁷⁷ Jussila v. Finlandiya, Başvuru No, 73053/01, 23.06.2006, para. 31-34; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 245; İnceoğlu, s.85; Grabenwarter, s. 108; İnceoğlu, El Kitabı, s.10. Örneğin; Mahkeme sigortasız işçi çalıştırmaktan idari para cezası verilmesinde, bir zararın maddi olarak tazmin edilmesine yönelik olmayıp suç unsuru davranışın tekrarlanmasını engellemek için cezalandırma amacı taşıması ve ortada görece olarak önemsiz bir durum olmasının bir kabahatin cezai niteliğini ortadan kaldırmaya yeterli olmadığını gerekçeleri ile söz konusu idari cezayı maddenin koruma alanı içinde değerlendirmiştir. Bkz. Hüseyin Turan v. Türkiye, Başv. No: 11529/02, 04.03.2008, s.3-4.

ötürü de hakkında detaylı bir inceleme yapılmasına ihtiyaç yoktur⁵⁷⁸.

İkinci kriter uyarınca suçun niteliği bakımından maddenin koruma alanı belirlenirken birkaç faktör dikkate alınmaktadır⁵⁷⁹. Söz konusu faktörler şunlardır; söz konusu suçun Sözleşme'ye taraf diğer devletlerin büyük çoğunluğunda nasıl ele alındığı (ortak payda yaklaşımı), söz konusu suçun ceza hukukunda yer alan suçlarla olan benzerliği⁵⁸⁰, uygulanan usullerin özellikleri ve bu usullerin ceza hukuku alanındaki yargısal usullerle benzerliği veya bağlantısı⁵⁸¹, suçun sadece belirli bir gruba ilişkin mi olduğu yoksa konunun içeriği veya kamu yararı nedeniyle genel olarak kişi grupları fark etmeksizin bağlayıcı, herkesi etkileyen bir niteliği olup olmadığı⁵⁸².

Söz konusu faktörler dikkate alınarak suçun niteliğinin bir disiplin suçu yoksa suç isnadı mı olduğuna karar verilirken söz konusu yargılamanın özel bir rejim altındaki kişiler için öngörölmüş bir kurumun iç işleyişi ile ilgili olup olmadığı incelenmektedir⁵⁸³. Bu inceleme sonucunda, isnadın özel bir rejim altındaki kişilere yöneltilen disiplin suçu olarak nitelendirilebilmesi için suçun potansiyel olarak toplum içindeki bütün insanlara uygulanabilecek suçlardan olmaması gerekmektedir⁵⁸⁴. Disiplin suçları bakımından Mahkemenin yaptığı değerlendirme bu yönde olup trafik suçları gibi idari para cezalarının öngöröldüğü suçlar⁵⁸⁵, toplantı ve gösteriye ilişkin kuralları ihlal eden davranışlara idari para cezası öngören düzenlemeler⁵⁸⁶, vergi cezaları⁵⁸⁷ maddenin koruma alanı içinde değerlendirilen bazı idari suç ve cezalardır.

Son olarak, cezaların niteliği ve amacı dikkate alınarak yapılan incelemelerde ise ceza verilmesinin arkasında yatan düşünce veya amaç önemli rol oynamaktadır. Bu kapsamda ceza hukuku

⁵⁷⁸ Clayton, Tomlison, s. 632; İnceoğlu, s.85; Kaşıkara, s. 107; Grabenwarter, s. 108.

⁵⁷⁹ Grabenwarter, s. 108.

⁵⁸⁰ Benham v. Birleşik Krallık (BD), Başvuru No: 19380/92, 10.06.1996, para. 56.

⁵⁸¹ Steel ve Diğerleri v. Birleşik Krallık, Başvuru No: 24838/94, 23.09.1998, para. 48-49, 86.

⁵⁸² Bendenoun v. Fransa, Başvuru No. 12547/86, 24.02.1994, para. 47; Weber v. İsviçre, Başvuru No: 11034/84, 22.05.1990, para. 33; İnceoğlu, s. 86; Grabenwarter, s. 108; İnceoğlu, El Kitabı, s. 9.

⁵⁸³ Engel ve Diğerleri v. Hollanda, a.g.k., para. 82-85; Weber v. İsviçre, a.g.k., para. 33; İnceoğlu, s. 86; Kaşıkara, s. 107-108.

⁵⁸⁴ Grabenwarter, s. 108. Weber v. İsviçre kararında başvuru olan yargıç hakkında bir soruşturma hakkında basına yaptığı açıklamadan ötürü soruşturmanın gizliliğini ihlal ettiği gerekçesiyle 300 İsviçre frangı ceza verilmesi, suçun potansiyel olarak herkes tarafından işlenebilen bir suç olmasından ötürü 6. Maddenin uygulama alanına giren cezai isnadın konu edinen bir yargılama olduğuna karar verilmiştir. Bkz. Weber v. İsviçre, a.g.k., para. 33.

⁵⁸⁵ Dikkatsiz araba kullanarak kazaya sebebiyet verme suçu (Öztürk v. Almanya, a.g.k. para. 43), Emniyet kemeri takmamaktan ötürü idari para cezası (Schmautzer v. Avusturya, 23.10.1995, Ser. A., No. 328-A, 21 EHRR 511) Mahkeme kararlarından suç isnadı olarak kabul edilen idari para cezalarındandır.

⁵⁸⁶ Belilos v. İsviçre, 29.04.1988, Ser. A, No. 132, 10 EHRR 466.

⁵⁸⁷ Bendenoun v. Fransa, 24.02.1994, Ser. A, No. 284, 18 EHRR 54.

dışında verilen bir para cezası ile bir zarar tazmini yerine kişiyi cezalandırmak, o fiili tekrarlamaşının önüne geçilmek isteniyorsa, söz konusu suç isnadının 6. maddenin koruma alanı içinde değerdendirilecek bir suç isnadı niteliğinde olduğu kabul edilmektedir⁵⁸⁸. Bu ayırım doğrultusunda, para cezası ile kişiyi cezalandırmak, fiili tekrardan işlemekten alıkoymak isteniyorsa para cezasının miktarının az veya çok olması bu noktada bir önem arz etmemektedir⁵⁸⁹. Benzer şekilde para cezasının hapis cezasına çevrilebilmesi⁵⁹⁰ veya disiplin soruşturması neticesinde hapis cezası verilmesi ihtimali varsa⁵⁹¹ cezai nitelik gösteren bir suç isnadının olduğu söylenebilir⁵⁹².

Disiplin suçları ve idari suçlar bakımından üzerinde durulması gereken husus, cezanın ağırlığıdır. Ceza ile öngörülen fiilin işlenmesi ile meydana gelen hukuki, fiili ve maddi ihlalleri ortadan kaldırmak, tazmin etmek, kişiyi bu fiili tekrardan işlemekten caydırmanın ötesinde kişiyi cezalandırmanın amaçlanması veya özellikle ciddi bir şekilde kişinin özgürlüğünün elinden alınmasını içeren bir ceza verilmesi⁵⁹³ durumunda söz konusu ceza, disiplin cezası olmaktan çıkıp adil yargılanma hakkının koruma alanı içinde değerdendirilmesi gereken bir ceza niteliğini kazanacaktır. Kişiyi özgürlüğünden yoksun bırakan cezalar bakımından, cezanın uygulanmış olması veya cezanın uygulanmasına başlanmış olması önemli değildir. Önemli olan cezanın uygulanma tehlikesinin bulunmasıdır⁵⁹⁴. Bu kapsamda para cezasının hapis cezasına dönüşme ihtimalinin bulunması⁵⁹⁵, cezada öngörülenden daha az bir sürede cezanın infazından vazgeçilmesi, cezanın maddenin koruma alanı içinde değerdendirilmesine engel teşkil etmemektedir.

II. Adil Yargılanma Hakkının Temel Güvenceleri

Adil yargılanma hakkının temel güvenceleri, mahkemeye başvurma hakkı, tarafsız ve bağımsız yasayla kurulmuş mahkeme önünde hakkaniyete uygun yargılanma hakkı, aleni yargılanma hakkı ve makul sürede yargılanma hakkıdır. Sayılan bu güvenceler medeni hak ve yükümlölükler ile

⁵⁸⁸ Pákozdi v. Macaristan, Başvuru. No. 51269/07, 25.11.2014 (Final 23.03.2015), para. 20; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 245; İnceoğlu, El Kitabı, s. 10.

⁵⁸⁹ Öztürk v. Almanya, a.g.k., para. 53; İnceoğlu, s. 97.

⁵⁹⁰ Balsyte-Lideikiene v. Litvanya, Başvuru. No: 72596/01, 04.11.2008, para. 60-61.

⁵⁹¹ Engel ve Diğerleri v. Hollanda, a.g.k., para. 82.

⁵⁹² Grabenwarter, s. 110; İnceoğlu, El kitabı, s. 10.

⁵⁹³ Üç ile dört ay arasındaki disiplin bölümündeki hapis cezası (Engel ve Diğerleri v. Hollanda, a.g.k., para. 82-85), vergi cezasının ödenmemesi için öngörülen üç aylık hapis cezası (Benham v. Birleşik Krallık (BD), para. 56) cezai nitelikte kabul edilirken iki gün ağır göz hapsi ile dört gün hafif gözaltı (Brandao Ferreira v. Portekiz, Başvuru No. 41921/9) ise ceza olarak görölmemiştir. Bkz. İnceoğlu, s. 95-96.

⁵⁹⁴ İnceoğlu, s. 96; Grabenwarter, s. 109-110.

⁵⁹⁵ Demicoli/Malta, 27.08.1991, Ser. A, No. 210, 14 EHRR 47.

suç isnatlarına ilişkin yargılamalarda sağlanması gereken müşterek güvencelerdir. AİHS m. 6/2 ve m.6/3’de ise suç isnadını konu edinen ceza yargılamalarına özgü güvenceler düzenlenmiştir.

İnceleme konumuz spor uyuşmazlıkları olması ve spor uyuşmazlıklarının temelde medeni hak ve yükümlülük olarak nitelendirilmesi sebebiyle çalışmamızda Sözleşmenin medeni hak ve yükümlülükleri konu edinen yargılamalar için öngördüğü temel güvenceler ele alınacaktır. Bunun yanında, inceleme konumuz olan TFFTK ve GSBTK’nın sporun disiplinine ve yönetimine ilişkin kararlarına karşı AYM’ye bireysel başvuru yolunun kapalı olması ve ele aldığımız diğer kurum olan CAS’a ilişkin değerlendirmenin diğer kurullarla ortak esaslar doğrultusunda yapılabilmesi adına incelememiz AİHS ve AİHM kararları bağlamında yapılacaktır. Son olarak, anılan Kurullar önündeki yargılamaların adil yargılanma hakkına uygunluğuna ilişkin endişeler halihazırda Kurulların yapısına, yargılama sistemine, bir yargı merci için vazgeçilmez güvencelere ve bu Kurulların gerçek bir yargı merci niteliğinde olup olmadığı üzerinde yoğunlaşmıştır ve gerek doktrinde gerekse yargı mercileri önünde bu kurulların yargılama usulüne ilişkin güvencelerin tartışılmasına henüz geçilememiştir. Bu sebeplerle ve çalışmanın hacmine yönelik pratik gerekçelerle Kurulların adil yargılanma hakkına uygunluğu mahkemeye başvurma hakkı, tarafsız ve bağımsız yasayla kurulmuş mahkeme önünde yargılanma hakkı, aleni yargılanma hakkı ve makul sürede yargılanma hakkı özelinde değerlendirilecektir.

A. Mahkemeye Başvurma Hakkı

1. Genel İlkeler

Mahkemeye başvurma hakkı⁵⁹⁶, adil yargılanma hakkının temel unsurlarından birisidir. Sözleşme metninde açıkça yer almamaktadır ancak mahkemeye başvurma hakkı olmadan diğer güvenceler anlamsız olacağı için AİHM bu hakkı 6. maddenin zımni unsuru olarak kabul etmektedir⁵⁹⁷.

Sözleşmedeki madde metninde bir mahkeme önünde yürütülen yargılamada kişiler için sağlanması öngörülen güvencelere dair detaylı hükümlere yer verilmesine karşın mahkemeye başvurma hakkının açık olarak öngörülmemesi, söz konusu hükümlerin sadece hâlihazırda görülmekte olan davalar için geçerli olduğunun düşünülmesine neden olabilir. Ayrıca bu yorum, aynı zamanda adil yargılanma hakkından yararlanabilecek kişilerin belirlenmesinin devletlerin ve hükümetlerin

⁵⁹⁶ Hak, mahkemeye erişim hakkı (Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 378), mahkeme önünde hak arama (dava hakkı) (Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 272), mahkemeye başvurma hakkı (İnceoğlu, s.105), bağımsız ve tarafsız mahkemeye erişim (Grabenwarter, s. 127) adalete erişim hakkı olarak da adlandırılmaktadır.

⁵⁹⁷ Gölcüklü, Adil Yargılanma, s. 207; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 378; İnceoğlu, s. 106; Boyar, Adli Yardım, s. 190.

tekeline bırakılması anlamına da gelecektir ki bu durum hukuk devleti ilkesi ve evrensel hukukun temel prensibi olan medeni iddianın hâkim önüne götürülebilmesini zorunlu gören prensip karşısında kabul edilebilir bir durum değildir⁵⁹⁸.

Sözleşme organlarının maddeyi amaca uygun yorumlayarak verdiği kararlar sonrasında mahkemeye başvurma hakkı, adil yargılanma hakkının bir unsuru niteliği kazanmıştır⁵⁹⁹. Mahkeme bu kararlarında, Sözleşme metni, içeriği, konusu, hükmün amacının yanında hukuk devleti ilkesi ile hukukun genel ilkelerini esas almıştır⁶⁰⁰. Bu anlayış doğrultuda, mahkemeye başvurma hakkının adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak kabul edildiği ilk karar olan **Golder v. Birleşik Krallık** kararında⁶⁰¹, bir İngiliz hapishanesinde hapishane görevlilerinden birinin Golder'i şiddet olaylarına karışmakla itham etmesi ve sonra bu ifadesini değiştirmesi, diğer bir görevlinin ise olay anında Golder'in yanında olduğunu söylemesi üzerine Golder bu olayla ilgili kendisi hakkında tutulan kayıtları temiz tutmak ve söz konusu iftira için dava açmak istemiştir. Fakat hapishane kuralları ve İçişleri Bakanlığı'ndan talep ettiği iznin verilmeyişi neticesinde Golder dava açma sürecinde avukatla görüşmemiştir. AIHM, önüne gelen bu davada AIHS m. 6'ın sağladığı korumanın kapsamının sadece hali hazırda yürütülmekte olan davalarla sınırlı mı olduğunu yoksa dava açmak isteyen kişinin mahkemeye başvurma hakkını da kapsayıp kapsamadığını tartışmıştır. Bu tartışma neticesinde sözleşmenin 6. maddesinde sayılan hakların sadece açılmış derdest davalarla sınırlandırılmanın kişilerin dava açabileceği hallerin (dolayısıyla bu haklardan yararlanabilecek kişilerin) belirlenmesinin devletlerin, hükümetlerin tekeline bırakılması anlamına geleceği ve bu durumun hukuk devleti ilkesi ile medeni iddianın hâkim önüne götürme prensibine aykırı olduğu düşüncesiyle 6. maddesinin sağladığı koruma kapsamına medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin dava açmak isteyen kişinin mahkemeye başvurma hakkının dahile edilmesi gerektiğine karar vermiştir⁶⁰².

Mahkemeye başvurma hakkı, bireylerin haklarını aramak için bir mahkeme önüne gidebilme olanağı veren bir haktır. Bireylerin Sözleşme anlamında bu hakka sahip olduklarının kabul edilebilmesi için bu olanağın *gerçekten, fiilen, hukuken ve etkili* bir biçimde mevcut olması gerekmektedir⁶⁰³. Bu doğrultuda, hakkın hukuken var olmasının ötesinde hakkın fiilen kullanımını

⁵⁹⁸ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 378; Erdoğan, s. 77.

⁵⁹⁹ Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 332.

⁶⁰⁰ Gölcüklü, Adil Yargılanma, s. 208; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 272; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 378; İnceoğlu, s. 106; Erdoğan, s. 77.

⁶⁰¹ White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 254.

⁶⁰² Golder v. Birleşik Krallık, 4451/70, 1 EHRR 524, 21.02.1975, para. 34.

⁶⁰³ Airey v İrlanda, Başvuru No. 6289/73, 9.10.1979, Series A, No 32, para. 24; Kutic v. Hırvatistan, No. 48778/99, 01.06.2002, para. 25; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 379; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 255; İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı, s.216; Tezcan, Erdem

engelleyen hukuki, fiili sınırlandırmaların mevcut olmaması ve kendisine başvurulmuş mahkemenin uyuşmazlığın esası hakkında veya kişinin suçlu olduğuna karar verme yetkisini haiz olması gerekmektedir⁶⁰⁴.

Mahkemeye başvurma hakkı, hakkın gerçekten, fiilen ve etkili bir biçimde mevcut olmasını gerektirmesinin yanında açılan dava neticesinde uyuşmazlığın karara bağlanmasını da gerektirmektedir⁶⁰⁵. Kişilere, tarafı oldukları uyuşmazlık hakkında yürütülen yargılama neticesinde hüküm verileceği güvencesi vermeksizin salt dava açma hakkının tanınması, mahkemeye başvurma hakkının etkili olmasına engel olacaktır.

Mahkemeye başvurma hakkı, medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyuşmazlıkların yanında cezai alanda kişilere yöneltilen suç isnatlarını da kapsamaktadır. Bu tür uyuşmazlıklar bakımından vatandaş, yabancı veya gerçek kişi, tüzel kişi ayrımı yapmaksızın bütün bireylerin mahkemeye başvurma hakkı bulunmaktadır⁶⁰⁶.

Mahkemeye başvurma hakkı, kural olarak bir üst mahkemeye başvurma hakkını kapsamamaktadır⁶⁰⁷. Ancak bir üst mahkemeye başvurma hakkı, iç hukukta genel kanun yolu olarak öngörülmüşse, bu durumda bir üst mahkemeye başvurulması da mahkemeye başvurma hakkı kapsamında değerlendirilecektir⁶⁰⁸. Bu tür bir yargı mekanizmasında bir üst mahkemeye yani istinaf veya temyize başvurulması bazı dava türleri için öngörülmemiş ise mahkemeye başvurma hakkı ihlal edilmiş olacaktır⁶⁰⁹.

Uyuşmazlıkların çözümünde devlet mahkemeleri yerine alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine başvuru halinde adil yargılanma hakkının uygulanıp uygulanmayacağı tahkim özelinde ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Eğer tarafların tahkime başvurmaları hukuken zorunlu kılınmış ise bu durumda tahkim yargılamasının da AİHS 6. maddeye uygun olması aranmaktadır. Eğer ki taraflar tahkime şüpheye yer bırakmayacak nitelikte ve uygun güvencelere sağlanmış şekilde ihtiyari olarak başvurmaları halinde ise bu tür tahkim yargılamaları AİHS 6. maddenin kapsamı dışında

---

ve Sancaktar, s. 333; Grabenwarter, s. 127; Erdoğan, s. 80.

⁶⁰⁴ Kutic v. Hırvatistan, a.g.k., para.25.

⁶⁰⁵ İnceoğlu, s. 151.

⁶⁰⁶ Aktepe Artık, s.76; İlyas Arslan, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Milletlerarası Özel Hukuka Etkisi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 241; Erdoğan, 74.

⁶⁰⁷ White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 258; Grabenwarter, s. 130.

⁶⁰⁸ White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 258-259; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 334; Grabenwarter, s. 130.

⁶⁰⁹ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 378; İnceoğlu, s. 117; İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı, s. 215; Aktepe Artık, s. 80.

tutulmaktadır⁶¹⁰.

2. Mahkemeye Başvurma Hakkının Sınırlandırılması

a. Genel Olarak

Mahkemeye başvurma hakkı, mutlak bir hak değildir⁶¹¹. Devletlere, bu konuda yapacağı düzenlemede bir takdir alanı bırakılmıştır. Devletler, bu takdir alanı içinde kişilerin mahkemeye başvurma hakkına sınırlama getirirken, hakkın özünü zedelememelidir⁶¹². Söz konusu sınırlandırmanın hakkın özünü zedeleyecek düzeye ulaşp ulaşmadığının tespitinde *Ashingdane v. Birleşik Krallık* kararında öngörülen kriterler esas alınmaktadır. Bu kriterler ise şu şekildedir; sınırlamada meşru bir amaç bulunmalı, sınırlama hakkın özünü zedeleyecek şekilde olmamalı ve sınırlama güdülen amaçla orantılı olmalıdır⁶¹³.

Mahkemeye başvurma hakkının sınırlandırılmasında uyulması gereken kriterler ve ilkeler konusunda bir açıklık mevcut olmasına rağmen, sınırlandırmanın hangi aşamada ve hangi yollarla yapılabileceğine dair bir açıklık mevcut değildir. Uygulamada ülkelerin iç hukuklarında bu hakkı çeşitli yöntemlerle sınırlandırıldığı görülmektedir. Söz konusu sınırlandırmaları tek tek saymak yerine öğretide yazarların çoğunluğunun takip ettiği sistematik örnek alınarak sınırlandırmaların ortak özelliklerine göre yapılan gruplandırmalar altında ele alınacaktır. Söz konusu gruplandırmada İnceoğlu'nun yaptığı gruplandırma esas alınarak⁶¹⁴ dava açma hakkına yönelik sınırlandırmalar, mahkemenin yetkisine yönelik sınırlandırmalar, yargı kararlarının uygulanmaması başlıkları altında ele alınacaktır.

b. Dava Açma Hakkına Yönelik Sınırlandırmalar

Dava açma hakkına yönelik sınırlandırmalar, doğrudan ve dolaylı sınırlandırmalar olarak iki alt başlıkta incelenmektedir.

⁶¹⁰ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 379. Detaylı inceleme için Bkz. II. BÖLÜM II.A.3.

⁶¹¹ White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 255; Grabenwarter, s. 127; Erdoğan, 62; Kaşıkara, s. 113.

⁶¹² Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 382; İnceoğlu, s. 107-108; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 333; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 255; Grabenwarter, s. 127; Erdoğan, 62; Kaşıkara, s. 113.

⁶¹³ Ashingdane v. Birleşik Krallık, No. 8225/78, 28 Mayıs 1985, para. 57. Sayılan kriterlerin dikkate alındığı diğer kararlar için bkz. Fayed v. Birleşik Krallık, No. 17101/90, 21 Eylül 1990, para 75-82; Truhli v. Hırvatistan, 28.06.2001, (21.12.2001 Final), para. 28; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 382; Boyar, Adli Yardım, s. 191; Grabenwarter, s. 127.

⁶¹⁴ İnceoğlu, s. 120.

i. Doğrudan Sınırlandırmalar

Dava açma hakkına yönelik doğrudan sınırlandırmalar, Belirli kişilerin dava açamaması, dava konusu uyuşmazlık hakkında dava açılabilmesi veya belirli uyuşmazlıklar hakkında sadece belirli bir mercide dava açılabilmesi şeklindeki sınırlandırmalardır.

Belirli kişilerin dava açamaması şeklindeki sınırlandırmalara, küçüklere, akıl hastalığı veya zayıflığı olanlara, hükümlülere ve müflislere yönelik getirilen sınırlandırmalar örnek gösterilebilir⁶¹⁵. Bu tür sınırlandırmaların, Ashingdane kriterlerine uygun olduğu kabul edilmektedir. Ancak teslim olmayarak saklanan sanığın avukat aracılığıyla Yargıtay’a başvuramaması⁶¹⁶, bir mühendisin ücret alacağı için açılacak davanın mühendis adına sadece meslek örgütü tarafından açılabilmesi⁶¹⁷ şeklindeki sınırlandırmalar ise kriterlere uygun bir sınırlandırma olarak değerlendirilmemiştir⁶¹⁸.

ii. Dolaylı Sınırlandırmalar

Dava açma hakkına yönelik dolaylı sınırlandırmalar, kişilerin dava açmasına yönelik açık bir sınırlandırma veya yasak öngörülmemesine rağmen dava açma sürecinde kişinin dava açmasını fiilen engelleyen sınırlandırmalardır.

(1) Avukatla Görüşme Hakkının Tanınmaması

Avukatla görüşme hakkının tanınmaması veya bu haktan uygun bir şekilde yararlandırılmaması, dolaylı sınırlandırmanın bir türüdür. Golder kararına benzer şekilde **Campbell and Fell v. Birleşik Krallık** davasında, hapisshanede zor kullanma sırasında yaralanan mahkûmların açacakları tazminat davası için avukatla görüşme talebine çok uzun süre sonra izin verilmesi ve avukatla gizli görüşme imkânının tanınmamasının AİHS m. 6 uyarınca mahkemeye başvurma hakkını ihlal ettiğine karar verilmiştir⁶¹⁹.

(2) Adli Yardım

Mahkemeye başvurma hakkı, hukuki yardımı da içermektedir⁶²⁰. Kişilerin mahkemeye başvurusunda yararlanabilecekleri hukuki yardım ise adli yardımdır. Başvurucunun gerek avukatla temsil gerekse de yargılama masrafları ve teminat konusunda adli yardımdan yararlandırılmaması, Mahkeme’nin öngördüğü şartları sağlaması halinde mahkemeye başvurma hakkını ihlal eden

⁶¹⁵ Kaşıkara, s. 113.

⁶¹⁶ Poitrimol v. Fransa, Başvuru No. 14032/88), 23 Kasım 1993, para.38.

⁶¹⁷ Philis v. Yunanistan, 27.08.1991, Ser. A, No. 209, 13 EHRR 741.

⁶¹⁸ İnceoğlu, s.121.

⁶¹⁹ Campbell and Fell v. Birleşik Krallık, Başvuru No. 7819/77; 7878/77, 28 Haziran 1984 para. 107; İnceoğlu, s. 123.

⁶²⁰ Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 379.

sınırlandırmalar olarak kabul edilmektedir⁶²¹.

AIHS m. 6/3-c uyarınca kişinin ücretsiz müdafî yardımı almasının bir hak olarak kabul edilebilmesi için kişiye bir suç isnadının yöneltilmiş olması ve kişinin mali imkânlardan yoksun olması gerekmektedir. Bu kapsamda suç isnadının söz konusu olduğu davalarda, mali imkânı bulunmayan kişinin müdafî yardımından yararlandırılmaması mahkemeye başvurma hakkının ihlali anlamına gelecektir. Ancak Sözleşme, kural olarak hukuk davaları (medeni hak ve yükümlülükler) için müdafî yardımı alınmasını bir hak olarak öngörmemiştir⁶²². Kişinin hukuk davalarında müdafî yardımı alamamasının, Sözleşme anlamında mahkemeye başvurma hakkını ihlal etmesi için AIHM içtihatlarında belirlenen kriterlerin sağlanmış olması gerekmektedir. Söz konusu kriterler ise şunlardır; davanın başvuru için önemli olması, hukuk ve usul bakımından davanın karmaşık olması, davada kişinin kendi başına etkili bir biçimde kendisini temsil edememesi veya iç hukukta avukatla temsilin zorunlu kılınmış olması ve başvurusunun avukat masrafını ödeyecek mali imkânlardan yoksun olması halidir⁶²³. Yukarıda belirlenen kriterlerin sağlanıp sağlanmadığı, her somut davanın özellikleri (kişinin içinde bulunduğu duygu durumu, eğitim durumu, yaşı ve tecrübeleri) dikkate alınarak incelenmektedir⁶²⁴. Sayılan bu kriterler gerçek kişiler için söz konusu olup hukuk davalarında tüzel kişilere hukuki yardım sağlama gerekliliği mevcut değildir⁶²⁵. Devletlerin imkânlarının sınırlılığı dikkate alınarak yukarıda belirlenen kriterler uygulanırken bazı sınırlandırmalara gidilerek, davanın dayanağının iyi olması, adli yardım hakkının kötüye kullanılmaması, dava konusu hakkın önemli haklardan biri olması (boşanma, ebeveyn hakları, kişi özgürlüğü vb.) gibi sınırlandırmaların mahkemeye başvurma hakkını ihlal etmeyeceği sonucuna varılmıştır⁶²⁶. Ancak bu sınırlandırmalara rağmen keyfî bir karar sonucu adli yardım talebinin/başvurusunun reddedilmesi, mahkemeye başvurma hakkını ihlal edecektir.

⁶²¹ Boyar, Adli Yardım, s. 192.

⁶²² Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 380; İnceoğlu, s. 124; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 333; Grabenwarter, s. 127; Erdoğan, s. 87-88.

⁶²³ Airey v. İrlanda, a.g.k., para. 26; McVicar v. Birleşik Krallık, 07.05.2002, para. 48 ve 50; P., C. and S. v. v. Birleşik Krallık, 16.07.2002, Başvuru No. 56547/00, para. 91; Steel and Morris v. Birleşik Krallık, Başvuru No. 68416/01, 15.02.2005, para. 61; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 380; İnceoğlu, s. 124; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 333; Boyar, Adli Yardım, s. 193.

⁶²⁴ İnceoğlu, s. 125. Bu kapsamda Mc Vicar v. Birleşik Krallık kararında kendisine yapılan hakarete karşı açılan davada avukat yardımından yararlandırılmayan kişinin iyi eğitilmiş, tecrübeli bir gazetecinin olması nedeniyle mahkemeye başvurma hakkının ihlal edilmediği karar verilirken, P.C.S. v. Birleşik Krallık kararında çocuğunun devlet tarafından evlatlık verilmesine karşı dava açan annenin avukat yardımından yararlandırılmaması hakkın ihlali olarak değerlendirilmiştir. Bkz. McVicar v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 53-62; P.C.S. v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 95.

⁶²⁵ Granos Organicos Nacionales S.A. v. Almanya, Başvuru No. 19508/12, 22 Mart 2012, para. 53.

⁶²⁶ Harris, O'Boyle ve Warbrick, s. 380; K. Reid, s. 103; P. van Dijk, G.J.H. van Goof, s. 420-421; İnceoğlu, s. 126-127.

Sözleşme anlamında başvuruçuyu adli yardımından yararlandırmanın adil bir yargılama için gerekli görülmesi durumunda, âkit devletler üzerine düşen yükümlükleri iki şekilde yerine getirebilir; adli yardım sisteminin oluşturulması⁶²⁷ veya söz konusu usulün adli yardıma ihtiyaç duyulmayacak şekilde sadeleştirilmesidir⁶²⁸. Seçenekler arasında seçim yapmak âkit devletlerin takdirine bırakılmıştır⁶²⁹. Âkit devletin takdirini adli yardım sistemi kurulması yönünde kullanması halinde anılan sistemin etkililiğini sürdürmesi ve gereken yardımı göstermesi gerekmektedir⁶³⁰.

Adli yardım kapsamında değerlendirilmesi gereken bir diğer husus ise yargılama masrafları ve teminatlardır. Söz konusu düzenlemeler, mahkemeye erişimi sınırlandıran ekonomik engeller olarak da adlandırılmaktadır⁶³¹. Yargılama masraflarının çok yüksek olması mahkemeye etkili erişim hakkını ihlal etmesine rağmen öngörülen masrafların hakkı ihlal edip etmediği somut davanın koşulları ışığında değerlendirilmektedir⁶³². Yapılan değerlendirmede temel olarak yargılama yapılması için ödenmesi istenen yargılama masrafı ile başvuruçunun mahkeme aracılığıyla iddiasını ispat etmek istediği menfaati arasında adil bir dengenin sağlanıp sağlanmadığı⁶³³, başka bir bakış açısıyla davacının maddi imkânları ile söz konusu mahkeme masrafları arasında orantılı bir ilişki olup olmadığı incelenmektedir⁶³⁴.

(3) Dava Açma ve Temyiz Sürelerine İlişkin Sorunlar

Ashingdane kriterlerine uygun olması halinde mahkemelere başvurularda belirli bir süre sınırlaması öngörülmesi, mahkemeye başvurma hakkına aykırılık teşkil etmez. Bu tür süre kısıtlamalarının makul olması ve orantılılık ilkesine uyumlu olması aranmaktadır⁶³⁵. Ancak söz konusu süre sınırlamalarında sürenin dava açmayı imkânsızlaştıracak düzeyde kısa tutulmuş olması ve katı bir biçimde uygulanması durumunda mahkemeye başvurma hakkına aykırılık gündeme gelecektir⁶³⁶. Örneğin, gözaltında olmayan ve soruşturma devam ederken suçlanan bir kişinin soruşturma süresince alınan kararlara karşı temyize başvurulması için öngörülen beş günlük sürenin (süre hesaplamasına

⁶²⁷ A. v. Birleşik Krallık, 2002-X, 36 EHRR 917, para. 98.

⁶²⁸ Airey v. İrlanda, a.g.k., para. 26; Harris, O' Boyle ve Warbrick, s. 380.

⁶²⁹ Erdoğan, s. 87.

⁶³⁰ Boyar, Adli Yardım, s. 206.

⁶³¹ Aktepe Artık, s. 94.

⁶³² X and Y v. Hollanda, Başvuru No. 6202/73, 16.03.1975, 1 DR 66, para 71; Harris, O' Boyle ve Warbrick, s. 383; İncoğlu, s. 128; Erdoğan, s. 90.

⁶³³ Kreuz v. Polonya, 19.06.2001, para. 60.

⁶³⁴ İncoğlu, s. 131; Boyar, Adli Yardım, s. 198; Grabenwarter, s. 128-129.

⁶³⁵ Harris, O' Boyle ve Warbrick, s. 383-384.

⁶³⁶ Clayton/Tomlison, s. 641; İncoğlu, s. 132; Grabenwarter, s. 129.

ilişkin hükümlerle birlikte) mahkemeye başvuru hakkını ihlal ettiğine karar verilmiştir⁶³⁷. Bunun yanında, on günlük sürenin kısa olduğunu kabul etmesine karşın tek başına mahkemeye başvuru hakkını ihlal etmediğine karar verilmiştir⁶³⁸. Süre kısıtlaması veya katı uygulama Sözleşmeye aykırılık teşkil ediyor olsa dahi somut olay özelinde başvuru hakkının ihmalinden kaynaklı davanın açılmaması, başvuru yapılamaması söz konusu ise başvuru hakkının bu tavrı söz konusu aykırılığın önüne geçecek ve başvuru hakkının söz konusu aykırılığa dayanarak yapacağı başvurunun kabul edilmesine engel olacaktır⁶³⁹.

Dava açma süresi kısa olmamasına rağmen başvuru usulünün karmaşık olması nedeniyle dava açma süresinin tam olarak anlaşılabilmesi ve bu nedenle de sürenin aşılması⁶⁴⁰, sürenin iç hukuk kurallarına aykırı bir şekilde hesaplanması⁶⁴¹ ve tebliğ yapılmaksızın temyiz süresinin geçirildiği gerekçesiyle temyiz başvurusunun reddedilmesi⁶⁴² de mahkemeye başvurma hakkının ihlal edildiği durumlar olarak kabul edilmektedir⁶⁴³.

(4) Dava Açmayı Geciktirici Koşullar Öngörülmesi

Davanın açılabilmesi için bazı şartların yerine getirilmesinin öngörülmesi, tek başına mahkemeye başvurma hakkına aykırılık teşkil eden bir sınırlama değildir. Söz konusu şartların mahkemeye başvurma hakkına aykırılık teşkil etmesi için bu koşulların tüketilmesinin dava açılmasını uzun ve belirsiz bir süreyle geciktiriyor olması gerekmektedir⁶⁴⁴.

Dava açmayla ilgili usuli şartların yoruma açık nitelikte olması ve bu yorumlardan kişilerin dava açmasını zorlaştıracak olanın tercih edilmesi⁶⁴⁵ veya söz konusu şartların katı olarak uygulanması⁶⁴⁶ mahkemeye başvurma hakkının ihlali anlamına gelecektir.

(5) Hukuki Kesinlik Olmaması

Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının temel dayanağı olan hukuk devleti ilkesinin temel

⁶³⁷ Tricard v. Fransa, Başvuru No. 40472/98, 10 Temmuz 2001, para. 33-34.

⁶³⁸ Mamikonyan v. Ermenistan, Başvuru No. 25083/05, 16 Mart 2020, para. 29.

⁶³⁹ Hennings v. Almanya, No. 12129/86, ECHR 16 Aralık 1992, para. 26, 27; İncoğlu, s. 132.

⁶⁴⁰ De Geouffre de la Pradelle v. Fransa, No. 12964/87, 16.12.1992, para. 34; Serghides ve Christoforou v. Kıbrıs, 05.11.2002, (05.02.2003 Final), para. 70.

⁶⁴¹ Osu v. İtalya, 11.07.2002, (11.10.2002 Final), para. 36-40.

⁶⁴² Neshev v. Bulgaristan, Başvuru No. 40897/98, 20 Ekim 2004, para. 38, 41.

⁶⁴³ İncoğlu, s. 132-134.

⁶⁴⁴ İncoğlu, s. 134.

⁶⁴⁵ Běleš ve diğerleri v. Çek Cumhuriyeti, No. 47273/99, 12 Kasım 2002 (12.02.2003-Final), para. 51; Harris, O' Boyle ve Warbrick, s. 383; İncoğlu, s. 136; Grabenwarter, s. 127.

⁶⁴⁶ Pérez De Rada Cavanilles v. İspanya, 16/1997/900/1112, 28 Ekim 1998, para. 49; Harris, O' Boyle ve Warbrick, s. 383.

özelliklerinden biri, hukuki kesinliktir.⁶⁴⁷ Hukuki kesinlik ilkesi uyarınca mahkemenin bir konu hakkında kesin olarak vermesi sonrasında, taraflara anılan kararın sorgulanması veya yeniden gözden geçirilmesini talep etme imkânı tanınmamalıdır⁶⁴⁸. Bu doğrultuda nihai kararların sorgulamaya açık olması ve sürekli olarak iptal edilme riskini taşıması, adil yargılanma hakkına aykırılık teşkil etmektedir⁶⁴⁹. Zorunlu haller kapsamında kararın sorgulanması ise bu durumun istisnasını teşkil etmektedir⁶⁵⁰.

c. Mahkemenin Yetkisine Yönelik Sınırlandırmalar

Mahkemeye başvurma hakkı, kişinin medeni hak ve yükümlülüklerden doğan uyuşmazlıkların bir mahkeme tarafından karara bağlanmasının yanında söz konusu mahkemenin kendisine yapılan başvuru konusu olaylar veya hukuki konularda tam bir yargısal denetim yetkisine sahip olmasını ve mahkemenin bağımsız ve tarafsız olmasını da kapsamaktadır⁶⁵¹. Mahkemelere tanınan bu yargılama yetkisinin, bazı konular veya bazı kişiler yönünden getirilen sınırlandırma, muafiyet veya dokunulmazlıklar ile sınırlandırıldığı görülebilmektedir⁶⁵².

Mahkemenin yargı yetkisine yönelik getirilen ilk sınırlandırma, başvuru yerel mahkemenin önüne getirilen uyuşmazlık hakkında tam bir yargısal denetim yetkisine sahip olmaması veya davanın esası hakkında karar verme yetkisinin bulunmamasıdır. Yerel mahkemenin tam bir yargı yetkisine sahip olmamasından kasıt, mahkemenin önüne gelen davadaki olaylar ve hukuki konulara ilişkin tam bir yargı yetkisinin bulunmamasıdır. Yerel mahkemelerin tam bir yargı yetkisine sahip olmaması ise tek başına mahkemeye başvurma hakkının ihlali için yeterli olmaktadır⁶⁵³.

AİHM'nin yerel mahkemelerin tam bir yargı yetkisine sahip olup olmadığının ilişkin tespitinde, uyuşmazlığın konusu, içeriği ve başvuruçunun iddiasının niteliği önemli rol oynamaktadır⁶⁵⁴. Zira Mahkeme, başvuruçunun iddiası ile sınırlı olarak yerel mahkemenin tam bir yargı yetkisi haiz olup olmadığını incelemektedir⁶⁵⁵. Bunun yanında uyuşmazlık konusu işlem, eylem

⁶⁴⁷ İnecoğlu, s. 134.

⁶⁴⁸ Brumărescu v. Romanya [BD], Başvuru No. 28342/95, 28 Ekim 1999, para. 61; Agrokompleks v. Ukrayna, Başvuru No. 23465703, 6 Eylül 2011, para. 148; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 56; Erdoğan, s. 82.

⁶⁴⁹ Brumărescu v. Romanya [BD], a.g.k., para. 61-62; Sovtransavto Holding v. Ukrayna, Başvuru No. 48553/99, 25 Temmuz 2002, para. 77.

⁶⁵⁰ Ryabykh v. Rusya, para. 52; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 56.

⁶⁵¹ P. van Dijk, G.J.H. van Goof, s. 420; İnecoğlu, 136; Kaşıkara, s. 115.

⁶⁵² Grabenwarter, s. 130.

⁶⁵³ İnecoğlu, s. 137.

⁶⁵⁴ İnecoğlu, s. 138.

⁶⁵⁵ Harris, O' Boyle ve Warbrick, s. 387; İnecoğlu, s. 139.

veya kararda idarenin takdir yetkisinin olup olmadığı da incelemede dikkate alınan bir diğer husustur. Mahkeme, idarenin takdir yetkisini kullanarak aldığı kararlar açısından, yerel mahkemelerin yargı yetkilerinin yerindelik incelemesi bakımından sınırlandırılmasını, mahkemeye başvurma hakkının ihlali olarak değerlendirmemektedir⁶⁵⁶.

Mahkeme içtihatları uyarınca;

- İdari bir kurum tarafından çocuğun koruyucu aileye verilmesi ve ebeveynlerin çocuğu görme hakkını sınırlayan idari karar karşısında açılan davada mahkemenin sadece idari kararın hukuka aykırı, makul olmayan bir biçimde veya adil olmayan bir biçimde alınıp alınmadığını denetleme yetkisi bulunup konunun esası hakkında inceleme yetkisinin bulunmaması⁶⁵⁷,
- Polis tarafından arama ve el koyma tedbirine karşılık yapılacak başvuruda idare mahkemesinin sadece hukukilik denetimi ile sınırlı karar verebilmesi, tedbiri kaldırma yetkisinin bulunmaması⁶⁵⁸ mahkemeye başvurma hakkının ihlali olarak değerlendirilirken;
- Otoban yapımı için bir taşınmazın kamulaştırılmasında idari otoritelerin takdir yetkisi kullanarak aldığı kararların yerel mahkemelerce yerindelik denetimi yönünden sınırlı olarak denetleyebilmeleri⁶⁵⁹,
- Ziraat bölgesine ilişkin planlamaya aykırı bulunan tarım ve inşaat amacıyla kullanılmakta olan ambar hakkında bakanlık müfettişi tarafından da aynı şekilde aykırı bulunması karşısında anılan idari kararın denetimi için başvuru mahkemede hukuki denetimi tam, maddi denetimi sınırlandırılmış bir denetleme sonucu verilen karar⁶⁶⁰ ise mahkemeye başvurma hakkını ihlali olarak değerlendirilmemiştir.

İkinci olarak, idarenin bazı işlem ve eylemlerinin yargı denetimi dışında tutulması, mahkemeye başvurma hakkını ihlal edebilen durumlardan biridir⁶⁶¹. Yargı denetimi dışında tutulan bütün idari işlem ve eylemler, mahkemeye başvurma hakkının ihlali olarak kabul edilmeyip **Pellegrin v. Fransa** kararındaki kriterleri sağlayanlar mahkemeye başvurma hakkını ihlal eden işlem ve eylemlerin kapsamı dışında değerlendirilmektedir. Söz konusu kriterler gereği, ifa ettikleri görev dikkate alınarak devletin veya diğer kamu otoritelerinin genel menfaatlerini korumaktan sorumlu olan veya polis veya silahlı kuvvetler gibi kamu hukuku tarafından verilen güçlerin kullanımına doğrudan

⁶⁵⁶ İnceoğlu, s. 140; Kaşıkara, s. 116.

⁶⁵⁷ W. v. Birleşik Krallık, Başvuru No. 9749/82, 8 Temmuz 1987, para. 81-82.

⁶⁵⁸ Veeber v. Estonya, 07.11.2002, (07.02.2003 Final), para. 71.

⁶⁵⁹ Zumbot v. Avusturya, 21.09.1993, Ser.A, No.268-A, 17 EHRR 116, para. 32.

⁶⁶⁰ Bryan v. Birleşik Krallık, Başvuru No. 19178/91, 22.11.1995, para. 46-47.

⁶⁶¹ Kaşıkara, s. 116.

veya dolaylı katılan kamu personeli olma şartıyla kamu personeline ilişkin göreve kabul, kariyerlerine/görevlerine son verilmesi ve emekliliğe sevk edilmesi gibi işlemler adil yargılanma hakkının kapsamı dışında olup bu işlemlere karşı mahkemeye başvuru imkânının olmaması da mahkemeye başvurma hakkını ihlal etmemektedir⁶⁶². Bu kriterler, *Vilho Eskelinen ve Diğerleri v. Finlandiya* kararı ile getirilen kriterler ile genişletilmiştir. Bu kapsamda, söz konusu çalışan kadrosu veya kategorisi için ulusal hukuk uyarınca mahkemeye başvuru imkânının açıkça tanınmamış olması ve bu hariç tutmanın devletin menfaatleri bakımından haklı bir temele dayanmaması aranmaktadır. Aynı zamanda uyumsuzluk konusunun devlet gücünün icrası veya devlet ile çalışan arasındaki sadakat ve güven ilişkisi ile ilgili olduğunun gösterilmesi gerekmektedir⁶⁶³.

Yargı denetimi dışında tutulması ile mahkemeye başvurma hakkının ihlali olarak değerlendirilen idari işlem ve eylemlere, uyumsuzluk konusunun sadece Hükümet tarafından karara bağlanması⁶⁶⁴, taşımacılık ruhsatını iptal eden Bölge İdare Kurulu kararına karşı itiraz ve son karar merciin ilgili Bakanlık olması⁶⁶⁵, çöp toplayan şirketin ruhsat yenilenmesine kararına karşı üçüncü kişinin Ruhsat Kuruluna karşı yaptığı itiraz neticesinde verilen karar hakkında son karar merciin Hükümet olması⁶⁶⁶, idarenin verdiği para cezasına karşı yargı denetiminin öngörülmemesi⁶⁶⁷ örnek olarak gösterilebilir.

Üçüncü olarak, kamu makamları lehine dokunulmazlık ve muafiyetler tanınarak mahkemelerin tam bir yargı yetkisine sahip olmasına sınırlama getirilebilmektedir. Söz konusu koruma, muafiyet veya dokunulmazlıklar, *Ashingdane* kararında belirlenen kriterleri sağlamaması halinde mahkemeye başvurma hakkını ihlal etmektedir⁶⁶⁸. Başka bir deyişle, dokunulmazlık ve muafiyetlerin mahkemeye başvurma hakkını ihlal etmemesi için *Ashingdane* kararında belirlenen kriterlere uygun olması gerekmektedir⁶⁶⁹.

Son olarak ise hâlihazırda görülmekte olan davanın yasamanın yeni bir mevzuat düzenlemesi neticesinde durması veya askıya alınması, mahkemeye başvurma hakkını olumsuz yönde

⁶⁶² Pellegrin v. Fransa, a.g.k., para. 64-67; İncoğlu, s. 144.

⁶⁶³ Vilho Eskelinen ve Diğerleri v. Finlandiya, (BD), Başvuru No. 63235/00, 19.04.2007, para. 62; Sibel İncoğlu, Adil Yargılanma Hakkı, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-4, Avrupa Konseyi, 2. Baskı, Şubat 2019, s. 5 (El Kitabı); Grabenwarter, s. 105-106.

⁶⁶⁴ Hakansson and Stureson v. İsveç (1990) 13 EHRR 1; 11855/85; [1990] ECHR 1, 21 Şubat 1990 para. 63.

⁶⁶⁵ Pudas v. İsveç, a.g.k., para. 40-41.

⁶⁶⁶ Zander v. İsveç, Başvuru No. 14282/88, 25 Kasım 1993, para. 24-25, 29.

⁶⁶⁷ Canady v. Slovakya, 16.11.2004, para. 32; İncoğlu, s. 143.

⁶⁶⁸ Harris, O' Boyle ve Warbrick, s. 384; Clayton/Tomlison, s. 641; İncoğlu, s. 146.

⁶⁶⁹ A. v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 76-83; Young v. İrlanda, Başvuru No. 25646/94, 17.01.1996; Osman v. Birleşik Krallık, 29.10.1998, Reports 1998-VIII, para. 150-152.

etkileyebilmektedir⁶⁷⁰. Bu tür durumlar, mahkemeye başvurma hakkının ihlalinin ziyade adil yargılanmanın bir diğer güvencesi olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkına aykırılık olarak değerlendirilmektedir⁶⁷¹. Bu kapsamda terörist bir eylem neticesinde uğradığı zararların tazmini nedeniyle açılan davadan bir yıl sonra yasamanın bu konuda yapacağı kanuni düzenleme çıkana kadar yürütülmekte olan yargılamaların durdurulması kararının üzerinden altı yıl geçmesine rağmen konu hakkında yasama tarafından bir düzenleme yapılmaması, adil yargılanma hakkının ihlali olarak değerlendirilmiştir⁶⁷². Bu tür eylem ve işlemlerin orantılı olarak değerlendirilebilmesi için zorlayıcı kamu yararının varlığı aranmaktadır⁶⁷³.

d. Yargı Kararının Uygulanmaması

Kesinleşmiş mahkeme kararlarının uygulanması, adil yargılanma hakkının bir unsuru olan mahkemeye başvurma hakkının kapsamı içinde değerlendirilmektedir⁶⁷⁴. Bu doğrultuda kesinleşmiş mahkeme kararlarının uygulanmaması (icra edilmemesi), mahkemeye başvurma hakkını ihlal etmektedir⁶⁷⁵. Kesinleşmiş yargı kararlarından anlaşılması gereken, temyiz yolu da dahil yargılamanın sonunda verilen nihai ve kesin hükümdür⁶⁷⁶. İlk derece aşamasında veya istinaf aşamasında verilen ve incelenmesi için bir üst mercie başvurulmuş kararların uygulanmaması mahkemeye başvurma hakkının sağladığı korumanın kapsamı dışında tutulmaktadır⁶⁷⁷. Bağlayıcı nitelikte ihtiyati tedbir kararlarının uygulanması da korumanın kapsamı içinde ele alınmaktadır⁶⁷⁸.

Kesinleşmiş yargı kararlarının yerine getirilmesinde cebri icra yoluna başvuru, mahkemeye başvurma hakkının kapsamı içinde olup, cebri icra aşamasında kararın uygulanmasının reddedilmesi⁶⁷⁹ veya kararın fiilen uygulanmaması da mahkemeye başvurma hakkını ihlal edebilmektedir⁶⁸⁰.

---

⁶⁷⁰ Harris, O' Boyle ve Warbrick, s. 384.

⁶⁷¹ Harris, O' Boyle ve Warbrick, s. 384.

⁶⁷² Kutic v. Hırvatistan, a.g.k., para. 25-33.

⁶⁷³ The National & Provincial Building Society, The Leeds Permanent Building Society And The Yorkshire Building Society v. Birleşik Krallık, 117/1996/736/933-935, 23 Ekim 1997, para. 112; Harris, O' Boyle ve Warbrick, s. 384.

⁶⁷⁴ Hornsby v. Yunanistan, Başvuru No. 18357/91, 19 Mart 1997, para. 40; İncoğlu, s. 151; Grabenwarter, s. 133; Erdoğan, s. 84; Kaşıkara, s. 118.

⁶⁷⁵ Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 334.

⁶⁷⁶ İncoğlu, s. 153.

⁶⁷⁷ Bükler v. Türkiye, a.g.k., para. 30.

⁶⁷⁸ Micallef v. Malta [BD], Başvuru No. 17056/06, 15 Ekim 2009, para. 87-89; Sharxhi ve Diğerleri v. Arnavutluk, Başvuru No. 10613/16, 11 Ocak 2018, para. 92; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 53; Erdoğan, s. 85.

⁶⁷⁹ Gölcüklü, Gözübüyük ve Saygılı, s. 274; İncoğlu, s. 152-153.

⁶⁸⁰ İncoğlu, s. 153. Pavese v. İtalya kararında, kira sözleşmesinin fesheden ve mahkeme kararıyla bu feshi onaylanan kiraya veren on yıl boyunca polis yardımı alamamasından ötürü icra yoluyla kiracıyı

Yargı kararlarının uygulanması hakkı, kararlarının haklı görülebilir bazı haller dışında zamanında uygulanması gerektirmektedir. Ertelemenin, yargı kararının uygulanması hakkının özünü zedeleyecek düzeye ulaşması, bu hakkın ihlal edecektir⁶⁸¹.

Sonuç olarak, yargı kararları tam ve kapsamlı bir şekilde, kısmi olmayacak şekilde icra edilmeli ve kararların icrası engellenmemeli, geçersiz kılınmamalı ve gereksiz yere ertelenmemelidir⁶⁸².

3. Mahkemeye Başvurma Hakkından Feragat

Mahkemeye başvurma hakkı, temel bir hak olmasına rağmen bu haktan feragat edilmesi mümkündür⁶⁸³. Mahkemeye başvurma hakkından feragat, kural olarak AİHS'e aykırılık teşkil etmez⁶⁸⁴. Kişinin bu hakkından feragat etmesinin Sözleşmeye aykırılık teşkil etmemesi için ilgili hukuk düzeninde bu konunun açık olarak düzenlenmesi, düzenlemenin yanlış anlamalara yol açmayacak nitelikte olması⁶⁸⁵, feragat halinde uygun asgari güvencelerin sağlanmış olması⁶⁸⁶ ve dava hakkından feragatin bir baskı sonucunda kabul edilmemiş olması⁶⁸⁷ gerekmektedir⁶⁸⁸. Kısacası, mahkemeye başvurma hakkından ve dolaylı olarak adil yargılama hakkından tamamen veya kısmen

---

kiralanan yerden çıkaramaması, mahkemeye başvurma hakkını ihlal ettiğine karar verilmiştir. Bkz. Pavese v. İtalya, Başvuru No. 32388/96, 05.04.2001.

⁶⁸¹ Immobiliare Saffi v. İtalya [BD], Başvuru No. 22774/93, 28.07.1999, para. 74; Burdov v. Rusya, Başvuru No. 59498/00, 7 Mayıs 2002, para. 35; Grabenwarter, s. 133.

⁶⁸² AİHS 6. Madde Rehberi, s. 53.

⁶⁸³ Deweer v. Belçika, 27.02.1980, Ser. A, No.35, 2 EHRR 439, para. 49; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 388; Kaşıkara, s. 115.

⁶⁸⁴ Guide, s. 32; Deweer v. Belçika, a.g.k. para. 49; Pastore v. İtalya, Başvuru No. 46483/99, 25.05.1999, para. 16.

⁶⁸⁵ Bellet v. Fransa, 04.12.1995, Ser A, No. 333-B, para. 37. Karara konu olayda, hemofili hastası başvurucaya kan nakli yapılırken HIV virüsü bulaşmıştır. Bunun üzerine kişi kanı sağlayan Milli Kan Vakfına tazminat davası açmış, aynı zamanda Kan Nakli Hastalarını Tazmin Fonuna başvurmuştur. Başvurucu, dava istinaf aşamasındayken talep ettiği tazminattan daha az olan Fon'un önerdiği tazminatı kabul etmiştir. İstinaf mahkemesi ise kurumlar farklı olmasına rağmen aynı amaca hizmet ettikleri ve başvuruca Fonun önerdiği miktarı kabul ederek zararının tam olarak tazmin edildiği gerekçeleri ile davayı reddetmiştir. AİHM ise başvuru yollarının kullanımı ve bu yolların kullanımı neticesinde meydana gelen sınırlandırmalar konusunda iç hukukun yeterince açık olmadığı veya yanlış anlaşılmalı önleyici güvenceleri yeterli bulmayarak başvurucaın İstinaf mahkemesi yargılaması sırasında pratik ve etkili bir mahkemeye başvurma hakkına sahip olmaması nedeniyle m.6/1'in ihlal edildiğine karar vermiştir. Bkz. İncoğlu, s. 154.

⁶⁸⁶ Pfeifer ve Plank v. Avusturya, 25.02.1992, Ser. A, No.227, 14 EHRR 47, para. 37; İncoğlu, s. 156. Karar, doğrudan mahkemeye başvuru hakkına ilişkin olmasa da Mahkeme kararda m. 6'da korunan usuli haklardan feragatin sözleşme anlamında etkili olabilmesi için uygun asgari güvenceleri de sunması gerektiğine karar verilmiştir.

⁶⁸⁷ Deweer v. Belçika, a.g.k. para 49, 50-54; İncoğlu, s.155.

⁶⁸⁸ İncoğlu, s. 154; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 332; Grabenwarter, s. 132; Kaşıkara, s. 115.

feragatin hür iradeye dayanan, hukuka uygun ve kesin bir feragat olması gerekmektedir.

Yukarıda açıklanan şartlara, AİHM içtihatları uyarınca belirlenen, uygun şekilde kişinin dava hakkından feragat etmiş olması, feragat edenin bir mahkeme tarafından karara bağlanmayan medeni hak ve yükümlülüğe ilişkin uyuşmazlığın mahkemede görülmemesi nedeniyle mahkemeye başvurma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle AİHM'e başvuru hakkını ortadan kaldıracaktır⁶⁸⁹. Başka bir deyişle, başvurunun bir medeni hak ve uyuşmazlık için dava hakkından feragat etmesi, kişinin o uyuşmazlık hakkında yapacağı şikâyetleri, Sözleşme anlamında mahkemeye başvurma hakkının sağladığı korumanın kapsamı dışında kalacaktır.

B. Mahkemelerin Kanuniliği, Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı

AİHS m. 6/1 uyarınca “*Herkes davasının, ... yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, ... görülmesini isteme hakkına sahiptir.*”⁶⁹⁰ Kişilere tanınan bu hak, adil yargılanma hakkının, önemli bir unsurunu teşkil etmektedir. Bu hak ile öngörülen güvenceler ile hukukun üstünlüğünün temel ilkeleri ve kuvvetler ayrılığı ilkesinin sürdürülmesi amaçlanmıştır. Böylelikle, yargıya olan kamu güveni ve mahkemenin diğer kurumlar karşısındaki bağımsızlığı korunmuş olmaktadır⁶⁹¹.

1. Mahkeme Kavramı

a. Mahkeme Kavramının Özerk Yorumu

AİHS anlamında kişilerin adil yargılandığından söz edilebilmesi için haklarında yürütülen yargılamanın öncelikle bir mahkeme tarafından yürütülmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, AİHM'e adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesi ile yapılan başvurunun bir mahkemenin önünde görülen yargılamaya veya bu mahkemeden alınan bir karara ilişkin olması gerekmektedir⁶⁹². Dolayısıyla kişilerin adil yargılanma haklarının ihlal edilip edilmediği incelenmeden önce bu ihlal iddiasının bir mahkeme önünde görülen bir yargılamaya ilişkin olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir.

AİHM, mahkeme kavramını âkit devletlerin hukuklarından bağımsız olarak özerk (otonom)

⁶⁸⁹ İnceoğlu, s. 154; Grabenwarter, s. 116.

⁶⁹⁰ Benzer bir hüküm, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi m.14/1, Amerikan Sözleşmesi m.8/1, Afrika Şartı m.26'da öngörülmüştür.

⁶⁹¹ Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD], Başvuru No. 26374/18 2020, 1 Aralık 2020, para. 233; AİHS 6. Madde Rehberi, s.46.

⁶⁹² Sramek v. Avusturya, Başvuru No. 8790/79, 22 Ekim 1984, para. 36.; Benthem v. Hollanda, a.g.k., para. 40.

bir yorumla belirlemektedir⁶⁹³. Bu yorum tercihi ile âkit ülkelerin yargı sistemi içinde mahkeme niteliğindeki mercilerin yanında⁶⁹⁴ âkit devlet hukuklarında mahkeme olarak isimlendirilmeyen, nitelendirilmeyen kurumlar, kurullar vb. merciler AİHS uyarınca mahkeme niteliğini kazanabilmektedir⁶⁹⁵. Âkit devletlerin yargı sisteminin içinde yer almamasına karşın belirli bir konudaki uyuşmazlıkların çözümünde görevlendirilmiş merciler, AİHS anlamında mahkeme olarak kabul edilebilmektedir⁶⁹⁶. Ayrıca söz konusu yerlerin yargı yeri niteliği dışında idari, danışma, disiplin, düzenleyici işlemlerle ilgili görev ve yetkilerinin bulunması bu yerlerin mahkeme olarak nitelendirilmesine engel olmamaktadır⁶⁹⁷. AİHM, özerk yorum kapsamında bir yerin mahkeme niteliğini tespit ederken o yerin yargısal işlevine odaklanarak bu yerin hukuk kurallarına esas alarak tespit yapıp yapmadığı, bu yerin uyuşmazlığın esası hakkında karar verip vermediğini ve özellikle AİHS m. 6/1’de öngörülen güvenceleri sağlanıp sağlanmadığını incelemektedir⁶⁹⁸.

İç hukukta mahkeme olarak nitelendirilmeyen bir yapının, merciin, yerin AİHS anlamında mahkeme olarak kabul nitelendirilebilmesi için ilk olarak kişilerin bu yerlerde alınan kararlara karşı adil yargılanma hakkının öngördüğü korumayı sağlayan bir mahkemeye başvurma hakkının bulunmaması veya sınırlı olması gerekmektedir⁶⁹⁹. Aksi takdirde, ilgili yerlerin kararlarına karşı iç hukukta öngörülen mercilere başvuru yapılmamış olması iç hukuk yollarının tüketilmemesi gerekçesi ile başvurunun reddedilmesini gerektirecektir. Mahkemeye başvurma hakkının sınırlı olmasından kasıt, mahkemenin sadece hukukilik denetimi yapması ve esasa girmemesi veya uygulanan yaptırım ile kusur arasındaki orantılılığı denetleyememesidir⁷⁰⁰. Ancak idarenin yerindelik değerlendirmesi yaptığı, takdir hakkının kullandığı durumlarda AİHM içtihatlarında belirlenen şartların sağlanması halinde karara karşı başvuru mahkemenin sınırlı denetimi yetkisinin bulunması, adil yargılanma hakkını ihlal etmemektedir⁷⁰¹.

⁶⁹³ İnceoğlu, s. 159; Grabenwarter, s. 113.

⁶⁹⁴ Grabenwarter, s. 114.

⁶⁹⁵ Sramek v. Avusturya, a.g.k., para. 36; Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para.194-195; Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 139; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 46.

⁶⁹⁶ Lithgow ve Diğerleri v. Birleşik Krallık, 8 Temmuz 1986, Series A no. 102, s. 72-73, para. 201; Rolf Gustafson v. İsveç, Başvuru No. 23196/94, 1 Temmuz 1997, para. 45; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 275; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 335; Grabenwarter, s. 114.

⁶⁹⁷ H. v. Belçika, Başvuru No. 8950/80, 30 Kasım 1987, para. 50; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 275; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 343; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 423.

⁶⁹⁸ Sramek v. Avusturya, a.g.k., para.36; H. v. Belçika, a.g.k., para.50; Eminağaoğlu, a.g.k., para. 99-105; Gölcüklü, Adil Yargılanma, s. 210; İnceoğlu, s.159; Erdoğan, s. 95; Grabenwarter, s. 114.

⁶⁹⁹ Kingsley v. Birleşik Krallık, Başvuru No. 35605/97, 7 Kasım 2000, para. 51-59; İnceoğlu, s. 160.

⁷⁰⁰ İnceoğlu, s.160.

⁷⁰¹ Bryan v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 46; Kingsley v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 52; İnceoğlu, s. 160.

Sözleşme kapsamında mahkeme kavramı klasik anlamda bir yargı mekanizması içinde yer alan mahkemeler ile sınırlı olmayıp belirli uyuşmazlık konularını çözüme kavuşturmakla yetkilendirilen organlar veya yapılar mahkeme olarak kabul edilebilmektedir⁷⁰². Sözleşme anlamında önemli olan, 6. maddede anlamında uygun güvencelerin bu yapı veya organlarda sağlanmış olmasıdır⁷⁰³.

Klasik mahkeme formu dışında ortaya çıkan yapılardan akla ilk gelen, hakem heyetleridir. Zira tahkim anlaşmaları kural olarak, AİHS' e aykırılık teşkil etmemektedir⁷⁰⁴ ve gerekli güvencelerin sağlamaları halinde hakem heyetleri, AİHM m. 6 anlamında mahkeme olarak kabul edilmektedir. Ancak Mahkeme içtihatlarında hakem heyetlerinin adil yargılanma hakkının gereklerini sağlamakla sorumlu tutulup tutulamayacağına ilişkin ikili bir ayrım söz konusudur⁷⁰⁵. Bu husus, mahkemeye başvurma hakkından feragat başlığı altında detaylı olarak incelenmiş olup bu aşamada sadece söz konusu ayrıma dair temel anlayışı ifade etmekle yetinilecektir. AİHM, adil yargılanma hakkı bakımından tahkim yargılamalarını ihtiyari ve zorunlu tahkim yargılaması olarak ikiye ayırmaktadır. Zorunlu tahkim yargılamasını yürüten organı/yapıyı bir AİHS m. 6 bağlamında mahkeme olarak kabul etmektedir ve bu yapı/organın klasik mahkemeler gibi adil yargılanma hakkının güvencelerini sağlamasını beklemektedir. İhtiyari tahkimde ise tarafların kendi iradeleri ile tahkime başvurmalarından hareketle bu yargılamalarda adil yargılanmaya ilişkin asgari güvencelerin sağlanmış olması halinde, tarafların AİHS'in koruduğu bazı haklarından feragat etmiş oldukları ve adil yargılanma hakkının kapsamı içinde değerlendirilemeyeceği kabul edilmektedir⁷⁰⁶. Ancak bazı haklar yönünden feragatin açık ve geçerli olmaması halinde ihtiyari tahkim yargılaması yürüten bu hakem heyetinin de adil yargılanma hakkının öngördüğü güvenceleri sağlaması beklenmektedir⁷⁰⁷.

Bir yargı yeri olarak kabul edilen kurul veya organda görev alan kişilerin profesyonel olarak yargıç olmaları, o yerin mahkeme olarak kabul edilmesi için zorunlu değildir⁷⁰⁸. Bu noktada, yargı yerinde görev alan kişiler yönünden önem arz eden husus, bağımsızlık ve tarafsızlığa aykırılık teşkil edecek bir durumun söz konusu olmamasıdır.

⁷⁰² Lithgow ve Diğerleri, a.g.k., para. 201.

⁷⁰³ Lithgow ve Diğerleri, a.g.k., para. 201; Beg S.P.A. v. İtalya, a.g.k., para. 126; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 46.

⁷⁰⁴ Tabbane v. İsviçre, Başvuru No. 41069/12, 01.03.2016, para. 25.

⁷⁰⁵ Suda v. Çek Cumhuriyeti, a.g.k., para. 49; Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., par. 95; Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 174; Ali Rıza v. İsviçre, a.g.k., para. 76.

⁷⁰⁶ Pfeifer ve Plankl v. Avusturya, a.g.k., para. 37; Tabbane v. İsviçre, a.g.k., para. 27; Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., par. 96.

⁷⁰⁷ Beg S.P.A v. İtalya, a.g.k., para. 143.

⁷⁰⁸ Sramek v. Avusturya, a.g.k., para. 39; Ettl v. Avusturya, a.g.k., para.38; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 423; İnçeoğlu, s. 159; Grabenwarter, s. 114.

Bir merciin mahkeme olarak nitelendirilebilmesi için o merciin önüne gelen uyuşmazlık hakkında hem maddi hem de hukuki açıdan inceleme yapma yetkisine sahip olması gerekmektedir⁷⁰⁹. Aldığı kararların tavsiye ya da danışma üzerine verilen görüş gibi taraflar bakımından bağlayıcı olmayan kararlardan olması mahkeme niteliği kazanmasına engel teşkil etmektedir⁷¹⁰. Ayrıca verdiği bağlayıcı olmayan kararların ilgililerin çoğunluğu tarafından yerine getirilmesi ise o yerin mahkeme olarak nitelendirilebilmesini sağlamamaktadır⁷¹¹.

Mahkemenin yargı hiyerarşisi içinde hangi seviyede bulunduğu mahkeme kavramının belirlenmesinde bir önem ifade etmemektedir. Zira Sözleşme 6. maddesi, kararların denetimi için âkit devletleri temyiz ve istinaf mahkemeleri kurmaya zorlamamaktadır⁷¹². Fakat, devletler iç hukuklarında bu tür mahkemeleri kurmuşlarsa bu yargı düzeyinde yapılan yargılamalarda da adil yargılanma hakkının sağladığı korumanın sağlanması gerekmektedir⁷¹³. Bunun yanında iç hukukta bu tür üst yargı mercilerin kurulması, AİHM'e yapılacak bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartlarından iç hukuk yolunun tüketilmesi şartının sağlanması için başvurucuların bu mahkemelere de başvurmalarını gerektirmektedir. Ayrıca, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının telafi edilip edilmediği değerlendirilirken de ilgili âkit ülkenin yargı sistemi içinde bütün derece yargılamaları bir bütün olarak değerlendirilmektedir⁷¹⁴.

Disiplin uyuşmazlıkları bakımından karar merciin mahkeme niteliğini taşıması için aranan şartlar, karara karşı bir yargı merciine başvurulabilme imkânının bulunup bulunmamasına göre ikiye ayrılmaktadır. Eğer iç hukukta disiplin uyuşmazlıkları hakkında karar veren merciin kararına karşı tam yetkili bir yargı merciine başvuru imkânı öngörülmekte ise disiplin yargılaması yapan idari veya mesleki organların adil yargılanma hakkının gereklerini bütünüyle sağlaması şart değildir⁷¹⁵. Önemli

⁷⁰⁹ Gölcüklü, Adil Yargılanma, s. 210; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 275; İnceoğlu, s.159; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 344; Grabenwarter, s. 114.

⁷¹⁰ Benthem v. Hollanda, a.g.k., para. 40; Gölcüklü, Adil Yargılanma, s. 210; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 275; İnceoğlu, s.159; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 343; Erdoğan, s. 96; Grabenwarter, s. 114; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 46.

⁷¹¹ Benthem v. Hollanda, a.g.k., para. 40.

⁷¹² AİHS 6. Madde Rehberi, s. 48.

⁷¹³ Delcourt v. Belçika, 17 Ocak 1970, Series A no. 11, s. 13-15, para. 25; Platakou v. Yunanistan, Başvuru No. 38460/97, 11 Ocak 2001, para. 38; Zubac v. Hırvatistan [BD], Başvuru No. 40160/12, 5 Nisan 2018, para. 82.

⁷¹⁴ Zubac v. Hırvatistan [BD], a.g.k., para. 123; De Haan v. Hollanda, 84/1996/673/895, 26 Ağustos 1997, para. 54.

⁷¹⁵ Le Compte, Van Leuven ve De Meyere v. Belçika, a.g.k., para. 51; Zumbel v. Avusturya, a.g.k., para. 29-32; Denisov v. Ukrayna [BD], Başvuru No. 76639/11, 25 Eylül 2018, para. 65; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 48. Bu ihtimalde idari veya mesleki organların adil yargılanma hakkının gereklerini sağlamamalarının m.6/1'i ihlal etmemesi için idari veya mesleki organlar önünde görülen eksikliklerin kendisine başvuru mahkeme tarafından yürütülen yargılamada giderilmiş olması gerekmektedir. Bkz.

olan bu merciler tarafından verilen kararlara karşı adil yargılanma hakkının gereklerini sağlayan bir yargı merci önünde itiraz edilebilmesi veya bu mercilerce kararın denetimini yapılmasını talep hakkının öngörölmüş olmasıdır⁷¹⁶. Eğer disiplin uyuşmazlıklarını karara bağlayan idari veya mesleki organların kararlarına karşı bir yargı merciine başvuru imkânının olmaması halinde ilgili idari veya mesleki organlar mahkeme olarak nitelendirilmekte olup bu organlarca yürütölen yargılamalarda adil yargılanma hakkının gereklerinin sağlanması beklenmektedir⁷¹⁷.

Âkit devletlerin iç hukukları uyarınca mahkeme olarak kabul edilmeyen ancak AİHS içtihatlarında ortaya konulan yukarıda izah edilen kriterler doğrultusunda mahkeme olduğuna karar verilen mercilere bir bölgesel taşınmaz işlemleri otoritesi⁷¹⁸, bir suçtan doğan zararların tazmini kurulu⁷¹⁹, bir ormancılık uyuşmazlıkları çözüm komitesi⁷²⁰, spor tahkim mahkemesi⁷²¹, bir futbol tahkim kurulu⁷²² örnek gösterilebilir.

Son olarak, âkit ölkelerin yargı sistemleri içinde çeşitli uyuşmazlıkların çözümünde görevlendirilen mercilerin AİHS m. 6 anlamında mahkeme niteliğı kazanabilmesi için AİHM'in yıllar içinde gelişen içtihatları doğrultusunda ortaya çıkan şu üç şartın birlikte sağlanmış olması gerekmektedir⁷²³; yetki ve görevine giren konularda hukuk kurallarına dayanarak ve öngörölmüş bir usule göre bağlayıcı karar veren merci olması, merciin birtakım nitelikleri haiz olması (bağımsızlık, özellikle yürötmeye karşı, tarafsızlık, üyelerinin görev süreleri, mahkeme usulünün getirdiğı güvenceler) ve liyakat esasına göre seçilen üyelerden oluşması gerekmektedir⁷²⁴. İkinci şart, dışındaki diğör iki şart, önemine binaen ayrı başlıklar altında incelenecektir. İkinci şart kapsamında merciin haiz

---

Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], Başvuru Numaraları. 55391/13, 57728/13 ve 74041/13, 6 Kasım 2018, para. 132.

⁷¹⁶ Erdoğan, s. 96-97.

⁷¹⁷ Albert ve Le Compte v. Belçika, Başvuru No. 7299/75; 7496/76, 10 Şubat 1983, para. 29; Gautrin ve Diğörleri v. Fransa, 38/1997/822/1025-1028, 20 Mayıs 1998, para. 57; Fazia Ali v. Birleşik Krallık, Başvuru No. 40378/10, 20 Ekim 2015, para. 75; Erdoğan, s. 96-97; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 48.

⁷¹⁸ Sramek v. Avusturya, a.g.k., para. 36.

⁷¹⁹ Rolf Gustafson v. İsveç, a.g.k., para. 48.

⁷²⁰ Argyrou ve Diğörleri v. Yunanistan, Başvuru No. 10468/04, 15 Ocak 2009, para. 27.

⁷²¹ Mutu ve Pechstein v. İsviçre a.g.k., para. 149.

⁷²² Ali Rıza ve Diğörleri v. Türkiye, a.g.k., para.202-204.

⁷²³ Sramek v. Avusturya, a.g.k., para. 36; Benthem v. Hollanda, a.g.k., para. 40; Belilos v. İsviçre, a.g.k., para. 64; Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD], a.g.k., para. 219-222; Eminağaoğlu v. Türkiye, Başvuru No, 76521/12, 9 Mart 2021, para. 90-91, 94; Xero Flor W Polsce sp. z o.o. v. Polonya, Başvuru No. 4907/18, 7 Mayıs 2021, para.243-244; Gözübüyük, Gölcöklü ve Saygılı, s. 275; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 335; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 46.

⁷²⁴ Sramek v. Avusturya, a.g.k., para. 36; Belilos v. İsviçre, a.g.k., para. 64; Campbell a. Fell v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 76; Erdoğan, s. 95; Grabenwarter, s. 114.

olması aranan nitelikler aynı zamanda adil yargılanmanın diğer unsurları olan mahkemenin tarafsızlığı ve bağımsızlığı başlığı altında incelenecek olması sebebiyle tekrara düşmemek adına bu şarta ilişkin değerlendirmeler için ilgili başlıklara atıf yapmakla yetinmekteyiz⁷²⁵.

b. Mahkemenin Tam Yargı Yetkisini Haiz Olması

Bir merciin Sözleşme anlamında adil yargılama hakkının gereklerini yerine getiren bir mahkeme olarak kabul edilebilmesi için ilk olarak o merciin önüne gelen uyuşmazlık hakkında kesin kararı verme yetkisine sahip olmalıdır⁷²⁶. Başka bir deyişle tam yargı yetkisini haiz olması⁷²⁷ veya önüne gelen kararları inceleyen bir merci konumunda ise yeterli düzeyde inceleme yapması gerekmektedir⁷²⁸. Bunun aksi bir durumun, uygulamanın veya düzenlemenin söz konusu olması halinde o merci mahkeme olarak nitelendirilemeyecek ve o merci önünde medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyuşmazlıklar ile suç isnadını konu alan yargılamalarda mahkemeye başvurma hakkının sağlanmaması sebebiyle adil yargılanma hakkı veya AİHS m. 13 kapsamında etkili başvuru hakkı ihlal edilebilecektir. Bu kapsamda, önüne gelen uyuşmazlık hakkında tavsiye veya önerilerde bulunması, mahkeme niteliğinin kazanılmasına engel olacaktır⁷²⁹.

Merciin kesin karar verme yetkisini haiz olmasından kasıt, önüne gelen uyuşmazlıkla ilgili bütün olaylar ve hukuku inceleme yetkisinin bulunmasıdır⁷³⁰. Başka bir deyişle, söz konusu merciin yargısal yetkilerinden herhangi birinden mahrum olmaması⁷³¹ ve tarafların ileri sürdüğü her bir iddianın esasını inceleyebilme ve hakkında karar verme yetkisini haiz olmasıdır⁷³². Bu kapsamda, bir merciin önüne gelen uyuşmazlıkla bakımından önem arz eden maddi gerçeğin ortaya çıkması için gerekli olan bazı hususlarda bağımsız olarak karar vermeyi reddetmesi⁷³³ veya uyuşmazlığın temel

⁷²⁵ Bkz. Birinci Bölüm II.B.3. ve Birinci Bölüm II.B.4.

⁷²⁶ Grabenwarter, s. 114; Erdoğan, s. 95-96.

⁷²⁷ Beaumartin v. Fransa, Başvuru No. 15287/89, 24 Kasım 1994, para. 38; the Le Compte, Van Leuven ve De Meyere v. Belçika, a.g.k., para. 51/b; Terra Woningen B.V. v. Hollanda, Başvuru No. 20641/92, 17 Aralık 1996, para. 52; Sigma Radio Television Ltd v. Kıbrıs, Başvuru No. s. 32181/04 ve 35122/05, 21 Temmuz 2011, para. 151-57; İncoğlu, s.161; Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD], a.g.k., para. 238; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 48-49.

⁷²⁸ Sigma Radio Television Ltd v. Kıbrıs, a.g.k., para. 152.

⁷²⁹ Benthem v. Hollanda, a.g.k., para. 40; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 422.

⁷³⁰ Chevrol v. Fransa, Başvuru No. 49636/99, 13 Şubat 2003, para. 77; I.D. v. Bulgaristan, Başvuru No. 43578/98, 28 Nisan 2005, para. 45; Terra Woningen B.V. v. Hollanda, a.g.k., para. 52; Sigma Radio Television Ltd v. Kıbrıs, a.g.k., para. 151-157; Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 176-177; Grabenwarter, s. 114; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 49.

⁷³¹ Chevrol v. Fransa, a.g.k., para. 63; Grabenwarter, s. 114.

⁷³² Chevrol v. Fransa, a.g.k., para. 63; Pişkin v. Türkiye, Başvuru No. 33399/18, 15 Aralık 2020 (19.04.2021 Final), para.131; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 49.

⁷³³ Terra Woningen B.V. v. Hollanda, a.g.k., para. 53-55.

konusu hakkında karar verme yetkisinin olmaması⁷³⁴ halinde bu merciin kesin karar verme yetkisinin varlığından söz edilemeyecektir.

Bir merciin önüne gelen uyuşmazlık hakkında kesin kararı verme yetkisine sahip olup olmadığının belirlenmesinde esas alınan kriter, merciin verdiği kararın icra edilmesinin/yerine getirilmesinin başka bir yetkili merciin kararına bağlı olup olmadığıdır⁷³⁵. **Van de Hurk v. Hollanda** kararında, Bakanlığın kararına karşı itiraz merci olan Endüstri İstinaf Mahkemesi'nin kararında, bu kararın Kraliyet emretme yetkisi kapsamında uygulanmamasına karar verilebilmesi gerekçesi ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir⁷³⁶. AİHM, mahkeme kavramının doğasında yargısal bir merci tarafından değiştirilemeyen, tarafları bağlayıcı karar verme yetkisinin bulunduğu görüşündedir⁷³⁷.

Findlay v. Birleşik Krallık kararında, bir asker hakkında iki yıl hapis ve ordudan atılma kararının uygulanması için kararın mahkeme üyelerinin hiyerarşik olarak üstü olan bir komutan tarafından onaylanması gereken bir askeri mahkemenin; **Beaumont v. Fransa** kararında ise önüne gelen bir hukuki uyuşmazlıkta bir uluslararası antlaşmayı yorumlama yetkisi olmamasından ötürü Dışişleri Bakanlığına başvuran ve Bakanlığın yorumu ile bağlı olan Fransız Danıştay'ının tam yetkili ve bağımsız bir mahkeme olmadığına karar verilmiştir⁷³⁸.

İdari organlarca medeni hak ve yükümlülöklere ilişkin verilen kararların, tam yargı yetkisini haiz yargı organları tarafından incelenebilmesi ve incelemenin AİHS m. 6/1'nin öngördüğü güvenceleri sağlaması halinde, ilgili idari organların AİHS m. 6/1'nin öngördüğü bütün güvenceleri sağlamaması, Sözleşme'nin ihlali anlamına gelmemektedir⁷³⁹. Önemli olan, bu kararların tam yargı yetkisini haiz, adil yargılanmanın güvencelerini sağlayan mahkeme veya yargı organı tarafından yeterli düzeyde incelenebilmesidir. Disiplin cezalarını öngören idari kararlar ise bu tür kararların istisnasını teşkil etmektedir. Disiplin cezasını konu edinen idari kararların, özellikle hakimler hakkında hem disiplin yargılaması aşamasında hem de ilgili disiplin kararına karşı itirazın ele alındığı yargısal inceleme aşamasında, adil yargılanma hakkının öngördüğü güvencelerin sağlanmış olması aranmaktadır⁷⁴⁰.

⁷³⁴ Tsfayo v. Birleşik Krallık, Başvuru No. 60860/00, 14.Kasım 2006, para. 48.

⁷³⁵ Kaşıkara, s. 140.

⁷³⁶ Van de Hurk v. Hollanda, a.g.k., para 54-55.

⁷³⁷ Van de Hurk v. Hollanda, a.g.k., para 45; Grabenwarter, s. 114.

⁷³⁸ Findlay v. Birleşik Krallık, Başvuru No. 22107/93, 25 Şubat 1997, para. 76, 80; Beaumont v. Fransa, a.g.k., para. 38-39; İnceoğlu, s.162. Fransa bu karardan sonra bu uygulamasını değiştirmiştir.

⁷³⁹ Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 132; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 49.

⁷⁴⁰ Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 196; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 51.

Âkit devletlerin hukuklarında, bazı özel konularda ulusal mahkemelerin yetkilerinin idari organlar lehine sınırlandırıldığı ve/veya bu konularda alınan kararların mahkemeler tarafından yapılan denetimi bazı kriterler veya haller ile sınırlandırılabilir. Söz konusu sınırlandırmalar, bazı uyuşmazlıkların çözümünde idareye takdir hakkı tanınması anlamına gelmektedir. Mahkeme, idarenin kendisine tanınan bu takdir hakkına istinaden aldığı kararları inceleyen, denetleyen yargı organının tam yargı yetkisini haiz olup olmadığını ve söz konusu incelemenin yeterli olup olmadığını tespiti için *Sigma Radio Television Ltd v. Kıbrıs* ve *Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz* kararlarında birtakım kriterler geliştirmiştir ve söz konusu değerlendirmesinde bu kriterleri bir bütün olarak dikkate almaktadır⁷⁴¹. Mahkeme, söz konusu kriterlere uygunluğu için her davanın somut şartlarını göz önünde bulundurmaktadır⁷⁴². İlgili kriterler şunlardır;

- İtiraz edilen kararın ana konusu ve özellikle bu kararın özel bir uzmanlık gerektiren bir bilgi ya da deneyim gerektirip gerektirmediği ve idari takdir yetkisinin kullanılıp kullanılmadığı ve eğer kullanıldıysa bu takdir yetkisinin kapsamı,
- Söz konusu karara nasıl varıldığı, özellikle idari organ önündeki işlemler sırasında usuli güvencelerin olup olmadığı,
- Söz konusu itirazın gerçek ve hedeflenen nedenleri de dâhil olmak üzere ihtilafın içeriği⁷⁴³.

İlk kritere ilişkin değerlendirmede, idari kararın basit bir uyuşmazlığa ilişkin olması halinde yerel mahkemenin/merciin incelemesi yoğunlaşmaktadır. İkinci kriterde ise idari kararın alınma sürecinde adil yargılanmanın öngördüğü güvencelerin sağlanmış olması halinde mahkemenin yapacağı değerlendirmenin daha hafif olması dahi AİHM için yeterli görülmektedir⁷⁴⁴. Üçüncü kriterde ise mahkemenin idari karara karşı ileri sürülen iddiaların esası hakkında, herhangi birini incelemeyi reddetmeden, inceleme yapma yetkisini haiz olmaması sebebiyle reddetmesi halinde ise açık gerekçeler sunması aranmaktadır. Ayrıca, mahkemenin davanın ana konusu olan iddiaları yeniden değerlendirmeye de yetkili olması gerekmektedir ki başvuranın davanın esası hakkında inceleme yapılmadığı gerekçesi ile ikinci bir başvuru yapmasına engel olabilmelidir⁷⁴⁵.

Ulusal mahkemenin itirazı haklı bulması halinde önüne gelen kararı bozma ve yeni bir karar alma ya da dava hakkında yeni bir karar alması için aynı veya farklı bir organa kararı iade etme

⁷⁴¹ Grabenwarter, s. 115.

⁷⁴² Pişkin v. Türkiye, a.g.k., para. 132.

⁷⁴³ Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 179.

⁷⁴⁴ Bryan v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 46-47; Holding ve Barnes PLC v. Birleşik Krallık (Kom.), Başvuru No. 2352/02, 12 Mart 2002; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 50.

⁷⁴⁵ AİHS 6. Madde Rehberi, s. 50.

yetkisine sahip olması gerekmektedir⁷⁴⁶.

c. Mahkeme Üyelerinin Liyakat Esasına Göre Seçilmesi

AIHM içtihatları doğrultusunda bir mahkemenin taşıması gereken niteliklere, son olarak mahkeme üyelerinin liyakat esasına göre seçilmesi şartı eklenmiştir. Liyakat esaslı seçimin esas alınması ile mahkemenin vereceği kararda mahkeme heyetinin veya yargı organının teknik yeterliliğinden emin olunması, yargıya olan kamusal güvenin sağlanması ve üyelerin öznel tarafsızlığının sağlanması hedeflenmektedir⁷⁴⁷.

Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD] kararı ile eklenen bu şart uyarınca hakimlerin teknik yeterlilik ve ahlaki bütünlüğü haiz olmaları aranmaktadır⁷⁴⁸. Bu doğrultuda, hakimlerin görev aldıkları mahkemelerin yargı hiyerarşisindeki derecesi ile orantılı olarak da liyakat esaslarının veya kriterlerinin de artması beklenmektedir⁷⁴⁹. Mahkeme üyeliğini meslek olarak yapmayanların üye olarak seçiminde dikkate alınacak kriterler farklılık arz edebilir.

Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD] kararı ile mahkeme üyelerinin liyakat esasına göre atanmasında esas alınmak üzere üç aşamalı bir test öngörülmüştür⁷⁵⁰. Testin ilk aşamasında, bu hususta ulusal hukuka açık bir aykırılığın olup olmadığı incelenmektedir. Açık bir aykırılığın tespit edilmemiş olması, kanunla kurulmuş mahkeme hakkına uygun bir atama olduğu anlamına gelmemektedir. Uygun bir atama olduğu neticesine ulaşabilmek için testin diğer aşamalarının incelenmesi gerekmektedir⁷⁵¹. İkinci aşama ise ulusal hukuka aykırılıkların yargısal atama usulünün temel herhangi bir kuralına ilişkin olup olmadığının incelenmesidir. Bu kapsamda, tamamen teknik nitelikteki, atama sürecinin meşruiyeti üzerinde etki doğurmayan ihlaller, kanunla kurulmuş mahkeme hakkını ihlal eden bir atama niteliğinde değildir⁷⁵². Testin üçüncü ve son aşamasında ise kanunla kurulmuş mahkeme hakkını ihlal ettiği iddia edilen ihlallerin devlet mahkemeleri tarafından etkili biçimde gözden geçirilip geçirilmedikleri ve giderilip giderilmedikleri incelenmektedir⁷⁵³. Bu kapsamda, devlet mahkemelerinin söz konusu atamadan kaynaklı ihlal iddiaları hakkında keyfi veya

⁷⁴⁶ Kingsley v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 32, 34; Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 184; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 51.

⁷⁴⁷ AİHS 6. Madde Rehberi, s. 47.

⁷⁴⁸ Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD], a.g.k., para. 220-221.

⁷⁴⁹ Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD], a.g.k., para. 222.

⁷⁵⁰ Geliştirilen bu test uyarınca Xero Flor W Polsce sp. z o.o. v. Polonya kararında, Anayasa Mahkemesi yargıcının atamasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğine karar verilmiştir. Bkz. Xero Flor W Polsce sp. z o.o. v. Polonya, a.g.k., para. 291.

⁷⁵¹ Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD], a.g.k., para. 244-245.

⁷⁵² Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD], a.g.k., para. 246-247.

⁷⁵³ Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD], a.g.k., para. 248.

açıkça mantık dışı olmaktan uzak, AİHS içtihatları ve ilkeleri uyarınca yapılan ve yarışan menfaatlerin gözetildiği bir yargılama neticesinde karar alınmış olması halinde, AİHM'in söz konusu ihlali değerlendirmeye alması oldukça güçleşecektir⁷⁵⁴.

2. Yasayla Kurulmuş Mahkeme

Hukuk devleti ilkesinin gereği olarak, mahkemelerin kanunla kurulması gerekmektedir⁷⁵⁵. Bu gereklilik doğrultusunda AİHS m. 6/1'de adil bir yargılamanın yapılabilmesi için yargılamayı yürütecek ve karara bağlayacak olan mahkemenin, yargılama usulünün kanunla ve dava konusu uyuşmazlık ortaya çıkmadan önce kurulması öngörülmüştür⁷⁵⁶. Mahkemelerin kanunla kurulması ile keyfilik önüne geçilmesi⁷⁵⁷, hukuki öngörülebilirliğin sağlanması ve adaletin yürütmenin takdirine bağlı olmaksızın yasamanın ihdas ettiği kanunlarla yerine getirildiğinin gösterilmesi⁷⁵⁸ hedeflenmektedir⁷⁵⁹.

Kanunilik olarak ifade edebileceğimiz kanunla/yasayla kurulma (*established by law*), mahkemelerin kuruluşunun yanında mahkemenin yer ve konu bakımından yargı yetkisini, yargılamanın kurallarını ve mahkemenin/yargı teşkilatının yapısını⁷⁶⁰ da kapsamaktadır ve bu hususların da kanunla düzenlenmesini gerekli kılmaktadır.

Mahkeme yargı teşkilatına ilişkin bütün hususların detaylı olarak yasama organı tarafından çıkarılmış bir kanunla düzenlenmesini beklememektedir. Mahkemenin bu husustaki beklentisi, yargı teşkilatına ve yargı yetkisine ilişkin temel kuralların, çerçevenin kanunla belirlenmesidir. Bu kapsamda, bazı konularda kanun ile yürütmeye yetki devredilmesi yürütme işleminin hukuka uygunluğu ve keyfiliklerinin yargı denetimine tabi olması halinde, kanunilik ilkesine aykırılık söz konusu olmamaktadır⁷⁶¹.

⁷⁵⁴ Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD], a.g.k., para. 251.

⁷⁵⁵ DMD Group, A.S., v. Slovakya, Başvuru No. 19334/03, 5 Ekim 2010, para. 58; Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD], a.g.k., para. 211; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 433.

⁷⁵⁶ Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 275; İnceoğlu, s. 163.

⁷⁵⁷ Gölcüklü, Adil Yargılama, s. 210.

⁷⁵⁸ Zand v. Avusturya, Başvuru no. 7360/76, 12 October 1978, (Kom.) para. 80; DMD Group, A.S., v. Slovakya, a.g.k., para. 60; Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD], a.g.k., para. 226; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 433; Grabenwarter, s. 115; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 58.

⁷⁵⁹ AİHS m.6/1 ile aynı doğrultuda T.C. Anayasası m.142'de "mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenleneceği", m.37'de ise "hiç kimsenin kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamayacağı" ve "bir kimsenin kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü mercilerin kurulamayacağı" düzenlenmiştir.

⁷⁶⁰ Zand v. Avusturya, a.g.k., para. 70-73; İnceoğlu, s. 164.

⁷⁶¹ Zand v. Avusturya, a.g.k., para. 68; İnceoğlu, s. 163; Grabenwarter, s. 116.

Kanun, yargı organlarının kuruluşuna, oluşumuna, yetkisine ilişkin mevzuat ile ihlal edilmesi halinde bir veya daha fazla yargıcın davanın incelenmesine katılımını hukuka aykırı hale getirecek herhangi bir iç hukuk hükümlerini de içine almaktadır⁷⁶². Örneğin, hâkimlerin bağımsızlığı, hâkimlerin görev süresi, tarafsızlık ve usuli tedbirlere ilişkin hükümlerin kanunla düzenlenmesi gerekmektedir⁷⁶³. Ayrıca meslekten olmayan kişilerin mahkeme üyesi olabilmesi için bu durumun yasayla öngörülmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, ilgili mahkemenin yasayla kurulmuş mahkeme niteliğini kazanmasına engel teşkil edecektir⁷⁶⁴. Bunun yanında, yasalarla öngörülmesi ve usulü güvencelerin sağlanması halinde özel mahkemelerin kurulması mahkemelerin yasayla kurulması kuralına aykırılık teşkil etmemektedir⁷⁶⁵.

Yasayla kurulma kuralı çoğunlukla devlet mahkemeleri için öngörülen bir kural olmasına rağmen devlet mahkemesi olmayan makam ve mercilerin Sözleşme anlamında mahkeme kavramı içinde değerlendirilmesi mümkündür⁷⁶⁶.

Hâkimlerin yürütme veya yasama tarafından atanması, kuralı ihlal etmemektedir. Önemli olan atananların hâkim olarak görev yaparken baskı ve etki altında kalmamasıdır⁷⁶⁷.

Mahkemenin kanunla kurulması kuralına aykırılık, kural olarak AİHM m. 6/1 anlamında adil yargılanma hakkını ihlal etmektedir⁷⁶⁸. Söz konusu ihlal, mahkemenin kurulmasına ilişkin hususların kanunla düzenlenmemiş olması sebebiyle ortaya çıkabileceği gibi bu hususları düzenleyen ve m. 6/1

⁷⁶² DMD Group, A.S., v. Slovakia, a.g.k., para. 59; Lavents v. Litvanya, Başvuru No. 58442/00, 28 Kasım 2002, para. 114; Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD], a.g.k., para. 232.

⁷⁶³ Gurov v. Moldova, Başvuru No. 36455/02, 11 Temmuz 2006, para. 36. Hâkimin görev süresi sona ermesine rağmen yeniden atanana kadar görevde kalması (*Oleksandr Volkov v. Ukrayna, Başvuru No. 21722/11, 9 Ocak 2013, para. 151*), hâkimin duruşma gününde geçici hâkim ile değiştirilmesi (*Kontalexis v. Yunanistan, Başvuru No. 59000/08, 31 Mayıs 2011, para. 42-44*), kanunda öngörülen heyet üyesi sayısından daha az kişi tarafından oluşan heyet tarafından karar verilmesi (*Momčilović v. Sırbistan, Başvuru No. 23103/07, 2 Nisan 2013, para. 32*), mahkeme yöneticisinin yasada kendisine verilemeyen mahkeme işlemlerini yürütmesi (*Ezgeta v. Hırvatistan, Başvuru No. 40562/12, 7 Eylül 2017, para. 44*), mahkemenin herhangi bir açıklama yapmaksızın olağan yargı yetkisini kasten aşması (*Sokurenko ve Strygun v. Ukrayna, Başvuru Numaraları, 29458/04 ve 29465/04, 20 Temmuz 2006, para. 27-28*), Yargıtay'ın kişi yönünden yetkisi olmayan kişileri yargılaması (*Coëme ve Diğerleri v. Belçika, Başvuru Numaraları. 32492/96, 32547/96, 32548/96, 3209/96 ve 33210/96, 22 Haziran 2000, para.103*) yasayla kurulmuş mahkeme şartına aykırılıktan adil yargılanma hakkını ihlal ettiğine karar verilmiştir.

⁷⁶⁴ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 433.

⁷⁶⁵ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 433; Grabenwarter, s. 116.

⁷⁶⁶ Xhoxhaj v. Arnavutluk, Başvuru No. 15227/19, 09 Şubat 2021, para.282, 284.

⁷⁶⁷ Flux (No. 2) v. Moldova, Başvuru No. 31001/03, 3 Temmuz 2007, para.27; Maktouf ve Damjanović v. Bosna Hersek [BD], Başvuru Numaraları 2312/08 ve 34179/08, 18 Temmuz 2013, para. 49; Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD], a.g.k., para. 207.

⁷⁶⁸ DMD Group, A.S., v. Slovakia, a.g.k., para. 61.

ile uyumlu düzenlemelere uyulmaması olarak da ortaya çıkabilir⁷⁶⁹. Bu ihtimaller uyarınca mahkemenin kanunla kurulması ilkesine dayanan başvurularda ilgili düzenlemelerin adil yargılanma hakkına uygunluğu incelenebileceği gibi somut uyuşmazlıkta âkit devletin düzenlemelerine uyulup uyulmadığı da incelenebilmektedir⁷⁷⁰.

AİHM, mahkemelerin başvuru konusu aykırılığın yüksek bir mahkeme tarafından yerel hukuk (kanuni düzenlemenin) yorumlanarak çözüme kavuşturmuş olması halinde, Sözleşmenin kendisine yürürlükteki kuralları mahkemenin belirli bir davada doğru uygulayıp uygulamadıklarını kontrol etme hakkını vermediği gerekçesi ile başvuruların çoğunluğunu reddetmektedir⁷⁷¹. Ancak söz konusu kuralların yorumlanmasında ve uygulanmasında açık ihlal (flagrant violation) olması halinde AİHM, kuralların mahkeme tarafından doğru uygulanıp uygulanmadığını da inceleyebilmektedir⁷⁷². Ancak yerel mahkemelerin hâkimlerin ulusal atama makamı tarafından atanması işleminde ulusal kuralların açıkça ihlal edildiğini tespit etmiş olması halinde AİHM'in yetkisi sadece tespit edilen ihlallerin adil yargılanma hakkını ihlalinin sonuçlarını tespit etmekle sınırlı kalmaktadır⁷⁷³.

Hâkimlerin ilk atamasına ilişkin her türlü aykırılık, adil yargılanma hakkının ihlali olarak kabul edilmemektedir⁷⁷⁴. Bu tür aykırılıkların hukukun üstünlüğü ve kuvvetler aykırılığının temel ilkelerini temelden sarsıp sarmadığı ve mahkemenin bağımsızlığını tehlikeye atacak düzeyde ağır olup olmadığı sistematik olarak araştırılmaktadır⁷⁷⁵. Bu doğrultuda **Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD]** kararı ile eşik testi olarak adlandırılan (*threshold test, three-step test*) üç aşamalı bir test geliştirilmiştir. Bu test şu üç aşamadan oluşmaktadır; ulusal hukukta açık bir aykırılığın olup olmadığının tespiti, ulusal hukuka aykırılıkların yargısal atama usulünün temel herhangi bir kuralına ilişkin olup olmadığının tespiti ve kanunla kurulmuş mahkeme hakkını ihlal ettiği iddia edilen ihlallerin devlet mahkemeleri tarafından etkili biçimde gözden geçirilip geçirilmediği ve giderilip giderilmediğinin tespiti⁷⁷⁶.

⁷⁶⁹ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 433, 434; İnceoğlu, s. 165.

⁷⁷⁰ Sokurenko ve Strygun v. Ukrayna, a.g.k., para. 24; Pasquini v. San Marino, Başvuru No. 50956/16, 2 Mayıs 2019, para. 101; Richert v. Polonya, Başvuru No. 54809/07, 25 Kasım 2011, para. 43; Ezgeta v. Hırvatistan, a.g.k., para 38; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 58-59. Posokhov v. Rusya davasında, mahkeme üyelerinin atanmasında mevcut yerel düzenlemelere uyulmadığı gerekçesi ile mahkemenin kanunla kurulması ilkesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Bkz. Posokhov v. Rusya, 04.03.2003, para. 41-42.

⁷⁷¹ İnceoğlu, s. 165.

⁷⁷² DMD Group, A.S., v. Slovakya, a.g.k., para. 61; Pasquini V. San Marino, Başvuru No. 50956/16, 2 Mayıs 2019, para. 102; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 58.

⁷⁷³ Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD], a.g.k., para. 208-210; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 58.

⁷⁷⁴ Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD], a.g.k., para. 236.

⁷⁷⁵ Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD], a.g.k., para. 237.

⁷⁷⁶ Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD], a.g.k., para. 244, 246 ve 248.

3. Bağımsız Mahkeme

a. Genel İlkeler

Adil yargılanma hakkının vazgeçilmez unsurlarından bir tanesi, mahkemelerin bağımsızlığıdır⁷⁷⁷. AİHS m. 6'da yer alan ve dilimize “bağımsız” olarak tercüme edilen “*independent*” ifadesi ise çeşitli sözlüklerde “*bağımsız, hür*”⁷⁷⁸, “*başkasının kontrolüne veya etkisine tabi olmayan, başka bir varlık ile ilişkili olmayan, bağımlı veya başka bir kişiye bağlı olmayan*”⁷⁷⁹ olarak tanımlanmıştır. Mahkemelerin bağımsız olması terimi ise herhangi bir kişi, kurum veya organdan emir almaması, yasama, yürütme, diğer dış etkenler ve uyuşmazlığın taraflarının baskısı altında kalmaması olarak tanımlanmaktadır⁷⁸⁰.

Mahkemenin bağımsızlığı, hukuk devleti ilkesi ve demokratik devlet anlayışının vazgeçilmezleri arasında yer almaktadır. Mahkemelerin bağımsızlığı çoğunlukla kuvvetler ayrılığı ilkesinin uygulanması ile sağlanırken⁷⁸¹ AİHS âkit devletlere bu yönde yapısal bir zorunluluk, yükümlülük yüklememektedir⁷⁸². AİHM'in bu konudaki önem verdiği husus, somut uyuşmazlığı karara bağlayan merciin bağımsızlık için öngördüğü şartları sağlayıp sağlamadığı, başka bir deyişle bağımsızlığın gerekli görünümüne sahip olup olmadığıdır⁷⁸³. Ancak Mahkemenin içtihat hukukunda yürütme ile yargı erki arasındaki kuvvetler ayrılığı ilkesinin önemi gittikçe artmaktadır⁷⁸⁴. Bu doğrultuda, kuvvetler ayrılığına ve mahkemenin bağımsızlığı ve tarafsızlığının korunmasının

⁷⁷⁷ Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 343.

⁷⁷⁸ <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-turkish/independent> (Erişim Tarihi: 25.06.2021).

⁷⁷⁹ Bryan A. Garner, Black's Law Dictionary, 7th Edition, West Publishing Company, 1999, s. 774. (Yazarın tanımları tarafımızca Türkçeye tercüme edilmiştir.)

⁷⁸⁰ Baki Kuru, Hâkim ve Savcıların Bağımsızlığı ve Teminatı, Ankara, AÜHF Yayınları, 1966, s. 6; Nurullah Kunter, Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, Kazancı Yayınları, Sekizinci Bası, 1986, s. 317, Nurullah Kunter, Feridun Yenisey, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul, 1988, s. 315-323; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 276; İnceoğlu, s. 166; Kemal Gözler, Anayasa Hukukunun Genel Esasları: Ders Kitabı, Ekin, 2010, s. 388 (Anayasa Hukuku); Didem Kayalı, Milletlerarası Ticari Tahkimde Hakemlerin Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, Seçkin, Ankara, 2015, s. 20; Süheyla Balkar Bozkurt, Milletlerarası Ticari Tahkimde Hakemlerin Bağımsızlığı Yükümlülüğü, On İki Levha, İstanbul, 2016, s. 96; Ringeisen v. Avusturya, a.g.k., para. 95; Beaumartin v. Fransa, a.g.k., para. 38; Sramek v. Avusturya, a.g.k., para. 42; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 423; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 59.

⁷⁸¹ Kaşıkara, s. 132.

⁷⁸² McGonnell v. Bileşik Krallık, Başvuru No. 28488/95, 8 Şubat 2000, para. 51; Kleyn ve Diğerleri v. Hollanda [BD], Başvuru Numaraları. 39343/98, 39651/98, 43147/98 ve 46664/99, 6 Mayıs 2003, para. 193.

⁷⁸³ McGonnell v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 51; Kleyn ve Diğerleri v. Hollanda [BD], a.g.k., para. 193; Erdoğan, s. 99; Grabenwarter, s. 119.

⁷⁸⁴ Svilengaçanın ve Diğerleri, Başvuru Numaraları. 50104/10 ve diğerleri, 12 Ocak 2021, para. 64; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 60.

zorunluluğuna verdiği önem de aynı oranda artmaktadır⁷⁸⁵.

Sözleşme’de kavramın tanımı yer almazken AİHM içtihatlarında da kavramın tanımına rastlanmamaktadır. Mahkeme, önüne gelen uyuşmazlıklarda kavramı tanımlamak yerine bir mahkemenin bağımsız olması için taşıması gereken birtakım şartlar belirlemiş ve mahkemelerin bağımsız olup olmadıklarını bu şartlar doğrultusunda değerlendirmektedir. Bu doğrultuda AİHM, mahkemelerin bağımsız olup olmadığını incelerken mahkeme üyelerinin atanma usulünü, mahkeme üyelerinin görev süresini, mahkeme üyelerinin dış etkilere karşı korunmasına yönelik koruma tedbirlerinin varlığını ve son olarak mahkemenin bağımsızlık görüntüsü verip vermediğini dikkate almaktadır⁷⁸⁶.

Mahkemelerin bağımsızlığı yukarıdaki şartlar üzerinden değerlendiriliyor olmasına rağmen yakın bağlantısı sebebiyle söz konusu değerlendirme mahkemenin tarafsızlığı ve yasayla kurulmuş bir mahkeme olup olmadığına ilişkin inceleme ile bir bütün olarak yapılmaktadır⁷⁸⁷.

Bağımsız olma çoğunlukla, âkit devletlerin yargı hiyerarşisi içinde görev alan mahkemeler için kullanılmaktadır. Ancak AİHM, âkit devletlerce mahkeme olarak nitelendirilmeyen yargı mercilerini de mahkeme olarak kabul edebilmesi sebebiyle bu şartların AİHS m. 6 bağlamında mahkeme olarak nitelendirilen mercilerin bağımsızlığına ilişkin değerlendirmede de esas alınıp alınmayacağı sorunu gündeme gelmektedir. Bu sorunu bir soru ile somutlaştıracak olursak, hakem heyetinde yer alan hakemlerin bağımsızlığı incelenirken mahkemelerde görev alan hâkimlerin bağımsızlığına yönelik kriterler mi esas alınmalıdır yoksa tahkim yönteminin yapısı özelinde farklı kriterler mi aranmalı veyahut söz konusu kriterlerde bir esnekliğe mi gidilmelidir?

İç hukukta mahkeme niteliğinde olmayan ancak AİHS m. 6 anlamında mahkeme olarak kabul edilen mercilerin çoğunluğu, yapı ve yargılama usulü gibi bazı hususlarda mahkemelerden farklılaşabilmektedir. Ancak her iki yerde de uyuşmazlık çözümüne yönelik bir yargılama faaliyeti yürütüldüğü açıktır. Bir yargılama faaliyetinin adil, hakkaniyetli olarak yerine getirilmesi için ilgili merciin bağımsız olması vazgeçilmez olup her bir merciin yapısı doğrultusunda bağımsızlığın sağlanıp

⁷⁸⁵ Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 196.

⁷⁸⁶ Findlay v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 73; Brudnicka ve Diğerleri v. Polonya, Başvuru No. 54723/00, ECHR 2005-II, para. 38; Incal v. Türkiye, Reports 1998-IV, 9 Haziran 1998, para. 65; Luka v. Romanya, Başvuru No. 34197/02, 21 Temmuz 2009, para. 37; Sacilor Lormines v. Fransa, a.g.k., para. 59; Maktouf ve Damjanović v. Bosna Hersek [BD], a.g.k., para. 49; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 276; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 423; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 268; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 344; Kaşıkara, s. 134; Erdoğan, s. 103; Grabenwarter, s. 116.

⁷⁸⁷ Kleyn ve Diğerleri v. Hollanda [BD], a.g.k., para. 192; Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 150; Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD], a.g.k., para. 218; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 60.

sağlanmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir⁷⁸⁸. Bu noktada yanlış anlaşılmasın ki mahkemelerin bağımsızlığı için öngörülen kriterlerin diğer yargı mercilerin bağımsızlığında dikkate alınmamasını savunmamaktayız. Olması gereken ilgili merciin yapısı göz önünde bulundurularak söz konusu kriterlerin uyarlanması ve kriterlerin o merciin yapısı içinde gerçekleştirilebilecek düzeyin adil yargılanma hakkına uygunluk için yeterli olarak kabul edilmesidir. AİHM kararlarında hakem heyetlerinin adil yargılanma hakkının öngördüğü güvenceleri sağlaması gereken durumlarda, tahkim yargılamasında taraf iradelerinin ön plan çıkmasından hareketle tarafsızlık ve bağımsızlık kavramlarının devlet mahkemeleri için öngörülen anlayışa göre daha esnek yorumlanabileceği öngörülmüştür⁷⁸⁹. Ayrıca ihtiyari tahkimde hakem heyetinin oluşumunda taraf iradeleri esas alınması sebebiyle hakemlerin taraflara karşı olan bağımsızlığı ön plana çıkmaktadır⁷⁹⁰. Zorunlu tahkimin AİHM içtihatları uyarınca mahkeme niteliğinde kabul edilmesi sebebiyle, zorunlu tahkim yargılamasını yürüten mercilerin bağımsızlığına ilişkin değerlendirme, mahkemelerin bağımsızlığında esas alınan kriterlere tabi olacaktır.

b. Mahkemenin Çeşitli Kuvvetler Karşısında Bağımsızlığı

i. Yürütme Karşısında Bağımsızlık

Mahkemelerin bağımsızlığı hususunda akla ilk gelen, mahkemenin yürütmeye karşı bağımsız olmasıdır. Yürütme, sahip olduğu birçok yetki ve güç ile mahkemeler önünde görülen davaları, (özellikle de devlet aleyhine açılan davalarda) etkileme imkânına sahip olabilmektedir. Bu noktada önemli olan yürütmenin elinde bulundurduğu bu güç yumağı karşısında mahkemelerin bağımsızlığını temin edecek tedbirlerin alınmış olmasıdır. Bu konuda alınabilecek tedbirler arasında kuvvetler ayrılığı prensibi ön plana çıkmaktadır. Hemen belirtmek gerekir ki bir önceki başlıkta da ifade ettiğimiz üzere, kuvvetler ayrılığı prensibinin benimsenmemiş olması AİHS kapsamında doğrudan doğruya mahkemelerin bağımsızlığının mevcut olmadığı sonucunu doğurmamaktadır. AİHM bu ihtimalde, önüne gelen uyuşmazlığın konu edildiği yargılamada yargı merciin bağımsız görünümünü yerine getirip getirmediğini incelemektedir.

Mahkemelerin yürütmeye karşı bağımsızlığının sorgulandığı durumlar, çoğunlukla mahkeme üyelerinin yürütme/idare tarafından atanmasına ilişkindir. AİHM içtihatlarına göre mahkeme üyelerinin yürütme tarafından atanması veya görevden alınması tek başına, doğrudan mahkemenin

⁷⁸⁸ Janis, Kay ve Bradley, s. 787; Balkar Bozkurt, s. 93.

⁷⁸⁹ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 146.

⁷⁹⁰ Balkar Bozkurt, s. 96; H. Akif Karaca, Milletlerarası Tahkimde Hakemin Reddi Sebebi Olarak Hakemin Tarafsızlığını ve Bağımsızlığını Ortadan Kaldıran Haller, MÜHF - HAD, C.21, S.1, s. 209

bağımsızlığını ihlal eden bir durum oluşturmamaktadır⁷⁹¹. Bu hususta önemli olan atanan kişinin yargılama faaliyeti sürecinde görevini yerine getirirken herhangi bir baskı altında olup olmadığı, herhangi bir talimat alıp almadığı ve görevini tam bir bağımsızlıkla yerine getirip getiremediğidir⁷⁹². Ancak bir hâkimin kariyer gelişiminde önemli bir rol oynayan topluma mal olmuş bir kişinin (devlet başkanı vb.) bu hâkimin önüne gelen uyuşmazlıkta davacı olması hâkimin tarafsızlığı ve bağımsızlığını şüpheyne düşürebilir⁷⁹³.

ii. Yasama Karşısında Bağımsızlık

Mahkeme üyelerinin yasama tarafından atanması tek başına mahkemelerin bağımsızlığını ihlal etmemektedir. Bu tarz bir atamanın mahkemenin bağımsızlığını ihlal edebilmesi için atamaya istinaden atanan hâkimin üzerinde görevini yerine getirirken bir baskı kurulması veya hâkime talimat verilmesi gerekmektedir⁷⁹⁴. Bunun yanında, temyiz mahkemelerinin uzman üyelerinin, yasama üyesi olması da mahkemenin bağımsızlığını ihlal etmemektedir⁷⁹⁵. **Pabla Ky. v. Finlandiya** kararında, temyiz mahkemesinde somut uyuşmazlık özelinde uzman üye olarak görev yapan kişinin dava öncesinde uyuşmazlık konusu ve yasal konularla ilgili yasama, yürütme ve danışma görevlerinde bulunması gerekçesi ile hâkimin yasama üyeliği yapmış olmasının temyiz mahkemesinin bağımsızlığını ve tarafsızlığını ihlal etmediğine karar verilmiştir⁷⁹⁶.

iii. Taraflar Karşısında Bağımsızlık

Mahkemelerin, karşısında bağımsızlığını kazanması ve koruması gereken bir diğer kuvvet ise davanın taraflarıdır. Bir yargı merciin üyesinin uyuşmazlığın taraflardan biri karşısında görevleri ve hizmetin organizasyonu bakımından ast konumunda olması, mahkemenin bağımsızlığı üzerinde şüphe doğuracaktır. Bu tür bir durumun mahkemelere olan güveni sarsacağı aşîkârdır⁷⁹⁷. Bu yöndeki tespitin yapıldığı **Sramek v. Avusturya** kararında, ABD vatandaşı olan Viera Sramek, Avusturya'nın bir köyündeki tarım alanı niteliğindeki bir parseli satın almak için satış vaadi sözleşmesi yapmıştır. Satışın gerçekleşmesi için gerekli olan Tapu Kurulu'ndan uzun süre sonra izin alabilmiştir. Tapu memuru,

⁷⁹¹ Clarke v. Birleşik Krallık (Koc.), Başvuru No.23965/02, 25 Ağustos 2005; Kaşıkara, s. 136; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 63.

⁷⁹² Filippini v. San Marino (Kom.), Başvuru No. 10526/02, 26.8.2003; Zolotas v. Yunanistan, Başvuru No. 38240/02, 2 Haziran 2005, para. 24; Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD], a.g.k., para. 207; Kaşıkara, s. 137; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 53.

⁷⁹³ Thiam v. Fransa, Başvuru No. 80018/12, 18 Ekim 2018, para. 85; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 64.

⁷⁹⁴ Campbell ve Fell v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 79; Sacilor Lormines v. Fransa, Başvuru No. 65411/01, 9 Kasım 2006, para. 67; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 64.

⁷⁹⁵ Pabla Ky v. Finlandiya, Başvuru No. 47221/99, 22 Haziran 2004, para. 31-35.

⁷⁹⁶ Pabla Ky v. Finlandiya, a.g.k., para. 34.

⁷⁹⁷ Sramek v. Avusturya, a.g.k., para. 42.

satışın geçersiz olduğu iddiası ile Bölge Tapu Kuruluna itiraz etmiş ve itiraz üzerine satışın iptaline karar verilmiştir. AİHM ise söz konusu Kurul'un yaptığı yargılamada tapu memurunun davanın tarafı olduğunu, yargılamada raportör olarak görev yapan kişinin davacı tapu Memurunun hiyerarşik olarak altında görev yapan bir memurun olması ve bu kişinin araştırmanın sonuçlarını anlatmak ve yorumlamak ve ardından verilebilecek kararları sunmakla yükümlü olduğu gerekçesi ile Bölge Tapu Kurulu'nun bağımsız bir mahkeme niteliğinde olmadığına karar verilmiştir⁷⁹⁸.

c. Bağımsızlık Değerlendirmesinde Başvurulan Kriterler

AİHM, mahkemelerin bağımsız olup olmadığını incelerken mahkeme üyelerinin atanma usulünü, mahkeme üyelerinin görev süresini, mahkeme üyelerinin dış etkilere karşı korunmasına yönelik koruma tedbirlerinin varlığını ve son olarak mahkemenin bağımsızlık görüntüsü verip vermediğini dikkate almaktadır⁷⁹⁹. Öneme binaen her bir kriter ayrı birer başlık altında incelenecektir.

i. Mahkeme Üyelerinin Atanma Usulü

Mahkemelerin bağımsızlığı değerlendirilirken ilk dikkate alınan kriter, mahkeme üyelerinin atanma usulüdür. Mahkeme üyelerinin atanma usulü bakımından bağımsızlık şüphesi doğuran olay, çoğunlukla mahkeme veya yargı organı üyelerinin Adalet Bakanlığı, yönetim kurulu vb. idari kurum ve kurullar veya yasama tarafından atanması veya görevden alınması işlemleridir yahut âkit ülke hukukunda öngörülen atama usulüne aykırı işlemlerdir⁸⁰⁰.

Kural olarak, mahkeme üyelerinin yürütme, yasama veya taraflarca atanması tek başına mahkemenin bağımsızlığını ihlal etmemektedir⁸⁰¹. Önemli olan söz konusu atamalar sonrasında atanan kişilerin yargısal karar verirken etki ve baskıdan uzak olup olmamasıdır⁸⁰².

Ulusal hukukta öngörülen kurallara aykırı bir atama söz konusu olması halinde ise söz konusu atama usulünün bir bütün olarak kusurlu olduğu ya da davaya bakmakla görevli mahkemenin yanlış

⁷⁹⁸ Sramek v. Avusturya, a.g.k., para. 41-42.

⁷⁹⁹ Findlay v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 73; Brudnicka ve Diğerleri v. Polonya, Başvuru No. 54723/00, ECHR 2005-II, para. 38; Incal v. Türkiye, Reports 1998-IV, 9 Haziran 1998, para. 65; Kleyn ve Diğerleri v. Hollanda [BD], a.g.k., para. 190; Luka v. Romanya, Başvuru No. 34197/02, 21 Temmuz 2009, para. 37; Sacilor Lormines v. Fransa, a.g.k., para. 59; Maktouf ve Damjanović v. Bosna Hersek [BD], a.g.k., para. 49; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 423; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 268; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 64.

⁸⁰⁰ AİHS 6. Madde Rehberi, s. 65.

⁸⁰¹ Grabenwarter, s. 116.

⁸⁰² Campbell ve Fell v. Birleşik Krallık, a.g.k. para. 80; Belilos v. İsviçre, a.g.k., para. 132; Filippini v. San Marino (Kom.), a.g.k., Maktouf ve Damjanović v. Bosna Hersek [BD], a.g.k., para. 49; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 424; Grabenwarter, s. 116-117; Bochan v. Ukrayna, Başvuru No. 7577/02, 3 Mayıs 2007, para. 71.

nedenlerle hareket ettiğinin ispat edilmesi gerekmektedir⁸⁰³.

ii. Mahkeme Üyelerinin Görev Süresi

AIHM içtihatlarında mahkeme üyelerinin görev süresi yönünden mahkemenin bağımsızlığının sağlanması veya ihlal edilmemesi için görev sürelerine ilişkin azami veya asgari süreye dair somutlaşmış bir anlayış mevcut değildir⁸⁰⁴. Başka bir deyişle, AIHM içtihatlarında mahkemelerin görev süresine dair herhangi bir süre sınırlaması öngörülmemiştir. Olağan mahkemelerde görev alan hâkimlerin ömür boyu veya belirli bir süreliğine görevlendirilmesinde sakınca görülmemiştir. Ancak görev süresinin dört yıllık süre ile yenilenebilir olması, şüpheli bulunmuştur⁸⁰⁵. Anlaşılır sebeplerin varlığı halinde, idare ve disiplin mahkemelerinde olduğu gibi, kısa süreli görevlendirmeler ise kabul edilebilir bulunmuştur⁸⁰⁶.

Hâkimlerin görev süresi ile ilgili olarak mahkeme üyelerinin görev süresi boyunca görevden alınamaması, hâkimlerin bağımsızlığının doğal bir sonucu olarak görülmektedir⁸⁰⁷. Mahkemenin bağımsızlığı ile bir bütünlük içinde olan hâkimlerin görev süresi içinde görevden alınamamasının iç hukukta kanuni dayanağının bulunmaması ise tek başına bağımsızlığı ihlal eden bir durum değildir. Bu ihtimalde, görevden alınmama kuralının uygulamada dikkate alınıp alınmadığı ve diğer zorunlu koruma tedbirlerinin mevcut olup olmadığı dikkate alınarak mahkemenin bağımsız olup olmadığına karar verilmektedir⁸⁰⁸.

iii. Dış ve İç Baskılara Karşı Güvencelerin Varlığı

Mahkemelerin bağımsızlığına yönelen en ciddi tehdit, yargı mekanizması dışından ve içinden gelen baskılar ve nüfuzun kötüye kullanılmasıdır. Bu kriter, mahkemenin bağımsızlığına ilişkin değerlendirmelerde dikkate alınan diğer kriterler arasında belki de uygulama açısından en fazla üzerinde durulmayı hak eden kriterdir. Diğer kriterlere kanuni düzenlemeler ile doğrudan çözüm bulunabilirken, dış ve iç baskılar karşısında mahkemenin bağımsızlığını muhafaza etmek her bir baskı özelinde farklı çözümlerin geliştirilmesine ihtiyaç duyulabilmektedir.

⁸⁰³ Zand v. Avusturya, [Kom.], a.g.k.; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 424.

⁸⁰⁴ AIHS 6. Madde Rehberi, s. 65.

⁸⁰⁵ Incal v. Türkiye, 41/1997/825/1031, 9 Haziran 1998, para. 68; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 424.

⁸⁰⁶ Grabenwarter, s. 117; Campbell ve Fell v. Birleşik Krallık davasında Cezaevi Ziyaretçi Kurulu üyelerinin, üyelerin maaş almaması ve bu görevi uzun süreli yapacak adayların bulunmasının zor olması sebebiyle üç yıl süre ile görevlendirmeyi yeterli bulmuştur. Bkz. Campbell ve Fell v. Birleşik Krallık, a.g.k. para. 80.

⁸⁰⁷ Sacilor Lormines v. Fransa, a.g.k., para. 67; AIHS 6. Madde Rehberi, s. 65.

⁸⁰⁸ Campbell ve Fell v. Birleşik Krallık, a.g.k. para. 80; Sacilor Lormines v. Fransa, a.g.k., para. 67; AIHS 6. Madde Rehberi, s. 65.

Mahkeme, yargı organı üyelerinin dış ve iç baskılara karşı bağımsızlığını korumalarına yönelik çeşitli güvenceler geliştirilmiş ve bu güvenceler sayesinde üyelerin yalnızca önüne gelen dava/uyuşmazlık dışındaki hususlar ile mücadele etmesinin ve bu hususlarda vakit kaybetmesinin önüne geçilmesi hedeflenmiştir.

Mahkeme üyelerini dışarıdan gelecek baskılara karşı korunmasında ilk akla gelen güvence, görev süreleri içinde görevlerine son verilmesine karşı hukuki ve fiili koruma sağlanmasıdır⁸⁰⁹. Bu konuda hukuki bir koruma olmamasına rağmen bu korumanın fiili olarak tanınmış olması ve gerekli güvencelerin bulunması da bağımsızlık için yeterli bulunmaktadır⁸¹⁰.

Mahkemelerin dışarıdan gelecek baskılara karşı korunması için alınması gereken ikinci koruma/güvence ise mahkeme üyelerinin yürütmenin talimatına tabi olmamalarının sağlanması ve bunun uygulamaya yansımalarıdır⁸¹¹.

Mahkeme üyelerinin iç baskılara karşı bağımsız olabilmesi için ise meslektaşları olan yargı üyelerinden, üst yargı merciinden görev yapan hâkimlerden ve mahkemelerin işleyişinde idari görevleri bulunan mahkeme başkanı, daire başkanı vb. kişilerden gelecek talimat ve baskının önlenmesi gerekmektedir⁸¹². Söz konusu baskı ve talimatları önlenemeye yönelik düzenlemelerin mevcut olmayışı, AİHM’i ilgili mahkemelerin bağımsızlığı hususunda şüpheye düşürecek⁸¹³.

AİHS uyarınca mahkemenin bağımsızlığı ve tarafsızlığı yargı erki yanında yürütme, yasama ve diğer idari otoritelerin mahkemelerin yargılamalarına ve kararlarına uymasını da kapsamaktadır⁸¹⁴. Zira halkın mahkemelere güveninin sağlanması ve korunması için mahkemelerin yargı dışından gelecek baskılara karşı güvence altına alınması gerekmektedir.

⁸⁰⁹ Elgels ve Diğerleri v. Hollanda, a.g.k., para. 22; Zand v. Avusturya, [Kom.], a.g.k.; Sramek v. Avusturya, a.g.k., para. 38; Kuru, s. 29; Gözler, Anayasa Hukuku, s. 389; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 424; Grabenwarter, s. 117-118.

⁸¹⁰ Sacilor Lormines v. Fransa, a.g.k., para. 67; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 424; Erdoğan, s. 104; Grabenwarter, s. 117. Campbell ve Fell v. Birleşik Krallık davasında Cezaevi Ziyaretçi Kurulu üyelerinin görev süreci boyunca görevden uzaklaştırılmasını engelleyen hukuki bir düzenleme olmamasına rağmen bu konuda fiili bir tanınmanın olması ve gerekli güvencelerin bulunması, mahkemenin bağımsızlığı için yeterli kabul edilmiştir. Bkz. Campbell ve Fell v. Birleşik Krallık, a.g.k. para. 80.

⁸¹¹ Campbell ve Fell v. Birleşik Krallık, a.g.k. para. 80; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 425.

⁸¹² Grabenwarter, s. 122; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 65.

⁸¹³ Agrokompleks v. Ukrayna, Başvuru No. 23465/03, para. 137; Parlov-Tkalčić v. Hırvatistan, Başvuru No. 24810/06, 22 Aralık 2009, para. 86.

⁸¹⁴ Agrokompleks v. Ukrayna, a.g.k., para. 136; Parlov-Tkalčić v. Hırvatistan, a.g.k., para. 86; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 62.

iv. Mahkemenin Bağımsız Görünümü

Bir mahkemenin bağımsız olarak nitelendirilmesinde, mahkemenin görünümü önemli bir yer tutmaktadır⁸¹⁵. Mahkemenin bağımsız görünüp görünmediği tek başına tarafların bakış açısına bağlı olmasa da tarafların bu noktadaki bakış açısı önemli bir rol oynamaktadır⁸¹⁶. Zira mahkemenin bağımsızlık görünümü, ilgili tarafın mahkemenin bağımsız olmadığından korkmasının, endişe duymasının nesnel olarak makul olup olmadığına göre belirlenmektedir⁸¹⁷. Tarafın bu endişe ve korkularının makul olup olmadığı ise AİHM içtihatlarında tercih edilen ifade olan “nesnel bir gözlemcinin” (objective observer) bakış açısına göre belirlenmektedir⁸¹⁸.

Belilos v. İsviçre davasında, izinsiz gösteriye katılan kişiye para cezası veren yerel polis kurulunda kurul üyeleri yanında emniyet müdürlüğü tarafından atanan, dört yıllık görev süresi içinde görevden alınamayan, kuruldaki diğer polislerden farklı şekilde yemin eden, talimat altında olmayıp kurula bireysel olarak katılmasına rağmen sıradan vatandaşların onu üstlerinin talimatı altında ve iş arkadaşlarına sadık bir memur olarak görme eğilimi olması sebebiyle başvurucunun polis kurulunun tarafsızlığı ve bağımsızlığı konusunda meşru şüphelere sahip olduğuna ve polis kurulunun adil yargılanmanın öngördüğü güvenceleri sağlamadığına karar verilmiştir⁸¹⁹.

4. Tarafsız Mahkeme

a. Genel İlkeler

Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri, yargılamanın tarafsız bir mahkeme tarafından yürütülmesidir. Mahkemenin bağımsızlığında olduğu gibi mahkemenin tarafsızlığı da adalete güvenin sağlanmasında kilit rol oynamaktadır. Zira adaletin sağlanması yeterli olmayıp adaletin sağlandığının da görünmesi gerekmektedir⁸²⁰. Mahkemelerde adaletin sağlandığının başlıca göstergeleri ise mahkemenin tarafsız ve bağımsız olmasıdır⁸²¹. Mahkemelerin tarafsızlığı ve bağımsızlığının bu yakın

⁸¹⁵ Sramek v. Avusturya, a.g.k., para. 42; Grabenwarter, s. 122.

⁸¹⁶ Grabenwarter, s. 122.

⁸¹⁷ Hauschildt v. Danimarka, 24 May 1989, Series A no. 154, para 48; Incal v. Türkiye, a.g.k., para. 71; Sramek v. Avusturya, a.g.k., para. 42; Findlay v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 78; Sacilor Lormines v. Fransa, a.g.k., para. 63; Kleyn ve Diğerleri v. Hollanda [BD], a.g.k., para. 194; Grace Gatt v. Malta, Başvuru No. 46466/16, 8 Ekim 2019, para. 85; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 425; İnceoğlu, s. 178; Grabenwarter, s. 122; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 65.

⁸¹⁸ Clarke v. Birleşik Krallık (Kom.), Başvuru No. 23695/02, 25 Ağustos 2005; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 65.

⁸¹⁹ Belilos v. İsviçre, a.g.k., para. 66-67.

⁸²⁰ De Cubber v. Belçika 26 Ekim 1984, Series A no. 86, para. 26; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 66-67.

⁸²¹ Grabenwarter, s. 120.

ilişkisi, değerlendirme esnasında her ikisinin birlikte ele alınmasını gerektirebilmektedir⁸²².

Tarafsızlık, uyuşmazlığın çözümünü etkileyecek bir önyargının, tarafgirlik ve menfaatin olmaması, yanlı olunmaması, mahkeme ve üyelerinin bazı taraf leh ve aleyhine bir duyguya veya çıkarıya sahip olmamasıdır⁸²³. Tarafsızlık, nesnel ve öznel tarafsızlık olarak ikiye ayrılmaktadır. Öznel tarafsızlık, mahkeme üyesinin birey olarak tarafsız olması iken; kurum olarak mahkemenin tarafsız görünümüne sahip olması, hak arayanlara tarafsız olduğu güvenini vermesi nesnel tarafsızlıktır⁸²⁴.

Mahkemelerin tarafsız olup olmadığı incelenirken tarafsızlık kavramının öznel ve nesnel tarafsızlık olarak ayrılmasının sonucu olarak iki farklı test uygulanmaktadır. Bu testlerde mahkemenin veya hâkimlerin öznel ve nesnel tarafsızlığı haiz olup olmadığı incelenmektedir. Bir mahkemenin tarafsız olabilmesi için her iki testten de başarılı olması gerekmektedir⁸²⁵.

Mahkemenin tarafsızlığın mevcut olduğundan söz edilebilmesi için yargılamada görev alan mahkeme üyelerinin yanında jüri üyeleri⁸²⁶, profesyonel ve meslekten olmayan hâkimler, yargı işlevini yerine getirilmesinde görev alan yargıç yardımcılar (assessor)⁸²⁷, kayıt memurları, tetkik hakimi-raportörler (referendary)⁸²⁸ veya yasal sekreterler gibi diğer yetkililerin tarafsızlığın gerektirdiği şartları sağlamış olması gerekmektedir⁸²⁹. Söz konusu kişilerin davanın tarafları veya tanıkla olan ilişkisinin meşru bir şüpheyi haklı kılıp kılmadığı her bir davanın somut şartları ve söz konusu

⁸²² Findlay v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 73; Kleyn ve Diğerleri v. Hollanda, a.g.k., para. 192; Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 150-152; Sacilor Lormines v. Fransa, a.g.k., para. 62; Grabenwarter, s. 119-120; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 67. Tahkim yargılamaları için de benzer bir durum söz konusudur. Bkz. Balkar Bozkurt, s. 119.

⁸²³ Micallef v. Malta, a.g.k., para. 93; Gölcüklü, Adil Yargılanma, s. 211-212; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 277; İnceoğlu, s. 188; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 344; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 426; Kaşıkara, s. 139; Erdoğan, s. 111-112; Kayalı, s. 22; Balkar Bozkurt, s. 104; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 65-66.

⁸²⁴ Gölcüklü, Adil Yargılanma, s. 212; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 277; İnceoğlu, s. 188; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 266; Kaşıkara, s. 139, 141.

⁸²⁵ Hauschildt v. Danimarka, 24 Mayıs 1989, Series A no. 154, p. 21, para. 46; Piersack v. Belçika, Başvuru No. 8692/79, 1 Ekim 1982, para. 30; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 426; Erdoğan, s. 117.

⁸²⁶ Holm v. İsveç, Başvuru No. 14191/88, 25 Kasım 1993, para. 30; Pullar v. Birleşik Krallık, 10 Haziran 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996-III, para. 29; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 431; Janis, Kay ve Bradley, s. 786.

⁸²⁷ Henryk Urban ve Ryszard Urban v. Polonya, Başvuru No. 23614/08, 30 Kasım 2010, para. 53.

⁸²⁸ Jenny v. İsviçre, (Kom.), No. 27043/95, 16 Ocak 1996; Huuhtanen v. Finlandiya (Kom.), No. 44946/05, 13 Ocak 2009.

⁸²⁹ McKay v. Birleşik Krallık [BD], No. 543/03, ECHR 2006-X, para.35; Bellizzi v. Malta, Başvuru No. 46575/09, 21 Haziran 2011, para. 51; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 279; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 67.

ilişkinin niteliği ve derecesine bakılarak değerlendirilmektedir⁸³⁰.

Mahkemenin tarafsız olmadığına tespit edilmesi halinde değerlendirmenin son aşaması olan tarafsızlığa engel teşkil ettiği tespit edilen eksikliklerin yargılamanın ilerleyen aşamalarında giderilip giderilmediği incelenmektedir. Bu inceleme ve kontrol etme yükümlülüğü, esastan yoksun olmayan bir gerekçe ile mahkemenin tarafsız olmadığına itiraz edilmesi halinde AİHM'in adil yargılanma hakkı uyarınca âkit devlet mahkemelerinden yerine getirmesini beklediği bir yükümlülüktür⁸³¹. Eğer söz konusu eksikliklerin giderilmesinin veya bu doğrultuda bulunan çözümlerin, mahkemenin tarafsızlığından duyulan şüpheyi gidermeye yeterli olduğu kanaatine varılması halinde, başvuru konusu aykırılığın mahkemenin tarafsızlığının mevcut olmadığı gerekçesi ile adil yargılanma hakkının ihlal etmesine engel olacaktır⁸³². Mahkemenin tarafsızlığından duyulan şüphe, çoğunlukla söz konusu mahkeme veya yargı merciin kararının tam yargı yetkisine sahip olan ve adil yargılanma hakkının gereklerini yerine getiren bir yargı organının denetiminden geçmesi ile giderilmektedir⁸³³.

b. Mahkemenin Tarafsızlığını Belirleme Yöntemleri

Mahkemenin tarafsızlığı, mahkeme ve üyelerinin önyargılı tutumdan arındırılmış olması anlamına gelmekte ve sağlanıp sağlanmadığı ise çeşitli yöntemlerle tespit edilebilmektedir⁸³⁴. Mahkemelerin tarafsızlığının mevcudiyeti veya yokluğu AİHM içtihatlarında iki farklı yöntemle tespit edilmektedir; öznel yöntem ve nesnel yöntem⁸³⁵. Öznel yöntemde, mahkeme üyelerinin önüne gelen davalardaki kişisel kanaati, tutum ve davranışları incelenerek hâkimin öznel tarafsızlığı incelenmektedir⁸³⁶. Nesnel yöntemde, mahkeme üyelerinin şahıslarından bağımsız olarak mahkemenin tarafsız olmadığına ilişkin şüpheleri haklı çıkarabilecek belirlenebilir gerçeklerin olup olmadığına, bir başka deyişle mahkemenin nesnel tarafsızlığına ilişkin herhangi bir meşru şüpheyi gidermeye yeterli

⁸³⁰ Pullar v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 83; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 431.

⁸³¹ Cosmos Maritime Trading and Shipping Agency v. Ukrayna, Başvuru No. 53427/09, 27 Haziran 2019, para. 81; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 66.

⁸³² the British-American Tobacco Company Ltd v. Hollanda, 20 November 1995, Series A no. 331, pp. 25-26, para 78; De Haan v. Hollanda, a.g.k., para. 52; Helle v. Finlandiya, 157/1996/776/977, 19 Aralık 1997, para. 46; Denisov v. Ukrayna [BD], a.g.k., para. 65, 67 ve 72.

⁸³³ White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 269.

⁸³⁴ Wettstein v. İsviçre, Başvuru No. 33958/96, 21 Aralık 2000, para. 43; Micallef v. Malta [BD], Başvuru No. 17056/06, 15 Ekim 2009, para. 93; Nicholas v. Kıbrıs, Başvuru No. 63246/10, 9 Ocak 2018, para. 49.

⁸³⁵ Sacilor Lormines v. Fransa, a.g.k., para. 60; Micallef v. Malta [BD], a.g.k., para. 93; Nicholas v. Kıbrıs, a.g.k., para. 49. Yöntemler hakkında detaylı değerlendirme için bkz. AİHS 6. Madde Rehberi, s. 67-68.

⁸³⁶ Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 344.

güvencelerin mevcut olup olmadığına odaklanılmaktadır⁸³⁷.

Mahkemenin tarafsız olmadığına karar verilebilmesi için yöntemlerden biri uyarınca değerlendirme yapılması ve bu değerlendirme sonucunda tarafsızlığın mevcut olmadığına karar verilmesi yeterlidir. Tam tersi, bir mahkemenin tarafsız olmadığına karar verilebilmesi için ise her iki yöntem uyarınca yapılan değerlendirme sonucunda mahkemenin tarafsız olduğu sonucuna varılması gerekmektedir⁸³⁸. Mahkemenin tarafsızlığının belirlenmesinde, nesnel ve öznel yöntem arasında bir öncelik sonralık ilişkisi bulunmamaktadır. Ayrı yöntemlerle tespit edilmesi amaçlanan nesnel tarafsızlık ve öznel tarafsızlık olarak ikili bir ayırım yapılmasına rağmen her iki tür tarafsızlık arasında kesin, somut bir ayırım yapılması oldukça zordur⁸³⁹. Zira hâkimlerin tarafsızlığı belirlenirken üçüncü kişinin bakış açısı esas alınmasına rağmen mevcut olaylar bu kişinin düşünce ve inançları üzerinde de etki doğurmaktadır.

AIHM yargılamalarında öznel tarafsızlığın belirlenmesinin zor olması gerekçesi ile çoğunlukla nesnel yöntem ile mahkemelerin tarafsız olup olmadığı belirlenmekte olup bu değerlendirmede tarafsızlık mevcut olmadığına karar verilmesi halinde diğer yönteme dayalı inceleme yapılmasına ihtiyaç duyulmamaktadır⁸⁴⁰.

i. Nesnel Yöntem

Nesnel yöntem, mahkemenin görünümü ile demokratik bir toplumda mahkemelerin halkta ve sanıkta güven duygusu yaratmasına verilen önem doğrultusunda geliştirilmiştir⁸⁴¹. Mahkemenin tarafsızlığının mevcut olup olmadığı nesnel yöntemle belirlenirken mahkeme üyelerinin kişisel önyargı ve davranışları hariç tutularak tarafsızlık konusunda şüphe doğuracak ispatlanabilir vakıalara odaklanılmaktadır⁸⁴². Bu yöntem doğrultusunda yapılacak değerlendirmede dava taraflarının mahkemenin veya mahkeme üyelerinin tarafsızlığı konusundaki bakış açısı önemli olsa da belirleyici

---

⁸³⁷ Micallef v. Malta [BD], a.g.k., para. 93; Morice v. Fransa [BD], Başvuru no. 29369/10, ECHR 2015, para. 73; Sacilor Lormines v. Fransa, a.g.k., para. 60; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 344; AIHS 6. Madde Rehberi, s. 66.

⁸³⁸ Pescador Valero v. İspanya, Başvuru No. 62435/00, 17 Haziran 2003, para. 21; Micallef v. Malta, a.g.k., para. 93; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 426.

⁸³⁹ Micallef v. Malta [BD], a.g.k., para. 74; Grabenwarter, s. 120.

⁸⁴⁰ Micallef v. Malta [BD], a.g.k., para. 95 ve 101; Morice v. Fransa, a.g.k., para.75; Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 146; Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd ve Diğerleri v. Gürcistan, a.g.k., para. 359; AIHS 6. Madde Rehberi, s. 66-67.

⁸⁴¹ Piersack v. Belçika, a.g.k., para. 30; Sramek v. Avusturya, a.g.k., para. 42; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 427; AIHS 6. Madde Rehberi, s. 67.

⁸⁴² Sacilor Lormines v. Fransa, a.g.k., para. 60; Bellizzi v. Malta, a.g.k., para.53; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 266; Grabenwarter, s. 120; Erdoğan, s. 114; AIHS 6. Madde Rehberi, s. 67.

değildir. Belirleyici olan söz konusu şüphenin nesnel olarak makul görünüp görünmediğidir⁸⁴³. Bu kapsamda teorik ve soyut durumdan ziyade merciin mevcut uygulaması ve özellikle somut olay özelinde sistemin işleyişi ele alınmaktadır⁸⁴⁴.

Mahkemelerin tarafsız olmadığına dair nesnel olarak haklı olabilecek şüphe doğuran ilk durum, yargılamada görev alan hâkimler ve davanın tarafları arasında hiyerarşik veya diğer türdeki ilişkilerdir⁸⁴⁵. Bu ilişki mesleki, mali ve kişisel ilişki olabilir⁸⁴⁶. Söz konusu ilişkilerin mahkemenin tarafsızlığını etkileyip etkilemediği ise her bir davanın somut şartları uyarınca ilişkinin niteliği ve düzeyinin mahkemenin tarafsızlığı üzerindeki etkisi esas alınarak değerlendirilmektedir⁸⁴⁷. **Pescador Valero v. İspanya** davasında, hâkimin davanın tarafı olan üniversitede doçent olarak çalışması, buradaki görevinden sürekli olarak hatırı sayılır bir gelir etmesi ve üniversite ile birkaç yıldır düzenli ve yakın mesleki ilişki içinde olması sebebiyle hâkimin tarafsızlığı hakkındaki şüpheler haklı bulunmuştur⁸⁴⁸. **Micallef v. Malta** davasında ise hâkimlerden birinin karşı tarafın avukatlarının amcası ve kardeşi olması nesnel tarafsızlığı ihlal ettiğine karar verilmiştir⁸⁴⁹.

Wettstein v. İsviçre kararına konu olayda mahkemede görev alan hakimlerden biri, karara konu davanın açılmasından iki ay önce sona eren başvuranın kaybettiği farklı bir davada karşı tarafın yasal temsilci olarak görev almıştır. Mahkeme, bu durumun hâkimin önüne gelen davada gerekli tarafsızlıkla yaklaşmadığı korkusunu meşru kıldığına karar vermiştir⁸⁵⁰. **Mežnarić v. Hırvatistan** davasında ise başvurucunun açtığı davada karşı tarafın temsilciliğini yapan kişinin davanın devamı niteliğindeki davada tek hâkim olarak görev alması tarafsızlığına dair şüpheleri meşru kıldığına karar verilmiştir⁸⁵¹. **Morel v. Fransa** kararında ise bir şirketin borçlarını ödeyemez hale gelmesi sonrası

⁸⁴³ Wettstein v. İsviçre, a.g.k., para. 44; Ferrantelli and Santangelo v. İtalya, 7 Ağustos 1996, a.g.k., para. 58; Pabla Ky v. Finlandiya, a.g.k., para. 30; Micallef v. Malta, a.g.k., para. 96; Morice v. Fransa, a.g.k., para.76; Bellizzi v. Malta, a.g.k., para.53; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 277; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 427; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 266; Kaşıkara, s. 140; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 67.

⁸⁴⁴ Hauschildt v. Danimarka, a.g.k., para. 49; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 278.

⁸⁴⁵ Micallef v. Malta, a.g.k., para. 97; Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 148.

⁸⁴⁶ Wettstein v. İsviçre, a.g.k., para. 47; Beg S.P.A. v. İtalya, a.g.k., para. 131.

⁸⁴⁷ Pullar v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 38; Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], para. 148.

⁸⁴⁸ Pescador Valero v. İspanya, Başvuru No. 62435/00, 17 Haziran 2003, para. 27.

⁸⁴⁹ Micallef v. Malta, a.g.k., para. 102.

⁸⁵⁰ Wettstein v. İsviçre, a.g.k., para. 45-50. Walston v. Norveç davasında ise benzer bir olayda hâkimin dava ile ilişkisi olmayan önceki bir davada karşı tarafın avukatı olarak görev yapması, çeşitli gerekçelerle tarafsızlığı ihlal etmediğine karar verilmiştir. Bkz. Walston v. Norveç [Kom.], Başvuru No. 37372/97, 11 Aralık 2001; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 430.

⁸⁵¹ Mežnarić v. Hırvatistan, a.g.k., para. 34-37.

şirketin yeniden yapılandırılması için ticaret mahkemesi tarafından atanan iflas hâkiminin yapılandırmanın ilerleyen aşamalarında ticaret mahkemesine başkan olarak atanması olayında, hâkimin önceki aşamalarda iflas hâkimi olarak görev alması ve bu süreçte şirketin ekonomik ve finansal olarak ayakta kalması için bir dizi tedbire karar vermesinin tek başına tarafsızlığı ihlal eden bir durum olmadığına karar verilmiştir⁸⁵².

Şüphelerin yoğunlaştığı ikinci bir durum ise yargılama sürecinde aynı kişinin birden farklı pozisyonda görev almasıdır⁸⁵³. Hâkimin aynı veya bağlantılı davalarda farklı pozisyonlarda yer alması kural olarak tek başına tarafsızlığını ihlal etmemektedir. Bu tür durumlarda yapılacak incelemede, alınan kararın kapsamı ve niteliği önem arz etmektedir⁸⁵⁴. Ceza davaları özelinde hâkimin kovuşturmadan önceki aşamalarda karar almış olması, tek başına hâkimin nesnel tarafsızlığına ilişkin endişeleri haklı çıkarmadığı kabul edilmesine rağmen uygulamada birçok davada meşru bir şüphenin var olduğuna karar verilmiştir⁸⁵⁵.

Hâkimin, bir davanın esasına ilişkin yargılamada birden fazla heyet içinde bulunması şüphe doğurabilen bir durumdur. Temyiz incelemesinden dönen davanın esası hakkında aynı mahkeme heyetinin karar vermesi şüphe doğurmazken⁸⁵⁶ bir hâkimin aynı davadaki farklı temyiz aşamasında yer alması şüpheyi meşru kılmaktadır⁸⁵⁷. Benzer şekilde ilk derece yargılamasında yer alan bir hâkimin, verdiği kararın istinaf incelemesi aşamasında yer alması da mahkemenin tarafsız olmasına engel olmaktadır⁸⁵⁸.

Mahkeme üyelerinin uyuşmazlık hakkında veya dava hakkında görüş bildirmiş olması da tarafsızlığından şüphe duyulmasını meşru kılmaktadır. **Morice v. Fransa** davasında, davanın taraflardan birine olan desteğini önceden ve aleni olarak ifade eden bir yargıcın kürsüde bulunmasının AIHS m. 6/1'i ihlal ettiğine hükmedilmiştir⁸⁵⁹. **Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd ve Diğerleri v. Gürcistan** davasında ise başvuru davanı yürüten mahkeme üyesi hâkimin eşinin söz konusu davaya ilişkin Facebook'ta yaptığı paylaşımın hâkimin öznel tarafsızlığını ihlal etmediği ve bu yönde

⁸⁵² Morel v. Fransa, Başvuru No. 34130/96, 6 Haziran 2000, para. 46-50.

⁸⁵³ Piersack v. Belçika, a.g.k., para. 30-31; Mežnarić v. Hırvatistan, Başvuru No. 71615/01, 15 Temmuz 2005, para. 33; Bellizzi v. Malta, a.g.k., para.53.

⁸⁵⁴ Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 278.

⁸⁵⁵ Piersack v. Belçika, a.g.k., para. 30; ⁸⁵⁵ De Cubber v. Belçika, a.g.k., para. 25; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 428.

⁸⁵⁶ Ringeisen v. Avusturya, a.g.k., para. 97.

⁸⁵⁷ Oberschlick v. Avusturya, Başvuru No. 11662/85, 23 Mayıs 1991, para. 48-52; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 429.

⁸⁵⁸ Kingsley v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 32; Grabenwarter, s. 125.

⁸⁵⁹ Morice v. Fransa [BD], Başvuru No. 29369/10, 23 Nisan 2015, para.91.

somut bir delil ileri sürülmediği tespit edilmiştir. Nesnel yöntemle yapılan değerlendirmede ise eşin paylaşımlarının dava konunu mülkiyet uyuşmazlığının nihai sonucu hakkında herhangi bir yorum içermediği ve hakimin yargısal konumunu istismar etmeye veya onu etkilemeye çalıştığı izlenimi uyandırmadığı kanaatine varılmıştır. Sonuç olarak ise somut olayda eşinin Facebook paylaşımlarının hâkimin tarafsızlığını ihlal etmediğine karar verilmiştir⁸⁶⁰.

Benzer bir durum, yürütmenin bir mahkeme önünde görülen davaya müdahalesinde karşımıza çıkmaktadır. Kuvvetler ayrılığı ilkesinin geçerli olduğu sistemlerde yürütmenin görülmekte olan bir davayı etkilemeye yönelik müdahaleleri de mahkemenin nesnel tarafsızlığını yitirmesine sebep olmaktadır. Bir Rus şirketinin davacı olduğu Ukrayna Yüksek Tahkim Kurulu'nda görülmekte olan bir dava sırasında Ukrayna Cumhurbaşkanı'nın Tahkim Kurulu üyelerinin devlet menfaatlerini koruma gerekliliğine ilişkin ifadesinin, ifadenin dava sonucunu etkileyip etkilemediğine bakılmaksızın mahkemenin tarafsızlığına dair meşru bir şüphe yarattığına karar verilmiştir⁸⁶¹.

Dava konusu uyuşmazlığın, mahkeme üyesi hâkimin kişisel menfaatini ilgilendirmesi tarafsızlığı ihlal etmektedir. Menfaatin açık hale gelmesine rağmen başvurucunun itiraz etme imkânı olmasına rağmen itiraz etmemesi halinde ihlalden bahsedilemeyecektir⁸⁶². Söz konusu hâkimin menfaatin mali, maddi menfaatlerle ile sınırlı olmayıp mali olmayan menfaatleri de kapsamaktadır⁸⁶³.

Mahkemelerin tarafsızlığından duyulan şüphelerin önüne geçebilmenin yolu ise mahkemelerin iç organizasyonu içinde tarafsızlığı sağlamaya yönelik prosedürlerin, güvencelerin düzenlenmesidir⁸⁶⁴. Bu konuda düzenlenebilecek güvencelere hâkimin reddi⁸⁶⁵, hâkimin çekilmesi⁸⁶⁶, hâkimlerin bakmakla yasaklı olduğu davaların önceden belirlenmesi örnek olarak gösterilebilir.

ii. Özel Yöntem

Mahkemenin tarafsızlığının tespitinde ikinci olarak, mahkemede görev alan üyelerin önüne gelen dava özelinde kişisel kanaatleri, tutum ve davranışlarında tarafsız olup olmadıkları incelenmektedir⁸⁶⁷. Başka bir deyişle, hâkimlerin önüne gelen davada hakkında bir önyargısının olup

⁸⁶⁰ Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd and Others v. Gürcistan, a.g.k., para. 342-347.

⁸⁶¹ Sovtransavto Holding v. Ukrayna, a.g.k., para. 77; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 428.

⁸⁶² Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 430.

⁸⁶³ Demicoli v. Malta davasında, yazdığı makale sebebiyle parlamenter ayrıcalığı ihlal etme suçuyla yargılayan Malta Temsilciler Meclisi'nin yürüttüğü yargılamaya makalede eleştirilen iki üyenin katılması sebebiyle tarafsızlığın ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bkz. Demicoli v. Malta, a.g.k., para. 41.

⁸⁶⁴ Mežnarić v. Hırvatistan, a.g.k., para. 27.

⁸⁶⁵ Micallef v. Malta [BD], a.g.k. para. 99-100.

⁸⁶⁶ A.K. v. Lihtenştayn, Başvuru No. 38191/12, 9 Temmuz 2015, para. 82-83.

⁸⁶⁷ Micallef v. Malta, a.g.k., para. 93; Kaşıkara, s. 143; Grabenwarter, s. 120.

olmadığı veya önyargılı davranışlarda bulunup bulunmadığı araştırılmaktadır. Bu değerlendirmede “mahkeme üyesinin taraflardan birine karşı kişisel bir yakınlık ile hareket edip etmediği” sorusuna yanıt aranmaktadır⁸⁶⁸.

AİHM’in yerleşik yerleşik hale gelen içtihadı uyarınca aksine delil sunulmadıkça hâkimlerin kişisel tarafsızlığı mevcuttur⁸⁶⁹. Karinede her ne kadar hâkimler esas alınmış olsa da söz konusu karinenin yargılamada görev alan diğer kişileri de kapsamaktadır⁸⁷⁰. Mahkemenin kabul ettiği bu karinenin çeşitli delillerle çürütülmesi mümkündür. Ancak, öznel tarafsızlığın ihlal edildiğinin ispatı oldukça zordur⁸⁷¹. Hâkimin taraflara olan düşmanca veya kötü niyetli davranması, kişisel nedenlerle bir davanın kendisine verilmesini sağlaması, karineyi çürütmek için ileri sürülebilecek delillerdendir⁸⁷². Ancak bir hukuk davasının temyiz başvurusu inceleyen hâkimin dava ile ilişkili başka bir hukuk davasının ilk derece yargılamasında görev almasına rağmen hakimlikten çekilmemesi, söz konusu karineyi çürütmeye yeterli görülmemiştir⁸⁷³. *Buscemi v. İtalya* davasında ise mahkeme başkanının davayı nihai olarak karara bağlayacak mahkemeye başkan olmadan önce başvuranın davası hakkında olumsuz bir görüşe sahip olduğunu alenen ifade etmesinin, mahkemenin tarafsızlığına açıkça aykırılık teşkil ettiğine karar verilmiştir⁸⁷⁴. *Kyprianou v. Kıbrıs* davasında ise yargılama esnasında taraf avukatının mahkeme heyeti ile girdiği tartışmada saldırgan ifadeleri ve diğer davranışları nedeniyle mahkemenin kısa bir ara vermesi ve avukat hakkında mahkemeyi tahkir suçundan ceza vermesi olayında AİHM, konunun savcılığa havale edilip başka bir heyet tarafından yargılama yapılması gerekliliği ve kararda hâkimlerin “derinden hakarete uğramış hissettiklerini” belirtmeler ve kararda güçlü bir dil kullanılması sebebiyle mahkemenin özel tarafsızlığının ihlal edildiğine karar

⁸⁶⁸ Hauschildt v. Danimarka, a.g.k., para. 47; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 427.

⁸⁶⁹ Hauschildt v. Danimarka, a.g.k., para. 47; Kyprianou v. Kıbrıs [BD], Başvuru No. 73797/01, 15 Aralık 2005, para. 119; Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belçika, a.g.k., para. 58; Pullar v. Birleşik Krallık, a.g.k., para.30; Wettstein v. İsviçre, a.g.k., para. 43; Micallef v. Malta, a.g.k., para. 94; Morice v. Fransa [BD], a.g.k., para.74; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 277; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 427; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 344; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 266; Grabenwarter, s. 121; Kaşıkara, s. 143; Erdoğan, s. 113; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 67.

⁸⁷⁰ Holm v. İsveç, a.g.k., para. 30; Kyprianou v. Kıbrıs [BD], a.g.k., para. 119; Grabenwarter, s. 121.

⁸⁷¹ Kyprianou v. Kıbrıs [BD], a.g.k., para. 119; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 427; Grabenwarter, s. 121; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 67.

⁸⁷² De Cubber v. Belçika, a.g.k., para. 25; Kyprianou v. Kıbrıs [BD], a.g.k., para. 119; Micallef v. Malta, para. 94; Morice v. Fransa [BD], a.g.k., para.74; Buscemi v. İtalya, a.g.k., para. 67-68.

⁸⁷³ Golubović v. Hırvatistan, Başvuru No. 43947/10, 27 Kasım 2012, para. 52. Ancak kararda, objektif yöntem uyarınca temyiz mahkemesinin tarafsız olmadığına karar verilmiştir. Bkz. Golubović v. Hırvatistan, a.g.k., para. 53-59.

⁸⁷⁴ Buscemi v. İtalya, Başvuru No. 29569/95, 16 Eylül 1999, para. 68.

vermiştir⁸⁷⁵.

c. Mahkemenin Tarafsızlığını Tehlikeye Düşürebilecek Durumlar

AIHM içtihatlarında tespit edilen mahkemenin tarafsızlığını tehlikeye düşürebilecek, mahkemenin tarafsızlığından duyulan endişeyi haklı kılabilecek durumlar şu başlıklar altında gruplandırılabilir; yargı merciin birden fazla işlevinin bulunması, mahkeme üyelerinin farklı roller üstlenmesi, yargı merciin farklı yargısal işlevlerini üstlenmesi, mahkeme üyelerinin kişisel menfaatleri ve davayla bağlarının bulunmasıdır⁸⁷⁶.

i. Yargı Merciiin Birden Fazla İşlevinin Bulunması

Yargısal görevleri yanında farklı görevleri bulunan merciler, AIHS m.6 anlamında mahkeme olarak kabul edilebilmektedir. Bu mercilerin mahkeme olarak kabul edilmesinin doğal sonucu olarak bu mercilerin AIHS m. 6/1 uyarınca tarafsız mahkeme olmanın gereklerini sağlamaları gerekmektedir. Tam bu noktada, yargısal işlevin yanında başka işlevlerinin bulunmasının merciiin tarafsızlığını şüpheye düşürüp düşürmediği sorunu ortaya çıkmaktadır.

Davaya konu hükümler hakkında daha önceden görüş bildirmiş olan Danıştay (Conseil d'Etat) üyelerinin hükümlerin iptal incelemesine katılması, danışma ve yargı işlevlerinin tek bir organ tarafından yürütülmesine örnek olarak gösterilebilir. Söz konusu davada mahkemenin tarafsızlığının ihlal edildiğine karar verilmiştir⁸⁷⁷. Bir başka kararda ise Danıştay üyelerinin Ulaştırma Altyapı Planlama Kanunu Tasarısına ilişkin görüş bildirmiş olması ve bu hâkimlerin bu kanundan doğan bir uyuşmazlık hakkında Yönlendirme Kurulu'nun verdiği karara karşı yapılan başvurunun yargılamasında görev almaları, işlemlerin birbirini takip etmemesi ve bu görüşlerin Yönlendirme Kararında kararlaştırılan herhangi bir konu hakkında görüşlerin ifade edilmesi olarak yorumlanamayacağı gerekçesi ile bir önceki karardan farklı olduğu kabul edilerek mahkemenin tarafsızlığını ihlal etmeyeceğine karar verilmiştir⁸⁷⁸.

ii. Mahkeme Üyelerinin Farklı Roller Üstlenmesi

Yargı mercilerinin uyuşmazlığı karara bağlamanın yanında yargı dışı işlevlerinin bulunması, mahkemenin tarafsızlığını ihlal eden diğer bir durumdur⁸⁷⁹. Bu durumda, hâkimlerin ikili rolü, katıldıkları iki olay arasında geçen süre ve hâkimin yargılamaya dâhil olduğu düzey dikkate alınmak

⁸⁷⁵ Kyprianou v. Kıbrıs, [BD], a.g.k., para. 127; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 429-430.

⁸⁷⁶ Benzer bir gruplandırma için bkz. İnceoğlu, s. 191-210; AIHS 6. Madde Rehberi, s. 69.

⁸⁷⁷ Procola v. Lüksemburg, Başvuru No. 14570/89, 28 Eylül 1995, para. 45; Grabenwarter, s. 125.

⁸⁷⁸ Kleyn ve Diğerleri [BD], a.g.k., para. 199-202. Benzer yöndeki bir karar için bkz. Sacilor Lormines v. Fransa, a.g.k. para. 74.

⁸⁷⁹ McGonnell v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 52.

suretiyle bir değerlendirme yapılmaktadır⁸⁸⁰. Hâkimlerin farklı roller üstlenmesi, mahkeme önüne gelen dava ile bağlantılı önceki davada karşı tarafın temsilcisi olarak bulunması⁸⁸¹, başvuranın hukuk davasında karşı taraf lehine uzman görüşü sunması⁸⁸², bir mevzuatın veya idari düzenlemenin yasalaşmasına doğrudan katılım sağlaması⁸⁸³ gibi durumlar olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Bir mevzuatın veya yürütme kuralının yasalaşmasına doğrudan katılan bir kişinin daha sonra bu düzenlemenin bir ifadesinde değişiklik yapılmasını gerektiren bir neden olup olmadığına dair uyuşmazlığa bakmakla görevli bir mahkemede üye olarak bulunmasının mahkemenin tarafsızlığını tehlikeye düşürdüğüne karar verilmiştir⁸⁸⁴.

iii. Farklı Yargısal İşlevler Üstlenmesi

Mahkemelerin tarafsızlığından şüphe duyulmasına sebep olan bir diğer durum ise hâkimin davanın farklı aşamalarında veya dava ile bağlantılı ceza ya da hukuk davasında görev alması durumudur. Bu durumun ilk bakışta mahkemenin tarafsızlığını ihlal etmediği kabul edilmektedir ve bu ihtimalde her davanın somut şartları ışığında mahkemenin tarafsızlığının değerlendirilmesi gerekmektedir⁸⁸⁵. Yapılacak değerlendirmede, uyuşmazlığı esastan karara bağlayan kararda esasa ilişkin yapılan tespit ve değerlendirmeler ile bu karara karşı yapılan temyiz başvurusunun kabul edilebilirliği arasındaki bağlantının birbirine yakın olup olmadığı özellikle incelenmektedir⁸⁸⁶.

Hâkimlerin önün gelen uyuşmazlık hakkında yargılama öncesinde kararlar almış olması, tek başına mahkemenin tarafsızlığını etkileyen bir durum değildir⁸⁸⁷. Bu noktada önemli olan alınan tedbirlerin kapsamı ve niteliğidir⁸⁸⁸. Örneğin, **Morel v. Fransa** kararında yargılama öncesi tedbir kararları veren iflas hâkiminin bu uyuşmazlıkta kendisini atayan uyuşmazlığı esastan çözmekle görevli

⁸⁸⁰ McGonnell v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 52-57; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 69.

⁸⁸¹ Wettstein v. İsviçre, a.g.k., para. 44-47; Mežnarić v. Hırvatistan, a.g.k., para. 36; Grabenwarter, s. 125.

⁸⁸² Švarc and Kavnik v. Slovenya, Başvuru No. 75617/01, 8 Şubat 2007, para. 44.

⁸⁸³ McGonnell v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 55-58.

⁸⁸⁴ McGonnell v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 55-58.

⁸⁸⁵ Warsicka v. Polonya, Başvuru No. 2065/03, 16 Ocak 2007, para. 40; Pasquini v. San Marino, Başvuru No. 50956/16, 2 Mayıs 2019, para. 148; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 69.

⁸⁸⁶ Eur. Comm. HR, R.M.B. v. Birleşik Krallık, No. 37120/97, dec. 9 Eylül 1998; Indra v. Slovakya, Başvuru No. 46845/99, 1 Şubat 2005, para. 51-54; Warsicka v. Polonya, a.g.k., para. 40; Toziczka v. Polonya, Başvuru no. 29995/08, 24/07/2012, para. 36; Pasquini v. San Marino, Başvuru No. 50956/16, 2 Mayıs 2019, para. 148. **Warsicka v. Polonya** kararında temyiz başvurusunun raportör hâkimi olan kişinin ilgili davanın önceki aşamalarında hâkim olarak görev almış olmasına rağmen temyiz başvurusunun değerlendirme ve karar görüşmelerinde yer almaması nedeniyle mahkemenin tarafsızlığından şüphe duyulmasında başvuranın haklı olmadığına karar verilmiştir. Bkz. Warsicka v. Polonya, a.g.k., para. 45-46.

⁸⁸⁷ Grabenwarter, s. 124; Kaşıkara, s. 144; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 69.

⁸⁸⁸ Grabenwarter, s. 124; Kaşıkara, s. 142; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 69.

mahkemeye ilgili dava yürütölmekte iken başkan olarak atanması, tarafsızlığı ihlal eden bir durum olarak görölmemiştir⁸⁸⁹.

Hâkimlerin önüne gelen dava hakkında önceden belirli bir pozisyon alması, tek başına mahkemenin tarafsız olduğuna karar vermek için yeterli görölmemektedir. Bu ihtimalde, bu pozisyon almaya katılan hâkim sayısı ve bu hâkimlerin heyet üzerindeki rolü gibi diğör etkenlerin değörlendirilmektedir⁸⁹⁰. Ayrıca heyette yer alan bir üyeye ilişkin nesnel tarafsızlık eksikliği, heyet müzakerelerinin gizli olması sebebiyle bu üyenin heyet üzerindeki gerçek etkisinin belirlenmesinin imkânsızlığından ötürü adil yargılanma hakkına aykırılıkta belirleyici bir kriter olarak dikkate alınmamaktadır⁸⁹¹.

iv. Hâkimlerin Davayla Kişisel Menfaatleri ve Bir Bağlarının Bulunması

Hâkimlerin önlerine gelen davayla kişisel menfaatleri ve bağları bulunması, mahkemenin tarafsızlığının incelenmesini gerektiren durumlardır⁸⁹². Hâkimlerin dava ile olan kişisel menfaatleri ve bağları, kendisinin veya yakınlarının taraflarla veya onların yasal temsilcileri ile olan mesleki, mali ve kişisel bağları⁸⁹³, yakınlarının dava hakkında aleni olarak görüş belirtmesi⁸⁹⁴ ile ortaya çıkmaktadır. Örneğin, *Hırvatistan Golf Federasyonu v. Hırvatistan* kararına konu olayda, federasyonun en büyük alacaklısı, federasyonun iflası için başvuru yapmıştır. Başvuru üzerine Mahkeme, federasyon hakkında iflasın açıldığına karar vermiş ve ilgili kurumlara kararı göndermiştir. İflas başvurusu sonrasında, federasyon ile tüm alacaklıları arasında yapılan anlaşma üzerine federasyonun yapılandırılmasına ve tüzel kişiliğinin devamına karar verilmiştir. Ancak bu süreçte, federasyon hakkında iflasın açılması kararını tebliğ alan tüzel kişilerden biri olan kayıtların (federasyon dernek statüsünde) tutulmasından sorumlu Zagreb Şehir Ofisi, söz konusu yapılandırma kararından önce kendiliğinden federasyonun faaliyetlerini durdurmuştur. Yargılama sürecinde alınan yapılandırma kararına istinaden ilgili kararın kaldırılması başvurusunu, Zagreb Şehir Ofisi kabul edilemez bularak reddetmiştir. Karara karşı yapılan başvurular üzerine idare mahkemesi ve diğör üst derece mahkemeleri de başvuruları reddetmiştir. Son olarak, uyuşmazlık Anayasa Mahkemesine taşınmıştır. Anayasa Mahkemesinin

⁸⁸⁹ Morel v. Fransa, a.g.k., para. 45.

⁸⁹⁰ Fazlı Aslaner v. Türkiye, Başvuru No. 36073/04, 4 Mart 2014, para. 37-40.

⁸⁹¹ Karrar v. Belçika, Başvuru No. 61344/16, 31 Ağustos 2021, para. 36; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 69.

⁸⁹² Kaşıkara, s. 148-149.

⁸⁹³ Langborger v. İsveç, Başvuru No. 11170/84, 22 Haziran 1989, para. 35; Gautrin ve Diğörleri v. Fransa, a.g.k., para. 59; Pescador Valero v. İsyanya, Başvuru No. 62435/00, 17 Haziran 2003, para. 27; Tocono ve Profesori Prometeiştı v. Moldova, Başvuru No. 32263/03, 26 Haziran 2007, para. 31; Micallef v. Malta [GC], a.g.k., para. 102; Wettstein v. İsviçre, a.g.k., para. 47; Grabenwarter, s. 123; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 72.

⁸⁹⁴ Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd ve Diğörleri v. Gürcistan, a.g.k., para. 342, 344.

heyet üyelerinden biri, federasyonun iflasını talep eden gerçek kişinin eşidir. Bu hakim ise kendiliğinden dosyadan çekilmemiş ve Anayasa Mahkemesinin davada anayasal bir sorun ileri sürülmediği gerekçesiyle kabul edilemez kararını veren heyet arasında yer almıştır⁸⁹⁵. AİHM ise Anayasa Mahkemesi üyesinin golf federasyonun iflası sürecini başlatan alacaklının eşi olmasına rağmen dosyadan çekilmemesinin Anayasa Mahkemesi'nin tarafsızlığını ihlal ettiğine karar vermiştir⁸⁹⁶.

Hâkimin davadaki taraflardan birini temsil eden hukuk firmasında çalışan biri ile kan bağıının bulunması ise doğrudan tarafsızlığını yitirmesine sebep olacak bir durum olarak kabul edilmemektedir⁸⁹⁷. Hâkimin davada vekil olarak yer alan avukatlar ile olan akrabalığının tarafsızlığını yitirmesine sebep olup olmadığı incelenirken birtakım etkenler dikkate alınmaktadır. Bu etkenler şunlardır; yargıcın akrabasının ilgili davaya dahil olup olmadığı, akrabasının söz konusu hukuk firmasındaki konumu, firmanın büyüklüğü, firmanın iç organizasyon yapısı, davanın firma için mali önemi ve akrabası için olası finansal çıkarı veya menfaati ve ülkenin küçüklüğü⁸⁹⁸. Söz konusu etkenlerin somut olaydaki ağırlığı ve etkisi değerlendirilerek, hâkimin tarafsızlığının ihlal edilip edilmediğine karar verilmektedir.

Görece az nüfuslu ülkelerde de hukukçuların hem yargıç olarak hem de avukat olarak faaliyet göstermesi tek başına tarafsızlığa engel bir durum olarak görülmemektedir⁸⁹⁹. AİHM içtihatlarında, hâkimlerin tarafsız olmadığına yönelik iddiaların bu tür ülkelerin yargı sistemini haksız yere aksatmaması gerektiği görüşü hâkimdir⁹⁰⁰. Benzer şekilde, iki hâkimin ofis olarak aynı odayı kullanmaları, birbirlerini tanımaları tek başına hâkimlerin tarafsızlığından şüphe edilmesini haklı kılmamaktadır⁹⁰¹.

C. Aleni Yargılanma Hakkı

AİHS m. 6/1 uyarınca “*Herkes davasının ,... esası konusunda karar verecek olan, ... bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ... görülmesini isteme hakkına sahiptir. Karar alenî olarak verilir. Ancak, demokratik bir toplum içinde ahlak, kamu düzeni veya ulusal güvenlik yararına,*

⁸⁹⁵ Hırvatistan Golf Federasyonu v. Hırvatistan, Başvuru No.66994/14, 17.12.2020, para. 6-34.

⁸⁹⁶ Hırvatistan Golf Federasyonu v. Hırvatistan, a.g.k., para.132.

⁸⁹⁷ Ramljak v. Hırvatistan, Başvuru No. 5856/13, 27 Haziran 2017, para. 29.

⁸⁹⁸ Ramljak v. Hırvatistan, a.g.k., para. 38-39; Nicholas v. Kıbrıs, a.g.k., para. 62; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 72.

⁸⁹⁹ Koulias v. Kıbrıs, a.g.k., para. 62-64; Steck-Risch ve Diğerleri v. Lihtenştayn, a.g.k., para. 39, 48; Bellizzi v. Malta, a.g.k., para. 57; Grabenwarter, s. 125.

⁹⁰⁰ A.K. v. Lihtenştayn, a.g.k., para. 82, Nicholas v. Kıbrıs, a.g.k., para. 63.

⁹⁰¹ Steck-Risch ve Diğerleri v. Lihtenştayn, a.g.k., para. 48.

küçüklerin çıkarları veya bir davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veya, aleniyetin adil yargılamaya zarar verebileceği kimi özel durumlarda ve mahkemece bunun kaçınılmaz olarak değerlendirildiği ölçüde, duruşma salonu tüm dava süresince veya kısmen basına ve dinleyicilere kapatılabilir”.

Aleni yargılanma hakkı olarak adlandırılan bu hak, yargılamanın duruşmalı görülmesi hakkıyla ilgili bir haktır⁹⁰². Bu hak ile yargılamanın gizli yapılarak kamu denetimi dışına çıkmasına engel olunması amaçlanmaktadır ki ancak bu şekilde yargılamanın adil bir şekilde yürütülüp yürütülmediğine dair şüpheler bertaraf edilebilsin⁹⁰³.

Yargılamanın aleni yürütülmesine ilişkin olarak öncelikle duruşmalarda tanık beyanlarının sözlü olarak alınarak aleniyetin sağlanması gerekliliği akla gelse de aleni yargılama hakkı sadece bununla sınırlı olmayıp davacıların mahkeme önünde sözlü olarak davalarını savunma fırsatına sahip olmalarını, yargılama sonucunda alınan kararın aleni olarak tefhimini de kapsamaktadır⁹⁰⁴. Hakkın kapsamının geniş tutulması, aynı zamanda silahların eşitliği ilkesine de destek olmaktadır⁹⁰⁵. Bunun yanında, bu haklar âkit devletler bakımından yerine getirilmesi gereken birer yükümlülük anlamına da gelmektedir.

1. Aleni Yargılanma

Mahkemelerce yürütülen yargılamaların aleni olması kural olup, belirli koşulların varlığı halinde istisnai olarak bu kuralın uygulanmasından vazgeçilmesi mümkündür⁹⁰⁶. Bu kural, âkit devletlere yargılamaların açık duruşmalı olarak yapılması yükümlülüğü getirmektedir⁹⁰⁷. Ancak bu yükümlülüğün yerine getirilmesi için belirli bir kapsam ve şekilde uyulması aranmaktan ziyade bu kural ile istenilen amaca ulaşıp ulaşılmadığı aranmaktadır⁹⁰⁸.

⁹⁰² Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 411.

⁹⁰³ Axen v. Almanya, Başvuru No. 8273/78, 8 Aralık 1983, para. 25; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 411; İnceoğlu, s. 342; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 270; Kaşıkara, s. 178; Erdoğan, s. 174-175; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 97-98.

⁹⁰⁴ İnceoğlu, s. 342; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 338; Kaşıkara, s. 182; Erdoğan, s. 172-173; Grabenwarter, s. 145.

⁹⁰⁵ Göç v. Türkiye [BD], Başvuru No. 36590/97, 11 Temmuz 2002, para. 48; Margaretić v. Hırvatistan, Başvuru No. 16115/13, 5 Haziran 2014, para. 127-28; Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 187; Axen v. Almanya, a.g.k., para. 28; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 413, 415.

⁹⁰⁶ Jussila v. Finlandiya [BD], Başvuru No. 73053/01, 23 Kasım 2006, para. 41-42; De Tommaso v. İtalya [BD], Başvuru No. 43395/09, 23 Şubat 2017, para.163; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 411; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 98.

⁹⁰⁷ Göç v. Türkiye [BD], a.g.k., para. 47; Allan Jacobsson v. İsveç, a.g.k., para. 46; Selmani ve Diğerleri v. Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti, Başvuru No.67259/14, 9 Şubat 2017, para. 37-39; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 98.

⁹⁰⁸ İnceoğlu, s. 343; Kaşıkara, s. 185.

Aleni yargılama iki unsurdan oluşmaktadır; duruşma yapılması ve duruşmanın açık olması. İlk unsur olan, yargılamada duruşma yapılması aleni yargılamanın zımni unsurudur. Açıkça ifade edilmemesine rağmen maddenin 3. fıkrasındaki suç isnadına ilişkin yargılamalara ilişkin hükümlerden rahatlıkla çıkarılabilmektedir.

Yargılamanın duruşmalı yapılması her bir derece yargılaması için kural olmasına rağmen hukuk düzenlerindeki çeşitlilikten ötürü bu kural esnek bir şekilde uygulanmaktadır. Bu kapsamda yargılamanın bütünü dikkate alınmakla birlikte ilk derece aşamasında duruşma yapılmış olması yeterli bulunmaktadır⁹⁰⁹. Üst derecelerde yapılan denetimin hukukilik veya usul denetimi ile sınırlı olup olayın esası hakkında değerlendirme yetkisi bulunmaması halinde veya ilk derece kararına karşı itirazda bulunma imkânı mevcut olmaması halinde ise ilk derece yargılamasında duruşma yapılması, istisnalar haricinde, zorunlu görülmektedir⁹¹⁰.

Üst derece mahkemelerde yapılan yargılamaların duruşma yapılması kuralı, ilk derece mahkemelerine göre daha esnektir⁹¹¹. Bu değerlendirmede somut dava şartları ışığında mahkemenin önüne gelen davayı inceleme yetkisinin kapsamı, ilgili derece yargılamasının temyiz usul düzeni içindeki yeri ve önemi, itirazın konusu ve niteliği dikkate alınmaktadır⁹¹². Kanun yolları aşamasında duruşma yapma zorunluluğu öngörülmemesi, dava yükü ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırma yükümlülüğü ışığında ihlal teşkil etmeyebilir⁹¹³. Ayrıca ilk derece mahkemelerinde duruşma yapılmamasına rağmen uyuşmazlığı hem maddi olay hem de hukuki yönü itibarıyla incelemeye ve karar vermeye yetkili bir üst derece mahkemesinde duruşma yapılmış olması halinde söz konusu

⁹⁰⁹ Helmers v. İsveç, a.g.k., para. 36; Salomonsson v. İsveç, Başvuru No. 38978/97, 12 Kasım 2002, para. 36; İnceoğlu, s. 342; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 414; İnceoğlu, s. 344; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 270; Grabenwarter, s. 151; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 98.

⁹¹⁰ Göç v. Türkiye [BD] para. 47; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 411, 414; Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 192; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 270; Kaşıkara, s. 186; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 98.

⁹¹¹ İnceoğlu, s. 347; Kaşıkara, s. 186; Grabenwarter, s. 151.

⁹¹² Ekbatani v. İsveç, Başvuru No. 10563/83, 26 Mayıs 1988, para. 27; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 414; İnceoğlu, s. 347, 349; Kaşıkara, s. 186; Grabenwarter, s. 152. Axen v. Almanya ve Sutter v. İsviçre kararlarında Yargıtay'ın sadece hukuki denetimle yetkili olması ve bu aşamada duruşma yapılmaması Sözleşmeyi ihlal etmediğine karar verilmiştir. Bkz. Axen v. Almanya, a.g.k., para. 28; Sutter v. İsviçre, Başvuru No. 8209/78, 22 Şubat 1984 para. 26. Ekbatani v. İsveç davasında ise memura hakaret suçlaması yöneltilen başvurucunun hakkında verilen hapis cezası kararına karşı itirazını inceleyen İstinaf Mahkemesi'nin talep edilmesine rağmen duruşma talebinin reddederek duruşma yapmaksızın karar vermesinde İstinaf Mahkemesi'nin hem olaylar hem de hukuki yönden inceleme yetkisi olması ve itiraz konusu olayın gerçekleştiğinin tarafların dinlenmeden belirlenemeyeceği gerekçeleri ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bkz. Ekbatani v. İsveç, a.g.k., para. 28.

⁹¹³ Helmers v. İsveç, a.g.k., para. 36; İnceoğlu, s. 347.

ihlalin telafi edildiği kabul edilmektedir⁹¹⁴. Ancak ilk derece yargılaması yapan merciin adil yargılama hakkının güvencelerini sağlamayan bir merci olması halinde bu merci tarafından verilen kararı denetleyen üst merci önündeki yargılamanın duruşmalı yapılmasının önemi artmaktadır. Bu ihtimalde, bu tür kararlarda kararın alındığı veya kararın denetiminin yapıldığı aşamada duruşma yapılmaması ve kararın denetiminin yetersiz olması durumunda adil yargılanma hakkı ihlal edilebilir⁹¹⁵.

AIHM, bazı hukuk dava türlerinin özel nitelikleri uyarınca yargılamanın duruşmasız yapılmasını veya duruşma yapılmasının talebe bağlanmasını, Sözleşme ile uyumlu bulmaktadır. Bu tür davalarda duruşma yapılmasının davayı makul sürede ve masrafla tamamlanmasına engel olma ihtimali, davanın karmaşık olmaması, ekonomik ve verimli olmanın gerekliliği, dava için gösterilmesi gereken gayrete engel olabileceği, hızlı yargılamayı gerektiren bir uyuşmazlığın söz konusu olması gibi gerekçeler duruşma yapılmaması için makul bulunmaktadır⁹¹⁶. Ancak istisnalar haricinde yargılamanın duruşmalı yapılmasının talep edilmesi halinde duruşma yapılmaması ve duruşma yapılması talebini reddeden kararın hiç veya yeterli düzeyde gerekçelendirilmemiş olması, adil yargılanma hakkının ihlali anlamına gelmektedir⁹¹⁷.

İstisnai şartların varlığı halinde duruşma yapılmayabilir⁹¹⁸. Duruşma yapılmamasını haklı kılan istisnai sebepler Sözleşmede açık olarak ortaya konulmuş değildir⁹¹⁹. Bu durumlar her davanın somut şartlarına göre değişiklik göstermektedir⁹²⁰. Dava konusunun önemli düzeyde teknik konulara ilişkin

⁹¹⁴ İnceoğlu, s. 36; Khrabrova v. Rusya, Başvuru No. 18498/04, 02 Ekim 2012, para. 52; Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 192; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 270; Grabenwarter, s. 151; AIHS 6. Madde Rehberi, s. 98.

⁹¹⁵ AIHS 6. Madde Rehberi, s. 98. Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD] kararında, Yüksek Yargı Konseyi tarafından bir yargıç aleyhine yürütülen disiplin yargılamalarında yargıç aleyhinde tanık ifadeleri olmasına ve yargılama neticesinde ağır disiplin cezalarına karar verilmesine rağmen yargılamaların duruşmalı yapılmaması ve bu kararlara itiraz üzerine Yüksek Mahkeme Yargı Divanı'nın yargılamanın belirleyici noktalarını denetleme yetkisi olmadığı sadece delillerdeki çelişkileri, tutarsızlıkları ve yetersizlikleri değerlendirmekle yetkili olduğu gerekçesi ile duruşma yapmaksızın verdiği kararda, disiplin yargılaması ve kararın denetim aşamasında duruşma yapılmaması ve kararın denetlenmesindeki yetersizlik gerekçeleri ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bkz. Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 211-214.

⁹¹⁶ Deumeland v. Almanya, a.g.k., para. 90; Miller v. İsveç, para. 29.

⁹¹⁷ Stallinger ve Kuso v. Avusturya, Başvuru No. 14696/89 ve 14697/89, 23 Nisan 1997; para. 51; İnceoğlu, s. 345; Pönkä v. Estonya, Başvuru No. 64160/11, 08 Kasım 2016, para. 40; Mirovni Inštitut v. Slovenya, Başvuru No. 32202/13, 13 Mart 2018, para. 45; AIHS 6. Madde Rehberi, s. 101.

⁹¹⁸ Fischer v. Avusturya, a.g.k., para. 44; Allan Jacobsson v. İsveç, a.g.k., para. 51; Stallinger ve Kuso v. Avusturya, a.g.k., para.51; Göç v. Türkiye [BD], a.g.k., para. 47-52; Mirovni Inštitut v. Slovenya, a.g.k., s. 36; Grabenwarter, s. 146, 149; AIHS 6. Madde Rehberi, s. 98.

⁹¹⁹ İnceoğlu, s. 346.

⁹²⁰ Miller v. İsveç, Başvuru No. 55853/00, 08 Şubat 2005, para. 29; Mirovni Inštitut v. Slovenya, a.g.k., para. 37.

olup yazılı değerlendirmenin daha doğru olması⁹²¹, karmaşık olmayıp ve sadece hukuki meselelere ilişkin hukuk davası olması⁹²², önemli isnatlar içermeyen ceza davası olması⁹²³, hukuk davalarında duruşmalı yapılmasını gerektiren güvenilirlik meseleleri ve ihtilaflı maddi vakıaların söz konusu olmaması⁹²⁴ gibi sebeplerle istisnai sebepler olarak kabul görmüştür⁹²⁵. Bunun yanında mahkemenin yetkililerin olayın unsurlarını doğru şekilde tespit edip etmediğinin değerlendirmesinin gerekli olduğu durumlarda⁹²⁶, mahkemenin başvurular hakkında izlenimin edinebilmesi için dava koşullarının davacılara kişisel durumlarını şahsen veya vekilleri aracılığıyla açıklama hakkı verilmesini gerektirdiği durumlarda⁹²⁷ ve mahkemenin bazı hususlarda durumun duruşma ile açıklığa kavuşturulması ihtiyaç duyması halinde⁹²⁸ mahkemenin duruşma yapması zorunludur⁹²⁹. Benzer şekilde, disiplin yargılamaları bakımından da olası cezaların kişinin kariyeri ve yaşantısı üzerindeki etkisi göz önünde bulundurularak duruşma yapılmamasının istisna olması ve duruşma yapılmaması kararının usulüne ve ilgili mahkemenin içtihatlarına uygun olarak gerekçelendirilmiş olması beklenmektedir⁹³⁰.

Duruşma talebinin reddedilmesinde, yukarıda sayılan istisnai sebeplerin yanında başvurucunun duruşma talebindeki amacının duruşma yapılması ile bağdaşp bağdaşmadığı incelenmektedir. Yeni bir tanık dinlenmesinin talep edilmemesi, başkaca sözlü delile dayanılmaması halinde talebin reddedilmesi ihlal olarak görülmemiştir⁹³¹.

Duruşma yapılması, tüm taraflara duruşmaya katılma, sözlü beyanda bulunma, vekil ile katılma, duruşmanın ertelenmesini talep etme hakkı verecektir. Taraflar bu haklarını etkili bir şekilde

---

⁹²¹ Schuler-Zraggen v. İsviçre, Başvuru No. 14518/89, 24 Haziran 1993, para. 58; Koottummel v. Austria, Başvuru No. 49616/06, 10.12.2009, para. 19; Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 190; Grabenwarter, s. 149; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 98.

⁹²² Valova, Slezak ve Slezak v. Slovenya, Başvuru No. 44925/98, 01 Haziran 2004, para. 64; Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 190.

⁹²³ Jussila v. Finlandiya [BD], a.g.k., para. 40; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 413.

⁹²⁴ Jussila v. Finlandiya [BD], a.g.k., para. 41; Döry v. İsveç, Başvuru No. 28394/95, 12 Kasım 2002, para. 37; Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 190.

⁹²⁵ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 413.

⁹²⁶ Malhous v. Çek Cumhuriyeti [BD], Başvuru No. 33071/96, 12 Temmuz 2001, para. 60; Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 191.

⁹²⁷ Andersson v. İsveç, Başvuru No. 17202/04, 07 Aralık 2010, para. 57; Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 191.

⁹²⁸ Lundevall v. İsveç, Başvuru No. 38629/97, 12 Kasım 2002, para. 39; Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 191.

⁹²⁹ AİHS 6. Madde Rehberi, s. 100.

⁹³⁰ Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 208-211; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 99.

⁹³¹ Döry v. İsveç, a.g.k., para. 41-45.

kullanabilmeleri için mutlaka duruşmanın zamanı ve yeri hakkında bilgilendirilmelidir⁹³².

Aleni yargılamasının ikinci unsuru olan duruşmaların kamuya ve basına açık olması, kural olarak her tür davada zorunludur⁹³³. Bu dava türüne, zorunlu tahkim yargılamaları da dâhildir⁹³⁴. İdari veya disiplin yargılamasının yapıldığı ve klasik mahkeme formunda olmamasına rağmen Sözleşme anlamında mahkeme olarak nitelendirilen mercilerin verdiği kararlara karşı tam yetkili hem hukuki hem de maddi vakıalara ilişkin değerlendirme yapan bir yargı merciine itiraz edilebilmesi halinde bu klasik mahkeme görünümünde olmayan mercilerin aleni yargılama yapma yükümlülüğü ortadan kalkabilmektedir⁹³⁵.

Duruşmaların kamuya ve basına açık tutulması ile mahkemeye olan güvenin sağlanması amaçlanmaktadır⁹³⁶. Ancak âkit devletlere basının veya toplumun duruşmalardan haberdar edilmesi veya ilan edilmesi yükümlülüğü yüklenmezken sadece duruşmada bulunmalarına engel olunmaması beklenmektedir⁹³⁷. Bu noktada, kamunun duruşmanın tarihi ve yerinden haberdar olma imkânına sahip olması ve duruşma yerinin kolayca ulaşılabilir olması aranmaktadır⁹³⁸. Bu kapsamda duruşmaların hem fiilen hem de hukuken kamuya açık olması gerekmektedir⁹³⁹.

Duruşmaların açık olması, yargılanmanın adil yürütülmesinde önemli bir etkisi olmasına rağmen sınırlandırılabilmesi mümkündür. Sınırlandırılabilir haller, AİHS m. 6/1’ de ifade sayılmıştır. İlgili hükümde ifade edildiği üzere “...demokratik bir toplum içinde ahlak, kamu düzeni veya ulusal güvenlik yararına, küçüklerin çıkarları veya bir davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veyahut, aleniyetin adil yargılamaya zarar verebileceği kimi özel durumlarda ve mahkemece bunun kaçınılmaz olarak değerlendirildiği ölçüde, duruşma salonu tüm dava süresince veya kısmen basına ve dinleyicilere kapatılabilir”. Hukuken zorunlu olmamakla birlikte âkit ülkeler sayılan bu sınırlandırmaları aşmayacak şekilde açık duruşma yapılmayacak halleri kanunla

⁹³² AİHS 6. Madde Rehberi, s. 101.

⁹³³ Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 411; İnceoğlu, s. 352; Kaşıkara, s. 184, 185; Erdoğan, s. 174; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 102.

⁹³⁴ Bramelid ve Malmstrom v. İsveç [Kom.], Başvuru no. 8588/79 ve 8589/79, 12 Ekim 1982, para. 41; Scarth v. Birleşik Krallık, Başvuru no. 33745/96, 22 Temmuz 1999, para. 29; İnceoğlu, s. 352.

⁹³⁵ Riepan v. Avusturya, Başvuru no. 35115/97, 14 Kasım 2000, para. 39; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 411.

⁹³⁶ Diennet v. Fransa, a.g.k., para. 33; Gautrin ve Diğerleri v. Fransa, a.g.k., para. 42; Axen v. Almanya, a.g.k., para. 77; İnceoğlu, s. 352; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 411; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 101.

⁹³⁷ İnceoğlu, s. 352-353.

⁹³⁸ White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 270; Kaşıkara, s. 184.

⁹³⁹ Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 411.

düzenleyebilir⁹⁴⁰. Yukarıda sayılan hususlar yalnızca duruşmanın açık yapılmasının sınırlandırılmasına ilişkin olup aleni yargılama hakkının bir diğer unsuru olan hükmün aleniliğini kapsamamaktadır.

AIHM içtihatlarında açık duruşma yapılmamasının Sözleşme’de öngörülen sınırlama kapsamı içinde olup olmadığı değerlendirilirken somut davanın özellikleri ışığında bu tür bir sınırlamaya ihtiyaç olup olmadığını incelenmektedir⁹⁴¹. Bu kapsamda, tıbbi müdahaleye ilişkin uyuşmazlıklarda mesleki gizlilik ve hastanın özel yaşamının gizliliğinin korunması⁹⁴², küçüğün menfaatinin korunması⁹⁴³, boşanma davalarında tarafların özel yaşamının korunması⁹⁴⁴, tanığın güvenliğinin sağlanması ve özel hayatının korunması⁹⁴⁵ gerektiğine karar verdiği durumlarda duruşmaların kamuya ve basına kapatılması haklı bulunmuştur. Ancak mahkemelerin iş yükü⁹⁴⁶, aleni haktan feragatin önemli bir kamu yararına aykırı olduğu durumlarda⁹⁴⁷ ise duruşmanın kapalı yapılması, aleni yargılamanın ihlali olarak değerlendirilmiştir.

Son olarak, AIHM içtihatları uyarınca aleni yargılama hakkından açıkça veya zımni olarak feragat etmek mümkündür⁹⁴⁸. Geçerli bir feragatten söz edebilmek için ise feragatin kuşkuya yer bırakmayacak şekilde yapılmış olması ve duruşma yapılmasını gerektirecek önemli bir kamu yararına aykırı olmaması gerekmektedir⁹⁴⁹. Feragatin kuşkudan arınmış olup olmadığının tespitinde aleni duruşmanın talebe bağlı olup olmadığı veya bu yönde iç hukukta yerleşik bir uygulama olup olmadığı incelenmektedir⁹⁵⁰. Âkit devlet hukukunda duruşmanın aleni olmasının başvurunun talebine bağlı kılınması ve somut dava özelinde talep olmamasına rağmen yargılamanın duruşmalı yapılması yönünde yerleşik bir uygulamanın yokluğu halinde veya mahkemenin yargılamanın duruşmalı yapıp yapılmayacağına re’sen karar verme yetkisinin olmaması⁹⁵¹ halinde başvurunun duruşma talep

⁹⁴⁰ Grabenwarter, s. 145.

⁹⁴¹ İnceoğlu, s. 354; AIHS 6. Madde Rehberi, s. 102; Nikolova ve Vandova v. Bulgaristan, Başvuru No. 20688/04, 17 Aralık 2013, para. 74; Grabenwarter, s. 146.

⁹⁴² Le Compte, Van Leuven ve De Meyere v. Belçika, a.g.k., para. 59; Diennet v. Fransa, a.g.k., para. 34; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 412.

⁹⁴³ T. v. Birleşik Krallık [BD], Başvuru no. 24724/94, 16 Aralık 1999, para.86-87. Karar hakkında detaylı bir değerlendirme ve eleştiri için bkz. İnceoğlu, s. 358-360.

⁹⁴⁴ Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 412.

⁹⁴⁵ Welke ve Białek v. Polonya, Başvuru no. 15924/05, 01 Mart 2011, para. 75-76; İnceoğlu, s. 357; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 412.

⁹⁴⁶ Axen v. Almanya, a.g.k., para. 78; İnceoğlu, s. 357; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 412.

⁹⁴⁷ Hakansson ve Stureson v. İsveç, a.g.k., para. 66-67; İnceoğlu, s. 357.

⁹⁴⁸ Kaşıkara, s. 189; Erdoğan, s. 178; Grabenwarter, s. 150; AIHS 6. Madde Rehberi, s. 102.

⁹⁴⁹ Le Compte, Van Leuven ve De Meyere v. Belçika, a.g.k., para. 59; Hakansson ve Stureson v. İsveç, a.g.k., para. 66; İnceoğlu, s. 363; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 414; Kaşıkara, s. 189; Grabenwarter, s. 150, 151; AIHS 6. Madde Rehberi, s.102.

⁹⁵⁰ Göç v. Türkiye [BD], a.g.k., para. 48; AIHS 6. Madde Rehberi, s. 102.

⁹⁵¹ Malhous v. Çek Cumhuriyeti, a.g.k., para. 58-59.

etmemiş olması feragat olarak değerlendirilmektedir⁹⁵². Ancak yargılamanın duruşmalı yapılması kural ise feragat için açık bir beyan olması ve duruşma yapılmamasının önemli bir kamu yararına aykırılık teşkil etmemesi gerekmekte olup bu ihtimalde duruşma talebinde bulunmaması da zımni feragat olarak değerlendirilmemektedir⁹⁵³. Somut bir dava özelinde iç hukukta ve uygulamada duruşma yapılması konusunda bir açıklık olmaması veya hukuki boşluk olması halinde, aleni yargılamadan feragat için bu yönde açık bir talep aranmaktadır⁹⁵⁴.

2. Aleni Hüküm

AIHS 6. maddesi 1. fıkrası ikinci cümlesinde yer alan “...Karar aleni olarak verilir...” hükmü uyarınca mahkemelerin kararlarının aleni olması gerekmektedir. Mahkeme kararlarının aleni olması, aleni yargılanmanın âkit ülkelere getirdiği ikinci yükümlülüktür. Bu yükümlülük ile halkın mahkemelerin belirli bir hukuki soruna ilişkin yaklaşımından haberdar olmasına imkân sağlanması ve böylelikle kamu denetimine imkân sağlanması amaçlanmaktadır⁹⁵⁵.

AIHM içtihatlarında hükmün aleni olarak verilmesi ifadesi dar ve lafzi olarak yorumlanmayıp davanın bütünü dikkate alınarak kararın halk tarafından bilinebilmesi ve kamu denetimine açık olması esas alınarak kararın diğer araçlarla kamuya açık olmasını adil yargılanma hakkı ile uyumlu bulmaktadır⁹⁵⁶. Bu kapsamda, kararın her zaman ve zorunlu olarak açık duruşmada tefhim edilmesi ve tam metnin tefhim edilmesi zorunlu değildir⁹⁵⁷.

Hükmün aleniliğinin sağlanmasında, bahis konusu yargılamaya has özellikler, mahkemenin rolü ve hükmün alenileştirilmesinde başvuru araçları dikkate alınmaktadır⁹⁵⁸. Bu kapsamda, AIHM, üst derece yargılamalarında, kararın taraflara yazılı olarak bildirilmesi ve mahkeme kalemi kayıtlarının herkese açık olması sebebiyle kararın rahatlıkla edinilebileceği ve denetlenebilmesini, hükmün

⁹⁵² Zumbotel v. Avusturya, a.g.k., para. 34; İncoğlu, s. 363-364; Kaşıkara, s. 189; Grabenwarter, s. 150.

⁹⁵³ Baischer v. Avusturya, Başvuru no. 32381/96, 20 Aralık 2001, para. 26; Kaşıkara, s. 189.

⁹⁵⁴ H. v. Belçika, a.g.k., para. 54; Werner v. Avusturya, Başvuru no. 21835/93, 24 Kasım 1997, para. 48; İncoğlu, s. 364; Grabenwarter, s. 150.

⁹⁵⁵ Werner v. Avusturya, a.g.k., para. 54; İncoğlu, s. 369; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 416; Kaşıkara, s. 188; Grabenwarter, s. 152.

⁹⁵⁶ Axen v. Almanya, a.g.k., para. 30-31; Sutter v. İsviçre, a.g.k., para. 32-33; Moser v. Avusturya, Başvuru No. 12643/02, 21 Eylül 2009, para. 101; İncoğlu, s. 366, 369; Kaşıkara, s. 188; Erdoğan, s. 180; Grabenwarter, s. 153; AIHS 6. Madde Rehberi, s. 103.

⁹⁵⁷ Gölcüklü, Adil Yargılanma, s. 217-218; İncoğlu, s. 366; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 415; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 271.

⁹⁵⁸ Moser v. Avusturya, a.g.k., para. 101; Axen v. Almanya, a.g.k., para. 31; İncoğlu, s. 367-368; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 415; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 271; AIHS 6. Madde Rehberi, s. 103.

aleniliği için yeterli görmüştür⁹⁵⁹. İlk derece ve istinaf mahkemesi dosyalarının üçüncü kişilerce kalemde incelenebilmesinin mahkemenin takdirine bağlı olması ve duruşmalarda da kararın tefhim edilmemesi, adil yargılanma hakkının ihlali olarak değerlendirilmiştir⁹⁶⁰. İlk derece mahkemelerinin verdiği hükmün de duruşmada tefhimi zorunlu olmayıp hükmün başkalarınca ulaşılabilmesinin sağlanması ve kamu denetimine açık olması halinde alenileştiği kabul edilmektedir⁹⁶¹.

Son olarak, milli güvenlik ve kamu güvenliği gibi gerekçeler hükmün aleni olmamasını haklı kılan sebepler değildir. Aleni yargılamanın sınırlandırılmasında haklı bulunan sebepler, hükmün aleni olmamasında haklı görülmemektedir⁹⁶².

D. Makul Sürede Yargılanma Hakkı

AİHS m. 6/1 uyarınca "*Herkes davasının, ... esasî konusunda karar verecek olan, ... bir mahkeme tarafından, ... makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir.*" Âkit devletlere bu hüküm ile yargılamaları makul sürede sonuçlandırma yükümlülüğü yüklenerek tarafları aşırı usuli gecikmelerden korumak ve adaletin gecikmeden sağlanması, adaletin etkili ve güvenilir olmasının sağlanması amaçlanmaktadır⁹⁶³. Ceza davaları özelinde, bu hüküm aynı zamanda sanığın akıbeti belirsiz bir konum içinde çok uzun süre geçirmemesi amacını da taşımaktadır⁹⁶⁴. Âkit devletlere yüklenen bu yükümlülük uyarınca devletlerin hukuk sistemlerini hükmün gereklerini yerine getirmeye elverişli olacak şekilde düzenlemesi ve yapılandırması beklenmektedir⁹⁶⁵.

1. Başvurucunun Mağduriyet Durumu

Makul süreye ilişkin başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinde kural olarak iç hukuk yollarının tüketilmesi aranmaktadır. Bu durum, sona eren yargılamalara ilişkindir. Devam eden yargılamalarda makul sürenin aşıldığı iddiasıyla yapılacak başvurularda ise iç hukuk yollarının

⁹⁵⁹ Axen v. Almanya, a.g.k., para. 32; Sutter v. İsviçre, a.g.k., para. 34; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 271; Kaşıkara, s. 188.

⁹⁶⁰ Werner v. Avusturya, a.g.k., para. 98.

⁹⁶¹ İnceoğlu, s. 369.

⁹⁶² İnceoğlu, s. 369-370; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 271; Kaşıkara, s. 188; Grabenwarter, s. 152.

⁹⁶³ Stögmüller v. Avusturya, Başvuru no. 1602/62,10 Kasım 1969, para. 5; H. v. Fransa, Başvuru No. 10073/82, 24 Kasım 1989, para. 58; Gölcüklü, Adil Yargılanma, s. 213; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 416; İnceoğlu, s. 371-372; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 272; Kaşıkara, s. 168; Erdoğan, s. 123; Grabenwarter, s. 141.

⁹⁶⁴ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 416; İnceoğlu, s. 371; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 339; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 272; Kaşıkara, s. 168; Grabenwarter, s. 141.

⁹⁶⁵ Tusa v. İtalya, Başvuru No. 13289/87, 27 Şubat 1992, para. 57; Pelissier ve Sassi v. Fransa, Başvuru No. 25444/94, 25 Mart 1999, para. 74; İnceoğlu, s. 372; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 420; Kaşıkara, s. 169; Erdoğan, s. 126; Grabenwarter, s. 144; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 104.

tüketilmesi şartının sağlanması aranmamaktadır⁹⁶⁶. Belirtmek gerekir ki iç hukukta makul sürenin aşılmasına ilişkin bir başvuru yolu öngörülmüş olması halinde başvurunun öncelikle bu yolları tüketmiş olması gerekmektedir⁹⁶⁷. Bu kapsamda, makul sürenin aşımı iddiasıyla yapılacak başvurular için yargılamanın sona ermesi şart değildir.

AİHM'in yargılamanın makul süreyi aşıp aşmadığına ilişkin değerlendirmesinde, yargılama sonucunda verilen karar önemli olmadığı gibi etkili de değildir⁹⁶⁸. Bu sebeple, bu tür başvurularda devletlerin kamu davasının düştüğü, başvuru hakkında yürütülen soruşturma sonunda takipsizlik vb. kararı verildiği, dava sonucunda başvuru hakkında beraat kararı verildiği vb. itirazları makul sürenin aşımının ihlalinin ortadan kaldırılmasına katkı sağlamamaktadır⁹⁶⁹. Ancak âkit devletlerin, makul sürenin aşımı söz konusu olduğu başvurularda, meydana gelen ihlalin açıkça farkında olup ihlalin giderilmesini sağlamış olmaları halinde, başvurunun mağduriyetini ortadan kaldırmaları mümkündür⁹⁷⁰. İhlalin giderilmiş olabilmesi için ise ihlalin gerçekleştiğinin açıkça veya esas olarak kabul edilmiş ve ceza davalarında cezanın açıkça veya ölçülebilecek biçimde hafifletilmesi, medeni hak ve yükümlülöklere ilişkin davalarda ise tazminat gibi başka yollarla ihlali giderilmiş olması gerekmektedir⁹⁷¹.

2. Makul Süre Şartının Değerlendirilmesi

a. Esaslar

Bir yargılamanın makul sürede tamamlanıp tamamlanmadığının belirlenmesinde esas alınan mutlak bir süre mevcut değildir⁹⁷². Mahkeme önüne gelen her davanın somut özellikleri çerçevesinde makul sürenin aşıp aşılmadığını belirlemektedir⁹⁷³. Mahkeme bu değerlendirmesinde davanın karmaşıklığını, başvurunun tutumunu, yetkili mercilerin tutumunu dikkate almaktadır⁹⁷⁴.

⁹⁶⁶ İnceoğlu, s. 375; Erdoğan, s. 123..

⁹⁶⁷ İnceoğlu, s. 375; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 274.

⁹⁶⁸ Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 340; Kaşıkara, s. 175.

⁹⁶⁹ İnceoğlu, s. 375.

⁹⁷⁰ İnceoğlu, s. 375-376.

⁹⁷¹ Eckle v. Almanya, Başvuru No. 8130/78, 15.07.1982, para. 66; Neubeck v. Almanya [Kom.], 12.12.1983, s. 35; Pitkanen v. Finlandiya, Başvuru No. 30508/96, 09 Mart 2003, para. 45-48; İnceoğlu, s. 376.

⁹⁷² Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 417; İnceoğlu, s. 373; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 339; Grabenwarter, s. 143.

⁹⁷³ Frydlender v. Fransa [BD], Başvuru No. 30979/96, 27.06.2000, para. 43; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 417; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 339; Kaşıkara, s. 170; Grabenwarter, s. 143; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 106.

⁹⁷⁴ Frydlender v. Fransa [BD], a.g.k., para. 43; Cosmos Maritime Trading and Shipping Agency v. Ukrayna, a.g.k., para. 88; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 417; İnceoğlu, s. 373; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 339; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 273.

Mahkemece belirlenen mutlak bir süre olmamasına rağmen sekiz yıl ve üzerindeki süreler, makul sürenin aşımı olarak değerlendirilmektedir⁹⁷⁵. Davanın somut şartları ışığında, daha az süreler de makul sürenin aşımı olarak değerlendirilebilmektedir.

Makul süre değerlendirmesinde önem arz eden bir diğer husus, başvuranın hangi menfaatinin tehlikede olduğudur⁹⁷⁶. Eğer ceza davalarında olduğu gibi kişi hürriyetini ilişkin açık bir tehlike söz konusu ise yargılamanın çok daha kısa sürede sonuçlandırılması beklenmektedir⁹⁷⁷. Benzer şekilde çocuğun geleceği üzerinde doğrudan etki doğuracak ve geri dönüşü olmayan bir niteliğe sahip olan çocuğun menfaatinin korunması için bir kuruma verilmesi veya evlatlık verilmesinde⁹⁷⁸, çocuğun eğitimine ilişkin uyuşmazlıklarda⁹⁷⁹, AIDS gibi zaman baskısı olan hastalıklara ilişkin uyuşmazlıklarda⁹⁸⁰, çalışma yaşamına ilişkin uyuşmazlıklar⁹⁸¹, trafik kazası mağduriyetlerinde⁹⁸² özel gayret gösterilerek yargılamanın daha hızlı şekilde yapılması beklenmektedir⁹⁸³.

b. Yargılama Süresinin Belirlenmesi

Makul yargılama süresi hesaplanırken, sürenin başlangıcında ceza davalarında sanığa bir suç isnadının resmi olarak yapıldığı an dikkate alınmaktadır⁹⁸⁴. Bu kapsamda, polis veya savcılık soruşturmasına başlandığı tarih veya yetkili kişi veya mercilerce suç işlediği iddiasını resmi bildirim tarihi, sürenin başlangıcı olarak esas alınmaktadır⁹⁸⁵. Medeni hak ve yükümlülöklere ilişkin davalarda ise davanın açıldığı tarih dikkate alınmaktadır⁹⁸⁶. İdari ve disiplin yargılamalarında, mahkemeye başvurudan önce Sözleşme anlamında mahkeme olarak nitelendirilebilecek idari kurullara yapılan başvuru tarihi de sürenin başlangıcında dikkate alınabilmektedir⁹⁸⁷.

---

⁹⁷⁵ İnceoğlu, s. 373.

⁹⁷⁶ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 419; İnceoğlu s. 373; Grabenwarter, s. 142.

⁹⁷⁷ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 419; İnceoğlu s. 373; Grabenwarter, s. 142.

⁹⁷⁸ H. v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 85.

⁹⁷⁹ E.O. ve V.P. v. Slovakya, Başvuru No. 56193/00, 57581/00, 27 Nisan 2004, para. 85.

⁹⁸⁰ Silva Pontes v. Portekiz, Başvuru No. 14940/89, 23 Mart 1994.

⁹⁸¹ Nibbio v. İtalya, Başvuru No. 12854/87, 26 Şubat 1992, para.18 ; Bükler v. Türkiye, a.g.k., para. 36

⁹⁸² Silva Pontes v. Portekiz, a.g.k., para. 39.

⁹⁸³ İnceoğlu, s. 373-375.

⁹⁸⁴ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 416; İnceoğlu, s. 378; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 273; Grabenwarter, s. 141.

⁹⁸⁵ Gölcüklü, Adil Yargılanma, s. 214; İnceoğlu, s. 378; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 340; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 273; Kaşıkara, s. 177; Grabenwarter, s. 141.

⁹⁸⁶ Deumeland v. Almanya, a.g.k., para. 77; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 416; İnceoğlu, s. 377; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 340; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 272-273; Kaşıkara, s. 176; Erdoğan, s. 126; Grabenwarter, s. 141.

⁹⁸⁷ König v. Almanya, a.g.k., para. 98; İnceoğlu, s. 377; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 340; Kaşıkara, s. 177; Grabenwarter, s. 141.

Yargılamanın sona erdiği an olarak ise her iki tür davada da davanın esası hakkında nihai kararın verildiği veya üst mahkemeye başvuru süresinin sona erdiği tarih esas alınmaktadır⁹⁸⁸. Karar türüne bağlı olarak kararın icra edildiği, yargılamanın sona erdiği tarih olarak dikkate alınabilmektedir⁹⁸⁹. Yargılama devam ederken yapılan başvurularda ise yargılama neticesinde kesin kararın verileceği ana kadar geçecek olan süre dikkate alınmaktadır⁹⁹⁰.

Yargılama süresi içinde anayasaya aykırılık için Anayasa Mahkemesine veya kanun hükmünün AB düzenlemelerine uygunluğu için Avrupa Adalet Divanı'na başvuru yapılması halinde bu başvuru sonucunda geçen süre, makul süre hesabında kural olarak dikkate alınmamakta ve toplam süreden düşülmektedir⁹⁹¹. Ancak anayasa mahkemesinin kararının uyuşmazlığın esasını doğrudan etkilemesi halinde Anayasa Mahkemesi'ne başvurusunda geçen süre dikkate alınmaktadır⁹⁹². Ceza davaları özelinde ise sanığın saklandığı süre, makul süre değerlendirmesi dışında tutularak, toplam süreden düşülmektedir⁹⁹³.

c. Kriterler

Mahkeme makul süre değerlendirmesinde her davanın özelliklerine göre inceleme yapmaktadır⁹⁹⁴. Söz konusu incelemede ise davanın karmaşıklığını, başvuru tutumunu, yetkili mercilerin tutumunu dikkate almaktadır⁹⁹⁵. Mahkeme sayılan kriterlerin bütünü hakkında yaptığı değerlendirme sonucunda, yargılamada makul sürenin aşıp aşılmadığına karar vermektedir⁹⁹⁶. Bu sebeple, yapılan değerlendirmede her bir kriter tek başına belirleyici bir etkiye sahip değildir⁹⁹⁷. Kriterlerin önemine binaen her biri ayrı birer başlık altında incelenecektir.

⁹⁸⁸ König v. Almanya, a.g.k., para. 98; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 416; İnceoğlu, s. 378, 379; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 340; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 273; Kaşıkara, s. 177; Grabenwarter, s. 141; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 105.

⁹⁸⁹ Martins Moreira v. Portekiz, Başvuru No. 11371/85, 26 Ekim 1988, para. 44; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 105; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 340; Kaşıkara, s. 177; Grabenwarter, s. 141.

⁹⁹⁰ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 416; König v. Almanya, a.g.k., para. 97.

⁹⁹¹ İnceoğlu, s. 380; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 340; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 418; Pafitis ve Diğerleri v. Yunanistan, 163/1996/782/983, 26 Şubat 1998, para. 95; Satakunnan Markkinapörssi Oy ve Satamedia Oy v. Finlandiya [BD], Başvuru No. 931/13, 27.06.2017, para. 208;

⁹⁹² Deumeland v. Almanya, a.g.k., para. 77; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 340; Kaşıkara, s. 177; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 105.

⁹⁹³ Eckle v. Almanya, a.g.k., para. 77; İnceoğlu, s. 379; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 418,

⁹⁹⁴ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 417.

⁹⁹⁵ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 417; İnceoğlu, s. 373; Erdoğan, s. 124; Grabenwarter, s. 142-143.

⁹⁹⁶ Grabenwarter, s. 143.

⁹⁹⁷ İnceoğlu, s. 380.

i. Davanın Karmaşıklığı

Makul süre değerlendirmesinde dikkate alınan ilk kriter, davanın karmaşık olup olmadığıdır. Davanın karmaşıklığı sebebiyle yargılama süresi uzaması ve bu sebeple olumsuz yönde etkilenen hak ve menfaatlerin adaletin yerine getirilmesi ilkesi ile dengelendiği gerekçesi ile bu tür durumlarda yargılama süresinin uzaması makul bulunmaktadır⁹⁹⁸.

Davanın karmaşıklığı incelenirken, dava hem uyuşmazlık konusu olaylar yönüyle hem de hukuki boyutuyla karmaşık olup olmadığı ele alınmaktadır⁹⁹⁹. İncelemede, davanın konusu, hukuki sorunun çözümündeki güçlük, delillerin toplanmasında karşılaşılan engel ve karmaşıklık, sanık, taraf, tanık veya mağdur sayısının çok olması, hastalık ve tutukluluk gibi kişiye özel durumlar, davanın birden fazla ülke ile olan irtibatı veya ilişkili olması, bilirkişi incelemesine ihtiyaç duyulması, yazılı delillerin hacmi vb. etkenler dikkate alınabilmektedir¹⁰⁰⁰.

Davanın birçok ülke ili irtibatlı olmasına rağmen ilgili ülkeler arası iletişimden kaynaklı gecikmeler¹⁰⁰¹, dava konusu olaylar basit olmasına rağmen yetki ve görev uyuşmazlıkları sebebiyle gecikmeler¹⁰⁰², davanın karmaşıklığa sebep olan etkenler olarak makul süre değerlendirmesinde dikkate alınmamaktadır¹⁰⁰³. Bu sebeple, makul süre değerlendirmesinde davanın karmaşıklığı dikkate alınan bir kriter olmasına rağmen bu kriter belirli bir noktaya kadar olan süreleri makul kılmakta yeterli olup, belirli bir noktanın üzerindeki sürelerin makul bulunmasında yeterli olmamaktadır¹⁰⁰⁴.

ii. Başvurucunun Davranışları

Makul süre değerlendirmesinde sadece devlete atfedilebilecek gecikmeler dikkate alınmaktadır¹⁰⁰⁵. Gecikmelerin başvurucudan kaynaklanması veya devletin tutumuna nazaran başvurucunun davranışlarının daha hatalı olması halinde¹⁰⁰⁶, meydana gelen gecikmeler makul süre

---

⁹⁹⁸ İnceoğlu, s. 382.

⁹⁹⁹ İnceoğlu, s. 381; Papachelas v. Yunanistan [BD], Başvuru No. 31423/96, 25 Mart 1999, para. 39; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 107.

¹⁰⁰⁰ Gölcüklü, Adil Yargılanma, s. 214-215; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 417; İnceoğlu, s. 381; Kaşıkara, s. 172; Erdoğan, s. 124; Grabenwarter, s. 142; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 107.

¹⁰⁰¹ Mansur v. Türkiye, Başvuru No. 16026/90, 08 Haziran 1995, para. 64.

¹⁰⁰² Zana v. Türkiye, a.g.k., para. 13-22, 78.

¹⁰⁰³ İnceoğlu, s. 381-382.

¹⁰⁰⁴ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 417; Erdoğan, s. 124-125. Ferrantelli ve Santangelo v. İtalya davasında davanın zor bir cinayet davası olduğu kabul edilmesine rağmen 16 yıl süren yargılama makul bulunmamıştır. Bkz. Ferrantelli ve Santangelo v. İtalya, a.g.k., para. 42.

¹⁰⁰⁵ Monnet v. Fransa, Başvuru No. 13675/88, 27 Kasım 1993, para. 30-31.

¹⁰⁰⁶ İnceoğlu, s. 385. Beaumartin v. Fransa davasında, yanlış yerde dava açılarak dokuz aylık gecikmeye sebep olunmasında başvurucu hatalı bulunmasına rağmen Danıştay tarafından yürütülen davada Bakanlığın yirmi ay sonra savunmasını göndermesi sebebiyle devlet daha fazla hatalı bulunmuştur. Bkz.

kuralının ihlali olarak değerlendirilmemektedir¹⁰⁰⁷.

Hukuk davalarında yargılamanın yürütülmesinde taraflara yüklenen önemli düzeydeki yükümlülükler, mahkemenin davayı süratli bir şekilde yürütme yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır¹⁰⁰⁸. Ancak tarafların yargılamanın uzamasına yönelik taktiklere başvurusu, usuli haklardan yararlanması veya yargılamanın hızlı bir şekilde yürütülmesi için üzerine düşeni yerine getirmedişinin kanıtlanabilir olması halinde yargılama süresinin uzaması devletin yükümlülüğünü aşır başvurusunun tutum ve davranışlarına atfedilebilmektedir¹⁰⁰⁹ ve bu durumda da makul süre değerlendirmesinde dikkate alınmamaktadır.

Ceza davalarında sanıkların, hukuk davalarında olduğu gibi yargılamanın süratle tamamlanmasında taraflara yüklenen aktif yükümlülüklerle benzer bir yükümlülükleri bulunması¹⁰¹⁰ da makul süre değerlendirmesinde, başvurusunun tutumları da nesnel bir gerçek olarak dikkate alınmaktadır. Örneğin, kendini savunması için bir avukat tayin etmemesinden doğan gecikme devlete atfedilmemektedir¹⁰¹¹.

iii. Yetkili İdarelerin Davranışları

Makul süre değerlendirmesinde, devlete atfedilebilecek gecikmeler esas alınmaktadır¹⁰¹². Gecikmenin devlete atfedilmesinde, devletin idari ve yargısal organlarının eylem ve işlemleri esas alınmaktadır¹⁰¹³. Her ne kadar adli yardım kapsamında atanmış veya görevlendirilmiş olsa da müdafinin veya vekilin gecikmeye sebep olan tutumu, müvekkili adına çalıştığı için devlete değil başvurusu atfedilmektedir¹⁰¹⁴.

Mahkeme, devlet organları veya çalışanlarının tutumu ile gerçekleşen her bir gecikmeyi ayrı

Beaumartin v. Fransa, a.g.k., para. 33.

¹⁰⁰⁷ Poiss v. Avusturya, 17/1986/115/163, 23 Nisan 1987, para. 57; Wiesinger v. Avusturya, Başvuru No. 11796/85, 30 Ekim 1991, para. 57; Humen v. Polonya [BD], Başvuru No. 26614/95, 15 Ekim 1999, para. 66; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 273; Kaşıkara, s. 174.

¹⁰⁰⁸ Gölcüklü, Adil Yargılanma, s. 215; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 418; İncoğlu, s. 383.

¹⁰⁰⁹ Monnet v. Fransa, a.g.k., para. 30; Deumeland v. Almanya, a.g.k., para. 80; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 417; İncoğlu, s. 383, 385.

¹⁰¹⁰ Grabenwarter, s. 143.

¹⁰¹¹ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 417.

¹⁰¹² White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 273; Erdoğan, s. 125.

¹⁰¹³ Martins Moreira v. Portekiz, a.g.k., para. 60; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 418; İncoğlu, s. 386.

¹⁰¹⁴ H v. Fransa, a.g.k., para. 54-55; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 418; İncoğlu, s. 390.

ayrı değerlendirmektedir¹⁰¹⁵. Bu kapsamda, kamu davası açılmasındaki gecikmeler¹⁰¹⁶, davanın veya evrakın başka mahkemeye gönderilmesi sebebiyle meydana gelen gecikmeler¹⁰¹⁷, raportör atanmasındaki gecikmeler¹⁰¹⁸, hükmün yazılmasındaki gecikmeler¹⁰¹⁹, bilirkişi raporunun hazırlanmasındaki gecikmeler¹⁰²⁰, mahkeme kalemindeki rutin görevlerinden, duruşmanın yürütülmesinden veya başka bir davanın beklenmesinden ve yargısal makamlar arasındaki koordinasyon eksikliğinden doğan gecikmeler¹⁰²¹ devlete atfedilebilecek gecikmeler olarak kabul edilebilmektedir¹⁰²². Sayılan durumlardan kaynaklı gecikmelerin meydana gelmesi, tek başına ihlal için yeterli olmayıp her bir gecikmenin makul olup olmadığı ise davanın kendine özgü şartları göz önünde bulundurularak değerlendirilmektedir.

Mahkemelerin önünde davaların yığılması ihtimalinde ise ikili bir ayırım yapılmaktadır¹⁰²³. Eğer söz konusu yığılma, öngörülemeyen, geçici bir yoğunluktan kaynaklanmışsa ve devletin bu yoğunluğun bilincinde olup azaltma ve sorunu çözmek için gerekli gayreti göstermiş olması halinde, söz konusu yığılma tek başına devlete atfedilen bir gecikme olarak değerlendirilmemektedir¹⁰²⁴. Ancak söz konusu yığılma, yargılama makamlarının olağan şekilde görevlerini yerine getirmelerine rağmen yargıç açığı, siyasi ortam, milli hukuktaki boşluklar, iş yükünün ağırlığı, idari zorluklar gibi yargılama dışındaki yapısal, kronik, nedenlere dayanıyor olması halinde geçici çözümler öngörülmesi makul süre aşımını haklı bulunmasında yeterli olmamaktadır¹⁰²⁵. Bu ihtimalde, devletlerin adil yargılamanın gereklerini yerine getirmek için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü uyarınca soruna kalıcı çözümler geliştirmesi beklenmektedir¹⁰²⁶.

---

¹⁰¹⁵ İncoğlu, s. 386.

¹⁰¹⁶ Eckle v. Almanya, a.g.k., para. 83-84.

¹⁰¹⁷ Foti ve Diğerleri, Başvuru No. 7604/76 vd., 21 Kasım 1983, para. 61.

¹⁰¹⁸ Türkiye İş Bankası v. Finlandiya, Başvuru No. 30013/96, 18 Haziran 2002, para 33.

¹⁰¹⁹ Reilly v. İrlanda, Başvuru No. 21624/93, para. 65-66.

¹⁰²⁰ Martins Moreira v. Portekiz, a.g.k., para. 60.

¹⁰²¹ König v. Almanya, a.g.k.

¹⁰²² Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 418-419; İncoğlu, s. 386-389; Kaşıkara, s. 175; Grabenwarter, s. 143.

¹⁰²³ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 420.

¹⁰²⁴ Buchholz v. Almanya, a.g.k., para. 62-63; İncoğlu, s. 390; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 420-421; Erdoğan, s. 126-127; Grabenwarter, s. 144.

¹⁰²⁵ Probstmeier v. Almanya, 125/1996/744/943, 01 Temmuz 1997, para 64; Project-Trade D.O.O. v. Hırvatistan, Başvuru No. 1920/14, 19 Kasım 2020, para. 101-102; Gölcüklü, Adil Yargılanma, s. 215; İncoğlu, s. 390-391; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 420-421; Grabenwarter, s. 144.

¹⁰²⁶ Bükler v. Türkiye, a.g.k., para.36; İncoğlu, s. 394; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 420; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 273-274.

III. Tahkim ve Adil Yargılanma Hakkı Arasındaki İlişki

Tahkim, bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Bu yöntemde, uyuşmazlıklar tarafları bağlayıcı ve kesin olacak şekilde çözüme kavuşturulmaktadır. Bu özelliği ile uyuşmazlıkların çözümünde bir devlet yargılamasına eşdeğer düzeyde etki doğurması sebebiyle tahkim yargılanmasında sunulan hukuki korumanın bir devlet yargılamasındaki temel korumaya denk olması beklenmektedir. Bu doğrultuda, bir tahkim yargılamasından beklenen temel korumanın başında kuşkusuz adil yargılanma hakkı gelmektedir.

Tahkim yargılamasını yürüten hakem heyetlerinin adil yargılanma hakkı ile bağlı olup olmadığı öncelikle tarafların aralarında akdettikleri tahkim anlaşmasına istinaden tahkim yargılamasına başvurmalarının adil yargılanma hakkından feragat anlamına gelip gelmediği temelinde değerlendirilmektedir. Ancak söz konusu değerlendirmeden önce AİHM'in hakem heyetlerinin adil yargılanma hakkıyla bağlılığına ilişkin ikili temel ayrımın ele alınması gerekmektedir.

AİHM, tahkim yargılamalarını ihtiyari ve zorunlu olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Söz konusu ayrım uyarınca da adil yargılanma hakkına bağlılık bakımından zorunlu tahkim yargılamalarını devlet mahkemeleriyle eşdeğer görmek ve bu tür tahkim yargılamalarının uygun düştüğü ölçüde devlet mahkemelerince sağlanması gereken güvencelerin bu tahkim yargılamalarında da sağlanmasını beklemektedir¹⁰²⁷. AİHM içtihatları uyarınca tarafların tahkime başvurmalarının yasal düzenlemelerle zorunlu kılındığı veya her iki tarafın özgür iradesine dayanmadığı tahkim yargılamaları zorunlu tahkim yargılaması niteliğindedir ve bu tür yargılamalara başvurulması adil yargılanma hakkından feragat edilmesi anlamına gelmemekte olup ilgili hakem heyetinin adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlaması gerekmektedir¹⁰²⁸. Bu doğrultuda, AİHM bir tahkim yargılamasının zorunlu zorunlu tahkim yargılaması olup olmadığını belirlerken tahkime başvurulacak uyuşmazlık konusunun yasa ile belirlenip belirlenmediğini, tahkim yargılamasında esasa uygulanacak kanunun, hükümlerin taraflarca belirlenip belirlenmediğini, tarafların uygulanacak usuli kuralları etkilemede hangi düzeyde

¹⁰²⁷ Bramelid and Malmström v. İsveç (Kom.), Başvuru No. 8588/79, 8589/79, 12.12.1983), para. 14-16; Adam Samuel, 'Arbitration, Alternative Dispute Resolution Generally and the European Convention on Human Rights', Journal of International Arbitration, 21/5, 2004, s. 421; Sébastien Besson, 'Arbitration and Human Rights', ASA Bulletin, 24(3), 2006, s. 398; Lütfullah Yasin Akbulut, 1982 Anayasası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Bağımsız ve Tarafsız Mahkemeye Erişim Hakkı Bağlamında Tahkim, 2020/2, TAÜHFD, s. 107.

¹⁰²⁸ Suda v. Çek Cumhuriyeti, Başvuru No.1643/06, 28 Ocak 2011, para. 47; Tabbane v. İsviçre, a.g.k., para. 26-27; Bramelid and Malmström v. İsveç, a.g.k., para. 31-32; Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 95; Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 174, 181; İnceoğlu, s. 78; Aktepe Artık, s. 68-69; Sarıöz Büyükalp, s. 140 dn.381; Özdemir Kocasakal, CAS'ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, s. 89; Belkis Vural Çelenk, "Tahkimde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme", Nuran Okuyucu (Edt), Uluslararası Necmettin Erbakan Hukuk Kongresi 10-12 Nisan 2021 Bildiri Tam Metin Kitabı, Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları, 2021, s. 497.

takdir hakkı olduğunu, uyuşmazlığın taraflarının yargısal usul ile tahkim usulü arasında seçim yapma imkânının olup olmadığını ve yasa tarafından tahkim usulünün zorunlu olup olmadığını esas almaktadır¹⁰²⁹. Bu kriterler uyarınca *Mutu ve Pechstein v. İsviçre* kararında Spor Tahkim Mahkemesince (CAS) yürütülen temyiz tahkim yargılamaları¹⁰³⁰ ve *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında TFF Tahkim Kurulunun sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar hakkında yürüttüğü yargılamalar zorunlu tahkim yargılaması olarak nitelendirilmiştir¹⁰³¹. Bunun sonucu olarak da CAS temyiz tahkim yargılamasında duruşma yapılmaması ve TFFTK'nın ise tarafsız ve bağımsız mahkeme görünümünde olmaması sebebiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir¹⁰³².

Zorunlu tahkim yargılaması niteliğinde olmayan tahkim yargılamaları ise ihtiyari tahkim yargılamaları olarak nitelendirilmektedir. İhtiyari tahkim yargılamaları, ulusal ve uluslararası tahkim hukuku anlamındaki tahkim yargılamalarıdır. Tahkim yargılamalarına başvurulması sebebiyle adil yargılanma hakkından feragat edilip edilmediği, hakem heyetinin adil yargılanma hakkıyla bağlı olup olmadığı tartışmalarının konusu bu tür tahkim yargılamalarıdır.

AİHM içtihatları uyarınca kişinin adil yargılanma hakkının öngördüğü güvencelerden feragat etmiş sayılması için feragate yol açan işlemin ilgili hukuk düzeninde açık olarak düzenlenmesi, düzenlemenin yanlış anlamalara yol açmayacak nitelikte olması¹⁰³³, feragat halinde uygun asgari güvencelerin sağlanmış olması¹⁰³⁴ ve dava hakkından feragatin bir baskı sonucunda kabul edilmemiş olması¹⁰³⁵ gerekmektedir¹⁰³⁶. Kısacası, adil yargılama hakkının güvencelerinden feragatin hür iradeye

¹⁰²⁹ Bramelid ve Malmtröm v. İsveç, a.g.k. par. 31-32; İncoğlu, s. 78.

¹⁰³⁰ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 115.

¹⁰³¹ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 181.

¹⁰³² Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 183; Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 223.

¹⁰³³ Bellet v. Fransa, 04.12.1995, Ser. A, No. 333-B, para. 37. Karara konu olayda, hemofili hastası başvuruca kan nakli yapılırken HIV virüsü bulaşmıştır. Bunun üzerine kişi kanı sağlayan Milli Kan Vakfına tazminat davası açmış, aynı zamanda Kan Nakli Hastalarını Tazmin Fonuna başvurmuştur. Başvurucu, dava istinaf aşamasındayken talep ettiği tazminattan daha az olan Fon'un önerdiği tazminatı kabul etmiştir. İstinaf mahkemesi ise kurumlar farklı olmasına rağmen aynı amaca hizmet ettikleri ve başvuruca Fonun önerdiği miktarı kabul ederek zararının tam olarak tazmin edildiği gerekçeleri ile davayı reddetmiştir. AİHM ise başvuru yollarının kullanımı ve bu yolların kullanımı neticesinde meydana gelen sınırlandırmalar konusunda iç hukukun yeterince açık olmadığı veya yanlış anlaşılmayı önleyici güvenceleri yeterli bulmayarak başvuruca İstinaf mahkemesi yargılaması sırasında pratik ve etkili bir mahkemeye başvurma hakkına sahip olmaması nedeniyle m.6/1'in ihlal edildiğine karar vermiştir. Bkz. İncoğlu, s. 154.

¹⁰³⁴ Pfeifer ve Plank v. Avusturya, 25.02.1992, Ser. A, No.227, 14 EHRR 47, para. 37; İncoğlu, s. 156. Karar, doğrudan mahkemeye başvuru hakkına ilişkin olmasa da Mahkeme kararda m. 6'da korunan usuli haklardan feragatin sözleşme anlamında etkili olabilmesi için uygun asgari güvenceleri de sunması gerektiğine karar verilmiştir.

¹⁰³⁵ Deweer v. Belçika, a.g.k., para 49, 50-54; İncoğlu, s.155.

dayanan, hukuka uygun ve kesin bir feragat olması gerekmektedir.

Adil yargılanma hakkından feragatin şartlarını sağlayan bir tahkim başvurusu yapılması, ilgili tahkim yargılamasında adil yargılanma hakkının öngördüğü bütün güvencelerden feragat edilmesi anlamına gelmemektedir¹⁰³⁷. Bu husus, *Suovaniemi ve Diğerleri v. Finlandiya* kararında açık olarak ifade edilmiştir¹⁰³⁸. Fakat, bugüne kadar herhangi bir kararda feragat edilebilen ve edilemeyen haklara ilişkin bir ayırım yapılmamıştır¹⁰³⁹. Doktrindeki çoğunluk görüş, tarafların tahkim yoluna başvurusu ile mahkemeye başvurma hakkı, aleni yargılanma hakkı ve makul sürede yargılanma hakkından feragat ettiği yönündedir¹⁰⁴⁰. AİHM içtihatlarında bir açıklık bulunmaması sebebiyle diğer güvenceler yönünden hangilerinin feragat edilemez olduğunu kesin olarak belirlenebilir olmasa da¹⁰⁴¹ doktrindeki çoğunluk görüş tarafsız ve bağımsız mahkeme önünde yargılanma hakkı ile hakkaniyete uygun yargılanma hakkının feragat edilemeyeceğini savunmaktadır¹⁰⁴². Kanaatimizce de, her ne kadar devlet yargılamasının hiyerarşisi dışında bir fonksiyon icra etse de bir yargılamanın önemli özelliklerini

---

¹⁰³⁶ Inceoğlu, s. 154; Tezcan, Erdem ve Sancaktar, s. 332; Grabenwarter, s. 132; Kaşıkara, s. 115.

¹⁰³⁷ Besson, s. 400; Juan Carlos Landrove, ‘European Convention of Human Rights’ Impact on Consensual Arbitration. AnE’ tat des Lieux of Strasbourg Case-Law and of a Problematic Swiss Feature’ in SA Besson, M Hottelier and F Werro (eds), Human Rights at the Center, chulthess, Zürich 2006, s. 82-83; Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 89; Wilhelmina Thomassen, Arbitration and the European Convention on Human Rights, General principles, CAS Bulletin, 2015/2, Lousanne, 2015, s. 37; Kayalı, s. 28-29; Vural Çelenk, s. 501.

¹⁰³⁸ Suovaniemi ve Diğerleri v. Finlandiya (K.K.), Başvuru No. 31737/96, (23.02.1999). Benzer yöndeki karar için bkz. X. v. Almanya, Başvuru No. 1197/61, 05.03.1962, para. 94-96; Albert ve Le Compte v. Belçika, Başvuru No. 7229/75, 7496/76, 10.02.1983, para. 35; Besson, s. 400.

¹⁰³⁹ Toms Krūmiņš, Arbitration and Human Rights, Approaches to Excluding the Annulment of Arbitral Awards and Their Compatibility with the ECHR, Springer, 2020, s. 54, 75.

¹⁰⁴⁰ Besson, s. 400; Landrove, s. 85, 90; Aktepe Artık, s. 80-81; Sarıöz Büyükalp, s. 138; Massimo M. Benedettelli, Human rights as a litigation tool in international arbitration: reflecting on the ECHR experience, Arbitration International, 31(4), 2015, s. 641, 646; Gemalmaz ‘Applicability, s. 49; Thomassen, s. 37; Krūmiņš, s. 74-75; Vural Çelenk, s. 501; Süheyla Balkar, “AİHM Kararları Işığında AİHS m. 6 ve Tahkim” Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Temmuz-Ağustos 2022, 17(209), s. 709; Cemile Demir Gökyayla, Tahkimde Adil Yargılanma Hakkı- Hukuki Dinlenilme Hakkı ve Kamu Düzeni, in Ziya Akıncı and Yasin Ekmen (eds), *Tahkimde Hukuki Dinlenilme Hakkı*, İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC) Yayınları, İstanbul, 2022, s. 79; Sezin Aktepe Artık, *Medeni Usul Hukukunda Hakem Kararlarının İptal Sebepleri (HMK m.439)*, On İki Levha, İstanbul, 2023, s. 350-351 (İptal Sebepleri).

¹⁰⁴¹ Besson, s. 401; Jaksic, s. 165; Lorna McGregor, “Alternative Dispute Resolution and Human Rights: Developing a Rights-Based Approach through the ECHR”, The European Journal of International Law, 26, 2015, s. 618; Akbulut, s. 110; Balkar, s. 709.

¹⁰⁴² Jaksic, Besson ve Kalpsüz eşit muamele görme hakkı, tarafsız ve bağımsız mahkeme önünde yargılanma hakkı ve hukuki dinlenilme hakkının feragat edilemeyen haklar olarak nitelendirirken Landrove, Benedettelli ve Krūmiņš ise tarafsız ve bağımsız mahkeme önünde yargılanma hakkı ile hukuki dinlenilme hakkını feragat edilemeyen haklar nitelendirmektedir. Bkz. Landrove, s. 86, 90; Besson, s. 399; Jaksic, s. 165-166; Turgut Kalpsüz, Türkiye’de Milletlerarası Tahkim, 2. Baskı, Yetkin, 2010, s. 142; Thomassen, s. 38; Benedettelli, s. 646; Krūmiņš, s. 72, 78-80.

içinde barındırması sebebiyle bir yargılamanın vazgeçilmez ilkeleri olan tarafsızlık ve bağımsızlık¹⁰⁴³ ile hakkaniyete uygun yargılanma hakkı tahkim yargılamaları için feragat edilemeyen haklardandır.

AIHM içtihatlarında feragat edilebilir haklara ilişkin bir kesinlik bulunmamasına karşın ihlalin gerçekleşmesi sonrası ilgili haktan vazgeçilmesine sebep olabilecek davranışların etkisi açıktır. Bu noktada, adil yargılanma hakkının öngördüğü bir güvencenin ihlali sonrasında başvurunun yargılama sürecinde veya sonrasındaki süreçte ihlale istinaden gerekli başvuruları yapmaması da feragat etkisi doğurmaktadır¹⁰⁴⁴. Örneğin, *Mutu ve Pechstein v. İsviçre* kararında başvurunun hakemlerin tarafsızlığına ve bağımsızlığının ihlaline ilişkin tahkim yargılamasında ve sonrasında gerekli başvuruları yapmış olması sebebiyle başvurunun söz konusu güvenceden açık olarak feragat etmediği kanaatine varılmıştır¹⁰⁴⁵. Bir diğer örnekte ise *Suovaniemi ve Diğerleri v. Finlandiya* kararında ise başvurunun hakemlerden birinin tarafsızlığından duyduğu şüpheler üzerine Fin Tahkim Kanununun kendisine tanıdığı başvuruları yapmamış olması, hakem olarak atanmasını onaylamaları sebebiyle ilgili güvence yönünden feragat edildiğine karar verilmiştir¹⁰⁴⁶. Son örnekte ise *Beg S.P.A. v. İtalya* kararında tahkim kurullarında hakemlere negatif ifşa (tarafarla kendisi arasında tarafsızlık ve bağımsızlığını tehlikeye düşürecek bir ilişkinin olmadığı) yükümlülüğü getirilmemesi ve başvuranın hakem ile karşı taraf arasındaki ilişkiyi öğrendikten sonra gerekli itirazını kararın devlet mahkemelerince denetlendiği her aşamada yapmış olması sebebiyle bu konuda kesin bir feragatin olmadığına karar vermiştir¹⁰⁴⁷.

AIHM'in hâlihazırdaki uygulamasında tahkime başvurulması üzerine hangi haktan feragat edildiğine ilişkin açık bir ayrım ve yerleşmiş bir uygulama bulunmamaktadır¹⁰⁴⁸ ve AIHM'in bugüne kadarki içtihatlarında feragat etkisi doğuracak feragatin açıklığı ve kesinliği incelemesini öne alarak bu sorunun etrafından dolaşmakta veya ötelemektedir.

Adil yargılanma hakkından güvencelerinden feragat edilmesinin sonucunda, başvuru söz konusu ihlale ilişkin olarak AIHM'e bireysel başvuru hakkının yitirmektir¹⁰⁴⁹. Bu durumda, hakem

¹⁰⁴³ Kayalı, s. 27, 31; Süheyla Balkar Bozkurt, Milletlerarası Ticari Tahkimde Hakemlerin Bağımsızlığı Yükümlülüğü, On İki Levha, 2016, s. 7-8; H. Akif Karaca, "Milletlerarası Tahkimde Hakemin Reddi Sebebi Olarak Hakemin Tarafsızlığını ve Bağımsızlığını Ortadan Kaldıran Haller", MÜHF – HAD, 21(1) s. 205, 206; Krümiņš, s. 55.

¹⁰⁴⁴ Benedettelli, s. 646; Krümiņš, s. 72.

¹⁰⁴⁵ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 122.

¹⁰⁴⁶ Suovaniemi ve Diğerleri v. Finlandiya (K.K.), a.g.k.

¹⁰⁴⁷ Beg S.P.A v. İtalya, a.g.k., para. 143.

¹⁰⁴⁸ Krümiņš, s. 57.

¹⁰⁴⁹ Pfeifer ve Plank v. Avusturya, a.g.k., para. 37; Tabbane v. İsviçre, a.g.k., para. 27; Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 96.

heyetlerinin feragat edilen güvencelerle bağı olup olmadığı ise hakem heyetlerinin adil yargılanma hakkıyla veya bu kapsamda ele alınan haklar ve düzenlemelere bağılılığı ise ilgili ülkenin iç hukuku ve taraf olduğu uluslararası sözleşmeler uyarınca değerlendirilecektir¹⁰⁵⁰. Ancak geçerli bir feragatin varlığı için ilgili hak yönünden asgari güvencenin sağlanmış olması şart koşulmuş olması sebebiyle iç hukuka bağı olmaksızın hakem heyetlerinin anılan asgari düzeyde feragat edilmiş sayılan hakkın öngördüğü güvenceleri sağlaması gerekecektir. Ne var ki, AİHM içtihatlarında söz konusu asgari güvenceye ilişkin herhangi bir ilke veya kriter geliştirilmemiştir. Bu noktada, ilgili hak için asgari güvencenin düzeyi ilgili hakkın önemine göre belirlenmesi gerekliliğinden¹⁰⁵¹ hareketle her bir hak birbirinden bağımsız ele alınarak¹⁰⁵² ilgili hak yönünden asgari güvencenin sınırı, düzeyi, neler olması gerektiği ilgili güvence ile ulaşılmak istenen amaç esas alınarak belirlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Adil yargılanma hakkından veya bazı güvencelerinden geçerli bir feragatin bulunmaması halinde ise ilgili tahkim yargılamasında gerçekleşen adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına istinaden AİHM'e bireysel başvuru yapılabilecektir¹⁰⁵³. Bu ihtimalde, adil yargılanma hakkının öngördüğü güvenceler uygun düştüğü ölçüde sağlanmalıdır¹⁰⁵⁴.

Tahkim yargılamasına başvuru üzerine feragat edildiği kabul edilen hakların başında mahkemeye başvuru hakkı gelmektedir. Bu doğrultuda, feragatin şartlarını sağlayan ihtiyari tahkime başvurulması nedeniyle yerel mahkemelerin vereceği ret kararları adil yargılanma hakkını ihlal etmeyecektir¹⁰⁵⁵. Bunun yanında, söz konusu feragatin, mahkemeye başvuru hakkının kapsamı içinde değerlendirilen yargılama yürütülmesine ilişkin diğer güvencelerden feragat anlamına gelmemesi gerektiği kanaatindeyiz. Örneğin tahkim yargılaması neticesinde verilen kararların icrası da mahkemeye başvuru hakkının kapsamı içinde değerlendirilmektedir¹⁰⁵⁶. Bu sebeple, hakem kararının icrasına ilişkin işlemlerinin yerine getirilmesinin reddedilmesi¹⁰⁵⁷ veya fiilen uygulanmaması halinde

---

¹⁰⁵⁰ Besson, s. 402.

¹⁰⁵¹ Pfeifer ve Plank v. Avusturya, a.g.k., para. 37; Tabbane v. İsviçre, a.g.k., para 27; Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 96; Beg S.P.A v. İtalya, a.g.k., para. 127.

¹⁰⁵² Krūmiņš, s. 87.

¹⁰⁵³ Beg S.P.A v. İtalya, a.g.k., para. 143.

¹⁰⁵⁴ Bramelid ve Malmström v. İsveç, a.g.k., para. 14-16; Samuel, s. 421; Besson, s. 398; Akbulut, s. 107.

¹⁰⁵⁵ Guide, s. 32; Suda v. Çek Cumhuriyeti, a.g.k., para. 48; Eiffage S.A. ve Diğerleri v. İsviçre, Başvuru No. 1742/05, 15.09.2009; Tabbane v. İsviçre, a.g.k., para. 27; R. v. İsviçre, Başvuru No. 10881/84, 4 Mart 1987 (Komisyon Kararı); Transportes Fluviais do Sado S.A. v. Portekiz (dec.), Başvuru No. 35943/02, 16 Aralık 2003; Çayan, s. 61; Besson, s. 400.

¹⁰⁵⁶ Hornsby v. Yunanistan, Başvuru No. 18357/91, 19 Mart 1997, para. 40; İncoğlu, s. 151; Grabenwarter, s. 133; Erdoğan, s. 84; Kaşıkara, s. 118.

¹⁰⁵⁷ Gölcüklü, Gözübüyük and Saygılı, s. 274; İncoğlu, s. 152-153.

mahkemeye başvurma hakkı ihlal edilebilecektir¹⁰⁵⁸.

Her ne kadar bu konuda bugüne kadar AİHM kararı olmasa da tahkim yoluna başvurunun kararlaştırılmasında geçerli olan esaslar, milletlerarası yetki anlaşmaları ile belirli bir âkit devlet mahkemelerinin yetkili kılınmasında veya yetkisinin kaldırılmasında da dikkate alınmalıdır. Bu ihtimalde de geçerli bir yetki anlaşmasının varlığı halinde, tarafların âkit devlet sınırlar içinde mahkemeye başvurma hakkından feragat ettikleri kabul edilmelidir¹⁰⁵⁹.

---

¹⁰⁵⁸ İncoğlu, s. 153.

¹⁰⁵⁹ Arslan, s. 392. Konu hakkındaki detaylı değerlendirme için bkz. Arslan, s. 391 vd.; Sarıöz Büyükalp, s. 405-420. Sarıöz Büyükalp'e göre, milletlerarası yetki sözleşmesi ile yetkilendirilen yabancı devlet mahkemesinin adil yargılama yapamayacağının sonradan tespiti edilmesi halinde ise söz konusu sözleşmenin bir feragat anlamına gelmeyeceği ve Türk mahkemelerinin yetkisinin doğabilecektir. Bkz. Sarıöz Büyükalp, s. 411. Nomer'e göre ise taraflar, milletlerarası yetki sözleşmesi düzenlenmesi esnasında yetkilendirdikleri devlet mahkemesinin adil yargılanmanın gereklerini sağlamadığını bilmeleri halinde ise bir feragatten söz edilemeyecektir. Bkz. Ergin Nomer, Devletler Hususi Hukuku, 22. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2017, s.494. Benzer şekilde, Demir Gökyayla'ya göre yabancı bir mahkemenin yetkilendirilmiş olmasına rağmen Türk mahkemelerinde dava açılması hâlinde, davacının yabancı mahkemede bağımsız ve tarafsız yargılanmayacağına ilişkin haklı şüphelerin olması halinde Türk mahkemesinin yetkisizlik kararı vermesi, adil yargılanma hakkının ihlaline neden olacaktır. Bkz. Cemile Demir Gökyayla, Seçilen Mahkemede Adil Yargılama Yapıl(A)mayacağı Şüphesi Yetki Anlaşmasının Geçerliliğini Etkiler Mi?, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 13, Sayı: 2, 2011, (Basım Yılı: 2013), s. 59.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SPOR TAHKİM MAHKEMESİ, TFF TAHKİM KURULU VE GSB TAHKİM KURULUNUN YÜRÜTTÜĞÜ YARGILAMALARIN ADİL YARGILANMA HAKKININ KURUMSAL GEREKLİLİKLERİNE UYGUNLUĞUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

I. Spor Tahkim Mahkemesince Yürütülen Yargılamaların Adil Yargılanma Hakkının Kurumsal Gerekliliklerine Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Spor Tahkim Mahkemesi ("CAS"), sporla ilgili kuruluşlardan bağımsız bir yapıya sahip olup, spor hukukuyla ilgili uyuşmazlıkların çözümünde tahkim ve arabuluculuk yöntemlerini kullanarak hizmet veren, İsviçre'nin Lozan merkezli bir tahkim kurumudur. Bu kurum, spor uyuşmazlıklarını, özel olarak hazırladığı kurallar çerçevesinde, her bir uyuşmazlık için özel olarak oluşturulan heyetler aracılığıyla çözüme ulaştırmaktadır. Gelen başvuruya bağlı olarak, CAS kurumsal tahkim merkezi¹⁰⁶⁰ veya sportif uyuşmazlık çözüm merci olarak hareket etmektedir. Bu doğrultuda, uluslararası niteliği haiz spor uyuşmazlıklarının çözüm süreçlerinde, yargısal bir role sahip olup bu doğrultuda önemli bir işlev üstlenmektedir.

Spor Tahkim Mahkemesi, geleneksel mahkeme yapısından farklı olmasına karşın, uluslararası spor uyuşmazlıklarının çözümünde tekel konumuna sahip olması ve kararlarının taraflar için bağlayıcı nitelikte olmasıyla dikkat çekmektedir. Bu kurum, İsviçre hukukuna tabi olarak tahkim yargılaması gerçekleştiren bir tahkim merkezi olarak faaliyet göstermektedir. Özellikle, sporcuların uyuşmazlıkların çözümü için CAS'a başvuruyu öngören düzenlemeleri imzalamalarının zorunlu tutulması ya da şart koşulması, kurumun adil yargılanma hakkıyla olan ilişkisine dair tartışmaları sürekli olarak gündemde tutmaktadır. Bu durum, kurumun rolü ve işleyişi hakkında süregelen tartışmaları da beraberinde getirmektedir. İsviçre Federal Mahkemesi, CAS kararlarına karşı yapılan başvuruları hakem kararlarının iptali bağlamında ele almaktadır. Bu yargılamada, adil yargılama hakkının ihlalinin bir iptal sebebi olarak dikkate alınmaması nedeniyle, söz konusu hak ihlali iddiaları İsviçre MÖHFK m. 190/2-d,e uyarınca hukuki dinlenilme hakkının ihlali ve hakem kararının kamu düzenine aykırılığı açısından incelemektedir. Federal Mahkeme, adil yargılanma hakkı ihlali iddialarını değerlendirirken, AİHS'i ve AİHM içtihadını dikkate almaktadır¹⁰⁶¹. İsviçre Federal

¹⁰⁶⁰ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 163.

¹⁰⁶¹ Michael Geistlinger, Stephan Gappmaier, "Some Thoughts on the Role of the European Convention

Mahkemesi'nin bu konuda önde gelen kararlarından biri, **Gundel** kararıdır. Bu kararda, İsviçre Federal Mahkemesi, CAS'ın Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin taraf olduğu uyuşmazlıklarda bağımsızlığına ilişkin tereddütlerini ve endişelerini dile getirmiştir. Mahkeme, CAS ve UOK arasındaki ilişkiyi, bir federasyon ile organı arasındaki ilişkiye benzetmiş ve bu durumun bir reform gerektirdiğini belirtmiştir. Bu çağrıya yanıt olarak, 1994 yılında CAS'ın yapısında, onun tarafsızlığını ve bağımsızlığını güvence altına almaya yönelik önemli reformlar gerçekleştirilmiştir.

AİHM, tahkim yargılaması yürüten mercilerin kararlarına karşı adil yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan bireysel başvuruları, zorunlu ve ihtiyari tahkim yargılaması olmasına göre ikili kategoriye ayırarak değerlendirmektedir. AİHM, CAS kararlarına yönelik adil yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurular üzerine verdiği kararında da benzer ayrımı esas almıştır¹⁰⁶². Bu çalışma, AİHM tarafından benimsenen zorunlu ve ihtiyari tahkim yargılamaları arasındaki ayrımı, bu ayrıma dayalı değerlendirmelerde esas aldığı kriterleri, CAS yargılamalarında adil yargılanma hakkının ihlaline yönelik uygulamada ve doktrindeki eleştiri ve önerileri kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Bunun yanı sıra, CAS ve CAS hakem heyetlerinin AİHS m. 6 anlamında mahkeme niteliğine sahip olup olmadığı, çözüme kavuşturmakla görevli ve yetkili oldukları uyuşmazlıkların AİHS m. 6 kapsamında olup olmadığı ve sonuç olarak CAS hakem heyetlerinin adil yargılanma hakkı ile bağlı olduğunun kabul edilmesi durumunda, CAS düzenlemelerinin adil yargılanma hakkının öngördüğü kurumsal gerekliliklerden olan mahkemelerin yasayla kurulması ilkesi, mahkemenin tarafsızlığı ve bağımsızlığı ilkesi ile mahkemeye başvuru hakkı, aleni yargılanma hakkı ve makul sürede yargılanma hakkına uygunluğu da incelenecektir. CAS hakem heyetlerinin ceza yargılaması yürütmemesi ve yargılamaların hukuk davası niteliği taşıması nedeniyle, adil yargılanma hakkının medeni yargılamalara özgü temel güvenceleri (AİHS m. 6/1) kapsamında bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Bu doğrultuda, CAS hakem heyetlerinin kararlarının, AİHS'nin adil yargılanma hakkı ilkesine uygunluğu, mahkemeye erişim hakkı, mahkemenin yasal olarak kurulması, tarafsızlık ve bağımsızlık ilkeleri, aleni yargılanma hakkı ve makul sürede yargılanma hakkı gibi temel güvenceler açısından incelenmiştir. Bu inceleme, CAS'ın yargısal işlevlerini ve bu işlevlerin AİHS'nin kurumsal gereklilikleriyle uyumlu olup olmadığını belirlemeyi amaçlamaktadır.

Adil yargılanma hakkı kapsamında CAS'ın tarafsız ve bağımsız olmadığı iddiası, ilk olarak 2003 yılında iki Rus kros sporcusu, Lazutina ve Danilova'nın AİHM başvurusunda ileri sürülmüştür.

---

on Human Rights in the Jurisprudence of the Court of Arbitration for Sport," Yearbook on International Arbitration 3 (2013), s. 309.

¹⁰⁶² Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 115.

Fakat, başvuruçuların başvuruyu devam ettirmek istememeleri sebebiyle bu iddialar hakkında bir AİHM tarafından değerlendirme yapılamamıştır¹⁰⁶³. Bu durum, CAS'ın adil yargılanma ilkelerine uygunluğu konusundaki tartışmaların belirli bir süre çözümsüz kalmasına neden olmuştur. CAS'ın ve CAS hakem heyetlerinin adil yargılanma hakkıyla bağlı olup olmadığı ve bağlı olması halinde CAS düzenlemelerinin AİHS'in ve AİHM içtihatlarının aradığı şartları sağlayıp sağlamadığına yönelik tartışmalar öğreti ve uygulamada önemli yer tutmuştur. AİHM bu iddiaları ilk kez **Mutu ve Pechstein v. İsviçre** davasında detaylı bir şekilde ele almıştır. Bu karar, CAS'ın AİHS'in adil yargılanma hakkı hükmüne ve AİHM içtihatlarına uygunluğunu değerlendiren kritik bir dönüm noktasıdır. Karara konu olan başvurularda, CAS hakem heyetlerinin tarafsızlık ve bağımsızlık eksikliği ile aleni yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiaları incelenmiştir. İlgili kararda ve bu kararı izleyen diğer kararlarda yapılan değerlendirmeler, bu çalışmamızda ele alınacaktır. Bunun yanı sıra, **Mutu ve Pechstein v. İsviçre** kararından sonraki bir tarihli karar olması ve benzer konulardaki uyuşmazlıkları çözen TFF Tahkim Kurulu'nun tarafsızlığı ve bağımsızlığına ilişkin AİHM kararları da bu çalışmamızda rehberlik edecektir.

A. Adil Yargılanma Hakkının Koruma Alanı Bakımından Değerlendirme

Adil yargılanma hakkının koruma alanı, medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıklar ve cezai alanda kişilere yöneltilen suç isnatlarıyla sınırlıdır. Bu sebeple, CAS tarafından yürütülen yargılamalarda adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla AİHM'e başvurulabilmesi için söz konusu yargılama konusu uyuşmazlıkların bu sınırlamalar dahilinde olması zorunludur.

AİHM, medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyuşmazlıklarda adil yargılanma hakkının koruma alanını belirlerken üç temel şartı bir arada aramaktadır; a) Uyuşmazlığın konusu hak ve yükümlülüğün medeni niteliğe sahip olması, b) Söz konusu hak ve yükümlülüğün iç hukukta tanınıyor olması, c) Uyuşmazlığın karara bağlanmasının söz konusu hak ve yükümlülük bakımından kesin sonuç doğurması¹⁰⁶⁴. Bu doğrultuda, CAS kararlarına konu uyuşmazlıkların öncelikle bu üç şartı sağlayıp sağlamadığı incelenecektir.

CAS'ın konu yönünden yetki alanı (çözüme kavuşturmakla yetkili olduğu uyuşmazlıklar) CAS Kodu'nun 27. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre, taraflar arasında anlaşma sağlanması halinde sporla ilgili uyuşmazlıklar için CAS'a başvurabilirler (*m. R27/1*). Hükümün devamında ise örnekseme yoluyla bazı uyuşmazlık türleri sıralanmıştır. Belirtilen uyuşmazlıklar şunları içerir: sporla ilgili ilke meseleleri, sporun uygulanması veya geliştirilmesiyle ilgili maddi ve diğer menfaatleri

¹⁰⁶³ Lazutina and Danilova v. İsviçre, Başvuru No: 38250/03, 03.07.2008.

¹⁰⁶⁴ Bkz. İkinci Bölüm I.B.1.

kapsayan ve sporla doğrudan ilişkili ve bağlantılı herhangi bir faaliyet veya konuyu içeren uyuşmazlıklar (m. R27/2).

CAS bünyesinde yürütülen iki çeşit yargılama bulunmaktadır. Bu yargılamalardan birincisi olan ilk derece tahkim yargılaması, taraflar arasındaki sözleşmesel uyuşmazlıklarla ilgilidir ve birçok yönden ticari tahkim yargılamasına benzer niteliklere sahiptir. Örneğin; 2021 yılında CAS'a yapılan 943 başvurudan 124'ü genel sözleşmesel uyuşmazlıklar, 78'i futboldaki transfer işlemlerinden doğan uyuşmazlıklar, 365'i iş sözleşmesiyle bağlantılı uyuşmazlıklar, 39'u futboldaki yetiştirme tazminatına ilişkin uyuşmazlıklar, 13'ü futbolda dayanışma tazminatına ilişkin uyuşmazlıklar, 46'sı sporun yönetimine ilişkin uyuşmazlıklar, 209'u disiplin uyuşmazlıkları, 49'u müsabakalara katılıma ilişkin uyuşmazlıklar ve 20'si diğer uyuşmazlıklar şeklindedir. Bunun yanı sıra, 209 disiplin uyuşmazlığı başvurusu içinde 12'si etikle ilgili, 13'ü şikeyle alakalı, 35'i futboldaki vadesi geçmiş borçlarla ilgili, 86'sı doping ile ilgili ve 63'ü diğer çeşitli disiplin uyuşmazlıklarına ilişkindir¹⁰⁶⁵. 2022 yılında CAS'a yapılan 830 başvurunun detayları ise şu şekildedir: 133'ü genel sözleşmesel uyuşmazlıklar, 37'si futboldaki transfer işlemlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar, 314'ü iş sözleşmesiyle ilişkili uyuşmazlıklar, 14'ü futboldaki antrenman tazminatıyla ilgili uyuşmazlıklar, 4'ü futbolda dayanışma tazminatına ilişkin uyuşmazlıklar, 38'i spor yönetimiyle alakalı uyuşmazlıklar, 164'ü disiplin uyuşmazlıkları, 63'ü müsabakalara katılım ile ilgili uyuşmazlıklar ve 63'ü diğer çeşitli uyuşmazlıklardır. 164 disiplin uyuşmazlığı içinde ise 9'u etikle alakalı, 6'sı şikeyle ilgili, 18'i futboldaki vadesi geçmiş borçlarla ilgili, 73'ü doping ile ilgili ve 58'i diğer çeşitli disiplin uyuşmazlıklarına ilişkindir¹⁰⁶⁶.

CAS'ın yetki alanına giren spor uyuşmazlıkları genellikle uyuşmazlığın konusu olan hak ve yükümlülüğün medeni niteliğe sahip olma şartını sağlamaktadır. Bu durum, uyuşmazlık taraflarının çoğunlukla sporcular, antrenörler, kulüpler, kulüp yöneticileri, menajerler ile federasyonlar, ulusal olimpiyat komiteleri veya Uluslararası Olimpiyat Komitesi gibi sporun aktörleri olmasından kaynaklanmaktadır. Bu kişilerin çoğunun özel hukuk kişisi olması ve özel hukuk kişisi olmayan kamu tüzel kişileri açısından ise taraflar arasındaki hak ve yükümlülüklerin özel hukuka tabi olması, adil yargılanma hakkının koruma alanı şartının sağlanmasına katkıda bulunmaktadır¹⁰⁶⁷. Bu doğrultuda

¹⁰⁶⁵ INTERNATIONAL COUNCIL OF ARBITRATION FOR SPORT (ICAS) 2021 Annual Report and Financial Statements, October 2022, s. 19. https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/ICAS_Annual_Report_Financial_Statements_2021.pdf (Erişim Tarihi:04.06.2023).

¹⁰⁶⁶ INTERNATIONAL COUNCIL OF ARBITRATION FOR SPORT (ICAS) 2022 Annual Report and Financial Statements, July 2023, s. 18-19. https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/ICAS_Annual_Report_2022..pdf (Erişim Tarihi:09.09.2023)

¹⁰⁶⁷ Gözübüyük, Gölçüklü ve Saygılı, s. 265; İnceoğlu, s. 14.

kulüpler arası sporcu transfer sözleşmesine aykırılıktan kaynaklanan uyuşmazlıklar¹⁰⁶⁸, kulüp ile sporcu arasındaki sözleşmeye aykırılıktan doğan uyuşmazlıklar¹⁰⁶⁹, sporcunun doping ihlali sebebiyle spor müsabakasına katılamamasından doğan uyuşmazlıklar¹⁰⁷⁰, sporcunun profesyonel spor yapmaktan men edilmesi sonucu ortaya çıkan uyuşmazlıklar¹⁰⁷¹, basında yapılan açıklamalar ve sosyal medyada yayınlanan veya paylaşılan mesajlar sebebiyle spor federasyonu tarafından verilen sportif ve para cezalarından doğan uyuşmazlıklar¹⁰⁷², sporcusunun müsabakalara katılmaması sebebiyle kulüplerin uğradığı gelir kaybı¹⁰⁷³ ve hakemin görev yaptığı kademenin düşürülmesi¹⁰⁷⁴ gibi durumlar, adil yargılanma hakkının koruma alanı içinde değerlendirilmiştir.

Spor uyuşmazlıkları bağlamında ele alınması gereken önemli bir konu, disiplin uyuşmazlıklarıdır. Disiplin uyuşmazlıkları, sportif yargı mercilerince yürütülen yargılamaların önemli bir kısmını oluşturmaktadır. CAS temyiz tahkim yargılamalarının büyük çoğunluğu uluslararası federasyonlar, olimpiyat komiteleri ve diğer sportif kuruluşların disiplin uyuşmazlıklarına ilişkin kararlarına karşı yapılan itirazlardan oluşmaktadır. Spor kuruluşlarını ilgili spor dalının meslek kuruluşu olarak nitelendirdiğimizde, bu kuruluşların temel görevi ilgili spor dalındaki disiplin uyuşmazlıklarını çözmektir. AİHM de benzer bir yaklaşım sergileyerek, bir mesleği icra etme veya sürdürme hakkını ilgilendiren disiplin yargılamalarını medeni haklar kapsamında değerlendirmektedir¹⁰⁷⁵. Bu çerçevede, süreli veya süresiz müsabakalardan men cezası, para cezası, ödüllerin geri alınması, küme düşürme, alt kategoriye gönderme gibi çeşitli disiplin kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklar, medeni haklara ilişkin uyuşmazlıklar olarak değerlendirilmektedir.

İkinci şart kapsamında, medeni hak ve yükümlülüğün iç hukukta tanınan bir hak ve yükümlülük olup olmadığının belirlenmesi sürecinde, ulusal hukuk düzenlemelerinin yanı sıra spora özgü düzenlemeler de dikkate alınmalıdır. Sporun kendine has yapısı göz önünde bulundurulduğunda, bir spor dalındaki hak ve yükümlülüklerin belirlenmesinde ilgili spor dalını yöneten sportif

¹⁰⁶⁸ FC Mrebebi v. Gürcistan, Başvuru no. 38736/04, 30.01.2008

¹⁰⁶⁹ Kolgu v. Türkiye, Başvuru No. 2935/07, 27.08.2013; Mutu ve Pechstein v. İsviçre, Başvuru No. 40575/10 ve No. 67474/10, 02.10.2018; Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, Başvuru No. 30226/10, 17880/11, 17887/11, 17891/11 ve 5506/16, 28.01.2020, para. 159.

¹⁰⁷⁰ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 58.

¹⁰⁷¹ Baker v. İsviçre, Başvuru No. 7198/07, 3.09.2019, para. 27

¹⁰⁷² Sedat Doğan v. Türkiye, Başvuru No. 48909/14, 18.05.2021, para. 20-21; Naki ve Amed Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Türkiye, Başvuru No. 48924/16, 18 Mayıs 2021, para. 19; İbrahim Tokmak v. Türkiye, Başvuru No. 54540/16, 18 Mayıs 2021, para. 13-14; Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye, Başvuru No. 2006/13 ve 10857/13, 15.06.2021.

¹⁰⁷³ Naki ve Amed Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Türkiye, a.g.k., para. 19.

¹⁰⁷⁴ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 160.

¹⁰⁷⁵ Le Compte, Van Leuven ve De Meyere v. Belçika, a.g.k., para. 45; Diennet v. Fransa, a.g.k. para. 11; Sedat Doğan v. Türkiye, a.g.k., para. 21; Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye, a.g.k., para. 29.

kuruluşların rolü ön plana çıkmaktadır. Örneğin, *Mediation Berti Sports v. Türkiye* kararında Türkiye Futbol Federasyonu talimatlarına göre menajerlik yapabilecek kişilerin sadece gerçek kişilerle sınırlı olması ve başvuranın tüzel kişi olması nedeniyle, tüzel kişilere ilgili hak tanınmamış ve bu sebeple başvuru kabul edilemez bulunmuştur¹⁰⁷⁶. *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında, amatör futbolculara kural olarak ücret ödenmediği ve bu nedenle müsabakalara katılmaktan men edilmelerinin bu kişiler için bir medeni hak kaybına yol açmayacağı sonucuna varılmıştır. Bu gerekçeyle, söz konusu uyuşmazlığın medeni bir hakka ilişkin olmadığına karar verilmiştir¹⁰⁷⁷.

CAS'a yapılan başvurularda, uyuşmazlık konusu medeni hak ve yükümlülüğün iç hukukta tanınan bir hak ve yükümlülük olup olmadığının tespit edilmesinde, CAS'ın yürüttüğü tahkim yargılamalarının niteliği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu çerçevede, ilk derece tahkim yargılamalarında uyuşmazlığın esasının tabi olduğu hukukun, temyiz tahkim yargılaması için ise ilgili sportif kuruluşun merkezinin bulunduğu ülke hukukunun (kuruluş yeri)¹⁰⁷⁸ ve bu kuruluşun kurallarının dikkate alınması gerekmektedir.

CAS, yürüttüğü tahkim yargılamalarında ilgili hak ve yükümlülükler açısından kesin sonuçlar doğurması, üçüncü şart kapsamında ele alınmalıdır. Bu yargılamalarda tahkim yeri olarak belirlenen İsviçre'nin Lozan şehri, CAS'ın (hakem heyetlerinin) yargılama yetkisini İsviçre hukukundan aldığı bir göstergesidir. Bu durum, yargılamaların İsviçre hukukuna tabi olmasını sağlar. İsviçre hukuku ve İsviçre Federal Mahkemesi kararlarına göre CAS, gerçek anlamda bir tahkim kurulu olarak işlev göstermektedir¹⁰⁷⁹. CAS hakem kararları ise taraflar için bağlayıcı ve kesin niteliktedir (*CAS Kodu m. R46/2, m. R54/4*). Bu kararlarına karşı yalnızca İsviçre Federal Mahkemesi'nde İsviçre MÖHFK m. 190, 191 uyarınca hakem kararlarının iptali davası açılabilmektedir. Dolayısıyla, CAS hakem heyetlerinin verdiği kararlarının kesin ve bağlayıcı oluşu, yetki ve görev alanına giren konularda ulaştığı sonuçların kesinliğini ifade etmektedir.

CAS'ın konu yönünden yargı yetkisi, medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyuşmazlıklarla sınırlıdır ve suç isnatları bu kapsamın dışında kalmaktadır. Suç isnatlarına ilişkin olarak, birçok ülkede olduğu gibi, ceza yargılamalarını yürütmekle yetkili olan merciler, ceza mahkemeleridir. Sportif uyuşmazlık çözüm mercileri bu tür konularda ne yetkili ne de görevlidir. Disiplin cezaları ile suç

¹⁰⁷⁶ *Mediation Berti Sports v. Türkiye* (K.K.), Başvuru no. 63859/12, 12.05.2012, para. 56.

¹⁰⁷⁷ *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye*, a.g.k., para. 151.

¹⁰⁷⁸ Birçok uluslararası sportif kuruluşun İsviçre merkezli olması sebebiyle çoğunlukla İsviçre hukukunun esas alınması muhtemeldir.

¹⁰⁷⁹ First Civil Law Court of the Swiss Federal Tribunal, 4A_260/2017, Judgment of February 20, 2018. <https://www.swissarbitrationdecisions.com/sites/default/files/20%20f%C3%A9vri%C3%A9%202018%204A%20260%202017.pdf> (Erişim Tarihi: 09.09.2023).

isnadı arasındaki yakın ilişki, bu iki kavramın aynı fiille ilgili olmalarından kaynaklanmaktadır. Bir fiilin hem disiplin cezasını gerektirebilmesi hem de ceza yargılamasına konu edilebilmesi mümkündür. Bu durumda, bir fiilin ceza veya disiplin mevzuatına aykırılığının değerlendirilmesi birbirinden bağımsız bir şekilde gerçekleştirilmektedir. AİHM kararlarına göre, bir mesleğin ifasıyla ilgili, profesyonel sporun icrası da dâhil olmak üzere, disiplin cezaları temelde medeni haklar kapsamında değerlendirilmektedir¹⁰⁸⁰; ancak belirli şartların olduğu durumlarda, bu tür disiplin aykırılıkları suç isnadı olarak da ele alması muhtemeldir. Örneğin; AİHM, *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* davasında, AİHM müsabaka sonucunu haksız şekilde manipüle etmekten suçlu bulunan üç amatör futbolcuya verilen bir yıl müsabakalardan men cezasını suç isnatları için başvuru olan *Engels* kriterleri çerçevesinde değerlendirilmiştir¹⁰⁸¹. Mahkeme, o dönemde yürürlükte olan mevzuata göre eylemlerin yalnızca disiplin cezasını gerektirdiğine ve en fazla üç yıl süreyle hak mahrumiyeti cezası verilebileceğine işaret ederek, bu durumun suç isnadı kapsamına girmediğine karar vermiştir¹⁰⁸².

Sonuç olarak, CAS tarafından yürütülen tahkim yargılamalarının konusu olan spor uyuşmazlıklarının, çoğunlukla medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin olması nedeniyle, CAS yargılamalarda adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla AİHM'e başvurulması mümkündür.

B. Mahkeme Niteliğini Haiz Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

Adil yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla AİHM'e bireysel başvuru yapılabilmesi için başvuru yapılan merciinin AİHS'in 6. maddesi bakımından mahkeme niteliğine sahip olması gerekmektedir.

AİHM, bir merciin AİHS'in 6. maddesi anlamında mahkeme olup olmadığını belirlerken mahkeme kavramını özerk bir şekilde yorumlamakta ve merciin âkit devletin yargı sistemi içindeki konumuna bağlı kalmamaktadır. Değerlendirmede, bir merciin mahkeme niteliğinde olup olmadığının belirlenmesinde esas alınan husus, merciin yargısal işlevidir. Bu doğrultuda, AİHM'in yıllar içinde oluşturduğu içtihatlarına göre, bir merciinin mahkeme olarak değerlendirilebilmesi için üç temel şartın bir arada bulunması gerekmektedir: merciin yetki ve görev alanına giren konularda hukuk kurallarına dayanarak ve belirlenmiş bir usule uygun şekilde bağlayıcı karar vermesi, merciin bağımsızlık (özellikle yürütmeye karşı), tarafsızlık, üyelerinin görev süreleri gibi birtakım niteliklere sahip olması ve merciin üyelerinin liyakat esasına göre seçilmiş olması¹⁰⁸³.

Mahkeme niteliğinin belirlenmesinde aranan ilk temel şart, yani yetki ve görev alanına giren

¹⁰⁸⁰ Albert ve Le Compte v. Belçika, Başvuru No. 7299/75 vd. 10 Şubat 1983, para. 30.

¹⁰⁸¹ Engels kriterleri hakkında detaylı değerlendirme için bkz. İkinci Bölüm I.B.2.

¹⁰⁸² Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 154.

¹⁰⁸³ Bkz. İkinci Bölüm II.B.1.

konularda hukuk kurallarına dayanarak ve önceden belirlenmiş bir usule uygun şekilde bağlayıcı kararlar verebilmesi, CAS'ın mahkeme niteliğine sahip olup olmadığının değerlendirilmesi için kritik öneme sahiptir. Bu değerlendirmeyi yapabilmek için CAS'ın genel yapısının ve yargılama usullerinin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir.

CAS'ın tüzel kişiliğe sahip olmaması ve bünyesinde bulunduğu Uluslararası Spor Tahkim Konseyi'nin (ICAS, "Konsey") İsviçre'de kurulmuş bir vakıf olması, CAS'ın İsviçre yargı teşkilatı içerisinde bir devlet mahkemesi veya İsviçre Kamu Hukuku'nun diğer kurumlarından biri olarak konumlandırılmayacağını göstermektedir. CAS hakem kararları, İsviçre hukuku çerçevesinde bir kurumsal tahkim merkezi olarak faaliyet göstermekte¹⁰⁸⁴ ve İsviçre Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu'nun 190 ve 191. maddelerinde sayılan sınırlı durumlar ile İsviçre Federal Medesi Usul Kanunu'nun 393. maddesinde sayılan sınırlı durumlar uyarınca İsviçre Federal Mahkemesinin denetimine tabi tutulmaktadır. İsviçre yargı sistemi içinde bir yeri bulunmamasına rağmen, uluslararası spor müsabakalarını düzenleme yetkisine sahip sportif kuruluşların düzenlemeleri çerçevesinde CAS'a verilen yetkiler sayesinde spor uyuşmazlıklarının çözümünde yargısal bir işlev yerine getirmektedir.

CAS, temel olarak iki çeşit tahkim yargılaması yürütmektedir. İlk tür, ilk derece tahkim yargılamasıdır. Bu yargılama türünde, CAS'ın yargı yetkisi, taraflar arasında ortaya çıkmış veya çıkacak uyuşmazlığın çözümünde CAS'ın yetkili olduğu kararlaştırılan bir sözleşme veya tahkim şartı veyahut bu yönde hüküm içeren bir talimatın varlığına dayanmaktadır (*CAS Kodu m. R27/1*). CAS'ın doping mücadele yargılaması ve temyiz tahkim yargılaması için yetki, bir federasyon, bir dernek veya başka bir spor teşkilatının tüzüğünde, talimatlarında veya özel olarak akdedilmiş bir sözleşmesinde, bu kuruluşların verdiği kararlara karşı CAS'a başvurulabileceğinin belirtilmesiyle oluşmaktadır (*CAS Kodu m. R27/1*). Yukarıda belirtilen durumlar kapsamında CAS'ın yetkisinin doğması halinde, İsviçre hukuku açısından CAS, bir hakem heyeti niteliğine bürünmektedir. Taraflardan biri aynı uyuşmazlık için İsviçre mahkemelerine başvurduğunda, diğer tarafın tahkim itirazı ileri sürme hakkı bulunmaktadır (*İsviçre MÖHFK m. 186/2*). Bu durumda, İsviçre mahkemeleri tahkim itirazı nedeniyle açılan davaları usulden reddetmek zorundadır. Türkiye gibi diğer ülkelerdeki mahkemelerin benzer bir yaklaşım izlemesi muhtemeldir.

CAS hakem heyetlerinin yürüteceği ilk derece ve temyiz tahkim yargılamalarının usul ve esasları, Konsey tarafından hazırlanan CAS Kodu'nda belirlenmiştir (*CAS Kodu m. S8.3*). İlk derece tahkim yargılamasına ilişkin kurallar, CAS Kodunun R38 ilâ R46. maddeleri arasında, temyiz tahkim

---

¹⁰⁸⁴ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 163.

yargılama kuralları ise R48'den R59'a kadar olan maddelerinde düzenlenmiştir. Her iki tahkim yargılamasına ilişkin ortak hükümler, R27'den R37'ye kadar olan maddelerde yer almaktadır. Doping mücadele yargılaması ise bu yargılama türüne özgü Tahkim Kurallarında düzenlenmiştir. Bu kurallar, bir tahkim yargılaması için gereken düzeyde hükümler içermektedir. İlk derece tahkim yargılamasında uyuşmazlığın esasına taraflarca seçilen hukuk, hukuk seçimi yapılmamış olması halinde İsviçre hukuku uygulanmaktadır. Tarafların kararlaştırmaları halinde hakem heyeti, hakkaniyet ve nısfete göre karar verebilmektedir (*CAS Kodu m. R45*). Temyiz tahkim yargılamasında uyuşmazlığın esası, kararı aleyhine başvuru alan federasyon veya sportif kuruluşunun tüzük ve talimat hükümlerine ve bunun yanı sıra taraflarca seçilen hukuka tabi olmaktadır. Hukuk seçimi yapılmamışsa, kararı veren federasyon veya sportif kuruluşun yerleşim yeri ülke hukuku uygulanmakta veya hakem heyetinin uygun gördüğü hukuk kuralları, gerekçesi açıklandığı takdirde esas alınabilmektedir (*CAS Kodu m. R58*). Bu durumda, federasyon veya sportif kuruluşunun tüzük ve talimatları öncelikle uygulanırken, ilgili tüzük ve talimatlarda hüküm bulunmayan konularda seçilen ülke hukuku dikkate alınmaktadır¹⁰⁸⁵. Bu düzenlemeler ışığında, CAS'ın yetki ve görev alanına giren uyuşmazlıklar hakkında hukuk kurallarına dayanarak ve önceden belirlenmiş bir usule uygun şekilde bağlayıcı kararlar verebilme şartını yerine getirdiği görülmektedir.

Her iki derece tahkim yargılaması neticesinde verilen kararlar, kesin olup taraflar için bağlayıcıdır (*CAS Kodu m. R46/2, m. R54/4*). Eğer ilgili federasyon veya sportif kuruluşun kurallarında açıkça belirtilmişse, CAS'ın ilk derece tahkim heyeti olarak verdiği kararlara karşı CAS'a temyiz başvurusunda bulunulabilmektedir (*CAS Kodu m. R47/2*). Her iki derece tahkim yargılamasında verilen kararlara karşı İsviçre Milletlerarası Özel Hukuk m. 190, 191'de yer alan iptal sebeplerine istinaden sadece İsviçre Federal Mahkemesi'nde iptal davası açılabilir. Bununla birlikte, İsviçre'de yerleşim yeri, mutad meskeni veya işyeri bulunmayan taraflar, kendi aralarında anlaşarak CAS kararlarına karşı iptal davası açmaktan hakem kararı öncesinde veya sonrasında açıkça vazgeçmişlerse, bu kararlara karşı herhangi bir merciye başvuru yapılamamaktadır. Sonuç olarak, CAS'ın her iki tahkim yargılaması sonucunda verdiği kararların kesin ve bağlayıcı olması, CAS'a yetki ve görev alanındaki konularda bağlayıcı karar veren bir merci niteliği kazandırmaktadır.

CAS'ın mahkeme niteliğini kazanabilmesinin ikinci şartı kapsamında, bazı niteliklere sahip olması gerekmektedir. CAS Kodu hükümlerine göre hakemlerin dörder yıllık süre yenilenebilir şekilde hakem listesine seçilmeleri (m. S13/1), Kod hükümlerini ihlal etmedikleri sürece görevden alınamamaları (m. S19/2), mesaisi ve görevlerinin niteliğine göre ücrete hak kazanması, görevleriyle bağlantılı eylem ve ihmallerden dolayı herhangi bir kişiye karşı sorumlu tutulmamaları (m. R68),

---

¹⁰⁸⁵ Baddeley, s. 14.

tarafklar karşısında tarafsız ve bağımsız olmaları ve bu durumu sürdürmelerinin beklenmesi, tarafsızlık ve bağımsızlıklarını etkileyecek her türlü durumu derhal açıklama yükümlölükleri (m. R33/1) ve hakem listesine seçildikten sonra görevlerini kişisel olarak tam bir tarafsızlık ve bağımsızlık içinde ve CAS Kodu hükümlerine uygun olarak yerine getireceklerine dair resmi beyanname imzalamaları (m. S18/2) öngörülmektedir. Söz konusu hükümler, hakemlerin tarafsızlığının ve bağımsızlığının sağlanması için yeterli düzeyde güvenceler içermektedir. Bu nedenle, ikinci şartın sağlandığı anlaşılmaktadır. Buna karşın, bu değerlendirmede bahsedilen güvencelerin Kurulun tarafsızlığını ve bağımsızlığını tam anlamıyla sağlamaya yeterli olup olmadığına yönelik bir değerlendirme yapılmamaktadır. Bu aşamada, bu tür güvencelerin varlığına ve merciinin mahkeme görünümüne sahip olup olmadığına odaklanılmaktadır. Bunun yanı sıra, ilgili güvencelerin tarafsızlık ve bağımsızlık ilkelerini sağlamada yeterli olup olmadığı, merciinin mahkeme niteliğine sahip olup olmadığı hususuyla birlikte değerlendirilebilmektedir.

Son şart olan, üyelerin liyakat esasına göre seçilmesi, *Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda* kararı ile 2020 yılında eklenmiş bir şarttır. Bu şart kapsamında, hâkimlerin atamalarında liyakatin temel alınması ve teknik gerekliliklerin yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu şartın ihlali tek başına bir merciin mahkeme niteliğini kazanmasına engellemese de, merciin yasayla kurulmuş bir mahkeme olup olmadığı veya tarafsız ve bağımsız olup olmadığına ilişkin değerlendirmede dikkate alınabilmektedir¹⁰⁸⁶. Bu şart gereğince, mahkemenin yargı hiyerarşisindeki konumu yükseldikçe, üyelerin seçiminde uygulanan kriterlerin de benzer şekilde artması beklenir. Meslekten olmayan üyeler için farklı seçim kriterlerinin belirlenmesi ise kabul edilebilir bir durum olarak görölmektedir.

CAS hakem listesine atanacak kişiler için belirlenen kriterler; hukuk eğitimi almış olması, spor hukuku ve/veya uluslararası tahkim hukuku bakımından kabul görmüş yetkinliğe sahip olması, genel olarak iyi bir spor bilgisine sahip olması ve CAS çalışma dillerinden en az birine (İngilizce, Fransızca ve İspanyolca) hâkimiyetinin bulunmasıdır (CAS Kodu m. S14/1). Hakem listesine yapılacak atamalar, Uluslararası Olimpiyat Komitesi, uluslararası spor federasyonları, milli olimpiyat komiteleri ve bu kuruluşların sporcu komisyonlarının aday gösterdikleri kişilerin niteliklerini CAS Üyelik Komisyonu'na bildirmesiyle başlamaktadır. Daha sonra, bu komisyon, kendisine bildirilen adaylar arasından Konsey'e önerilerde bulunmaktadır. Son aşamada, Konsey, önerilen adaylar arasından seçim yaparak atamaları gerçekleştirir (CAS Kodu m. S6/4, m. S14/1).

Hakem heyetlerinin oluşumunda, öncelikle tarafların iradeleri esas alınmaktadır. Tarafların

---

¹⁰⁸⁶ Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda kararında, mahkeme üyesi atamalarının yasayla kurulmuş mahkeme ilkesine aykırılığının tespitine yönelik üç aşamalı test geliştirilmiştir. Bkz. Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda, a.g.k., para. 244-248.

iradeleri uyuşmazsa veya belirlenen süre içinde hakemlerini seçmezlerse, bu durumda ilgili Daire Başkanının kararı etkili olmaktadır. Temyiz tahkim yargılamasında ise, ilk derece tahkimden farklı olarak, tek hakem ve heyet başkanını Daire Başkanı atamaktadır. Tahkim yargılamasında, hakem seçiminde veya heyetin oluşumunda meydana gelen usulsüzlükler, İsviçre MÖHFK m.190/2-a uyarınca kararın iptal sebebi olarak öngörülmekte ve bu itirazlar AİHM'e başvuru yapılmadan önce çözüme kavuşturulması muhtemel bulunmaktadır; ancak devlet mahkemelerince yapılan denetimde bu konudaki şikayetler tatmin edici bulunmazsa, hakemlerin Kod hükümlerinde belirtilen niteliklere sahip olmadığı veya heyetin Kod hükümlerine uygun olarak oluşturulmadığı gerekçesiyle, CAS'ın yasayla kurulmuş mahkeme ilkesine aykırılık teşkil ettiği ve bu durumun adil yargılanma hakkının ihlali olarak değerlendirilebileceği ileri sürülebilmektedir.

AİHM, adil yargılanma hakkının öngördüğü güvencelerin tahkim yargılamalarında dikkate alıp alınamayacağına ilişkin yaptığı ayrımı CAS yargılamalarına da uygulamaktadır¹⁰⁸⁷. Bu doğrultuda, CAS'ın zorunlu tahkim yargılamalarında adil yargılanma hakkının öngördüğü tüm güvenceleri sağlaması gerekmektedir. Öte yandan, ihtiyari tahkim olarak yürüttüğü yargılamalarda tarafların açık ve kesin bir şekilde feragat etmeleri durumunda, AİHS m. 6 anlamında adil yargılanma hakkının feragat edilebilir güvencelerini sağlayan bir yargılama yürütme yükümlülüğü bulunmamaktadır; ancak bu yargılama türünde adil yargılanma hakkının feragat edilebilir güvencelerine ilişkin geçerli bir feragatin olmaması halinde adil yargılamanın öngördüğü tüm güvencelerin sağlanması gerekmektedir. Bu güvencelerin sağlanmaması durumunda, AİHS m. 6'nın ihlali söz konusu olabilmektedir¹⁰⁸⁸.

CAS yargılamalarında adil yargılanma hakkının öngördüğü güvencelerin sağlanması, CAS tahkimini yetkilendiren anlaşmaların diğer ülke mahkemelerince geçerli bir anlaşma olarak dikkate alınıp alınmaması açısından önemli bir rol oynamaktadır. Zira, ülke mahkemeleri CAS tahkim anlaşmalarının geçerliliğini AİHM'in adil yargılanma hakkı ile ilgili yaptığı ayrımı temel alarak değerlendirebilmektedir. Örneğin, olimpiyat şampiyonu Claudia Pechstein'in, 2009 yılında Uluslararası Paten Birliği (UPB) tarafından doping sebebiyle 2 yıl süreyle profesyonel müsabakalara katılmasının yasaklanmasının ardından Alman Milli Olimpiyat Komitesi tarafından da tüm organizasyonların katılımcı listesinden çıkarılmıştır. Pechstein, UPB'nin bu kararına karşı CAS'da dava açmıştır ve yargılamada aleni duruşma yapılmasını talep etmiştir. CAS'ın tahkim kurallarının aleni duruşma yapılmasını öngörmemesi sebebiyle bu talebi reddedilmiş ve sonrasında açtığı davası da reddedilmiştir. Pechstein, daha sonra CAS kararının iptali talebiyle İFM'ye başvurmuş, ancak bu

¹⁰⁸⁷ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para.109; Ali Rıza v. İsviçre, a.g.k., para. 76.

¹⁰⁸⁸ Bkz. İkinci Bölüm III.

başvurusu da reddedilmiştir. Bunun üzerine, UPB'nin kararının hukuka aykırılığının tespit edilmesi ve yarışmalara katılamaması sebebiyle uğradığı zararların tazmin edilmesi talepleriyle Münih mahkemesinde dava açmıştır. Münih Bölgesel Mahkemesi, UPB ile Pechstein arasında geçerli bir tahkim anlaşması bulunduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir¹⁰⁸⁹. Pechstein'in karara karşı yaptığı itiraz üzerine, Münih Eyalet Mahkemesi başvuruyu kabul ederek profesyonel sporcu ile spor federasyonunun menfaatleri arasında adil bir denge kurulmadığı için tahkim anlaşmasının geçersiz olduğuna karar vermiştir¹⁰⁹⁰. Kararın temyizi üzerine ise Alman Federal Yüksek Mahkemesi, tahkim anlaşmasının akdedilmesinde pazar hâkimiyetinin kötüye kullanılmadığı ve CAS tahkim kurallarının yeterli usuli güvenceleri sağladığı gerekçesiyle kararı bozmuş ve tahkim anlaşmasının geçerli olduğuna hükmetmiştir¹⁰⁹¹. Bu süreçte, AİHM, Pechstein'in İFM'nin kararına karşı yaptığı bireysel başvuruda, CAS yargılaması sırasında aleni duruşma yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Pechstein, Alman Federal Yüksek Mahkemesi kararına karşı Alman Federal Anayasa Mahkemesi'ne mahkemeye başvuru hakkının ihlali gerekçesiyle yaptığı başvuruda Pechstein'in profesyonel olarak sporunu icra edebilmesi için CAS'ın yetkilendirildiği tahkim anlaşmasını imzalamak zorunda kaldığını ve bu sebeple de tahkim yargılamasının AİHS m. 6'daki temel güvenceleri sağlaması gerektiği, AİHM kararı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespit edildiği ve bu sebeple de mahkemeye erişim hakkının ve adil yargılanma hakkından doğan temel güvencelerin ihlal edilmesi sebebiyle tahkim anlaşmasının hükümsüz (null and void) olduğuna karar vermiştir¹⁰⁹². AİHM'in ihlal kararının ardından, CAS Tahkim Kurallarına aleni yargılamaya ilişkin kurallar eklenmiştir. Bu yeni eklenen kuralların, adil yargılanma hakkının temel güvencelerinden aleni yargılanma hakkının temel gerekliliklerini karşılayıp karşılamadığı, ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak ele alınacaktır¹⁰⁹³.

Sonuç olarak, CAS'ın AİHS m. 6 kapsamında mahkeme niteliğini haiz olması için aranan şartları sağlaması sebebiyle gerek ihtiyari tahkim gerek zorunlu tahkim yargılaması olarak yürüttüğü

¹⁰⁸⁹ LG München, Az. 37 O 28331/12, Claudia Pechstein v. International Skating Union, 26 February 2014.

¹⁰⁹⁰ OLG München, Az. U 1110/14 Kart., Claudia Pechstein v. International Skating Union, 15 January 2015.

¹⁰⁹¹ BGH, Az. KZR 6/15, Pechstein v. International Skating Union, 7 June 2016. Karar hakkındaki değerlendirme için bkz. Zeynep Derya Tarman, "Pechstein Davası Çerçevesinde Tahkim Şartının Sporunun İradesi Bakımından Geçerliliği" içinde Kalafatoğlu (Edt.) Olimpiyat Oyunları ve Hukuk, Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Disiplinlerarası Hukuk Çalışmaları Serisi No.2, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 401-407.

¹⁰⁹² Bundesverfassungsgericht (BVerfG), Beschluss vom 3.6.2022, 1 BvR 2103/16. https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/DE/2022/06/rk20220603_1bvr210316.pdf?__blob=publicationFile&v=2 (Erişim Tarihi: 03.06.2023).

¹⁰⁹³ Bkz. Üçüncü Bölüm I.F.

yargılamalar bakımından mahkeme olarak nitelendirilmesinde herhangi bir engel olmadığı kanaatindeyiz¹⁰⁹⁴.

C. Mahkemelerin Yasayla Kurulması İlkesine Uygunluğunun Değerlendirilmesi

AIHS m. 6 bakımından, CAS'ın bir mahkeme niteliğinde olduğu önceki başlık altında tespit edilmişti. Bu başlık altında yapılacak değerlendirmede ise CAS'ın AIHS ve AIHM'in mahkemelerin yasayla kurulması ilkesine uygunluk için aradığı gerekli koşulları sağlayıp sağlamadığı incelenecektir.

AIHM içtihatları uyarınca mahkemelerin yasayla kurulması ilkesi kapsamında yargılamayı yürütecek ve karara bağlayacak olan mahkemenin yargılama usulünün kanunla ve dava konusu uyuşmazlık ortaya çıkmadan önce belirlenmesi gerekmektedir¹⁰⁹⁵. Bu doğrultuda, CAS'ın yargılama usulü ele alınacaktır.

CAS, Uluslararası Spor Tahkim Konseyi (ICAS, Konsey) bünyesinde faaliyet gösteren ve yalnızca spor uyuşmazlıklarının çözümüyle sınırlı olarak faaliyet gösteren bir kurumsal tahkim merkezidir¹⁰⁹⁶. Konsey, İsviçre'de kurulmuş bir vakıf olarak faaliyet göstermektedir. CAS, bu durumda İsviçre yargı teşkilatı içinde bir devlet mahkemesi veya İsviçre Kamu Hukukunun diğer kurumlarından biri olarak değerlendirilememektedir. Her ne kadar kuruluşu itibarıyla herhangi bir kamusal özellik taşımasa da, AIHM, uluslararası spor uyuşmazlıklarının çözümünde geniş çapta kabul gören işlevini ve bu uyuşmazlıkların çözümündeki yargısal fonksiyonunu dikkate alarak CAS'ın mahkeme niteliğinde olduğuna hükmetmiştir¹⁰⁹⁷. AIHM, değerlendirmesinin devamında, CAS'ın önüne gelen uyuşmazlıkları hukuk kuralları temelinde ve önceden belirlenmiş bir usule göre çözmeye yetkisine sahip olması, kararlarına karşı İsviçre Federal Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu m. 190-192 uyarınca İsviçre Federal Mahkemesi'nde iptal davası açılabilmesi, İFM'nin CAS kararlarını "bir ulusal mahkemenin kararlarıyla karşılaştırılabilir uygun kararlar" olarak nitelendirmesi ve önüne gelen uyuşmazlıkları İsviçre MÖHFK ve İFM'nin içtihatları ekseninde karara bağlaması gibi gerekçelerle CAS'ın yasayla kurulmuş mahkeme görünümüne sahip olduğuna karar vermiştir. Bu değerlendirmeler, CAS'ın hukuki statüsü ve işlevselliği açısından önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir¹⁰⁹⁸.

¹⁰⁹⁴ Gündoğdu, s. 166; Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para.150; Akyıldız, Spor Tahkim Kurulları, s. 43.

¹⁰⁹⁵ Bkz. İkinci Bölüm II.B.2.

¹⁰⁹⁶ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 163.

¹⁰⁹⁷ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para.115.

¹⁰⁹⁸ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 149. İki yargıç bu konuda azınlık görüşü kaleme almıştır. Gerekçe olarak ise somut uyuşmazlığın Suda v. Çek Cumhuriyeti kararındakine benzediği ve ilgili kararda esas alınan kriterlerin bu davada da esas alınması gerektiği ileri sürülmüştür. İlgili kararda

CAS'ın kuruluş ve usule ilişkin diğer kuralları yasayla öngörülmemiş olmamasına rağmen, AİHM tarafından yasayla kurulmuş mahkeme görünümünde olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızın bu bölümünde, AİHM'in daha önceki değerlendirmeleriyle uyumlu olarak, CAS'ın mevcut düzenlemelerinin mahkemenin yasayla kurulması ilkesini ne ölçüde karşıladığı incelenecektir. Bu doğrultuda mahkemelerin yasayla kurulması ilkesi doğrultusunda yasayla düzenlenmesi gereken konuların CAS'ın düzenlemelerinde yer alıp almadığı ve bu düzenlemelerin yeterliliği değerlendirilecektir.

Mahkemenin yasayla kurulması ilkesi çerçevesinde, mahkemenin kuruluşu, yer, konu ve kişi bakımından yetki alanı, yargılama kuralları, mahkemenin yapısı ve teşkilatı, hâkimlerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı, görev süreleri, üyelik koşulları gibi önemli hususlar yasal düzenlemelerle belirlenmelidir. Bunun yanı sıra, yargılama sürecinin her aşamasında, bu kuralların ihlal edilmemiş olması gerekmektedir¹⁰⁹⁹.

CAS hakem heyetlerinin tahkim yargılamalarını yürütmesinde dayanak alınan temel yasal düzenlemeler, İsviçre Federal Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu ve İsviçre Federal Medeni Usul Kanunu'dur. Bu kanun hükümlerinde, tahkim anlaşması, tahkime elverişlilik, hakem seçimi ve reddi, hakem kararına karşı yapılabilecek başvurular, tahkim usul kuralları, kararın içeriği gibi temel hususlar düzenlenmiştir. Bunun yanında her iki kanunda da tahkim yargılama usulünü belirli tahkim kurallarına atıf yapılarak belirlenmesine veya kanunda belirlenen hususların aksine karar almalarına imkân tanınmıştır (İFMK m. 182/1, İFMUK m.373/1). AİHM kararında da yasayla kurulmuş mahkeme kararlarına uygunluk için aranan hususların tamamının yasayla düzenlenmesi şart koşulmamış ve birtakım hususların ikincil mevzuatla düzenlenmesinin öngörülmesi şartıyla ikincil mevzuatta düzenlenmesine imkân tanınmıştır¹¹⁰⁰. Tahkim yargılamaları bakımından tahkim merkezi kurallarına yapılan atıflar, doğrudan ikincil mevzuat niteliğinde olmasa da AİHM tarafından bu niteliği karşıladığı sonucuna varıldığı görülmektedir.

CAS'ın ilk derece tahkim yargılamasında sahip olduğu yargı yetkisi, taraflar arasında mevcut

---

tarafların tahkime özgür iradeleri ile başvurmadıkları tespit edilmiş ve hakemlerin karşı taraf olan şirketin seçtiği hakem listesinden seçilmesi ve hakem heyetinin yetkisinin tahkim şartından doğması sebebiyle hakem heyetinin yasayla kurulmuş mahkeme niteliğinde olmadığına karar verilmiştir. Bu kriterlerden hareketle, CAS'ın konu ve yer yönünden yetkisinin kanunla düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yargıçlar, çoğunluk görüşünün bu konudaki tespitine katılmalarına rağmen Mahkemenin özel hukuk kuruluşlarının kanunla kurulmuş mahkeme olarak kabul edilebileceği koşullara ilişkin daha kapsamlı bir değerlendirme yapılması gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., Muhalefet Şerhi, para. 18-25.

¹⁰⁹⁹ Bkz. İkinci Bölüm II.B.2.

¹¹⁰⁰ Bkz. İkinci Bölüm II.B.2.

veya gelecekte meydana gelebilecek uyuşmazlıkların çözümünde CAS'ın yetkili olduğunun bir sözleşme veya tahkim şartı veyahut ilgili bir talimatta belirtilmesiyle tesis edilmektedir (*CAS Kodu m. R27/1*). Öte yandan, temyiz tahkim yargılamasındaki yetkisi ise bir spor federasyon, bir dernek ya da diğer spor teşkilatlarının tüzüklerinde, talimatlarında veya özel olarak akdedilmiş sözleşmelerinde, bu kuruluşların verdiği kararlara karşı CAS'a temyiz başvurusunda bulunulabileceğinin öngörülmesiyle doğmaktadır (*CAS Kodu m. R27/1*).

CAS hakem heyetlerinin yürüteceği yargılamanın usul ve esasları, Konsey tarafından hazırlanan CAS Kodu ile belirlenmiştir (*CAS Kodu m. S8.3*). Bu bağlamda, CAS tahkim yargılamasında görev alacak hakemlerin görev süreleri, listeye seçilmeleri, hakemlerde aranan nitelikler, hakemlerin listeden çıkarılmaları, hakem heyetlerine seçilmeleri veya atanmaları, hakemlerin tarafsızlık ve bağımsızlık gereklilikleri, hakemlere yasaklanan iş ve görevler, hakemlerin reddi, hakem heyetinin görev ve yetkileri, hakemlerin sorumlulukları, görev ve ücret teminatları, hakem heyetinde yer alacak hakem sayısı ve karar çoğunluğu CAS Kodu hükümlerinde düzenlenmiştir. Böylece, CAS Kodu hükümlerinin, AİHM içtihatlarına göre, bir mahkemenin yasayla kurulmuş mahkeme için sağlaması gereken kriterleri karşılamaya yeterli olduğu ve bu doğrultuda CAS'ın mahkemenin yasayla kurulması ilkesine uygun olduğu kanaatindeyiz¹¹⁰¹.

D. Mahkemeye Başvuru Hakkına Uygunluğunun Değerlendirilmesi

1. Genel Değerlendirme

Mahkemeye başvuru hakkı, adil yargılanma hakkının zımni unsurudur. Bu hak uyarınca bireyler haklarını aramak için bir mahkeme önüne gidebilme olanağına sahiptir. Kişinin *gerçekten, fiilen, hukuken ve etkili* bir biçimde mahkemeye başvurabiliyor olması halinde hakkın ihlal edilmediğine karar verilebilmektedir. Bu kapsamda, mahkemeye başvuru hakkı, başvuru mahkemenin uyuşmazlığın esası hakkında veya kişinin suçlu olduğuna karar verme yetkisini haiz olmasını, dava neticesinde uyuşmazlık hakkında karar verilmesini ve verilen kararın yerine getirilmesini kapsamaktadır¹¹⁰².

CAS'ın mahkemeye başvuru hakkına uygunluğunun değerlendirilmesinde, geleneksel mahkemelere ilişkin değerlendirmelerden ayrılan veya öne çıkan bir konu bulunmaktadır. Bu konu, uyuşmazlıklarının CAS tarafından çözümü için gerekli olan tahkim anlaşması ile CAS'ın

¹¹⁰¹ Aynı doğrultudaki görüşler için bkz. Özdemir Kocasakal, CAS'ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, s. 88. İhtiyari hakem heyetlerinin AİHS bakımından mahkeme niteliğinde olup olmadığına ilişkin kapsamlı değerlendirme için bkz. Bilgehan Yeşilova, Milletlerarası Ticari Tahkimde Nihai Karardan Önce Mahkemelerin Yardımı ve Denetimi, Güncel Yayınevi, İzmir, 2008, s. 141-143.

¹¹⁰² Bkz. İkinci Bölüm II.B.2.

yetkilendirilmesinin, mahkemeye başvuru hakkından feragat anlamına gelip gelmeyeceğidir.

AİHM, tahkim yoluna başvurulmakla mahkemeye başvuru hakkından feragat edilip edilmediğinin tespitinde, öncelikle başvuru tahkimin türünü esas almaktadır. AİHM içtihatlarına göre, tahkim yargılamaları ihtiyari ve zorunlu olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadır. Zorunlu tahkim yargılamasına başvurulduğunda, mahkemeye başvuru hakkından feragat edilmediği kabul edilmektedir. Bu durumda, tahkim yargılamasını yürüten merciin, devlet mahkemelerinde olduğu gibi, mahkemeye başvuru hakkının öngördüğü şartları ve güvenceleri sağlaması gerekmektedir. İhtiyari tahkimde ise geçerli bir feragatin varlığı halinde mahkemeye başvuru hakkından feragat edildiği kabul edilmektedir. Bu çalışmada, söz konusu ayrımın detaylarına ayrı bir bölümde yer verilmiş olup, ilgili başlık altında detaylı bir değerlendirme yapılmıştır¹¹⁰³. Bu çerçevede, CAS'ın mahkemeye başvuru hakkının şartlarını sağlayıp sağlamadığı ve bu hakkı ihlal edip etmediği incelenmektedir.

AİHM içtihatlarında CAS'ın yürüttüğü zorunlu tahkim yargılamaları, AİHS m. 6 anlamında bir mahkeme olarak değerlendirilmektedir. Zorunlu (mecburi veya dayatılmış) tahkim, uyuşmazlıkların çözümü için tahkime başvurunun çoğunlukla yasal düzenlemeler aracılığıyla zorunlu kılındığı tahkim yargılaması türüdür; ancak CAS'a başvuru, bir devletin yasal düzenlemesi ile zorunlu kılınmamıştır. Çoğunlukla sporcuların profesyonel spor faaliyetlerine katılmaları için imzalamaları gereken çeşitli düzenlemelerde (*lisans, müsabakaya kayıt formu veya bu belgelerde tahkim kaydının bulunduğu sportif kuruluş düzenleme ve kurallarına atıf yapılması*) bulunan tahkim şartı ya da bir federasyon, dernek veya diğer spor kuruluşlarının tüzüklerinde, talimatlarında veya özel olarak akdedilmiş sözleşmelerinde, bu kuruluşların kararlarına karşı CAS'a temyiz başvurusu yapılabileceğinin öngörülmesiyle, uyuşmazlıkların çözümünde CAS yetkilendirilmektedir (*CAS Kodu m. R27*)¹¹⁰⁴. Bu düzenlemeler ve anlaşmalar, genellikle bir sportif faaliyet, müsabaka, organizasyona katılım ya da bir sporun icrası için edinilmesi gereken zorunlu belgelerdir. Bu hukuki işlemler çerçevesinde, taraflar arasında bir dikey ilişki mevcuttur. Bu ilişkinin temelinde, spor organizasyonlarının, ulusal veya uluslararası federasyonları, ulusal olimpiyat komiteleri veya Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından organize edilmesi ve yönetilmesi yatmaktadır. Sporun uluslararası örgütlenme yapısının bir gereği olarak, her spor dalı için dünya genelinde ve her ülkede tek bir federasyon ve komite bulunması gerekmektedir. Böylelikle, yarışmalara katılacak olan, sporu profesyonel olarak icra edecek kişiler, kulüpler veya bu organizasyonda görev yapacak diğer kişilerin bu belgelerde yer alan tahkim kaydı üzerinde müzakere yapmaları veya alternatif bir spor faaliyetine katılması fiilen mümkün değildir. Bu durum, olimpiyat şampiyonu sürat patencisi Claudia

¹¹⁰³ Bkz. İkinci Bölüm, III.

¹¹⁰⁴ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 150-151.

Pechstein'in CAS kararına karşı İFM'ye yaptığı başvuru üzerine İFM'nin kararında, “*ya tahkime razı ol ya da sporunu amatör olarak icra et*”¹¹⁰⁵ anlayışı olarak veciz bir şekilde ifade edilmiştir. Profesyonel sporcuların, hayatlarını sporun icrası ile kazandıkları ve spor faaliyetlerine katılabilmek için kendilerine sunulan bu tür tahkim şartlarını özgür iradeleriyle kabul ettiklerini söylemek oldukça güçtür¹¹⁰⁶.

Önceki bölümde ifade edilen sebeplerden ötürü AIHM, yasal bir düzenlemede açıkça öngörülmemiş olsa dahi, profesyonel sporcuların bir spor dalını profesyonel olarak icra etmek için edinmeleri veya imzalamaları gereken belgelerde yer alan tahkim şartlarına dayalı olarak başvuru tahkim yargılamalarını, zorunlu tahkim yargılaması olarak değerlendirmektedir¹¹⁰⁷. AIHM'in **Mutu ve Pechstein v. İsviçre** kararında konuyu sadece profesyonel sporcular ile sınırlı olarak değerlendirmesi, CAS'ın yürüttüğü zorunlu tahkim yargılamalarının sadece bu kişilere özgü olduğu anlamına gelmemelidir. Spor kulüpleri, hakemler ve spor organizasyonlarında görev alan diğer kişiler de benzer sebeplerle aynı türden anlaşma ve belgeleri imzalamak zorundadırlar. Dolayısıyla, bu kişi ve kuruluşların ilgili anlaşmalardan doğan uyuşmazlıkların çözümü için CAS'a yaptıkları başvuruların da zorunlu tahkim yargılaması olarak nitelendirilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, değerlendirmenin odağına kişilerden ziyade, uyuşmazlığın konusu ve tahkim anlaşmasının imzalandığı koşullar yerleştirilmelidir. Bu doğrultuda, sporun yönetimi, disiplini ve etiğine ilişkin uyuşmazlıkların konu edildiği CAS tahkim yargılamaları, zorunlu tahkim yargılaması olarak değerlendirilmelidir. Türk hukukunda aşına olunan kavramlar çerçevesinde, bu tür uyuşmazlıkların (AY m. 59/3'de öngörülen şekliyle) sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlık benzeri uyuşmazlıklar olduğu ifade edilebilmektedir.

CAS'ın zorunlu tahkim yargılaması olarak yürüttüğü tahkim yargılamaları ve geçerli bir feragatin söz konusu olmadığı ihtiyari tahkim yargılamaları bakımından, CAS'ın mahkemeye başvuru hakkının şartlarını sağlaması zorunludur. Bu doğrultuda, CAS'ın temyiz tahkim dairesinin yürüttüğü yargılamalarda ve adil yargılanma hakkından geçerli bir feragatin söz konusu olmaması halinde ilk derece tahkim dairesinin yargılamalarında CAS hakem heyetleri, adil yargılanma hakkı bakımından mahkeme niteliğine sahip olacaktır.

CAS temyiz tahkim yargılamalarında hakem heyetleri CAS Kodu m. R57 uyarınca hem vakıalar hem de hukuki yönden uyuşmazlığı incelemekle tam yetkili kılınmıştır. Bu yetki kapsamında

¹¹⁰⁵ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para.111. Benzer bir kararın ele alındığı değerlendirme için bkz. Özdemir Kocasakal, CAS'ın tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, s. 93.

¹¹⁰⁶ Özdemir Kocasakal, CAS'ın tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, s. 93.

¹¹⁰⁷ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para.115.

hakem heyeti itiraz edilen kararı değiştirerek yeni karar verebilir, mevcut kararı iptal edebilir veya yeniden incelenmesi için kararı veren merciye geri gönderebilir. Hakem heyetlerinin uyuşmazlık hakkında verdiği kararlar, taraflar için bağlayıcı ve kesindir. Bu kararlara karşı tebliğinden itibaren 30 gün içinde yalnızca İsviçre Hukukunun öngördüğü itiraz yolu olan İsviçre MÖHFK m. 190-191 hükümleri uyarınca İsviçre Federal Mahkemesi'nde iptal davası açılabilir (*CAS Kodu m. R59/4*). Bu bilgiler ışığında, CAS hakem heyetlerinin uyuşmazlığın esası hakkında karar vermeye yetkili oldukları, yürüttükleri yargılama neticesinde uyuşmazlık hakkında bir karar verdikleri ve verdikleri bu kararların kesin olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, CAS, mahkemeye başvuru hakkının hukuki olarak mevcut olması şartını sağlamaktadır¹¹⁰⁸. Diğer şartların sağlanıp sağlanmadığına karar verilebilmesi için hak üzerinde fiili bir sınırlandırmanın mevcut olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.

2. Hakkın Sınırlandırılması Yönünden Değerlendirme

Mahkemeye başvuru hakkı mutlak bir hak olmayıp, hakkın özünü zedelememesi şartıyla âkit devletlerin bu hakkı sınırlandırabileceği kabul edilmektedir. Bu sınırlandırmanın kabul dileyebilir olup olmadığı ise *Ashingdane* kararında öngörülen kriterler olan sınırlamada meşru bir amaç bulunup bulunmadığı, sınırlamanın hakkın özünü zedeleyecek düzeyde olup olmadığı ve sınırlama ile güdülen amaç arasında orantılı olup olmadığı incelenerek karar verilmektedir¹¹⁰⁹.

CAS yargılamaları özelinde, mahkemeye başvuru hakkına yönelik sınırlandırmaların çeşitliliği göz önünde bulundurularak, bu çalışmamızda özellikle dava açma hakkı, mahkemenin yetki alanına getirilen sınırlandırmalar ve yargı kararlarının uygulanmaması gibi yaygın sınırlandırmalar ele alınacaktır.

a. Dava Açma Hakkına İlişkin Sınırlandırmalar

Dava açma hakkına ilişkin sınırlandırmalar bağlamında, bu çalışmada kişi ve konu yönünden getirilen sınırlandırmalar, avukatla temsil, adli yardım, dava açma ve temyiz süreleri, dava açmayı geciktirici koşullar ve hukuki kesinliğin varlığı veya yokluğu detaylı bir şekilde incelenecektir.

¹¹⁰⁸ Belirtmek gerekir ki mahkemeye başvuru hakkına ilişkin değerlendirme ile AİHS m. 13 anlamında etkili başvuru hakkına ilişkin değerlendirme birbirinden ayrı tutulmalıdır. Bu başlık altında yapılan değerlendirme, adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye başvuru hakkına uygunluk değerlendirilmektedir. AY m. 59/3 hükmünün, AİHS m. 13'de öngörülen etkili başvuru hakkına uygunluğu ise ayrı bir değerlendirme konusu olup bu başlık altında yapılan değerlendirmenin dışındadır. AY m. 59/3'ün AİHM m. 13'ü ihlal edip etmediğine ilişkin değerlendirmeler için Bkz. Yılmaz, Atılâ Elmas Armağanı, s. 837-840; Ekşi, s. 650 vd.

¹¹⁰⁹ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.a.

i. Kişi ve Konu Yönünden Sınırlandırma

CAS'ın kişi yönünden yargı yetkisi, tahkim anlaşmasının taraflarını ve tahkim şartı içeren düzenlemelere tabi sportif kuruluşların yetki alanındaki kişileri kapsamaktadır. Bu doğrultuda CAS'a başvurabilecek kişilere yönelik sınırlandırmalar, bir spor federasyonu, dernek veya herhangi bir başka spor kuruluşunun tüzüğünde veya bir talimatında yer alan hükümlerde öngörülebilmektedir. Bu tür düzenlemelerle getirilen sınırlandırmaların CAS'ın mahkemeye başvuru hakkını ihlal ettiği yönünde bir sonuca varılması yanıltıcı olacaktır. İlgili sınırlandırmanın mahkemeye başvuru hakkını ihlal edecek olması halinde ilgili kuruluşun veya ilgili kuruluşun merkezinin bulunduğu devletin AİHS bakımından sorumluluğu gündeme gelecektir.

CAS'ın konu bakımından yargı yetkisi, CAS Kodu madde R27'de ele alınmıştır. Öncelikle, sporla ilgili uyuşmazlıkların çözümü için CAS'a başvurulması mümkündür (*m. R27/1*). Hükümün devamında, çeşitli uyuşmazlık türleri örnekseme yoluyla sayılmıştır. Bu doğrultuda, sporla ilgili ilke meseleleri, sporun uygulanması veya geliştirilmesiyle ilgili maddi ve diğer menfaatleri içeren ve sporla ilgili ve bağlantılı herhangi bir faaliyet veya konuyu içeren uyuşmazlıklar için CAS'a başvuru yapılabilmektedir (*m. R27/2*). İlgili düzenlemeler çerçevesinde, CAS'ın konu yönünden yargı yetkisinin sadece sporla ilgili uyuşmazlıklara odaklandığı anlaşılmaktadır.

Kişi ve yer yönünden ise herhangi bir somut sınırlandırmanın bulunmadığı görülmektedir. AİHM içtihatları uyarınca belirli uyuşmazlıkları çözmek üzere yetkilendirilen organ veya yapıların, mahkeme olarak nitelendirilmesine engelleyen bir durum yoktur¹¹¹⁰. Bu doğrultuda; AİHM, CAS'ın konu bakımından yetki sınırlamaları, mahkemeye başvuru hakkını ihlal etmemektedir. AİHM, uluslararası spor uyuşmazlıklarının hızlı ve ucuz bir şekilde çözülmesi, uluslararası düzeydeki spor organizasyonlarını düzenleyen ülkeler ve katılan sporcuların çeşitliliği karşısında usuli yeknesaklığı sağlayan tek ve uzmanlaşmış bir tahkim yargılamasının varlığı gibi gerekçelerle, CAS'ın spor uyuşmazlıklarının çözümünde uygun bir çözüm merci olduğu görüşündedir¹¹¹¹.

CAS'ın tahkim yargılaması yürütmesi nedeniyle, kişi yönünden sınırlandırmalar açısından devlet mahkemelerinden ayrılan önemli bir husus mevcuttur. CAS'a yapılacak başvurunun dayanağının bir tahkim anlaşması/şartı olduğundan, yalnızca ilgili tahkim anlaşmasının tarafları CAS'a başvuruda bulunabilmektedir. Bu doğrultuda, ilgili tahkim anlaşmasının tarafı olmamakla birlikte, uyuşmazlıktan doğrudan etkilenen kişi ve kuruluşlar, anlaşmaya dayanarak CAS'a başvuru imkânına sahip değildir. Örneğin, Türk spor yargılamasında önemli bir yere sahip olan AİHM'in *Ali*

¹¹¹⁰ Lithgow ve Diğerleri, a.g.k., para. 201.

¹¹¹¹ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 98.

Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararında yer alan başvurulardan biri, bu kararda ele alınan TFF Tahkim Kurulu kararına karşı itiraz etmek için CAS’a başvurmuştur. CAS, başvurunun CAS’a başvurmaya imkân tanıyan bir tahkim anlaşmasının tarafı olmaması sebebiyle yetkisiz olduğuna karar vermiştir. Başvuru sahibinin, CAS’ın verdiği yetkisizlik kararı üzerine İFM’de açtığı iptal davası reddedilmiştir. Bu ret kararının ardından başvuru, CAS’ın yetkisizlik kararının mahkemeye başvuru hakkını ihlal ettiği gerekçesiyle AIHM’e bireysel başvuru yapmıştır. AIHM ise bu durumun mahkemeye başvuru hakkının ihlali anlamına gelmediğine ve anılan sınırlandırmanın hakkın özünü zedelediğine hükmetmiştir¹¹¹².

CAS’ın konu, yer ve kişi bakımından yargı yetkisine ilişkin yürürlükte olan hükümler göz önünde bulundurulduğunda, uyuşmazlıkların genellikle sporla ilgili meselelerle sınırlı tutulması ve vatandaşlık veya kişilik türüne yönelik herhangi bir ayırım yapılmaması, ilgili sınırlandırmanın meşru bir amacı bulunduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, anılan sınırlandırmaların mahkemeye başvuru hakkının özünü zedelediği ve sınırlandırmanın izlediği amaç ile getirilen sınırlama arasında makul bir orantının mevcut olduğu kanaatindeyiz.

ii. Avukatla Temsil

CAS önünde gerçekleştirilen tahkim yargılamalarında, tarafların istedikleri kişiler tarafından temsil edilebilmeleri veya bu kişilerden yardım alabilmeleri mümkündür (*Kod m. R30*). Tarafların bir üçüncü kişi tarafından temsil edilebilmeleri için bu kişilerin kendilerini temsil edeceklerine ilişkin yazılı onaylarını CAS Kalemine sunmaları yeterli olacaktır. Bu durum, kişilerin avukat yardımından faydalanmasına ilişkin açık hüküm bulunması ve bu konuda aksi yönde bir uygulama olmaması sebebiyle, mahkemeye başvuru hakkını sınırlandıran bir husus olarak değerlendirilmemektedir.

iii. Adli Yardım

Mahkeme içtihatları uyarınca medeni hak ve yükümlülüklerin konu edildiği hukuk davalarında başvuru sahiplerinin müdafî yardımı alması bir hak olarak öngörülmemektedir. Bir hak olmamasına rağmen AIHM içtihatlarında ortaya konulan birtakım şartların mevcut olması halinde, başvuranın adli yardımdan yararlandırılması gerekmekte ve aksi durumda adil yargılanma hakkının ihlali gündeme gelmektedir¹¹¹³. CAS önünde gerçekleşen yargılamaların, medeni hak ve yükümlülüğe ilişkin nitelikleri dolayısıyla kural olarak başvuru sahipleri adli yardım hakkına sahip değildir. Bununla birlikte, CAS Kodu hükümlerinde bütün başvuru sahiplerine bu konuda hak tanıyan bir düzenleme de bulunmamaktadır. CAS Kodu hükümlerinde sadece mali imkânları yetersiz olan gerçek kişi

¹¹¹² Ali Rıza v. İsviçre, Başvuru No: 74989/11, 13.07.2021, para. 97.

¹¹¹³ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.b.ii.(2).

başvuruculara, Konsey tarafından oluşturulan adli yardım fonundan yararlanma imkânı tanınmıştır (CAS Kodu m. S6.9). Başvurular, CAS Sporcular Komisyonu tarafından Adli Yardım Rehberi¹¹¹⁴ (“Rehber”) hükümleri uyarınca değerlendirilmektedir. Başvurusu onaylanan kişiler, yargılama masrafları, masraf avansı, uzman, tanık ve tercüman ücreti ödeme yükümlülüğünden muaf tutulmakta ve ücretsiz avukat hizmetinden faydalanmaktadır (Rehber m. 5/b). Gerçek kişi dışındaki taraflar, yani spor organları, kuruluşlar, kulüpler ve diğer tüzel kişiler, adli yardım hizmetinden yararlanabilecek kişi listesinin dışında bırakılmıştır (Rehber m. 6). Her ne kadar maddi imkânları kısıtlı olan spor kulüplerinin de bu haktan yararlandırılması düşüncesi yerinde bir öneri olmasına¹¹¹⁵ rağmen tüzel kişilerin AİHM içtihatlarında adli yardımdan yararlandırılması gereken kişiler arasında görülmemesi¹¹¹⁶ sebebiyle yukarıdaki kişi yönünden bu sınırlandırma CAS açısından mahkemeye başvuru hakkını ihlal etmeyecektir.

Adli yardım kapsamında başvurusu kabul edilenler ücretsiz avukat hizmetinden yararlanabilmektedir. Bu kapsamda, başvuruculara atanacak avukatlar CAS tarafından hazırlanan “Adli Yardım Avukatları (pro bono counsel) Listesi” nden seçilmektedir; ancak bu uygulama, silahların eşitliği ilkesine aykırı olması sebebiyle eleştirilmekte, adli yardım başvurusu onaylanan başvuru için ücretlerin CAS tarafından karşılanması ve avukat olarak seçilecek kişilerin listeye sınırlı olmaması gerektiği savunulmaktadır¹¹¹⁷.

CAS düzenlemeleri, başvuru yapanların adli yardımdan yararlanılabileceğini öngörmekte olduğundan, AİHM içtihatlarına göre CAS yargılamalarında müdafî yardımının gerekli olup olmadığının değerlendirilmesi gereksizdir. Bununla birlikte, bu hükümlere aykırı ve keyfi bir tutumla başvuranın adli yardımdan yararlandırılmaması, CAS açısından mahkemeye başvuru hakkının ihlaline sebep olacaktır.

CAS’ın yetkili olmaması, başvuru yapanın iddiasının veya savunma gerekçelerinin önemsiz veya sırf karşı tarafa zarar vermek amacı taşıdığına açık olması durumları, adli yardım talebinin reddedilmesi için geçerli sebeplerdir (Rehber m.6). Bu ret sebepleri, adli yardımın sınırlandırılması anlamına da gelmektedir; ancak kaynakların sınırlı olması sebebiyle, bu sınırlandırmalar, AİHM içtihatları uygun olarak, mahkemeye başvuru hakkını ihlal eden bir sınırlandırma olarak kabul

¹¹¹⁴ CAS’a başvuru yapanlar, 1 Eylül 2013’ten tarihinden itibaren adli yardımdan yararlandırılmaktadır. Bu kapsamda Adli Yardım Rehberi hazırlanmıştır. 1 Eylül 2013’te yürürlüğe giren Rehber, 1 Ocak 2019, 1 Kasım 2020 ve 1 Şubat 2023 tarihlerinde ekleme yapılarak güncel halini almıştır. Rehber hükümleri için bkz. <https://www.tas-cas.org/en/arbitration/legal-aid.html> (Erişim Tarihi: 12.09.2023).

¹¹¹⁵ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 310.

¹¹¹⁶ Granos Organicos Nacionales S.A. v. Almanya, Başvuru No. 19508/12, 22 Mart 2012, para. 53.

¹¹¹⁷ De Marco, s. 11.

edilmemektedir¹¹¹⁸. Hatırlatmak gerekir ki, sınırlandırmalara rağmen adli yardım başvurularının keyfi bir karar sonucu reddedilmesi, adil yargılanma hakkının ihlâlüne yol açacaktır.

iv. Yargılama Masrafları

Yargılama masrafları ve harçlarının çok yüksek olması, mahkemeye başvuru hakkının ihlaline yol açabilmektedir. Bu doğrultuda, talep edilen yargılama masrafı ile başvuru hakkının mahkeme aracılığıyla ispatlamayı amaçladığı menfaati arasında bir denge olup olmadığı değerlendirilmektedir¹¹¹⁹. 2024 yılı itibarıyla CAS’a başvuru ücreti (*CAS Court Office fee*) geri ödemesiz olacak şekilde 1000 İsviçre Frangı olarak uygulanmaya devam etmektedir. Hakem heyetinin teşkilinin ardından, CAS Kalemi, masraf avansının miktarını, ödeme süresini ve yöntemini belirlemektedir (*m. R64.2/2*)¹¹²⁰. Bunun yanı sıra, taraflar tanık, uzman ve tercüman ücretlerini de kendileri karşılamaktadırlar. Hakem heyeti tarafından atanan uzman, tercüman veya tanığın dinlenme masrafları, masraf avansından karşılanmaktadır. Uluslararası spor federasyonları veya spor kuruluşları tarafından verilen disiplin uyuşmazlıklarına ilişkin kararlara yönelik temyiz tahkim yargılamalarında bir farklılık bulunmaktadır. Bu durumda, masraf avansı ve hakem ücretleri CAS tarafından ödenmektedir. Başvurucudan sadece 1000 İsviçre Frangı tutarındaki başvuru ücretini ödemesi ve kendi tanık, uzman ve tercümanlarının ücretini karşılaması beklenmektedir.

CAS’ın yargılama masrafları, milletlerarası ticari tahkim yargılamasına kıyasla daha uygun olmasına rağmen, bir devlet yargılamasına göre yüksektir. Özellikle gayri safi yurt içi hasılası bakımından alt sıralarda yer alan ülkelerin sporcuları, kulüpleri ve federasyonları için ortalama 5.000 İsviçre Frangı civarındaki bir yargılama masrafı CAS’a yapılabilecek başvurularda ekonomik engel oluşturabilmektedir¹¹²¹. Örnek olarak, CAS’ın yerleşik olduğu İsviçre’de 2023 yılında asgari ücret

¹¹¹⁸ AİHM içtihatlarında davanın dayanağının iyi olması, adli yardım hakkının kötüye kullanılmaması, dava konusu hakkın önemli haklardan biri olması (boşanma, ebeveyn hakları, kişi özgürlüğü vb.) gibi sebeplerle adli yardım hakkının sınırlandırılmasının mahkemeye başvuru hakkını ihlal etmeyeceği sonucuna varılmıştır. Bkz. Harris, O’ Boyle ve Warbrick, s. 380; K. Reid, s. 103; P. van Dijk, G.J.H. van Goof, s. 420-421; Inceoğlu, s. 126-127.

¹¹¹⁹ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.b.ii.(2).

¹¹²⁰ Masraf avansı taraflarca eşit olarak ödenmekte, taraflardan biri payına düşen tutarı ödememesi halinde diğer taraf onun payını da ödeyebilir. Zira her iki tarafa yüklenen masraf avansının tamamının süresi içinde ödenmemesi halinde CAS, başvuru talebini/itirazını geri çekilmiş sayarak tahkime son vermektedir (CAS Kodu m. R64.2/2).

¹¹²¹ CAS yargılamasına dair 2021 yılında yüzlerce atleti temsil eden on iki oyuncu temsilcisi oluşum¹¹²¹ arasında yapılan bir anket sonucunda, CAS tahkim yargılaması masraflarının yüksek olup olmadığına ilişkin soruya 12 oluşumdan 9’u büyük problem (*a major problem*), 2’si problem (*problem*) ve 1’i ise bazen problem (*somewhat a problem*) olduğunu ifade etmiştir. Bkz. Grit Hartman, Tipping The Scales of Justice – The Sport and Its “Supreme Court”, Play The Game, November 2021, s. 52. Bkz. <https://www.playthegame.org/media/10851569/Tipping-the-scales-of-justice-%E2%80%93-the-sport-and-its-supreme-court.pdf> (Erişim Tarihi: 13.02.2022).

ortalama 6500 İsviçre Frangı olarak belirlenmiştir¹¹²². Güncel döviz kuru üzerinden yapılan bir karşılaştırmada, bu miktar Türkiye'deki 2024 yılı birinci yarısındaki asgari ücretin (17.002 TL) 10,9 katıdır¹¹²³. İlgili oran, iki ülke sporcularının gelirleri arasındaki farklılıkların genel bir değerlendirmesine imkân tanımaktadır. Bu doğrultuda, gelir düzeyleri nispeten düşük ülkelerin sporcu ve kulüpleri için de benzer bir durumun varlığı gözlemlenmektedir. Bununla birlikte, bu tür bir kıyaslama, doğrudan CAS nezdinde bu ülke sporcularının mahkemeye başvuru hakkının ihlali olarak değerlendirilmemelidir. Yüksek yargılama giderlerinin mahkemeye başvuru hakkını ihlal edip etmediğine ilişkin değerlendirilmede, somut davanın koşulları göz önünde bulundurularak, talep edilen yargılama giderleri ve başvurusunun mahkeme aracılığıyla ispatlamak istediği menfaati arasında adil iyi bir dengenin kurulup kurulmadığı mercek altına alınmaktadır¹¹²⁴. Bu değerlendirme, aynı zamanda, davacının mali imkânları ile ilgili yargılama giderleri arasında orantılı bir ilişkinin varlığını da incelemektedir¹¹²⁵. Örneğin, sporcuların ömür boyu men cezasıyla yargılandığı CAS yargılaması özelinde yüksek masraflar sebebiyle başvuru yapılamayacak olması hakkın ihlaline sebep olabilecektir¹¹²⁶. Dolayısıyla, CAS'a yapılacak başvuru sürecinde ödenmesi gereken masraf avansı ve başvuru ücretinin, tek başına veya ilk bakışta mahkemeye başvuru hakkını ihlal ettiğine karar verilememektedir. Bu durum, kapsamlı bir inceleme ve değerlendirme gerektirmektedir¹¹²⁷.

v. Başvuru Süresi

Mahkemeye başvuru hakkı için çoğunlukla öngörülen dava açma ve temyiz sürelerine ilişkin sınırlamaların mahkemeye başvuru hakkını ihlal etmemesi için makul ve orantılı olması aranmaktadır¹¹²⁸. CAS'ın ihtiyari bir tahkim yargılaması niteliğinde olan ilk derece tahkim yargılamasına başvuru için herhangi bir süre sınırlaması bulunmamaktadır. Bu doğrultuda, taraflar arasındaki uyuşmazlığın esasına uygulanacak hukuka tabi olarak dava zamanaşımı süresi dikkate alınacaktır. Temyiz tahkim yargılamasında ise başvuru süresi, temyize konu edilen kararın tebliğ edildiği tarihten itibaren yirmi bir (21) gün olarak belirlenmiştir; ancak ilgili federasyon, dernek veya sportif kuruluşun tüzük ve talimatlarında bu konuda bir süre belirlenmemişse veya daha önce

¹¹²²

<https://studyinginswitzerland.com/switzerland-minimum-wage/#:~:text=The%20Organisation%20for%20Economic%20Cooperation,around%20CHF%206%2C500%20per%20month>. (Erişim Tarihi: 13.02.2022).

¹¹²³ 08.02.2024 itibarıyla güncel kura göre 1 İsviçre Frangı (CHF) = 28,52 TL'dir.

¹¹²⁴ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.b.ii.(2).

¹¹²⁵ İncoğlu, s. 131.

¹¹²⁶ Thomassen, s. 34.

¹¹²⁷ Yılmaz Savaşer, Türk Futbol Federasyonu'nun Yargı Yapısı ve Yargılama Sorunları, içinde Spor Hukukunda Güncel Gelişmeler ve Sorunlar Sempozyumu, 15 Kasım 2008 Cumartesi, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Spor Hukuku Komisyonu, Olimpiyatevi, s. 174.

¹¹²⁸ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.b.ii.(3).

akdedilmiş bir tahkim anlaşmasında bir süre belirlenmişse, bu durumda belirlenen süreler esas alınacaktır (CAS Kodu m. R49). Temyiz başvuru süresinin sona ermesini takip eden on gün içerisinde, davacının olayları detaylı bir şekilde anlatan, gerekçelerini ve delillerini gösterir temyiz dilekçesini CAS Kalemine sunması gerekmektedir (CAS Kodu m. R49). CAS hakem kararlarına karşı, gerekçeli kararın tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içerisinde İsviçre Federal Mahkemesi'nde iptal davası mümkündür (İsviçre Federal Mahkeme Kanunu m. 100/1). CAS düzenlemeleri kapsamında belirlenen dava açma ve temyiz süreleri, makul ve orantılı olup dava açmayı imkânsız hale getirecek düzeyde kısa veya katı bir biçimde uygulanmadığından dolayı, mahkeme başvuru hakkının ihlali olarak değerlendirilmemektedir. Bununla birlikte, federasyon, dernek veya sportif kuruluşun tüzük ve talimatlarında veya daha önce akdedilmiş bir tahkim anlaşmasında belirlenen sürelerin dava açmayı imkânsız hale getirecek düzeyde kısa olması, mahkemeye başvuru hakkının ihlaline yol açabilecektir.

b. Dava Açmayı Geciktirici Koşullar

CAS temyiz tahkim yargılamasına başvuru yapmadan önce, ilgili sportif kuruluşun tüzük ve talimatında öngörülen hukuk yollarının tüketilmesi zorunlu kılınmıştır (CAS Kodu m. R47). Bu şartın varlığı, tek başına mahkemeye başvuru hakkına aykırılık teşkil etmemektedir. Eğer ilgili hukuk yollarının CAS'da tahkim davası açılmasını uzun ve belirsiz bir süreyle geciktirmesi söz konusu ise, bu durum mahkemeye başvuru hakkının ihlalini gündeme getirecektir¹¹²⁹.

c. Kararların Uygulanması

CAS hakem kararlarının uygulanmaması mahkemeye başvuru hakkını ihlal edecek bir diğer durumdur¹¹³⁰. CAS hakem kararları, hakem kararı niteliği taşıdığından dolayı, İsviçre dışındaki ülkelerde icra edilmek istendiğinde kural olarak tanınmaları veya tenfiz edilmeleri gerekmektedir. Bununla birlikte, uyuşmazlıkların çözümünde CAS'ı yetkilendiren birçok uluslararası ve ulusal federasyon, CAS kararlarının icrası ile görevlendirilmiş veya CAS kararlarını uygulayacaklarını taahhüt etmiştir. CAS Kodu m. R59/6'da yargılamanın tarafı olmayan spor kuruluşuna da karardaki icrai hükümlerinin tebliğinin öngörülmesi de bu anlayışı desteklemektedir. Bu görevlendirme uyarınca her bir kuruluş CAS kararlarının icrası için çeşitli önlemler görebilmektedir. Bu kapsamda, ilgili sportif kuruluşun CAS kararların icrası doğrultusunda gerekli tedbirleri yerine getirmemesinin mahkemeye başvuru hakkını ihlal edeceği açıktır. Bunun yanı sıra, CAS kararlarının icrası için tanıma veya tenfiz davası da açılabilir. Bu durumda, AİHM kararları uyarınca tenfiz mahkemesinin bu davalarda yapacağı denetimin ayrı bir sorumluluğa tabi tutulmuş olması nedeniyle tenfiz

---

¹¹²⁹ İnceoğlu, s. 134.

¹¹³⁰ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.c.

mahkemesince CAS hakem kararının tenfiz edilmemesi veya tenfiz edilmesine rağmen uygulanmaması, doğrudan tenfiz ülkesinin sorumluluğunu gündeme getirecektir¹¹³¹.

E. Bağımsız ve Tarafsız Mahkeme Niteliğinde Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

1. Bağımsız Mahkeme Niteliğinde Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

CAS hakem heyetlerinin yürüttüğü zorunlu tahkim yargılamalarında ve geçerli bir feragat olmaksızın yürüttükleri ihtiyari tahkim yargılamalarında, adil yargılanma hakkının güvenceleri sağlanmalıdır. Adil yargılanma hakkı bakımından sağlanması gereken en önemli güvencelerin başında ise tarafsızlık ve bağımsızlık gelmektedir.

CAS hakem heyetleri zorunlu tahkim yargılamaları açısından, AİHS'in 6. maddesi anlamında mahkeme niteliği taşımakla birlikte, yargılama usulünün özgünlüğü, yapısının özellikleri, hakem/hâkim atama yöntemlerindeki farklılıklar sebebiyle, adil yargılanma hakkının gerektirdiği tarafsızlık ve bağımsızlığın sağlanması hususunda devlet mahkemelerinden ayrışan bir görünüm sergilemektedir. Bu doğrultuda, bir merciin bağımsız bir mahkeme olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğinin tespitinde, AİHS ve AİHM içtihatları doğrultusunda geliştirilen kriterler - üyelerin atanma usulü, görev süresi, üyelerin dış ve iç baskılara karşı güvencelerin varlığı, merciin bağımsız bir görünümü olup olmadığı- CAS hakem heyetlerinin durumu açısından incelenecektir¹¹³². AİHM kararlarında bağımsızlık ve tarafsızlık unsurlarının bir arada değerlendirilmesi göz önünde bulundurularak, CAS'ın bağımsızlığı ve tarafsızlığı yönünden yapılacak incelemelerin ardından bu kurumun tarafsız ve bağımsız bir görünüme sahip olup olmadığı hususu ayrı bir bölümde detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

CAS'ın tarafsız ve bağımsız olmadığı iddiası ilk olarak 2003 yılında kros kayakçısı iki Rus sporcu Lazutina and Danilova tarafından AİHM'in önüne getirilmiştir; ancak başvuru sahiplerinin başvurularını sürdürmek istememeleri sebebiyle başvuru listeden çıkarılmıştır. Bu durum, AİHM'in CAS'ın tarafsızlığını ve bağımsızlığını değerlendirme fırsatını kaçırdığını göstermektedir¹¹³³. CAS'ın tarafsızlığının ve bağımsızlığının değerlendirildiği ilk AİHM kararı olan *Mutu ve Pechstein v. İsviçre* kararında ise AİHM yukarıda ifade edilen kriterler kapsamında CAS'ın nesnel tarafsızlığını ve bağımsızlığını değerlendirmekten kaçınmış, onun yerine hakem heyetinde yer alan hakemlerin özelinde bağımsızlığa ve tarafsızlığa engel bir durumun ispatlanıp ispatlanmadığının değerlendirilmesi

¹¹³¹ Bkz. İkinci Bölüm III.

¹¹³² Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.

¹¹³³ Lazutina and Danilova v. İsviçre, Başvuru No: 38250/03, 03.07.2008; Cathérine Van de Graaf, Reza Khabook, Ali Rıza V. Switzerland: No Jurisdiction For The Court Of Arbitration For Sport?, Strasbourg Observers, 28.01.2022 <https://strasbourgobservers.com/2022/01/28/ali-riza-v-switzerland-no-jurisdiction-for-the-court-of-arbitration-for-sport/> (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

ile yetinmiştir¹¹³⁴. Bu karar, AİHM’in süregelen içtihatlarıyla çeliştiği gerekçesiyle hem öğretide hem de karara muhalif kalan yargıçlar tarafından eleştirilmiştir¹¹³⁵. Oysaki, AİHM, *Mutu ve Pechstein v. İsviçre* kararından sonraki tarihlerde *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında CAS’ın görev ve yetkisine giren uyuşmazlıklara benzer spor uyuşmazlıklarının çözümünde Türkiye’de münhasır yetkiyi haiz TFF Tahkim Kurulunun tarafsızlığını ve bağımsızlığını yukarıda sayılan kriterlerin tamamı üzerinden değerlendirmiştir. *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararından sonra CAS’ın tarafsızlığına ve bağımsızlığına yönelik başvurularda diğer kriterlerin de değerlendirilmesi beklenmektedir. Bu sebeple, öğretideki eleştiriler uyarınca çalışmada, *Mutu ve Pechstein v. İsviçre* kararından farklı olarak CAS’ın bağımsız olup olmadığı AİHM içtihatlarında ortaya konulan kriterlerin tamamı ele alınmıştır. Bu konuda, *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında TFF Tahkim Kurulunun bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin inceleme ve değerlendirme yol gösterici olacaktır¹¹³⁶.

a. Hakemlerin Seçilme ve Atanma Usulü

CAS’ın bağımsızlığı hususunda ilk olarak, CAS yargılamalarında görev alan hakemlerin atama usulünü ele alınmıştır. CAS hakemlerinin atama usulü, hakem olarak görev yapacak kişilerin belirlenmesi usulü ve her bir yargılamada görev alacak hakemlerin seçilmesi olmak üzere iki alt başlık altında değerlendirilmelidir.

CAS tahkim yargılamalarında hakemlerin atanmasında kapalı listesi usulü uygulanmakta ve bu sebeple de yargılamalarda görev alabilecek hakemler yalnızca bu listedeki hakemler arasından seçilebilmektedir (CAS Kodu m. R33/2). Bu zorunluluk kapsamında, yargılamanın türüne göre seçilebilecek hakemler için beş farklı liste hazırlanmaktadır. Bu listeler; Genel Liste, Futbol Listesi, Dopingle Mücadele Taraf Hakemleri Listesi, Dopingle Mücadele Heyet Başkanı ve Tek Hakemler Listesi ile Dopingle Mücadele Kodu m. 23.5 için Özel Hakem Listesi şeklinde belirlenmiştir.

Hakem listesini oluşturma görev ve yetkisi, Uluslararası Spor Tahkim Konseyi’ndedir. Konsey, hakem olarak listeye yazılacak kişileri CAS Üyelik Komisyonu’nun uluslararası olimpiyat komitesi, uluslararası spor federasyonları, milli olimpiyat komiteleri ve bu kuruluşların sporcu komisyonları tarafından isimleri ve nitelikleri bildirilen kişiler arasından seçip Konsey’e önerdiği

¹¹³⁴ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para.157.

¹¹³⁵ Özdemir Kocasakal, CAS’ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, s. 104, 106; Antoine DUVAL, The “Victory” of the Court of Arbitration for Sport at the European Court of Human Rights: The End of the Beginning for the CAS, Asser International Sports Law Blog, 10 Ekim 2018, <https://www.asser.nl/SportsLaw/Blog/post/the-victory-of-the-court-of-arbitration-for-sport-at-the-european-court-of-human-rights-the-end-of-the-beginning-for-the-cas> (03.02.2022) (Victory); Mutu ve Pechstein v. İsviçre, Yargıç Keller ve Serghides’in Düşünceleri, para. 13; Baddeley, s. 12.

¹¹³⁶ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 209-222.

kişiler arasından atamaktadır (CAS Kodu m. S6/4, m. S14/1)¹¹³⁷. Seçilen hakemler, dört yıllık bir süreyle hakem listesinde yazılı kalmaktadır ve bu sürenin sonunda yeniden listeye yazılmaları mümkündür (CAS Kodu m. S13/1). Listede yer alacak hakem sayısının en az üç yüz olması gerekmektedir¹¹³⁸. Hakem adaylarını belirlemek ve hakemlikten çıkarılacak kişileri tespit ederek Konseye teklif etmekle görevli CAS Üyelik Komisyonu, biri Komisyon Başkanı olmak üzere iki Konsey üyesi ve üç Daire Başkanı'ndan oluşmaktadır (CAS Kodu m. S7/2-a).

Hakem listesini oluşturmakla yetkili Konsey, 22 üyeden¹¹³⁹ oluşmaktadır. Altı üyesi, uluslararası federasyonlar tarafından; dört üyesi, ulusal olimpiyat komiteleri birliği tarafından; dört üyesi, uluslararası olimpiyat komitesi tarafından; dört üyesi, anılan on dört üyesi tarafından aralarında yapacakları uygun müzakereler sonrasında ve sporcuların menfaatlerini koruyacak şekilde; son dört üyesi ise seçilen on sekiz üyesi tarafından ve Konseyin diğer üyelerini seçmiş olan kuruluşlardan bağımsız kişiler arasından seçilmektedir (CAS Kodu m. S.4).

Konseyin mevcut oluşumu yukarıda belirtilen şekilde olmakla birlikte, CAS'ın ilk faaliyet yıllarında Konsey bulunmamaktaydı. O dönemde, CAS; UOK, UOK Başkanı ve uluslararası federasyonlar ile ulusal olimpiyat komitelerince seçilen 60 üyeden oluşmaktaydı. Bunun yanı sıra, bu dönemde CAS'ın masrafları UOK tarafından karşılanmaktaydı. CAS ile UOK arasındaki bu ilişki CAS'ın tarafsızlığı ve bağımsızlığı konusunda ciddi şüpheler doğurmaktaydı. İsviçre Federal Mahkemesi'nin **Gundel** kararında UOK'nın taraf olduğu uyuşmazlıklar bakımından bu yakın ilişki sebebiyle CAS'ın bağımsızlığı konusundaki tereddütlerini ve endişelerini açıklaması ve CAS ile UOK

---

¹¹³⁷ Hakem adaylarının, gerekli hukuki eğitime, spor hukuku ve/veya uluslararası tahkim alanındaki yeterliliği ile tanınıyor olması, genel olarak iyi bir spor bilgisine ve en az bir CAS çalışma diline (İngilizce, Fransızca ve İspanyolca) hâkim olması aranmaktadır (CAS Kodu m. S14/1). İlgili düzenleme 2012 ve 2016 yıllarında değiştirilmiştir. 2012 öncesi dönemde hakem olacak kişileri hangi kuruluşların ne kadar kişi önerebileceği açık olarak düzenlenmişken 2021 yılında değişiklik ile bu kurumların hakem adaylarını bildirmeleri ile yetinilmiştir. 2016 yılında ise mevcut halinde olduğu gibi bu kurumlardaki sporcu komisyonlarının da hakem adayı önermesine imkân verilmiştir. Bkz. Antonio Rigozzi, Erika Hasler, Michael Roth, Introduction to the CAS Code, Chapter 15, The CAS Prosedural Rules in Manuel Arroyo (Ed.), Arbitration in Switzerland: The Practitioner's Guide, 2nd edition, Volume II, Kluwer Law International, 2018, s. 1423.

¹¹³⁸ Erişim tarihi itibarıyla listede yer alan toplam hakem sayısı 399'dur. Genel listede 356, Futbol listesinde 102, Dopingle Mücadele Dairesine tarafların atayabileceği 20, Dopingle Mücadele Dairesine başkan veya tek hakem seçilebilecek 22 hakem ve Dopingle Mücadele Kodu m.23.5 için yapılacak yargılamaya atanabilecek 7 hakem bulunmaktadır. Bkz. <https://www.tas-cas.org/en/arbitration/liste-des-arbitres-liste-generale.html?GenSlct=2&nmIpt=> (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

¹¹³⁹ Konsey üyeleri, yenilenebilir olmak üzere dört yıl süreyle görev yapmak üzere seçilmektedir (CAS Kodu S.5/1). Seçilen üyeler, göreve başlamadan önce objektif ve tarafsız bir şekilde, Kod hükümlerine uygun olarak ve özellikle Kod R43'de yer alan sır saklama yükümlülüğüne riayet ederek görev yapacaklarına ilişkin beyanname imzalamaları gerekmektedir (Kod S6/2). Bu kapsamda, Konsey üyeleri, CAS hakem veya arabulucu listesinde yer alamayacakları gibi CAS önündeki yargılamalarda tarafların temsilcisi olarak da hareket edemeyeceklerdir (CAS Kodu S6/3).

arasındaki ilişkiyi bir federasyon ile organ arasındaki ilişkiye benzetmesi sonrasında 1994 yılında CAS'ın yapısına ilişkin önemli reformlar yapılmıştır. Reform kapsamında 22 Haziran 1994 tarihli Uluslararası Spor Konseyinin Kuruluşuna İlişkin Konvansiyon (Paris Konvansiyonu) ile İsviçre Medeni Kanun m. 80 vd. hükümlerine tabi merkezi Lozan olan vakıf niteliğinde Uluslararası Spor Tahkim Konseyi kurulmuştur¹¹⁴⁰.

Hakem heyetlerinde görev alacak hakemlerin atanması, yargılama türüne göre kısmi farklılıklar göstermektedir. İlk derece tahkim yargılamasında hakemlerin ve hakem sayısının belirlenmesinde taraf iradeleri esas alınmaktadır. Taraflar arasında bir anlaşmaya varılamaması veya tarafların belirlenen süre içinde kendi iradelerini ortaya koymamaları durumunda, hakem seçimine ilişkin hususlarda İlk Derece Tahkim Daire Başkanı'nın kararı esas alınmaktadır. Bu kapsamda, hakem sayısına ilişkin tahkim anlaşmasında açıklık olmaması durumunda hakem sayısının belirlenmesi, taraflar arasında karşılıklı anlaşma sağlanamaması durumunda tek hakemin atanması, üç hakemli heyetlerde davalının süresi içinde hakemini seçmemesi durumunda davalı yerine hakem atanması ve son olarak atanan iki hakemin başhakemi süresi içinde seçememeleri durumunda baş hakemi atama yetki ve görevi Daire Başkanı'ndadır (*CAS Kodu m. R40.2*). Bunun yanında, taraflarca veya hakemlerce seçilen başhakemin seçilmiş sayılabilmesi için Daire Başkanı'nın ilgili hakemin Kod m. R33'ün gereklerini sağladığını onaylaması gerekmektedir (*CAS Kodu m. R40.3*).

Temyiz tahkim yargılamasında, hakemlerin ve hakem sayısının belirlenmesinde öncelikle taraf iradeleri esas alınmaktadır. Taraflar arasında bir anlaşmaya varılamaması veya tarafların belirlenen süre içinde kendi iradelerini ortaya koymamaları durumunda Temyiz Tahkim Daire Başkanı'nın kararı esas alınmaktadır. Bu kapsamda, Daire Başkanı, hakem sayısına ilişkin taraflar arasında bir anlaşma sağlanamaması halinde heyetin tek hakemden oluşup oluşmayacağını belirleme, tek hakemin atanması, davalının süresi içinde hakemini seçmemesi halinde davalı yerine hakem atama ve son olarak taraf hakemleri seçildikten sonra bu hakemlere danışarak başhakemi belirlemekle yetkili ve görevlidir (*CAS Kodu m. R50/1, m. R53, m. R54*). Buna ek olarak, taraflarca atanan hakemler Daire Başkanı tarafından Kod m. R33'ün gereklerini sağladıklarının onaylanması ile atanmış sayılmaktadır (*CAS Kodu m. R40.3*).

CAS yargılamalarındaki hakem atama usulü (kapalı listenin oluşturulması), CAS'ın tarafsızlığına ve bağımsızlığına yönelik eleştirilerde dayanak yapılan temel gerekçelerden biridir¹¹⁴¹.

¹¹⁴⁰ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 160-161.

¹¹⁴¹ Murat Keçeciler, Uluslararası Spor Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, s. 111; Antonio Rigozzi, Erika Hasler, Michael Roth, Introduction to the CAS Code, Chapter 15, The CAS Prosedural Rules in Manuel Arroyo (Ed.), Arbitration in Switzerland: The

Bu noktada, CAS yargılamalarının bir tahkim yargılaması niteliğinde olmasına rağmen kapalı liste usulünün benimsenmesi ve bunun ötesinde listenin belirlenmesinde sporcuların, kulüplerin doğrudan müdahil olamaması temel itirazları oluşturmaktadır¹¹⁴². Kapalı liste uygulamasının CAS'ın bağımsızlığı üzerindeki etkisi, devlet mahkemesi hakimlerinin yürütme tarafından atanması ve bağımsız görünüm kriterleri bağlamında değerlendirilebilir.

AIHM içtihatları uyarınca yargı merci üyelerinin yürütme merci tarafından atanması tek başına ilgili yargı merciin bağımsızlığını yitirmesi sonucunu doğurmamaktadır. Bu durumda, merciin bağımsızlığının tespitinde önemli olan atanan kişinin yargılama faaliyeti süresince görevini yerine getirirken herhangi bir baskı altında olup olmadığı, herhangi bir talimat alıp almadığı ve görevini tam bir bağımsızlıkla yerine getirip getiremediğidir¹¹⁴³. Bu sebeple, *Mutu ve Pechstein v. İsviçre* kararında Mahkemenin de tespit ettiği üzere¹¹⁴⁴, Konsey ile hakemler arasında bir bağlantının mevcut olmasına karşın bu bağlantı karşısında CAS hakemlerinin görevlerini yerine getirmeleri esnasında bağımsızlıklarını sağlamaya yeterli güvencelere sahip olup olmadıkları, herhangi bir iç ve dış baskı altında olup olmadıkları ve talimat almalarını yasaklayan çeşitli güvencelerin mevcut ve yeterli olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kapalı liste usulü ve listelerin belirlenme yönteminin, CAS'ın bağımsızlığı açısından incelenmesi gerekmektedir. Kapalı liste usulü, tahkim yargılamalarında sık karşılaşılan bir usul değildir. Buna karşın, bu usulün CAS yargılamalarına özgü olmadığını ifade etmek gerekir. Çünkü, ICSID temyiz yargılamasında görev alacak hakemler, GAFTA tahkim yargılamasında üçüncü hakem veya tek hakemler de önceden belirlenmiş listelerdeki hakemler arasından seçilmektedir. Birçok tahkim yargılamasında, hakemlerin taraflarca serbestçe seçilmesine olanak tanınırken, dünya çapında tanınan ve alanında öncü konumunda olan CAS'ın kapalı liste uygulamasını tercih etmesinin altında yatan gerekçeler irdelenmeye değerdir. CAS yargılamasında kapalı liste usulünün belirlenmesinin gerekçeleri arasında, hakemlerin ilgili alanda uzman olmalarının gerekliliği, spor hukuku ve CAS yargılamalarındaki gelişmeler hakkında düzenli bilgi sahibi olmaları ve taraf yanlısı olmaması yer almaktadır¹¹⁴⁵. Bununla birlikte, kapalı liste usulü, bu endişelerin giderilmesi için yegâne çözüm

---

Practitioner's Guide, 2nd edition, Volume II, Kluwer Law International, 2018, s. 1422; Wekesa, s. 55; Pak, CAS, s. 67.

¹¹⁴² Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 249-250; Baddeley, s. 12; Öktem, s. 421.

¹¹⁴³ Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.

¹¹⁴⁴ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 154.

¹¹⁴⁵ Decision of the Swiss Supreme Court 4P.267-270/2002 of 27 May 2003, at 3.3.3.2; Antonio Rigozzi, The recent revision of the Code of sports-related arbitration (CAS Code), in: Jusletter 13 septembre 2010, s. 3.

olmadığı gibi, bazı durumlarda CAS'ın tarafsızlığına ve bağımsızlığına dair endişeleri artırabilecek veya haklı kılacak izlenim de yaratabilmektedir. *Mutu ve Pechstein v. İsviçre* kararında CAS'ın tarafsızlığını ve bağımsızlığını değerlendiren Dairenin yedi üyesinden ikisi, kapalı liste uygulamasını uzman hakemlerin yargılamalarda yer alması için zorunlu olduğu görüşünü ikna edici bulmamış ve tarafların alanında uzman kişileri seçerek bu sorunu aşabileceklerini belirtmişlerdir¹¹⁴⁶. Tahkim yargılamalarının, kapalı liste usulü olmaksızın, taraflara sunduğu temel avantajlardan biri, uyuşmazlığın uzman kişilerce çözüme kavuşturulmasıdır ve bu avantaj, hakemlerin taraflarca seçilmesiyle gerçekleşmektedir. Taraflar, menfaatlerinin daha iyi korunacağı düşüncesiyle devlet yargısına alternatif olarak tahkime başvurmaktadır. Devlet yargısından ayrılarak tahkimi tercih eden kişilerin, uyuşmazlıklarını çözümlmek için alanında uzman kişileri seçemeyecekleri düşüncesi mantıksızdır. Tahkim yargılamalarında en önemli, en hayati ve üzerinde en çok düşünülen husus, seçilecek hakem ve hakemin yetkinliğidir. Tahkimin sunduğu en önemli avantajı sınırlayan bir uygulama, kendi içinde bir çelişki yarattığı gibi tahkimin temel mantalitesine de aykırı bir durum yaratmaktadır. Bunun yanı sıra; hakemler, spor hukukunda uzman olmalarına rağmen teknik konularda veya doping uyuşmazlıklarında bilirkişilerden destek almaktadır ve bu durum, hakemlerin her konuda -uyuşmazlık hakkındaki bütün hususlarda- uzman olmadıklarını göstermektedir.

CAS hakemlerinin spor hukukunda uzman kişiler olduklarını doğrulamak amacıyla, kapalı liste usulü yerine, FIFA menajerlik sisteminde uygulanan benzer bir yaklaşımla, kişilerin uzmanlıklarını teyit eden çeşitli sınavlar düzenlenebilir. İkinci olarak, tahkim yargılamasının uzmanlık gerektiren bir alan olması dolayısıyla, her iki tarafın da alanında uzman kişileri seçmesi esastır. Buna ek olarak, diğer kurumsal tahkim yargılamalarında olduğu gibi, hakemlerin uzmanlıklarını ve yeterliliklerini verdikleri kararlarla sergilemeleri, sonraki atamalarda referans olarak kullanılmaları ve uyuşmazlıklarda itibarını koruyacak şekilde davranmaları sağlanmalıdır. Örneğin; yapılan bir araştırma neticesinde, CAS hakem listesinde 300'ün üzerindeki hakemin yer almasına rağmen, sadece 17 kişilik bir hakem grubunun hakem heyetlerinde sıklıkla yer aldığı tespit edilmiştir¹¹⁴⁷. Bu durum, CAS yargılamalarına aşina olunan kişiler tarafından bilinen bir gerçekliktir. Belirtilen tespit, 300'den fazla hakeme rağmen, belirli bir sayıdaki hakemin sıklıkla tercih edildiğini, liste usulüne ve bu usulün amaçlarına rağmen, kurumsal tahkim yargılamalarında olduğu gibi belirli hakemlerin ön plana çıktığını ve bu hakemlerin taraflarca sıklıkla tercih edildiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra, kapalı liste uygulaması ile uzman kişilerin seçilmesi amaçlandığı halde, 2016 yılında yapılan nitelikli bir

¹¹⁴⁶ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, Yargıç Keller ve Serghides'in Düşünceleri, para. 14.

¹¹⁴⁷ Johan Lindholm, The Court of Arbitration for Sport and Its Jurisprudence, An Empirical Inquiry into Lex Sportiva, The Hague/Berlin, Asser/Springer, 2019, s. 223 (Court of Arbitration for Sport). Yazar, çalışmada bu kişileri süper hakem olarak adlandırmaktadır.

araştırma listede yer alan hakemlerin çoğunluğunun insan hakları hukukunda yeterli uzmanlığa sahip olmadığını ortaya çıkarmıştır¹¹⁴⁸. Sonuç olarak, kapalı liste usulüne ihtiyaç olmadığı ve bu liste uygulamasıyla istenilen amaca ulaşamadığı anlaşılmaktadır. Bu durum, CAS'ın hakem seçim süreçlerinin ve kapalı liste uygulamasının yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Kapalı liste usulünün hakemlerin taraf yanlısı olmalarını önlemede ne ölçüde etkili olduğu konusunda açık bir kanıt bulunmamaktadır. Zira, listede yer alan hakemlerin bir sonraki davada görev alabilmek için belirli bir taraf lehine davranmayacaklarına dair bir garanti yoktur. Özellikle doping uyuşmazlıklarında sıkça taraf olan federasyonlar ve olimpiyat komitelerinin, hakemlerin listeye seçilmeleri sürecine müdahale etmeleri ve listede sınırlı sayıda (22) hakemin bulunması, taraflar arasındaki eşitliğin sağlanmasını engelleyebilir. Bunun yanı sıra, aynı sportif kuruluşların bu yargılamalarda sürekli olarak belirli hakemleri ataması durumunda, hakemlerin objektif tarafsızlığı ve bağımsızlığı konusunda şüpheler ortaya çıkabilir. Bu durum, kapalı liste usulünün ve hakem atama süreçlerinin, hakemlerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı açısından yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır¹¹⁴⁹. Yapılan bir araştırmanın sonuçları, kapalı liste usulünün ve hakem atama süreçlerinin sadece bir ihtimal olmaktan öteye geçerek gerçek bir soruna dönüştüğünü ortaya koymuştur. Bu araştırmada, 300'ün fazla hakemin bulunduğu listeden sadece 17 kişilik bir hakem grubunun hakem heyetlerinde sıklıkla yer aldığı belirlenmiştir¹¹⁵⁰. Bu tespit, hakem atama süreçlerinin çeşitliliğini ve dengesini sorgulamayı gerektiren bir durumu göstermektedir ve kapalı liste usulünün uygulanış şeklinin hakemlerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı üzerinde olumsuz bir etkisi olabileceğine dair endişeleri artırmaktadır. Bu bulgular, tahkim yargılamalarında hakem seçim süreçlerinin yeniden

¹¹⁴⁸ John G. Ruggie, "For the Game. For the World", FIFA and Human Rights, Corporate Responsibility Initiative Report No. 68. Cambridge, MA: Harvard Kennedy School, 2016, s. 26. https://www.hks.harvard.edu/sites/default/files/centers/mrcbg/programs/cr/files/Ruggie_humanrightsFIFA_reportApril2016.pdf (Erişim Tairhi: 08.06.2023). CAS'ın yayınladığı Genel Sekreteri Matthieu Reeb'in hazırladığı "Sport and Human Rights, Overview from A CAS perspective (as at 20 June 2022)" isimli raporunda ise insan haklarında uzman olan 18 adet hakemin, listelerde yer aldığı ifade edilmiştir. Bkz. https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/2022.06.20_Human_Rights_in_sport_20_June_2022_.pdf (Erişim Tairhi: 08.06.2023).

¹¹⁴⁹ Benzer bir eleştiri Mutu ve Pechstein v. İsviçre kararında Pechstein tarafından ileri sürülmüştür. Pechstein, hakem heyeti başkanının doping yapmakla suçlanan sporcular tarafından hakem olarak atanmayı sürekli olarak reddettiği ve spor federasyonu tarafından atanmayı tercih ettiğini ve ayrıca doping yapmakla suçlanan sporculara karşı önyargılı olduğunu ileri sürerek bu hakemin tarafsız olmadığını ileri sürmüştür. AİHM ise başvurunun söz konusu iddialarının çok muğlak ve varsayımsal olduğunu ve hakemin tarafsızlığından şüphe duymayı gerektirecek herhangi bir olgunun mevcut olmadığı gerekçesiyle söz konusu iddiaları reddetmiştir. Ancak AİHM'in anılan iddiayı baştan reddetmeyip, delillendirilmesini araması sebebiyle, AİHM'in bu ihtimalin ispatlanması halinde tarafsızlığa engel teşkil edebileceğini zimni olarak kabul ettiği söylenebilir Bkz. Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 150.

¹¹⁵⁰ Johan Lindholm, Court of Arbitration for Sport, s. 223. Yazar, çalışmasında bu kişileri süper hakem olarak adlandırmaktadır.

gözden geçirilmesini ve daha şeffaf, adil bir sistem oluşturulma gerekliliğini vurgulamaktadır. Eleştirilerin uç noktasına varıldığında, hakem olarak atanan kişilerin birçoğunun aynı zamanda spor sektöründe çeşitli pozisyonlarda yer alması, uluslararası spor camiasının nispeten küçük ve dar bir çevreden oluşması ve bu nedenle listeye seçilen hakemlerin çoğunlukla uyuşmazlıkların tarafını oluşturan sportif kuruluşlarla doğrudan veya dolaylı olarak profesyonel ilişki içinde olmasının muhtemel olduğu görülmektedir. Fakat, tüm bu eleştirilerde dile getirilen endişelerin hakemin reddi prosedürüyle giderilebileceği iddia edilse de, asıl endişe kaynağı, bu tür uygulamalar ve kurallar sebebiyle, hakemlerin seçimiyle ve hakemlerin reddi başvurularında görevli ve yetkili Konsey ve diğer Komisyon üyelerinin tarafsızlığından ve bağımsızlığından duyulan endişelerdir. 2023-2026 dönemi için seçilen CAS Konsey üyeleri, kısmen bu endişeleri azaltmış olsa da, sporcuları temsilen sadece dört üyenin seçilmiş olması ve diğer spor aktörlerine üye atama imkânının verilmemiş olması, Konseyin tarafsızlığı ve bağımsızlığına yönelik kaygıları devam ettirmektedir. Özellikle, Başkan dâhil mevcut 22 üyenin (2010 yılından beri Konseyin Başkanlığını üstlenen John COATES AC, aynı zamanda Uluslararası Olimpiyat Komitesi Başkan Yardımcısıdır.) 7'sinin sportif kuruluşlarda aktif görev almakta olması ve 2019-2022 döneminde görev alan 20 üyenin 15'inin 2023-2026 dönemi içinde yeniden Konsey üyesi atanmış olması bu kaygıları pekiştirmektedir. Bunun yanı sıra, Konsey üyelerinin ve hakemlerin görev sürelerinin birbirine yakın zamanlarda başlaması ve sona ermesi, hakemlerin ve Konseyin birlikte göreve gelip birlikte görevden ayrıldığı algısı yaratmakta ve bu durum, *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında dikkat çekildiği üzere, tarafsızlığa ve bağımsızlığa ilişkin şüpheleri doğurabilecek bir faktör olarak değerlendirilmektedir¹¹⁵¹. Örneğin, 2023 yılının ilk döneminde Konsey üyelerinin seçilmesi ve hakem listeleri yakın tarihlere denk gelmiştir. Bu durumun ışığında, AİHS içtihatlarına rağmen, CAS hakemlerinin Konsey'in belirlediği listelerden seçilmesi, CAS'ın bağımsızlığına doğrudan engel teşkil etmese de, CAS'ın tarafsız ve bağımsız görünümünü zedeleyebileceği düşünmekteyiz. Bu nedenle, hakemlerin spor uyuşmazlıklarının doğrulanması ve sportif kuruluşların hakem seçim süreçlerine olan dolaylı etkisinin azaltılması amacıyla, tarafların yan hakemlerini serbestçe seçebilmeleri ve heyet başkanının ise sportif kuruluşlarla bağlantısı ve ilişkisi olmayan kişilerden oluşan bir listeden seçilmesi usulü öngörülebilir¹¹⁵². Bu öneri, hakem seçim süreçlerinin şeffaflığını ve adaletini artıracak ve CAS'ın bağımsızlığına ve tarafsızlığına olan güveni pekiştirecektir.

b. Hakemlerin Görev Süresi

Hakemler, dört yıllığına ve dönem sonunda yeniden atabilmek üzere hakem listesine

¹¹⁵¹ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 213.

¹¹⁵² Rigozzi, Hasler, Roth, Introduction to the CAS Code, s. 1423.

yazılmaktadır (CAS Kodu m. S13). CAS, AİHS m. 6 anlamında bir mahkeme niteliği taşısa da, bir kurumsal tahkim merkezi olarak işlev görmesi ve münhasıran spor uyuşmazlıklarını çözmekle görevli olması nedeniyle, görev süresine ilişkin hususlarda devlet mahkemelerinden ayrılması olağandır. Devlet mahkemelerinde hakimlerin görevlerinin dörder yıllık süreyle yenilenmesi şüpheli bulunmasına karşın¹¹⁵³ diğer yargı mercii üyelerinin daha kısa süreli görevlendirilmeleri, kural olarak yargı merciin bağımsızlığını ihlal etmediği kabul edilmektedir¹¹⁵⁴. Bu çerçevede, tahkim yargılamasına özgü koşullar göz önünde bulundurulduğunda, CAS hakemlerinin dört yıllığına listeye seçilmeleri, çoğunlukla davaya özel olarak atanması ve birçok tahkim merkezinde daimî hakemliğin bulunmaması dikkate alındığında, bu durumun tek başına CAS'ın bağımsızlığını ihlal ettiği sonucuna varılamayacağı kanaatindeyiz. Bu atamalar, tahkim yargılamasının özelliklerini ve gereksinimlerini yansıtır nitelikte olup, CAS'ın bağımsızlığına yönelik endişeleri tek başına haklı çıkarmamaktadır.

c. Hakemlere İç ve Dış Baskılara Karşı Koruma Sağlayan Güvenceler

CAS hakemlerinin yürütme merci niteliğindeki Konsey tarafından listeye seçilmelerinin, hakemlerin bağımsızlığına engel teşkil etmemesi için, hakemlerin görevlerini icra ederken hem dışarıdan hem de içeriden gelebilecek baskılara karşı bağımsızlıklarını koruyacak güvencelere sahip olmaları gerekmektedir. Bu güvenceler, hakemlerin bağımsızlığını korumalarına yardımcı olan çeşitli önlemlerden oluşmaktadır. Öne çıkan güvenceler arasında görev ve ücret teminatı, herhangi bir otoritenin üyelere emir, talimat ve tavsiye vermesine karşı korunmaları, görevlerinin icrası karşısında kendilerine açılacak davalara karşı koruma, tarafsızlıklarını ve bağımsızlıklarını etkileyecek durumları açıklama yükümlülüğü, mesleki etik ve ahlak kurallarına uyma, yemin etme gibi güvenceler bulunmaktadır. Bu tür güvenceler, CAS hakemlerinin kararlarında bağımsız ve tarafsız olmalarını destekleyen, hakemlerin yargısal faaliyetlerini etkileyebilecek her türlü iç ve dış müdahaleye karşı koruma sağlayan önemli unsurlardır. Bu güvencelerin varlığı ve etkinliği, CAS hakemlerinin bağımsızlığını ve tarafsızlığını güçlendiren temel faktörler olarak kabul edilmektedir.

Hakimlerin, her türlü maddi ve manevi baskıdan uzak, huzur ve sükûn içinde mahkemelerde görevlerini yerine getirebilmeleri için hakimlik teminatı ile donatılmış olması gerekmektedir¹¹⁵⁵. Hakimlik teminatı ise azledilmeme teminatı, mali tazminat ve coğrafi teminat olmak üzere üç unsurdan oluşmaktadır. CAS hakemleri için de tahkim yargılamasına uygun düştüğü ölçüde bu teminatlardan görev ve ücret teminatının sağlanması gerekmektedir.

¹¹⁵³ Incal v. Türkiye, 41/1997/825/1031, 9 Haziran 1998, para. 68; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 424.

¹¹⁵⁴ Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.ii.

¹¹⁵⁵ Kuru, s. 29; Gözler, Anayasa Hukuku, s. 389.

i. Hakemlerin Azli veya Görevden Alınması

CAS Kodu Madde S17'ye göre, hakemler, istifa etmeleri, ölüm veya herhangi bir sebepten ötürü görevlerini yerine getiremez hale gelmeleri durumunda, görevlerinden ayrılmaktadırlar ve bu durumlarda yerlerine yeni bir hakem seçilebilmektedir. Bunun yanı sıra, CAS Kodu Madde S19/2 uyarınca, eğer bir hakem CAS Kodu kurallarını ihlal eder veya Konsey ve CAS'ın saygınlığını zedelerse, Konsey ilgili hakemi hakem listesinden geçici veya sürekli olarak çıkartma yetkisine sahiptir. Bununla birlikte, eğer bir hakem görevini yerine getirmeyi reddeder veya görevini yapması engellenirse veya Kod hükümleri uyarınca görevlerini makul süre içinde yerine getirmemezse, bu durumda İtiraz Komisyonu tarafından görevden alınabilir (*CAS Kodu m. R35*).

Hakemlerin ücretleri, her bir hakemin çalışması ve makul olarak harcadıkları mesai (saat) temel alınarak CAS Genel Sekreteri tarafından tespit edilmektedir. Saatlik ücretlerin belirlenmesinde, uyuşmazlık miktarına göre hazırlanan bir ücret cetveli esas alınmaktadır. Koşullara bağlı olarak, ilgili Daire Başkanı, Genel Sekreterin önerisi üzerine, hakeme ödenmesi gereken toplam ücreti, saatlik ücret bazında hesaplanan miktarın altında veya üstünde bir tutar olarak belirleyebilmektedir. Ücretlerin artışında, davanın karmaşıklık seviyesi etkili olmaktadır. Hakem ile Genel Sekreter arasında ücret konusunda anlaşmazlık yaşanması durumunda, hakem ücreti Konsey Bürosu tarafından belirlenmektedir¹¹⁵⁶.

CAS Kodu hükümlerinin incelenmesi sonucunda, hakemlerin görevden azledilemeyeceklerine ilişkin açık bir düzenleme bulunmamasına karşın, hakemlerin belirli durumlarda görevden alınabilmesini imkân tanıyan hükümlerin bulunduğu görülmektedir. İlgili düzenlemelerde, hakemin görevini yerine getirmeyi reddetmesi veya bu görevi yerine getirmesinin engellenmesi durumunda görevden alınması makul bir yaptırım niteliğindedir; ancak hakemlerin görevlerini makul bir süre içinde yerine getirmemeleri sebebiyle görevden alınmalarını öngören düzenleme, hakemlerin azledilmeme teminatını belirsiz bir duruma sokmaktadır. Zira, bu hüküm altında, Kod hükümlerindeki herhangi bir hükmün ihlali mi yoksa belirli düzeydeki ihlalin mi esas alınacağı belirli değildir. Bu durum, hakemleri görevden almakla görevli ve yetkili olan İtiraz Komisyonuna geniş bir takdir yetkisinin verilmesiyle daha da belirsiz hale gelmektedir. Bunun yanı sıra, Komisyonun UOK, uluslararası federasyonlar ve milli olimpiyat komiteleri tarafından seçilen üyeler dışındaki bir Konsey üyesinin başkanlığında üç Daire Başkanı ve üç Daire Yardımcısından oluşturulması, hakemlerin yürütme fonksiyonunu üstlenen Konseye karşı bağımsızlıklarını zayıflatan bir etken olduğu kanaatindeyiz.

¹¹⁵⁶ <https://www.tas-cas.org/en/arbitration/arbitration-costs.html> (Erişim Tarihi: 03.06.2023).

ii. Hakemlerin Mali Teminatı

Mali teminat kapsamında hakemlere ödenecek ücret, uyuşmazlığın karmaşıklığı, hakem heyeti (panel) içindeki görevi ve harcadığı emek ve mesai dikkate alınarak CAS Genel Sekreteri tarafından belirlenmekte ve davanın taraflarınca karşılanmaktadır. Uluslararası federasyonların disiplin kararları aleyhine başvuru temyiz tahkim yargılamasındaki hakem ücretleri, CAS tarafından karşılanmaktadır (CAS Kodu m. R65.2). Hakem ile Genel Sekreter arasında ücret konusunda bir anlaşmazlık yaşanması durumunda, hakem ücreti Konsey Bürosu tarafından belirlenmektedir.

AIHM içtihatlarında olduğu üzere hakem ücretlerinin yürütme tarafından karşılanması tek başına tarafsızlıklarının ve bağımsızlıklarının ihlali için yeterli bir sebep değildir¹¹⁵⁷. Bu durumda, hakemlerin görevlerini yerine getirirken bağımsızlık ve tarafsızlıklarını temin edecek güvencelerin mevcut ve yeterli olup olmadığı önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, hakemlere ödenecek ücretlerin Konsey veya Genel Sekreter tarafından belirlenmesinin, CAS'ın tarafsızlığını ve bağımsızlığını doğrudan ihlal etmeyeceği görülmektedir; ancak hakemleri listeye seçen merciinin, görevden alma işlemleri ve ücretlerle ilgili uyuşmazlıkların çözümünde yetkili olması, hakemlerin Konsey karşısındaki bağımsızlığını zayıflatabileceği ve CAS'ın bağımsız ve tarafsız görünümü üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceği kanaatindeyiz. Bu nedenle, hakemlerin bağımsızlığını ve tarafsızlığını koruyacak yeterli güvencelerin sağlanması, CAS'ın bütünüyle bağımsız ve tarafsız bir yapı olarak algılanmasında kritik bir rol oynamaktadır.

iii. Hakemlerin Sorumluluğuna Başvurulması

Yargı merci üyelerini görevlerini yerine getirirken dış baskılardan korunmalarını sağlayacak en önemli güvencelerden biri, görevlerinin icrası sebebiyle kendilerine açılacak davalar karşısında sağlanan korumadır. Bu koruma olmazsa, verdikleri karar ve yürüttükleri yargılamalar sebebiyle sürekli dava tehdidi altında bulunacakları için cesur, adil, bağımsız ve tarafsız davranma yükümlülüklerini yerine getirmede tereddüt yaşamaları veya cesaretlerinin kırılması kaçınılmaz olacaktır. CAS Kodu madde R68 hükmünde, hakemlerin CAS davaları ile ilişkili herhangi bir eylem veya ihmallerinden dolayı hiçbir kişiye karşı sorumlu olmayacakları belirtilmektedir. Bu hüküm, hakemlerin görevlerini yerine getirirken karşılaşılabilecekleri davalar karşısında ihtiyaç duydukları koruma için yeterli bir güvence sağlamaktadır.

Söz konusu hüküm, bir kanun hükmü olmamakla birlikte, taraflar arasında akdedilen bir sözleşmede atıf yapılan bir hüküm olduğundan dolayı, hükmün tahkim yeri olan İsviçre Hukukuna uygunluğunun değerlendirilmesi gerekmektedir. İsviçre hukukunda bu konuya ilişkin açık bir hüküm

¹¹⁵⁷ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 151; Ali Rıza ve Diğerleri v. Tükiye, a.g.k. para. 214.

bulunmamasına karşın hakemlerin sorumluluklarından feragat etmeye yönelik anlaşmaların ağır ihmal ve kasıtlı suistimal durumları haricinde geçerli olduğu kabul edilmektedir¹¹⁵⁸. CAS Kodu m. R68'de yer alan hüküm, tarafların tahkim yargılaması bağlamında hakemlerin sorumluluklarından feragat etmelerini içermekte olup, bu kapsamda CAS yargılamalarında görev alan hakemlerin görevlerini yerine getirirken karşılaşılabilecekleri davalar karşısında yeterli güvenceye sahip oldukları kanaatindeyiz. Bu hüküm, hakemlerin yargılama sürecindeki sorumluluklarının sınırlarını belirleyerek, onların karar alma süreçlerinde daha özgür ve bağımsız hareket etmelerine olanak tanımaktadır. Bu durum, hakemlerin objektif ve adil bir yargılama sürecini yönetmelerini destekleyici bir unsur olarak değerlendirilmelidir.

d. Tarafsızlık ve Bağımsızlık Beyanı

CAS Kodu m. R33/1'e göre hakemler, taraflar karşısında tarafsız ve bağımsız olmalıdır ve bu tarafsızlık ile bağımsızlıklarını yargılama süreci boyunca korumakla yükümlüdürler. Bu çerçevede, taraflarla ilgili olarak tarafsızlık ve bağımsızlıklarını etkileyecek her türlü durumu derhal açıklamaları gerekmektedir. Bunun yanı sıra, hakem listesine seçilmelerinin ardından, görevlerini kişisel olarak tam bir tarafsızlık ve bağımsızlık içerisinde ve CAS Kodu hükümlerine uygun olarak yerine getireceklerine dair resmi bir beyanname imzalamaktadırlar (CAS Kodu m. S18/2). Bir davaya hakem olarak atanmadan önce, hakemlerden hakemliği kabul beyanı ile tarafsızlık ve bağımsızlık beyanını imzalayarak CAS Kalemine göndermeleri talep edilmektedir¹¹⁵⁹. Bununla birlikte, CAS hakemlerinin uyması gereken mesleki ahlak ve davranış kuralları açıkça belirlenmemiştir. Açıkça öngörülmemiş olmasına rağmen, Uluslararası Hakemler için IBA Etik Kuralları (1987) veya Ticari Uyuşmazlıklardaki Hakemler için AAA/ABA Etik Kurallarının göz önünde bulundurulması beklenmektedir¹¹⁶⁰. Bu düzenlemeler, hakemlerin tarafsız ve bağımsız olarak görevlerini yerine getirmeleri için gerekli güvenceleri sağlar niteliktedir.

e. Hakemlerin Reddi ve Çekilmesi

CAS Kodu m. R34 uyarınca taraflar, hakemlerin tarafsızlığından ve bağımsızlığından meşru şüphe uyandırabilecek şartların bulunması durumunda, hakemlerin reddini talep edebilirler. Bu ret talebi, ret sebebinin öğrenilmesini takip eden yedi gün içinde yapılmalıdır. Hakem reddi talepleri, CAS

¹¹⁵⁸ <https://globalarbitrationreview.com/insight/know-how/commercial-arbitration/report/switzerland> (Erişim Tarihi: 03.02.2022).

¹¹⁵⁹ Erkiner, s. 45-46.

¹¹⁶⁰ Michael Noth, Ulrich Haas, Article R33 CAS Code, Chapter 15, The CAS Prosedural Rules in Manuel Arroyo (Ed.), Arbitration in Switzerland: The Practitioner's Guide, 2nd edition, Volume II, Kluwer Law International, 2018, s. 1470. Söz konusu kurallara ilişkin detaylı inceleme için bkz. Kayalı, s. 67-71; Balkar Bozkurt, s. 84-89.

İtiraz Komisyonu tarafından değerlendirilerek karara bağlanmaktadır. Bu süreçte, Komisyon, talebi, karar verilmesi amacıyla Konsey'e havale edebilmektedir. İtiraz Komisyonu, Uluslararası Olimpiyat Komitesi, uluslararası federasyonlar ve milli olimpiyat komitelerince seçilen Konsey üyeleri dışındaki bir Konsey üyesinin başkanlığında üç Daire Başkanı ve üç Daire Yardımcısından oluşmaktadır (CAS Kodu m. S7/2-c). Konsey veya Komisyon, diğer tarafın ve ilgili hakemin yanı sıra diğer hakemlerin yazılı beyanlarını aldıktan sonra talep hakkında gerekçeli bir şekilde karar vermektedir. CAS Kodu hükümleri arasında hakemlerin görevden çekilmesiyle ilgili bir hüküm bulunmamaktadır.

2. Tarafsız Mahkeme Niteliğinde Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

AIHM içtihatlarında, bir mahkemenin tarafsız olup olmadığının belirlenmesi sürecinde, öznel ve nesnel olmak üzere iki yönteme başvurulmaktadır. Öznel yöntem, belirli bir hâkimin kişisel kanaatini ve tutumunu incelerken; nesnel yöntem, mahkemenin oluşumu, diğer yönleri ve mahkemenin tarafsızlığından duyulabilecek şüpheleri önlemeye yönelik yeterli güvencelerin varlığını ve yeterliliği değerlendirmektedir¹¹⁶¹. İnceleme, yargı merciin üyeleriyle sınırlı olmayıp yargıç yardımcıları (assessor), kayıt memurları, tetkik hâkimi-raportörler (referendary) veya yasal sekreterler gibi diğer yetkilileri de kapsamaktadır. Bu kişiler için de tarafsızlığın gerektirdiği şartların sağlanmış olması aranmaktadır¹¹⁶². Bir mahkemenin tarafsız olduğu sonucuna varılabilmesi için hem öznel yöntemle tespit edilecek öznel tarafsızlığın hem de nesnel yöntemle tespit edilecek nesnel tarafsızlığın sağlanmış olması gerekmektedir¹¹⁶³.

CAS'ın tarafsız olup olmadığına ilişkin değerlendirmeye başlamadan önce tarafsızlık ve bağımsızlık arasındaki yakın ilişkinin ve AIHM uygulamasında her iki güvencenin birlikte değerlendirilmesinin önemi vurgulanmalıdır. Bu doğrultuda, CAS'ın tarafsızlığına ve bağımsızlığına ilişkin değerlendirmelerin bir arada ele alınması, daha sağlıklı ve kapsamlı bir sonuca ulaşılmasını sağlayacaktır¹¹⁶⁴.

a. Nesnel Tarafsızlık

AIHM içtihatlarında benimsenen usul doğrultusunda öncelikle, CAS'ın nesnel tarafsızlığı sağlayıp sağlamadığı değerlendirilmelidir. Bu kapsamda, CAS'ın tarafsızlığı konusunda şüphe doğurabilecek, ispatlanabilir vakıalara odaklanılmış ve CAS'ın tarafsızlığından şüphe duyulmasının

¹¹⁶¹ Micallef v. Malta [BD], a.g.k., para. 93; Morice v. Fransa [BD], Başvuru no. 29369/10, ECHR 2015, para. 73; Sacilor Lormines v. Fransa, a.g.k., para. 60; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 277; İnceoğlu, s. 188; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 426; Balkar Bozkurt, s. 104; AIHS 6. Madde Rehberi, s. 66.

¹¹⁶² Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.a.

¹¹⁶³ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.b.

¹¹⁶⁴ Bkz. Üçüncü Bölüm I.E.3.

nesnel olarak meşru görünüp görünmediği incelenmiştir. Bu değerlendirmede, teorik ve soyut durumdan ziyade CAS uygulamasının ve özellikle somut olay özelinde sistemin işleyişinin ele alınması önemlidir¹¹⁶⁵. Bu doğrultuda, bir merciinin tarafsızlığı üzerinde şüphe doğurabilecek örnek durumlar ise şunlardır: hakemler ile davanın tarafları arasında hiyerarşik veya diğer türden bir ilişkinin varlığı, yargılama sürecinde aynı kişinin birden fazla görev üstlenmesi, üyelerin uyuşmazlık veya dava hakkında görüş bildirmesi, yürütmenin müdahalesi veya kamuoyu açıklamaları, uyuşmazlığın hakemlerden en az birinin kişisel menfaatini ilgilendirmesi.

i. Hakem ile Davanın Tarafları Arasında Hiyerarşik veya Diğer Türden Bir İlişkinin Varlığı

CAS önünde görülen tahkim yargılamalarda taraflar, genellikle sporcular, teknik direktörler, sporcu temsilcileri, hakemler, spor kulüpleri, ulusal veya uluslararası spor federasyonları, Uluslararası Olimpiyat Komitesi, ulusal olimpiyat komiteleri, Dünya Dopingle Mücadele Ajansı'dır. Hakemler ile bu kişi ve kuruluşlar arasında hiyerarşik veya diğer türden bir ilişkinin kurulmasını yasaklayan açık bir hüküm bulunmamaktadır. Bununla birlikte, CAS Kodu m. S18/2, hakemlerin listeye seçilmeleri üzerine görevlerini kişisel olarak tam bir tarafsızlık ve bağımsızlık içinde ve CAS Kodu hükümlerine uygun olarak yerine getireceklerine dair resmi bir beyanname imzalamalarını öngörmektedir. Bunun yanı sıra, 2010 yılında bu hükme yapılan ekleme ile hakemlerin CAS nezdinde yürütülen yargılamalarda herhangi bir tarafın avukatı veya uzmanı olarak görev alması yasaklanmıştır; ancak bu hüküm, CAS dışındaki yargı mercilerinde CAS'a başvuru yapacak kişi ve kuruluşların avukatlığını/vekilliğini üstlenmelerine veya danışmanlık yapmalarına engel teşkil etmemektedir¹¹⁶⁶. Nitekim, hakemlerin dört yıllık süreyle CAS hakem listelerine yazılı oldukları süre zarfında çeşitli sportif kuruluşlar bünyesinde görev aldıkları bilinmektedir. Araştırmalar göz önüne alındığında, bu durumun CAS hakemlerinin tarafsızlığını etkileyebileceği düşünmekteyiz. Örneğin; yakın zamanda verilen **Beg S.P.A v. İtayla** kararında, bir tarafın atadığı hakemin, tahkim davası açılmadan önceki iki yıl boyunca taraf şirketin bünyesinden ayrılan bir şirketin yönetim kurulu başkan yardımcısı ve üyesi olarak görev yapması ve tahkim yargılaması süreci içerisinde en az bir uyuşmazlıkta taraf şirketin avukatlığını üstlenmesi, bu hakemin tarafsızlığına yönelik şüpheleri meşru kılmıştır. Bu çerçevede, karşı tarafın bu konudaki endişelerinin makul ve nesnel olduğu tespit edilmiş ve haklı bulunmuştur¹¹⁶⁷.

Hakemlerin hakem listesine seçilmeleri durumunda, taraflar karşısında tarafsız olması ve bu tarafsızlıklarını sürdürmeleri zorunlu kılınmıştır. Sportif kuruluşlar bünyesinde yargılama yürüten

¹¹⁶⁵ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.b.i.

¹¹⁶⁶ Erkiner, s. 34.

¹¹⁶⁷ Beg S.p.a. v. İtalya, Başvuru No 5312/11, 20 May 2021, para. 153.

kurullardan farklı olarak, CAS önüne gelen yargılamalarda hakemlerin taraf olarak yer alma ihtimalinin bulunmaması sebebiyle, hakemlerin CAS ve Konsey karşısında tarafsız olup olmadıklarının incelenmesine gerek görülmemektedir. Hakemler ile CAS veya Konsey arasındaki bu türden ilişkiler, hakemlerin bağımsızlığı açısından değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra, hakemlerin hukukçu olması, neredeyse tamamının CAS hakemliği dışında hukuk alanında bir meslek sahibi olmaları, CAS hakemliği dışında hukuk alanında meslek icra etmeleri ve uzmanlık alanlarının spor hukuku olması nedeniyle, hayatın olağan akışı içinde sportif kuruluşlarla profesyonel ilişkiler kurmaları gayet olağandır. Bu nedenle, hakemler ile taraflar arasında hiyerarşik veya başka türden bir ilişkinin varlığı ve varsa bu ilişkinin hakemlerin tarafsızlığını etkileyip etkilemediği, somut olayın özellikleri ve hakemlerin tarafsızlığının sağlanması için öngörülen diğer güvencelerin yeterliliği ışığında değerlendirilmelidir.

ii. Yargılamalarda Görev Alan Diğer Kişilerin Tarafsızlığı

Tarafsızlık, hakemler ile sınırlı olmadığı için yargılamalarda görev alan diğer kişiler de tarafsızlık ilkesinin gereklerini yerine getirmelidir. Bu kişilerin davanın tarafları veya tanıklarla olan ilişkisinin meşru bir şüpheyi haklı kılıp kılmadığı, her bir davanın somut şartları ve söz konusu ilişkinin niteliği ve derecesine bakılarak değerlendirilmektedir¹¹⁶⁸. Bu doğrultuda, CAS yargılamalarında görev alan hakemler dışında ad hoc kâtip, Daire Başkanları, CAS Kalemi ve CAS Genel Sekreteri gibi diğer görevlilerin tarafsızlıklarının incelenmesi gerekmektedir. .

Daire Başkanları, CAS yargılamalarının birçok aşamasında görev almaktadır. Zira, Daire Başkanlarının, ihtiyati tedbir kararı verme (m. R37/2), hakem atama (m. R40.2, R54), taraflarca seçilen hakemlerin onayı (m R40.3/1, R54/2), CAS'ın yargı yetkisi hakkında karar verme (m. R37.3), yargılamaya üçüncü kişinin katılımına karar verme (m. R41.4), tarafları uzlaşmaya davet etme (m. R42), tarafları bağlantılı davaları birleştirmeye davet, anlaşamamaları halinde bu hususta karar verme (m. R50/2) gibi oldukça geniş yetkileri bulunmaktadır. Yargılamanın yürütülmesinde bu yetkilerin önemli bir etkiye sahip olması sebebiyle, Daire Başkanlarının taraflar karşısında tarafsız ve bağımsız olmaları zorunludur. CAS Kodu m. S21/1 uyarınca bir Daire Başkanının kendi dairesine atanan bir tahkim davasının taraflarından biri karşısında bağımsızlığı konusunda meşru bir şüphe yaratan durumların varlığı halinde, ilgili Başkanın reddi mümkündür. Ret talebi, reddi talep edilen Başkanın katılımı olmaksızın Konsey tarafından karara bağlanmaktadır. İlgili tahkim yargılamasının tarafı, Başkanın mensubu olduğu sportif kuruluşsa veya Başkanın üyesi olduğu hukuk firması taraflardan birinin hakemi veya avukatı olarak görev yapıyorsa, Daire Başkanının kendisinin görevden çekilmesi

¹¹⁶⁸ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.a.

gerekmektedir (CAS Kodu m. S21/1). Bu hükümden yola çıkılarak, Daire Başkanlarının yukarıda belirtilen yetkilerini kullanırken taraflar karşısında tarafsız olma yükümlülüklerinin bulunduğu anlaşılmaktadır; ancak ilgili hüküm sadece bağımsızlıkla sınırlandırılmıştır. Bağımsızlığın geniş anlamda tarafsızlığı da kapsadığı ve hüküm kapsamında Daire Başkanlarının tarafsızlıklarına ilişkin şüphelerin de dikkate alınabileceği düşünülse de, hakemlere ilişkin benzer bir düzenleme olan CAS Kodu m. R33/1 ve R34/1'e bağımsızlık yanına tarafsızlık da eklenmişken m. S21/1'e bu eklemenin yapılmamış olması, bu hususta bilinçli bir tercihin varlığını göstermektedir. Dolayısıyla, Daire Başkanlarının tarafsızlıklarının, taraflar karşısında meşru bir şüphe oluşması durumunda reddedilebileceği veya görevlerinden çekilebileceğinin öngörülmemiş olması, CAS'ın tarafsız ve bağımsız olmadığı sonucuna varılmasına yol açacaktır.

CAS yargılamalarında görev alan bir diğer kişi, ad hoc kâtiplerdir. Ad hoc kâtipler, hakem heyetine yardımcı olması için atanmaktadır (CAS Kodu m. R40.3/3, m. R54/5). Bu kişilerin hakem heyetine yardımcı olmaları ile ne kastedildiği ve hangi hususlarda görevlendirilebileceğine ilişkin açık bir hüküm mevcut değildir; ancak, uyuşmazlığın esası hakkında verilecek kararda etkisinin olması durumunda taraflar karşısında tarafsız ve bağımsız olması gerekmektedir. Bu kişiler için belirlenen şart, yalnızca taraflara karşı bağımsız olma zorunluluğudur. Daire Başkanları ile benzer şekilde, bu durumun bilinçli veya en azından farkında olunan bir tercih olduğu kanaatindeyiz. Bu sebeple, somut olayların özellikleri ve uyuşmazlığın esası hakkında önemli katkısı olması durumlarına özel olmak üzere, ad hoc kâtiplerin tarafsızlığına dair taraflar açısından meşru şüphe uyandıran durumlar özelinde, bu kişilerin reddedilebileceğinin veya görevden çekilebileceğinin öngörülmemiş olması, CAS'ın tarafsız olmadığı sonucunu ortaya çıkarabilecektir.

Tahkim yargılamalarında görev alan bir diğer kişi ise bilirkişilerdir. Bilirkişiler, uyuşmazlığın esası hakkında doğrudan etki doğuran kişilerden biridir. Bu sebeple, bu kişilerin taraflar karşısında tarafsız ve bağımsız olması şarttır. CAS Kodu m. R44.3/3'de bilirkişiler, taraflar karşısında bağımsız olma ve bağımsızlığını tehlikeye düşürecek herhangi bir olağanüstü durumu hemen açıklamakla yükümlü kılınmıştır. Daire Başkanları ve ad hoc kâtiplerde olduğu gibi, bilirkişilerin yalnızca bağımsızlıkla yükümlü kılınmalarının bilinçli veya en azından farkında olunan bir tercih olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda, bilirkişilerin taraflar karşısında tarafsız olmaları ve taraflar karşısında tarafsızlıklarına ilişkin meşru şüphe duyulması durumunda derhal açıklama yapmaları gerektiği, taraflarca reddedilmeleri veya görevlerinden çekilmeleri gibi durumların öngörülmemiş olması, CAS'ın tarafsız olmadığı sonucuna yol açacaktır.

CAS yargılamalarının görev alan son kişi grubu ise CAS Kalemi'dir. CAS Kalemi, CAS Genel Sekreteri ve birkaç müşavirden oluşmaktadır (CAS Kodu m. S22). CAS Kalemi, tahkim

yargılamalarında temel olarak, yargılamanın hangi Daire bünyesinde yürütüleceğini belirlemek, hakem heyeti adına her türlü başvuru, talep, tebligat, bildirim ve beyanları kabul etmek, avans ödemeleri almak, heyetin oluşumundan sonra dava dosyasını hakemlere teslim etmek ve heyet adına taraflara ve ilgililere her türlü bildirim, davet, tebligat yapılmak gibi görevleri yerine getirmektedir. Her ne kadar CAS Kaleminde görevli müşavirlerin tarafsız ve bağımsız olmasını öngören bir düzenleme bulunmamakta ise de, bu kişilerin tahkim yargılamalarında uyuşmazlığın çözümünde önemli bir görev almamaları sebebiyle, bu kişilerin taraflar karşısında tarafsız olmamalarının CAS'ın tarafsızlığı üzerinde etkili olmayacağı kanaatindeyiz.

CAS Genel Sekreteri, tahkim yargılamalarında CAS Kaleminin faaliyetlerini denetlemek (m. S8.4), hakem kararlarının imzalanmadan önce salt şekil düzeltmeleri yapmak ve bu aşamada karara ilişkin bazı temel prensipler hakkında hakem heyetinin dikkatini çekmekle yetkili kılınmıştır (m. R46, m. R 59). Genel Sekreterin tarafsız olmasını gerektiren durum, bazı temel prensipler hakkında hakem heyetinin dikkatini çekme yetkisidir. Bu yetkinin veya müdahalenin Genel Sekreterin tarafsız davranma yükümlülüğünü doğurup doğurmadığı ve CAS'ın tarafsız olmadığı sonucunu doğurup doğurmadığı, önemli bir tartışma konusudur. Bu tartışmadan bağımsız olarak, bu yetkinin Genel Sekreterin tarafsız olmasını gerektirmesi durumunda, CAS Kodu hükümlerinde Genel Sekreterin tarafsız olmasını, tarafsızlığına ilişkin meşru şüphe duyulması halinde reddedilebileceğini veya çekilmesini öngören bir düzenleme mevcut değildir.

AIHM, *Mutu ve Pechstein v. İsviçre* kararında CAS Genel Sekreterinin bazı temel prensipler hakkında hakem heyetinin dikkatini çekme yetkisi kapsamında dava konusu CAS hakem kararına ekleme yaptığını ispatlamaya yeterli delil sunulmadığı gerekçesiyle, CAS Genel Sekterinin tarafsız ve bağımsız olmadığı iddiasını reddetmiştir¹¹⁶⁹. Bu doğrultuda, AIHM'in CAS Genel Sekreterinin tarafsız ve bağımsız olmadığına ileri sürülmesine herhangi bir itirazının olmadığını belirtmek gerekir. AIHM, kararda bu husus açıkça belirtilmemiş olsa da, söz konusu iddianın ispat edilememesi nedeniyle iddiayı reddetmiştir. Bu durum, dolaylı olarak, AIHM'in CAS Genel Sekreterinin tarafsız ve bağımsız olması gerektiği görüşünü zımni olarak kabul ettiğini göstermektedir. CAS tahkim yargılamalarının yürütülmesinde önemli bir rol üstlenen kişilerin, taraflar karşısında tarafsız ve bağımsız olması gerektiği açıktır. Özellikle, CAS Genel Sekterinin, hakemlerin dikkatlerini genel prensiplerine ve CAS içtihatlarına çekme görevinin uyuşmazlığın esasına etki edebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu yetkinin Genel Sekretere verilmesi, kanaatimize göre, CAS kararlarının tamamen kamuya açık olmamasından kaynaklanmaktadır. İlk derece tahkim yargılamasında verilen CAS kararlarının yayınlanması için tarafların anlaşması gerekmektedirken, temyiz tahkim

¹¹⁶⁹ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 158.

yargılamalarında ise kararın gizli kalması için tarafların anlaşması zorunludur. Bu durum, her iki yargılama türünde de kararların gizli kalabileceğini göstermektedir. CAS kararlarının yayınlanmaması durumunda, bu kararlardan haberdar olan kişiler taraflar, hakemler ve CAS yetkilileri ile sınırlı kalmaktadır. Bu grup içerisinde, tüm kararlara hakim olan ve öne çıkan kişi olarak CAS Genel Sekreteri dikkat çekmektedir. Özellikle, CAS kararlarının internet sitesinde yayınlanmaya başlamadan önce, örnek kararların CAS Genel Sekreterinin editörlüğünde belirli aralıklara basılı formatta yayınlanmış olması, bu durumun bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu doğrultuda, Genel Sekretere verilen bu yetkiyle amaçlanan CAS kararlarının birbiriyle tutarlı olmasının, CAS kararlarının tarafların inisiyatifine bırakılmaksızın, gerekirse anonimleştirilerek tamamının yayınlanmasıyla sağlanabileceği kanaatindeyiz¹¹⁷⁰. Bunun yanı sıra, CAS'ın öne çıkan kararları ve istikrar kazanan ilke ve uygulamaları hakkında düzenli eğitim verilmesi veya dava öncesi uyuşmazlık konusuyla ilgili CAS kararları hakkında hakemlerin bilgilendirilmesi gibi çeşitli tedbirler alınarak hakemlerin bu konudaki bilgilerinin güncel tutulması sağlanabilir¹¹⁷¹. Ek olarak, Genel Sekretere sunulan kararın taraflara tebliğ edilmemesi, hatta kararın hüküm kısmının dahi açıklanmaması sebebiyle, özel ve gizli bilgi olmaksızın Genel Sekreterin bu yetkisini kullanarak karara ne ölçüde etki ettiğinin tespit edilmesi mümkün değildir. Bu doğrultuda, *Mutu ve Pechstein v. İsviçre* kararında CAS Genel Sekreterinin tarafsız ve bağımsız olduğuna dayanak yapılan gerekçenin (somut delillerle ispatlanamamış olması) herhangi bir dava bakımından uygulanabilirliği veya gerçekleşmesi mümkün görünmemektedir¹¹⁷². Bu bağlamda, AIHM'in bu konudaki değerlendirmesinde, yalnızca somut ispat şartına odaklanmak yerine söz konusu yetkinin ve uygulamanın nesnel tarafsızlık ve bağımsız ile tarafsız görünümün sağlanması kriterleri çerçevesinde değerlendirmesi daha uygun olacaktır¹¹⁷³. Özel ve gizli bilgilerin kullanılmasıyla ispatlanması durumunda, Genel Sekreterin tarafsızlığından daha ciddi bir sorun olan hakemlerin tarafsız ve bağımsız olmaması meselesini ortaya çıkaracaktır¹¹⁷⁴. Tüm bu sebeplerle, benzer bir uygulamanın ICC Tahkim Divanı yargılamalarında benimsenmesi ve CAS'ın çoğunlukla zorunlu tahkim yargılaması yürütmesi göz önüne alındığında, adil yargılanma hakkının öngördüğü güvenceleri bir devlet mahkemesi gibi tam olarak sağlaması gerekmektedir. Bu çerçevede, CAS Genel Sekreterinin hakemlerin dikkatini çekme yetkisine sahip olmasının, taraflar karşısında tarafsız

¹¹⁷⁰ Nick de Marco, her iki tahkim yargılamasında verilen kararların taraflara zarar vermeyecek ve zorda bırakmayacak olması halinde yayınlanması gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. De Marco, s. 12-13.

¹¹⁷¹ Özdemir Kocasakal, çözüm olarak bu içtihatların CAS'ın sitesinde ayrı bir bölümde yayımlanması veya uyuşmazlığın esası hakkında değerlendirme yapmadan önce hakem heyetine söz konusu içtihat hakkında bilgi verilmesini önermiştir. Bkz. Özdemir Kocasakal, CAS'ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, s. 113. Benzer yöndeki bir görüş için bkz. De Marco, s. 13.

¹¹⁷² Özdemir Kocasakal, CAS'ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, s. 112.

¹¹⁷³ Özdemir Kocasakal, CAS'ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, s. 112.

¹¹⁷⁴ Özdemir Kocasakal, CAS'ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, s. 112.

olmasının ve taraflar karşısında tarafsızlığına ilişkin meşru şüphe duyulması halinde derhal açıklama yükümlülüğünün bulunmamasının, taraflarca reddinin veya kendisinin çekilmesinin öngörülmemiş olmasının, CAS'ın tarafsızlığına ilişkin meşru şüphe artırarak CAS'ın tarafsız görünümünü zedelediği kanaatindeyiz¹¹⁷⁵.

iii. Yargılama Sürecinde Aynı Kişinin Birden Fazla Görev Üstlenmesi

CAS genel hakem listesine atanan hakemler, CAS'ın her iki tahkim yargılama türünde oluşturulacak hakem heyetlerinde görev alma yetkisine sahiptirler; ancak 1 Ocak 2021 tarihinden itibaren dopinge mücadele hakem listesinde yer alan hakemler, Temyiz Tahkim Dairesi tarafından oluşturulacak hakem heyetlerine atanamamaktadır (CAS Kodu m. S18). İlk derece tahkim yargılamasında alınan kararlara karşı istisnai durumlarda CAS temyiz tahkimine başvurulması mümkündür. Dopinge Mücadele Dairesi dışındaki kararlara karşı CAS'a yapılan temyiz başvurularında, bir hakemin her iki derece tahkim yargılamasında hakem olarak yer almasını engelleyen bir düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla, bir hakemin aynı uyuşmazlık hakkında CAS nezdinde yürütülen farklı derece yargılamalarında görev alması, AIHM içtihatlarına göre, bir davanın esasına ilişkin birden fazla heyette yer alması nedeniyle¹¹⁷⁶ hakemin tarafsızlığından duyulan şüpheleri meşru kılacaktır. CAS yargılamasından önce yürütülen yargılamalar için de bu kriterin geçerli olduğu görülmektedir. Nitekim CAS'ın **Dirk de Ridder** kararında, spor federasyonları bünyesinde yürütülen disiplin yargılamalarında savunma haklarına riayet edilmesi gerektiği belirtilmiş ve bu kriter, dikkate alınması gereken hususlar arasında sayılmıştır¹¹⁷⁷.

Hakemlerin birbiri ile bağlantılı tahkim yargılamasında görev alması halinde ise alınan

¹¹⁷⁵ Benzer yöndeki görüş için bkz. Özdemir Kocasakal, CAS'ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, s. 113.

¹¹⁷⁶ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.c.i.

¹¹⁷⁷ CAS 2014/A/3630 Dirk de Ridder v. International Sailing Federation (ISAF), award of 8 December 2014, para. 109. (<https://jurisprudence.tas-cas.org>)

Kararda sınırlı sayıda olmayacak şekilde sayılan diğer kriterler şunlardır:

1. Soruşturmacı, iddia makamı ile karar veren rolleri arasında net bir sınır çizgisi, kısacası yasal bir kuvvetler ayrılığı olmalı,
2. Disiplin suçuyla itham edilen kişiye yardımcı olabilecek, iddia makamının elinde bulunan tüm materyaller tam olarak açıklanmalı,
3. Karar verecek makamın kararında dayanak yaptığı bilgi ve belgelerde suçlanan kişi açıkça tanımlanmalı ve mümkün olduğu kadar suçlanan kişi için potansiyel olarak zarar verebilecek ve iddia makamının dayanmadığı bilgi ve belgelerden suçlanan kişiyi korumalı,
4. Aynı disiplin yapısı içinde ilk derece kararlarının temyiz edilebileceği organlarda yer alan kişiler ile ilk derece makamlarında bulunan kişiler arasında net bir ayrım yapılmalı,
5. Suçlanan kişiye usul kuralları hakkında bilgi verilmeli ve bu kurallara erişim sağlanmalı,
6. Suçlanan kişinin lehine olmadıkça, disiplin prosedüründe geriye dönük olarak hiçbir değişiklik yapılmamalı.

kararların kapsamı ve niteliği esas alınacaktır¹¹⁷⁸. *Mutu ve Pechstein v. İsviçre* kararında, bir sporcu ile kulüp arasında akdedilen sözleşmenin feshinin haklı olmadığına ilişkin kararın temyizinde görev alan hakemin sözleşmedeki bir kavramın yorumu hakkında karar vermesi ile aynı sözleşmeden doğan zarara hükmedilen karara karşı zararın yanlış hesaplandığı iddiası ile yapılan temyiz yargılamasında da görev alması, hakemin tarafsızlığını ihlal etmesi için yeterli bulunmamıştır¹¹⁷⁹.

2010 yılında CAS Koduna yapılan eklemeye, CAS hakemlerinin CAS nezdinde yürütülen yargılamalarda taraf avukatı veya taraf bilirkişisi olarak görev alamayacakları düzenlenmiştir (CAS m. S18/3). Bu düzenlemeyle, hakemlerin CAS'a dava açabilecek kişilerin CAS önündeki yargılamalarında avukat, bilirkişi veya danışman sıfatıyla görev almasının önüne geçilmek istendiği açıktır; ancak ilgili düzenlemede yer alan İngilizce “*may*” ifadesi, bu husustaki belirsizlikleri tamamen ortadan kaldırmaya yeterli değildir. Bunun yanı sıra, söz konusu kesin olmayan bir düzenleme, düzenlemeye aykırı olarak görev alan hakemlerin reddedilip reddedilemeyeceğini de belirsiz kılmaktadır¹¹⁸⁰. Zira, söz konusu husus İFM içtihatları uyarınca tarafsızlığı ve bağımsızlığı engelleyen bir durum olarak görülmemektedir¹¹⁸¹. İFM içtihatlarına benzer şekilde Paris Temyiz Mahkemesinin bir kararında, kapalı hakem listesinde yer alan bir kişinin tahkim yargılamasında avukat olarak görev olmasının, tarafsızlığı ve bağımsızlığı ihlal eden bir durum olmadığına karar verilmiştir¹¹⁸². Karar, Fransa Ulusal Olimpiyat Komitesi Spor Tahkim Dairesi'nin (Chambre Arbitrale du Sport of the French National Olympic Committee) menajerlik sözleşmesinden doğan bir uyuşmazlıkta verdiği karara karşı yürütülen tahkim yargılaması sonucu verilen hakem kararının iptali başvurusunu konu edinmektedir. Fransa Ulusal Olimpiyat Komitesi Spor Tahkim Dairesi, Spor Tahkim Mahkemesi (CAS) gibi tarafların yetkilendirmesi üzerine spor uyuşmazlıklarını tahkim yöntemiyle uyuşmazlığa kavuşturmaktadır ve hakem heyetinde yer alacak hakemlerin kapalı listeden seçilmesini zorunlu kılmaktadır. Başvuru konusu kararda, sporcunun avukatlarından bir tanesinin hakem listesinde yer alan hakemlerden biri olması sebebiyle menajerlik şirketi avukatları bu kişinin vekillik yapamayacağını ileri sürmüştü; ancak hakem heyeti bu itirazı reddetmiştir. Yargılama sonunda menajerlik şirketi, sporcunun avukatının kapalı listede yer alan hakemlerden olmasının hakem heyetinin tarafsızlığını ve bağımsızlığını ihlal ettiği gerekçesiyle Paris Temyiz Mahkemesinde iptal davası açmıştır. Başvuru üzerine Mahkeme, bu durumun hakem heyetinin tarafsızlığı ve bağımsızlığı

¹¹⁷⁸ Gözübüyük, Gölçüklü ve Saygılı, s. 278.

¹¹⁷⁹ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 161-165.

¹¹⁸⁰ Rigozzi, Hasler, Roth, Introduction to the CAS Code, s. 1428.

¹¹⁸¹ Rigozzi, Hasler, Roth, Introduction to the CAS Code, s. 1428.

¹¹⁸² Paris Court of Appeal, Division 5 Chamber 16, RG no. 19/02245 - Portalis no. 35L7-V-B7D-B7LMV, June 8, 2021. <https://www.cours-appel.justice.fr/sites/default/files/2022-04/RG%2019-02245%20ANO.pdf> (Erişim Tarihi: 18.06.2023).

için taraflar üzerinde makul şüphe doğurduğunu kabul etmesine karşın Fransa Ulusal Olimpiyat Komitesi Spor Tahkim Dairesi kurallarında bu hususu yasaklayan bir hüküm olmaması, ilgili kişinin görev yapmamasının aynı zamanda sporcunun avukatını seçme hakkını etkilediği, hakem heyeti üyeleri ile görev almaması istenen avukat arasında bağımlılık ilişkisini varlığını destekleyen veya görev almaması istenen avukatın sporcunun avukatı olmasının heyetin davayı tarafsız bir şekilde yürütmesini etkilediğine ilişkin herhangi bir husus ileri sürülmemiş olması sebebiyle başvuruyu reddetmiştir¹¹⁸³. Bu doğrultuda, her ne kadar ihlal bulunmadığına karar verilmemiş olsa da, gelecekteki itirazları önlemek ve Fransa Ulusal Olimpiyat Komitesi Spor Tahkim Dairesi'nin tarafsız ve bağımsız görünümünü güçlendirmek amacıyla, 2020 yılının Aralık ayında Dairenin kurallarına, CAS Kodu m. S18/3'e benzer bir ekleme yapılmıştır. Bu eklemeye göre, hakem listesinde yer alan kişiler, Daire önündeki yargılamalarda tarafları temsil edemeyeceklerdir¹¹⁸⁴.

CAS Kodu m. S18/3, olası çıkar çatışmalarını önlemek yerine CAS'ın itibarının korunması amacıyla yapılan bir düzenleme olarak yorumlanmaktadır¹¹⁸⁵. Bu doğrultuda, anılan hükme rağmen CAS önünde görülen tahkim yargılamaları öncesinde yargılamayı yürüten CAS hakemlerinin tarafların avukatı, danışmanı olması veya davaya uzman görüşü sunması veyahut uyuşmazlığın ortaya çıkışında/öncesindeki süreçlerde görev alması durumunda ilgili hakemin tarafsız olduğu söylenemeyecektir; ancak CAS tahkim yargılaması ile öncesindeki yargılamaların birbiri ile bağlantılı olması halinde, alınan kararların kapsamı ve niteliği esas alınacaktır¹¹⁸⁶.

b. Hakemlerin Öznel Tarafsızlığı

Hakemin belirli bir taraf bakımından öznel tarafsızlığı haiz olmaması sebebiyle hakemin tarafsız olmadığına karar verilebilmesi için her davanın somut özellikleri ışığında bu iddiayı ispata elverişli delillerin incelenmesi gerekmektedir¹¹⁸⁷. Bu hususta tarafların düşünceleri, değerlendirmeleri önem arz etmemektedir. Örneğin; Uluslararası Olimpiyat Komitesi Disiplin Komisyonu'nun doping kurallarını ihlal etmesi sebebiyle birçok Rus sporcuya verdiği disiplin yaptırım kararlarına karşı Rus sporcular tarafından CAS'a başvuru yapılmış ve CAS hakem heyeti de 28 başvurudan 11'ini

¹¹⁸³ Paris Court of Appeal, RG no. 19/02245, a.g.k., para.46-50.

¹¹⁸⁴ Antonio Rigozzi, Erika Hasler, Double Hatting, Sports Arbitration and Article 6(1) ECHR: A Recent Decision by the Paris Court of Appeal, Kluwer Arbitration Blog, 21 Ağustos 2021 <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2021/08/21/double-hatting-sports-arbitration-and-article-61-echr-a-recent-decision-by-the-paris-court-of-appeal/> (Erişim Tarihi: 18.06.2023).

¹¹⁸⁵ Rigozzi, The recent revision, s. 3, 4; Rigozzi, Hasler, Roth, Introduction to the CAS Code, s. 1428.

¹¹⁸⁶ Gözübüyük, Gölçüklü ve Saygılı, s. 278.

¹¹⁸⁷ Kurumsal tahkim merkezlerinin ve farklı yerel mahkemelerinin kararlarında tarafsızlığına ve bağımsızlığına engel olduğu tespit edilen somut örneklerin ele alındığı değerlendirme için bkz. Balkar Bozkurt, s. 309-322.

reddederek UOK Disiplin Komisyonu kararlarını onaylamış, diğer başvurulara konu kararları ise bozmuştur. Bunun üzerine, UOK, İFM'ye başvurmuş ve İFM'de UOK'nın başvurusunu reddetmiştir. Bunun üzerine, UOK, İFM kararları karşısında hayal kırıklığı yaşadığına ilişkin resmi internet sitesinden bir açıklama yapmıştır¹¹⁸⁸. Bu gelişmeler ışığında, ilgili CAS hakem heyetinin UOK karşısında özne tarafsızlığı haiz olmadığını ispatlamak zor olacaktır.

AIHM içtihatlarında kabul edildiği üzere aksi yönde delil sunulmadıkça CAS hakemlerinin özne tarafsızlığı mevcuttur¹¹⁸⁹. Örneğin, doping kullanımından ceza alan sporcuların ceza kararına karşı CAS'a yaptığı temyiz başvurusunda hakemin sporcularca seçilmesi halinde görevi kabul etmemesi ve sportif kuruluşlarca seçilmeyi tercih ettiği iddiası hakemin tarafsız olmadığını ispatı için yeterli görülmemiştir¹¹⁹⁰. AIHM içtihatlarında hakimlerin özne tarafsızlığını yitirmesine sebep olan iki durum, CAS hakemleri özelinde değerlendirilebilmektedir.

i. Hakemlerin Uyuşmazlık veya Dava Hakkında Görüş Bildirmesi, Yürütmenin Müdahalesi veya Kamuoyu Açıklamaları

Hakemlerin veya yürütme işlevi gören Konsey üyelerinin, Konsey Bürosu üyeleri ve CAS Genel Sekterinin, CAS hakem heyetleri önündeki bir uyuşmazlık veya dava hakkında görüş bildirmeleri, CAS'ın tarafsızlığına ilişkin şüphelerin meşru olmasını gerektirecek bir durum olarak değerlendirilebilmektedir¹¹⁹¹.

ii. Uyuşmazlığın, Hakemlerden En Az Birinin Kişisel Menfaatini İlgilendirmesi

Uyuşmazlığın CAS hakem heyeti üyelerinden en az birinin kişisel menfaatini ilgilendirmesi, CAS'ın tarafsızlığının sağlanmasına engel olabilecektir. Menfaatin kapsamı mali veya maddi menfaatlerin yanında mali olmayan menfaatleri de içine almaktadır¹¹⁹². Bu tür menfaat ilişkilerinin hakemlerin tarafsızlığına şüphe düşürmesinin önüne geçmek için CAS Kodu m. R33'te hakemlerin reddi prosedürü düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra, göreve başlamadan önce de hakemlerden tarafsızlığını tehlikeye düşürebilecek durumları beyan etmesi beklenmektedir. Benzer durumlarda hakemlerin çekilmesi öngörülmemiş olmasına rağmen bağlantılı hükümlerde hakemin istifa etmesi

¹¹⁸⁸ <https://olympics.com/ioc/news/ioc-disappointed-at-decision-of-swiss-federal-tribunal> (Erişim Tarihi: 08.06.2023).

¹¹⁸⁹ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.b.ii..

¹¹⁹⁰ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 150.

¹¹⁹¹ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.b.i. ve İkinci Bölüm II.B.4.b.ii.

¹¹⁹² Demicoli v. Malta davasında, yazdığı makale sebebiyle parlamenter ayrıcalığı ihlal etme suçuyla yargılayan Malta Temsilciler Meclisi'nin yürüttüğü yargılamaya makalede eleştirilen iki üyenin katılması sebebiyle tarafsızlığın ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bkz. Demicoli v. Malta, a.g.k., para. 41.

öngörüldüğü için hakem dosyadan çekilerek ilgili dosyadaki görevinden istifa edebilir.

Taraflar ile akrabalık, üyelik vb. ilişkilerden sonra uygulamada en fazla karşılaşılabilecek kişisel menfaat ve bağlantı, hakemler ile taraf avukatları arasındaki ilişkidir. Taraflar ile akrabalık, üyelik vb. ilişkiler, hakemin tarafsızlığını doğrudan etkileyecektir. Davanın avukatları ile hakem arasında akrabalık ilişkisi olması halinde hakemin akrabası olan avukatın ilgili davaya dâhil olup olmadığı, söz konusu hukuk firmasındaki konumu, firmanın büyüklüğü, firmanın iç organizasyon yapısı, davanın firma için mali önemi ve akrabası için olası finansal çıkarı veya menfaati ve ülkenin küçüklüğü esas alınmakta ve dikkate alınan etkenlerin somut olaydaki ağırlığı ve etkisi değerlendirilerek, hâkimin tarafsızlığı şartının ihlal edilip edilmediğine karar verilmektedir ¹¹⁹³. Örneğin, *Mutu ve Pechstein v. İsviçre* kararında, hakemin kendisini seçen kulübün sahibinin avukatlığını yapan hukuk firmasında avukat olarak çalışması sebebiyle tarafsız olmadığı iddiası, hakemin tarafsız olmadığına ispata yeter delil sunulmaması gerekçesiyle reddedilmiştir ¹¹⁹⁴.

Hakimlerin önüne gelen dava hakkında önceden belirli bir pozisyon alması, tek başına mahkemenin tarafsız olduğuna karar vermek için yeterli görülmemektedir. Bu ihtimalde, bu pozisyon almaya katılan hâkim sayısı ve bu hakimlerin heyet üzerindeki rolü gibi diğer etkenler değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra, heyette yer alan bir üyeye ilişkin nesnel tarafsızlığının eksikliği durumunda, heyet müzakerelerinin gizli yapılması nedeniyle, bu üyenin heyet üzerindeki gerçek etkisinin belirlenmesinin imkânsız olması nedeniyle, adil yargılanma hakkına aykırılıkta belirleyici bir kriter olarak değerlendirilememektedir ¹¹⁹⁵.

CAS hakemi olarak atanmak için aranan şartlar incelendiğinde hakem olacak kişilerin hakimler ile sınırlı olmadığı görülmektedir. AİHM içtihatlarında yargı organında meslek dışından kişilerin görev alabilmesi için bu durumun açık olarak düzenlenmesi şartını aranmaktadır. Bunun yanı sıra, çeşitli AİHM kararlarında meslekten olmayan üyelerin uyuşmazlık konusunda yetkinlikleri ile uyuşmazlığın çözümüne önemli katkı sağladıkları kabul edilmiştir ¹¹⁹⁶. CAS Kodu m. S14/1’de hakem adayları için CAS hakem listesine atanacak kişilerden hukuk eğitimi almış, spor hukuku ve/veya uluslararası tahkim hukuku bakımından kabul görmüş yetkinliğe sahip, genel olarak iyi bir spor bilgisine sahip ve CAS çalışma dillerinden en az birine (İngilizce, Fransızca ve İspanyolca) hâkim olması öngörülerek, bu konuda AİHM’in öngördüğü şart yerine getirilmiş olmaktadır. Bu sebeple, CAS hakemlerinin meslekten olmayan kişiler olması, tek başına CAS’ın tarafsızlığının ve

¹¹⁹³ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.c.iv.

¹¹⁹⁴ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 168.

¹¹⁹⁵ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.c.iv.

¹¹⁹⁶ AB Kurt Kellermann v. İsveç, Başvuru No. 41579/98, 26 Ekim 2004, para. 60; Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 212.

bağımsızlığının ihlal edilmesi ve bu hususta şüphe duyulmasını gerektirmemektedir¹¹⁹⁷.

3. Spor Tahkim Mahkemesinin Bağımsız ve Tarafsız Görünümü

CAS'ın bağımsızlığı ve tarafsızlığı hususunda değerlendirilmesi gereken sonuncu husus, CAS'ın bağımsız ve tarafsız görünümde olup olmadığıdır. Bu değerlendirmede, doğrudan başvurulabilecek somut kriterler bulunmamaktadır. Değerlendirme süreci, CAS'a başvuran kişilerin CAS'ın bağımsızlığı ve tarafsızlığı hakkında kişisel olarak duydukları endişelerin objektif olarak haklı olup olmadığına ilişkin incelemelerden oluşmaktadır. Bu doğrultuda, ilk olarak **Mutu ve Pechstein v. İsviçre** kararındaki başvuru sahiplerinin endişelerine dayanak yapılan gerekçeler ve sonrasında bu konuda doktrinde ve uygulamada ileri sürülen argümanlar ele alınabilmektedir.

Başvuruculardan Adrian Mutu, ilk olarak CAS hakem heyeti başkanının yargılamanın karşı tarafı olan spor kulübünün sahibinin vekilliğini yürüten hukuk firmasının ortağı olduğunu ve ikinci olarak ise hakemlerden birinin bağlantılı bir tahkim yargılamasında hakem olarak bulunduğunu ileri sürmüştür. Diğer başvuru sahibi Claudia Pechstein, başhakemin seçiminde tarafların etkisinin olmadığını ve başhakemin CAS Kalemî, özellikle CAS Genel Sekreteri tarafından seçildiğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra, CAS'ın sportif kuruluşlar tarafından finanse edildiğini ve bu durumun, CAS tarafından seçilen hakemlerin federasyonları tercih etme eğiliminde olmalarına yol açtığını ifade etmiştir. Pechstein, kendi davasında karar veren heyetin başhakeminin dopingle suçlanan sporculara karşı önyargılı olduğunu, dopingle suçlanan sporcular tarafından hakem olarak atanması halinde görevi reddettiğini ve genellikle federasyonlar tarafından atanmayı tercih ettiğini dile getirmiştir. Bunun yanı sıra, tarafların hakemleri, Konseyin belirlediği listeden seçmek zorunda olduklarını, Konsey üyelerinin önemli çoğunluğunun federasyonlar tarafından atandığını ve bu listenin oluşumunun sporcuların menfaatlerini federasyonların menfaatleri karşısında dengeli şekilde temsil edilmesini garanti etmediğini vurgulamıştır. Pechstein, hakemlerin listeden seçilmesi zorunluluğunun CAS'ın gerçek tahkim yargılaması yürütmediğine işaret ettiğini, CAS Kodu m. S59 uyarınca kararın imzalanmadan önce CAS Genel Sekreterine sunulduğunu ve Genel Sekreterin, hakem olmamasına karşın, karar üzerinde düzeltmeler yapabildiğini ve heyetin temel prensiplere dikkatini çekebildiğini belirtmiştir. Son olarak, Genel Sekreterin Konsey tarafından atandığını, kendi davasındaki kararın açıklanmasının programlanan tarihe göre birkaç kez ertelenmesi nedeniyle Genel Sekreterin karar üzerinde gerçek bir etkisi olduğuna ikna olduğunu ileri sürmüştür¹¹⁹⁸. **Mutu ve Pechstein v. İsviçre** kararında başvuru sahiplerinin ileri sürdüğü yukarıdaki gerekçeler, CAS'ın tarafsızlığı ve bağımsızlığı tartışmalarında öğreti ve uygulamada ileri sürülen gerekçelerin birçoğunu kapsamaktadır.

¹¹⁹⁷ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 212.

¹¹⁹⁸ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 124-126.

CAS'ın tarafsız ve bağımsız görünümüne engel olduğu ileri sürülen gerekçelerden ilki, CAS'ın mali özerkliğinin bulunmamasıdır. Adil yargılanma hakkının sağlanmasında temel referans noktası olarak devlet mahkemeleri esas alınmış ve bağımsızlığın sağlanması için mali teminatın önemi vurgulanmıştır. Bu doğrultuda, tahkim yargılamasında hakemlerin mali teminatlarının varlığı da benzer şekilde incelenmiştir¹¹⁹⁹. Kurumsal tahkim merkezlerinin hukuki statüsü, vakıf niteliğinde özel hukuk tüzel kişisi olmaları, bütçe yönetimi ve organizasyonel yapıları itibarıyla devlet mahkemelerinden farklılaşmaktadır. Bu farklılık, mali teminatın ve özerkliğin, özellikle CAS gibi kurumsal tahkim merkezlerinin bağımsızlığını temin etme açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle, hakemlerin mali teminatlarının yanında CAS'ın mali özerkliğinin ve bütçe yönetiminin, kurumun bağımsızlığını garanti altına almak amacıyla özel bir dikkatle değerlendirilmesi gerekmektedir.

CAS, hâlihazırda Konsey'in bünyesinde faaliyet göstermektedir. Konsey'in bir kurumsal tahkim merkezi olması sebebiyle CAS yargılamalarındaki tarafların katkıları ile finanse edilmesi beklenirken, mevcut finansal yapısında Konseyin gelirlerinin yarısı UOK ve uluslararası spor federasyonlarının katkısından oluşmaktadır¹²⁰⁰. Bu oran 2022 yılı için %45.9, 2021 yılı için %49.3, 2020 yılı için ise %50.7'dir¹²⁰¹. Bunun yanı sıra, gelirler ve harcamalar yönünden bir husus dikkati çekmektedir. 2021 yılında tahkim yargılamalarında tarafların yaptıkları katkı 9.438.541 CHF ve tahkim yargılamalarında yapılan masraf tutarı ise 8.593.090 CHF'dir. 2022 yılında da tahkim yargılamalarında tarafların yaptıkları katkı 10.885.038 CHF ve tahkim yargılamalarında yapılan masraf tutarı ise 9.395.331 CHF'dir. CAS'ın temel faaliyeti olan tahkim yargılamaları için yapılan masraf ve harcamalar ile tarafların katkı tutarlarının birbirine yakın olması, sportif kuruluşların ekstra katkı yapma gerekliliği azalmaktadır. Bununla birlikte, mevcut istatistikler, sportif kuruluşların Konsey'e ve dolaylı olarak da CAS' a önemli düzeyde mali katkı sağladığını açıkça göstermektedir.

AIHM, devlet mahkemelerinin devletler tarafından finanse edilmesinden hareketle sportif kuruluşların CAS'a katkı yapmasını, tek başına tarafsızlığa ve bağımsızlığa engel olarak görmemiştir¹²⁰²; ancak, AIHM içtihatları kapsamında bu durumun tarafsızlığına ve bağımsızlığına engel teşkil etmemesi için kendisine mali katkı sağlayan bu kuruluşlar karşısında CAS'ın idari özerkliği haiz olması gerekmektedir¹²⁰³. Özellikle, meşhur **Gundel** kararında, CAS'ın UOK tarafından

¹¹⁹⁹ Bkz. Üçüncü Bölüm I.E.1.c.ii.

¹²⁰⁰ Baddeley, s. 12.

¹²⁰¹ INTERNATIONAL COUNCIL OF ARBITRATION FOR SPORT (ICAS) 2022 Annual Report and Financial Statements, July 2023, s. 22; INTERNATIONAL COUNCIL OF ARBITRATION FOR SPORT (ICAS) 2021 Annual Report and Financial Statements, October 2022, s. 19. https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/ICAS_Annual_Report___Financial_Statements_2021.pdf

¹²⁰² Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 157. Benzer yöndeki görüş için bkz. Duval, Victory, s. 3.

¹²⁰³ Duval, Victory, s. 3.

finanse edilmesi ve yönetimi altında olması nedeniyle, UOK'nın taraf olduğu uyuşmazlıklarda CAS'ın bağımsızlığından şüphe duyulabileceği sonucuna varılmıştır. Bu doğrultuda, sportif kuruluşların CAS'a yaptığı mali katkıların CAS'ın bağımsızlığını etkilememesi için CAS'ın sportif kuruluşlar karşısında idari bağımsızlığa sahip olması gerekmektedir.

Konsey ve CAS'ın sportif kuruluşlar karşısındaki idari özerkliğinin tespitinde, anılan kuruluşların Konsey ve CAS üzerindeki etkisi ön plana çıkmaktadır. Bu doğrultuda, öncelikle Konseyin oluşumu ve üyelerinin seçim usulü ele alınabilir. Konsey üyelerinin seçiminde sportif kuruluşların etkisine yönelik eleştiriler üzerine, 1994 yılı reformuyla ve 2012 ile 2022 yılları arasında CAS Kodu'nda yapılan değişiklikler sonucunda Konsey üyelerinin seçim usulü bugünkü formunu almıştır. 1 Şubat 2023'te yürürlüğe giren son değişiklik sonrası, Konseyi oluşturan 22 üyenin¹²⁰⁴ seçim usulü aşağıdaki gibidir:

- Altı üyesi, Uluslararası Federasyonlar tarafından; beşi yaz olimpiyatları uluslararası federasyonları (ASOIF), biri kış olimpiyatları uluslararası federasyonları (AIWF) tarafından (bünyelerinden veya dışından);
- Dört üyesi, Ulusal Olimpiyat Komiteleri Birliği (ANOC) tarafından (bünyesinden veya dışından);
- Dört üyesi, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) tarafından (bünyesinden veya dışından);
- Dört üyesi, yukarıda belirtilmiş olan ICAS'ın on dört üyesi tarafından aralarında yapacakları uygun müzakereler sonrasında ve sporcuların menfaatlerini koruyacak şekilde seçilirler¹²⁰⁵;
- Dört üyesi, yukarıda belirtilmiş olan ICAS'ın on sekiz üyesi tarafından ve ICAS'ın diğer üyelerini seçmiş olan kuruluşlardan bağımsız kişiler arasından seçilirler (CAS Kodu S.4).

Yukarıda bahsedilen seçim usulünden anlaşılacağı üzere 22 üyenin 14'ü doğrudan UOK, uluslararası spor federasyonları ve ulusal olimpiyat komiteleri tarafından seçilmekte ve bu 14 üyenin diğer 8 üyeyi seçmesi sebebiyle de bu 8 üye de dolaylı olarak bu kuruluşlarca seçilmektedir. Bu seçim usulünde, sportif kuruluşların Konsey üyelerinin belirlenmesinde sporcular ve kulüplere nazaran

¹²⁰⁴ Konsey üyeleri, yenilenebilir olmak üzere dört yıl süreyle görev yapmak üzere seçilmektedir (CAS Kodu S.5/1). Seçilen üyeler, göreve başlamadan önce objektif ve tarafsız bir şekilde, Kod hükümlerine uygun olarak ve özellikle Kod R43'de yer alan sır saklama yükümlülüğüne riayet ederek görev yapacaklarına ilişkin beyanname imzalamaları gerekmektedir (Kod S6/2). Bu kapsamda, Konsey üyeleri, CAS hakem veya arabulucu listesinde yer alamayacakları gibi CAS önündeki yargılamalarda tarafların temsilcisi olarak da hareket edemeyeceklerdir (CAS Kodu S6/3).

¹²⁰⁵ Özdemir Kocasakal, sporcu menfaatlerini koruyacak şekilde bu dört üyenin seçilmesi uygulamasını iki yönden eleştirmektedir. İlk eleştirisi; bu uygulamanın söz konusu kişilerin bu amaçla nasıl seçileceğine dair soru işaretlerine yol açtığı; ikinci eleştirisi ise bu uygulamanın diğer üyelerin sporcuların çıkarlarını korumak amacıyla hareket etmeyeceği çıkarımında bulunmaya sebep olacağıdır. Bkz. Özdemir Kocasakal, CAS'ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, s. 102.

baskın etkisinin devam etmekte olduğu görülmektedir¹²⁰⁶. Bunun yanı sıra, 2019-2022 döneminde görev yapan 20 üyeden 15'i 2023-2026 dönemi için de üye olarak seçilmiştir. Bu durum ise seçilen üyelerle oluşturulan yapının ve kurum kültürünün sürdürülmek istenmesi olarak da yorumlanabilir. İkinci olarak, Konseyin yetkileri ve görevleri incelenmelidir. Konsey, CAS yargılamaları üzerinde önemli görev ve yetkileri haizdir. Bu yetkiler ve görevler kapsamında, Konsey, hakem listelerine hakem seçimi, hakemlerin atanması, reddi ve görevden alınması, CAS Genel Sekreteri, ilk derece, temyiz ve dopingle mücadele daire başkanlarının seçimi, Sekretarya faaliyetlerine nezaret etme, CAS'ın finansmanını sağlamakla yetkilendirilmiştir.

CAS'ın bağımsız görünümüne ilişkin en önemli tartışma konusu, Konseyin hakem listesine yazılacak hakemleri belirleme yetkisidir. Tartışmanın çıkış noktası, sportif kuruluşların Konsey üyelerinin belirlenmesi sürecinde yukarıda izah edilen baskın etkileridir. Bu etki altında olan Konseyin hakem listelerini belirleme ve diğer yetkilere sahip olması karşısında sportif kuruluşların CAS yargılamaları üzerinde dolaylı da olsa baskın nitelikte etki gücüne sahip olduğu ileri sürülmektedir¹²⁰⁷. AIHM'in *Mutu ve Pechstein v. İsviçre* kararında sportif kuruluşların hakem belirleme sistemi (kapalı liste usulü) üzerinde etkili oldukları tespit edilmiştir¹²⁰⁸. Bu tespite rağmen, karardaki çoğunluk görüş, ilgili etkinin listeye seçilen hakemlerin subjektif ve objektif olarak tarafsız ve bağımsız hakemler olmasına sebep olmayacağı kanaatine varmıştır¹²⁰⁹. Oysaki anılan karardan sadece iki yıl sonra verilen ve TFF Tahkim Kurulunun tarafsızlığının ve bağımsızlığının ele alındığı *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında benzer iddia karşısında farklı bir yaklaşım benimsenmiştir. Kararda, Tahkim Kurulunun yapısal tarafsızlığı ve bağımsızlığı üzerindeki etkisi değerlendirilirken, TFF Tahkim Kurulu üyelerini atayan TFF Yönetim Kurulunu seçen TFF Genel Kurulu'nda olası uyuşmazlık taraflarının eşit temsil edilip edilmediği ve seçilen Yönetim Kurulunun olası uyuşmazlık tarafları arasındaki ilişkisi ele alınmıştır. TFF Genel Kurulu üyelerinin önemli bir çoğunluğunun spor kulübü temsilcileri olmaları ve Yönetim Kurulu üyelerinin çoğunlukla ilgili futbol kulübünün eski üyeleri veya yöneticileri olmaları karşısında, kulüpler dışında diğer spor aktörlerinin Yönetim Kurulunda azınlıkta kaldığı tespit edilmiştir¹²¹⁰. Bu durum karşısında da kulüplerle sporcular arasındaki sözleşmeden doğan uyuşmazlıklarda TFF Tahkim Kurulu önündeki yargılamalarda terazinin kulüpler

---

¹²⁰⁶ Özdemir Kocasakal, CAS'ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, s. 102; Rigozzi, Hasler, Roth, Introduction to the CAS Code, s. 1424.

¹²⁰⁷ Benzer yöndeki görüş için bkz. Koç, s. 146.

¹²⁰⁸ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 157.

¹²⁰⁹ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 157.

¹²¹⁰ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 210-211.

lehine daha ağır bastığının düşünölebileceğı kanaatine varmıştır¹²¹¹.

Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararında ele alınan kriterin ve yaklaşımın, CAS ve Konsey arasındaki ilişki için de dikkate alınması mümkündür. Karardaki değerdendirme süjelerinden TFF Yönetim Kurulu ve TFF Genel Kurul ile Konsey, TFF Tahkim Kurulu ile CAS hakem heyetleri değıştirilebilir. Konsey üyelerinin önemli bir çoğunluğu sportif kuruluşlarca seçilmektedir. Seçilen bu kişilerin bazılarının Konsey üyeliğinin yanı sıra hâlihazırda, TFF Yönetim Kurulundan farklı olarak, ilgili sportif kuruluşlarda görev almaya devam ettiğı görölmektedir. TFF Tahkim Kurulu üyelerini TFF Yönetim Kurulu atarken, aynı işlevi gören Konsey de CAS hakem listesine seçilecek hakemleri atamaktadır. Konsey üyelerinin seçiminde sportif kuruluşların baskın etkisi neticesinde **AIHM'in Ali Rıza ve Diğerleri** kararında ulaştığı kanaatin CAS hakem heyetleri için de ulaşılması oldukça muhtemeldir. TFF Tahkim Kurulu üyeleri sabit olmasına karşın CAS hakem heyetlerinde görev alacak hakemlerin taraflarca seçilebildiğı ileri sürölecek olması durumunda, kâğıt üstünde bu eleştirinin kısmen haklı olduğı söylenebilir; ancak uygulamada CAS yargılamalarında 17 hakemin sürekli görev aldığı tespit edilmiştir.¹²¹² Bu tespit karşısında, bu eleştirinin temel dayanağının ortadan kalkacağı kanaatindeyiz. Bunun yanı sıra, TFF Yönetim Kurulu ile TFF Tahkim Kurulu arasında organik bağın varlığından şüphe duyulmasını haklı kılabilecek bir durum olarak ileri sürölen her iki kurul üyelerinin birlikte göreve gelmesi ve birlikte görevinin sona ermesi, fiili olarak Konsey üyeleri ve hakem listesine yazılan hakemler için geçerli olduğı söylenebilir. Zira, Konsey üyelerin görev süresi ve hakemlerin listede kaldıkları süre 4 yıl ile sınırlandırılmıştır. 2023 yılında Konsey üyelerinin seçiminin akabinde Konsey hakem listesinde yer alacak hakemleri belirlenmiştir. Uygulamadaki durumun bu şekilde devam edecek olması durumunda, AIHM'in **Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye** kararında TFF Yönetim Kurulu ile TFF Tahkim Kurulu üyelerinin birlikte göreve gelip birlikte görevden ayrılmaları CAS hakemleri için de duyulan şüpheleri makul kılabilecektir¹²¹³. Bu nedenlerle, **Mutu ve Pechstein v. İsviçre** karardaki çoğunluk görüşüne katılamamaktayız. Zira, bu noktada, karardaki azınlık görüşünde ifade edildiğı gibi, görev alacak hakemlerin sübjektif tarafsızlığından ve bağımsızlığından önce CAS'ın yapısal bağımsızlığı ve tarafsızlığı haiz olup olmadığı belirlenmelidir¹²¹⁴. **Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye** kararında olduğı gibi CAS'ın yapısal anlamda bağımsız olmaması ve bağımsız görünümde olmaması durumunda görev alan hakemlerin bağımsız ve tarafsız olması, CAS'ın tarafsız ve bağımsız olmasını sağlamayacaktır.

¹²¹¹ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 219.

¹²¹² Lindholm, Court of Arbitration for Sport s. 223.

¹²¹³ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 213.

¹²¹⁴ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, Yargıç Keller ve Serghides'in Düşünceleri, para. 13.

Mutu ve Pechstein v. İsviçre kararındaki çoğunluk görüş, Konsey ile hakem listesinde yer alan hakemler arasında bağlantı olduğunu kabul etmektedir; ancak tarafların Konsey tarafından belirlenen kapalı listeden hakem seçmek zorunda olmalarının, hakemlerin objektif ve sübjektif olarak bu kuruluşlara karşı bağımsız ve tarafsız olmadığının ispatı için yeterli olmadığı gerekçesi ile bu husustaki iddiaları reddetmiştir¹²¹⁵. Çoğunluk görüş, CAS'ın yapısal bağımsızlığını değerlendirmekten kaçınarak hakemlerin öznel tarafsızlığını esas almıştır. Karardaki azınlık görüş ise bu yaklaşımı eleştirmiştir. Azınlık görüşün itirazının, sonraki tarihli *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında çoğunluk görüş halini aldığı görülmektedir. Zira, anılan kararda CAS ile benzer yargısal fonksiyon yerine getiren TFF Tahkim Kurulunun bağımsızlığı öncelikle yapısal yönden detaylı olarak değerlendirilmiştir.

Mutu ve Pechstein v. İsviçre kararında azınlık görüş sahipleri, Yargıç Helen Keller ve Yargıç Georgios A. Serghides'tir. Yargıçlar, azınlık görüşlerinde, öncelikle çoğunluk görüşünün vardıkları kanaat için İFM kararlarındaki “1994 reformu neticesinde kapalı liste usulünün tahkim heyetleri için aranan tarafsızlık ve bağımsızlık gerekliliklerini sağladığı” tespitiyle dayanılması yerine ilgili kavramların özerk bir yorumunun yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir¹²¹⁶. Bunun yanında, hakem atamalarında rol oynayan sportif kuruluşların aynı zamanda uyuşmazlıkların bir tarafı olduğunu¹²¹⁷, Konsey ve CAS'ın üyelerinin çoğunluğunun bu sportif kuruluşların temsilcileri olduğunu¹²¹⁸, hakem seçim sisteminin sportif kuruluşlara sistem üzerinde orantısız ve haksız bir avantaj sağladığını ifade etmişlerdir¹²¹⁹. Bu tespitler sonrasında da Konsey ile sportif kuruluşlar arasındaki bu bağlantıyı endişe verici bulmuşlardır¹²²⁰. Bu tespitlerine rağmen çoğunluk görüşün CAS'ın objektif tarafsızlığının ve bağımsızlığının belirlenmesinde, listeye seçilen hakemler özelinde tarafsızlığa ve bağımsızlığa engel durumların ispatının aranmasını, AIHM içtihatları ile ortaya konulan anlayışın ötesine geçilmesi anlamına geldiğini ileri sürmüşlerdir¹²²¹. Bu noktada, azınlık görüşteki yargıçların temel itirazı, CAS'ın tarafsızlığının ve bağımsızlığının belirlenmesinde CAS'ın yapısal olarak tarafsız ve bağımsız olup olmadığının değerlendirilmesi yerine hakemlerin tarafsızlığı ve bağımsızlığının temel alınmasının

¹²¹⁵ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 157.

¹²¹⁶ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, Yargıç Keller ve Serghides'in Düşünceleri, para. 7.

¹²¹⁷ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, Yargıç Keller ve Serghides'in Düşünceleri, para. 8.

¹²¹⁸ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, Yargıç Keller ve Serghides'in Düşünceleri, para. 9.

¹²¹⁹ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, Yargıç Keller ve Serghides'in Düşünceleri, para. 11.

¹²²⁰ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, Yargıç Keller ve Serghides'in Düşünceleri, para. 11.

¹²²¹ Özdemir Kocasakal, Mahkemenin bu yaklaşımının “tarafsızlık/bağımsızlık” ile ilgili olarak kendi geliştirmiş olduğu içtihadındaki temel ilkelerle uyuşmadığını ileri sürerken; Duval ise Mahkemenin bu yaklaşımı sonucunda binlerce sporcuya adil bir yargı süreci sağlanmasında önemli bir fırsatın kaçırıldığı kanaatindedir. Bkz. Özdemir Kocasakal, CAS'ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, s. 104; Duval, Victory, s. 3.

doğru bir yaklaşım olmadığıdır¹²²².

Azınlık görüş, CAS'ın tarafsızlığı ve bağımsızlığı hususunda, Konsey üyelerinin seçim usulü sebebiyle sportif kuruluşların Konsey üzerinde dolaylı etkisinin olduğu ve bu etkinin dikkate değer olduğu sonucuna varmıştır. Bu bağlamda da sportif kuruluşların dolaylı etkisi altındaki Konseyin hakemleri görevden alma yetkisine sahip olması, üç Daire başkanını ataması ve bu Başkanların tarafların anlaşamamaları halinde başhakemi ataması, sporcuların atayacakları hakemi listeden seçmek zorunda olmaları sebebiyle CAS'ın bağımsız görünümde olmadığı ve AİHS m. 6/1'in öngördüğü güvenceleri sağlamadığı kanaatine varmışlardır¹²²³.

Spor federasyonlarının dolaylı etkisi altında olan CAS'ın ve Konseyin bu yapısı sebebiyle özellikle sporcu ile federasyonların karşı karşıya geldiği disiplin ve doping uyuşmazlıklarında sporcu aleyhine federasyon lehine haksız ve adaletsiz bir durum ortaya çıkacağı ifade edilmekte¹²²⁴ ve bu durumun sporcuların CAS hakemlerinin tarafsızlığından duyacakları şüpheyi makul kıldığı ifade edilmektedir¹²²⁵. Bu duruma çözüm önerisi olarak, CAS'ın bağımsız görünümüne kavuşabilmesi için oyuncularını temsil eden yapıların doğrudan Konsey'e üye atamalarına imkân sağlanması, Konsey Başkanının ve CAS Daire Başkanlarının bütün düzenleyici komiteler, UOK ve oyuncu temsilcisi organları karşısında bağımsız olmaları, hakemlerin kapalı listeden seçilmesi uygulamasının kaldırılması ileri sürülmektedir¹²²⁶.

Yukarıdaki değerlendirmelerden hareketle, Konseyin anılan kuruluşlar karşısında idari yönden de tamamen bağımsız olmadığı ve Gundel kararı öncesindeki yapıdan çok fazla uzaklaşmamış olduğu¹²²⁷ söylenebilir. Bu sebeplerle, her ne kadar hakemlerin CAS karşısında mali yönden bağımsız olduğu söylenebilirse de hakem listelerini oluşturan ve tahkim yargılamalarının idaresinde etkin rol oynayan Konseyin sportif kuruluşlar karşısında mali ve idari yönden bağımsız olmadığı ve bu

¹²²² Mutu ve Pechstein v. İsviçre, Yargıç Keller ve Serghides'in Düşünceleri, para. 13.

¹²²³ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, Yargıç Keller ve Serghides'in Düşünceleri, para. 14, 15.

¹²²⁴ Özdemir Kocasakal, CAS'ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, s. 104-107; Jernej Letnar Cernic, Fair Trial Guarantees before the Court of Arbitration for Sport, Human Rights & International Legal Discourse, vol. 6, no. 2, 2012, s. 272; Antoine Duval and Ben Van Rompuy, 'Protecting Athletes' Right to a Fair Trial Through EU Competition Law: The Pechstein Case' in Paulussen et al. (eds), Fundamental Rights in International and European Law: Public and Private Law Perspectives (2016) s. 245; Lena Holzer, What Does it Mean to be a Woman in Sports? An Analysis of the Jurisprudence of the Court of Arbitration for Sports, Human Rights Law Review, Oxford University Press, 2020, 20, 387–411, s. 406; Rigozzi, Hasler, Roth, Introduction to the CAS Code, s. 1424.

¹²²⁵ Özdemir Kocasakal, CAS'ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, s. 106.

¹²²⁶ Nick De Marco, Compelled Consent—Pechstein & The Dichotomy And Future Of Sports Arbitration, s. 8-9. https://www.blackstonechambers.com/documents/Pechstein_article_040716_2.pdf (Erişim Tarihi: 19.06.2022).

¹²²⁷ Özdemir Kocasakal, CAS'ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, s. 102; Baddeley, s. 12.

kuruluşların dolaylı etkisi altında olduğu görülmektedir. UOK ve uluslararası sportif kuruluşların Konsey üzerindeki somut etkisi ve CAS yargılamaları üzerindeki dolaylı etkisine rağmen İFM'nin ve AİHM'in kararlarında CAS'ın tarafsız ve bağımsız niteliği haiz olduğuna yönelik tespitler ciddi şekilde eleştirilmektedir¹²²⁸.

CAS'ın bağımsız görünümü kapsamında, CAS Genel Sekterinin hakem heyetinin temel ilkelerine dikkatini çekme yetkisi değerlendirilmelidir. *Mutu ve Pechstein v. İsviçre* kararında, Pechstein'in bu yöndeki iddiası tamamen reddedilmemiştir. Kararda, Genel Sekreterinin karar üzerinde etkili olduğu iddiasını ispatlamaya yeterli delil sunulmadığı gerekçesiyle, CAS Genel Sekterinin tarafsız ve bağımsız olmadığı iddiası reddedilmiştir¹²²⁹. Bu noktada belirtmek gerekir ki, bu yetkinin kullanılması neticesinde Genel Sekreterin hakem kararı üzerinde etki doğurduğunun ispat edilmesi durumunda AİHM'in hakem heyetinin bağımsızlığını yitireceğini kabul edebileceği anlaşılmaktadır¹²³⁰. Buna karşın, söz konusu durumun ispatı, ilgililerin açık kabulü veya ikrarı olmadıkça imkânsızdır. CAS'ın bağımsızlığında olduğu gibi CAS Genel Sekreterinin yetkilerinin CAS'ın bağımsızlığı üzerindeki etkisi, bu hususun ispatının aranması yerine öncelikle genel kriterler üzerinden değerlendirilmelidir.

Son olarak, her ne kadar uyuşmazlık taraflarının şahsi şüphe ve endişeleri, CAS'ın bağımsızlık ve tarafsızlığının belirlenmesinde belirleyici olmasa da bu kişilerin duyduğu endişeyi somutlaştırması ve değerlendirme ihtiyacını ortaya koyması bakımından ele alınması yerinde olacaktır. Bu bağlamda, 2021 yılında yüzlerce sporcuyu temsil eden on iki sporcu temsilcisi oluşumunun¹²³¹ katıldığı ve CAS yargılamalarına dair çeşitli soruların yer aldığı bir anket yapılmıştır. Anketteki 3. soruda “*Bir sporcu temsilcisi olarak, tarafsızlık ve bağımsızlık açısından mevcut CAS tahkimine güveniyor musunuz?*” sorusu sorulmuştur. 12 sporcu temsilcisi oluşumundan 7'si hiç güvenmedikleri (*not confident at all*), 2'si biraz güvendikleri (*slightly confident*) ve diğer 3'ü ise kısmen güvendiklerini (*somewhat confident*) ifade etmiştir¹²³². Anketteki 2. soru olan “*Sporcular CAS/ICAS'ın oluşumunda yeterli etkiye sahip midir?*” sorusuna ise 10 oluşum bu görüşe kesinlikle katılmadıklarını, 2 tanesi ise katılmadıklarını ifade etmiştir. Son olarak anketteki 4. soru olan “*CAS hakemlerinin aynı zamanda*

---

¹²²⁸ Baddeley, s. 12.

¹²²⁹ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 158.

¹²³⁰ Özdemir Kocasakal, CAS'ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, s. 112.

¹²³¹ İsmi anonim kalmasını isteyen bir oluşum dışında ankete katılan oluşumlar şunlardır: Athletes Germany, Australian Athletes' Alliance, Cyclists Alliance, EU Athletes, Fédération Nationale des Associations et de Syndicats Sportifs (France), FIFPRO (World Football Players' Union), Global Athlete, Professional Players Federation (UK), Sindikat Sportnikov Slovenije (Slovenia), The Athletics Alliance, World Players Association.

¹²³² Hartman, s. 50.

seçilmiş spor görevlileri (spor yönetim organlarında, bölgesel federasyonlarda) olması sizce bir sorun mudur?” sorusuna ise 9 oluşum büyük bir problem (a major problem) olarak cevaplarken, diğer 3 oluşum bir problem (a problem) olarak cevaplamıştır¹²³³. Sorulara verilen cevaplardan anlaşılmaktadır ki, birçoğu Avrupalı sporcu temsilci oluşumu CAS yargılamalarının tarafsız ve bağımsız olduğuna inanmamakta ve hakemlerin sportif kuruluşlarda görev almalarını yargılamalardaki tarafsız ve bağımsızlıkları için endişe verici bulmaktadır. Kanaatimizce, bu anket sonuçları CAS’ın bağımsız görünümüne dair endişelerin önemli düzeye ulaştığı göstermektedir.

Kanaatimizce, hakem listelerinin oluşumunda, hakem atamalarında, hakemlerin görevden alınmasında, tahkim yargılamalarını yürüten Daire üyelerinin seçiminde ve tahkim yargılamalarında çeşitli hususlarda yetkili ve görevli olan Konsey üzerinde sportif kuruluşların baskın bir etkisinin olması, Konseyin bu sportif kuruluşlar karşısında mali özerkliğinin bulunmaması ve son olarak da kamuoyunda, *özellikle sporcuların*, CAS’ın bağımsızlığına dair şüphelerin bulunması sebebiyle özellikle sporcu ile federasyonların karşı karşıya geldiği disiplin ve doping uyuşmazlıklarında sporcu aleyhine verilen federasyon kararlarına karşı yapılan başvurularda CAS, bağımsız ve tarafsız görünümde olmayacaktır¹²³⁴. Bunun yanı sıra, AİHM’in genel kriterleri bağlamında CAS’ın tarafsızlığına ve bağımsızlığına dair inceleme ve değerlendirme neticesinde, kapalı liste usulünün hâlihazırda hakemlerin tarafsızlığına ilişkin şüpheler doğurması, hakemlerin görevlerini makul süre içinde yerine getirmemesi halinde görevden alınabileceğinin öngörülmesinin azledilmeme teminatını belirsiz hale getirmesi, hakem ücretlerine ilişkin uyuşmazlıkları çözmekle görevli merci olan Konseyin aynı zamanda hakemleri kapalı listeye seçmekle yetkili olmasının hakemlerin Konsey karşısındaki bağımsızlığını zayıflatması, AİHM’in temel içtihatları uyarınca CAS’ın tarafsız ve bağımsız olmadığına karar verilmesine sebep olabilir. Bu nedenlerle, Konseyin, spor aktörlerinin bağımsız görünümüne dair endişeleri göz önünde bulundurarak 1994 Reformunda olduğu gibi CAS’ı bağımsız ve tarafsız görünüme kavuşturmak için gerekli radikal değişiklikler yapılmasının elzem olduğu kanaatindeyiz¹²³⁵.

CAS’a ve CAS yargılamalarına yönelik tarafsızlığa ve bağımsızlığa yönelik eleştiriler

---

¹²³³ Hartman, s. 50-51.

¹²³⁴ Benzer yöndeki görüş için bkz. Özdemir Kocasakal, CAS’ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, s.105, 108-109; de Marco, s. 8-9; Umutcan Türkel, Spor Hukuku Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Haziran 2016, Cilt:4 – Sayı:1, s. 92; Pak, CAS,, s. 54-55.

¹²³⁵ Benzer yöndeki görüş için bkz. de Marco, s. 8-9; Dorothée Goertz, Recap of the Pechstein Saga: A Hot Potato in the Hands of the Sports Arbitration Community, Kluwer Arbitration Blog, 1 February 2020. <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2020/02/01/recap-of-the-pechstein-saga-a-hot-potato-in-the-hands-of-the-sports-arbitration-community/> (Erişim Tarihi: 16.06.2023).

çoğunlukla taraflarca ve taraf vekilliği üstlenen kişilerce¹²³⁶ veyahut CAS yargılamalarının çerperinde olan kişilerce ileri sürülmekte iken CAS¹²³⁷ ve CAS hakemlerince söz konusu eleştiriler veya iddialar çoğunlukla kabul edilmemektedir¹²³⁸. Bu noktada AIHM'in mahkemenin tarafsızlık ve bağımsızlığına dair temel kriterini hatırlamakta fayda var: “*Adalet yalnızca yerine getirilmemeli, yerine getirildiği de gösterilmeli*”¹²³⁹. Bu kapsamda, CAS yargılamalarında yer alanlar kişilerin CAS'ın tarafsızlığından ve bağımsızlığından bu denli emin olmaları yargılamalarda adaletin yerine getirilmesi hususunda vicdanlarının rahat olması olarak anlaşılabilir. Fakat, CAS'ın tarafsızlığına ve bağımsızlığına yönelik şiddetli ve şiddeti ve sayısı günden güne artan eleştiriler söz konusu adaletin yerine getirildiğinin herkesçe kabul edilmediğini göstermektedir. Bu noktada, CAS'ın uyumsuzluğun esası yönünden adaleti yerine getirmenin yanında eleştirileri de dikkate alarak adaletin yerine getirildiğinin gösterilmesi için de kendiliğinden gayret göstermeli ve bu gayretleri ortaya koymak için de İFM ve AIHM gibi dış etmenlerin kendisini zorlamasını beklememelidir.

F. Aleni Yargılama Kuralına Uygunluğu

Yargılamanın adil bir şekilde yürütölüp yürütölmediğine dair şüphelerin bertaraf edilmesi amacıyla yargılamaların aleni yürütölmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, yargılamalar aleni duruşma ile yürütölmemeli ve yargılama sonucunda verilen karar aleni olarak tefhim edilmelidir¹²⁴⁰.

CAS nezdinde yürütölün ilk derece tahkim yargılaması, milletlerarası ticari tahkim yargılamasından çok farklı olmayıp, bu yargılama türünde gizlilik ön plandadır¹²⁴¹. Bu noktada, tahkim yargılamasının gizliliği ile aleni yargılanma hakkı karşı karşıya gelmektedir. Bu iki ilkedenden hangisine üstünlük tanınacağı, taraflar arasındaki tahkim anlaşması ile adil yargılanma hakkının hangi güvencelerinden feragat edildiğinin tespiti ile belirlenecektir. Tahkim yoluna başvurulması durumunda hangi hal ve şartlarda adil yargılanma hakkından veya bazı güvencelerinden vazgeçilmiş olacağına

¹²³⁶ Jean-Louis Dupont, Internal Judicial Bodies and Arbitration in Sport versus European Law, A Concrete Example: the European Super League Project, in Sports Law Disputes in Turkey and Europe, 3 Kasım 2021, The Solutions, Kolcuoğlu-Demirkan- Koçaklı, İstanbul Bilgi Üniversitesi; Mutu ve Pechstein v. İsviçre, Başvuru No. 40575/10 ve No. 67474/10, 02.10.2018; Ali Rıza v. İsviçre, Başvuru No: 74989/11, 13.07.2021;

¹²³⁷ Sport and Human Rights, Overview from A CAS Perspective (at 20 June 2022),

¹²³⁸ Herve Le Lay, Player's Contracts: Topical Litigious Issues in View of CAS Case Law, in Sports Law Disputes in Turkey and Europe, 3 Kasım 2021, The Solutions, Kolcuoğlu-Demirkan- Koçaklı, İstanbul Bilgi Üniversitesi; Emin Özkurt, CAS Uyuşmazlıkları, içinde Spor Hukukunda Tahkim, Panel, I. Oturum, 10 Eylül 2022, Türkiye Barolar Birliği Spor Hukuku Komisyonu ve TBB Tahkim Merkezi, <https://www.youtube.com/watch?v=QcP9hp6YtNg&t=4s> (Erişim Tarihi: 24.09.2023).

¹²³⁹ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 198-199.

¹²⁴⁰ Bkz. İkinci Bölüm II.C.

¹²⁴¹ Rigozzi, Hasler, Roth, Introduction to the CAS Code, s. 1426.

ilişkin detaylı değerlendirme çalışmamızın ilgili bölümünde¹²⁴² ele alınmış olması sebebiyle bu konuda ulaşılan sonuçlar uyarınca bir değerlendirme yapılacaktır. İlgili bölümde ulaşılan netice uyarınca asgari güvencelerin sağlanması halinde tahkim anlaşması imzalanması ile aleni yargılama hakkından feragat edildiği kabul edilmektedir¹²⁴³. Bunun yanı sıra, tahkim anlaşmasına rağmen aleni yargılama hakkından feragat edilmediğinin açık olması, asgari güvencelerin sağlanmamış olması veya adil yargılanma hakkından feragat için aranan diğer şartların sağlamamış olması durumunda, geçerli bir feragatten söz edilemeyecektir; bu durumda ilgili yargılamada adil yargılanma hakkının temel güvenceleri sağlanmalıdır.

CAS nezdine yürütülen diğer tahkim yargılaması olan temyiz tahkim yargılamaları, AIHS m. 6 anlamında zorunlu tahkim olarak nitelendirilmektedir. Bu durumda, bu tür yargılamalarda aleni yargılanma hakkının öngördüğü güvencelerin sağlanması gerekmektedir. Bu doğrultuda, aleni yargılama hakkı uyarınca yargılama duruşmalı yapılmalı, duruşma aleni olmalı ve yargılama neticesinde verilen karar aleni olarak tefhim edilmelidir.

1. Yargılamanın Duruşmalı Yapılması

CAS Kodu m. R57/2 uyarınca CAS temyiz tahkim yargılamalarında duruşma yapılması, hakem heyetinin takdirine bırakılmıştır. Hakem heyeti, taraflara danıştıktan sonra kendisinin yeterince bilgilendiğini addederse kendisine tanınan takdire bağlı olarak duruşma yapmayabilir. Bu hükümden anlaşıldığı üzere, CAS'ın temyiz tahkim yargılamasında duruşma yapılması kural olmasına rağmen hakem heyetinin duruşma yapmaması tek başına adil yargılama hakkına aykırılık teşkil etmeyebilir.

CAS temyiz hakem heyetleri, uyuşmazlığın esası hakkında denetim yapma yetkisini haizdir. Bu nedenle, bu yargılama türünde duruşma yapılması zorunluluğu, itiraz edilen kararın verildiği yargılama türüne göre farklılık göstermektedir. AIHM içtihatları uyarınca yargılamadaki ilk derece merciin adil yargılanma hakkının güvencelerini sağlayan bir merci olması durumunda, ilk derecede duruşma yapılması aleni yargılama hakkına uygunluk için yeterlidir. Fakat, ilk derece merci adil yargılanma hakkının güvencelerini sağlamaktan uzaksa veya ilk derece merci adil yargılanma hakkının güvencelerini sağlamasına karşın makul gerekçe olmaksızın duruşma yapmamışsa, üst derece merci önündeki yargılamada duruşma yapılması gerekmektedir¹²⁴⁴.

CAS temyiz tahkim yargılamasında, sportif kuruluşların kurullarının kararlarına, CAS dopingle mücadele yargılamasında verilen kararlara ve istisnaen CAS ilk derece tahkim

---

¹²⁴² İkinci Bölüm III.

¹²⁴³ Suovaniemi ve Diğerleri v. Finlandiya (Kabul Edilebilirlik), a.g.k.

¹²⁴⁴ Bkz. İkinci Bölüm II.C.1..

yargılamasında verilen kararlara karşı başvuru yapılmaktadır. Sportif kuruluşların kurulları, özellikle tarafsızlık ve bağımsızlık bakımından, yüksek ihtimalle adil yargılanma hakkının güvencelerini sağlamayan merci niteliğindedir. Bu nedenle, sportif kuruluşların kurullarının kararlarına karşı yapılan CAS temyiz tahkim yargılamasında, duruşma yapılmalıdır. Örneğin, FIFA Oyuncunun Statüsü Komitesi ve Uyuşmazlık Çözüm Komitesinin bir tahkim kurulu niteliğinde olmamaları ve FIFA'nın bir organı vasfında olmaları sebebiyle bu Komitelerin kararlarına karşı yapılan başvuru üzerine yürütülen CAS temyiz tahkim yargılamalarında duruşma yapılmalıdır.

CAS temyiz yargılamasına konu ikinci tür kararlar, CAS dopingle mücadele yargılaması kapsamında verilen kararlardır. CAS Dopingle Mücadele Dairesi bünyesinde yürütülen yargılamalar 2016 yılında başlamıştır. Dünya Dopingle Mücadele Kodu imzacıları dopingle mücadele ihlallerini tespit etme ve gerekli yaptırımlara karar verme yetkilerini CAS Dopingle Mücadele Dairesine devretmiştir (*CAS ADD Tahkim Kuralları A1/2*). Dairenin yetkisi ise Dünya Dopingle Mücadele Kodu imzacılarının dopingle mücadele kurallarında yer alan tahkim şartından, bir sözleşmeden veya belirli bir anlaşmadan doğmaktadır. Bu Daire bünyesinde görev yapacak taraf hakemleri ve başhakem/tek hakemin ayrı birer listeden seçilmesi zorunludur; ancak hakemlerin listeye seçilmesi, taraflar karşısında tarafsız ve bağımsız kalmaları, hakemlerin reddi ve görevden alınma usulü, görev süresi, görevi kabul için sunulması gereken beyanlar vb. hususlar yönünden diğer tahkim yargılama türlerindeki hükümlere benzer hükümler uygulanmaktadır. CAS Dopingle Mücadele Dairesi bünyesinde yürütülen yargılama, temel yapısı itibarıyla CAS İlk Derece Tahkim Dairesi bünyesinde yürütülen tahkim yargılamalarıyla benzerlik göstermesine karşın İsviçre Federal Mahkemesinin (İFM) yakın zamanda verdiği bir kararda Dairenin yargılamalarının bir tahkim yargılaması niteliğinde olmadığı tespit edilmiştir.

Kararda konu davada, CAS Dopingle Mücadele Dairesinin Uluslararası Biatlon Birliği'nin eski bir uluslararası biatlon sporcusu hakkında doping ihlali yaptığı iddiasıyla yapılan başvuru üzerine 2020 yılında verdiği bir karara karşı İFM'de hakem kararının iptali davası açılmıştır. Sporcu, atanan tek hakeme yetkisiz olduğunu ileri sürmüştü ancak tek hakem kendisini yetkili görerek itirazı reddetmiş ve doping ihlali yapıldığını tespit eden kararını açıklamıştır. Sporcu, bu tek hakemin kararına karşı hem İFM'ye hem de CAS Temyiz Tahkim Dairesine başvurmuştur. İFM, başvuruyu kabul edilemezlikle reddetmiş; CAS Temyiz Tahkim Dairesi ise temyiz yönünden yetkili olduğuna ve sporcunun iddialarını reddeden bir ön karar vermiştir. Sporcu, CAS Temyiz Tahkim Dairesi'nin bu ön kararına karşı CAS Dopingle Mücadele Dairesinin yetkisiz olduğu ve kendisini yetkili görmesinin hatalı olduğu gerekçeleriyle İFM'ye başvurmuştur. İFM ise İsviçre MÖHFK m. 190/2-b uyarınca yetki itirazlarının değerlendirilebilmesi için kararına itiraz edilen kararın gerçek bir hakem heyeti olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu durumda, sporcunun itirazının esastan değerlendirilebilmesi için CAS

Temyiz Tahkim Dairesinin ve CAS Dopingle Mücadele Dairesinin de hakem heyeti olarak nitelendirilmesi gerekmektedir. İFM ise somut uyuşmazlıkta CAS Dopingle Mücadele Dairesinin bir disiplin organı olarak görev yaptığını tespit ederek, başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Bu noktada ifade etmek gerekir ki, İFM, sporcunun CAS Dopingle Mücadele Dairesinin hukuki statüsünün tespiti talebini reddetmiş ve Dairenin hukuki statüsünün her somut uyuşmazlık ve durum özelinde değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir¹²⁴⁵. CAS Dopingle Mücadele Dairesinin yakın zamanda göreve başlaması ve verdiği kararlar için İFM'ye yapılan başvuruların yeni yeni neticelenecek olması sebebiyle Dairenin diğer uyuşmazlıklar yönünden de statüsü yakın gelecekte belirlenecektir. İFM'nin bu ilk kararında detaylı ve genel bir değerlendirme yapmak yerine konuyu zamana yaymasını makul karşılamak gerekir. Buna karşın, tarafların Daire bünyesinde üç hakemli yargılama yürütülmesini kararlaştırdıkları ve karara karşı da CAS Temyiz Tahkim Dairesine başvuru yapmaktan feragat ettikleri bir yargılama neticesinde verilecek CAS Dopingle Mücadele Dairesinin kararları için İFM'de iptal davası açıldığında, İFM'nin CAS Dopingle Mücadele Dairesini benzer şekilde disiplin organı olarak niteleyip nitelemeyeceği ise şimdiden merak konusudur¹²⁴⁶.

İFM'nin yukarıdaki tespitinden hareketle CAS Dopingle Mücadele Dairesinin, *en azından doping uyuşmazlıkları için*, bir disiplin organı olarak nitelendirilecek olması durumunda CAS Dopingle Mücadele Dairesinin adil yargılanma güvencelerini sağlamaktan uzak bir merci olarak nitelendirilmesine sebep olabilir. Bu durumda, CAS Dopingle Mücadele Dairesinin kararlarına karşı yapılan başvuru üzerine CAS temyiz tahkim yargılamasının duruşmalı yapılması gerekecektir. Bunun yanı sıra, gelişen içtihatlar sonrası CAS Dopingle Mücadele Dairesinin bir hakem heyeti olduğu ve temel güvenceleri sağladığı tespit edilecek olması durumunda ve bu aşamada Daire önündeki yargılamada duruşma yapılması halinde temyiz tahkim yargılamasında duruşma yapılmamış olması, aleni yargılama hakkını ihlal etmeyecektir.

CAS temyiz yargılamasına konu ikinci tür kararlar, ilk derece tahkim yargılamasında verilen kararlara karşı temyiz tahkim dairesine yapılabileceği kararlaştırılan uyuşmazlıklar hakkında verilen kararlardır. Bu tür temyiz tahkim yargılamalarında, duruşma yapılma gerekliliği, tarafların CAS ilk derece tahkim yargılamasını yetkilendirmesinin geçerli bir feragat niteliğinde olup olmadığının

¹²⁴⁵ Decision 4A_232_2022 (Swiss Supreme Court) (22 December 2022).

¹²⁴⁶ Christopher Boog, Sebastian Coulon Bauer; Legal status of CAS anti-doping division decisions must be assessed case-by-case, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=0740b81f-96f5-4abe-ac2c-545190840806> (Erişim Tarihi: 04.06.2023). Mavromati, bu ihtimalde CAS ADD'nin "gerçek" bir tahkim mahkemesi olarak hareket edebileceği görüşündedir. Bkz. Despina Mavromati, Qualification of the CAS Anti-Doping Division and Coexistence with the CAS Appeal Division <https://www.sportlegis.com/2023/01/12/qualification-of-the-cas-anti-doping-division-and-coexistence-with-the-cas-appeal-division/> (Erişim Tarihi:13.10.2023).

tespitine bağılı olacaktır. Geçerli bir feragat olması halinde, ilk derece tahkim yargılamasının temel güvencelerin sağlanmasına bağılı olarak taraflar mahkemeye başvuru hakkından ve adil yargılanma hakkının bazı güvencelerinden feragat etmiş sayılacaklardır. Bu bağlamda da, gerek ilk derece tahkim yargılamasında gerekse de temyiz tahkim yargılamasında aleni duruşma yapılmaması aleni yargılanma hakkını ihlal etmeyecektir.

CAS yargılamalarında duruşma yapılmasının gerekli olmasına veya taraflardan birinin duruşma yapılmasını talep etmesine rağmen bazı istisnai şartların varlığı halinde duruşma talebinin reddi veya duruşma yapılmaması aleni yargılanma hakkının ihlali anlamına gelmemektedir. Yargılanmanın duruşmalı olmasının zorunlu olmadığı istisnai durumlar şunlardır: duruşma yapılmasının davayı makul sürede ve masrafla tamamlanmasına engel olma ihtimalinin bulunması, davanın karmaşık olmaması, ekonomik ve verimli olma gerekliliği, dava için gösterilmesi gereken gayrete engel olabileceği, hızlı yargılamayı gerektiren bir uyuşmazlığın söz konusu olmasıdır¹²⁴⁷. İstisnai şartlar dışında da talebe rağmen duruşma yapılmaması ve bu ret kararının hiç veya yeterli düzeyde gerekçelendirilmemiş olması ve ilgili istisnaların AIHM içtihatlarına aykırı şekilde yorumlanması¹²⁴⁸ aleni yargılanma hakkını ihlal edebilecektir¹²⁴⁹.

CAS temyiz tahkim yargılamalarında duruşma yapılmasına karar verilmesi halinde, taraflar aksini kararlaştırmadıkça, duruşmanın gizli yapılması esastır. Bu hususta, AIHM'in **Mutu ve Pechstein v. İsviçre** kararında¹²⁵⁰ CAS temyiz yargılamalarında aleni yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespiti sonrasında 2019 yılında CAS Koduna detaylı bir hüküm eklenmiştir¹²⁵¹. İlgili hükme göre disiplin uyuşmazlıklarında gerçek kişi olan tarafın talebi üzerine duruşmalar kamuya açık olarak yapılabilir¹²⁵². Kural bu şekilde olmasına karşın, kamu düzeninin, ahlâkın, ulusal güvenliğin,

¹²⁴⁷ Deumeland v. Almanya, a.g.k., para. 90; Miller v. İsveç, para. 29. Ali Rıza v. İsviçre kararında CAS'ın esasa girmeden yetkiye ilişkin verdiği kararda duruşma yapmamasının aleni yargılanma hakkını ihlal etmediğine karar verilmiştir. Bkz. Ali Rıza v. İsviçre, a.g.k., para. 116 vd.

¹²⁴⁸ Bkz. Antonie Duval, Time To Go Public?, The Need For Transparency At The Court Of Arbitration For Sport, ASSER Research Paper 2020-07, s.11 <https://ssrn.com/abstract=3688340> (Erişim Tarihi: 13.02.2022) (Transparency).

¹²⁴⁹ Bkz. İkinci Bölüm II.C.1.

¹²⁵⁰ Mutu ve Pechstein v. İsviçre kararında CAS'ın zorunlu tahkim olarak yürüttüğü yargılamalarda aleni duruşma yapmaması gerekçesi ile CAS'ın adil yargılanma hakkının ihlaline karar vermiştir. Bkz. Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 182.

¹²⁵¹ Estelle de La Rochefoucauld, The Fundamental Rights of the parties before the CAS, CAS Bulletin, 2021/1, Lausanne 2021, s. 36.

¹²⁵² Değişiklik sonrası ilk aleni duruşma Çinli yüzücü Sun Yang'ın doping kuralı ihlali yapmadığına ilişkin Uluslararası Yüzme Federasyonu'nun kararına karşı WADA'nın temyiz başvurusu yapması üzerine CAS 2019/A/6148 World Anti-Doping Agency v. Mr Sun Yang & Fédération Internationale de Natation (FINA) davasında yapılmıştır.

Duval, üç sebepten ötürü söz konusu hükmün AIHM içtihatları ile ters düştüğünü ileri sürmektedir. İlk

tarafların özel hayatlarının veya küçüklerin çıkarlarının korunması gerekçeleri ile kamuya açık duruşma yapılmasının yargılamaya zarar verecek olması veya yargılamanın münhasıran hukuki sorunlara ilişkin olması veya ilk derece yargılamasında kamuya açık duruşma yapılmış olması halinde aleni duruşma talebi reddedilebilmektedir (CAS Kodu m. R57/2).

Duruşmaların aleni olması kural olmasına rağmen bu hakkın sınırlandırılması veya bu haktan feragat edilmesi mümkündür. CAS hükümleri uyarınca duruşmanın aleni yapılması için tarafların ortak kararı aranmaktadır. Talebe bağlılık Sözleşme anlamında uygun bir yöntem olmasına karşın, disiplin uyuşmazlıkları hariç, tek bir tarafın talebinin yeterli olmaması problemli bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda, ihtiyari tahkim yargılamasında esas alınan tarafların ortak idaresi anlayışı esas alınmış olabilir. Buna karşın, temyiz tahkim yargılamasının bir zorunlu tahkim yargılaması olması sebebiyle ihtiyari tahkimden farklı olarak her bir usul işlemlerini tarafların ortak iradesine bağlı kılmak yerinde değildir. Kaldı ki, tahkim yargılaması için en temel husus olan tarafların tahkim yoluna başvurmaları dahi CAS temyiz tahkim yargılamalarında tarafların ortak iradesine dayanmamaktadır. Onun yerine tüm yargılamalar için, disiplin uyuşmazlıklarında olduğu gibi, aleni duruşma için tek bir tarafın talebinin yeterli olması ve bu talep üzerine hakemin AİHS m. 6'da sayılan istisnai şartlar uyarınca talep hakkında bir karar vermesi aleni yargılama ilkesine daha uygun bir yöntem olacaktır. Disiplin uyuşmazlıklarını konu edinen davalarda duruşmanın aleni olması için kamuoyuna yansıtacak bilgilerin kariyeri ve yaşamı üzerinde etki doğuracak kişi olan gerçek kişinin talebinin esas alınması yerindedir¹²⁵³. Hükümün devamında talebin reddedilmesi için öngörülen istisnai durumlar ise AİHS m. 6 sayılan istisnalar ile uyumludur. Bu noktada önemli olan, ret kararının keyfilikten uzak, yeterli düzeyde gerekçelendirilmiş olmasıdır.

---

olarak AİHM içtihatlarında, aleni yargılanma hakkı disiplin uyuşmazlıkları ile sınırlandırılmamıştır. İkinci olarak ise AİHM içtihatlarında istisnaların dar yorumlanması esas olmasına karşın ilgili hükmün uygulanmasının CAS panelinin hükmü nasıl yorumladığına bağlı kılınmıştır. Son olarak ise sportif kuruluşların ilk derece disiplin kurullarında kamuya açık duruşma yapılmış olmasının yeterli görülmesi, söz konusu kurulların çoğunun bağımsız kurul niteliğinde olmaması sebebiyle adil yargılanma hakkına aykırı olacaktır. Bkz. Duval, Transparency s.10-11.

¹²⁵³ Özdemir Kocasakal, CAS'ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, s. 118, dn.148. Bir görüşe göre özellikle doping uyuşmazlıkları bakımından sporcuların çeşitli kişisel bilgilerinin incelenmesi sebebiyle gizli duruşmaların sporcular için önemli bir avantaj olduğu ve hüküm değişikliğine rağmen duruşmaların büyük ölçüde gizli yapılmaya devam edileceği, ancak kamuoyu tarafından merak edilen uyuşmazlıklarda aleni duruşma yapılacaktır. Bkz. Adam Thew, ECHR releases its judgment in the Pechstein case: what does this mean for the Court of Arbitration for Sport?, 11 Ekim 2018. <https://mediawrites.law/echr-releases-its-judgment-in-the-pechstein-case-what-does-this-mean-for-the-court-of-arbitration-for-sport/> (Erişim Tarihi: 13.02.2022).

2. Kararların Aleni Olarak Tefhimi

Adil yargılanma hakkına uygun bir yargılama yürütülmüş olması için CAS kararlarının aleni olarak verilmesi gerekmektedir. Kararların aleni olarak verilmesinden kasıt, kararın halk tarafından bilinebilmesi ve kamu denetimine açık olması esas alınarak kararın diğer araçlarla kamuya açık tutulmasıdır. Bu noktada, kararların aleniyeti için kararların tamamının açıklanması zorunlu değildir¹²⁵⁴.

CAS temyiz tahkim yargılamalarında taraflar arasında kararın gizli kalması kararlaştırılmamış olması halinde verilen kararların bir özeti ve/veya bir basın bildirisi, CAS'ın internet sitesi üzerinden yayınlanmaktadır (CAS Kodu m. R59/7). İlk derece tahkim yargılamasında ise tarafların kararlaştırması veya Daire Başkanının karar vermesi halinde kararlar yayınlanmaktadır (CAS Kodu m. R43). Dopingle Mücadele Dairesinde yürütülen yargılamalarda verilen kararların nihai olup olmamasına göre kararlar kamuoyuna duyurulmaktadır. Eğer yargılama neticesinde sporcuya herhangi bir yaptırım uygulanmasını öngören karar kesinleşmiş ve bağlayıcı hale gelmişse, kararın özeti veya yargılama sonucunu ortaya koyan sonuçları içeren bir basın açıklaması kamuoyuna duyurulmaktadır. Kararın nihai olmaması durumunda, temel kural gizlilik olmasına karşın taraflardan birinin başvurusu üzerine Daire davanın belirli unsurlarını kamuoyuna açıklayabilmektedir (CAS ADD A21/son).

CAS kararlarının yayımına ilişkin hukuki düzenlemeler yukarıdaki şekilde olmasına karşın CAS temyiz kararları istenilen seviyede yayınlanmamaktadır. CAS kararlarına ilişkin yapılan bir çalışmada, CAS temyiz tahkim yargılamasında verilen kararların 2010 yılında %37 ilâ 49'u, 2011 yılında %45 ilâ 62'si, 2012 yılında %53 ilâ 76'sı, 2013 yılında %63 ilâ 83'ü, 2014 yılında %50 ilâ 68'i arasında bir orandaki kararların yayınlandığı tespit edilmiştir¹²⁵⁵. Bunun yanında, 2021 yılında bağımsız oyuncu temsilcisi olan 12 oluşumun katılımı ile yapılan bir ankette, CAS'ın kararlarının çoğunluğunun yayınlanmama uygulamasının problem olup olmadığına ilişkin soruya 6'sı büyük bir problem (a major problem), 4'ü problem (a problem) ve diğer 2'si ise kısmen problem (somewhat a problem) olarak yanıtlamıştır¹²⁵⁶. CAS kararlarının yayınlandığı veri tabanındaki kararlar yıl bazlı ele alındığında son 10 yıl içinde CAS'a yapılan başvurular¹²⁵⁷ ile yayınlanmış karar sayıları ise aşağıdaki gibidir:

¹²⁵⁴ Bkz. İkinci Bölüm II.C.2.

¹²⁵⁵ Duval, Transparency, s. 13.

¹²⁵⁶ Hartman, s. 51.

¹²⁵⁷ CAS İstatistikleri 1986-2022 https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_statistics_2022.pdf (Erişim Tarihi: 14.09.2023).

YIL	İlk Derece Tahkim Başvurusu	Temyiz Tahkim Başvurusu	Ad Hoc Başvurusu	Dopingle Mücadele Başvurusu	Yayınlanan Karar Sayısı	Yayınlanan Karar/Başvuru
2013	58	349	0	-	147	%36
2014	68	349	10	-	159	%37
2015	88	410	0	-	171	%34
2016	100	458	28	13	234	%39
2017	111	461	0	0	208	%36
2018	116	463	15	5	177	%29
2019	107	493	0	5	90	%14,8
2020	129	811	0	8	118	%12,4
2021	147	796	15	29	52	%0,05
2022	151	644	12	15	12	%0,01

Yukarıdaki istatistikler göstermektedir ki CAS'ın kararların aleniyetine ilişkin düzenleme, aleni yargılama için uygun olmasına karşın kararların yayımının istenilen düzeyde olmaması sebebiyle kararların aleniyeti ile ulaşılması istenen amacın/hedefin yakalanması oldukça güç gözükmektedir ve bu eksiklik sebebiyle de aleni yargılanma hakkının ihlaline karar verilmesi muhtemeldir¹²⁵⁸.

CAS yargılamasında CAS Kodu m. R46 ve m. 59 uyarınca karardaki azınlık görüşler taraflara ve kamuoyuna bildirilmemektedir. Tarafların tahkime başvurmalarındaki en önemli etkenlerden biri, alanındaki uzman kişilerin uyuşmazlığın çözümünde rol almasıdır. Bu kişilerin alanındaki uzmanlığı, akademik çalışmaları, profesyonel hayatındaki tecrübeleri ve özellikle hakem kararlarındaki görüşleri ile tespit edilebilmektedir. Bu noktada, tarafların olası uyuşmazlıklarda hakemlerin görüşlerini öğrenme imkânından mahrum bırakılması, gerek tahkime başvurudan gerekse de kararın aleni olmasından beklenen faydayı azaltacaktır. Bu sebeple, bu uygulamanın aleni yargılanma ilkesini ihlal edebileceği kanaatindeyiz.

AİHM içtihatlarına uygun olarak aleni duruşma için öngörülen sınırlandırmalar, kararın aleni verilmesi için öngörülmemiştir. Bu nedenle, CAS yargılamaları neticesinde verilen kararların CAS Kelemi aracılığıyla kurye, e-mail veya faks aracılığıyla bildirilmesi, hakkın ihlali anlamına gelmemektedir. Hakka uygun bir uygulama için kararın kamu denetimine açık olması ve başkalarının ulaşılabilir olması kuralı doğrultusunda kararların CAS'ın resmi internet sitesinde “*Jurisprudence*” başlığı altında yayınlanması yeterlidir. Bu noktada, değerlendirilmesi gereken husus, kararın gizli

¹²⁵⁸ Duval, fiili durumdan ve bir şekilde yayınlanmayan bir kararın kararların aleni olması kuralına aykırı olacağı düşüncesinden hareketle CAS Kodu m. R59'a “*Karar, taraflara tebliğ edildikten en geç 15 gün sonra CAS tarafından kamuoyuna duyurulur.*” Hükmünün eklenmesini önermektedir. Bkz. Duval, Transparency, s. 14.

kalmasının taraflarca kararlaştırılmasıdır. Bu hususta, kararın gizli kalması için her iki tarafın onayının aranması, bu hakka ilişkin ihlal başvurularını pratik olarak önlemeye yeterli gözükmemektedir. Zira, kararın yayınlanmasını talep eden tarafın veya kararın yayınlanmamasından muzdarip olan tarafın kararın gizli kalmasına razı olmaması yeterli olacaktır. İki taraf arasında kararın gizli kalması yönünde bir anlaşma olmamasına rağmen kararın internet sitesinde yayınlanmaması veya üçüncü kişilerin ulaşmasına engel olunması, aleni yargılanma hakkını ihlal edebilecektir.

Uygulamada CAS'ın bu husustaki düzenlemeleri eleştirilerek kararların yayınlanmasının tarafların anlaşması veya anlaşmaması yerine kararın yayınlanmasının taraflar üzerinde zarar doğurup doğurmayacağını veya tarafları zor bir durumun içine sokup sokmayacağını aranması önerilmektedir. Yazar, bu değişikliğin yapılması halinde yaptırımların daha düzenli uygulanacağını ve böylelikle sporcuların doping kuralı ihlal etmesi halinde uygulanacak yaptırım hakkında bilinçli olması nedeniyle doping kuralı ihlallerinin sayısında azalma olacağını ifade etmektedir¹²⁵⁹. Benzer bir yaklaşım, AİHM'in *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararındaki değerlendirmede karşımıza çıkmaktadır. Mahkemenin ilgili değerlendirmesi doğrudan kararların aleniyeti hakkında olmayıp TFF Tahkim Kurulunun tarafsızlığının ve bağımsızlığının taraflar arasındaki güç dengesi ve eşitlik bağlamında incelenmesine dairdir. Fakat, değerlendirme sonucunda ulaşılan sonucun spor hukukundaki sözleşmesel uyumsuzlıklara dair kararların aleniyeti hakkında da esas alınması mümkündür. Karardaki ilgili değerlendirmede, *“TFF Genel Kurul ve Yönetim Kurulunun oluşumunda futbolcu, teknik direktör ve hakemlere nazaran kulüplerin daha etkin olduğunu tespit etmiş ve devamında ise kulüplerin kendi aralarında yarış içinde olmalarına ve çıkarlarının her zaman aynı doğrultuda olmamasına karşı bir kulüp ile oyuncu arasındaki sözleşmeden doğan uyumsuzluk sonucu verilen kararın benzer koşullardaki diğer uyumsuzlukları da etkileyeceğini, oyuncu lehine çıkacak bir kararın diğer oyuncuların kendi kulüpleri ile yaşadıkları uyumsuzluklarda bu karara dayanabilecekleri öngörmüştür.”*¹²⁶⁰ Bu değerlendirmede, her ne kadar kulüplerin bir araya gelerek ilgili Kurulların

¹²⁵⁹ De Marco, s. 12.

¹²⁶⁰ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k. para. 218-220.

İlgili paragrafların AİHM sitesinde yer alan Türkçe tercümesi şu şekildedir: **“218.** Sözleşmelerden kaynaklanan uyumsuzluklar göz önüne alındığında; Mahkeme, birinci başvuranın argümanının temelinde, Genel Kurul ve Yönetim Kurulunun oluşumunda kulüpler ile oyuncular arasında var olan yapısal eşitsizlik nedeniyle Tahkim Kurulu üyelerinin zımnen futbol kulüpleri lehine eğilim gösterdikleri iddiası bulunmaktadır.

219. Genel Kurul ve Yönetim Kurulunun oluşumuna ilişkin tespitlerini (bk. yukarıda 210 ve 211. paragraflar) göz önünde bulunduran Mahkeme, bu kurullarda oyuncuların kulüplerle aynı düzeyde temsil edilmemeleri sebebiyle, kulüplerle oyuncuları arasındaki sözleşme kaynaklı uyumsuzluklara ilişkin Tahkim Kurulu nezdinde gerçekleştirilen incelemelerde terazinin kulüpler lehine daha ağır bastığının düşünülebileceği kanaatindedir. Bu bağlamda Mahkeme, somut olay tarihinde, başvuranın dosyasına ilişkin karar veren tüm Tahkim Kurulu üyelerinin, çoğunluğunu eski futbol kulübü üyeleri veya yöneticilerinin oluşturduğu bir Yönetim Kurulunca atandıklarını vurgulamak ister.

üzerindeki etkisiyle kulüple sporcu arasındaki uyuşmazlıklarda sporcu lehine çıkabilecek emsal kararları engelleyebilecekleri ima edilmiş olsa da değerlendirme aynı zamanda sözleşmesel uyuşmazlıklara ilişkin emsal kararlara aynı uyuşmazlıktan muzdarip kişilerin ihtiyacı olacağını ve savunmalarında bu kararı dayanak olarak ileri sürmelerinin doğal olduğunu zımnen kabul etmektedir. Bu nedenlerle, spor uyuşmazlıklarına uluslararası düzeyde yön veren, bu konuda uluslararası sportif kuruluşların hazırladığı düzenlemelerde doğrudan esas alınan ve lex sportivanın oluşumunda baş etken olan CAS kararlarının kamuoyu tarafından öğrenilmesinin münhasıran uyuşmazlık taraflarının iradesine bırakılması, spor hukukunun menfaatine olmadığı gibi spor hukukunun objektif olarak gelişmesine de engel olmaktadır¹²⁶¹. Bu sebeple, bütün CAS kararlarının bir devlet mahkemesi kararında olduğu gibi gerekli anonimleştirmeler sağlanarak kamuoyunun erişimine açılması gerektiği kanaatindeyiz.

G. Makul Sürede Yargılanma İlkesine Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Adil yargılanma hakkının medeni hak ve yükümlülükleri konu edinen yargılamalar için öngördüğü güvencelerden çalışmamız kapsamında ele alınan son güvence ise yargılamanın makul süre içinde tamamlanmasıdır. Bu güvence kapsamında, yargılamanın taraflarını aşırı usulî gecikmelerden korumak ve adaletin gecikmeksizin temin edilmesi, adaletin etkili ve güvenilir olmasının sağlanması amaçlanmaktadır¹²⁶².

AİHM içtihatlarında yargılamanın makul sürede tamamlanıp tamamlanmadığı belirlenirken belirli bir süre temel alınması yerine davanın karmaşıklığı, başvurunun tutumu ile yetkili mercilerin tutumu dikkate alınmakta ve her davanın somut şartları özelinde makul sürenin aşıp aşılmadığı değerlendirilmektedir. Makul sürenin değerlendirilmesinde doğrudan bir kriter olarak dikkate alınmasa da başvuranın hangi menfaatinin tehlikede olduğu da önem verilen bir kriterdir¹²⁶³.

CAS ilk derece tahkim yargılamaları ve dopinge mücadele yargılamaları için CAS Kodunda süre sınırlaması öngörülmemiştir. Temyiz tahkim yargılaması bakımından ise dosyanın hakemlere teslim edildiği tarihten itibaren üç ay içinde kısa kararın taraflara tebliğ edilmesi gerektiği

---

220. Dahası, her ne kadar gerçekte kulüplerin birbirlerine karşı yarış içerisinde olması ve her birinin farklı kademede ve güçte olması nedeniyle çıkarları her zaman birbirleriyle aynı doğrultuda olmasa da, bir kulüp ile oyuncu arasındaki sözleşme kaynaklı bir uyuşmazlığın akıbetinin benzer koşullardaki başka uyuşmazlıklar üzerinde etkileri olacak; oyuncu lehine çıkacak bir karar, diğer oyuncuların kendi kulüpleriyle içine düştükleri uyuşmazlıklarda dayanak olarak gösterecekleri bir emsal teşkil edebilecektir.”

¹²⁶¹ Öktem, s. 423.

¹²⁶² Bkz. İkinci Bölüm II.D.

¹²⁶³ Bkz. İkinci Bölüm II.D.2.a.

düzenlenmiştir (CAS Kodu m. R59/5). Bu süre, hakem heyeti başkanının gerekçeli talebi üzerine Temyiz Daire Başkanı tarafından uzatılabilmektedir.

Spor uyuşmazlıklarının çözümünde tahkim yargılamasının tercih edilmesinin en önemli sebeplerinden biri, uyuşmazlıkların en kısa sürede çözüme kavuşturulması ihtiyacıdır. Bu doğrultuda, yargılamanın üç ay içinde sonuçlandırılmasının zorunlu kılınması, özellikle CAS'ın zorunlu tahkim yargılaması yürüttüğü ve AIHS bakımından adil yargılanma güvencelerini sağlaması gereken yargılama türü olan temyiz tahkim yargılamalarının makul sürede yargılanma ilkesine uygun olmasını sağlayacaktır. Sürenin uzatılması durumunda ise makul sürenin hesaplanmasında dikkate alınan üç kriter esas alınarak makul sürenin aşıp aşılmadığının değerlendirilmesi gerekecektir. Fakat, bu yargılamalarda başvuranların, *çoğunlukla sporcu ve kulüplerin*, müsabakalardan men cezası gibi mesleklerini icrasını engelleyen bir karar hakkında yargılama yürütülmesi sebebiyle başvuranın menfaati gereği yargılamalar olabildiğinde hızlı bir şekilde sonuçlandırılmalıdır. Zira belirli aralıklarla yapılan olimpiyat oyunları, dünya şampiyonası veya avrupa şampiyonası gibi sporcuların kariyerleri boyunca sınırlı sayıda katılabileceği müsabakalardan bir tanesini bile söz konusu yargılamaların devam etmekte olması sebebiyle kaçırmaları sporcular için telafisi mümkün olmayan önemli bir kayıp olacaktır.

II. Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulunca Yürütülen Yargılamaların Adil

Yargılanma Hakkının Kurumsal Gerekliliklerine Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu [“TFF Tahkim Kurulu”, “Tahkim Kurulu”, “Kurul” veya “TFFTK”], TFF Statüsü ve ilgili talimatları uyarınca TFF’nin yetkili organlarının ve kurullarının kararlarına karşı yapılan başvuruları nihai olarak inceleyerek karara bağlamakla görevli federasyonun en üst hukuk kuruldur (5894 sayılı Kanun m. 6/1). AY m. 59/3 uyarınca Kurulun futbolun disiplinine ve yönetimine ilişkin uyuşmazlıklar hakkında verdiği kararlar kesindir ve bu kararlar aleyhine herhangi bir yargı merciine başvurulması mümkün değildir. Kurulun, Türkiye’nin yargı hiyerarşisi içerisinde yer almamasına karşın AY m. 59/3 kapsamında görev yapan iki kuruldan biri olması sebebiyle yargısal bir işlev üstlendiği açıktır¹²⁶⁴.

AIHS m. 6 ve AY m. 36 uyarınca Türk mahkemeleri adil yargılanma hakkına uygun olarak yargılama yürütmekle yükümlü kılınmıştır. Kurul ise klasik anlamda bir mahkeme olmamasına rağmen futbolun yönetimine ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkları nihai olarak çözmekle görevlendirilmiştir; ancak bu kararlarına karşı herhangi bir yargı merciine başvuru imkânı tanınmamıştır. Bu durum, Kurulun adil yargılanma hakkıyla bağlı olup olmadığı tartışmalarını sürekli gündemde tutmuştur. Anayasa Mahkemesi, Kurul kararlarına karşı yapılan bireysel başvurular hakkında 6216 sayılı Kanun m. 45/3 uyarınca “konu bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermektedir¹²⁶⁵ ve bu nedenle konu hakkında Anayasa Mahkemesi’nin görüşü tespit edilememektedir. Anayasa Mahkemesi’nin söz konusu yaklaşımı üzerine ilgili bireysel başvurular AIHM’e taşınmıştır. AIHM ise kendisine bu konuda yapılan birçok bireysel başvuruyu birleştirerek 2020 yılında *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında konu hakkındaki görüşünü açıklamıştır. AIHM kararında, Kurulun AIHS m. 6 anlamında mahkeme niteliğinde olduğunu ve AIHS m. 6 ile bağlı olduğuna karar vermiştir¹²⁶⁶. AIHM’in bu kararı, Kurulun adil yargılanma hakkıyla bağlı olup olmadığı tartışmasını sona erdirmiştir; ancak yeni bir tartışma konusu olan Kurulun adil yargılanma hakkının öngördüğü güvenceleri sağlayıp sağlamadığı hususunu gündeme getirmiştir. Çalışmamızda Kurulun adil yargılanma hakkının öngördüğü kurumsal gerekliliklere ilişkin güvencelere uygunluğu, Kurulun bir ceza yargılaması yürütmemesi ve yürüttüğü yargılamaların çoğunlukla medeni hak ve yükümlülükleri konu edinmesi sebebiyle adil yargılanma hakkının medeni yargılamalara özgü temel

¹²⁶⁴ Kamu Denetçiliği Kurumu 86171061-101.07.04-E.13289 sayılı 2017/3619 Başvuru Nolu 27.07.2018 tarihli Tavsiye Kararı, para.16.3.

¹²⁶⁵ Detaylı değerlendirme için bkz. Birinci Bölüm V.C.

¹²⁶⁶ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 181.

güvenceleri bağlamında değerlendirilecektir. Bu kapsamda, çalışmamızda öncelikle Kurulun hangi tür uyuşmazlıklara ilişkin yargılamalarda adil yargılanma hakkıyla bağlı olduğu tespit edilecektir. Bu tespit sonrasında ise adil yargılanma hakkının kurumsal gereklilikleri doğrultusunda Kurulun mahkemeye başvuru hakkına, mahkemelerin yasayla kurulması ilkesine, mahkemenin tarafsızlığı ve bağımsızlığı ilkesine, aleni yargılanma hakkına ve makul sürede yargılanma hakkına uygunluğu incelenecektir.

A. Adil Yargılanma Hakkının Koruma Alanı Bakımından Değerlendirme

Bir yargı merciinin adil yargılanma hakkının öngördüğü temel güvencelerle bağlı olması için yargılamanın medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıkları veya cezai alanda kendisine yöneltilen suç isnatlarını konu edinmesi gerekmektedir. Bu nedenle, Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulunun, yürüttüğü yargılamalarda adil yargılanma hakkının temel güvencelerini sağlamakla yükümlü kılınabilmesi için kendisine yapılan başvuru konusu karar veya işlemin, medeni hak ve yükümlülüklerle ya da suç isnadına ilişkin olması gerekmektedir.

AIHM içtihatlarında, bir uyuşmazlığın medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin olup olmadığı tespit edilirken şu üç şartın birlikte sağlanması aranmaktadır; a) uyuşmazlık konusu hak ve yükümlülüğün medeni niteliğe sahip olması, b) söz konusu hak ve yükümlülüğün iç hukukta tanınıyor olması, c) uyuşmazlığın karara bağlanmasının söz konusu hak ve yükümlülük bakımından kesin sonuç doğurması¹²⁶⁷. Bu durumda, TFF Tahkim Kurulunun önüne gelen spor uyuşmazlıklarının bu üç şartı sağlayıp sağlamadığı incelenmelidir.

Bir uyuşmazlığı medeni hak ve yükümlülük niteliği kazandıran ilk şart, uyuşmazlık konusu hak ve yükümlülüğün medeni niteliğe sahip olmasıdır. TFF Tahkim Kurulu, AY m. 59/3 uyarınca sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde görevlendirilen mercilerden biridir. Bu doğrultuda, Kurul, TFF'nin yetkili organları ile kurullarının futbol faaliyetlerinin yönetimi ve disiplinine ilişkin düzenlemeleri ve kararlarına karşı başvuruları inceleyerek nihai olarak karara bağlamakla görevli ve yetkili kılınmıştır (5894 sayılı Kanun m. 6/5). Kurulun bu yetkisi, TFF Statüsü m. 62/1'de ve TFF Tahkim Kurulu Talimatı m. 2'de detaylı olarak düzenlenmiştir. İlgili hükümlere göre Kurul; federasyon ile kulüpler, hakemler, futbolcular, teknik direktörler, antrenörler, oyuncu temsilcileri, masörler ile diğer görevliler arasında çıkan ihtilaflar hakkında Yönetim Kurulu tarafından verilecek kararlara karşı yapılan başvuruları, Federasyonun ilk derece hukuk kurullarının kararlarını, TFF Statüsü ve talimatları uyarınca nihai karar verme yetkisini haiz diğer kurulların verdiği hukuki sonuç doğuran kararları, Yönetim Kurulu'nun çıkardığı talimatları, Kanun, Ana Statü, FIFA ve UEFA

---

¹²⁶⁷ Bkz. İkinci Bölüm I.B.1.

Tahkim Kurulunun yetki ve görev alanı içerisindeki spor uyuşmazlıkları, çoğunlukla uyuşmazlığın konusu hak ve yükümlülüğün medeni niteliğe sahip olması şartını sağlamaktadır. Zira uyuşmazlık tarafları, çoğunlukla sporun aktörleri olan sporcu, antrenör, kulüp, kulüp yöneticileri, menajer ve federasyondur. Bu kişilerin çoğunluğunun özel hukuk kişisi olması ve özel hukuk kişisi olmayan kamu tüzel kişileri bakımından ise taraflar arasındaki hak ve yükümlülüğün özel hukuka tabi olması ile bu şart sağlanmaktadır¹²⁶⁸. Bu doğrultuda, kulüpler arası sporcu transfer sözleşmesine aykırılıktan doğan uyuşmazlıkların¹²⁶⁹, kulüp ile sporcu arasındaki sözleşmeye aykırılıktan doğan uyuşmazlıkların¹²⁷⁰, sporcunun doping yapması sebebiyle iki yıl boyunca profesyonel spor müsabakalarına katılımının yasaklanmasının¹²⁷¹, sporcunun profesyonel spor yapmaktan men edilmesinin¹²⁷², sosyal medyada yayınlanan/paylaşılan mesajlara istinaden bir hakemin üç ay süreyle görev almasını yasaklayan hak mahrumiyeti cezasının¹²⁷³, basında ve sosyal medyada yapılan açıklamalara istinaden kulüp yöneticisine verilen para cezası ve altmış günlük hak mahrumiyeti cezasının¹²⁷⁴, spor kulübü/derneğin bir sporcusuna on iki resmi müsabakadan men cezası verilmesi sebebiyle ilgili maçlarda elde etmeyi umduğu gelirlerden mahrum kalmasının¹²⁷⁵, disiplin yargılaması sonucunda kişilerin belirli bir süre kulüp yöneticisi olarak görev yapmasını yasaklayan hak

mahrumiyeti ve para cezalarının¹²⁷⁶, hakemin görev yaptığı kademesinin düşürülmesi¹²⁷⁷ gibi durumların medeni hak ve yükümlülük niteliğinde olduğu değerlendirilebilecektir.

Kurulun yürüttüğü yargılamaların büyük bir bölümü, TFF ilk derece veya diğer kurullarının disiplin uyuşmazlıklarına ilişkin verdiği kararlara karşı yapılan başvurulara ilişkindir. Disiplin uyuşmazlıkları ve disiplin uyuşmazlıkları, ilk bakışta ceza yargılamalarıyla benzeştirilmesine karşın AİHM içtihatları kapsamında çoğunlukla medeni hak ve uyuşmazlık kapsamında ele alınmaktadır. Zira, AİHM, bir mesleği icra etme/sürdürme hakkını ilgilendiren disiplin yargılamaların medeni haklara ilişkin olduğunu kabul etmektedir¹²⁷⁸. Bu doğrultuda, profesyonel sporu, bir mesleğin icrası ve kişinin hayatını idamesi için uğraştığı meslek olarak nitelendirdiğimizde TFF'yi de bu mesleği icra eden sporcuların meslek kuruluşu olarak nitelendirmek yanlış olmayacaktır. Bu kapsamda, profesyonel futbolculara ve diğer aktörlere ilişkin disiplin uyuşmazlıklarının da AİHS m. 6 anlamında medeni haklara ilişkin olduğu ifade edilmelidir. Bu değerlendirmeye bağlı olarak, sporcuların süreli-süresiz müsabakadan men cezası, para cezası, ödülü geri alma cezası, ihraç, giriş yasağı, hak mahrumiyeti, lisansının askıya alınması, lisansın iptali, transfer yasağı, saha kapatma, bir alt lige düşürme vb. disiplin cezalarından doğan uyuşmazlıkların AİHS m. 6 bağlamında medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlık olarak nitelendirilmesi gerekmektedir.

Bir uyuşmazlığın medeni hak ve yükümlülük niteliği kazanabilmesi için sağlaması gereken ikinci şart, hak ve yükümlülüğün iç hukukta tanınmasıdır. Bu şartı kapsamında, ülkelerin ulusal hukuk düzenlemelerinin yanı sıra spora özgü düzenlemelerin de incelenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, TFF Tahkim Kurulu bakımından 5894 sayılı Kanun ve 7405 sayılı Kanun ile TFF Statüsü ve talimatları dikkate alınmalıdır. Örneğin; **Mediation Berti Sports v. Türkiye** kararında uyuşmazlık konusu menajerlik sözleşmesinden doğan hakkın medeni nitelikte olduğu kabul edilmesine rağmen uyuşmazlığın ortaya çıktığı tarihte Türkiye Futbol Federasyonu talimatlarında menajerlik yapabilecek kişilerin gerçek kişi ile sınırlandırılmış olması ve başvuranın tüzel kişi olması nedeniyle başvuru hakkında kabul edilmezlik kararı verilmiştir¹²⁷⁹. Bir diğer kararda ise başvuru sahiplerinin amatör sporlara katılmaktan men edilmesinin bir medeni hak kaybına sebep olmaması sebebiyle başvuru kabul edilmemiştir¹²⁸⁰. Kural olarak, amatör sporculara, kural olarak sporun icrasına ilişkin zorunlu giderler

¹²⁷⁶ Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye, Başvuru No. 2006/13 ve 10857/13, 15.06.2021, para. 29.

¹²⁷⁷ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 160.

¹²⁷⁸ Le Compte, Van Leuven ve De Meyere v. Belçika, a.g.k., para. 45; Diennet v. Fransa, a.g.k. para. 11; Sedat Doğan v. Türkiye, a.g.k., para. 21; Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye, a.g.k., para. 29.

¹²⁷⁹ Mediation Berti Sports v. Türkiye (K.K.), Başvuru no. 63859/12, 12.05.2012, para. 56.

¹²⁸⁰ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 151.

dışında (konaklama, malzeme, sigorta ve antrenman giderleri) herhangi bir ücret ödenmemektedir¹²⁸¹ ve bu nedenle amatör spor yapmaları herhangi bir medeni hak (gelir kaybına) kaybına neden olmamaktadır. Bu kurala rağmen AİHM, amatör sporcuların hizmetleri karşılığında bir gelir elde ettiklerinin ispatlanmış olsaydı, spor yapmaktan men edilmelerinin gelir kaybına sebep olacağı ve bu durumda uyuşmazlığın medeni hakla ilgili olacağını ifade etmiştir. Bu değerlendirmeden hareketle, AİHM'in medeni hakkın tespitinde kurala rağmen fiili durumu esas alabileceğini işaret ederek kapıyı açık bıraktığı görülmektedir¹²⁸².

Bir uyuşmazlığın medeni hak ve yükümlülük niteliğini haiz olup olmadığının tespitinde aranan son şart, uyuşmazlığın karara bağlanmasının söz konusu hak ve yükümlülük bakımından kesin sonuç doğurmasıdır. Bu şart incelenirken, TFF Tahkim Kurulunun verdiği kararların niteliği esas alınmalıdır. AY m. 59/3 uyarınca sportif mercilerin sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin kararları kesin olup kararlar aleyhine Anayasa Mahkemesi dâhil herhangi bir yargı merciine başvurulması mümkün değildir. Bu doğrultuda, AY m. 59/3 ile uyumlu olarak 5894 sayılı Kanun m. 6/6'da Kurulun futbol faaliyetlerinin yönetimi ve disiplinine ilişkin kararlarının kesin olduğu, diğer kararlarına karşı ise 6100 sayılı HMK m. 439 uyarınca iptal davası açılabilmesi düzenlenmiştir. Benzer hükümler, TFF Statüsü m. 62/3 ve Talimat m. 14/2'de düzenlenmiştir. Netice olarak, TFF Tahkim Kurulunun verdiği kararlar söz konusu hak ve yükümlülük bakımından kesin sonuç doğurmaktadır. Kurul kararlarına karşı yapılan birçok bireysel başvurunun AİHM tarafından kabul edilmiş olması da bu durumun bir göstergesidir¹²⁸³. Önemle belirtmek gerekir ki, sporun yönetimi ve disiplini dışında uyuşmazlıklar için genel mahkemelerde iptal davası açılabilmesi sebebiyle AİHM'e başvuru yapılmadan önce bu başvuru yolu tüketilmelidir¹²⁸⁴.

Adil yargılanma hakkının koruma alanını tayin eden ikinci husus olan kişilere yöneltilen suç isnatları, spor uyuşmazlıkları bakımından farklılık arz etmemektedir. Spor uyuşmazlıklarına ilişkin suç isnatları hakkında ceza yargılamasını yürütecek olan yargı merci, cumhuriyet başsavcılıkları ve ceza mahkemeleridir. TFF kurulları, bu konuda yetkili ve görevli değildir. Ceza mahkemelerinde görülen yargılamalarda ilgili suç isnadının adil yargılama hakkını koruma alanı içinde olup olmadığı değerlendirilirken Engels kriterleri doğrultusunda suçun iç hukuktaki sınıflandırılması, suçun niteliği,

¹²⁸¹ Küçükgüngör, Sporcular, s. 40.

¹²⁸² Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 155.

¹²⁸³ AİHM birçok kararında TFF Tahkim Kurulu kararlarına karşı yapılan bireysel başvuruları kabul etmiştir. Bkz. Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, Başvuru No. 30226/10, 17880/11, 17887/11, 17891/11 ve 5506/16, 28.01.2020; Sedat Doğan v. Türkiye, Başvuru No. 48909/14, 18.05.2021, para. 14, 20; Naki ve Amed Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Türkiye, Başvuru No. 48924/16, 18 Mayıs 2021; İbrahim Tokmak v. Türkiye, Başvuru No. 54540/16, 18 Mayıs 2021.

¹²⁸⁴ Bu ihtimalde, AİHM'e başvurmadan önce AYM'ye de bireysel başvuru yapılması gerekmektedir.

öngörülen cezanın niteliği ve ağırlığı değerlendirilecektir¹²⁸⁵. Kriterlerin spor faaliyetleri bakımından değerlendirilmesinde özellik arz eden husus, spor faaliyetlerine ilişkin özel suç tiplerinin öngörülmesi olmasıdır. 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun¹²⁸⁶ ile spor müsabakaları öncesinde, esnasında veya sonrasında spor alanları ile bunların çevresinde, taraftarların sürekli veya geçici olarak gruplar halinde bulundukları yerlerde veya müsabakanın yapılacağı yere gidiş ve geliş güzergâhlarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesi amaçlanmış ve bu kapsamda özel suç tipleri düzenlenmiştir¹²⁸⁷.

Suç isnatları bağlamında, son olarak disiplin ihlallerinin/cezalarının suç isnadı teşkil edip etmediği değerlendirilebilir. AİHM, *Ali Rıza ve Diğerleri* kararında müsabaka sonucunu haksız şekilde manipüle etmekten suçlu bulunmuş üç amatör futbolcuya verilen bir yıl müsabakalardan men cezasını Engels kriterleri doğrultusunda suç isnadı olup olmadığını değerlendirmiştir. Mahkeme, o dönemde yürürlükte olan mevzuata göre eylemlerinin sadece disiplin cezasını gerektirmesi ve en fazla üç sene hak mahrumiyeti alacak olmaları sebebiyle ilgili cezanın suç isnadı kapsamında olmadığına karar vermiştir¹²⁸⁸. Benzer şekilde, *Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye* kararında, TFF Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu tarafından şike suçlamalarına istinaden başvuru aleyhine yürütülen soruşturma sonucunda Ekşioğlu'na 3 yıl, Mosturoğlu'na ise 1 yıl hak mahrumiyeti cezası vermiştir. Tahkim Kurulu ise PFDK kararına karşı yapılan itirazı oybirliğiyle reddetmiştir. Kesinleşen karar üzerine başvuru, Federasyonun yönetiminin Kurul üzerindeki etkisi ve Kurul başkanının gerekçe göstermeksizin çekilmesi sebebiyle Kurulun tarafsızlığının ve bağımsızlığının ihlal edildiği ve aynı iddialara ilişkin ceza yargılaması kesinleşmeden önce Tahkim Kurulunun kullandığı gerekçe ve anlatım nedeniyle AİHS m. 6/2 kapsamında masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarıyla AİHM'e bireysel başvuru yapmışlardır¹²⁸⁹. AİHM ise PFDK ve Tahkim Kurulunca verilen kararın suç isnadına ilişkin olmadığı ve başvuru konusu disiplin yargılamalarının konusunun başvurucuların spor kulübünde yönetici olarak görev yapmaya devam etmelerini ilgilendirdiğinden, uyuşmazlığın medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin olduğuna ve AİHS m. 6/1'in uygulanabileceğine karar vermiştir¹²⁹⁰.

AİHM içtihatlarında disiplin soruşturmaları medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin olduğunun

---

¹²⁸⁵ İkinci Bölüm I.B.2.

¹²⁸⁶ Resmî Gazetenin Tarihi – Sayısı: 24.4.2011 – 27905.

¹²⁸⁷ Kanunu çeşitli yönleri ile inceleyen bir çalışmaları için bkz. Editörler: Cumhur Şahin, İzzet Özgenç, İlhan Üzülmüş, Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu, Gazi Üniversitesi Türk Ceza Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÜRK-CE-MER), Seçkin, Ankara, 2012; Erdener Yurtcan, Sporda Şiddetin ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu ve Yorumu, Adalet, Ankara, 2011.

¹²⁸⁸ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 154.

¹²⁸⁹ Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye, a.g.k. para. 24.

¹²⁹⁰ Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye, a.g.k. para. 28-30.

kabul edilmiştir. Bu nedenle, TFF Tahkim Kurulu ve diğer kurullar önündeki yargılamalarda ceza yargılamalarına özgü AİHS m. 6/2 ve m. 6/3’de öngörülen güvencelerin doğrudan uygulanma mümkün değildir; ancak bazı durumlar da dolaylı olarak dikkate alınması mümkündür. Örneğin; AİHS m. 6/2’de öngörülen masumiyet karinesi sanığa iki yönden koruma sağlamaktadır. İlk koruma, yargılama öncesinde ve temyiz süreci dâhil yargılamanın devamı süresince sanığın masumiyetinin korunmasını öngörmektedir¹²⁹¹. İkinci korunma ise kendisine suç isnadında bulunulan kişinin, beraat etmiş veya hakkındaki ceza davası düşürülmüş kişinin mahkemeler ve kamu görevlileri karşısında da masumiyetinin korunmasıdır¹²⁹². Bu ikinci korumanın etkisiyle bütün kamu görevlilerinin, kişinin suçluluğu hakkında kesin karar verilinceye kadar beyanlarda bulunması¹²⁹³ ve sanık sıfatı taşımasa da ceza davasına konu iddialarla ilgili eşzamanlı başkaca yargılamalarda verilecek kararlarda kişinin suçluluğuna dair erken bir değerlendirme imasında bulunulması yasaktır¹²⁹⁴.

AİHM, yukarıda değinilen *Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye* kararında, bu ikinci koruma doğrultusunda masumiyet karinesinin uygulanmasına karar vermiştir. Karara konu uyuşmazlıkta, başvuru hakkında ceza yargılamasının TFF disiplin yargılamasından daha önce başlaması, TFF’nin disiplin yargılamasının ceza yargılamasına konu iddialara ilişkin olması ve disiplin soruşturması sonucunda verilen kararda ceza yargılamasında ele alınan telefon görüşmesi kayıtlarına (tapelere) dayanılması nedeniyle ceza yargılaması ile disiplin yargılaması arasında kuvvetli bir bağ bulunduğunu tespit etmiştir. Bu tespit doğrultusunda İHS m. 6/2’nin somut uyuşmazlık bakımından uygulanabileceğine ve Tahkim Kurulu ile PFDK’nın ceza yargılamasında isnat edilen suçlarla ilgili olarak başvuru kişinin masumiyetine şüphe düşürmemekle yükümlü olduğu sonucuna varmıştır¹²⁹⁵. Mahkeme tüm bu tespit ve değerlendirmelerine rağmen Tahkim Kurulunun tarafsız ve bağımsız olmadığı gerekçesiyle AİHS m. 6/1’in ihlal edildiğine karar vermesi sebebiyle masumiyet karinesine ilişkin iddia hakkında karar verilmesine gerek olmadığına karar vermiştir¹²⁹⁶. Mahkeme bu kararıyla, spor disiplin yargılamaları bakımından önemli bir değerlendirme ortaya koymuştur. Buna karşın, AİHS m. 6/2 hakkında somut bir karar vermeyerek, spor yargısı bakımından önemli bir fırsatın kaçırılmasına sebep olmuştur. Karardaki değerlendirmelerden hareketle, sportif kuruluşlar bünyesinde yürütülen disiplin yargılamasına konu fiiller hakkında aynı zamanda bir ceza yargılaması yürütülmesi durumunda, ilgili disiplin kurulu ve TFF Tahkim Kurulunun vereceği kararda ve yargılama

¹²⁹¹ Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 435-436.

¹²⁹² Allen v. Birleşik Krallık, Başvuru No. 25424/09, 12 Temmuz 2013, para. 93-94; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 438.

¹²⁹³ Konostas v. Yunanistan, Başvuru No: 53466/07, 24 Mayıs 2011, para. 32.

¹²⁹⁴ El Kaada v. Almanya, Başvuru No: 2130/10, 12 Kasım 2015, para. 37.

¹²⁹⁵ Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye, a.g.k., para. 32.

¹²⁹⁶ Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye, a.g.k., para. 42.

süreçlerinde kişilerin masumiyetlerini ihlaline sebep olacak değerlendirme ve ifadelerden kaçınılması gerektiği sonucuna varılabilir. Bu durumda, olası ihlallerin önüne geçilebilmesi için sportif kuruluşlarca yürütülen disiplin yargılamalarında ilgili ceza yargılaması bekletici mesele yapılarak ceza yargılamasının sonucunun beklenmesi yerinde olacaktır. Zira, hukuk davalarında ceza yargılamasının sonucunun beklenmesine karar verilmesi, masumiyet karinesinin ihlali olarak görülmemektedir¹²⁹⁷. Bekletici mesele, olması gerekene en uygun çözüm olmasına karşın spor uyuşmazlıklarının çözümünde duyulan hızlı çözümün elde edilmesine engel olabilir. Zira, lig usulü veya eleme usulü bir organizasyonda bir uyuşmazlığın en geç 1-2 hafta içinde çözülmesi gerekmektedir. Zira, ilgili kişilerin takip eden müsabakalarda görev alıp alamayacağına kısa sürede belirlenmesi gerekmektedir. Bekletici mesele ise anılan hususta en azından ilk derece ceza mahkemesinin kararının beklenmesini gerektirecektir ki, bu bekleme süresi spor uyuşmazlıklarının çözümünü bakımından çok uzun bir süre niteliğinde olacaktır.

AİHM'in mesleki disiplin cezalarının medeni haklara ilişkin olduğunu kabul etmesine¹²⁹⁸ rağmen şartları oluşması durumunda bu cezaları, suç isnadı kapsamında ele alması muhtemel görülmektedir¹²⁹⁹. Türkiye'de spor faaliyetleri bakımından özel suç tipleri öngörülmesi nedeniyle bu suçlar doğrudan AİHS m. 6 kapsamında suç isnadı olarak değerlendirilecektir. Fakat, bu suçlar bakımından ceza mahkemelerinin görevli ve yetkili olması sebebiyle söz konusu isnatların konu edildiği yargılamalar bakımından muhatap merci, sportif yargı mercileri olmayacaktır.

Netice olarak, TFF Tahkim Kurulunun görevli ve yetkili olduğu uyuşmazlıkların medeni haklara ve yükümlülüklerle ilişkin olması, bu uyuşmazlıklar hakkında verdiği kararların kesin sonuç doğurması nedeniyle uyuşmazlık konusu hak ve yükümlülüğün kanunlarda, TFF Statü ve Talimatlarında tanınıyor olması durumunda, söz konusu uyuşmazlık hakkında yürütülen yargılama sonucunda verilen karara karşı AİHM'e adil yargılanma hakkının ihlaline istinaden bireysel başvuru yapılabilmesi mümkündür¹³⁰⁰.

B. Mahkeme Niteliğini Haiz Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

Adil yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla AİHM'e bireysel başvuru yapılabilmesi için bireysel başvuruya konu kararı veren merciinin AİHS m. 6 anlamında mahkeme niteliğinde olması gerekmektedir. AİHM, bir merciin AİHS m. 6 anlamında mahkeme olarak nitelendirirken kendisini,

¹²⁹⁷ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 439.

¹²⁹⁸ Albert ve Le Compte v. Belçika, a.g.k., para. 30.

¹²⁹⁹ Pak, sürekli hak mahrumiyeti cezasının Engel kriterlerinden üçüncüsü olan cezanın niteliği ile ağırlığı kriterini sağlayabileceğini ifade etmektedir. Bkz. Pak, s.79.

¹³⁰⁰ Gemalmaz, Applicability, s. 52-53.

merciin âkit devletin yargı sistemi içindeki konumu ile bağlı görmemektedir. Bu doğrultuda, AİHM içtihatlarında mahkeme kavramı özerk bir şekilde yorumlanmaktadır. Değerlendirmede ilgili merciin yargısal işlevi temel alınmaktadır ve AİHM'in içtihatları doğrultusunda geliştirilen üç temel şartın bir arada bulunması gerekmektedir. Bu şartlar şunlardır; yetki ve görevine giren konularda hukuk kurallarına dayanarak ve öngörülmüş bir usule göre bağlayıcı karar veren merci olması, merciin birtakım nitelikleri haiz olması (bağımsızlık, özellikle yürütmeye karşı, tarafsızlık, üyelerinin görev süreleri, mahkeme usulünün getirdiği güvenceler) ve liyakat esasına göre seçilen üyelerden oluşması¹³⁰¹.

Bir merciin m. 6 anlamında mahkeme olarak nitelendirilebilmesi için öncelikle yetki ve görevine giren konularda hukuk kurallarına dayanarak ve öngörülmüş bir usule göre bağlayıcı karar vermesi gerekmektedir. TFF Tahkim Kurulu, TFF Statüsü ve ilgili talimatlar uyarınca TFF'nin yetkili organlarının ve kurullarının kararlarına karşı yapılan başvuruları nihai olarak inceleyerek karara bağlamakla görevli ve yetkili kılınmıştır (5894 sayılı Kanun m.6/1, TFF Statüsü m. 62/1)¹³⁰². Kurulun, futbolun yönetimine ve disiplinine dair kararları kesin ve nihaidir (5894 Sayılı Kanun m. 6/5). Sözleşmesel uyuşmazlıklara ilişkin kararlarına karşı tebliğden itibaren bir ay içinde 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 439 uncu maddesine göre iptal davası açılabilmesi mümkündür (5894 Sayılı Kanun m. 6/6). Kurula tanınan bu geniş yetki ve görevler, Kurulun futbol uyuşmazlıklarının çözümünde yargısal işlev gördüğünü ortaya koymaktadır¹³⁰³. Kurulun işlevine rağmen, Kurulun hukuki niteliğine ve yargı örgütlenmesi içerisindeki konumunda dair Kanun, Statü ve Talimatta açık bir hüküm bulunmamaktadır. Bu sebeple, öncelikle Kurulun hukuki niteliği belirlenmelidir.

Kurul, AY m. 59/3 uyarınca futbolun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların nihai olarak çözümü için başvuru mercidir. Bu uyuşmazlıkların çözümü için devlet mahkemelerine başvurulduğunda, mahkemeler konuya öncelikle görev uyuşmazlığı yönünden yaklaşmaktadır¹³⁰⁴.

¹³⁰¹ İkinci Bölüm II.B.1.

¹³⁰² TFF Statüsü m. 62: 1. Tahkim Kurulu, aşağıdaki karar ve düzenlemelere ilişkin uyuşmazlıkları ilgililerinin başvurusu üzerine inceleyerek kesin olarak karara bağlar:

a) Federasyon ile kulüpler, hakemler, futbolcular, teknik direktörler, antrenörler, oyuncu temsilcileri, sağlık personelleri ve diğer yetkililer hakkında Yönetim Kurulu tarafından verilen kararları, b) (29.06.2011 tarihli Genel Kurul kararı ile değişik) Amatör ve Profesyonel Futbol Disiplin Kurullarının kararları, c) Uyuşmazlık Çözüm Kurulu kararları, d) Kulüp Lisans Kurulu kararları, e) Etik Kurulu kararları, f) Türkiye Futbol Federasyonu Statüsü ve talimatları uyarınca nihai karar verme yetkisine sahip diğer kurulların verdikleri hukuki sonuç doğuran kararları, g) Yönetim Kurulu tarafından çıkarılan talimatları.

¹³⁰³ Yılmaz, Atılâ Elmas Armağanı, s. 825; Akil, TFF Tahkim Kurulu, s. 394; Ümit Kocasakal, Tahkim Yargılaması, s. 41.

¹³⁰⁴ Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, 01.10.2020, 2020/7165 E., 2020/5239 K.; Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, 25.06.2020, 2019/1958 E., 2020/5200 K.; Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 2014/31086 E., 2016/2263 K., 01.02.2016; Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 2014/30851 E., 2016/3216 K., 08.02.2016; Yargıtay 13. Hukuk

Görev, aynı yargı kolundaki (adli yargı veya idari yargı) mahkemelerden hangisinin uyuşmazlığı çözmekle görevli olduğunun tespitinde başvurulacak bir kurumdur. Kurul, teknik anlamda bir mahkeme niteliğinde değildir¹³⁰⁵ ve Kaldı ki, Yargıtay HGK kararında da Tahkim Kurulu kararlarının ilam hükmünde bir belge niteliğinde olmadığına karar verilmiştir.¹³⁰⁶ Bunun yanı sıra, Kurul, adli yargı kolu hiyerarşisi içerisinde yer almamaktadır. Bu nedenle, Tahkim Kurulu ile adli yargı kolunda yer alan mahkemeler arasında görev ilişkisinin bulunması mümkün değildir. Kurula başvuruyu zorunlu kılan Anayasa hükmünde başvurulacak çözüm yöntemi için “tahkim” kavramının tercih edilmesi ve bu hükmün yargı yetkisinin tayinine ilişkin düzenlemeler arasında ele alınmaması nedeniyle Kurul ile mahkemeler arasındaki uyuşmazlığın görev değil tahkim itirazı kapsamında ele alınabilir. Fakat, bu nitelendirmenin yapılabilmesi için Kurulun HMK veya MTK anlamında hakem heyeti niteliğinde olması gerekecektir. Zira mahkemelerin yetkisinin ortadan kaldırılması, hakem heyetlerinin veya yabancı mahkemelerin yetkilendirilmesi ile gerçekleşmektedir. Buradan hareketle, öncelikle Tahkim Kurulunun hakem heyeti niteliğinde olup olmadığı incelenmelidir.

Bir heyetin, hakem heyeti olarak nitelendirilebilmesi için aşağıdaki dört şartın sağlanması gerekmektedir;

- tarafların uyuşmazlığı devlet mahkemeleri yerine tahkim yoluyla çözülmesi yönünde ortak iradelerinin varlığı,
- uyuşmazlığın tahkime elverişli olması,
- uyuşmazlığın taraflardan bağımsız ve tarafsız üçüncü bir kişi tarafından çözülmesi, bu üçüncü kişinin belirlenmesinde tarafların eşit hakka sahip olması,
- uyuşmazlığın çözümünde özel bir yargılama usulünün öngörülmesi (veya öngörülmesine imkân tanınması),
- yargılama neticesinde taraflar arasındaki uyuşmazlık hakkında verilen kararın taraflar için bağlayıcı olması¹³⁰⁷.

Dairesi 2014/38068 E., 2016/3226 K., 08.02.2016 (karararama.yargitay.com).

¹³⁰⁵ Hatice Özdemir Kocasakal, TFF Tahkim Kurulu: Quo Vadis (Nereye)?, Prof. Dr. Haluk Burcuoğlu'na Armağan, İstanbul 2020, C.II, s. 1457 (TFF Tahkim Kurulu).

Uyuşmazlık Mahkemesi, 2012/14 E. ve 2012/108 K. sayılı 21.5.2012 tarihli kararında TFF Tahkim Kurulunun Uyuşmazlık Mahkemesi Kanununa dahil olan mahkemeler arasında olmadığına karar vermiştir. (kararlar.uysmazlik.gov.tr).

¹³⁰⁶ Yargıtay HGK 15.12.2004, 2004/13-722 E., 2004/707 K. (karararama.com).

¹³⁰⁷ Lew, Mistelis, Kröll, s. 3; Baki Kuru, Ramazan Aslan, Ejder Yılmaz, Medeni Usul Hukuku, 18. Baskı, Yetkin Yayınları, 2007, s. 851; Akıncı, s. 5; Özel, s. 18; Viktoriya Pashorina-Nichols, Is The Court Of Arbitration For Sport Really Arbitration?, LLM Research Paper, Faculty of Law, Victoria University of Wellington, 2015, s. 17 (<https://researcharchive.vuw.ac.nz/xmlui/bitstream/handle/10063/5007/paper.pdf?sequence=1>); Can, Tuna, s. 37.

Yukarıda izah edilen şartlar, milletlerarası ticari tahkim yargılamalarının tecrübeleri ışığında ortaya çıkmıştır. Buna karşın, bu şartlar milletlerarası ticari tahkim yargılamaları ile sınırlı kalmamıştır. Futbolu küresel düzeyde yöneten FIFA, üyeleri olan ulusal federasyonlardan futboldaki uyuşmazlıkların çözümü için yukarıda sayılan şartlara benzer özellikleri haiz tahkim kurulu kurmalarını veya yetkilendirmelerini istemiştir. FIFA söz konusu istemini, FIFA Statüsü m. 60/c'e istinaden (mevcut FIFA Statüsü m. 59/3) üye spor federasyonlarına gönderdiği 20.12.2005 tarihli 1010 sayılı Sirküler ile üye ulusal federasyonlara iletmiştir. Sirkülerde federasyonlardan, federasyon bünyesinde kurulacak/kurulu tahkim kurullarının oluşumunda tarafların eşit etkiye sahip olduğu, bağımsız ve tarafsız bir tahkim heyetine erişim hakkı sağlayan, adil yargılanma prensibinin esas alındığı, çekişmeli yargılamamanın mevcudiyet olduğu, taraflara eşit muamelede bulunulan bir sistem oluşturulması istenmiştir¹³⁰⁸. Sirkülerde ve Direktifte, federasyon bünyesinde görev yapacak tahkim kurullarının sağlaması istenen kriterler ile yukarıda bir heyetin, hakem heyeti niteliği kazanabilmesi için sağlaması gereken şartlar birbirine benzerdir.

TFF Tahkim Kurulunun yukarıda sayılan şartlara uygunluğu kapsamında, ilk olarak Kurula başvuru incelenmelidir. Tahkim Kuruluna başvuru, tarafların ortak iradeleri yerine anayasa ve kanunla zorunlu tutulmuştur. Bu durum, yukarıda sayılan şarta aykırılık teşkil etmektedir. Kurul, ikinci şart olan uyuşmazlıkların tahkime elverişli olmasını sadece sözleşmesel uyuşmazlıklar yönünden sağlamaktadır. Kurulun iş yükünün önemli bir kısmını oluşturan futbolun yönetimine ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar ise tahkime elverişli değildir¹³⁰⁹. Üçüncü şart kapsamında, Kurul üyelerinin belirlenmesinde taraflarca eşit haklara sahip olması gerekirken; Kurul üyeleri, TFF Yönetim Kurulu tarafından dört yıllığına seçilmektedir. Bu uygulama karşısında, olası uyuşmazlık taraflarının Kurulun oluşumunda (üyelerin seçiminde) herhangi bir hakka sahip olmadığı görülmektedir¹³¹⁰. Bunun yanı sıra, TFF Yönetim Kurulunun Kurul önündeki bir davada taraf olması durumunda karşı taraf üyelerin seçimi bakımından bariz şekilde dezavantajlı olmaktadır. AIHM'in yakın tarihli kararlarında, çeşitli nedenlerle Kurulun yapısal yönden tarafsız ve bağımsız olmadığına karar da verilmiş olması, üçüncü

Bu hususta, AIHS'in zorunlu tahkim ve ihtiyari tahkim teilelendirmesinde temel aldığı kriterler de esas alınabilir. Örneğin; AIHM Bramelid ve Malmström v. İsveç kararında uyuşmazlık konusunun taraf iradeleri yerine kanunla tahkime devredilmiş olması, tarafların uyuşmazlığın esasına uygulancak hukuku seçme imkanının bulunmaması, İsveç hukukunun tarafların ve hakemlerin yetkililerini ve haklarını detaylı olarak düzenleyerek bu kişilerin hareket serbestisini sınırlaması ve son olarak tarafların mahkemeye başvurmak veya tahkime başvurma arasında seçim yapma hakkına sahip olmaması sebebiyle uyuşmazlık konusu tahkim yargılamasının ihtiyari tahkim değil zorunlu tahkim yargılaması olduğuna karar verilmiştir. Bkz. Bramelid ve Malmström v. İsveç, a.g.k., s.14-16.

¹³⁰⁸ http://goldengate-law.com/pdf/fifa_circular/fifa_circular_1010.pdf (Erişim Tarihi: 31.03.2022).

¹³⁰⁹ Birinci Bölüm IV.D.2.

¹³¹⁰ Özdemir Kocasakal, TFF Tahkim Kurulu, s. 1450.

şartın sağlanmasına engelleyen bir diğer husustur¹³¹¹. Uyuşmazlığın çözümünde devlet yargılamasından farklı bir usul belirlenmiş olsa da usulün belirlenmesi veya değiştirilmesi taraf iradelerine tabi kılınmamıştır. Kurulun yargılama usulü TFF Yönetim Kurulunun hazırladığı talimatlarla belirlenmekte veya değiştirilmektedir. Bu durumda, Kurulun yargılama usulünü belirleme veya değiştirme yetkisinin tek başına TFF Yönetim Kurulunun uhdesinde olduğu görülmektedir. Kurul kararının taraflar için TFF nezdinde bağlayıcı nitelikte olmasıyla, son şart kısmen sağlanmaktadır. Bununla birlikte, sözleşmesel uyuşmazlıklara ilişkin kararların icrası için ilamlı icra yerine ilamsız icraya başvurulabilmesi¹³¹² ve bu uygulamanın HMK veya MTK'ya bağlı tahkim yargılamaları neticesinde verilen hakem kararın icrası ile farklılık arz etmesi sebebiyle bu şartın da tam olarak sağlandığı söylenememektedir. Bunun yanı sıra, şartlardan bağımsız olarak, AY m. 59/3'de Kurulun yürüttüğü yargılama için tahkim kavramının kullanılması da tahkim hukuku (ihtiyari tahkim) anlamında Kurula hakem heyeti niteliğini kazandırmayacaktır. Zira, zorunlu tahkim, tahkimin temel anlayışına, felsefesine aykırı olması sebebiyle ihtiyari tahkimin dışında tutulmaktadır¹³¹³. Kanun koyucunun tahkimi zorunlu kılmasındaki amacı, bazı uyuşmazlıkların çözümünde hızlilik, uzmanlık, ucuzluk gibi tahkimin avantajlarından bir veya birkaçından yararlanılmasıdır. Türk hukukunda öngörülen zorunlu tahkimlere bakıldığında hiçbir hakem heyeti niteliğinde değildir; bu mercilerin kararlarına karşı yapılan başvurularda da hakem kararın iptali yoluna başvurulmamaktadır¹³¹⁴. Netice olarak, TFF Tahkim Kurulu hakem heyeti niteliğini taşımaktan oldukça uzaktır¹³¹⁵.

TFF Tahkim Kurulunun mevcut yapısı itibarıyla bir mahkeme veya hakem heyeti olmadığı tespiti sonrasında TFF'nin hukuki niteliği olan kamu tüzel kişiliğinden hareketle Kurulun idari kurul (mercii) olarak nitelendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz¹³¹⁶. TFF'nin kanunla futbola ilişkin bütün

¹³¹¹ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 222-223; Sedat Doğan v. Türkiye, a.g.k., para. 27; Naki ve Amed Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Türkiye, a.g.k., para. 25; İbrahim Tokmak v. Türkiye, a.g.k., para. 20; Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye, a.g.k., para. 39.

¹³¹² Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 15.12.2004 tarihli ve E. 2004/ 13-722, K. 2004/707 sayılı kararı; "Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu kararlarının, ilgili kanundan ve taraflar arasındaki sözleşmeden kaynaklanan kesinliği, sadece bu kararların başka hiçbir merci nezdinde tartışma ve uyuşmazlık konusu yapılamayacağı anlamında olup, Yerel Mahkemenin ve Özel Dairenin kabullerinin tersine, bu kesinlik, anılan kararlara ilam hükmünde belge niteliğikazandırmaz."

¹³¹³ Akıncı, s. 6.

¹³¹⁴ Benzer bir değerlendirme için bkz. Özdemir Kocasakal, TFF Tahkim Kurulu, s. 1446-1459.

¹³¹⁵ Burak Öztürk, İdarenin Denetlenmesinde Zorunlu Tahkim Yolu, Zabunoğlu Armağanı, Ankara 2011, s. 620-621; Gündoğdu, s. 153; Özdemir Kocasakal, Sözleşmesel Uyuşmazlıklar, s. 621; Özdemir Kocasakal, TFF Tahkim Kurulu, s. 1476; Şahin, s. 114. Özdemir Kocasakal, kurulun gerek oluşum gerek yerine getirdiği yargılama faaliyetinin tahkimin bu husustaki nitelikleri bağdaşmadığı, isminde yer alan tahkim kelimesinin Kurulu tahkim merkezi haline getirmeyeceği ifade etmiştir. Sonuç olarak da, Kurulun isminde yer alan tahkim ibaresinin çıkarılarak "İtiraz Kurulu" olarak isimlendirmenin Kurulun yapısına ve işlevine daha uygun olacağını ifade etmektedir. Bkz. Özdemir Kocasakal, TFF Tahkim Kurulu, s. 1461, 1476.

¹³¹⁶ Aynı yöndeki görüşler için bkz. Taner Ayanoğlu, Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu'nun İşlevi ve Kararlarının Hukuki Niteliği, TBB Dergisi, Sayı 74, 2008, s. 56-57, 71 (Tahkim Kurulu); Uz,

kamusal güçler ile donatılmış olması, Kurul'un TFF'nin bünyesinde yer alması ve çeşitli organik bağlarla bağlı olması, TFF'den ayrı bir tüzel kişiliğinin bulunmaması, teknik anlamda bir mahkeme veya hakem heyeti niteliğinde olmaması gerekçeleriyle Kurul, TFF adına kısmen yargısal işlev icra eden idari kurul niteliğindedir¹³¹⁷. Bu kapsamda, Kurul, meslek kuruluşları bünyesinde disiplin yargılaması yürüten kurullara, TürkPatent bünyesinde görev yapan Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Kuruluna benzetilebilir.

Kurulun 2021 tarihli bir kararı, görüşümüzü desteklemektedir. Kurul, kararında Anayasa m. 125/4 ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu m. 2/2 uyarınca TFF'nin icra organlarının (kararda Merkez Hakem Kurulu) kararlarına karşı itiraz karşısında Kurulun yetkisinin hukuka uygunluk denetimi ile sınırlı olduğuna ve yerindelik denetimi yaparak icrai sonuç doğuracak karar veremeyeceğine oybirliği ile karar vermiştir¹³¹⁸. Karardaki atıflardan ve kıyaslamadan hareketle Kurulun, TFF'nin icrai organlarını bir idari kurul, Kurulu ise idare mahkemesinin yerine koyduğu söylenebilir¹³¹⁹. Buna karşın, Kurulun verebileceği karar türlerini düzenleyen TFF Tahkim Kurulu Talimatı m. 15'de Kurulun anılan kararını teyit edecek bir ayırım yapılmamıştır.

Kamu Denetçiliği Kurumu'nun 2020/95371 Başvuru Nolu 05.01.2021 tarihli Tavsiye kararında görüşümüze benzer bir nitelendirme yapılmıştır. Kararda, Kurul, idari hukuk kurulu olarak nitelendirilmiştir. Kararın ilgili kesiti şu şekildedir: *"18. Tahkim Kurulunun kararlarının nihai ve kesin olması, zorunlu tahkim mekanizması olması ve bir başka yargı merciine bu Kurulun kararları*

---

s. 274; Bağlan, s. 136; Kamu Denetçiliği Kurumu 2017/3619 Başvuru No, 86171061-101.07.04-E.13289 sayılı ve 27.07.2018 tarih Tavsiye Kararı para. 16.3; Mehmet Feridun İzgi, Türk Hukukunda Tahkim Benzeri Uyuşmazlık Çözüm Yolları, Oniki Levha, İstanbul, 2023, s. 473.

Kurulun, TFF içinde ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümü için ilgili mevzuat çerçevesinde oluşturulmuş ve faaliyet gösteren bir kurul olduğu yönündeki görüş için bkz. Özdemir Kocasakal, TFF Tahkim Kurulu, s. 1447.

TFF Tahkim Kurulunun yargı yetkisini kullanan yargısal bir merci olduğu yönündeki görüş için bkz. Akil, s. 392.

AY m. 59/3'e yapılan ekleme sonrasında (6214 sayılı Kanunla) Kurulun organik anlamda mahkeme konumuna getirildiği görüşü için bkz. Yılmaz Savaşer: "Türkiye Futbol Federasyonu'nun Yargı Yapısı ve Yargılama Sorunları" Spor Hukukunda Genel Gelişmeler ve Sorunlar Sempozyumu, 15 Kasım 2008, Olimpiyatevi, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Spor Hukuku Komisyonu, s. 158-175.

Kurulun, görev alanına giren uyuşmazlıkların çözümünde başvurulabilecek zorunlu bir çözüm yolu olduğu görüşü için bkz. Şafak, TFF Tahkim Kurulunun Bağımsızlığı, s.33.

¹³¹⁷ Aksi yöndeki görüş için bkz. Gürkan Pak, Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu'nun, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt:17, Sayı:187, Mart 2022, s.77-78.

¹³¹⁸ TFF Tahkim Kurulu Gerekçeli Kararları 102. Karar. (Kararın künyesinin anonimleştirilmesi sebebiyle tam atıf yapılamamıştır). Bkz. <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=1527> (Erişim Tarihi: 24.03.2022).

¹³¹⁹ Lindholm, benzer bir nitelendirmeyi CAS ve kararına karşı başvuru sportif kuruluşlar için yapmıştır. Bkz. Lindholm, Court of Arbitration for Sport, s. 310.

aleyhinde başvurulmasının önünde Anayasal engel olması, spor tahkiminin iş ve işlemlerinde yargı yerlerinin de tabi olduğu bir takım bağımsızlık ve tarafsızlık kriterlerine uygun olmasını gerektirmektedir. Ancak, burada açıkça ifade edilmelidir ki TFF bir idari yapılanma olup PFDK ve Tahkim Kurulu yer yer yargılama işlevi gören idari hukuk kurullarıdır¹³²⁰. Mahkemeler ulusal hukuka Anayasa ile kurulur. Nitekim, Uyuşmazlık Mahkemesinin ve sayılı kararında da Tahkim Kurulunun Anayasanın 158'inci maddesi kapsamında ve 2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesi Kanununa dahil olan mahkemeler arasında olmadığı açıkça ifade edilmektedir."¹³²¹.

Kurulun, bir idari kurul olarak nitelendirilmesi futbolun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar bakımından geçerlidir. Sözleşmesel uyuşmazlıklar bakımından ise UÇK'nın yetkisinin ihtiyari olması nedeniyle Kurul da ihtiyari tahkim yargılamasının içerisinde görev alan bir merci niteliğini kazanmaktadır. Belirtmek gerekir ki, UÇK'nın taraflarca yetkilendirilmesi üzerine verdiği kararların Kurul yerine doğrudan adli yargıya başvurulması gerekmektedir. Zira Kurulun UÇK kararları üzerindeki esastan yapacağı denetim, bir hakem kararının denetiminin ötesine geçmektedir ve bu durum, tahkime hakim olan anlayışıyla ile bağdaşmamaktadır¹³²². Bunun yanı sıra, bir uyuşmazlığın esas yönünden iki farklı merci tarafından hakem heyeti sıfatı ile incelenmesi neticesinde bir tahkim yargılamasından beklenen ucuzluk, hızlilik da sağlanamayacaktır¹³²³.

Kurulun, yargı işlevi yerine getiren bir idari kurul olarak nitelendirilmesiyle Kurul kararları, Kurulun hâlihazırdaki yapısına bağlı olarak, idari karar (idari işlem) niteliği kazanacaktır¹³²⁴.

TFF Tahkim Kurulunun idari kurul olarak nitelendirilmesi neticesinde adli yargı ile Kurul arasındaki ilişki ne görev ne yetki ilişkisi olacaktır. Bu durumda, olması gereken bakımından söz konusu ilişki, HMK m. 114/1-b uyarınca yargı yolu ilişkisidir. Bir uyuşmazlığın yargı kollarından hangisine dâhil olduğunun belirlenmesi yargı yolunun tayini meselesidir¹³²⁵. Kurulu idari kurul olarak nitelendirmemizden bağımsız olarak, AY m. 59/3, kapsamı içinde alınan uyuşmazlıkları hem idari yargının hem de adli yargının dışına çıkarmaktadır. AY m. 59/3 uyarınca görevlendirilen tahkim

¹³²⁰ Cümledeki vurgu tarafımızca eklenmiştir.

¹³²¹ Kamu Denetçiliği Kurumu Tavsiye kararı Başvuru No: 2020/95371 Karar Tarihi: 05.01.2021 Sayı: 13289, s. 13, para. 18. (www.kararlar.ombudsman.gov.tr).

¹³²² Şahin, s. 111.

¹³²³ Rifat Erten, Spor Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim ve Türk Futbol Tahkiminde Güncel Gelişmeler, İstanbul Spor Hukuku Dergisi, 2019, Cilt: 1, Sayı: 2, s. 131 (Güncel Gelişmeler).

¹³²⁴ Ayanoğlu, Tahkim Kurulu, s. 75; Uz, s. 274; Öztürk, s. 612-613; Ozan Ergül, Sporda Zorunlu Tahkim - Bireysel Başvuru İlişkisi: Yargı Denetimleri Dışında Bırakılan İşlemleri Dar Yorumlamak Mümkün Değil mi?, Anayasa Yargısı, C. 32 (2015), s. 74; Burak Gemalmaz, Applicability of Human Rights Standards in Turkish Football Arbitration; The Contribution of the European Court of Human Rights, The International Sports Law Journal, V.19, 2019, s. 42-44 (Applicability); Özdemir Kocasakal ise TFF adına, onun yetkili organı sıfatıyla verilmiş bir karar olarak nitelendirmiştir. Bkz. Özdemir Kocasakal, TFF Tahkim Kurulu, s. 1461; Erbeyin, s. 547.

¹³²⁵ Yargıtay 9. HD. 17.01.2012, 54610/683 (kazanci.com).

kurulları, hukuk tekniği anlamında bir yargı kolu olarak ortaya çıkmamış olmamasına karşın, fiili durum itibarıyla adli ve idari yargının yanında fiilen bir yargı kolu niteliğinde yargısal görev üstlenmiş durumdadırlar. Zira mevcut anayasa hükmü karşısında, sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların herhangi bir yargı koluna dâhil olduğu söylenemez. İlgili anayasa hükmü, anayasa sistematigi bakımından farklı yerde düzenlenmiş olmasına rağmen, mahkemelerin yargı yetkisini düzenleyen AY m. 125 ve m. 36 ile yakın ilişkisi içerisindedir. AY m. 59/3'ün Anayasa'ya eklenmesini tetikleyen Anayasa Mahkemesi kararında, “*TFF Tahkim Kurulu kararları aleyhine yargı yoluna başvurulamaz*” hükmü (5894 sayılı Kanun m. 6/4) Anayasa m. 9 ve m. 36'ya aykırı olması gerekçesiyle iptal edilmiştir¹³²⁶. Bu nedenle, AY m. 59/3 ile sporun disiplinine ve yönetimine ilişkin uyuşmazlıkların çözümü için yaratılan yolun, sui generis bir yargı yolu olarak nitelendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Bu bağlamda, 6100 sayılı HMK'da yargı yoluna bağlanan sonuç doğrultusunda, Kurulun yetki ve görevine dahil olan uyuşmazlıklar ile karşılaşan mahkemelerin görevsizlik vermesi yerine davayı usulden reddetmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra, görevsizlik kararı vermesi durumunda, kararda görevli mahkemenin belirtilmesi ve başvuru üzerine dosyanın görevli mahkemeye gönderilmesi işlemleri de Kurul yönünden uygulanabilir değildir.

TFF Tahkim Kurulu, bir idari kurul niteliğinde olup Türk yargı hiyerarşisi içerisinde bir devlet mahkemesi olarak yer almamaktadır¹³²⁷. Kurulun bu niteliği ve konumuna rağmen AİHM'in özerk yorumu doğrultusunda ele aldığı şartları sağlaması halinde, AİHS m. 6 anlamında mahkeme olarak nitelendirilmesi mümkündür.

İlk şart olan yetki ve görevine giren konularda hukuk kurallarına dayanarak ve öngörölmüş bir usule göre bağlayıcı karar veren merci olması şartının sağlanıp sağlanmadığını tespiti için Tahkim Kurulunun yapısı ve yargılama usulünün incelenmesi gerekmektedir.

Tahkim Kurulu, AY m. 59/3 uyarınca futbolun yönetimine ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde münhasıran görevli ve yetkili kılınan mercidir (5894 sayılı Kanun m. 6, TFF Statüsü m. 54/3, m. 62/3, m. 63/1). Kurul, inceleme sonunda başvuru konusu talebi, kısmen veya tamamen kabulüne veya reddine ya da değiştirilerek kabulüne karar vermeye yetkilidir (TFF Statüsü m. 61/7). Tahkim Kurulunun, futbolun yönetimine ve disiplinine ilişkin verdiği kararlar kesin ve nihaidir; iç hukukta kararlara karşı olağan ve olağanüstü başvuru yolu ile başvurabilecek bir merci bulunmamaktadır (TFF Statüsü m. 54/3, m. 62/3, m. 63/1)¹³²⁸. Zira, AY m. 59/3 uyarınca tahkim

¹³²⁶ Anayasa Mahkemesi 2011-61 E. 2011-7 K., 6.1.2011 (R.G.: 26 Şubat 2011, 27858).

Kamu Denetçiliği Kurumu 2017/3619 Başvuru No, 86171061-101.07.04-E.13289 sayılı ve 27.07.2018 tarih Tavsiye Kararı, para. 16.4; Uyuşmazlık Mahkemesi, 2012/14 E. ve 2012/108 K. sayılı 21.5.2012 tarihli kararı (kararlar.uyusmazlik.gov.tr).

¹³²⁸ TFF Tahkim Kurulu kararlarına karşı Kurul'a yargılamanın yenilenmesi başvurusu yapılabilmekte ise de bu başvuru kararı veren mercie yapılacak olmasından ötürü kararı karşı herhangi bir yargı

kurulu kararlarının kesin olduğu ve kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm, Tahkim Kurulu kararlarının yargı denetimi dışında kalmasına neden olmaktadır. Bu sebeple, 6216 sayılı Kanun m. 45 uyarınca Tahkim Kurulu kararlara karşı AYM'ye bireysel başvuru yapılmasına da dolaylı olarak engel olmaktadır¹³²⁹. Futbolun yönetimi ve disiplini dışındaki (sözleşmesel) başvurulara ilişkin kararlara karşı HMK m. 439 uyarınca genel mahkemelerde iptal davası açılması mümkündür (5894 sayılı Kanun m. 6/6). Bu doğrultuda, TFF Tahkim Kurulu, yetki ve görevine giren konularda bağlayıcı karar veren merci niteliğindedir.

Kurulun yürüteceği yargılamanın usul ve esasları, Yönetim Kurulu tarafından hazırlanan Tahkim Kurulu Talimatı ile belirlenmektedir. Talimat, yargılama usulüne ilişkin yeterli düzeyde hüküm içermektedir. TFF Tahkim Kurulu Talimatı m. 19 uyarınca Kurul yargılamalarında, maddi hukuk olarak 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, TFF Statüsü, Federasyon Talimat ve Düzenlemeleri ile FIFA ve UEFA kurallarını esas alarak Türk maddi hukuku uygulanmaktadır. Tüm bu düzenlemeler kapsamında, Kurul, yetki ve görevine giren konularda hukuk kurallarına dayanarak ve öngörölmüş bir usule göre bağlayıcı karar veren bir merci şartını sağlamaktadır.

İkinci şart kapsamında, TFFTK'nın birtakım nitelikleri haiz olması gerekmektedir. 7405 sayılı Kanun m. 52-55 ile değişik 5894 sayılı Kanun ve bu değişikliğe bağlı olarak 16.06.2022 tarihli ve 28.07.2021 tarihli TFF Genel Kurul kararları ile TFF Statüsünde hukuk kurullarına ilişkin hükümlerde yapılan değişiklik ve eklemeler dikkate alınmalıdır. Bu değişiklikler sonrasında, Kurul üyelerinin seçimi, görev süresi, taşınması gereken nitelikler, göreve başlamadan önce tarafsızlık ve bağımsızlık beyanı sunmaları gerekliliği, tarafsızlık ve bağımsızlık yemini, görevden alınma halleri, üyelikle bağdaşmayan görevler Kanun ve Statü düzeyinde düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemelerin merciin haiz olması gereken nitelikleri sağlamaya yeterli güvenceler olduğu ve bu sebeple de ilgili şartın sağlanmış olduğu kanaatindeyiz. Belirtmek gerekir ki, bu değerlendirmede söz konusu güvencelerin Kurulun tarafsızlığı ve bağımsızlığını sağlamaya yeterli olup olmadığı değerlendirilmemektedir. Bu aşamada, yetersiz de olsa, bu konularda herhangi bir güvence öngörölüp öngörölmediği tespit edilmekte ve bir mahkeme görünümü olup olmadığı değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra, ilgili güvencelerin tarafsızlık ve bağımsızlığı sağlanmasında yeterli olup olmadığına ilişkin değerlendirme, merciin mahkeme niteliğini haiz olup olmadığı hususuyla birlikte ele alınabilmektedir¹³³⁰.

---

merciine başvurulabilecek bir başvuru yolu olarak değerlendirilmemiştir.

¹³²⁹ Ergül, s. 68.

¹³³⁰ Söz konusu güvencelere ilişkin değerlendirmeler için bkz. Üçüncü Bölüm II.E.

Kurulun mahkeme olarak nitelendirilebilmesi için sağlaması gereken son şart, üyelerin liyakat esasına göre seçilmesidir. Bu şart kapsamında, hâkimlerin (Kurul üyelerinin) atamalarında liyakat temelinin esas alınıp alınmadığı ve teknik gerekliliklerin yerine getirip getirmediği incelenmektedir. Şarta aykırılık tek başına merciin mahkeme niteliğini kazanmasına engel teşkil etmese de merciin yasayla kurulmuş mahkeme olup olmadığı veya merciin tarafsızlık ve bağımsız olup olmadığına ilişkin değerlendirmede esas alınabilmektedir¹³³¹. Bunun yanı sıra, mahkemenin yargı hiyerarşisindeki konumu arttıkça, üyelerin seçim kriterlerinin de o düzeyde artması beklenmektedir. Profesyonel olmayan üyeler için farklı seçim kriterleri öngörülmesi ise kabul edilebilir bir durumdur.

TFF Tahkim Kurulu üyeleri, Yönetim Kurulu tarafından seçilmektedir (5894 sayılı Kanun m. 6/2)¹³³². Üyelerin seçilebilmesi için öncelikle 10 yıllık mesleki tecrübeye sahip hukukçu olması gerekmektedir. Tahkim Kurulu Talimatında liyakate ilişkin olarak ayrıca en az bir üyenin hakim veya savcılık mesleki tecrübesi bulunması, seçilecek üyenin avukat olması durumunda bağlı bulundukları barolardan disiplin cezası almamış olması, en az bir üyenin hukuk fakültesinde öğretim görevlisi olması, arşivli adli sicil kaydı sunması aranmaktadır. Üyelerin hukuk alanında veya spor hukuku alanında yüksek lisans mezunu olması, üyelerden birinin ceza hukuku alanında tecrübesinin olması ve üyelerden en az birinin kadın olması ise tercih sebebi olarak öngörülmüştür (Tahkim Kurulu Talimatı m. 3).

TFF Tahkim Kurulu, TFF hukuk kurulları arasında en üst hukuk kuruludur. Kararlarına karşı herhangi bir mercie başvuru yapılamaması sebebiyle futbolda önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, Kurul üyeliğine seçim için aranan şartların daha nitelikli olması ve üyelerin spor hukukunda yetkin olması beklenecektir. Kurul üyeliğinde aranan şartlar incelendiğinde, üyelerin temelde en az 10 yıllık tecrübeye sahip hukuk fakültesi mezunu olmasının üye olarak atanmaları için yeterli olduğu görülmektedir. Kurul üyeleri için diğer hukuk kurullara göre daha uzun süreli bir tecrübe aranması yerindedir. Buna karşın, tecrübe ile kastedilenin ne olduğu belirli değildir. Spor hukuku gibi teknik ve kendine özgü kuralları içeren bir hukuk alanında yeterliliğin şart koşulması yerine tercih sebebi olarak

¹³³¹ Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda kararında, mahkeme üyesi atamalarının yasayla kurulmuş mahkeme ilkesine aykırılığının tespitine yönelik üç aşamalı test geliştirilmiştir. Bkz. Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda, a.g.k., para. 244-248.

¹³³² 28.07.2021 tarihli TFF Genel Kurul kararı ile Kurul üyelerinin Genel Kurul tarafından seçileceği öngörülmüştü. Bu usule göre her seçim döneminde TFF Hukuk Kurulları Aday Komisyonu kendisine yapılan başvurular arasından üye sayısının üç katı sayıda aday belirleyip seçim için Genel Kurula sunacaktı. Genel Kurulda yapılan seçim sonucunda en çok oy alan kişiler üye olarak seçilecekti. Ancak Kurul üyeleri bu usule göre seçilemeden 26.04.2022 tarihli 7405 sayılı Spor Kulüpleri Ve Spor Federasyonları Kanunu m. 53 ile 5894 Sayılı Kanun m.6'da değişiklik yapılarak Kurul üyelerinin eski usul olan Yönetim Kurulu tarafından seçilmesini öngören hüküm eklenmiştir. Söz konusu ekleme sonrasında Kurul üyelerinin seçiminde eski usul olan Yönetim Kurulu tarafından seçilmesi usulüne geri dönmüştür.

öngörülmesi, üyelerin seçiminin liyakat esasına uygunluğundan şüphe edilmesine sebep olabilir. Zira, Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi modern dünyada hakimlerin kıdemli olmasının terfi için ilke olarak tek başına yeterli olmadığı kanaatindedir¹³³³. Hâlbuki, benzer bir yargılama yürüten CAS'ın hakem listesine seçilecek üyelerden spor hukuku ve/veya uluslararası tahkim hukuku bakımından kabul görmüş yetkinliğe ve genel olarak iyi bir spor bilgisine sahip olması aranmaktadır.

Netice olarak, TFF Tahkim Kurulunun AİHS m. 6 anlamında mahkeme niteliğini haiz olunması için aranan şartları sağladığı ve sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar bakımından mahkeme olarak nitelendirilmesinde herhangi bir engel bulunmadığı kanaatindeyiz¹³³⁴. Buna karşın, üyelerin yetkinliğine ilişkin şüpheler, mahkemenin yasayla kurulması ilkesi ile mahkemenin bağımsızlığı ilkesine ilişkin değerlendirmede olumsuz etki doğurabilir.

AİHM kararlarında, TFF Tahkim Kurulu'nun sporun disiplini ve yönetimine ilişkin yürüttüğü yargılamalar bakımından tartışmasız olarak mahkeme olarak nitelendirildiği görülmektedir. AİHM, TFF Tahkim Kurulunun mahkeme olarak nitelendirilmesinde, diğer tahkim yargılamalarında uyguladığı ayırım doğrultusunda¹³³⁵, Kurula başvurunun zorunlu olup olmadığı veya başka bir deyişle Kurulun önüne gelen uyuşmazlık bakımından yetkisinin münhasır olup olmadığını göre bir ayırım yapmaktadır¹³³⁶. TFF Tahkim Kurulu, sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar bakımından zorunlu tahkim yargılaması yürütmesi nedeniyle mahkeme niteliğini haiz olduğu kabul edilmektedir¹³³⁷. Sporun disiplini ve yönetimine ilişkin uyuşmazlıklar dışındaki sözleşmesel uyuşmazlıklar bakımından TFF Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun (UÇK) kararlarına itiraz edilmesi üzerine Tahkim Kurulunun yetkili olabilmesi için (01.06.2019 tarihinden itibaren [TFF Statüsü m. 56/1]), taraflarca yetkilendirilmesi gerekliliği ve yetkilendirme uyarınca bu kurulların ihtiyari tahkim yargılaması yürütmeleri sebebiyle (feragatin diğer şartlarını da sağlaması halinde) adil yargılanma hakkının bazı güvencelerinden feragat ettikleri kabul edilmektedir¹³³⁸. Feragat, ilgili güvencelere dair ihlal iddialarının esastan incelenmesine engel olmaktadır. Bu nedenle, bu ihtimalde dahi Kurulun

¹³³³ Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi, Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyinin Yargı Bağımsızlığı Ve Hâkimlerin Azledilememesine İlişkin Standartlar Konusunda Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Dikkatine Sunduğu 1 (2001) Sayılı Görüş (Hâkimlerin Bağımsızlığı, Etkinliği Ve Rolüne Dair R (94) 12 Sayılı Tavsiye Kararı Ve Bu Belgedeki Standartlar İle Diğer Uluslararası Standartların Söz Konusu Alanlardaki Mevcut Problemlerle İlişkisi), CCJE (2001) OP N°1, Strazburg, 23 Kasım 2001, s. 8, para. 19 <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/40622f91-9de4-40a6-89a8-ea044a5b9711.pdf> (Erişim Tarihi: 12.08.2023).

¹³³⁴ Gündoğdu, s. 160-161, 166; Pak, s.78; Akyıldız, Spor Tahkim Kurulları, s. 42; Erbeyin, s. 549.

¹³³⁵ Suda v. Çek Cumhuriyeti, a.g.k., para. 50; Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 123; Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 174.

¹³³⁶ Kolgu v. Türkiye, a.g.k., para. 40.

¹³³⁷ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 181.

¹³³⁸ Kolgu v. Türkiye, a.g.k., para. 44.

mahkeme niteliğini haiz olduğu kanaatindeyiz.

C. Mahkemelerin Yasayla Kurulması İlkesine Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Adil yargılanma hakkı kapsamında, mahkemenin yasayla kurulmuş olması zorunludur. Bu güvencenin sağlanabilmesi için yargılamayı yürütecek mahkemenin ve yargılama usulünün dava konusu uyuşmazlık ortaya çıkmadan önce yasayla düzenlenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, mahkemenin kuruluşu, yer, konu ve kişi bakımından yetkisi, yargılama kuralları, mahkemenin yapısı-teşkilatına ilişkin hususların kanunla düzenlenmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra, hâkimlerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı, görev süresi, üyelik şartları vb. hususların da yasayla düzenlenmelidir. Bu hususların yasayla düzenlenmesi, bu ilkeye uygunluk için tek başına yeterli değildir; tüm yargılama süresince anılan hususlara ilişkin kuralların ihlal edilmemiş olması gerekmektedir¹³³⁹.

Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu, ilk olarak 27.05.1988 tarihinde kabul edilen 3461 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun¹³⁴⁰ (m. 13) ile kurulmuştur. Bu Kanunda, zaman içerisinde birçok değişiklik yapılmıştır. 3461 sayılı Kanun, 5.5.2009 tarihinde kabul edilen 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun¹³⁴¹ ile ilga edilmiştir. Çalışma tarihi itibarıyla, Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu, 5894 sayılı Kanuna tabidir.

5894 sayılı Kanun m. 6/1 uyarınca TFF Tahkim Kurulu, TFF'nin en üst hukuk kuruludur. 5894 sayılı Kanunun 6. maddesinin 22.04.2022 tarihinde 7405 sayılı Kanun 53. maddesi ile değiştirilmiştir. Değişiklik neticesinde, Kurul üyelerinin seçimi, görev süresi, taşınması gereken nitelikler, göreve başlamadan önce tarafsızlık ve bağımsızlık beyanı sunmaları ve tarafsızlık ve bağımsızlık yemini etmeleri gerektiği, görevden alınma halleri, üyelikle bağdaşmayan görevler kanuni düzenlemeye kavuşturulmuştur. Kurulun görevi, yetkileri ile üyelerinin sahip olması gereken nitelikler, hakları ve sorumlulukları TFF Statüsünde; Kurulun çalışma usul ve esasları ile Kurulun yargılama usulünün talimatla düzenleneceği öngörülmüştür (5894 sayılı Kanun m. 6/8). Bu hükmün, TFF Genel Kurulu (Statü) ve Yönetim Kurulunu (Talimat) Tahkim Kuruluna ilişkin önemli hususlarda yetkilendirdiği görülmektedir.

7405 sayılı Kanun m.53 ile 5894 sayılı Kanun m. 6'da değişiklik yapılmadan önceki durumda, Kurula ilişkin yukarıda sayılan özelliklerin önemli bir kısmı, TFF'nin 28.07.2021 tarihli TFF Genel Kurul'unda alınan karar ile TFF Statüsüne eklenmişti. Bu Genel Kurul kararından önceki dönemde ise

¹³³⁹ Bkz. İkinci Bölüm II.B.2.

¹³⁴⁰ R.G. Tarih: 14.6.1988, Sayı: 19842.

¹³⁴¹ R.G. Tarih: 16.5.2009, Sayı: 27230.

yukarıda sayılan özelliklerin birçoğu hakkında 5894 sayılı Kanunda açık ve detaylı hükümler bulunmamaktaydı. Bu dönemde, Kurul yapısına dair gerek doktrinde gerek uygulamada ciddi eleştiriler yöneltilmekteydi. Bunun yanı sıra, uluslararası yargı mercilerince de Kurulun bir yargı merciinin taşınması gereken nitelikleri haiz olmadığına yönelik kararlar verilmişti¹³⁴². Kurulun Genel Kurul kararından önceki yapısına yönelik eleştiriler; Kurulun bağımsız ve tarafsız olmadığı, üyelerin görev süresine ilişkin düzenlemenin Anayasa'nın öngördüğü hâkimlik teminatı ile uyumlu olmadığı, üyelerin seçim usulü ve görev süresinin bağımsızlıkları üzerinde ciddi düzeyde tehlike oluşturduğu, üyelerin Kurul üyeliğini çoğunlukla ikinci bir iş olarak yapmalarının Anayasa m. 140'da öngörülen hâkimlik mesleğinin başka resmi ya da özel hiçbir görev alamayacaklarını öngören hükme aykırılık teşkil etmesine yönelikti¹³⁴³.

28.07.2021 tarihli Genel Kurul'da Kurulun yapısı ve işleyişine dair önemli kararlar alınmıştır. Bu doğrultuda, üye seçim usulü, görev süresi, üyelerin yemini, görevden çekilmeleri gibi Kurulun tarafsızlığı ve bağımsızlığına yönelik eleştiriler doğrultusunda TFF Statüsüne hükümler eklenmiştir¹³⁴⁴. Genel Kurul kararını takip eden yılda 7405 sayılı Kanun m. 53 ile 5894 sayılı Kanunda Tahkim Kurulu'nun yapısını düzenleyen 6. Maddede, anılan Genel Kurul kararıyla benzer yönde önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler sonucunda, Tahkim Kurulunun üye sayısı, seçimi, görev süresi, tarafsızlık ve bağımsızlık beyanı alınması ve yemini, görevden alınma usulü, üyelikle bağdaşmayan görevler kanuni düzenlemeye kavuşturulmuştur. 7405 sayılı Kanun m. 53 ile 5894 sayılı Kanun m.6'da yapılan değişikliğe uygun olarak TFF Statüsünde birtakım değişiklikler yapılmıştır.

7405 sayılı Kanun m. 53 ile değişik 5894 sayılı Kanun m. 6'da üyelerin bağımsız ve tarafsız olduğu ve bu kapsamda göreve başlamadan önce tarafsızlık ve bağımsızlık beyanı sunarak tarafsızlık ve bağımsızlık yemini etmeleri gerektiği, görev süresi, taşınması gereken nitelikler, görevden alınma haller ve üyelikle bağdaşmayan haller yasayla düzenlenmiştir. Bu hususların yasayla düzenlenmesi, Kurulu, mahkemelerin yasayla kurulması ilkesine uygun hale getirmiştir. Zira söz konusu kanun

---

¹³⁴² Bu konudaki değerlendirme için bkz. Üçüncü Bölüm II.E.3.

¹³⁴³ Bağlan, s. 127-129.

¹³⁴⁴ Tahkim Kurulunun 28.07.2021 tarihli Genel Kurul kararı sonrası oluşan yapısı, 3461 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Kanunu (TFFKKGK) ve 3813 sayılı TFFKKGK ile öngörülen düzenlemeler ile benzerlik göstermektedir. Zira gerek 3461 sayılı Kanun m. 13 gerekse de 25.05.2004 kabul tarihli 5175 sayılı Kanun ile Değişik 3813 sayılı Kanun m. 13 uyarınca Tahkim Kurulu üyelerinin Genel Kurul tarafından 4 yıllığına seçilmesi öngörülmüştür. Söz konusu usul, 5719 sayılı 29.11.2007 tarihli TFFKKGK ile değiştirilerek üyelerin Yönetim Kurulunca Federasyon Başkanının görev süresi ile sınırlı olarak seçilmesi şeklinde değiştirilmiştir. 7405 sayılı Kanun m. 53 ile 5894 sayılı Kanun m. 6'da yapılan değişiklik ile üyelerin Yönetim Kurulu tarafından atanması usulü korunmuş ancak görev süresinin Yönetim Kurulunun görev süresinden bağımsız dört yıl olduğu öngörülmüştür.

değişikliği öncesinde ilgili hususlar TFF Statüsü m. 54 ve m. 61’de düzenlenmekteydi¹³⁴⁵. Bu değişiklikler, *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında AİHM’in Türkiye’yi Tahkim Kuruluna ilişkin AIHS m. 6/1 kapsamında tespit edilen ihlallerin dayanağı temel sistematik sorunlara yönelik genel tedbirler almakla yükümlü kılması üzerine¹³⁴⁶ yapılmıştır.

Kurulun görev ve yetkileri ile üyelerinin sahip olması gereken nitelikler, hak ve sorumlulukların TFF Statüsüyle; Kurulun çalışma usul ve esasları ile Kurulun yargılama usulünün talimatla belirlenmesinin mahkemelerin yasayla kurulması ilkesine uygunluğu değerlendirilmelidir. Zira, Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararı öncesinde Anayasa Mahkemesi’nin 18.01.2018 tarihli 2017/136 E. 2018/7 K. sayılı kararıyla, anılan hususları düzenleyen 5894 sayılı Kanun m.5/2¹³⁴⁷ anayasaya aykırı olması sebebiyle iptal edilmiştir. 7405 sayılı Kanun ile TFF yapısında yapılacak değişikliklerin iki teme amacından birinin (*diğeri Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararındaki ihlallerin giderilmesi*) söz konusu kararda tespit edilen hukuka aykırılıkların giderilmesi olduğu ifade edilmiştir.¹³⁴⁸ Bu nedenle, 7405 sayılı Kanun ile 5894 sayılı Kanunda yapılan değişikliklerin Anayasa Mahkemesinin işaret ettiği aykırılıkları giderip gidermediği incelenmelidir.

7405 sayılı Kanun ile getirilen yürütmeye yetki devrinin öngören değişikliklerin mahkemelerin yasayla kurulması ilkesine uygunluğun incelenmesine başlamadan önce, AİHM ve AYM’nin konu hakkındaki yaklaşımını aktarmak yararlı olacaktır. AİHM, *Zand v. Avusturya* kararında belirttiği üzere yargı teşkilatı ve yargı yetkisine ilişkin kuralların ve çerçevenin belirlenmesinde bazı konularda kanun ile yürütmeye yetki devredilmesini mahkemenin yasayla kurulması kuralını ihlali olarak görmemektedir. AİHM’in bu durumda temel aldığı kriter, yürütme kararlarının hukuka uygunluğu ve keyfililiğinin yargı denetimine tabi olmasıdır¹³⁴⁹. AYM’nin konuya ilişkin yaklaşımı ise yukarıda değinilen kararda şu şekilde ifade edilmiştir: “17. Bir kanunun

¹³⁴⁵ TFF Statüsü m. 54’de üyelerin görev süresi, boşalan üyelik yerine yeni üyenin nasıl belirleneceği, üyelerin tarafsız ve bağımsız olduğu, üyelere yasaklanan iş ve görevler, görevden çekilmesi gerektiği durumlar, üyelerin sorumlulukları, görev ve ücret teminatı; m. 61’de Kurulun üye sayısı, üyelik şartları, toplantı ve karar sayısı; m. 62 ve 63’de Kurulun görev ve yetkisi düzenlenmiştir.

¹³⁴⁶ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., 5 Nolu Karar.

¹³⁴⁷ İptal edilen kanun hükmü: “(2) İlk derece hukuk kurulları kulüp lisansı ile ilgili kararlar almaya veya bu Kanun, TFF Statüsü, TFF’nin diğer talimat ve düzenlemeleri ile diğer yetkili TFF kurul ve organları tarafından alınacak kararlara ilişkin olarak çıkacak ihtilaflarda karar vermeye münhasıran yetkilidir.”

¹³⁴⁸ TBMM 27. Yasama Dönemi, 5. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 324, İzmir Milletvekili Fehmi Alpaz Özalan, Kocaeli Milletvekili Saffet Sancaklı ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Denizli Milletvekili Cahit Özkan ile 92 Milletvekilinin Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu Teklifi (2/4331) ile Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu Raporu, Madde Gerekçeleri, Madde 53, s. 27. <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T2/DosyaKomisyonRaporunuVerdi/593136e0-731e-4727-9876-f9f2c5d4acc1.pdf> (Erişim Tarihi:21.06.2023).

¹³⁴⁹ Zand v. Avusturya, a.g.k., para. 70-73; İncoğlu, s. 164.

kapsamına giren tüm uyuşmazlık türlerini kanunda tek tek saymanın güçlüğü ve bu yöntemin bazı hususları eksik bırakabilme olasılığı söz konusu olduğunda kanun koyucunun temel kuralları saptayarak detayları daha alt düzeydeki düzenlemelere bırakması belirsizlik ilkesine aykırılık oluşturmaz. Ancak kanun koyucunun saptayacağı temel kurallar, bunlara dayalı olarak şekillendirilecek ayrıntıların belirlenmesinde yol gösterici nitelikte olmalıdır”¹³⁵⁰.

AYM, 5894 sayılı Kanun m. 5/2’nin mülga hükmünün AY m.59/3’de spor tahkim kurullarının görev ve yetkisini belirleyen sınırlamaya aykırı olacak şekilde TFF hukuk kurallarını bütün kararlarına karşı yalnızca Tahkim Kurulu’na başvurulabileceğini ifade etmesi ve bu durumun Anayasa’nın 59. Maddesine aykırı olduğu, kişilerin mahkemeye başvuru hakkını ortadan kaldırdığını ve hak arama hürriyetinin özüne dokunduğu gerekçesiyle anılan hükmü iptal etmiştir¹³⁵¹.

AYM’nin iptal kararı sonrasında 7450 sayılı Kanun ile değişik 5894 sayılı Kanun m. 5/3’de TFF’nin futbol faaliyetlerinin yönetimi ve disiplinine ilişkin talimatlarına ve TFF ilk derece hukuk kurallarının faaliyetlerinin yönetimi ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı Tahkim Kuruluna itiraz edilebileceği ve Tahkim Kurulu kararlarının kesin olduğu, kararlara karşı yargı yoluna başvurulamayacağı açık olarak düzenlenmiştir. Bunun yanında, 7450 sayılı Kanun ile değişik 5894 sayılı Kanun m. 6/6’da Kurulun futbol faaliyetlerinin yönetimi ve disiplinine ilişkin kararları dışındaki kararlarına karşı HMK m 439 uyarınca iptal davası açılabilmesi açık olarak öngörülmüştür.

7450 sayılı Kanun ile 5894 sayılı Kanunda yapılan ekleme ve değişiklikler, AYM kararındaki eksiklikleri ve hukuka aykırılıkları, mahkemeye başvuru hakkı ve hak arama hürriyetine uygunluk bakımından kısmen gidermesine¹³⁵² karşın, istenilen düzeyde değildir. Zira, AYM kararındaki temel tespitlerden biri, kurulun görev ve yetkisine giren uyuşmazlıkların belirlenmesinin TFF iradesine bağlı kılınması ve bu durumun belirlilik ve öngörülebilirliğe aykırılık teşkil etmesidir¹³⁵³. 7405 sayılı Kanun ile bu aykırılığı gidermeye yönelik bir herhangi bir değişiklik veya ekleme yapılmamıştır¹³⁵⁴. Bilakis aykırılığı oluşturan hususlar muhafaza edilmiştir. Örneğin, 5894 sayılı Kanun m.6/1 ile Kurul, TFF

¹³⁵⁰ R.G. Tarih: 2.3.2018, Sayı: 30348.

¹³⁵¹ Anayasa Mahkemesi’nin 18.01.2018 tarihli 2017/136 E. 2018/7 K. sayılı kararı para. 23.

¹³⁵² Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Kurulları, s. 114.

¹³⁵³ Anayasa Mahkemesi’nin 18.01.2018 tarihli 2017/136 E. 2018/7 K. sayılı kararı para. 17: “..İtiraz konusu kuralda (5894 sayılı Kanun mülga m.5/2) ise ilk derece hukuk kurullarının görev ve yetkisine giren ihtilafların belirlenmesi konusunda TFF statüsü ile TFF’nin diğer talimat ve düzenlemelerine atıfta bulunulması, ihtilafların kapsamının belirlenmesini TFF’nin iradesine bırakmaktadır. Söz konusu düzenlemelerin TFF tarafından her zaman değiştirilebilir olması da TFF’nin iradesine bağlı olarak yargı yolu kapatılan uyuşmazlıkların kapsamının da değişmesine yol açabilecek nitelikte olup kural bu yönüyle kişiler yönünden belirli ve öngörülebilir değildir.”

¹³⁵⁴ Özdemir Kocasakal, söz konusu aykırılığı giderilmesi için kurulların görev ve yetkisine giren konuların açık olarak düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bkz. Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Kurulları, s. 113.

Statüsü ve talimatları uyarınca TFF'nin yetkili organlarının ve kurullarının kararlarına karşı yapılan başvuruları karara bağlamakla görevli ve yetkili kılınmıştır. Düzenleme bu haliyle, Kurulun görev ve yetkisinin tayininde TFF Genel Kurulu'na (5894 sayılı Kanun m. 2/1-i ve m. 3/2), Talimatların hazırlanmasında TFF Yönetim Kurulu'na (5894 sayılı Kanun m. 2/1-j ve m. 3/2) yetki devredilmesi anlamına gelmektedir. TFF'nin yapısı doğrultusunda, TFF Genel Kurulu ve TFF Yönetim Kurulunun, yürütme olarak nitelendirilmesi mümkündür. Bu durumda, bu kurullara yapılan yetki devrinin mahkemenin yasayla kurulması ilkesine uygunluğu incelenmelidir.

5894 sayılı Kanun m. 16 uyarınca TFF Genel Kurul kararlarının iptali talebiyle asliye hukuk mahkemelerine dava açılabilirken; m. 18 uyarınca Talimatlar aleyhine yalnızca Tahkim Kuruluna başvuru yapılabilmektedir. Bu nedenle, Genel Kurul'un TFF Statüsüne ilişkin kararların hukuka uygunluğu ve keyfiligi yargı denetimine tabi olduğu söylenebilir. Bu durumda, TFF Genel Kuruluna devredilen yetkiler yönünden mahkemenin yasayla kurulması kuralına aykırılık söz konusu değildir. Kurulun yargılama usulünü belirleyen Tahkim Kurulu Talimatına ilişkin TFF Yönetim Kurulu kararlarının yargısal denetimi, Tahkim Kuruluna yapılacak başvurular ile sınırlandırılmıştır. Zira, AY m. 59/3, TFF Yönetim Kurulunun ilgili kararlarına karşı yapılan itiraz üzerine Tahkim Kurulunun verdiği karara karşı başkaca bir yargı merciine başvuruya engel olmaktadır. Bu durumda, Tahkim Kurulunun Yönetim Kurulunun Talimat hükümlerinde yaptığı değişiklikler ve hazırlayacağı yeni Talimat üzerinde yaptığı denetimin, bir yargı merciince yapılan hukuka uygunluk ve keyfilik denetimi için yeterli olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir. Kurul, TFF Yönetim Kurulunun icra organı olması sebebiyle Yönetim Kurulunun kararlarına yönelik itirazlar üzerine AY m. 125/4 hükmünü kıyasen uygulamak suretiyle 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu m. 2/2 uyarınca sadece hukukilik denetimiyle sınırlı bir denetim yapmaktadır¹³⁵⁵. Bu yaklaşım ile Kurulun söz konusu denetim yönünden kendisini idare mahkemesine eşdeğer gördüğü ve TFF'nin icrai organlarını ise bir idari kurul niteliğinde olduğunu kabul ettiğini anlaşılmaktadır. Bu yaklaşım neticesinde, Kurulun yaptığı bu denetim, ilk bakışta hukuka uygunluk ve keyfilğin yargı denetimine tabi olması için yeterli görünebilir. Fakat, bu denetim bakımından esas sorun Kurulun bu denetimin gereklerini yerine getirip getirmediği ve yerine getirmeye elverişli nitelikleri haiz olup olmadığıdır. Bu nedenle, Kurul kararlarının, Kurulun yaptığı denetimin yeterli olduğu teyit edecek bir yargı merci denetimine tabi olması veya Kurulun Yönetim Kurulu karşısında tarafsız ve bağımsız olması gerektiği kanaatindeyiz. TFF'nin mevcut yapısı içerisinde, Kurulun anılan kararlarının denetimini yapmaya yetkili bir merci

¹³⁵⁵ TFF'nin resmi internet sitesinde Tahkim Kurulu Gerekçeli kararları sayfasında yayınlanan 102 nolu karar. (Karar Künyesi anonimleştirilmiştir.) Karar için bkz. <https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/Tahkim%20Kurulu%20Gerekceli%20Kararlari/102-Anonimle%C5%9Ftirilmi%C5%9F.pdf> (Erişim Tarihi: 29.01.2022).

bulunmamaktadır. Kurulun, Yönetim Kurulu karşısındaki tarafsızlığı ve bağımsızlığı ise çalışmamızın ilerideki başlıklarında ele alınacak olması sebebiyle ilgili başlığa atıf yapmakla yetinmekteyiz¹³⁵⁶. Bu noktada, belirtmek gerekir ki, *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında Tahkim Kurulunun yasayla kurulmuş mahkeme görünümüne sahip olduğuna karar verilmiştir¹³⁵⁷. Kararda, bu hususa ilişkin herhangi bir itirazın ileri sürülmemiş olması ve kararda bu hususta detaylı bir değerlendirme yapılmamış olması¹³⁵⁸ nedeniyle Kurul kararlarının herhangi bir yargı denetimine tabi olmadığı yargılamalar bakımından, Kurulun TFF Yönetim Kurulu karşısında bağımsızlık ve tarafsızlık olmadığının tespit edilmesinin, mahkemenin yasayla kurulması kuralına aykırılık teşkil edebileceği kanaatindeyiz. Bunun yanında AYM kararında işaret edilen hukuka aykırılık mevcut hükümlerde de bulunması sebebiyle AYM de yeniden benzer ihlal kararlarını verebilir.

TFF Tahkim Kurulunun kuruluşu, oluşumu ve yetkisi gibi yasayla kurulma ilkesi kapsamında ele alınan hususlara ilişkin kurallara aykırı eylem ve işlemlerin gerçekleşmesi, Kurul bakımından yasayla kurulma ilkesinin ihlaline sebep olabilir¹³⁵⁹. Bu husustaki aykırılıkların çoğunluğu, mahkeme üyelerine ilişkin kurallara aykırı eylem ve işlemlere ilişkindir. AİHM içtihatlarında, hâkimin görev süresi sona ermesine ve bu durumda göreve devam edip edemeyeceğine ilişkin açık bir düzenleme olmamasına rağmen yeniden atanana kadar görevde kalması¹³⁶⁰, hâkimin duruşma gününde geçici hâkim ile değiştirilmesi¹³⁶¹, kanunda öngörülen heyet üyesi sayısından daha az kişi tarafından oluşan heyet tarafından karar verilmesi¹³⁶², mahkeme yöneticisinin yasada kendisine verilemeyen mahkeme işlemlerini yürütmesi¹³⁶³, mahkemenin herhangi bir açıklama yapmaksızın olağan yargı yetkisini kasten aşması¹³⁶⁴, Yargıtay'ın kişi yönünden yetkisi olmayan kişileri yargılaması¹³⁶⁵ iddiası ile yapılan başvurularda mahkemenin yasayla kurulması ilkesine aykırılık sebebiyle adil yargılanma hakkının ihlaline karar verilmiştir.

Yukarıda sayılan durumlar mahkemelerin yapısı ve işleyişine ilişkin düzenlemelerden ziyade mevcut kurallara aykırılıktan doğan somut uyuşmazlıklara ilişkindir. Bu nedenle, TFF bakımından, üyelerinin görev süreleri sona ermesine rağmen yeni üyeler seçilene kadar görevde kalmaları

---

¹³⁵⁶ Bkz. Üçüncü Bölüm II.E.

¹³⁵⁷ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 204.

¹³⁵⁸ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 204.

¹³⁵⁹ Advance Pharma sp. Zo.o v. Polonya, Başvuru No: 1469/20, 3 Şubat 2022, para. 349-350.

¹³⁶⁰ Oleksandr Volkov v. Ukrayna, a.g.k., para. 151-156.

¹³⁶¹ Kontalexis v. Yunanistan, a.g.k., para. 42-44.

¹³⁶² Momčilović v. Sırbistan, a.g.k., para. 32.

¹³⁶³ Ezgeta v. Hırvatistan, a.g.k., para. 44.

¹³⁶⁴ Sokurenko ve Strygun v. Ukrayna, a.g.k., para. 27-28.

¹³⁶⁵ Coëme ve Diğerleri v. Belçika, a.g.k., para. 103.

haricinde, bu hususlara yönelik değerlendirme yapma imkânı mevcut değildir. Bununla birlikte, AİHM'in hâkimlerin ilk atamasına ilişkin temel yaklaşımını aktarmak yararlı olacaktır. AİHM, bu husustaki aykırılığın hukukun üstünlüğü ve kuvvetler aykırılığın temel ilkelerini temelden sarsıp sarmadığı ve mahkemenin bağımsızlığını tehlikeye atacak düzeyde ağır olup olmadığını dikkate almaktadır. Bu değerlendirmesinde, *Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda [BD]* kararında geliştirdiği üç aşamalı bir test uygulamaktadır¹³⁶⁶.

TFF Tahkim Kurulu üyelerinin görev süreleri sona ermesine rağmen yeni üyeler seçilene kadar görevde kalması hususu incelenebilir. Bu hususta, *Oleksandr Volkov v. Ukrayna* kararında hâkimin görev süresi sona ermesine ve süre sona erdikten sonra görevde kalıp kalamayacağına ilişkin açık bir hüküm olmamasına rağmen hakimın yeniden atanana kadar görevde kalmasının yasal mahkeme kuralına aykırılık teşkil ettiğine karar verilmiştir¹³⁶⁷. Karara konu uyuşmazlıkta, mahkeme başkanının görev süresi sona erdikten sonra görevde kalabileceğine ilişkin hüküm iptal edilmiş ve bu konuda yeni bir hüküm düzenlenmemesi sebebiyle belirsizlik ortaya çıkmıştır. TFF Tahkim Kurulu üyeleri bakımından 5894 sayılı Kanun hükümlerinde bu konuda bir açıklık bulunmamaktadır. Kanun hükmü, sadece üyelerin dört yıllığına seçildiklerini öngörmüştür. TFF Statüsü m. 54/2-1'de ise bu konuda açık bir hüküm yer almaktadır. Hükme göre “*yeni seçilecek olan Hukuk Kurulu başkan ve üyeleri göreve başlayana kadar görevlerine devam edeceklerdir*”. Hükümde, üyelerin görev süresinin sona ermesi durumunda üyelerin görevlerinin devam edeceğinin açık olarak ifade edilmiştir. Bu nedenle, Kurul üyelerin görev süresi sona ermesine rağmen görevde kalmaları yukarıda anılan kararın aksine Kurulun yasayla kurulmuş mahkeme ilkesine aykırılık teşkil etmeyecektir.

Netice olarak, AİHM içtihatlarında öngörülen hususların ötesinde Kurulun kuruluşu, yer, konu ve kişi bakımından yetkisi, yargılama kuralları, üyelerin tarafsızlığı ve bağımsızlığı, görev ve mali teminatların, mahkemenin yapısı ve teşkilatına ilişkin hususların, çalışma usûl ve esaslarının kanunla düzenlenmiş olması nedeniyle Kurulun mahkemenin yasayla kurulması ilkesine birçok yönden uygun olduğu; ancak Kurulun görev ve yetkisinin belirlenmesi hususunda ise hukuka aykırılıkların mevcut olduğu kanaatindeyiz¹³⁶⁸.

D. Mahkemeye Başvuru Hakkına Uygunluğunun Değerlendirilmesi

1. Genel Değerlendirme

Mahkemeye başvuru hakkı, adil yargılanma hakkının zımni unsurudur. Bu hak, bireylere

¹³⁶⁶ Söz konusu test hakkında detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm II.B.2.

¹³⁶⁷ Oleksandr Volkov v. Ukrayna, a.g.k., para. 151-156.

¹³⁶⁸ Gündoğdu, s. 166; Pak, s. 78.

haklarını aramak için bir mahkeme önüne gidebilme imkânı sağlamaktadır. Bu hakkın sağlandığına kanaat getirilebilmesi için bu imkânın *gerçekten, fiilen, hukuken ve etkili* bir biçimde mevcut olması gerekmektedir. Bu doğrultuda, başvuru mahkeme, uyuşmazlığın esası veya kişinin suçluluğu hakkında karar verme yetkisini haiz olmalı, dava neticesinde uyuşmazlığı karara bağlamalı ve verdiği karar yerine getirilmelidir.¹³⁶⁹

İlk şart kapsamında, Tahkim Kurulunun uyuşmazlığın esası veya kişinin suçluluğu hakkında karar verme yetkisini haiz olup olmadığı incelenmelidir. Tahkim Kurulu, AY m. 59/3 uyarınca futbolun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde başvurulabilecek nihai karar merciidir (5894 sayılı Kanun m. 5/3, TFF Statüsü m. 62/1). Bu doğrultuda, Tahkim Kurulu başvuru konusu talebin kısmen veya tamamen kabulü veya reddi ya da değiştirilerek kabulü yönünde karar verebilmektedir (TFF Statüsü m. 62/3). İkinci şart, Kurulun yürüttüğü yargılama neticesinde uyuşmazlığı karara bağlayabilmesidir. Kurulun futbolun yönetimi ve disiplinine ilişkin kararları kesindir ve bu kararlara karşı AYM dahil herhangi bir yargı merciine başvurulması mümkün değildir (5894 sayılı Kanun m. 6/6, TFF Statüsü m. 62/3). UÇK'nın sözleşmesel uyuşmazlıklar hakkında verdiği kararlarına karşı Kurula yapılan başvurular üzerine Kurulun verdiği kararlara karşı ise 6100 sayılı HMK m. 439 kapsamında iptal davası açılması mümkündür (5894 sayılı Kanun m. 6/6). Üçüncü şart doğrultusunda, Kurul kararlarının yerine getirilmesi gerekmektedir. TFF Statüsü m. 61/8 uyarınca Kurul kararları, TFF Başkanı ve Genel Sekreteri tarafından uygulanmaktadır. Bunun yanı sıra, sezon başında lisans verilebilmesi için profesyonel futbolculardan TFF kurullarının kararlarına uyacaklarına ve bu kararlarına karşı hiçbir idari ve adli yargıya, temyiz, tashihi karar, yargılamanın iadesi, kanun yararına bozma gibi kanun yollarına başvurmayacaklarına dair taahhüt alınmaktadır.

TFF Tahkim Kuruluna ilişkin yukarıdaki değerlendirme neticesinde, TFF Tahkim Kurulu kural olarak mahkemeye başvuru hakkının gereklerini sağladığı görülmektedir. Zira Kurul, futbolun yönetimine, disiplinine ve sözleşmesel uyuşmazlıklar hakkında karar verme yetkisini haizdir; uyuşmazlıklar hakkında verdiği kararların kesin ve taraflar için bağlayıcıdır; verdiği kararları TFF Başkanı ve Genel Sekreteri tarafından yerine getirilmektedir.

Kurulun mahkemeye başvuru hakkına uygunluğu, “*kural olarak*” şerhiyle ifade edilmiştir. Zira, bu hususta AİHM'e ulaşan ihlal başvuruları bulunmaktadır. Örneğin; *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında Kurul kararlarının yargı denetiminden muaf tutulması¹³⁷⁰, *İbrahim Tokmak v. Türkiye* kararında ise yüksek yargılama masrafları ve Tahkim Kurulu önündeki yargılamalarda adli

¹³⁶⁹ İkinci Bölüm II.A.1.

¹³⁷⁰ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 224.

yardımdan yararlandırılmamasının¹³⁷¹ mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddia edilmiştir. Bu kararlarda, Kurulun tarafsız ve bağımsız olmadığına karar verilmiş olması nedeniyle söz konusu ihlal iddialarının incelenmesinin gerekli olmadığına karar vermiştir¹³⁷². AİHM'in bu yaklaşımı, Türk spor hukukunun gelişimi bakımından önemli bir fırsatın kaçırılması anlamı gelmektedir. Buna karşın, anılan kararlarda bu iddiaların kabul edilebileceği kanaatinde olduğunu ifade edilerek bu husustaki ihlal iddialarına açık kapı bırakılmıştır¹³⁷³. Mahkemenin açık bıraktığı bu kapı, olası ihlal başvuruları bakımından incelenmelidir.

İlk iddia, Kurul kararlarının yargı denetiminden muaf tutulmasının mahkemeye başvuru hakkını ihlal etmesine ilişkindir. Bu husus, iki yönden incelenebilir. İlk olarak, bu hak kapsamında derece yargılamasının zorunlu olup olmadığı ele alınmalıdır. Adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye başvuru hakkı, kural olarak üst derece mahkemesine başvuruyu zorunlu kılmamaktadır. Buna karşın, iç hukukta üst derece mahkemesine başvurunun, genel kanun yolu olarak öngörülmesi durumunda üst derece mahkemesine başvurulabilmesi hakkın kapsamı içinde değerlendirilmektedir. Bu durumda, her derece yargılamasında adil yargılanma hakkının öngördüğü güvencelerin sağlanması gerekmektedir.

TFF bünyesinde futbol uyuşmazlıklarının çözümünde, iki dereceli bir uyuşmazlık çözüm mekanizması mevcuttur. İlk derece olarak, federasyonun ilk derece hukuk kurulları ve diğer idari kurulları görev yapmaktadır. İkinci derece ise TFF Tahkim Kuruludur. Zira, AY m. 59/3 uyarınca Kurul, futbolun yönetimi ve disipline ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde başvurulabilecek son mercidir. Dereceli bir mekanizmanın benimsenmiş olması nedeniyle, ilk derece kurullarının kararlarına karşı Tahkim Kuruluna başvurunun sağlanmaması hakkın ihlaline yol açacaktır. AİHM içtihatlarında Tahkim Kurulunun mahkeme niteliğinde olduğuna karar verilmesi¹³⁷⁴ ve Kurula başvurunun anayasal zorunluluktan doğması nedeniyle Kurulun AİHS m. 6'nın öngördüğü güvenceleri sağlaması gerekmektedir¹³⁷⁵. Bu nedenle, Kurulun futbolun yönetimine ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar hakkındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamıyor olması, mahkemeye başvuru hakkının ihlali anlamına gelmeyeceği kanaatindeyiz. Bu noktada, söz konusu sınırlandırmanın AİHS m. 13 kapsamında etkili başvuru hakkını ihlal edip etmeyeceği hususu incelenebilir¹³⁷⁶. AİHM Ali Rıza ve Diğerleri kararında söz konusu iddiayı AİHS m. 13 ile bağlantılı

¹³⁷¹ İbrahim Tokmak v. Türkiye, a.g.k. para. 37.

¹³⁷² Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 226; İbrahim Tokmak v. Türkiye, a.g.k. para. 40.

¹³⁷³ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 226.

¹³⁷⁴ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 181.

¹³⁷⁵ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 379.

¹³⁷⁶ Gemalmaz, Applicability, s. 55-56. AY m. 59/3 hükmünün, AİHS m. 13'de öngörülen etkili başvuru

kabul etmesine karşın başvuru sahiplerinin iddialarına ilişkin AİHS m. 13 kapsamında bir hukuk yolu imkânı gerektirecek düzeyde “savunulabilir bir iddia” sunmadıkları gerekçesiyle, ilgili başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bulmuş ve reddetmiştir¹³⁷⁷. İkinci olarak ise Kurulun yargılama yetkisi kapsamında Kurulun verdiği kararların yargı denetimine ihtiyaç duyup duymadığı ve bu kapsamda hakkın ihlal edilip edilmeyeceği değerlendirilebilir. Bu husus, mahkemeye başvuru hakkının sınırlandırılması kapsamında “Kurulun Yetkisine Yönelik Sınırlandırmalar” başlığı altında ele alınması nedeniyle ilgili bölüme atıf yapmakla yetinmekteyiz¹³⁷⁸. Son iddia, Kurul yargılamalarında adli yardımın sağlanmaması nedeniyle mahkemeye başvuru hakkın ihlaline ilişkindir. Bu iddia, mahkemeye başvuru hakkının sınırlandırılmasına ilişkindir ve çalışmanın ilgili başlığı kapsamında ele değerlendirilecektir¹³⁷⁹.

2. Hakkın Sınırlandırılması Yönünden Değerlendirme

Mahkemeye başvuru hakkı, mutlak bir hak değildir; hakkın özünü zedelememesi şartıyla sınırlandırılması mümkündür. Sınırlandırmaların hakkın özünü zedeleyip zedelediği, *Ashingdane* kararında öngörülen kriterler esas alınarak belirlenmektedir. Bu kriterler şunlardır; sınırlamada meşru bir amacın bulunup bulunmadığı, sınırlamanın hakkın özünü zedeleyecek şekilde olup olmadığı ve sınırlama ile güdülen amaç arasında orantılı olup olmadığı¹³⁸⁰. Bu doğrultuda, Kurula başvuru hakkının sınırlandırılıp sınırlandırılmadığı ve bu sınırlandırmaların hakkın özünü zedeleyip zedelediği sık karşılaşılan sınırlandırmalar olan dava açma hakkına yönelik sınırlandırmalar, mahkemenin yetkisine yönelik sınırlandırmalar ve yargı kararının uygulanmaması temelinde incelenecektir.

Kurul yargılamalarında yer alan sınırlandırmaların mahkemeye başvuru hakkını ihlal ettiği iddiasıyla AİHM’e yapılan başvurular bulunmaktadır. Başvurularda, Kurula başvuru ücretlerinin yüksek olduğu ve Kurul önündeki yargılamalarda adli yardımın bulunmadığı gerekçesiyle hakkın ihlal ettiği ileri sürülmüştür¹³⁸¹. Mahkeme ilgili başvurularda Kurulun tarafsız ve bağımsız olmadığına karar vermiş olması nedeniyle söz konusu ihlal iddialarının incelenmesinin gerekli olmadığına karar

---

hakkına uygunluğu ise ayrı bir değerlendirme konusu olup bu başlık altında yapılan değerlendirmenin dışındadır. AY m. 59/3’ün AİHM m. 13’ü ihlal edip etmediğine ilişkin değerlendirmeler için Bkz. Yılmaz, Atılâ Elmas Armağanı, s. 837-840; Ekşi, s. 650 vd.

¹³⁷⁷ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 234-236.

¹³⁷⁸ Bkz. Üçüncü Bölüm II.D.2.b.

¹³⁷⁹ Bkz. Üçüncü Bölüm II.D.2.a.ii; Üçüncü Bölüm II.D.2.a.iii.

¹³⁸⁰ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.a.

¹³⁸¹ İbrahim Tokmak v. Türkiye, a.g.k. para. 38.

vermiştir¹³⁸². Mahkemenin değerlendirmedığı bu husus, hakkın sınırlandırmasına yönelik düzenlemelere ilişkindir ve bu kapsamda ele alınabilir.

a. Dava Açma Hakkına Yönelik Sınırlandırmalar

Dava açma hakkına yönelik sınırlandırmalar, kişi ve konu yönünden sınırlandırmalar, adli yardım, başvuru harçları ve başvuru süresi başlıkları altında incelenebilir.

i. Kişi ve Konu Yönünden Sınırlandırma

TFF hukuk kurullarına ve dolayısıyla TFF Tahkim Kuruluna başvuru yapabilecek kişiler, TFF Statüsü m. 63/1’de belirlenmiştir. Hükme göre futbolun disiplini ve yönetimine ilişkin bir uyuşmazlıklarda yalnızca “*TFF, üyeleri, kulüpler, hakemler, futbolcular, teknik direktörler, antrenörler, futbolcu temsilcileri, müsabaka organizatörleri, sağlık personelleri ve diğer resmi görevlilerin*” başvurabileceği düzenlenmiştir. Bu hüküm, bir doğrudan sınırlandırma örneğidir. Sayılan kişiler, bir futbol faaliyetinde sporun disipline ve yönetimine ilişkin ortaya çıkabilecek bir uyuşmazlığın olası taraflarını kapsayıcı niteliktedir. Hükümün futbolun disiplini ve yönetimine ilişkin olması ve sözleşmesel uyuşmazlıklar yönünden bu sınırlandırmanın uygulanmaması, sınırlandırmada vatandaşlığa veya kişilik türüne ilişkin bir ayrıma yer verilmemesi gerekçesiyle ilgili sınırlandırmanın hakkın özünü zedelediği kanaatindeyiz.

ii. Adli Yardım İmkânı

Mahkemeye başvuru hakkı, hukuki yardımı kapsar. Hukuki yardımın görünümü ise adli yardımdır. Adli yardım kapsamında maddi imkânları yerinde olamayan kişilere ücretsiz avukatla temsil ve yargılama masraflarından muafiyet tanınabilmektedir. Bu imkâna yönelik, adli yardım hakkının özünü zedeleyen, sınırlandırmalar veya âkit devletin adli yardım konusunda üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmemesi, mahkemeye başvuru hakkını ihlal etmektedir.

Adli yardıma yönelik sınırlandırmaların değerlendirilmesinden önce adli yardımın hangi uyuşmazlıklar yönünden bir hak olarak kabul edildiğinin belirlenmesi yararlı olacaktır. AİHM içtihatlarında, kişiye yöneltilen suç isnatlarında kişinin mali imkânlardan yoksun olması halinde AİHS m. 6/3-c uyarınca ücretsiz müdafiden yararlanması bir haktır. Buna karşın, aynı durumdaki kişilerin medeni hak ve yükümlülüklerin konu edildiği davalarda müdafî yardımı alması bir hak olarak öngörülmemektedir. Temel kural bu yönde olmakla birlikte, AİHM içtihatlarında belirlenen kriterlerden birinin mevcudiyeti halinde medeni hak ve yükümlülüklerin konu edildiği davalarda da kişilerin adli yardım imkânından yararlandırılması gerekmektedir. Bu doğrultuda, davanın başvuru

¹³⁸² Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 226; İbrahim Tokmak v. Türkiye, a.g.k. para. 40.

için önemli olması, hukuk ve usul bakımından davanın karmaşık olması, davada kişinin kendi başına etkili bir biçimde kendisini temsil edip edemeyecek olması veya iç hukukta avukatla temsilin zorunlu kılınmış olması durumunda avukat masrafını veya yargılama masrafını ödeyecek mali imkânlardan yoksun olan başvurucunun adli yardımdan yararlandırılması gerekmektedir. Aksi durumda, kişinin mahkemeye başvuru hakkı ihlal edilebilmektedir¹³⁸³.

Tahkim Kurulu, TFF ilk derece hukuk kurullarının futbolun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar hakkında verdikleri kararları incelemekle yetkilendirilmiştir. İlgili kurullar, Uyuşmazlık Çözüm Kurulu, Disiplin Kurulları, Kulüp Lisans Kurulu ve Etik Kurulu'dur. Bu kurulların, medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin konularda görevli ve yetkili oldukları görülmektedir. Bu noktada, belirtmek gerekir ki, disiplin kurullarınca verilen disiplin cezaları, AİHS m. 6 anlamında suç isnadı niteliğinde değildir; bir mesleği icra etme hakkının geçici veya sürekli yasaklamasına ilişkin olması sebebiyle medeni hak ve yükümlülüğe ilişkin uyuşmazlık niteliğinde görülmektedir¹³⁸⁴. TFF Tahkim Kurulunun değerlendireceği hukuk kurulu kararlarının medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin olması nedeniyle kural olarak başvuru adli yardımdan yararlandırılması, kendilerine tanınması gereken bir hak veya güvence değildir. Bu nedenle, Tahkim Kurulu önünde görülen yargılamalarda müdafî yardımından yararlandırılmanın gerekli olup olmadığı, AİHM içtihatlarında bu hususta ortaya konulan kriterler uyarınca değerlendirilmelidir. Değerlendirmeye başlamadan önce önemle belirtmek gerekir ki, sayılan bu kriterler gerçek kişiler için söz konusudur. Zira devletlerin hukuk davalarında tüzel kişilere adli yardım sağlama yükümlülüğü bulunmadığı kabul edilmektedir¹³⁸⁵.

İlk kriter, davanın, başvuru için önemli olup olmamasıdır. Bu kriter incelenirken, dava konusu uyuşmazlığın niteliği, itiraz edilen karar sonucunda meydana gelecek sonucun başvuranın yaşamı, mesleği, itibarı vb. hususlar üzerindeki etkisi esas alınmalıdır. Bu doğrultuda, futbolcuya süresiz hak mahrumiyeti verilmesi, kişinin lisansının iptal edilmesi ve lisansının iptal edilmesi sonucunu doğuran disiplin cezaları, ağır para cezaları vb. yaptırımlar başvuru için önemli olacaktır. İkinci kriter, kişinin Kurul önündeki yargılamada kendi başına etkili bir biçimde kendisini temsil edip edemeyeceğidir. Bu kriter, kişi özelinde değerlendirme yapılması gerekmektedir. Bu durumda, ilk iki kriter bakımından her somut davanın özellikleri, kişinin içinde bulunduğu duygu durumu, eğitim durumu, yaşı ve tecrübeleri, kişinin engelli olup olmadığı dikkate alınmalıdır¹³⁸⁶. Üçüncü kriter, merci

¹³⁸³ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.b.ii.(2).

¹³⁸⁴ Le Compte, Van Leuven ve De Meyere v. Belçika, a.g.k., 45; Diennet v. Fransa, a.g.k., para. 11 ve 27; Sedat Doğan v. Türkiye, a.g.k., para. 21; Ekşioğlu ve Mosturoğlu, a.g.k., para. 29.

¹³⁸⁵ Granos Organicos Nacionales S.A. v. Almanya, Başvuru No. 19508/12, 22 Mart 2012, para. 53.

¹³⁸⁶ McVicar v. Birleşik Krallık a.g.k., para. 53-62; P.C.S. v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 95; İncoğlu, s. 125

önündeki yargılamada kişilerin avukat ile temsilinin zorunlu olup olmamasıdır. Tahkim Kurulu önünde yürütülecek yargılamalarda kişilerin avukatla temsil edilmesi zorunlu değildir. Bu sebeple, bu kriter kapsamında başvurunun avukat masrafını ödeyecek mali imkânlardan yoksun olup olmadığının incelenmesine ihtiyaç bulunmamaktadır. Son kriter ise davaların hukuk ve usul yönünden karmaşık olup olmadığıdır. TFF Tahkim Kurulu Talimatı m. 19 uyarınca Tahkim Kurulunca yürütülecek yargılamalarda uyuşmazlığın esasına TFF Statüsü, Federasyon Talimat ve Düzenlemeleri ile 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, FIFA ve UEFA kurallarını esas alarak Türk maddi hukuku uygulanmaktadır. 5894 sayılı Kanun ve Türk maddi hukuku, devlet mahkemeleri önünde görülen yargılamalarda dikkate alınan kanunlardır. Buna karşın, Türk Hukuku bakımından doğrudan bağlayıcılığı olmayan UEFA, FIFA kuralları, CAS içtihatları ve spor hukukunun dinamikleri ekseninde gelişen *lex sportiva*nın Kurul yargılamalarında öncelikle dikkate alınmaktadır. Bu nedenle, Tahkim Kurulu önünde görülmekte olan davaların hukuki açıdan karmaşık olduğu, başvuru vekilleri için dahi özel uzmanlık gerektirdiği kanaatindeyiz. Uyuşmazlığın maddi yönden karmaşık olup olmadığının belirlenebilmesi için somut uyuşmazlığın özelliklerinin incelenmesi gerekmektedir. Kurulun yargılama usulünün karmaşık olup olmadığı ise TFF Tahkim Kurulu Talimatı hükümlerinin incelenmesini gerektirmektedir. Bu doğrultuda Talimat hükümleri incelendiğinde, hükümlerin çok ayrıntılı olmadığı ve temel hususlara ilişkin usul hükümlerini içerdiği görülmektedir. Bu nedenle, TFF Tahkim Kurulu Talimatı m. 18 uyarınca Talimatta hüküm bulunmayan hususlarda yargılamaya ilişkin diğer mevzuatın talimata aykırı olmayan hükümleri uygulanacağı öngörülmüştür. Bu doğrultuda, Talimat hükümlerinde açıklık bulunmayan hususlarda, Talimat m. 14/2'den hareketle, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu veya 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu hükümlerinin dikkate alınabileceği anlaşılmaktadır. Talimat hükümleri, karmaşıklıktan ziyade tarafsızlık ve bağımsızlık değerlendirmesinde de ele alındığı üzere, eksiklik ve belirsizlikler içermektedir ve karmaşık olduğu söylenemez. Bu nedenle, yargılama usulünün karmaşıklığı bakımından Kurulun mali imkânı olmayan başvuranlara müdafî yardımı sağlaması gerekip gerekmediğine ilişkin kesin bir sonuca varmak mümkün değildir. Zira, AİHM'in kabul ettiği anlayış uyarınca bu hususta karar verilirken somut davanın özelliklerinin dikkate alınması gerekmektedir¹³⁸⁷. Buna karşın, maddi yönü itibarıyla de karmaşık olan bir davada mali imkânı olmayan kişilerin müdafî yardımından yararlandırılmaması, Kurul bakımından adil yargılamanın ihlaline sebebiyet verebileceği kanaatindeyiz.

Hukuki yardım kapsamında kişilere sunulan bir diğer imkân, başvuru sahiplerinin, yargılamanın başında yargılama masraflarından bağışık tutulmasıdır. Başvuru sahipleri, mali imkânlardan yoksun olması

---

¹³⁸⁷ İncoğlu, s. 125.

durumunda bu imkândan yararlanabilmelidir. Bu imkândan yararlandırılacak kişilerin tespitinde, genel mahkemelerde kişilerin adli yardımdan yararlandırılmana yönelik kriterleri veya CAS'ın disiplin uyuşmazlıklarını konu edinen yargılamalarda sporcu ve diğer gerçek kişi aktörler için öngördüğü başvuru ücretinden muafiyet uygulaması temel alınabilir. Bu durumda, başvuru ücreti, Kurula başvuru için öngörülen yedi günlük kısa süre içinde düşünülmesi, endişe edilmesi veya temin edilmesi için gayret gösterilmesi gereken bir husus olmaktan çıkacaktır. Böylelikle, kişiler, bu yedi günlük süre içinde sadece itiraz edecekleri kararı analize ve itiraz dilekçelerinin hazırlamaya odaklanabileceklerdir.

Netice olarak, kişinin adli yardımdan yararlandırılması gerektiği kanaatine varılacak olması durumunda, Kurulun adli yardım sistemi oluşturması veya usulün adli yardıma ihtiyaç duyulmayacak şekilde sadeleştirilmesi gerekecektir¹³⁸⁸. 5894 sayılı Kanunda, Statü ve Talimatta adli yardıma ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle, adli yardımdan yararlanılması gereken bir başvurucuya, bu hususta bir sistemin mevcut olmaması sebebiyle adli yardım imkânı tanınmaması veya tanınmaması, adil yargılanma hakkının ihlaline yol açacaktır. Bu nedenle, Kurul yargılama usulü kapsamında, CAS yargılamalarında olduğu gibi, başvurucuların gerek müdafî gerekse de yargılama masrafları yönünden adli yardımdan yararlanmasına imkân sağlayacak bir sistemin geliştirilmesi gerekmektedir. AİHM nezdinde Kurul yargılamasında adli yardımın sunulmaması ve başvuru ücreti sebebiyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla (*iddialardan biri*) yapılan bir başvuru bulunmaktadır¹³⁸⁹. AİHM, başvuruyu hükümete komünike ederek başvuru konusu ihlallere dayanak hususlara ilişkin soruların cevaplanmasını istemiştir. Bu gelişme karşısında, Kurul yargılamasının adli yardım yönünden adil yargılanma hakkına uygunluğunu da önümüzdeki yıllarda değerlendirilmiş olacaktır.

iii. Başvuru Harçları

Başvuru harçları ve yargılama masrafları, mahkemeye erişimi sınırlayan ekonomik engeller olarak adlandırılmaktadır. Bu masraf ve harçların çok yüksek olması, mahkemeye başvuru hakkını ihlal edebilmektedir. Bu husustaki değerlendirmede, ödenmesi istenen yargılama masrafı ile başvurucunun mahkeme aracılığıyla iddiasını ispat etmek istediği menfaati arasında sağlıklı bir dengenin sağlanıp sağlanmadığı incelenmektedir¹³⁹⁰. TFF Tahkim Kurulu Talimatında başvurucuların ödemesi gereken başvuru ücreti, uyuşmazlık konusuna göre belirlenmektedir. Parasal uyuşmazlıklarda dava konusunun değeri üzerinden %2 oranında nispi başvuru ücreti ve maktu başvuru

¹³⁸⁸ A. v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 98; Airey v. İrlanda, a.g.k., para. 26; Harris, O' Boyle ve Warbrick, s. 380.

¹³⁸⁹ Uçankan v. Türkiye, Başvuru No.44616/22, Başvuru Tarihi: 13.09.2022.

¹³⁹⁰ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.b.ii.(2).

ücreti ödenmesi gerekmektedir. Uyuşmazlığın parasal bir değerinin bulunmaması durumunda ise sadece maktu başvuru ücreti ödenmektedir (*Talimat m. 21*). Bunun yanı sıra, parasal değeri bulunan uyuşmazlıklara başvurular için ilk olarak ilk derece düzeyinde UÇK'ya başvuru yapılmaktadır. UÇK'ya yapılacak başvuru için ise uyuşmazlık konusunun değerinin %3'ü başvuru ücreti olarak ödenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, parasal değeri bulunan uyuşmazlıkların Tahkim Kurulu tarafından incelenebilmesi için toplamda uyuşmazlık konusunun değerinin %5'inin ve her sezon öncesi belirlenen maktu ücretin ödenmesi gerekebilmektedir. 2022-2023 sezonunda parasal bir değere ilişkin olmayan uyuşmazlıklarda Tahkim Kuruluna başvuru ücretleri şu şekildedir; Süper Lig Kulüpleriyle bağlantılı kişiler için 2.000, PTT 1.Lig Kulüpleriyle bağlantılı kişiler için 1.000 TL, Spor Toto 2. Lig Kulüpleriyle bağlantılı kişiler için 500 TL, Spor Toto 3. Lig Kulüpleriyle bağlantılı kişiler için 300 TL, Amatör Kulüpleriyle bağlantılı kişiler için 200 TL, hakem, oyuncu temsilcisi vb. kişiler için 1.000 TL. 2023-2024 sezonunda söz konusu ücretler; Süper Lig Kulüpleriyle bağlantılı kişiler için 20.000, TFF 1. Lig Kulüpleriyle bağlantılı kişiler için 10.000 TL, TFF Spor Toto 2. Lig Kulüpleriyle bağlantılı kişiler için 5.000 TL, TFF 3. Lig Kulüpleriyle bağlantılı kişiler için 3.000 TL, Bölgesel Amatör Lig Kulüpleriyle bağlantılı kişiler için 1.500 TL, Diğer Amatör Lig Kulüpleriyle bağlantılı kişiler için 1.000 TL, hakem, oyuncu temsilcisi vb. kişiler için 10.000 TL olarak belirlenmiştir. 2021-2022 sezonu için Tahkim Kuruluna parasal bir değere ilişkin UÇK kararlarına karşı yapılan başvurularda ise 1000 TL maktu ücret ile maddi talebin %2 si oranında nispi harç ödenmesi istenmektedir. 2023-2024 sezonunda söz konusu ücretler nisbi harç oranı değiştirilmemiştir; maktu ücret 10.000 TL olarak güncellenmiştir.

Tahkim Kuruluna parasal değeri bulunmayan uyuşmazlıklar için yapılacak başvurularda ödenen maktu ücret tutarının mahkemeye başvuru hakkının ihlal edip etmediği, genel mahkemelere başvuruda ödenen harçlar temel alınarak belirlenebilir. 2023 yılında genel hukuk mahkemelerine (asliye hukuk mahkemesi) başvuru ve karar harcı için ayrı ayrı 179,90 TL, toplamda 359,80 TL harç ödenmektedir. 2024 yılı için bu tutarlar 427,60 TL, toplamda 855,20 TL olarak güncellenmiştir. Parasal değeri bulunmayan uyuşmazlıklar için öngörülen Kurul başvuru ücretleri, genel mahkemelere başvuru için ödenen ücretlerden oldukça yüksektir. Bu önemli farklılığa rağmen, bu tutarların mahkemeye başvuru hakkını ihlal edip etmediği, somut davanın koşulları esas alınarak değerlendirilmelidir¹³⁹¹.

Parasal değere ilişkin uyuşmazlıklar için alınan nisbi ücretin makuliyeti, yargılamanın ihtiyari tahkime olan yakınlığı nedeniyle, Türkiye'de yürütülen tahkim yargılamalarında esas alınan tarifeler temel alınarak değerlendirilebilir. Bu doğrultuda, Adalet Bakanlığı'nın yayınladığı Hukuk

¹³⁹¹ X and Y v. Hollanda, a.g.k., para 71; Harris, O' Boyle ve Warbrick, s. 383; İncoğlu, s. 128.

Muhakemeleri Kanunu Hakem Ücreti Tarifesi¹³⁹² ve İstanbul Tahkim Merkezi Hakem Ücreti kıyas için esas alınabilir. Tarife m. 12 kapsamında hakem kurulu olarak yürütülen yargılamalarda hakem ücreti 5.000.000 TL ilâ 10.000.000 TL arasındaki uyuşmazlık değerinin %2'si, 2.000.000 TL ilâ 5.000.000 TL arasındaki uyuşmazlık değerinin %4'ü ve 1.000.000 TL ilâ 2.000.000 TL arasındaki uyuşmazlık değerinin % 6'sı olarak öngörülmüştür. İstanbul Tahkim Merkezi Hakem Ücreti Tarifesinde ise 1.000.000 TL'ye kadar uyuşmazlık değerinin %7'si, 1.000.001 ilâ 5.000.000 TL arasındaki uyuşmazlık değerinin % 5,6'sı + 52.000 TL, 5.000.001 ilâ 25.000.000 TL arasındaki uyuşmazlık değerinin %5'i + 276.000 TL, 25.000.001 TL ilâ 75.000.000 TL arasındaki uyuşmazlık değerinin % 3'ü + 1.276.000 TL'nin hakem ücreti olarak ödenmesi öngörülmüştür. Hakem ücretinin yanı sıra, başvuru harcı olarak sabit 500 TL ve değişen oran ve miktarlarda olmak üzere en fazla 1.100.000 TL'ye kadar olan idari masrafın ödenmesi gerekmektedir. TFF Tahkim Kurulunun parasal değere ilişkin uyuşmazlıklar için öngördüğü başvuru harcı, düşük değerler için (2.000.000 TL altı) avantaj, yüksek değerler için ise dezavantaj teşkil etmektedir. Bu konuda, hakkaniyetin sağlanması adına, örnek tariflerdeki gibi, kademeli bir ücretlendirme öngörülerek, yüksek değerlerdeki uyuşmazlıkların çözümünde ekonomik engelin ortaya çıkması ve dolayısıyla mahkemeye başvuru hakkının ihlal edilmesinin önüne geçilebilir.

iv. Başvuru/İtiraz Süresi

Mahkemeye başvuru hakkına yönelik dolaylı sınırlandırmanın bir türü, dava açma sürelerine ilişkin sınırlandırmalardır. Süre sınırlandırması, makul ve orantılı olması durumunda herhangi bir aykırılığa yol açmamaktadır. Buna karşın, sürelerin dava açmayı imkânsızlaştıracak düzeyde kısa olması, katı bir biçimde uygulanması veya kısa olmamasına rağmen başvuru usulünün karmaşık olması nedeniyle sürenin kaçırılması durumunda mahkemeye başvuru hakkını ihlal edildiği kabul edilmektedir¹³⁹³.

TFF Tahkim Kurulu Talimatı m. 7 uyarınca itiraz edilecek kararın yazılı bildirimini veya yazılı bildirim niteliğindeki duyuruyu izleyen yedi gün içinde, başvuru veya itirazın yapılması gerekmektedir. Başvuruların yazılı veya acele hallerde faks yoluyla yapılması gerekmektedir. Talimat hükümleri incelendiğinde Kurulun son merci olması nedeniyle yedi günlük sürenin tarafların savunmalarını sağlıklı bir şekilde hazırlayabilmeleri adına yeterli olmadığı kanaatindeyiz. Bu nedenle, GSB Tahkim Kuruluna başvuruda olduğu gibi, Kurula başvuru süresinin en az on gün olarak düzenlenmesi yerinde olacaktır. Örneğin, AİHM içtihatlarında tutuksuz yargılanan kişinin soruşturma süresince alınan kararlara karşı beş gün içinde temyize başvurmasını öngören düzenlemenin,

¹³⁹² RG. T. 30.09.2022, S. 31969.

¹³⁹³ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.b.ii.(3).

mahkemeye başvuru hakkını ihlal ettiğine karar verilmiştir¹³⁹⁴.

Kişilerin şahsen haberdar edildiği bir yöntem ile belirli bir şahıs muhatap alınmaksızın kamuoyuna yapılan bir duyuru neticesinde kişilerin karardan haberdar olması aynı süreye tabi tutulmamalıdır ve birbirinden ayrı değerlendirilmelidir. Harçların banka havalesi ile ödenmesine müteakip başvurunun yazılı olarak yapılmasını öngören usul ise karmaşık değildir. Fakat, başvuru ücretinin peşin ödenmesinin şart koşulması, özellikle parasal değere ilişkin uyuşmazlıklar bakımından, sürelerin katı biçimde uygulamanın bir örneği olarak ihlale sebebiyet verebilir. Zira, Kurula başvuru usulünde, adli yardım mekanizması öngörülmemiştir. Bu nedenle, mali imkânı olup olmadığına bakılmaksızın bütün başvuru sahiplerinin, bu süre içinde başvuru ücretini yatırmaları beklenmektedir. Bunun yerine, başvuru ücretine ilişkin eksikliğin tamamlanabilir bir eksiklik olarak görülerek, başvuru ücretini ödenmemiş olsa dahi süresinde yapılan başvuruların, kendisine tanınan süre içinde başvuru ücretini ödemesi şartına bağlı olarak, kabul edilmesi yönünde düzenleme yapılması gerektiği kanaatindeyiz. Örneğin, GSB Tahkim Kurulu önündeki yargılamalarda, başvuru süresi içinde başvuru ücretini ödenmeyen başvurucuya, ücreti ödemesi için beş günlük süre tanınmaktadır (*Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliği m. 9/1*).

Talimat hükümlerinde, acele durumlar için teknolojiye yararlanılabileceğinin öngörülmesine rağmen yöntemin sadece faks makinesi ile sınırlı tutulması, çağın teknolojik gelişimi ile uyumlu değildir. Yöntem, elektronik posta, UYAP veya Sigorta Tahkim Komisyonu'nun başlattığı online başvuru yöntemine benzer bir yöntem ile geliştirilerek hak kayıplarının önüne geçilebilir. Bu yöntem, yargılama usulünün sadeleşmesine ve yargılama süresinin kısalmasına da katkı sağlayacaktır. Kurulun yetki alanının tüm ülkedeki spor kulüplerini kapsaması nedeniyle teknolojik sistemlere geçilmesi durumunda tüm illerden yapılan başvurular fiili olarak aynı şartlara tabi tutulmuş olacaktır. Kurulun duruşma yapılmasında teknolojik çözümlerden yararlanma anlayışını başvuru usulünde de devam ettirmesi tüm paydaşların beklentisidir.

b. Kurulun Yetkisine Yönelik Sınırlandırmalar

Mahkemenin yetkisine yönelik sınırlandırmalar, mahkemeye başvuru hakkına ilişkin bir diğer sınırlandırmadır. Bu sınırlanmada, mahkemenin tam bir yargısal denetim yetkisinden yoksun bırakılması, başka bir deyişle önüne gelen dava konusu olaylar ve hukuki konulara ilişkin tam bir yargı yetkisinin bulunmamasıdır. Bu doğrultuda, uyuşmazlığın konusu, içeriği, başvuru sahibinin iddiasının niteliği ve idarenin takdir yetkisinin olup olmadığı incelenmektedir¹³⁹⁵.

¹³⁹⁴ Tricard v. Fransa, a.g.k, para. 33-34.

¹³⁹⁵ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.c.

Tahkim Kurulu, TFF hukuk kurullarının kararları üzerinde tam bir yargısal denetim yetkisine sahiptir. Bu doğrultuda, önüne gelen uyuşmazlık hakkında başvuru konusu talebin kısmen veya tamamen kabulü veya reddi ya da değiştirilerek kabulü yönünde nihai olarak karar verebilmektedir (*TFF Statüsü m. 61/7, m. 62/3*). TFF'nin icra organlarının kararlarına karşı yapılan itirazlarda ise Kurul kendisini, AY m. 125/4 hükmünü kıyasen dikkate alarak 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu m. 2/2 uyarınca sadece hukukilik denetimi yapmakla yetkili görmektedir¹³⁹⁶. AİHM içtihatları uyarınca idarenin takdir yetkisinin olduğu konularda verilen kararların denetiminde mahkemelerin yetkisinin hukukilik denetimi ile sınırlandırılması, mahkemeye başvuru hakkının ihlali olarak değerlendirilmemektedir¹³⁹⁷. Bu doğrultuda, Tahkim Kurulunun TFF icra organlarının takdir hakkı kapsamında verdikleri kararları yalnızca hukuka uygunluk yönünden incelemesi, mahkemeye başvuru hakkının ihlal etmeyecektir. Netice itibarıyla, TFF Tahkim Kurulunu önüne gelen uyuşmazlıklar hakkında tam bir yargısal denetim yetkisini haiz olması nedeniyle, AİHM içtihatlarında m. 6 anlamında mahkeme niteliğinde olduğunun tespiti doğrultusunda, Kurulun yetkisine yönelik sınırlandırmalar yönünden mahkemeye başvuru hakkının ihlaline sebep olacak bir husus bulunmamaktadır.

c. Kurul Kararlarının İcrası

Kesinleşmiş mahkeme kararlarının uygulanmaması, mahkemeye başvuru hakkının ihlal eden bir sınırlandırma türüdür¹³⁹⁸. TFF Başkanı ve Genel Sekreteri, Tahkim Kurulu kararlarının uygulanmakla görevlendirilmiştir (*TFF Statüsü m. 61/8*). Bu kişilerin Tahkim Kurulu kararlarını yerine getirmemesi, uygulamayı reddetmesi veya fiilen uygulamaması¹³⁹⁹ Tahkim Kurulu bakımından mahkemeye başvuru hakkı ihlali sonucunu doğuracaktır.

E. Kurulun Bağımsız ve Tarafsız Mahkeme Niteliğinde Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

AY m. 59/3 uyarınca Tahkim Kurulu, futbolun disiplinine ve yönetimine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde zorunlu olarak başvurulması gereken en üst mercidir. Bu nedenle, AİHM içtihatlarında Kurulun zorunlu tahkim yargılaması yürüttüğü, AİHS m. 6 anlamında mahkeme

¹³⁹⁶ TFF'nin resmi internet sitesinde Tahkim Kurulu Gerekçeli kararları sayfasında yayınlanan 102 nolu karar. (Karar Künyesi anonimleştirilmiştir.) Karar için bkz. <https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/Tahkim%20Kurulu%20Gerekceli%20Kararlari/102-Anonimle%C5%9Ftirilmi%C5%9F.pdf> (Erişim Tarihi: 29.01.2022).

Benzer yöndeki bir kararda için bkz. Tahkim Kurulu Kararları- E.2021/358 - K.2021/36, 21.10.2021 <https://www.tff.org/Default.aspx?pageId=200&ftxtId=36292> (Erişim Tarihi: 29.06.2023).

¹³⁹⁷ İnceoğlu, s. 140.

¹³⁹⁸ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.d.

¹³⁹⁹ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.d..

niteliğinde olduğunu ve bu doğrultuda adil yargılanma hakkının temel güvenceleri sağlaması gerektiğine karar vermiştir¹⁴⁰⁰. Adil yargılanma hakkının öngördüğü güvencelerin başında ise mahkemenin tarafsızlığı ve bağımsızlığı gelmektedir. Bu doğrultuda, Kurul, futbolun disiplinine ve yönetimine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde tarafsız ve bağımsızlığı haiz olması gerekmektedir.

Kurulun UÇK'nın sözleşmesel uyuşmazlıklarına ilişkin kararları incelediği yargılamalar, ihtiyari tahkim yargılaması olarak nitelendirilmektedir. İhtiyari tahkim yargılaması yürüten hakem heyetlerinin adil yargılanma hakkının güvencelerini sağlamakla yükümlü olup olmadığı, adil yargılanma hakkından feragat bağlamında ele alınarak belirlenmektedir. Bu doğrultuda, tarafların, aralarındaki sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümü için UÇK'ya başvurmasının, tarafsızlık ve bağımsızlıktan feragat anlamına gelip gelmediği değerlendirilmelidir. AİHM içtihatlarında tarafsızlık ve bağımsızlığın feragat edilebilir bir güvence olup olmadığına yönelik belirli bir anlayış henüz gelişmemiştir¹⁴⁰¹. Buna karşın, tarafsızlık ve bağımsızlığın tahkim yargılaması için vazgeçilmez güvencelerden olması¹⁴⁰² nedeniyle TFFTK'nın ihtiyari tahkim niteliğinde yürüttüğü yargılamalarda da tarafsızlık ve bağımsızlık sağlanmalıdır. Netice olarak, Kurulun önüne gelen bütün yargılamalarda AİHS m. 6 anlamında bağımsız ve tarafsız bir mahkeme niteliğinde olması gerekmektedir.

TFF Tahkim Kurulunun bağımsız ve tarafsız olup olmadığı, Türk Spor Hukukundaki araştırma, tartışma ve incelemelerde sıklıkla konu edilen bir konudur. Konu ile ilgili birçok inceleme ve araştırmada, kurul üyelerinin Yönetim Kurulu tarafından atanması ve bu durumun özellikle Kurulun Yönetim Kurulu kararlarına karşı itirazlar hakkında yürüttüğü yargılamada tarafsızlığını ve bağımsızlığını sağlamasına engel olduğu, Kurulun mali yönden Yönetim Kuruluna bağlı olması, Kurul üyelerinin görev süresine ilişkin düzenlemenin Anayasa'nın öngördüğü hakimlik teminatı ile uyumlu olmaması, üyelerin seçim usulü ve görev süresinin bağımsızlıkları üzerinde ciddi düzeyde tehlike oluşturduğu, Kurul üyeliğinin çoğunlukla ikinci bir meslek olarak yapılmasının Anayasa m. 140'da öngörülen hakimlik mesleğinin başka resmi ya da özel hiçbir görev alamayacaklarını öngören hükme aykırılık teşkil ettiği gerekçeleriyle Kurulun tarafsız ve bağımsız olmadığı kanaatine varılmıştır¹⁴⁰³.

¹⁴⁰⁰ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 181.

¹⁴⁰¹ Bkz. İkinci Bölüm III.

¹⁴⁰² Kayalı, s. 27, 31; Balkar Bozkurt, s. 7-8; Karaca, s. 55.

¹⁴⁰³ Genç, s. 183; Samim Ünan, Türk Hukukunda Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu Kararları içinde Spor Hukuku Kolokyumu, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2005, s. 21; Erten, s. 220-221; Faruk Baştürk, Futbol Mevzuatında Yapılan Son Değişiklikler, içinde, Spor Hukukunda Güncel Gelişmeler ve Sorunlar Sempozyumu, 15 Kasım 2008, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Spor Hukuku Komisyonu, s. 118 (Mevzuat); Yılmaz Savaşer, Türkiye Futbol Federasyonu'nun Yargı Yapısı ve Yargılama Sorunları, içinde Spor Hukukunda Güncel Gelişmeler ve Sorunlar Sempozyumu, 15 Kasım 2008, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Spor Hukuku Komisyonu, s. 165-166; Koçak, s. 57-58; Özelci, s. 149-151; Gündoğdu, s. 160-167; Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 109-110;

Doktrindeki genel görüşün Tahkim Kurulunun bağımsız ve tarafsız olmadığı yönünde olmasına rağmen Kurul kararlarına karşı AYM dahil herhangi bir yargı merciine başvurulamamasının etkisi ile konu hakkında bu hususta herhangi bir ulusal yargı kararı elde edilememiştir. Bu husustaki ilk karar, Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu’nun 27 Temmuz 2018 tarihli tavsiye kararıdır. Bu kararda, TFF Tahkim Kurulunun tarafsızlığı ve bağımsızlığı incelenmiştir. KDK, inceleme neticesinde “PFDK ve Tahkim Kurulunun yapılanması ve yargılanma işlevini tarafsız ve bağımsız şekilde yürüttüğüne ilişkin önemli şüphelerin oluştuğuna” karar vermiş ve ilgili düzenlemelerde Kurulun tarafsızlığını ve bağımsızlığını sağlamaya yönelik değişikliklerin yapılmasını tavsiye etmiştir¹⁴⁰⁴. KDK kararında sonra, bir yargı merci olarak bu hususu değerlendiren AİHM olmuştur. AİHM, Kurulun tarafsız ve bağımsız olmadığı iddialarını konu edinen başvuruları bir araya getirerek **Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye** kararında TFF Tahkim Kurulunun tarafsızlığını ve bağımsızlığına dair kapsamlı bir değerlendirme yapmıştır¹⁴⁰⁵. Kararda, Kurulun kurumsal gereklilikler yönünden bağımsız ve tarafsız olmadığına karar verilmiştir.

AİHM, anılan kararını takip eden **Sedat Doğan v. Türkiye**¹⁴⁰⁶, **Naki ve Amed Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Türkiye**¹⁴⁰⁷, **İbrahim Tokmak v. Türkiye**¹⁴⁰⁸ ve **Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye**¹⁴⁰⁹ kararlarında, **Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye** kararında yapılan tespitleri ortadan kaldıracak herhangi bir neden bulunmaması gerekçesiyle Kurulun tarafsızlığı ve bağımsızlığına ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmaksızın, doğrudan Kurulun bağımsız ve tarafsız olmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal ettiğine karar vermiştir.

Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararında adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini tespit etmekle yetinilmemiştir. Tespit edilen ihlalin ağırlığı karşısında, AİHS m. 46 uyarınca Türkiye Cumhuriyeti, TFF Tahkim Kurulunun yapısında AİHS m. 6/1’in ihlaline sebep olan temel sistematik

---

Bilginoğlu, s. 52; Akyıldız, Spor Hukuku, s. 116; Gemalmaz, Spor Hukuku, s.132 vd.; Gemalmaz, Applicability, s. 54-55; Özdemir Kocasakal, Sözleşmesel Uyuşmazlıklar, s. 628; Bağlan, s. 127-129; Akil, TFF Tahkim Kurulu, s. 394, dn.39; Koç, s. 130-132.

¹⁴⁰⁴ Kamu Denetçiliği Kurumu 2017/3619 Başvuru No, 86171061-101.07.04-E.13289 sayılı ve 27.07.2018 tarih Tavsiye Kararı, para. 21.5. Benzer yöndeki bir diğer karar için bkz. Kamu Denetçiliği Kurumu Tavsiye kararı Başvuru No: 2020/95371 Karar Tarihi: 05.01.2021 Sayı: 13289. (www.kararlar.ombudsman.gov.tr).

¹⁴⁰⁵ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 209-222. Karar, 22 Haziran 2020 tarihinde kesinleşmiştir.

¹⁴⁰⁶ Sedat Doğan v. Türkiye, a.g.k., para. 27.

¹⁴⁰⁷ Naki ve Amed Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Türkiye, a.g.k., para. 25.

¹⁴⁰⁸ İbrahim Tokmak v. Türkiye, a.g.k., para. 20.

¹⁴⁰⁹ Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye, a.g.k., para. 39.

sorunlara yönelik genel tedbirler almakla yükümlü kılınmıştır¹⁴¹⁰. Bu yükümlülüğünden hareketle, AİHM’in tespit ettiği ihlallerin, somut başvuruya özgü olmadığı, yapısal nitelikte bir sorunun mevcut olduğu ve bu ihlallerin giderilmemesi halinde Kurulun tarafsızlığını ve bağımsızlığını kazanmasına engel olacağı anlaşılmaktadır. AİHM, bu kanaatini, 28.01.2020 tarihinde resmi internet sitesi üzerinden “*Türkiye, futbol uyuşmazlıklarının çözüm sisteminde reform yapmalı*” başlığı ile yaptığı basın açıklamasında açık olarak ifade etmiştir. Açıklamada, *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında tespit edilen ihlallerin, Türkiye’de futbol uyuşmazlıklarının çözümüne ilişkin sistematik bir soruna işaret ettiği, devletin Tahkim Kurulunu Yönetim Kurulundan yeterince bağımsız kılacak şekilde yeniden yapılandırmak ve TFF bünyesinde bu tür uyuşmazlıkları çözüme kavuşturan sistemde reforma gitmesi gerektiği ifade edilmiştir¹⁴¹¹. AİHM’in bu çağrısı, İsviçre Federal Mahkemesinin 1993 yılında *Gundel* kararı ile CAS’a yaptığı reform çağrısı ile benzerlik göstermektedir¹⁴¹². CAS, İFM’nin *Gundel* kararındaki çağrısı sonrasında 1994 yılında UOK ile olan bağıni ortadan kaldırmak adına kapsamlı bir reform yapılmıştır. Bu reform kapsamında, tüzel kişiliği haiz Uluslararası Spor Tahkim Konsey’ini kurulmuş ve CAS’ın UOK’ya karşı özerkliğini sağlama adına birtakım düzenlemeler yapılmıştır.

Türkiye, AİHM’in *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararı ile kendisine yüklediği reform yükümlülüğünü yerine getirmek adına, ilk olarak Adalet Bakanlığı’nın Türkiye’de hukuk devletinin güçlendirilmesi amacıyla hazırlamakta olduğu ve Nisan 2021’de yayınlanan “*İnsan Hakları Eylem Planı ve Uygulama Takvimi*”¹⁴¹³ ne spor tahkim kurullarının AİHM kararına uygun olarak yeniden yapılandırılması faaliyetini eklemiştir. İlgili reform faaliyeti, anılan Planın “*Yargı Bağımsızlığı ve Adil Yargılanma Hakkının Güçlendirilmesi*” amacı kapsamında “*Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığının Güçlendirilmesi*” hedefi doğrultusunda gerçekleştirilmesi planlanan faaliyetlerden biri olarak ilan edilmiştir. Plan kapsamında gerçekleştirilmesi hedeflenen faaliyet ise “**2.1.j. Spor tahkim kurullarının yapısı ve işleyişi AİHM kararları da dikkate alınarak yeniden düzenlenmesidir.**” Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın 6 ay içinde anılan faaliyeti gerçekleştirmesi hedeflenmiştir¹⁴¹³.

¹⁴¹⁰ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., 5. Nolu Karar. Karar öncesi dönemde de Kurulun ve TFF’nin FIFA ve UEFA’nın Birleşmiş Milletler (BM) İş Dünyası ve İnsan Hakları Rehber İlkeleri benimsemesi sonrasında oluşturduğu FIFA İnsan Hakları Politikası’na ve UEFA ile Avrupa Konseyi arasında akdedilen 30 Mayıs 2018 tarihli Mutabakat Metni kapsamında kurumsal yapılanmasını insan haklarına uygun hale getirmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bkz. Gemalmaz, Spor Hukuku, s. 151.

¹⁴¹¹ ECHR, Judgment Ali Rıza and Others v. Turkey - system for settling football disputes must be reformed, Press Release, 28.01.2020 s. 3. Bkz. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22fulltext%22:%5B%22Turkey%20must%20reform%20system%20for%20settling%20football%20disputes%22%5D,%22sort%22:%5B%22kdate%20Descending%22%5D,%22itemid%22:%5B%22003-6622299-8788049%22%5D%7D> (Erişim Tarihi:21.06.2023).

¹⁴¹² Pak, CAS, s. 47, dn.151.

¹⁴¹³ İnsan Hakları Eylem Planı ve Uygulama Takvimi, T.C. Adalet Bakanlığı, Nisan 2021, s. 33. Bkz. <https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/1/dosya/insan-haklari-ep02-03-202115-14.pdf> (Erişim

İnsan Hakları Eylem Planının yanı sıra, TFF de kendi bünyesinde bir reform çalışması başlatmıştır. Bu doğrultuda, 28.07.2021 tarihli TFF Genel Kurul kararı ile TFF Statüsündeki Hukuk Kurullarının oluşumuna ilişkin hükümlerde (m. 54 vd.) değişiklikler yapılmış ve Tahkim Kurulu Talimatına Geçici Madde 1, Ek-1 ve Ek-2 eklenmiştir¹⁴¹⁴.

Eylem Planı kapsamında 7405 sayılı Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu¹⁴¹⁵ hazırlanmış ve bu Kanun, 22.04.2022 tarihinde yasalaşmıştır. Kanunun temel amacı, 3894 sayılı Kanundaki spor kulüpleri ve spor federasyonuna ilişkin düzenlemelerin müstakil bir kanun haline getirilmesidir. Bunun yanı sıra, AIHM'in Türkiye'ye yüklediği reform yükümlülüğü de bu Kanunun içine dercedilmiştir. Bu doğrultuda, 7405 sayılı Kanunu m. 52 ve 53 ile TFF Tahkim Kurulu ve ilk derece kurullarına ilişkin yapısal reforma yönelik hükümler düzenlenmiştir. Bu hükümlerle, anılan kurulların yapısının düzenlendiği 5894 sayılı Kanun'un 5 ve 6. maddesinde kapsamlı değişiklikler yapılmıştır.

7405 sayılı Kanun'un Gerekçesi'nde, bu değişikliklerde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarında belirtilen gerekçelerin göz önünde bulundurulduğu, ülke aleyhine verilebilecek hak ihlali kararlarının engellenmesinin ve Anayasa Mahkemesi'nin 18.01.2018 tarihli 2017/136 E. 2018/7 K. sayılı kararından tespit edilen hukuka aykırılıkların giderilmesinin amaçlandığı açıkça ifade edilmiştir¹⁴¹⁶. Kanun değişikliği takiben, 16.06.2022 tarihli TFF Genel Kurul kararı ile TFF Statüsündeki Tahkim Kurulu ve ilk derece hukuk kurullarını düzenleyen hükümler ile Tahkim Kurulu Talimatı m. 3, 12 ve 14. maddeleri değiştirilmiştir¹⁴¹⁷. Tüm bu değişiklikler neticesinde, ülkemiz, kendisinden istenilen reform kapsamında yapılan çalışmaları Eylem Raporu haline getirerek 08.09.2022 tarihinde Bakanlar Komitesi Sekreterliğine sunmuştur¹⁴¹⁸. Bunun üzerine, Bakanlar

---

Tarihi:21.06.2023).

¹⁴¹⁴ TFF Statüsünde yapılan değişikliğe bağlı olarak TFF Yönetim Kurulu'nun 10.08.2021 tarih ve 95 sayılı kararı ile.

¹⁴¹⁵ Resmi Gazete: 26.04.2022 T., 31821 S.

¹⁴¹⁶ TBMM 27. Yasama Dönemi, 5. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 324, İzmir Milletvekili Fehmi Alpay Özalan, Kocaeli Milletvekili Saffet Sancaklı ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Denizli Milletvekili Cahit Özkan ile 92 Milletvekilinin Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu Teklifi (2/4331) ile Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu Raporu, Madde Gerekçeleri, Madde 53, s. 27. <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y5/T2/DosyaKomisyonRaporunuVerdi/593136e0-731e-4727-9876-f9f2c5d4acc1.pdf> (Erişim Tarihi:21.06.2023).

¹⁴¹⁷ TFF Yönetim Kurulu'nun 29.06.2022 tarih ve 05 sayılı kararı ile.

¹⁴¹⁸ 1443rd meeting (September 2022) (DH) - Action report (05/09/2022) - Communication from Türkiye concerning the cases of Ali Riza and Others v. Turkey, Eksioğlu v. Turkey, Sedat Dogan v. Turkey, Naki and AMED Sportif Faaliyetler Kulübü Dernegi v. Turkey, Ibrahim Tokmak v. Turkey (Application Nos. 30226/10, 2006/13, 48909/14, 48924/16, 54540/16) [anglais uniquement] https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680a7fc65 (Erişim

Komitesi sunulan raporu incelemiş ve 14.12.2022 tarihli 1452. Bakan Yardımcıları toplantısında alınan kararla *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında Türkiye'nin kendisinden istenen reform bakımından AİHS m. 46/2 kapsamındaki yükümlülükleri yerine getirdiği ifade ederek bu kapsamdaki incelemeyi kapatmaya karar vermiştir. Fakat, bu kararda bir husus ve vurgu dikkat çekmektedir. Komite, AİHM'in tespit ettiği eksiklikler yönünden alınması gereken genel tedbirler sorununun, bu tarihten sonra yapılacak başvurularda *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararı çerçevesinde incelenmeye devam edileceğini ve bu nedenle ilgili davaların kapatılmasının hiçbir şekilde Komitenin gerekli genel önlemlere ilişkin değerlendirmesi bakımından önyargı oluşturmadığı hatırlatılmıştır¹⁴¹⁹. Bu ifadeden anlaşılabacağı üzere, Türkiye'nin reform kapsamında yaptığı değişikliklerin AİHM'in tespit ettiği ihlalleri giderdiğinin henüz kabul edilmediği, önüne gelecek başvurularda bu değişikliklerin *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararındaki tespit ve değerlendirmeler kapsamında inceleneceği anlaşılmaktadır. Bu noktada belirtmek isteriz ki, *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında yalnızca bağımsızlığa ve tarafsızlığa ilişkin iddialar incelemekle yetinilmiştir ve adil yargılanma hakkına ilişkin diğer güvencelerine ilişkin ihlal iddiaları değerlendirmemiştir. Bu nedenle, TFF Tahkim Kurulunun bağımsız ve tarafsız olup olmadığına ilişkin değerlendirmemizde, *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararı sonrasında yapılan reform kapsamında 5894 sayılı Kanun ve TFF Statüsü ile Tahkim Kurulu Talimatında yapılan değişikliklerin anılan kararda ortaya konulan tespit ve değerlendirmelere uygunluğu incelenecektir. Değerlendirmemizde bahsi geçen düzenlemelerin 2024 Ocak ayındaki hali esas alınacaktır.

1. Kurulun Bağımsız Mahkeme Niteliğinde Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

TFF Tahkim Kurulunun bağımsız olup olmadığı, en nihayetinde, AİHM tarafından 2020 yılında *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında değerlendirilmiş ve Kurulunun tarafsız ve bağımsız olmadığına karar verilmiştir. Kararda, Kurulun bağımsız ve tarafsız olmasına engel teşkil ettiği tespit edilen hususlar şunlardır;

- Üyelerin, görevlerini icra ederken dış baskılara karşı bağımsızlıklarını korumayı sağlayacak güvencelerden yoksun olmaları,
- Üyelerinin görevden çekilmesine ilişkin uygulanabilir özel hükümlerin bulunmaması,

---

Tarihi:21.06.2023).

¹⁴¹⁹ Resolution CM/ResDH(2022)427 Execution of the judgments of the European Court of Human Rights, Four cases against Türkiye [https://hudoc.echr.coe.int/eng/#{%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\],%22appno%22:\[%222006/13,%22,%2210857/13%22,%2254540/16%22,%2248924/16%22,%2248909/14%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22EXECUTION%22\],%22itemid%22:\[%22001-222432%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng/#{%22languageisocode%22:[%22ENG%22],%22appno%22:[%222006/13,%22,%2210857/13%22,%2254540/16%22,%2248924/16%22,%2248909/14%22],%22documentcollectionid%22:[%22EXECUTION%22],%22itemid%22:[%22001-222432%22]}) (Erişim Tarihi:21.06.2023).

- Görevlerini yerine getirirken haklarında açılacak herhangi bir dava açılmasından muaf olmamaları,
- Herhangi bir mesleki ahlak ve davranış kurallarına tabi olmamaları,
- Göreve başlamadan önce yemin etmemeleri, tarafsızlık ve bağımsızlıklarını etkileyecek hususları açıklamalarını gerektiren bir düzenleme olmaması,
- Üyelerin tarafsız ve bağımsız olmadığı iddiası karşısında izlenecek bir prosedürün olmaması,
- Üyelerin tarafsız ve bağımsız olmadığı iddiası hakkında karar vermeye yetkili organın hangisi olduğu konusunda düzenlemelerde bir açıklık olmamasıdır¹⁴²⁰.

Yukarıda sayılan hususlar ve eksiklikler ile FIFA'nın 1010 sayılı Sirküler ile kendi üyesi ulusal federasyonlardan kurmasını istediği veya yetkilendireceği tahkim kurullarının özellikleriyle yakın ilişki içinde olduğu görülmektedir. FIFA, FIFA Statüsü m. 60/c'e istinaden (*mevcut FIFA Statüsü m. 59/3*) 20.12.2005 tarihinde üye spor federasyonlarına gönderdiği anılan Sirküler ile federasyon bünyesinde kurulacak/kurulu tahkim kurulları için tahkim heyetinin oluşumunda tarafların eşit etkiye sahip olmasını, bağımsız ve tarafsız bir tahkim heyetine erişim hakkının sağlanmasını, adil yargılanma prensibinin esas alınmasını, çekişmeli yargılamamanın yürütülmesini ve taraflara eşit muamelede bulunulmasını istemiştir¹⁴²¹.

Kurulun bağımsız bir mahkeme niteliğinde olup olmadığına ilişkin değerlendirmemizde, **Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye** kararı sonrasında 7405 sayılı Kanun ile 5894 sayılı Kanunda ve TFF Genel Kurul kararlarıyla TFF Statüsü ve Tahkim Kurulu Talimatında yapılan kapsamlı değişiklikler sonrası Kurulun mevcut durumu esas alınacaktır. Bu değişikliklerin **Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye** kararında ortaya konulan değerlendirmeler kapsamında Kurulun bağımsızlığını temin etmeye yeterli olup olmadığı incelenecektir. Reform çalışması ile yapılan değişikliklerin anlaşılması adına, değişen hükümler ile eski hükümler arasında bir karşılaştırma yapılması yararlı olacaktır. Tahkim Kurulunun, **Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye** kararında esas alınan durumu, 28.07.2021 tarihli TFF Genel Kurulu'nda alınan kararı sonrası durumu ve 7405 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler sonrası durumu aşağıdaki Tablo I'de yer almaktadır.

¹⁴²⁰ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 209-222.

¹⁴²¹ http://goldengate-law.com/pdf/fifa_circular/fifa_circular_1010.pdf (Erişim Tarihi: 31.03.2022); Kamu Denetçiliği Kurumu 2017/3619 Başvuru No, 86171061-101.07.04-E.13289 sayılı ve 27.07.2018 tarih Tavsiye Kararı, para. 17.4, 17.5.

TABLO I	Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye Kararında Esas Alınan Durumu	28.07.2021 tarihli TFF Genel Kurul Kararı Sonrası Durumu	7405 sayılı Kanun m.53 uyarınca 5894 sayılı Kanun m.6, TFF Statüsü ve Talimat'ta yapılan Değişikler Sonrası Durumu
Üye Sayısı	1 Başkan, 6 Asıl, 6 Yedek Üye	1 Başkan, 6 Asıl, 6 Yedek Üye	1 Başkan, 6 Asıl, 6 Yedek Üye
Üyelerinin Atanma Yöntemi	Federasyon Başkanının teklifi ve Yönetim Kurulunun kararı	Hukuk Kurulları Adayları Komisyonunun üye sayısının üç katı kişi arasından Genel Kurulda yapılan oylama ile en yüksek oyu alanlar	Yönetim Kurulu tarafından
Üyelerinin Görev Süresi	Yönetim Kurulunun görev süresi kadardır.	4 (dört) yıl	Yönetim Kurulunun görev süresinden bağımsız 4 (dört) yıl
Toplantı ve Karar Yeter Sayısı	Toplantı yeter sayısı beştir, kararlar ise hazır bulunanların üyelerin oyçokluğu ile alınır.	Toplantı yeter sayısı beştir, kararlar hazır bulunanların üyelerin salt çoğunluğu ile alınır. Oyların eşit olması halinde ise Başkanın oyu belirleyicidir.	Toplantı yeter sayısı beştir, kararlar ise hazır bulunanların üyelerin salt çoğunluğu ile alınır. Oyların eşit olması halinde ise Başkanın oyu belirleyicidir.
Üyelerinin Taşınması Gereken Nitelikler	- En az beş yıllık meslekî tecrübeye sahip hukukçu olma - Spor federasyonlarının	- En az 10 yıllık tecrübeye sahip hukukçu olmak - Spor federasyonlarının veya spor kulüplerinin	<u>Temel Nitelikler</u> En az 10 yıllık tecrübeye sahip hukukçu olmak

	veya spor kulüplerinin kurullarında görev almaları halinde görevlerinden istifa etmiş olmaları • Disiplin kurullarınca hakkında altı aydan fazla ceza verilmiş olmaması	kurullarında görev almaları halinde görevlerinden istifa etmiş olmaları • Disiplin kurullarınca hakkında altı aydan fazla ceza verilmiş olmaması • TFF kurul ve organlarında görev alamayacakları gibi TFF üyeleri veya bu üyelerle doğrudan bağlantılı diğer özel hukuk tüzel kişileri bünyesinde de görev alamazlar.	• Toplamda 8 yıl ve üzeri TFF Hukuk Kurullarında görev yapmamış olmak, • En az bir üyenin hakim veya savcılık mesleki tecrübesi bulunması, • Avukat olması halinde bağlı bulundukları barolardan disiplin cezası almamış olmak, • En az bir üyenin hukuk fakültelerinde öğretim görevlisi olması, • TFF Hukuk Kurullarının yargı yetkisine tabi olan kulüplerin üyesi veya bu kulüplerin iştirak şirketlerinin hissedarı, yöneticisi ve denetim kurulu üyesi olmaması, • TFF'ye bağlı herhangi bir üye veya kulüp için çalışmaması, • TFF Yönetim Kurulunda ya da daimi veya geçici başka herhangi bir kurulunda ya da Genel Sekreterliğinde görevli olmaması, • Özerk federasyonların

			veya spor kulüplerinin kurullarında görev almama ve ceza veya disiplin kurullarınca altı aydan fazla cezaya çarptırılmış olmama <u>Tercih Sebepleri</u> • Hukuk alanında veya Spor Hukuku alanında Yüksek lisans mezunu olması, • Üyelerden en az birinin Ceza Hukuku alanında tecrübe sahibi olması, • Üyelerden en az birinin kadın olması,
Üyelik Teminatı	Üyeler istifa etmedikçe veya çekilmiş sayılmadıkça yerlerine yeni üye görevlendirilemez.	İstifa etmedikçe veya çekilmiş sayılmadıkça görevden alınamazlar.	İstifa etmedikçe veya çekilmiş sayılmadıkça, yerlerine yeni üye seçilemez.
Bağımsızlık ve Tarafsızlık	• Kurul, görevinde bağımsızdır. • Hukuk kurullarının hiçbir üyesi görevleri sırasında TFF'ye bağlı herhangi bir üye veya kulüp için çalışmayacağı gibi TFF Yönetim Kurulunda ya da daimi	• Kurul, görevinde tarafsız ve bağımsızdır. • Hukuk Kurullarının tüm üyeleri görevlerinde tarafsız ve bağımsızdır. Kurullar görevleri süresince tarafsızlık ve bağımsızlıklarını korumakla yükümlüdür. Hiçbir organ, makam,	• Üyeler, görevlerini, tam bir tarafsızlık ve bağımsızlık içinde yerine getirmekle yükümlüdür. • Üyeler, görevleri süresince TFF'nin başka kurul ve organlarında görev alamayacakları gibi TFF üyeleri veya

	veya geçici başka herhangi bir kurulunda ya da Genel Sekreterlikte görev alamaz. • Bu üyeler, görevleri ile ilgili sorumluluklarını yerine getirirlerken tam bir bağımsızlık ve tarafsızlık içinde çalışmakla yükümlüdürler.	merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında Hukuk Kurullarına emir ve talimat veremez, tavsiye ve telkinde bulunamaz. • Hukuk kurullarının hiçbir üyesi görevleri sırasında TFF'ye bağlı herhangi bir üye veya kulüp için çalışamayacağı gibi TFF Yönetim Kurulunda ya da daimi veya geçici başka herhangi bir kurulunda ya da Genel Sekreterlikte görev alamaz. Hukuk Kurullarının tüm üyeleri kanun, TFF Statüsü, Talimat ve düzenlemeleri ile bağlıdır.	bu üyelerle doğrudan bağlantılı diğer özel hukuk tüzel kişileri bünyesinde de görev alamazlar. • TFF Hukuk Kurullarının yargı yetkisine tabi olan kulüplerin üyesi veya bu kulüplerin iştirak şirketlerinin hissedarı, yöneticisi ve denetim kurulu üyesi olamaz. • Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, Tahkim Kurulunun görevine ilişkin emir ve talimat veremez, tavsiye veya telkinde bulunamaz. • Hukuk kurullarının hiçbir üyesi görevleri sırasında TFF'ye bağlı herhangi bir üye veya kulüp için çalışamayacağı gibi TFF Yönetim Kurulunda ya da daimi veya geçici başka herhangi bir kurulunda ya da Genel Sekreterlikte görev alamaz. Hukuk Kurullarının tüm üyeleri

			kanun, TFF Statüsü, Talimat ve düzenlemeleri ile bağlıdır.
Bağımsızlık, Tarafsızlık Beyanı ve Yemini	---	Üyeler, göreve başlamadan önce Bağımsızlık, tarafsızlık beyanını imzalayarak sunmak ve Yönetim Kurulu üyelerinin huzurunda görevlerini tarafsız ve bağımsız şekilde yerine getireceklerine dair yemin etmeleri gerekmektedir.	Üyeler, görevlendirmelerine dair Yönetim Kurulu kararı tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde, görevlerini tarafsızlık ve bağımsızlık içinde yerine getirmelerine engel bir durumlarının olmadığına dair yazılı beyanlarını sunmak ve Yönetim Kurulu üyelerinin huzurunda görevlerini tarafsız ve bağımsız şekilde yerine getireceklerine dair yemin etmek suretiyle görevlerine başlar.
Bağımsız ve Tarafsız Olmadığı İddia Karşısında İzlenecek Prosedür	-----	-----	-----
Menfaat Çatışması	---	Üyeler, göreve başlamadan önce menfaat çatışmasına yol açabilecek her türlü	Üyeler, göreve başlamadan önce menfaat çatışmasına yol açabilecek her türlü

Beyanı		ilişki ve menfaati açıklamak zorundadır.	ilişki ve menfaati açıklamak zorundadır.
Dosyadan veya Görevden Çekilme	----	• Üyeler, görevin ifası esnasında menfaat çatışması halinde dosyadan çekilmek zorundadır. • Üyeler, birbirleri ile ya da TFF'nin diğer organlarında görev yapan kişiler ile arasında menfaat çatışması yaratacak bir durum ortaya çıktığında, bu durumu derhal Kurula yazılı olarak bildirmek ve üyelik görevinden çekilmek zorundadır.	• Üyeler, görevin ifası esnasında menfaat çatışması halinde dosyadan çekilmek zorundadır. • Üyeler, birbirleri ile ya da TFF'nin diğer organlarında görev yapan kişiler ile arasında menfaat çatışması yaratacak bir durum ortaya çıktığında, bu durumu derhal Kurula yazılı olarak bildirmek ve üyelik görevinden çekilmek zorundadır.
Görev Teminatı	----	Ağır kusurları haricinde görevleri kapsamında verdikleri karardan sorumlu değildir.	Ağır kusurları haricinde görevleri kapsamında verdikleri karardan sorumlu değildir.
Ücret	Üyelere, katıldıkları toplantılar için, Yönetim Kurulu'nun her sezon başında belirleyeceği huzur hakkı verilir.	Huzur hakkı, ücret ve hak edişler genel kurul tarafından belirlenir ve bu kurullara taraflarca ödenen harç ve yargılama masraflarından karşılanır.	Kurul üyelerine, katıldıkları toplantılar için, Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu'nun her sezon başında belirleyeceği huzur hakkı verilir.

Meslek Kuralları	----	----	----

28.07.2021 tarihli TFF Genel Kurul’unda alınan kararlar ve 7405 sayılı Kanun ile Tahkim Kurulu’nun yapısı ve işleyişine dair yapılan değişikliklerin, çoğunlukla Kurula yöneltlen eleştiriler ve *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararındaki tespitlere ilişkin olduğu görülmektedir. Kararda tespit edilen eksikliklerin Kurulun bağımsızlığı ve tarafsızlığı üzerindeki etkisi ayrı ayrı incelenmek yerine tespit edilen eksiklikler sonucunda genel bir değerlendirme yapılmıştır. Neticesinde, TFF Yönetim Kurulunun, Tahkim Kurulunun teşkilatı ve işleyişi hakkında geniş yetkileri haiz olduğuna ve üyelerin dış baskılardan koruyacak yeterli güvence yokluğunda başvuranların Kurul üyelerinin kendi uyuşmazlıklarını çözüme kavuştururken bağımsız ve tarafsız bir şekilde yaklaşabileceklerinden kuşku duymak için meşru nedenlere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. AİHM’in bu yaklaşımından, bu husustaki değerlendirmesinde Kurulun tarafsız ve bağımsız görünüm kriterini esas aldığı anlaşılmaktadır. Değerlendirmemizde, benzer bir yaklaşım temel alınarak tespit edilen eksikliklere yönelik değişiklikler, Kurulun tarafsızlığı ve bağımsızlığı yönünden ayrı başlıklar altında ele alındıktan sonra Kurulun bağımsız ve tarafsız görünümü başlığı altında genel bir değerlendirme yapılacaktır.

a. Üyelerin Atanma Yöntemi

Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararında esas alınan yapıda; Kurul üyeleri, Başkanın teklifi üzerine Yönetim Kurulu tarafından atanmaktaydı¹⁴²². 28.07.2021 tarihli TFF Genel Kurul kararıyla, TFF Statüsünde üyelerin atanma yönteminde radikal bir değişiklik yapılmıştı. Bu değişiklik, üyelerin Genel Kurul tarafından oylama ile seçilmesini öngörmekteydi. Bu sistemde, yeni oluşturulacak Hukuk Kurulları Adayları Komisyonu, yapılan başvurular arasından Kurul üye sayısının üç katı kişiyi belirleyip Genel Kurula sunacak ve Genel Kurul’da yapılan oylama sonucunda en fazla oyu alan ilk kişi Başkan, sonraki 6 kişi asıl üye ve sonraki 6 kişi de yedek üye olarak atanacaktı¹⁴²³. Fakat, bu

¹⁴²² Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 209.

¹⁴²³ 28.07.2021 tarihli Genel Kurul Kararı ile getirilen yöntem, Kurulun bağımsızlığının sağlanmasında bir beklenti oluşturmuştu. Her ne kadar uygulamaya geçmemiş olsa da söz konusu yöntemin Kurulun bağımsızlığı ve tarafsızlığı üzerinde doğuracağı etki incelemeyi hak etmektedir.

Statüde öngörülen ancak uygulamaya geçmeden terk edilen yönteme göre Genel Kurul tarafından seçimle belirlenecek adayları belirleme görevi yeni ihdas edilen Hukuk Kurulları Adayları Komisyonuna verilmiştir. Önceki usulde olduğu gibi üyelerin Yönetim Kurulu tarafından atanması tek başına üyelerin bağımsızlığını ihlal eden bir durum olmadığı ve bunun yanında üyelerin görevlerini icra ederken bağımsız olmasını sağlayacak güvencelerin varlığı aranmaktadır. Bu sebeple, yapılan değişikliğin tek başına üyelerin bağımsız olduklarını kabul için yeterli olmayıp üyelerin görevlerini icra ederken bağımsız olmasını sağlayacak güvencelerin varlığı önemini hâlâ koruyacaktır.

AİHM'in gerek genel kurul gerekse de yönetim kurulundaki üyelerin dağılımındaki oran hakkındaki endişelerin bu yöntemde de geçerli olacağı kuşkusuzdur. Zira her ne kadar üyelerde aranan liyakat şartları artırılmış olmasına ve üyelerin üye sayısının üç katı kadar aday arasından seçimle belirlenecek olmasına rağmen genel kurulda çoğunluğu elinde bulunduran üye topluluğunun üyelerin belirlenmesinde baskın bir etkisi olacağını tahmin etmek zor olmayacaktır.

TFF Statüsü m. 22 uyarınca Genel Kurula katılacak delege grupları ve inceleme tarihindeki sayıları şu şekildedir:

- a) Türkiye Profesyonel futbol en üst ligindeki kulüplerin başkanları ile altı delege (20x70=140 delege),
- b) Türkiye Profesyonel birinci ligde yer alan kulüplerin başkanları ile bir delege (19x2=38 delege),
- c) Türkiye Profesyonel ikinci ligde yer alan kulüplerin başkanları (39x1=39 delege),
- d) Türkiye Profesyonel üçüncü ligde yer alan kulüplerin başkanları (55x1=55 delege),
- e) Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu başkanı ile Yönetim Kurulu tarafından ayrıca belirlenecek dokuz delege (10 delege),
- f) Profesyonel Futbolcular Derneği başkanı ile en fazla (A) Milli olmuş ve faal futbolculuğu bırakmış beş delege, (6 delege),
- g) Türkiye Futbol Antrenörleri Derneği başkanı ile en uzun süre (A) Milli Takım teknik direktörlüğü yapmış beş delege (6 delege),
- h) Türkiye Faal Futbol Hakemleri ve Gözlemcileri Derneği başkanı ile ön eleme müsabakaları hariç UEFA Şampiyonlar Ligi ya da bu lig öncesinde bu statüye denk organizasyonlarda en fazla müsabaka yönetmiş beş delege (6 delege),
- i) Bünyesinde futbol dalı bulunan engelli spor federasyonlarının başkanları (4 delege),
- j) FIFA veya UEFA İcra Kurulu'nda görev yapmış kişiler (2 delege),
- k) FIFA veya UEFA komitelerinde fiilen en az on yıl görev alan kişiler (2 delege),
- l) Türkiye Futbol Federasyonu başkanlığı yapmış kişiler (3 delege).

Genel Kurulun delege dağılımı incelendiğinde, futbolcular, hakemler ve antrenörleri temsilen altışar delege ile temsil edilmekte olup bu sayı toplam delege içinde 1,9%'luk bir orana (her üç delege grubunun toplamı ise 5,79%'dur.) tekabül etmektedir. En üst ligde yer alan kulüp delegelerinin toplam genel kurul üye sayısına oranı ise 45%'dir. Tüm liglerdeki spor kulüplerinin toplam delege sayısı ise 91,96%'dır. Bu delege dağılımı oranı, genel kurul tarafından seçilecek Kurul üyelerin bağımsızlığına ilişkin şüphe duyulmasının önüne geçilebilmesi için üyelere sağlanacak bağımsızlık güvencelerinin önemini artmaktadır. Bunun yanı sıra, bu dağılım, 1010 sayılı FIFA Sirkülerinde öngörülen hakem heyetinin oluşumunda taraflara eşit hak tanınması kriterini sağlamadığı da açıktır.

Üyelerin Genel Kurul tarafından seçilmesi usulü, Uluslararası Spor Tahkim Konseyinin CAS kapalı hakem listesinde yer alacak kişileri belirlediği sisteme benzerdir. İlgili sistemde de hakemleri seçecek Konsey üyelerinin belirlenmesinde sportif kuruluşların baskın olması, ilgili sportif kuruluşların Konseye mali katkı sağlaması nedenleriyle CAS'ın tarafsız ve bağımsız olmadığı ileri sürülmektedir. Bu doğrultuda, Kurul üyelerinin seçiminde terk edilen yöntemin bağımsızlık ve tarafsızlığı üzerindeki etkisi için ilgili tartışmadaki argümanlar ve AİHM'in bu konudaki değerlendirmesi esas alınabilir. İlgili tartışma ve değerlendirmeler için bkz. Üçüncü Bölüm I.E.1.a.

Özdemir Kocasakal, öngörülen sistemin AİHM kararında öngörülen sorunu çözüme kavuşturmadığını ifade etmektedir. Bkz. Hatice Özdemir Kocasakal, "Spor Uyuşmazlıklarının Çözümündeki Güncel Meseleler", içinde Galatasaray Üniversitesi, Galatasaray Spor Kulübü ve ISTAC işbirliğinde düzenlenen Spor Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim Paneli, 22 Aralık 2021 (Panel) (<https://www.youtube.com/watch?v=X8SLksXXdIA&t=6301s>). (Erişim Tarihi: 24.09.2022); Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Kurulları, s. 119-120.

Pak da benzer endişeleri dile getirerek, 28.07.2021 tarihli Genel Kurul kararı ile yapılan değişikliklerin eleştirilere tam olarak cevap vermediği, AİHM kararında başlıca eleştirinin TFF Genel Kurul ve

sistem uyarınca Kurul üyeleri atanmadan 7405 sayılı Kanun m. 53 ile 5894 sayılı Kanun m. 6'da değişiklik yapılmış ve Kurul üyelerinin atanmasında yeniden Yönetim Kurulu yetkilendirilmiştir.

7405 sayılı Kanun ile 5894 sayılı Kanun m. 6'da yapılan değişiklik (ekleme), mevcut uygulamanın yasalaşmasını sağlamıştır. Bu nedenle, 28.07.2021 tarihli TFF Genel Kurul kararı ile getirilen sistem kadük kalmıştır.

Üyelerin atanma yöntemi, *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında esas alınan yöntemden farklı olmadığı için karardaki değerlendirmeler geçerliliğini sürdürecektir¹⁴²⁴. Bu durum aynı zamanda, doktrinde bu husustaki eleştirilerin de geçerliliğini koruması anlamına gelmektedir. Bu eleştirilerde, bu yöntemle yapılan üye seçiminin büyük ölçüde lobicilik yoluyla TFF'nin idari makamları tarafından alınan kararlar yapıldığı anlamına geldiği¹⁴²⁵ ve bu yöntemin iki Kurul arasında hiyerarşik ilişki tesis ettiği gerekçeleriyle üyelerin Yönetim Kurulu tarafından atanmasının Kurulun tarafsızlığına ve bağımsızlığına engel olacağı ileri sürülmektedir¹⁴²⁶.

AİHM içtihatları uyarınca hakimlerin/üyelerin yürütme tarafından atanması, tek başına ilgili yargı merciin bağımsızlığına ve tarafsızlığına engel teşkil etmemektedir. AİHM, bu durumda, hakimlerin şahsı özelinde görevlerini icra ederken dışardan herhangi bir baskıya maruz kalıp kalmadıklarını, herhangi bir talimat alıp almadıklarını ve görevlerini tamamen bağımsız bir şekilde icra edip etmedikleri; Kurul özelinde ise Kurul üyelerinin görevlerini yerine getirmeleri esnasında bağımsızlıklarını sağlamaya yeterli güvencelerin mevcut olup olmadığını incelemektedir¹⁴²⁷. Örneğin, *Langborger v. İsveç* kararında kiracı ile ev sahibi arasında kira bedelinin müzakere yöntemiyle belirlenmesine ilişkin hükmün sözleşmeden çıkarılması talebiyle açılan davada, üç adet mahkeme üyesinden ikisinin müzakere sürecinde görev alan iki kuruluş tarafından atanan meslekten olmayan ve bu kuruluşların üyesi kişiler olmalarını, mahkemenin tarafsızlığını ve bağımsızlığını ihlal ettiğine

---

dolayısıyla TFF Yönetim Kurulunun futbol kulüplerinin etkin olduğu bir yapı olması, diğer futbol aktörlerinin temsil oranının sınırlı olması ve Tahkim Kurulu üyelerinin seçiminde kulüp temsilcilerinin dolaylı etkilerinin başlıca etken olduğu ifade etmiş ve Hukuk Kurulları Aday Komisyonu üyelerinin dağılımında da kulüp temsilcilerinin çoğunluğu oluşturması nedeniyle diğer futbol aktörlerinin üye seçiminde etkin olamayacaklarını ifade etmiştir. Bkz. Pak, s. 83-84.

¹⁴²⁴ Özdemir Kocasakal söz konusu değişikliğin şekli bir değişiklikten ibaret olduğu ve Kurul'un tarafsızlığını ve bağımsızlığını sağlama amacına hizmet etmeyeceğini ifade etmektedir. Bkz. Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Kurulları, s. 103.

¹⁴²⁵ Gemalmaz, Applicability, s. 54.

¹⁴²⁶ Tolgahan Şafak, Türk Hukukunda TFF Tahkim Kurulu'nun Bağımsızlığı Üzerine Bir Değerlendirme. Terazi Hukuk Dergisi, 2018 13(139), s. 29 (TFF Tahkim Kurulu'nun Bağımsızlığı).

¹⁴²⁷ Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.i..

karar vermiştir¹⁴²⁸.

AİHM, *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında Tahkim Kurulu üyelerinin Yönetim Kurulu tarafından atanmasını tek başına ihlal sebebi olarak görmemiştir. Bu hususta, üyelerin görevlerini bağımsız şekilde yerine getirebilmeleri için yeterli güvencelerin olup olmamasına bağlı olarak değerlendirme yapmıştır¹⁴²⁹. Bu nedenle, öncelikle Kurulun yapısına ilişkin reform kapsamında Kurul üyelerinin bağımsızlığını temin edecek diğer güvencelere ilişkin eksikliklerin giderilip giderilmediği değerlendirilmelidir.

b. Üyelerin Görev Süresi

Kurul üyelerin görev süresinin Yönetim Kurulunun görev süresiyle aynı olmasının Kurulun tarafsızlığına ve bağımsızlığına engel teşkil ettiği, doktrinde sıklıkla ifade edilmiştir¹⁴³⁰. AİHM, bu usulün, Kurul üyelerinin bağımsızlık ve tarafsızlık güvencelerine sahip olup olmadığı hususunda kuşku uyandıran temel eksikliklerden biri olduğunu tespit etmiştir¹⁴³¹. AİHM'in bu değerlendirmesi, doktrinin bu husustaki eleştirilerini teyit etmiştir.

Kurulun yapısına yönelik reform kapsamında bu hususta, ilk olarak 28.07.2021 tarihli TFF Genel Kurul kararı ile TFF Statüsüne, Kurul üyelerinin görev süresinin Yönetim Kurulunun görev süresinden bağımsız olarak dört yıl olduğuna dair hüküm eklenmiştir. Bunun yanı sıra, Statüye eklenen Geçici 2. Madde ile Genel Kurul tarafından seçilecek üyelerin Statüde değişiklik yapan hükümlerin yürürlüğe girdiği olağan seçimli genel kurultan (*Kurul üyelerinin Genel Kurul tarafından seçileceği*) bir sonraki olağan genel kurula kadar görev yapacağı öngörülmüştür. Bu hüküm doğrultusunda, 2022 yılında yapılacak olağan genel kurula kadar mevcut kurul üyelerinin görevine devam etmesi beklenmekteydi¹⁴³². Bu düzenleme, değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihte görevde olan Kurulun fiili görev süresini, iki olağan genel kurul arasındaki süre ile sınırlamaktaydı.

28.07.2021 tarihli TFF Genel Kurul kararı ile TFF Statüsünde yapılan değişikikten çok kısa bir süre sonra İnsan Hakları Eylem Planı kapsamında 7405 sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir. 7405 sayılı Kanun m. 53 ile 5894 sayılı Kanun m. 6'da yapılan değişiklik sonrası Kurul üyelerinin görevlerinin Yönetim Kurulunun görev süresinden bağımsız olarak göreve başladıkları tarihten itibaren dört yıl olduğu açık olarak düzenlenmiştir. 7405 sayılı Kanun m. 53 ile getirilen değişiklik sonrasında,

¹⁴²⁸ Langborger v. İsveç, a.g.k., para. 35.

¹⁴²⁹ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 209.

¹⁴³⁰ Gündoğdu, s. 161; Şafak, TFF Tahkim Kurulu'nun Bağımsızlığı, s. 29, 34.

¹⁴³¹ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 213.

¹⁴³² R.G. T: 11.08.2021 S:31565. <https://www.resmigazete.gov.tr/ilanlar/eskiilanlar/2021/08/20210811-4-5.pdf> (Erişim Tarihi: 22.06.2023).

28.07.2021 tarihli TFF Genel Kurul kararı ile değiştirilen TFF Statüsü m. 54, 7405 sayılı Kanunun 53. Maddesine uygun olacak şekilde 16.06.2022 tarihli Genel Kurul kararı ile değiştirilmiştir.

AIHM içtihatlarında mahkeme üyelerinin görev süreleri yönünden adil yargılanma hakkına uygunluk için belirli bir süre aralığı veya azami veya asgari bir süre sınırı öngörülmemiştir¹⁴³³. TFF Tahkim Kurulu, olağan devlet mahkemelerinden olmayıp spor hukuku alanında futbolun yönetimi ve disiplinine ilişkin bir yargılama yürütmektedir. Bu nedenle, AIHM içtihatlarında da makul görüldüğü üzere, Kurulun görev süresinin olağan devlet mahkemelerine nazaran kısa olmasında bir sakınca görülmemektedir¹⁴³⁴. Dört yıllık süre tercihinde, demokratik yönetimlerde seçimle göreve gelen yürütme organlarının veya sivil toplum kuruluşlarının yöneticilerinin görev süresi ya da birçok ulusal ve uluslararası spor kuruluşlarındaki seçimle göreve gelen kişilerin dörder yıllık süre ile görev yapmaları temel alınmış olabilir. Kanaatimizce, kurul kararlarında hukuki kesinliğin ve güvenilirliğin sağlanması, kurulun kurumsal görünümü adına sürekliliğin sağlanması, yönetim kurulu seçimleriyle örtüşmesinin önüne geçilerek¹⁴³⁵ kurulların yönetim kurulunun bir parçası olduğu veya birlikte göreve gelip birlikte görevi devrettikleri algısının ortadan kaldırılması, delegeleri üye seçiminde daha seçici davranmaya sevk etmesi amacıyla Kurul üyelerinin görev süresinin Yönetim Kurulunun görev süresinden daha uzun bir sürenin öngörülmesi yerinde olacaktır¹⁴³⁶. Benzer yargısal işlev gören CAS hakemlerinin, UEFA hukuk kurulu üyeleri de dörder yıllık süreyle görev yapmak üzere seçilmektedir. Bu durum karşısında, Kurul üyelerinin dört yıllık süreyle görev yapmaları, spor yargısında hâkim olan genel uygulamaya uygunluk arz etmektedir.

Üyelerin görev süresi bağlamında üyelere sağlanması gereken temel, üyelerin görev süresi boyunca görevden alınamamasıdır¹⁴³⁷. 5894 sayılı Kanun m. 6/3 uyarınca, *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararı öncesi dönemde olduğu gibi, Kurul üyeleri istifa etmedikçe veya çekilmiş sayılmadıkça, yerlerine yeni üyelerin seçilemeyeceği açık olarak düzenlenmiştir. Bu hüküm, hakimlerin görev teminatı olan AY m. 139 hükmü ile uyumludur ve yerindedir.

Son olarak, üyelerin görev süresi bağlamında Kurulun bağımsız görünümüne etki edecek bir gelişmenin ele alınması gerekmektedir. 7405 sayılı Kanun ile getirilen sistem uyarınca göreve seçilen ilk Yönetim Kurulu, mevcut bütün kurulların istifasını talep etmiş ve başta Tahkim Kurulu olmak

¹⁴³³ Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.ii.

¹⁴³⁴ Campbell ve Fell v. Birleşik Krallık, a.g.k. para. 80.

¹⁴³⁵ Gemalmaz, TFF Tahkim Kurulu; Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Kurulları, s. 106.

¹⁴³⁶ Benzer yöndeki görüş için bkz. Zübeyt Aydın, Sportif Disiplin Kurullarının Oluşumu ve Bağımsızlığı, içinde Tacar Çağlar (Editör), Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu “Av. Hasan Aydın Tansu” Armağanı, Ankara, 2016, s. 275.

¹⁴³⁷ Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.ii.

üzere de bütün kurullar, görev süreleri dolmamış olmasına karşın, yeni yönetime istifalarını sunmuştur¹⁴³⁸. Hatta, TFF Başkanı ilk davet üzerine istifa etmeyen Kurul başkanı ve üyeler için istifa davetini kamuoyu önünde yinelemiştir¹⁴³⁹. Oysaki, anılan sistem değişikliği sonrası mevcut Kurul üyelerinin görev teminatının sağlanması adına, 7405 sayılı Kanun ile 5894 sayılı Kanun Geçici Madde 2'ye ekleme yapılmıştır. Hükme göre bu kurulların görev süresinin, 7405 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden göreve başladıkları tarihten itibaren dört yılın sonunda sona ereceği öngörülmüştü. Somut olayda, istifası istenen Kurulların dört yıllık görev süresi dolmamıştı. Hükme rağmen Yönetim Kurulu, bütün kuralları istifaya davet etmiştir. Bu yaklaşımın ilerleyen yıllarda Kurum içi uygulama halini alması ve yönetime gelen her ekibin mevcut kurullarının istifasını talep etmeyi kendisine tanınan bir hak olarak görmesi durumunda, Kurulun görev süresi yönünden yapılan değişik, Kurulun bağımsız görünmesine katkı sağlamak yerine olumsuz etki doğuracaktır. Zira, bu yaklaşım seçimle iş başına gelen yürütme organlarının birlikte çalışmak istediği kişileri göreve getirmek veya mevcut kişileri yeniden atayarak kendisine olan sadakatının temin etmek için başvurduğu bir yöntemdir. Bu durumda, üyelerin görev süresinin Yönetim Kurulunun görev süresi ile bağlı olması nedeniyle Yönetim Kurulu'nun kendi Tahkim Kurulu ile çalışacağı anlayışının¹⁴⁴⁰ devam ettiği anlamına gelecektir ki bu görünüm, Kurul hakkında ihlale sebebiyet veren temel gerekçelerin devam etmekte olduğu anlamına gelecektir. Bu doğrultuda, Başkan veya Yönetim Kurulunun göreve gelmesi sonrasında istifaya davet ettiği kişiler yerine atadığı kişilerin, kendisini göreve getiren yönetim karşısında bağımsız ve tarafsız olmadığından duyulacak şüphenin makul bulunması kuvvetle muhtemeldir. Zira bu ihtimalde, Kurul üyelerinin görev süresi, fiilen Yönetim Kurulunun süresine bağlı olacaktır. Bu durumda, Yönetim Kurulunun söz konusu kurullar üzerinde geniş etkisinin bulunduğundan duyulan şüphelerin haklılığının makuliyeti devam edecektir.

Benzer bir endişe doğuran olay, 2023-2024 Sezonu başında yaşanmıştır. Tahkim Kurulu üyelerinin henüz 1 yıllık görev süreleri yeni dolmuş iken, 17.07.2023 tarihli Yönetim Kurulu kararıyla yerlerine yeni üyeler atanmıştır¹⁴⁴¹. Bu atama, Tahkim Kurulu ile sınırlı olmamıştır. TFF Yönetim Kurulu, aynı kararda Tahkim Kurulunun yanında diğer hukuk kurulları olan Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu, Uyuşmazlık Çözüm Kurulu, Etik Kurulu, Amatör Futbol Disiplin Kurulu, Kulüp Lisans Kurulu üyelerinin tamamını değiştirmiştir. Bu durum, Yönetim Kurulunun bütün Kurulları

¹⁴³⁸ TFF Başkanı Mehmet Büyükekşi istedi, Tahkim Kurulu istifa etti, ajansspor.com, 16.06.2022. <https://ajansspor.com/haber/tff-baskani-mehmet-buyukeksi-istedi-tahkim-kurulu-istifa-etti-606208>

¹⁴³⁹ 17.06.2022 tarihli NTV haber sitesinin haberi <https://www.ntv.com.tr/sporskor/tff-istifa-etmeyenkurullardaki-tum-baskan-asil-ve-yedek-uyelere-istifa-cagrisini-yineledi,7mKtbTXIJEQDA7OJJiBmQ> (Erişim Tarihi: 12.08.2023).

¹⁴⁴⁰ Özdemir Kocasakal, TFF Tahkim Kurulu, s.1469.

¹⁴⁴¹ <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=687&ftxtID=41686> (Erişim Tarihi: 12.08.2023).

görevden alması almasına gelmektedir. Çünkü, bu olayda, önceki olayda olduğu gibi, Kurul üyelerinin istifaya davet edilmesine yönelik kamuoyuna yansıyan bir bilgi olmamıştır¹⁴⁴². Kamuoyu, Kurullara yeni üye atamasını TFF resmi internet sitesinden yapılan duyuruyla haberdar olmuştur¹⁴⁴³. Bu uygulama, Kurul üyelerine tanınan görev teminata tamamen aykırıdır. Zira, bağımsız ve tarafsız olduğu söylenen kurul üyelerinin görev sürelerini tamamlamalarına daha üç sene varken hep birlikte istifa etmeleri hayatın olağan akışına aykırıdır. Bunun yanı sıra, bu atamaların Yönetim Kurulunun dört yıllığına yeniden atandığı 22.06.2023 tarihli Genel Kurulundan kısa süre sonra gerçekleşmiş olması, bir önceki sene yapılan istifaya davet kapsamında yeni yönetimin birlikte çalışmak istediği kişileri göreve getirmek istemesi olarak anlaşılmaya yol açacaktır. Bu uygulama, göreve gelen Yönetim Kurulunun, Tahkim Kurulu üyelerinin kalan görev süresine bağlı olmaksızın yerlerine yenilerini atanmasının, federasyonun yerleşik bir uygulaması olduğu anlayışının oluşmasını perçinleyecektir. Bu yerleşik uygulama ise önceki atama yönteminde olduğu gibi Kurul üyeleri ile Yönetim Kurulu arasında organik bir bağın varlığına ve Kurul üyelerinin tarafsızlığından ve bağımsızlığından duyulan şüphelerin makul bulunmasına neden olacaktır.

c. Üyeleri İç ve Dış Baskılardan Korumaya Yönelik Güvenceler

Kurul üyelerinin görevlerini icrası esnasında meydana gelebilecek dış ve iç baskılara karşı bağımsızlıklarını korumalarını sağlayan güvencelerin varlığı, bağımsız olup olmadıklarına ilişkin değerlendirmede dikkate alınması gereken önemli kriterlerden biridir. TFF Statüsü ve talimatta, Kurul üyelerinin görevlerini tam bir tarafsızlık ve bağımsızlık içinde belirtilen kurallara uygun şekilde yerine getirmekle yükümlü kılınmıştır (5894 sayılı Kanun m. 6/4). Bu hüküm, üyelerin dış baskılar karşısında tarafsızlık ve bağımsızlıklarını temin edecek bir güvence niteliğinde değildir. Bu nedenle, bu hususta başkaca güvencelerin de öngörülmesi gerekmektedir. Zira bu husustaki güvencelerle, Kurul üyelerinin yürütme ve yasama işlevi gören TFF Genel Kurulu, yürütme işlevi gören TFF Yönetim Kurulu ve önüne gelen uyuşmazlıkların olası tarafları olan TFF üyesi spor kulüpleri, futbolcular, antrenörler ve hakemlerin karşısında bağımsızlıklarını temin etmeleri amaçlanmaktadır.

Kurul üyelerini iç ve dış baskılara karşı koruyacak güvenceler, oldukça çeşitlidir. Çalışmamızda, bu güvencelerden ön plana çıkanlar Kurul üyeleri bakımından ele alınacaktır. Bu

¹⁴⁴² Eğer üyeler istifa etmediyse, yeni kurulların yapısı yasayla kurulmuş mahkeme ilkesine de aykırılık teşkil etmektedir. Zira, üyeler kendilerine tainan görev teminatı gereği istifa etmedikçe veya çekilmedikçe görevden alınamaları gereği söz konusu atamalar kurul üyelerinin atamaları kuralına aykırılık teşkil edecektir. Söz konusu aykırılık ise kurul bakımından yasayla kurulmuş mahkeme ilkesinin ihlali anlamına gelecektir.

¹⁴⁴³ NTV Spor internet sitesi 17.07.2023 tarihli “TFF, kurulları belirledi; Tahkim ve PFDK'ya yeni atamalar” isimli haber <https://www.ntvspor.net/futbol/tff-kurullari-belirledi-tahkim-ve-pfdk-ya-yeni-atamalar-64b58a0c292700004997bb5d> (Erişim Tarihi: 12.08.2023).

doğrultuda, Kurul üyelerinin görev ve ücret teminatı, herhangi bir otoritenin üyelere emir, talimat ve tavsiye vermesine karşı sağlanan koruma, görevlerinin icrası karşısında kendilerine açılacak davalara karşı koruma güvencesi tanınıp tanınmadığı ve tanınmış olması durumunda yeterliliği incelenecektir¹⁴⁴⁴.

i. Üyelerin Sorumluluğuna Başvurulması

Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararında, Tahkim kurulunun bağımsız ve tarafsız mahkeme niteliğinde olmadığına karar verilmesine yol açan en önemli yapısal eksikliklerden biri, üyelerin görevlerini icrası sebebiyle kendilerine açılacak davalara karşı herhangi bir koruma sağlanmamış olmasıdır¹⁴⁴⁵. Bu eksikliğin giderilmesi adına, ilk olarak, 28.07.2021 tarihli genel Kurul Kararı ile TFF Statüsü 54. maddesine 5. fıkra eklenmiştir. Hüküm uyarınca: “*Hukuk Kurulu üyeleri, görevleri kapsamında verilen kararlardan dolayı ağır kusurlu halleri haricinde sorumlu tutulamazlar.*” Hükümde yer alan “sorumlu tutulma” ve “ağır kusur” ifadelerinden, üyelere karşı hukuk mahkemelerinde açılacak tazminat davalarına karşı bir önlem alınmak istediği anlaşılmaktadır. Bu hükmün, AIHM içtihatlarında mahkemenin bağımsızlığı hususunda öngörülen güvenceler düzeyde olup olmadığı, hakimlerin yargılama faaliyetinden dolayı hangi sebeplerle devlet aleyhine dava açılabilceğinin düzenleyen HMK m. 46 hükmü temel alınacak incelenebilir. HMK m. 46’da, dava açılacak sebepler altı başlık altında sayılmıştır. Sayılan sebeplerin ortak özelliği ile TFF Statü m. 54/5’de yer alan ağır kusurlu ifadeleri birbiri ile örtüşmektedir. Ağır kusur kavramı, Türk Hukukunda öngörülen çeşitli sorumluluk türlerinde meydana gelen zarar sorumluluğunun tayininde esas alınan kriterlerden biridir. Bu kavramın, sorumluluktan kaçınılamayacak bir düzeyi işaret etmesi¹⁴⁴⁶ nedeniyle yerinde bir tercih olduğu kanaatindeyiz. Fakat, sorumluluğun içeriğinin, HMK m. 46’nın aksine, somutlaştırılmamış olması nedeniyle üyelere karşı açılacak sorumluluk davaları belirsiz ve öngörülemez olacaktır. Bu durum, her ne kadar dava sonucunda sorumlu tutulmayacak olsalar bile, üyelere karşı dava açılmasını garanti altına almadığı gibi açılacak davalara ilişkin bir süre sınırı da öngörmemektedir. Örneğin; üyeler hakkında suç duyurusunda bulunulması veya dava açılması neticesinde üyeler ceza veya tazminat tehdidi altında görevini yapmak zorunda bırakılmak istenebilir¹⁴⁴⁷. Bu nedenle, TFF Statüsü m. 54/5’in üyelerin görevlerinin icrası sebebiyle kendilerine

¹⁴⁴⁴ Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.iii.

¹⁴⁴⁵ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 212; Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., Yargıç Boşnjak’ın Kısmen Mutabık Kısmen Muhalif Görüşü, para. 4.

¹⁴⁴⁶ Türk Borçlar Kanunu çeşitli hükümlerinde ağır kusurun zararlardan ve sözleşmeye aykırılıktan sorumlulukta tarafların anlaşması yoluyla dahi sorumluluktan kurtulmanın mümkün olmadığı bir sorumluluk düzeyidir. Bkz. TBK m.115, 221, 225, 294 vb.

¹⁴⁴⁷ Doğrudan Tahkim Kurulu üyeleri ile ilgili olmamasına karşın bir spor kulübü divan üyesi, kulübün Divan Kurulu toplantısında yaptığı konuşmasında TFF MHK başkanı hakkında göreviyle bağlantılı

dava açılmasını engelleyen açık bir hüküm niteliğinde olmadığı kanaatindeyiz.

Üyelerin sorumluluğu hususunda dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise söz konusu hükmün, devlet mahkemelerinde görev yapan hakimlerin sorumluluğuna ilişkin hükümlerin (HMK m. 46/1) aksine, şartların oluşması halinde doğrudan üyelere karşı dava açılmasına imkân vermesidir. Kurul, Tahkim Kurulu olarak adlandırılmasına karşın gerçek bir hakem heyeti niteliğinde değildir ve üyeleri de HMK ve MTK anlamında hakem niteliğini haiz değildir¹⁴⁴⁸. Bu nedenle, üyelerin sorumluluklarına başvurmak için HMK m. 419 yerine HMK m. 46 esas alınmalıdır. Bu doğrultuda, davanın TFF'ye karşı açılması ve üyenin kusurlu olduğuna karar verilmesi durumunda TFF'ye, ilgili üyeye rücu etme hakkı tanınması gerektiği kanaatindeyiz. Zira, Kurul kararlarında, tahkim yargılamasının aksine, Kurulun kurumsal niteliği ön plandadır ve üyeler, gerçek tahkim yargılamalarından farklı olarak Kurul adına karar vermektedir. Bu hususta benzer bir eleştiri, *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında karara dayanak yapılan eksiklikler yönünden çoğunluk görüşüne katılamayan Yargıç Marko Bošnjak tarafından ileri sürülmüştür. Yargıç Bošnjak'ın Kurulun tarafsız ve bağımsızlığına sebep olarak gördüğü iki sebepten bir tanesi, Kurul üyelerine karşı görevlerinin ifasıyla bağlantılı açılacak davalardan muaf tutulmamasıdır. Yargıç Bošnjak, Kurul kararına karşı başvurulabilecek herhangi bir yolun olmaması karşısında karardan hoşnut olmayan tarafın hak arama mücadelesini üyelere karşı dava açarak sürdürebileceğini, bu yolun her ne kadar başvuran lehine sonuçlanma ihtimali düşük olsa da, haklarında dava açılma ihtimali olan üyelerin bağımsızlık ve tarafsızlığını etkileyebileceğini ifade etmiştir¹⁴⁴⁹. Bu nedenle, Kurul üyelerine karşı görevlerinin icrasına ilişkin açılacak davalar karşısında koruma sağlaması için öngörülen hükmün, Kurul'un bağımsızlığının sağlanmasında yeterli olmayacağı ve bu hususta Kurul üzerindeki şüpheleri gidermeye yeterli olmayacağı kanaatindeyiz. Bu hususta üyelere yeterli düzeyde güvence sağlanması için ilgili hüküm, davaların sadece TFF'ye karşı açılacağı veya üyelerin görev süresi içerisinde açılmayacağı şeklinde tadil edilebilir.

ii. Üyelere Ödenecek Ücret/Mali Teminat

Yargı merci üyelerini iç ve dış baskılardan koruyacak güvencelerden biri, mali teminattır. Bu doğrultuda, Kurul üyelerine, katıldıkları toplantı başına, Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim

---

olarak yaptığı suç duyurusu sonrasında ilgili spor kulüpleri hakkında yanlış hakem kararlarının sona erdiği ifade etmiştir. Bkz. <https://www.dha.com.tr/yerel-haberler/istanbul/galatasaray-baskan-adayi-firat-develioglundan-2266824> (Erişim Tarihi:22.06.2023).

¹⁴⁴⁸ Öztürk, 620-621; Özdemir Kocasakal, Sözleşmesel Uyuşmazlıklar, s. 621; Şahin, s. 114. Detaylı değerlendirme için bkz. Birinci Bölüm IV.A.1.b.

¹⁴⁴⁹ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., Yargıç Bošnjak'ın Kısmen Mutabık Kısmen Muhalif Görüşü, para. 3.

Kurulu'nun her sezon başında belirleyeceği huzur hakkının ödeneceği açık olarak düzenlenmiştir (TFF Tahkim Kurulu Talimatı m. 20). 28.07.2021 tarihli Genel Kurul kararı ile TFF Statüsünde yapılan değişiklikler neticesinde, Kurul üyelerinin Genel Kurul tarafından seçilmesiyle bağlantılı olarak huzur hakkı, ücret ve hak edişlerin genel kurul tarafından belirlenmesine ve bu ücretlerin bu kurullara başvuran taraflarca ödenen harç ve yargılama masraflarından karşılanması öngörülmüştü¹⁴⁵⁰. Fakat, 7405 sayılı Kanun ile 5894 sayılı Kanunda yapılan değişikliklere uyum amacıyla yapılan 16.06.2022 tarihli Genel Kurul'da alınan karar ile söz konusu düzenleme Statüden çıkarılmıştır¹⁴⁵¹.

Yargı organı üyelerinin ücretlerinin yürütme tarafından karşılanması, kural olarak, tek başına üyelerin bağımsızlıklarının yitirmesine yol açmamaktadır. Bu hususta önemli olan, kurul üyelerinin görevlerinin icrası esnasında bağımsızlıklarını ve tarafsızlıklarını sağlayacak güvencelerin mevcudiyetidir¹⁴⁵². Bu nedenle, öncelikle Kurul üyelerinin dış baskılara karşı koruyacak güvencelerin sağlanıp sağlanmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu değerlendirme neticesinde, gerekli güvencelerin sağlanmamış olduğunun tespit edilmesi durumunda, üyelerin ücretlerinin TFF tarafından ödenmesi ve üyelerin Yönetim Kurulunca atanması, üyelerin tarafsızlığından ve bağımsızlığından şüphe duyulmasına yol açabilir¹⁴⁵³.

Özdemir Kocasakal, AİHM'in bu husustaki değerlendirmesini yerinde bulmayarak, üyelerin, kendilerini seçen ve katıldıkları toplantı başına aldıkları huzur hakkının ödeyen Yönetim Kurulu'na karşı kendilerini borçlu hissedebileceklerini veya manevi bir baskı altında karar verebilmelerinin hayatın olağan akışına uygun olmadığını ifade etmiştir¹⁴⁵⁴. Bu eleştiri veya endişe özellikle, Yönetim Kurulu kararlarına veya Talimat değişikliklere karşı yapılan başvurularda kendini gösterecektir. Zira bu uyuşmazlıklarda Yönetim Kurulu, doğrudan taraf sıfatını haizdir. Bu nedenle, Kurul üyelerine, parasal değeri olan uyuşmazlıklar için taraflarca ödenen harcın belirli bir oranı veya bu yönde düzenlenecek ayrı bir tarifeye göre; parasal değeri olmayan uyuşmazlıklar için ise Genel Kurulun belirlediği sabit bir ücretin ödeneceği kararlaştırılmalıdır. Bu yöntemle, Kurul üyelerinin Yönetim Kuruluna karşı minnet

---

¹⁴⁵⁰ 28.07.2021 tarihli TFF Genel Kurul Kararı ile değişik TFF Statüsü m. 54/6-2. Bkz. R.G. Tarih: 11.08.2021 Sayı:31565. <https://www.resmigazete.gov.tr/ilanlar/eskiilanlar/2021/08/20210811-4-5.pdf> (Erişim Tarihi: 22.06.2023).

¹⁴⁵¹ Bkz. R.G. Tarih: 24.06.2022 Sayı:31876. <https://www.resmigazete.gov.tr/ilanlar/eskiilanlar/2022/06/20220624-4-13.pdf> (Erişim Tarihi: 22.06.2023).

¹⁴⁵² Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.iii.

¹⁴⁵³ Gemalmaz, TFF Tahkim Kurulu.

¹⁴⁵⁴ Özdemir Kocasakal, TFF Tahkim Kurulu, s. 1470. Benzer yöndeki eleştiri için bkz. Gemalmaz, Applicability, s.54-55.

altında kalmalarının önüne geçilebilir¹⁴⁵⁵.

iii. Üyelere Emir, Talimat Verilememesi, Tavsiye veya Telkinde Bulunulmaması

Kurul üyelerini görevlerini bağımsız şekilde yerine getirmeleri için olası iç ve dış baskılardan koruyacak güvencelerden sonuncusu, üyelerin kişi ve kuruluşların herhangi bir baskısı altında olmaması, herhangi bir emir ve talimat almaması, kendilerine tavsiye ve telkinde bulunulmamasıdır¹⁴⁵⁶. Bu doğrultuda, 5894 sayılı Kanun m. 6/4 ve 16.06.2022 tarihli Genel Kurul Kararı ile değişik TFF Statüsü m. 61/4'de Kurul üyelerine hiçbir organ, makam, merci veya kişinin Tahkim Kurulunun görevine ilişkin emir ve talimat veremeyeceği, tavsiye veya telkinde bulunamayacağı öngörülmüştür.

Yukarıdaki hükümler, Kurul üyelerinin iç ve dış baskılara karşı bağımsız şekilde görevini icra etmelerine katkı sağlamaya yeterli güvence niteliğindedir. Bu hükümlere rağmen hükümlere aykırı bir durumun ispatı durumunda ilgili üyenin veya Kurulun bağımsız olduğunun kabulü mümkün olmayacaktır¹⁴⁵⁷. Bunun yanı sıra, Kurul üyelerinin tarafsızlığından ve bağımsızlığından şüphe duyulması halinde başvurulacak bir prosedür olmaması da Kurulun bağımsız görünmemesine yol açabilir. Bu nedenle, Kurulun veya üyenin emir, talimat alıp almadığı veya herhangi bir merciin tavsiye veya telkinde bulunup bulunmadığının somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmesi gerekmektedir¹⁴⁵⁸.

d. Bağımsızlık ve Tarafsızlık Beyanı ile Yemini

Kurul üyelerinin tarafsızlık ve bağımsızlıklarını etkileyecek hususları açıklamalarını veya tarafsız ve bağımsız şekilde görev yapacaklarına dair yemin etmelerini gerektiren düzenlemenin eksikliği, Kurulun tarafsız ve bağımsız olmamasına yol açan bir diğer etken olarak görülmüştür¹⁴⁵⁹.

Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararında tespit edilen eksiklikleri gidermek adına 28.07.2021 tarihli Genel Kurul kararı ile TFF Statüsü m. 54/6'ya ve sonrasında 7405 sayılı Kanun m. 53 ile 5894 sayılı Kanun m. 6'ya hüküm eklenmiştir. Bu hükümler uyarınca Kurul üyeleri, atamalarına dair Yönetim Kurulu karar tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde görevlerini tarafsızlık ve bağımsızlık içinde yerine getirmelerine engel bir durumlarının olmadığına dair yazılı beyanlarını sunmakla ve

¹⁴⁵⁵ Koçak da Kurul üyelerine ödenecek huzur hakkının Yönetim Kurulunca ödenmesinin Kurulun bağımsızlığını zedelediğini ifade ederek çözüm olarak Kurul üyelerine ödenecek ücret veya huzur hakkının Genel Kurul tarafından belirlenmesini önermiştir. Bkz. Koçak, s. 58.

¹⁴⁵⁶ Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.iii.

¹⁴⁵⁷ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 209.

¹⁴⁵⁸ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 209.

¹⁴⁵⁹ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k. para. 215.

Yönetim Kurulu üyelerinin huzurunda görevlerini tarafsız ve bağımsız şekilde yerine getireceklerine dair yemin etmekle yükümlü kılınmıştır.

Kurul üyelerinin, beyan sunma yükümlülüğü kapsamında TFF Tahkim Kurulu Talimatı EK-1’de yer alan “Görevi Kabul, Bağımsızlık, Tarafsızlık ve Göreve Uygunluk Beyanı”nı Kurul Koordinatörlüklerine sunmaları gerekmektedir. Beyanda, özetle, görevi kabul ettiğini, TFF Kanunu, Statüsü ve Talimatları ile bağlı olduğunu, gerekli kriter ve koşulları taşıdığını ve görev süresince devam ettireceğini, TFF’ye bağlı bir üye veya kulüp için çalışmayacağı ve TFF’nin herhangi bir Kurul ve organında görev almayacağını, görevini yerine getirirken tam bir bağımsızlıkla ve tarafsızlıkla hareket edeceğini, kimseden emir, talimat, tavsiye almayacağını ve her türlü menfaat çatışmasından kaçınıp olası menfaat çatışması halinde ilgili dosya veya üyelik görevinden çekileceğine yönelik ifadeler yer almaktadır. 28.07.2021 tarihli TFF Genel Kurulunda alınan kararda Kurul üyelerinin tarafsızlıklarının ve bağımsızlıklarının temini için beyan alınmakla yetinilmemiştir. Bu doğrultuda, üyelerin, göreve başlamadan önce gelecekteki faaliyetleri bağlamında menfaat çatışmasına yol açabilecek her türlü ilişki ve menfaatin açıklamaları zorunlu kılınmıştır (*TFF Statü m. 54/4-b*).

Beyan yükümlülüğü ve menfaat çatışmasına yola açabilecek her türlü ilişki ve menfaati açıklama yükümlülüğü, üyelerin Kurulun tarafsızlıklarını ve bağımsızlıklarını etkileyecek hususları açıklamalarını gerektiren bir düzenleme ihtiyacını şeklen karşılar niteliktedir. Fakat, olması gereken yönünden Kurul üyelerinin tarafsızlığının ve bağımsızlığının temininde yetersiz kalabilecektir. Zira, gerçek tahkim hukuku uygulamasında hakemler bildirim yükümlülüğünü, hakem seçilmeleri sonrası uyuşmazlığın taraflarını gözeterek yerine getirmektedir¹⁴⁶⁰. Kurul uygulamasında ise üyelerin göreve seçilmesi sonrası önüne gelebilecek uyuşmazlık taraflarını, avukatlarını ve temsilcilerini dikkate almaksızın görev sürecince geçerli olacak bir bildirim yapması öngörülmektedir. Uygulama, bu haliyle bir bildirimden ziyade taahhüt olarak nitelendirilebilir. Her ne kadar olası menfaat çatışması halinde üyelerin görevden çekilmeleri öngörülmelerine rağmen taraflara üyelerin reddi imkânı tanınmaması nedeniyle üyelerin çekilmeleri kendi inisiyatiflerine bırakılmıştır. Bu nedenlerle, bu hususta üyelerin tarafsızlığını ve bağımsızlığını temine yönelik tedbirlerin her biri, bir yönüyle eksiktir. Tüm bu eksikliklerin başlıca sebepleri ise Kurul üyelerinin dört yıl boyunca aynı kişiler olması, her bir uyuşmazlık özelinde taraflarca seçilme yerine dört yıllığına görev almak üzere atanması ve en önemlisi ise sayılan bu eksikler karşısında, Kurulun gerçek bir tahkim kurulu niteliğinde olmamasına rağmen, sorunların çözümünün tahkim hukukunda aranmasıdır. Netice olarak, AİHM kararında tespit edilen tarafsızlık ve bağımsızlık beyanı anılan hükümler ile şeklen giderilmiş olmasına karşın ihlalin

---

¹⁴⁶⁰ Balkar Bozkurt, s. 223.

tam anlamıyla giderilmesi için yeterli değildir¹⁴⁶¹.

Kurul üyelerinin, ilk toplantıdan önce Tahkim Kurulu Talimatı EK-2¹⁴⁶²,de yer alan yemin metnini okumak suretiyle Yönetim Kurulu huzurunda yemin etmesi zorunlu kılınmıştır. Yemin metni incelendiğinde, Kurul üyelerinin tarafsızlığını ve bağımsızlığı sağlamaya yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. Hüküm ve yemin metni, AİHM kararlarında Kurul üyelerinin yemin etmemesi nedeniyle Kurulun tarafsızlığına ve bağımsızlığına ilişkin duyulan endişeleri gidermeye yeterli olacağı kanaatindeyiz. Fakat, Kurulun bir tahkim yargılaması yürüttüğü temel alınmakta olması nedeniyle tarafların bağımsızlığının temini için üyelerin yemin etmesi yerine tahkim yargılamasına özgü tedbirler esas alınmalıdır. Zira, yemin, kişi üzerinde vicdanı tesir dışında bir etki yaratmanın ötesine geçemeyecektir¹⁴⁶³. Bununla birlikte, öngörülen yemin uygulaması da çelişkilidir¹⁴⁶⁴ ve bilinen uygulamadan uzaktır. Kurul üyelerinin Yönetim Kurulu üyeleri huzurunda yemin etmeleri, kendilerini Yönetim Kuruluna karşı sorumlu hissetmelerine ve üyelerin bilinçaltında hiyerarşik ilişki bakımından Yönetim Kurulunun kendi üstleri olduğu algının oluşmasına yol açabilir. Bu nedenle, bu uygulamanın hatalı olduğu kanaatindeyiz. Bu hususta, olması gereken bakımından, üyelerin Genel Kurul'da veya futbolun bütün paydaşlarının eşit sayıda temsilcisinin yer aldığı bir ortamda yemin etmeleridir.

e. Üyelerin Görevden Çekilmesi ve Tarafların Üyelerin Bağımsızlığından ve Tarafsızlığından Şüphe Duymaları Halinde Başvurulabilecekleri Yol

Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararında, Tahkim Kurulunun bağımsızlığının ve tarafsızlığının sağlanmasına engel olduğu tespit edilen bir diğer yapısal eksiklik ise üyelerin görevden çekilmesine ve tarafların üyelerin tarafsız ve bağımsız olmadığı iddiası ile başvurabilecekleri prosedüre ilişkin özel hükümlerin öngörülmemesidir¹⁴⁶⁵. Karar sonrasında Kurulun yapısına ilişkin reform kapsamında, ilk olarak, 28.07.2021 tarihli Genel Kurul Kararı ile TFF Statüsü m. 54/4-c,d'de üyelerin çekilmeleri hususunda kapsamlı bir değişiklik yapılmıştır. Değiştirilen hüküm uyarınca Kurul üyelerinin görevlerinin ifası sırasında bir menfaat çatışması meydana gelmesi durumunda üyenin dosyadan çekilmesi; üyelerin birbiri ile ya da TFF'nin diğer organlarında görev yapan kişiler ile

¹⁴⁶¹ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Kurulları, s. 104-105.

¹⁴⁶² İlgili yemin metni şu şekildedir: "Tahkim Kurulu Başkanlığı / Üyeliği görevimi bağımsızlık, tarafsızlık, doğruluk ve hakka saygı duygusu içinde; her türlü etki ve kaygıdan uzak olarak temel hak ve hürriyetleri göz önünde bulundurarak; hukukun temel ilkelerine uygun şekilde, kanun önünde eşitlik ilkesine ve dürüstlük kuralına bağlı kalarak, sadece vicdanımın emrine uyarak yerine getireceğime namusum, şerefim ve kutsal saydığım tüm inanç ve değerlerim üzerine ant içerim."

¹⁴⁶³ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Kurulları, s. 104.

¹⁴⁶⁴ Özdemir Kocasakal, söz konusu uygulamanın çelişki oluşturduğuna dikkat çekmiştir. Bkz. Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Kurulları, s. 104.

¹⁴⁶⁵ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k. para. 215.

arasında menfaat çatışması yaratacak bir durum ortaya çıkması durumunda ise üyenin üyelikten çekilmesi zorunlu kılınmıştır. Bunun yanı sıra, hükmün devamında menfaat çatışmasının tanımı yapılmıştır ve örnekleme yöntemiyle menfaat çatışması meydana getirecek durumlar sayılmıştır.

Düzenleme, düzenlediği hususlar yönünden yerinde ve Kurulun yapısal eksikliğini giderici niteliktedir. Fakat, bazı hususlarda boşluklar içermektedir. Menfaat çatışması ortaya çıktığında, hatta çatışma yaratacak bir durum ortaya çıktığında, üyelerin dosyadan veya üyelikten çekilmesi gerektiği öngörülmesine rağmen meydana gelen durumun menfaat çatışması olup olmadığına kimin karar vereceği, tarafların üyenin çekilmesi yönünde itiraz yapıp yapamayacağı, yapabildiği varsayımında bu itirazı karara bağlamakla kimin yetkili olduğu gibi soruların cevapları ilgili düzenlemede kendine yer bulamamıştır.

28.07.2021 tarihli Genel Kurul kararı ile TFF Statüsü m. 54’de yapılan değişikliklerde tarafların üyelerin tarafsızlığından ve bağımsızlığından şüphe duymaları durumunda başvurabilecekleri bir prosedür öngörülmemiştir. Bu eksiklik, aynı zamanda, üyelerin kendiliğinden çekilmesi prosedürüne dair yukarıda sayılan soruların cevaplandırılmasına da engel olmaktadır. Bu nedenle, mevcut sistem, **Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye** kararında Tahkim Kurulu bakımından gündeme getirilen “*taraflarca bir Tahkim Kurulu üyesinin bağımsız veya tarafsız olmadığı iddiası ileri sürüldüğünde hangi prosedürün izleneceği*” ve “*böyle bir iddia hakkında karar vermeye yetkili organın hangisi olduğu*” sorularını cevaplamaya yeterli bir sistem mevcut değildir¹⁴⁶⁶.

Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararında, Tahkim Kurulu Talimatında yer alan hukuk ve ceza yargılamalarına dair ilgili kurallara atıftan hareketle tarafların bir Tahkim Kurulu üyesinin çekilmesini talep etmesinin önü açık olduğu ifade edilmiştir. Bu konuda hâlihazırda bir sistemin olmayışı, önemli bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira atıf yapılan kanunlarda bu hususta farklı sistemler benimsenmektedir. Tahkim Kurulunun yapısı sebebiyle bu sistemlerden hangisinin takip edileceği ise belirsizdir. Kurul, Tahkim Kurulu olarak adlandırılıyor olsa da, gerçek bir hakem heyeti niteliğinde değildir ve Kurul üyeleri de HMK ve MTK anlamında hakem niteliğinde değildir¹⁴⁶⁷. Bunun yanı sıra, diğer mevzuat hükümlerine yapılan atıf, Kurulun kendisinin uygulayacağı usul kurallarına ilişkindir (*Talimat m.18*). Atıf yapılan kurallarda, Kurul üyelerinin çekilmesine ilişkin prosedür, Kurul dışında başkaca mercilerin yetkili kılınmasını gerektirmektedir. Kurul yargılamaları yönünden başkaca mercilere başvuru imkânı mevcut değildir. Bu nedenle, atıf yapılan kurallar uyarınca üyelerin çekilmesi veya reddi prosedürü işletilemeyecektir. Bunun yanı sıra,

¹⁴⁶⁶ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k. para. 215.

¹⁴⁶⁷ Öztürk, 620-621; Özdemir Kocasakal, Sözleşmesel Uyuşmazlıklar, s. 621; Şahin, s. 114. Detaylı değerlendirme için bkz. Birinci Bölüm IV.A.1.b.

ilgili atf kapsamında, her ne kadar tahkim yargılaması niteliğinde olmasa da, HMK m. 418’de düzenlenen hakemlerin reddi usulü kıyasen uygulanabilir. Fakat, Kurulun yapısı gereği HMK m. 418, üyelerin reddine ilişkin bütün sorunları çözmeye elverişli değildir. Öncelikle, Kurul önündeki yargılama esnasında yer alacak üyelerin hangileri olduğu belirli değildir. 7 üyeden oluşan Kurulun 5 üyesinin bir araya gelmesi, karar verilmesi için yeterlidir. Bu nedenle, reddedilecek kişi sayısının en azından 3 kişi olması gerekir ki Kurulun toplanmasına engel bir durum ortaya çıkmış olsun. Bununla birlikte, üyelerin tamamı veya toplantı çoğunluğunu sağlamaya engel sayıda üyenin reddi halinde, ret talebini çözüme kavuşturacak yetkili merci, belirsizdir. Bu konuda, Kurulun en üst hukuk kurulu olması nedeniyle Kurul dışında başkaca TFF organına veya kuruluna yetki verilmesi Kurulun tarafsızlık ve bağımsızlığına engel teşkil edecektir. Yukarıda izah edildiği üzere, Talimat hükümleri bu konuda karar vermesi için mahkemelere başvuru yapılmasına imkân da sağlamamaktadır. Oysaki, Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Talimatı m. 8’de kurul üyelerinin reddi usulü açıkça öngörülmüştür. Benzer şekilde, Futbol Disiplin Talimatı m. 70/3’de taraflara üyelerin tarafsızlığı hakkında şüphe duymaları halinde başvuru yapma hakkı tanınmıştır. İlgili disiplin kurulunun bu başvuru üzerine verdiği karara karşı da Tahkim Kuruluna başvurabileceği öngörülmüştür (*Futbol Disiplin Talimatı m. 70/4*).

İlk derece kurullarının üyelerinin bağımsızlığından ve tarafsızlığından şüphe duyulması halinde başvurulabilecek bir prosedür öngörülmesine ve *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında bu tür bir prosedürün Tahkim Kurulu için de öngörülmesi gerektiği ifade edilmesine karşın, reform çalışmaları kapsamında bu hususta bir düzenlemenin yapılmaması, bu hususta bilinçli bir tercihin varlığını göstermektedir. Belirtmek gerekir ki, bu konuda bir düzenleme yapılması, Kurulun mevcut yapısı sebebiyle hiç de kolay değildir. Temel sorun, üyelerin uyuşmazlık taraflarınca uyuşmazlık özelinde seçilmemeleri, Kurulun en üst kurul olması nedeniyle UÇK ve AFDK/PFDK’da olduğu gibi kendisini aşan veya sistemini kilitleyen sorunlarda başvuruları yönlendirebileceği bir merciin olmaması ve en önemlisi yürütülen yargılamanın tahkim yargılaması niteliğinde olmamasına karşın bu tür sistem sorunlarının çözümünde gerçek bir tahkim yargılaması yürütülüyormuşçasına çözümlerin tahkim usulünde aranmasıdır. Kanaatimizce, Kurulun mevcut yapısı ve konumu sürdürülmek istenmesi durumunda üyelerin reddi gibi sorunları çözüme kavuşturmak için HMK m. 418 benzeri hükümler Talimat’a eklenmelidir. Bu doğrultuda, üyelerin tamamı veya toplantı çoğunluğunu sağlamaya engel sayıda üyenin reddi veya reddedilen üyenin çekilmemesi durumunda ret taleplerini çözüme kavuşturmak için belirli bir bölge adliye mahkemesi yetkilendirilebilir. Kalıcı bir çözüm için çalışmamızın sonunda yer alan öneri doğrultusunda bir sistem de ihdas edilebilir.

Netice olarak, üyelerin kendiliğinden dosyadan ve üyelikten çekilmeleri için yapılan değişiklikler, Kurulun tarafsızlığı ve bağımsızlığını temini için yeterli olmasına karşın; tarafların

üyelerin tarafsızlığından ve bağımsızlığından şüphe duymaları halinde başvurabilecekleri bir prosedürün öngörülmemesi, Kurulun tarafsızlığından ve bağımsızlığından şüphe duyulmasına ve hatta somut bir uyuşmazlık ortaya çıkması durumunda tarafsız ve bağımsız mahkeme kuralının ihlaline yol açabilecek kurumsal bir eksiklik olarak kalmaya devam etmesi anlamına gelmektedir.

f. Mesleki Ahlak ve Davranış Kuralları

Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararında, Kurulun bağımsızlığından ve tarafsızlığından şüphe duyulmasına gerekçe gösterilen sebeplerden biri, üyelerin herhangi bir mesleki ahlak ve davranış kurallarına tabi olmamalarıdır¹⁴⁶⁸. 28.07.2021 tarihli Genel Kurul kararı ile Statüsü m. 54/4-a'da yapılan değişiklik ile Kurul üyeleri kanun, TFF Statüsü, Talimat ve düzenlemeleri ile bağlı kılınmıştır. Sonrasında 7405 sayılı Kanun m. 53 ile 5894 sayılı Kanun m. 6/4'e yapılan ekleme ile de üyeler, görevlerini TFF Statüsü ve talimat hükümlerine uygun şekilde yerine getirmekle yükümlü kılınmıştır.

Yukarıda değinilen düzenlemeler, AİHM kararında bu hususta tespit edilen eksikliği gidermeye yeterli değildir. Zira bu düzenlemeler, yargılamanın usul ve esasına ilişkin kurallardır ve açık olarak zikredilmese dahi üyelerin doğrudan uymaları gereken düzenlemelerdir. Üyelerin tabi olduğu mesleki ahlak ve davranış kurallarından kasıt ise Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri¹⁴⁶⁹, 2003/43 sayılı Birleşmiş Milletler Bangalor Yargı Etiği İlkeleri¹⁴⁷⁰, Uluslararası Hakemler için IBA Etik Kuralları (1987), İstanbul Tahkim Derneği Hakemlerce Uyulması Gereken Etik Kurallar Belgesi¹⁴⁷¹ benzeri mesleki ahlak ve davranışlara ilişkin kurallar bütünüdür¹⁴⁷². Bu ilke ve kurallar incelendiğinde, yukarıda değinilen hükümlerin bu düzenlemelere denk düşmediği görülmektedir. Bu nedenle, TFF Statüsü m. 54/4-a hükmü, Kurul üyelerinin tabi olduğu mesleki ahlak ve davranış kuralları ihtiyacını karşılar bir düzenleme niteliğinde değildir ve üyelerin tarafsızlığının ve bağımsızlığının objektif şekilde denetlenmesine imkân vermemektedir.

2. Kurulun Tarafsız Mahkeme Niteliğinde Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

TFF Tahkim Kurulunun AİHS m. 6 anlamında bir mahkeme niteliğini haiz olduğu ve adil

¹⁴⁶⁸ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k. para. 212.

¹⁴⁶⁹ <https://www.yargitay.gov.tr/documents/YargiEtigiIlkeleri.pdf> (Erişim Tarihi: 20.01.2022).

¹⁴⁷⁰ <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/4a92e0cc-e94b-4912-aaf9-5dfc5b885e98.pdf> (Erişim Tarihi: 20.01.2022).

¹⁴⁷¹ <https://ista.org.tr/hakkimizda/hakemlerce-uyulmasi-gereken-etik-kurallar-belgesi/> (Erişim Tarihi:20.01.2022).

¹⁴⁷² Yargı etiği hakkında kapsamlı bir çalışma için bkz. Sibel İnceoğlu, Devlette Etikten Etik Devlete: Yargıda Etik, TÜSİAD Yayınları, İstanbul, 2012. Çeşitli kurum ve kuruluşlarca düzenlenen hakemlere yönelik etik kural örnekleri için bkz. Balkar Bozkurt, s. 84-90.

yargılanma hakkının öngördüğü güvenceleri sağlaması gerektiği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, Kurulun yargılamalarında tarafsız olması gerekmektedir. Tarafsızlık, uyuşmazlığın çözümünü etkileyecek bir önyargının, tarafgirlik ve menfaatin olmaması, yanlı olunmaması, mahkeme ve üyelerinin bazı taraflar leh ve aleyhine bir duyguya veya çıkara sahip olmaması anlamına gelmektedir¹⁴⁷³. AİHM içtihatlarında bir mahkemenin tarafsız olup olmadığı belirlenirken, öznel ve nesnel yöntem olmak üzere iki farklı yöneme başvurulmaktadır. Öznel yöntem ile belirli bir hâkimin kişisel kanaati ve tutumu incelenerek hakimin öznel tarafsızlığı haiz olup olmadığı; nesnel yöntemde ise Mahkemenin oluşumu ve diğer yönleri ile tarafsızlığından duyulabilecek şüpheleri önlemeye yeterli güvencelerin varlığı ve yeterliliği incelenerek hakimin nesnel tarafsızlığı haiz olup olmadığı incelenmektedir¹⁴⁷⁴. İnceleme, yargı merciin üyeleri ile sınırlı olmayıp yargıç yardımcıları (assessor), kayıt memurları, tetkik hâkimi-raportörler (referendary) veya yasal sekreterler gibi diğer yetkililer de inceleme kapsamında olup bu kişiler için de tarafsızlığın gerektirdiği şartları sağlanmış olması aranmaktadır¹⁴⁷⁵. Bir mahkemenin tarafsız olduğu sonucuna varılabilmesi için mahkemenin hem öznel yöntemle tespit edilecek öznel tarafsızlığı hem de nesnel yöntemle tespit edilecek nesnel tarafsızlığı sağlaması gerekmektedir¹⁴⁷⁶.

AİHM, tarafsızlık ve bağımsızlık arasında yakın ilişki bulunması nedeniyle her iki güvenceyi birlikte değerlendirilebilmektedir. Bu doğrultuda, TFF Tahkim Kurulunun tarafsızlığında ilişkin değerlendirmenin bağımsızlığına ilişkin değerlendirmeye birlikte ele alınması yararlı olacaktır. Bu kapsamda, Kurulun tarafsızlığı ve bağımsızlığı öncelikle ayrı başlıklarda altında incelenmesi tercih edilmiştir. Sonrasında ise, çalışma tarihi itibarıyla, Kurulun tarafsız ve bağımsız görünümüne sahip olup olmadığı ayrı bir başlık altında değerlendirilecektir¹⁴⁷⁷.

a. Nesnel Tarafsızlık

TFF Tahkim Kurulunun nesnel tarafsızlığı sağlayıp sağlamadığı, tarafsızlık konusunda şüphe doğurabilecek ispatlanabilir vakıalara odaklanılarak uyuşmazlık taraflarının Kurulun tarafsızlığından şüphe duyulmalarının nesnel olarak meşru görünüp görünmediği incelenerek belirlenecektir¹⁴⁷⁸. Bu kapsamda, teorik ve soyut durumdan ziyade, uygulama ve özellikle Kurulun yapısının ve yargılama

¹⁴⁷³ Micallef v. Malta, a.g.k., para. 93; Ali Rıza ve Diğerleri, a.g.k., para. 197; Gölcüklü, Adil Yargılanma, s. 211-212; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 277; İnceoğlu, s. 188; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 426; Kayalı, 22; Balkar Bozkurt, s. 104; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 65-66.

¹⁴⁷⁴ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.b.i.

¹⁴⁷⁵ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.a.

¹⁴⁷⁶ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.b.

¹⁴⁷⁷ Bkz. Üçüncü Bölüm II.E.3.

¹⁴⁷⁸ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.b.i.

sisteminin işleyişinin ele alınması gerekmektedir¹⁴⁷⁹. Kurulun tarafsızlığından şüphe duyulmasına sebep olabilecek örnek durumlar ise şunlardır: Kurul üyeleri ve davanın tarafları arasında hiyerarşik veya diğer türden bir ilişkinin varlığı, yargılama sürecinde aynı kişinin birden fazla görev üstlenmesi, üyelerin uyuşmazlık veya dava hakkında görüş bildirmesi, yürütmenin müdahalesi veya kamuoyu açıklamaları, uyuşmazlığın üyelerden en az birinin kişisel menfaatini ilgilendirmesi¹⁴⁸⁰. Çalışmamızda, 28.07.2021 tarihli TFF Genel Kurulu kararı ile değişik TFF Statüsü ve 7405 sayılı Kanun ile değişik 5894 sayılı Kanun hükümleri esas alınmıştır.

i. Kurul Üyeleri ile Davanın Tarafları Arasında Hiyerarşik veya Diğer Türden Bir İlişkinin Varlığı

TFF Tahkim Kurulu üyeleri ve davanın tarafları arasında hiyerarşik veya diğer türden bir ilişkinin mevcut olması, TFF Tahkim Kurulunun nesnel tarafsızlığından şüphe duyulmasına yol açabilir. Bu durumun önüne geçilebilmek adına TFF Statüsünde ve 5894 sayılı Kanunda birtakım güvenceler düzenlenmiştir. Bu güvenceler aşağıdaki gibidir;

- 5894 sayılı Kanun m. 6/7 ve 16.06.2022 tarihli Genel Kurul Kararı ile değişik TFF Statüsü m. 61/3 uyarınca Kurul üyeleri, TFF'nin başka kurul ve organlarında görev alması, TFF üyeleri veya bu üyelerle doğrudan bağlantılı diğer özel hukuk tüzel kişileri bünyesinde de görev alması yasaklanmıştır. Üyelerin, göreve atanmadan önce spor federasyonları veya spor kulüpleri kurullarında görevli olmaları durumunda Kurul üyeliği görevine başlamadan önce bu tür görevlerinden istifa etmesi zorunlu kılınmıştır.
- 16.06.2022 tarihli Genel Kurul Kararı ile değişik TFF Statüsü m. 61/1'de Kurul üyelerinin TFF Hukuk Kurullarının yargı yetkisine tabi olan spor kulüplerinin üyesi veya bu kulüplerin iştirak şirketlerinin hissedarı, yöneticisi ve denetim kurulu üyesi olması yasaklanmıştır.
- 28.07.2021 tarihli Genel Kurul Kararı ile değişik TFF Statüsü m. 54/4-a hükmü uyarınca Kurul üyelerinin görevleri sırasında TFF'ye bağlı herhangi bir üye veya kulüp için çalışması ve TFF Yönetim Kurulunda ya da daimi veya geçici başka herhangi bir kurulunda ya da Genel Sekreterlikte görev alması yasaklanmıştır.

Bu tedbirler, Kurul üyeleri ile spor kulüpleri, TFF kurulları ve organları arasında hiyerarşik, mali ve mesleki bir ilişkinin kurulmasını önlemeye yeterli düzenlemelerdir. Düzenlemelerde, olası uyuşmazlık taraflarından tüzel kişiliği haiz kişilere odaklanıldığı anlaşılmaktadır. Bu yaklaşım, yasal düzenlemelerin öngörülebilirliği yönünden yerindedir. Bunun yanı sıra, uyuşmazlık tarafı gerçek

¹⁴⁷⁹ Hauschildt v. Danimarka, a.g.k., para. 49; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 278.

¹⁴⁸⁰ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.c.

kişiler ile Kurul üyeleri arasındaki hiyerarşik, mali ve mesleki bir ilişkinin üyelerin tarafsızlığına engel olmasını önleyecek bir tedbirin de öngörülmesi gerekmektedir. Bu hususta, tüzel kişilere yönelik öngörülen yasaklama türünden bir tedbirin gerçek kişiler yönünden uygulanma kabiliyeti yoktur. Bu nedenle, gerçek kişiler yönünden en uygun tedbir, gerçek kişi taraf ile Kurul üyeleri arasında tarafsızlığa engel olacak aykırılığın mevcut olması veya ortaya çıkacak olması durumunda, üyelerin reddine imkân tanınmasıdır. Fakat, TFF Tahkim Kurulu üyeleri için bu hususta başvurulabilecek bir prosedür mevcut değildir ve bu eksiklik, üyelerin tarafsızlığının temini bakımından önemli bir eksikliklerdir.

Kurul üyelerinin TFF Yönetim Kurulu tarafından atanması sebebiyle, Yönetim Kurulu ile Kurul veya üyeleri arasında hiyerarşik ilişkinin varlığından şüphelenilebilir. Bu atama usulü, Kurul ve üyelerin doğrudan tarafsızlığını yitirmesine sebep olmamaktır. Fakat, bu atama usulünün Kurulun tarafsızlığına engel teşkil etmemesi için Kurulun, Yönetim Kurulu karşısında tarafsız ve bağımsız olarak görevini yerine getirmesi için yeterli güvencelerle donatılmış olması gerekmektedir¹⁴⁸¹. Bu nedenle, ilgili diğer güvencelerin yeterliliğine ilişkin değerlendirme sonrasında Kurulun tarafsızlığı ve bağımsızlığı hakkında genel bir değerlendirme yapılmalıdır¹⁴⁸².

Kurul üyelerinin hukukçulardan oluşması ve bu kişilerin profesyonel hayatlarında farklı meslekleri icra etmelerinden kaynaklı ortaya çıkan ilişkiler, üyelerin tarafsızlığı üzerinde etki doğurabilir. TFF Statüsü m. 54/4-d’de açıkça sayılmamış olsa da TFF Statüsü m. 54/4-a hükmü uyarınca Kurul üyelerinin görevleri sırasında TFF’ye bağlı herhangi bir üye veya kulüp için çalışmasının yasaklanmasından hareketle spor kulüplerinin avukatlığını veya danışmanlığını yapan üyelerin doğrudan doğruya menfaat çatışması kapsamında bu görevlerinden ayrılması, üyelerin tarafsızlığı ilkesinden beklenen doğal bir sonuçtur. Aksi yönde bir durum, üyenin tarafsızlığının yitirilmesine neden olacaktır.

Üyelerin, davanın taraflarından birinin temsilcisi olan avukatlık ortaklığında veya avukatın yanında çalışması, üyelerin tarafsızlığını etkileyebilecek bir durumdur. Örneğin, bu ihtimal, Milletlerarası Tahkimdeki Menfaat Çatışmalarına İlişkin IBA İlkeleri kapsamında taraflar nezdinde hakemlerin tarafsızlığından ve bağımsızlığından haklı şüphe duyulmasına yol açacak durumların listelendiği Turuncu Liste’de yer alan örnek durumlardan biridir¹⁴⁸³. Liste m. 3.1.4’de hakemin hukuk firmasının son üç yıl içinde hakemin dahil olmadan ve davayla ilgisiz bir uyuşmazlıkta taraflardan birini veya iştirakini temsil etmesi ya da aleyhine çalışması, m.3.2’de hakem veya firmanın taraflardan

¹⁴⁸¹ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 209.

¹⁴⁸² Bkz. Üçüncü Bölüm II.E.3.

¹⁴⁸³ Söz konusu ilkeler hakkında detaylı inceleme için bkz. Kayalı, s. 71-77; Balkar Bozkurt, s. 198-216.

biri veya iştirakini düzenli olarak tahkimde temsil etmesi, m.3.3.2’de hakemin yakın bir aile ferdinin taraf vekilinin firmasının ortağı veya çalışanı olması, ancak uyuşmazlıkta katkısı olmaması, m.3.3.7’de hakem ile taraf vekili arasında husumet bulunması, m.3.4.’de hakemin hukuk firmasının halihazırda taraflardan biri veya iştiraki aleyhine vekillik yapması tarafsızlığına ve bağımsızlığa engel olabilecek sebepler olarak sayılmıştır¹⁴⁸⁴. Bunun yanı sıra, üyenin, ilgili avukatlık ortaklığında ortak pozisyonda olması verilecek kararın doğrudan üyenin kişisel menfaati üzerinde etki doğuracakken, ortaklığın bir çalışanı olması halinde ise ilgili avukatın veya avukatlık ortaklığı ile kendisi arasında hiyerarşik bir ilişki tesis edilmiş olacaktır. Bu nedenlerle, her iki durumun, üyenin tarafsızlığından duyulan şüpheyi haklı kılabilceği kanaatindeyiz.

AİHM kararlarında, IBA İlkelerinin aksine, üyenin (hakimin) kan bağı bulunan birinin davadaki taraflardan birinin temsilcisi olan avukatlık ortaklığında veya avukatın yanında çalışması ise doğrudan ilgili üyenin tarafsızlığını yitirmesine sebep olacak bir durum olarak kabul edilmemektedir. AİHM, davada vekil olarak yer alan avukatlar ile mahkeme üyesi arasındaki akrabalık ilişkisinin üyenin tarafsızlığından duyulan şüpheyi makul kılıp kılmadığını incelerken birtakım etkenleri dikkate almaktır. Bu etkenler şunlardır; yargıcın akrabasının ilgili davaya dahil olup olmadığı, akrabasının söz konusu hukuk firmasındaki konumu, firmanın büyüklüğü, firmanın iç organizasyon yapısı, davanın firma için mali önemi ve akrabası için olası finansal çıkarı veya menfaati ve ülkenin küçüklüğü¹⁴⁸⁵. Söz konusu etkenlerin somut olaydaki ağırlığı ve etkisi değerlendirilerek, Kurul üyelerinin tarafsızlık şartını ihlal edip etmediğine karar verilebilir. Bu durumda, üyelerin görev öncesi ve görevleri sırasında taraflardan birinin vekili olarak yer alması da üyenin tarafsızlığı hakkında şüphe doğuracaktır.

ii. Kurul Üyelerinin Yargılama Sürecinde Birden Fazla Görev Üstlenmesi

TFF Tahkim Kurulunun temel görevi, TFF’nin ilk derece kurullarının kararlarına, Statü ve Talimatlar uyarınca nihai karar verme yetkisini haiz diğer kurulların hukuki sonuç doğuran kararlarına ve Yönetim Kurulu tarafından çıkarılan talimatlara karşı yapılan itirazları çözüme kavuşturmasıdır (*TFF Statü m. 62/1*). Kurul, federasyonun yapısı içerisindeki konumu itibarıyla önüne gelen uyuşmazlığı ilk olarak ele alan merci değildir ve kendisinden önce ilgili uyuşmazlık hakkında karar veren bir merci bulunmaktadır.

AİHM içtihatlarında bir kişinin bir uyuşmazlığın çözümü sürecinde farklı derecelerde görev alması, tarafsızlığına engel teşkil edebilecek durumlardan biri olarak görülmektedir¹⁴⁸⁶. Benzer anlayış

¹⁴⁸⁴ <https://www.ibanet.org/MediaHandler?id=e2fe5e72-eb14-4bba-b10d-d33dafee8918> (Erişim tarihi: 20.10.2023).

¹⁴⁸⁵ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.c.iv.

¹⁴⁸⁶ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.c.i. İlk derece yargılamasında yer alan bir hâkimin, verdiği kararın istinaf

doğrultuda, HMK m. 36/1-c’de hâkimin, davanın farklı aşamalarında hâkim sıfatıyla hareket etmiş olması, ret sebebi olarak öngörülmüştür¹⁴⁸⁷. Bu ihtimalin TFF Tahkim Kurulu üyelerinin tarafsızlığına engel olmaması adına 5894 sayılı Kanun m. 6/7 ve 16.06.2022 tarihli Genel Kurul Kararı ile değişik TFF Statüsü m. 61/3’de üyelerin görevleri süresince TFF’nin başka kurul ve organlarında görev alamayacağı açık olarak öngörülmüştür. Fakat ilgili hüküm, bu ihtimal kapsamında gerçekleşebilecek aykırılıkların tamamını önlemeye yeterli değildir. Zira gerçekleşme ihtimali düşük olsa da, üyenin ilk derece kurulunda görevliyen karar verdiği bir davanın, Kurul üyeliğine atanması sonrasında tekrardan önüne gelmesine engel olmamaktadır. Bu düşük ihtimalin gerçekleşmesi, ilgili üyenin tarafsızlığını yitirmesine sebep olabilecektir.

AIHM içtihatlarında mahkeme üyesinin önüne gelen davadan bağımsız farklı bir davada taraflardan birinin vekili olarak yer alması, üyenin tarafsızlığını ihlal etmediğine karar verilmiştir¹⁴⁸⁸. Buna karşın, başka bir olayda birbiri ile bağlantılı davalardan ilkinde taraflardan birinin avukatı olarak yer alan kişinin, mahkemenin tek hakimi olması¹⁴⁸⁹ ve davaların birbiri ile bağlantılı olmamasına rağmen tarafları aynı olan iki farklı davadan ilkinde taraflardan birinin vekili olarak görev yapması nedeniyle hakimlerin tarafsızlığından duyulan şüphenin makul olduğuna karar verilmiştir¹⁴⁹⁰. Bu nedenle, Kurul üyelerinin, önceki aşamalarda veya bağlantılı uyuşmazlıklarda taraf vekili olarak yer alması, tarafsızlıklarını yitirmelerine yol açabilir¹⁴⁹¹. Bu durumun, tüzel kişi tarafları bakımından üyelerin görev süresi içerisinde gerçekleşmesi mümkün gözükmemektedir. Zira, 28.07.2021 tarihli Genel Kurul Kararı ile değişik TFF Statüsü m. 54/4-a hükmü ile Kurul üyelerinin görevleri sırasında TFF’ye bağlı herhangi bir üye veya kulüp için çalışması yasaklanmıştır. Fakat, üyenin göreve atanmadan önce bir kişinin (spor kulüpleri dahil) ilk derece kurulları önündeki bir uyuşmazlığında vekilliğini üstlenmesi ve aynı uyuşmazlığın göreve başlaması sonrasında önüne gelmesi ihtimal

---

incelemesi aşamasında yer almasının mahkemenin tarafsız olmasına engel olduğuna karar verilen bir karar için *Kingsley v. Birleşik Krallık*, a.g.k., para. 32.

¹⁴⁸⁷ Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 17.06.2019 tarih ve 2018/6845 Esas, 2019/4471 Karar (karararama.yargitay.gov.tr).

¹⁴⁸⁸ *Walston v. Norveç* [Kom.], a.g.k., Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 430.

¹⁴⁸⁹ *Mežnarić v. Hırvatistan*, a.g.k., para. 34-37.

¹⁴⁹⁰ *Wettstein v. İsviçre*, a.g.k., para. 45-50.

¹⁴⁹¹ *Wettstein v. İsviçre* kararında, mahkeme hakimlerden birinin, karara konu davanın açılmasından iki ay önce sona eren başvuranın kaybettiği farklı bir davada karşı tarafın yasal temsilci olarak görev hâkimin önüne gelen davada gerekli tarafsızlıkla yaklaşmadığı korkusunu meşru kıldığına karar verilmiştir. Bkz. *Wettstein v. İsviçre*, a.g.k., para. 45-50. *Walston v. Norveç* davasında ise benzer bir olayda hâkimin dava ile ilişkisi olmayan önceki bir davada karşı tarafın avukatı olarak görev yapması, çeşitli gerekçelerle tarafsızlığı ihlal etmediğine karar verilmiştir. Bkz. *Walston v. Norveç* [Kom.], a.g.k.; Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 430.

dâhilindedir. Bu ihtimalin, üyenin görev süresi içinde dahi, önüne gelen uyuşmazlığın tarafı olan gerçek kişileri (futbolcu, hakem, antrenör, menajer vb.) TFF ilk derece kurulları önünde temsil etmesi ile de gerçekleşmesi mümkündür. Bu durumun önüne geçilmesi adına, CAS yargılamalarında olduğu gibi üyelerin TFF kurulları önündeki yargılamalarda tarafların vekilliğini üstlenemeyeceği ve danışmanlık yapamayacağının açık olarak öngörülmesi gerekmektedir (CAS Kodu m. S18/3). CAS yargılamalarında, TFF Tahkim Kurulundan farklı olarak, hakemlerin reddi imkânı ile bu durumun önüne geçilmesi mümkündür. Fakat, bu durumun CAS'ın itibarı üzerinde yaratacağı olumsuz duruma ortadan kaldırılması için bu konuda düzenleme yapma ihtiyacı duyulmuştur. CAS'ın bu yaklaşımı, bu hususun yargılamaların sıhhati için ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Kaldı ki, CAS'dan farklı olarak, Tahkim Kurulu üyelerinin sabit olması nedeniyle nadiren de olsa üyelerin ilk derece hukuk kurulları önünde vekillik yapması, ilgili kurul üyelerinin bağımsızlık ve tarafsızlıklarından duyulan şüpheleri makul kılacaktır.

Mevcut düzenlemelerdeki boşluk nedeniyle yukarıda değinilen istisnai durumların yaşanması durumunda, olması gereken bakımından, ilgili üyenin dosyadan çekilmesi veya taraflara üyenin reddi imkânı tanınmasıdır. Fakat, Kurul sisteminde üyelerin reddine ilişkin başvurulabilecek bir prosedür mevcut değildir. Bu durumda, Kurulun tarafsızlığını temin edecek tek husus, üyenin kendiliğinden dosyadan veya üyelikten çekilmesidir. Fakat, bu durumda ilgili üyenin kendiliğinden dosyadan veya üyelikten çekilmemesi durumunda Kurulun tarafsız olmadığına karar verilmesi muhtemeldir.

iii. Kurul Üyelerinin Hâkimlik Mesleğinden Olmaması

Hakimlik mesleği dışındaki kişilerin Kurul üyesi olması mümkündür. Hatta, en az bir üyenin hukuk fakültesinde öğretim görevlisi olması zorunlu kılınmıştır (Tahkim Kurulu Talimatı m. 3). AİHM içtihatları uyarınca bir yargı organında meslek dışından kişilerin görev alabilmesi için bu durumun açık olarak düzenlenmesi gerekmektedir¹⁴⁹². Bununla birlikte, çeşitli AİHM kararlarında meslekten olmayan üyelerin uyuşmazlık konusunda yetkinlikleri ile uyuşmazlığın çözümüne önemli katkı sağladıklarını kabul edilmiştir¹⁴⁹³. 5894 sayılı Kanun m. 6/2'de üyelerin on yıllık tecrübeye sahip hukukçu¹⁴⁹⁴ olmaları açık olarak düzenlenmiştir. Bu hüküm, AİHM'in öngördüğü şart yerine getirmektedir. Bu nedenle, Kurul üyelerinin meslekten olmayan kişiler olmaları, tek başına Kurulun tarafsızlığını ve bağımsızlığını ihlal etmeyecektir ve bu hususta şüphe duyulmasını da

¹⁴⁹² Bkz. İkinci Bölüm II.B.2.a ve İkinci Bölüm II.B.4.c.ii.

¹⁴⁹³ AB Kurt Kellermann v. İsveç, a.g.k., para. 60; Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 212.

¹⁴⁹⁴ Olması gereken bakımından "hukukçu" ifadesi yerine "hukuk fakültesi mezunu" ifadesi tercih edilebilirdi.

gerektirmemektedir¹⁴⁹⁵.

iv. Yargılamalarda Görev Alan Diğer Kişilerin Tarafsızlığı

Tarafsızlık, Kurul üyeleri ile sınırlı değildir. Kurul yargılamalarda görev alan diğer kişiler de tarafsızlık ilkesinin gereklerini yerine getirmesi gerekmektedir. Bu kişilerin, davanın tarafları veya tanıklarla olan ilişkisinin meşru bir şüpheyi haklı kılıp kılmadığı, her bir davanın somut şartları ve söz konusu ilişkinin niteliği ve derecesine incelenerek değerlendirilmektedir¹⁴⁹⁶. Bu doğrultuda, TFF Tahkim Kurulu yargılamalarında üyeler dışında görev alan Raportör ve Tahkim Kurulu Koordinatörünün tarafsızlığının incelenmesi gerekmektedir.

Raportör, Kurul üyeleri arasından seçilmektedir. Kurul üyesi olması nedeniyle Kurulun tarafsızlığına ilişkin açıklama ve değerlendirmeler Raportör için de geçerlidir.

Kurul Koordinatörü, Tahkim Kurulu Başkanına bağlı olarak çalışan ve sadece ona karşı sorumlu olan hukuk fakültesi mezunu bir kişidir (*Talimat m. 5/1*). Koordinatör, Kurul Başkanlığına sunulmak üzere başvuru dilekçelerini teslim alarak dosya kabul defterine esas numarasıyla kaydeder (*Talimat m. 6/5*). Başkanın gerekli görmesi ve bu yönde karar alması halinde kurul toplantılarına katılabilir (*Talimat m. 5/2*).

Kurul Koordinatörünün, tarafsız ve bağımsız olmasını öngören bir düzenleme bulunmamaktadır. Koordinatör temel görevinin başvuruların tasnif edilmesi ve Kurula yardımcı olunması olması nedeniyle ilk bakışta, Koordinatörün tarafsız ve bağımsız olunmasını gerektirir bir husus bulunmamaktadır. Buna karşın, Koordinatörün kurul toplantılarına katılmasının öngörülmüş olması ve toplantılara katılması ile hedeflenen amacın ortaya konulmamış olması nedeniyle uyuşmazlığın esası hakkında verilecek kararda etkisinin olup olmadığı belirsizdir. Eğer, bu hususta etkisini olması durumunda, Koordinatörün taraflar karşısında tarafsız ve bağımsız olması gerekecektir. Bu nedenle, somut olayların özellikleri ve uyuşmazlığın esası hakkında önemli katkısı olması durumlarına özel olmak üzere Koordinatörün tarafsız ve bağımsız olmasının öngörülmemiş olması ve taraflar karşısında tarafsızlıklarına ilişkin meşru şüphe duyulması halinde reddedilebileceğinin ve çekilmesinin öngörülmemiş olması, Kurulun tarafsız olmaması sonucunu doğuracaktır.

Uyuşmazlıkların çözümünde görev alabilecek bir diğer kişi ise bilirkişilerdir. Talimat hükümlerinde bu hususa ilişkin açık bir hüküm bulunmamaktadır. Talimat m. 18’de diğer mevzuatta yer alan usul kurallarına yapılan atıftan hareketle, bilirkişi incelemesine başvurulabileceği çıkarımı yapılabilir. Bunun yanı sıra, Kulüp Lisans ve Finansal Sürdürülebilirlik Talimatı m. 15/3’de ise Kulüp

¹⁴⁹⁵ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 212.

¹⁴⁹⁶ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.a.

Lisans Kurulu kararlarına karşı yapılan başvurularda Kurulun finansal konularda uzman görüşüne başvurabileceği öngörülmüştür. Kurul uygulamalarında, bilirkişi yardımına başvurulduğu görülmektedir¹⁴⁹⁷.

Bilirkişilerin uyuşmazlığın esası hakkında doğrudan etki doğuracağı izahtan varestedir. Bu nedenle, bu kişilerin taraflar karşısında tarafsız ve bağımsız olması şarttır. Buna karşın, Kurul yargılamasına ilişkin kurallarda bilirkişiye başvuru öngörülmediği gibi bilirkişilerin tarafsızlığına ve bağımsızlığına dair herhangi bir hüküm de düzenlenmemiştir. Bu hususta, Talimat m. 18'den atıfla 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu¹⁴⁹⁸ 3. maddesi uyarınca bilirkişilerin görevini dürüstlük kuralları çerçevesinde bağımsız, tarafsız ve objektif olarak yerine getirmesi ilkesinin Tahkim Kurulu yargılamalarında da dikkate alınması gerekmektedir. Bu doğrultuda, bilirkişilerin taraflar karşısında tarafsız olmaları gerekliliği hususunda kanuni dayanak temin edildiği kabul edilebilir. Fakat, Kurul yargılama kurallarında tarafların bilirkişilerin tarafsızlıklarından meşru şüphe duymaları durumunda reddini talep edebilecekleri veya çekilmelerine yönelik veyahut bilirkişilerin derhal açıklama yapmalarına ilişkin herhangi bir hüküm öngörülmemiştir. Bu eksiklikler, somut uyuşmazlık özelinde, Kurulun yapısal yönden tarafsız olmamasına yol açabilir.

b. Kurul Üyelerinin Öznel Tarafsızlığı

AIHM içtihatlarında uyarınca TFF Tahkim Kurulu üyeleri aksi ispatlanmadıkça öznel tarafsızlığı haizdir. Bu karinenin çürütülmesi çok zordur. Zira, bu hususta üyenin taraflara düşmanca veya kötü niyetli davrandığının delillerle ispatlanması gerekmektedir¹⁴⁹⁹. Bu doğrultuda, AIHM içtihatlarında hâkimlerin öznel tarafsızlığını yitirmesine sebep olan iki durum, Kurul üyeleri özelinde değerlendirilebilir.

i. Kurul Üyelerinin Uyuşmazlık veya Dava Hakkında Görüş Bildirmesi, TFF

Yönetim Kurulu veya Genel Kurulunun Müdahalesi veya Kamuoyu Açıklamaları

Kurul üyelerinin veya yürütme olarak nitelendirebileceğimiz TFF Yönetim Kurulu ve üyelerinin, Kurul önündeki bir uyuşmazlık veya dava hakkında görüş beyan etmesi Kurulun

¹⁴⁹⁷ TFF Tahkim Kurulu 2022/117 E. 2022/301 K. 26.08.2022 T. Kararı (TFF Tahkim Kurulu Gerekçeli Kararlar Dizini 169. Nolu Karar) <https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/Tahkim%20Kurulu%20Gerekceli%20Kararlari/169-Anonimlestirilmis.pdf> (Erişim Tarihi: 13.08.2023).

¹⁴⁹⁸ RG: Tarih: 24.11.2016, Sayı:29898.

¹⁴⁹⁹ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.b.ii. Kurumsal tahkim merkezlerinin ve farklı yerel mahkemelerinin kararlarında tarafsızlığına ve bağımsızlığına engel olduğu tespit edilen somut örneklerin ele alındığı değerlendirme için bkz. Balkar Bozkurt, s. 309-322.

tarafsızlığından şüphe duyulmasını haklı kılacak bir durumdur¹⁵⁰⁰. TFF düzenlemelerinde bu durumu önlemek adına 5894 sayılı Kanun m. 6/4 ve 16.06.2022 tarihli Genel Kurul Kararı ile değişik TFF Statüsü m. 61/4'de Kurul üyelerine hiçbir organ, makam, merci veya kişinin Tahkim Kurulunun görevine ilişkin emir ve talimat veremeyeceği, tavsiye veya telkinde bulunamayacağı öngörülmüştür. Bu düzenlemenin varlığı, üyelerin tarafsızlığının temini için tek başına yeterli olmamaktadır. Bu kurallara aykırı bir olayın da yaşanmamış olması gerekmektedir. Bu nedenle, Kurulun veya üyenin emir veya talimat alıp almadığının ya da Kurula veya üyeye herhangi bir merciin tavsiye veya telkinde bulunup bulunmadığının somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmesi gerekmektedir¹⁵⁰¹.

ii. Uyuşmazlığın Kurul Üyelerinden En Az Birinin Kişisel Menfaatini İlgilendirmesi

Kurul önüne gelen uyuşmazlığın Kurul üyelerinden en az birinin kişisel menfaatini ilgilendirmesi, Kurulun tarafsızlığını yitirmesine sebep olabilecektir. Bu menfaat, kendisinin veya yakınlarının taraflarla veya onların yasal temsilcileri ile olan mesleki, mali ve kişisel bağlarının bulunması ya da yakınlarının dava hakkında aleni olarak görüş belirtmesi¹⁵⁰² ile ortaya çıkabilir¹⁵⁰³.

28.07.2021 ve 16.06.2022 tarihli TFF Genel Kurul kararları ile TFF Statüsünde ve 7405 sayılı Kanun ile 5894 sayılı Kanunda yapılan değişiklikler ile Kurul üyelerinin davanın olası tarafları ile menfaat çatışmasını engellemeye yönelik çeşitli hükümler düzenlenmiştir. İlk olarak, menfaat çatışmasına sebep olacak bazı ilişkilerin önüne geçilmesi adına, 5894 sayılı Kanun m. 6/7 ve TFF Statüsü m. 61/3 uyarınca Kurul üyeleri, TFF'nin başka kurul ve organlarında görev alması, TFF üyeleri veya bu üyelerle doğrudan bağlantılı diğer özel hukuk tüzel kişileri bünyesinde görev alması yasaklanmış ve göreve atanmadan önce spor federasyonları veya spor kulüpleri kurullarında görevli olmaları halinde Kurul üyeliği görevine başlamadan önce bu tür görevlerinden istifa etmeleri zorunlu kılınmıştır. İkinci olarak, TFF Statüsü m. 61/1'de Kurul üyelerinin TFF Hukuk Kurullarının yargı yetkisine tabi olan spor kulüplerinin üyesi veya bu kulüplerin iştirak şirketlerinin hissedarı, yöneticisi ve denetim kurulu üyesi olması yasaklanmıştır. Üçüncü olarak, Statüsü m. 54/4-a hükmü uyarınca Kurul üyelerinin görevleri sırasında TFF'ye bağlı herhangi bir üye veya kulüp için çalışması ve TFF Yönetim Kurulunda ya da daimi veya geçici başka herhangi bir kurulunda ya da Genel Sekreterlikte görev alması yasaklanmıştır. Dördüncü olarak ise TFF Statüsü m. 54/4-b uyarınca üyelere, göreve başlamadan önce gelecekteki faaliyetleri bağlamında menfaat çatışmasına yol açabilecek her türlü ilişkiyi ve menfaati açıklama zorunluluğu getirilmiştir. Görevleri esnasında menfaat çatışması ortaya

¹⁵⁰⁰ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.b.i. ve İkinci Bölüm II.B.4.b.ii.

¹⁵⁰¹ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 209.

¹⁵⁰² Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd ve Diğerleri v. Gürcistan, a.g.k., para. 342, 344.

¹⁵⁰³ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.c.iv.

çıkması halinde üyelerin dosyadan çekilmeleri; menfaat çatışmasının üyelerin birbirleri ya da TFF'nin diğer organlarında görev yapan kişiler arasında ortaya çıkması halinde üyelik görevinden çekilmesi gerektiği düzenlenmiştir (*TFF Statüsü m. 54/4-c*). Bunun yanı sıra, menfaat çatışmasından ne anlaşılması gerektiği ve aralarında menfaat çatışması ortaya çıkacak kişilerin kimler olacağı örneksene yoluyla sayılmıştır (*TFF Statüsü m. 54/4-b, d*).

Üyeler ile uyuşmazlıkların olası taraflarından tüzel kişiler arasında ortaya çıkabilecek menfaat ilişkilerinin önüne geçilmesi bakımından yerinde düzenlemeler öngörülmüştür. Bu hükümlerin gerçek kişi tarafları kapsamıyor olması, bir eksiklik olarak görülmemelidir. Zira, gerçek kişiler yönünden bu tür menfaatler, somut olay özelinde gerçekleşmektedir ve tüzel kişilerde olduğu gibi süreklilik arz edecek nitelikte olmamaktadır. Bu nedenle, gerçek kişiler ile Kurul üyeleri arasındaki menfaat ilişkilerinin üyelerin tarafsızlığı ve bağımsızlığı üzerindeki şüpheler bakımından diğer güvencelerin mevcudiyeti ve yeterliliği incelenmelidir. Bu hususta, uyuşmazlığın kişisel menfaatini ilgilendiren üyelerin reddi prosedürü, ön plana çıkmaktadır. Yukarıda değinilen düzenlemelerde, bu hususta başvurulabilecek bir mekanizma veya prosedür öngörülmemiştir. Düzenlemelerde, sadece ilgili üyenin dosyadan veya üyelikten çekilmesi öngörülmüştür. Bu sistem, bu husustaki birçok soruyu yanıtsız bırakmaktadır. Zira, üyenin çekilmesi için tarafların başvuruda bulunup bulunamayacakları, bulunabilecekleri varsayımında başvuru hakkında kimin karar vereceği, Kurulun ilgili üyenin yokluğunda değerlendirmesi yönünde bir uygulama ortaya çıkması halinde Kurulun toplantı yeter sayısına ulaşmasını engeller sayıda üyenin reddinin talep edilmesi durumunda bu talep hakkında Kurulun karar verip veremeyeceği, üyelerin reddi talebi üzerine verilen karara karşı başvuru imkânının olup olmadığı, Kurulun toplantı yeter sayısını engeller sayıda üyesinin çekilmesi veya çekilme talebinde bulunulması durumunda bu talepler hakkında kimin karar vereceği ve Kurulun yapısının nasıl sağlanacağı, birden fazla üye arasında menfaat çatışması çıkması durumunda üyelerin her ikisinin mi yoksa sadece birinin mi çekileceği biri çekilecekse hangisinin çekileceği vb. soruların yanıtı düzenlemelerde yer almamaktadır. *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında da benzer soruların cevabının Kurulun yapısına ilişkin düzenlemelerde bulunmadığı ve bu eksikliğin Kurulun tarafsızlığının temininde yapısal eksiklik teşkil ettiği tespit edilmiştir¹⁵⁰⁴.

Somut olayın özellikleri bağlamında, özellikle gerçek kişi taraflar bakımından, uyuşmazlığın Kurul üyelerinin kişisel menfaatini ilgilendirmesi durumunda başvurulabilecek bir prosedürün öngörülmemiş olması, Kurulun tarafsız ve bağımsız görünümüne sahip olmamasına neden olabilir. Zira,

¹⁵⁰⁴ Kararda, TFF sisteminde taraflarca bir Tahkim Kurulu üyesinin bağımsız veya tarafsız olmadığı iddiası ileri sürülmesi halinde başvurulabilecek belirli bir prosedürün bulunmadığı ve aynı iddia hakkında karar vermeye yetkili organın hangisi olduğunun söz konusu kurallarda belirtilmediği tespit edilmiştir. Bkz. *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye*, a.g.k., para. 215.

açık menfaat çatışmasının varlığı durumunda tarafların itiraz hakları olmasına rağmen itiraz etmemeleri mahkemenin tarafsızlığına ilişkin şüpheleri ortadan kaldırmaktadır¹⁵⁰⁵. Buna karşın, tarafların itiraz hakları olmaması durumunda menfaat çatışması iddiası, Kurulun tarafsızlığına ilişkin şüphelerin süreklilik arz etmesine neden olacaktır ve Kurulun tarafsız ve bağımsız görünümüne engel teşkil edecektir.

Uyuşmazlığın üyelerin kişisel menfaatini ilgilendirmesi, doğrudan üyenin kişisel ilişkilerinden kaynaklanmayabilir. AİHM kararlarında belirtildiği üzere söz konusu menfaat, kendisinin veya yakınlarının taraflarla veya onların yasal temsilcileri ile olan mesleki, mali ve kişisel bağlarından kaynaklanabilir¹⁵⁰⁶. Bu nedenle, AİHM içtihatları doğrultusunda 28.07.2021 tarihli Genel Kurul Kararı ile değiştirilen TFF Statüsü m. 54/4-d’de menfaat çatışması yaratacak şahıslar ve ilişkiler örnekseme yoluyla sayılmıştır. Sayılan ilişki ve yakınlıklar, AİHM içtihatlarında ortaya konulan esaslarla uyumludur ve ayrıca olası menfaat çatışmalarının tespitinde yararlı olacaktır.

Son olarak, uyuşmazlığın üyenin kişisel menfaati ile ilişkili kılan durum, uyuşmazlığın kendisi olabilir. Örneğin, **Demicoli v. Malta** davasında, yazdığı makale sebebiyle parlamenter ayrıcalığı ihlal etme suçuyla yargılayan Malta Temsilciler Meclisi’nin yürüttüğü yargılamaya, makalede eleştirilen iki üyenin katılması nedeniyle tarafsızlığın ihlal edildiğine karar verilmiştir¹⁵⁰⁷. Benzer bir durum, kişilerin Kurula veya Kurul üyelerine yönelik ifadelerinden ötürü aldığı disiplin cezası kararına karşı Kurula yapılan itirazda da ortaya çıkabilir. Bu durumda, Kurulun tarafsızlığının temini için ilgili Kurul üyesinin dosyada görev almaması gerekecektir.

3. Kurulun Tarafsız ve Bağımsız Görünümü

Bir merciin adil yargılanma hakkına uygun olması için yapısal görünüş itibarıyla bağımsız ve tarafsız görünmesi gerekmektedir¹⁵⁰⁸. AİHM kararlarında bu husus, “*adalet yalnızca tecelli etmemeli; aynı zamanda tecelli ettiği görülmelidir*” ilkesiyle ifade edilmektedir¹⁵⁰⁹. Bir devlet mahkemesinin tarafsızlığı ve bağımsızlığı için, âkit devletin yargı hiyerarşisi içerisinde yer alması nedeniyle, bağımsız ve tarafsız görünüm çok fazla önem arz etmeyecektir. Bu husus, klasik bir mahkeme olmamasında rağmen AİHS m. 6 anlamında mahkeme niteliğinde kabul edilen mercilerin tarafsızlığı ve bağımsızlığının tayininden önemli rol oynamaktadır. TFF Tahkim Kurulunun klasik mahkeme niteliğinde değildir. Bunun yanı sıra, kararları yargı denetimi dışında tutulmuştur. Bu nedenlerle,

¹⁵⁰⁵ Harris, O’Boyle, Bates ve Buckley, s. 430.

¹⁵⁰⁶ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.c.iv.

¹⁵⁰⁷ Demicoli v. Malta, a.g.k., para. 41.

¹⁵⁰⁸ Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.iv.

¹⁵⁰⁹ Bramelid ve Malmström v. İsveç, a.g.k., para. 35.

Kurulun bağımsızlığı ve tarafsızlığı temini bakımından adil yargılanma yürüttüğünün görünür olmasının önemi oldukça fazladır¹⁵¹⁰.

Tahkim Kurulunun tarafsız ve bağımsız görünümde olup olmadığı, uyuşmazlığın taraflarının Kurulun tarafsız ve bağımsız olmadığından korkmasının veya endişe duymasının nesnel olarak makul olup olmadığına göre belirlenecektir. Tarafların bu endişe ve korkularının makul olup olmadığı, AİHM içtihatlarında tercih edilen ifadeyle, “nesnel bir gözlemcinin” (objective observer) bakış açısı temel alınarak belirlenmektedir¹⁵¹¹.

Ali ve Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararında Kurulun tarafsızlığı ve bağımsızlığı değerlendirilirken Kurulun tarafsız ve bağımsız görünümde olup olmadığına odaklanmıştır. Değerlendirme neticesinde, birtakım eksikliklerin Kurulun tarafsız ve bağımsız görünmesine engel teşkil ettiği tespit edilmiş ve Türkiye, bu eksiklikleri gidermekle yükümlü kılınmıştır¹⁵¹². Türkiye, bu yükümlülük kapsamında 7405 sayılı Kanunla ve TFF Genel Kurul kararlarıyla, 5894 sayılı Kanunda ve TFF Statüsünde TFF Tahkim Kurulunun yapısı ve işleyişine dair birtakım değişiklikler yapmıştır. Reform çalışmalarından ve AİHM’in ihlal kararından önceki tarihlerde, hukuk kurullarının bağımsız çalışmasını temin için, diğer kurullarla birlikte Tahkim Kurulu, Yönetim Kurulunun da bulunduğu TFF’nin ana yerleşkesi Levent’teki binadan ayrılarak federasyonun Beylerbeyi’ndeki yeni tesisinde görev yapmaya başlamıştır¹⁵¹³. AİHM’in tespit ettiği eksiklikler ve Türkiye’nin bu eksiklikleri gidermek adına yaptığı değişiklikler aşağıdaki tabloda karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

TABLO II:	Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye Kararında Tespit Edilen Eksiklikler	7405 sayılı Kanun ve TFF Genel Kurul Kararlarıyla Yapılan Değişiklikler
1.	Üyelerin görev süresinin Yönetim Kurulu süresine bağlı kılınması	5894 sayılı Kanun m. 6’da Yönetim Kurulunun görev süresinden bağımsız 4 (dört) yıl olduğu öngörülmüştür.
2.	Üyelerin görevlerini icra ederken dış baskılara karşı bağımsızlıklarını korumayı sağlayacak güvencelerden yoksun olmaları	5894 sayılı Kanun m. 6/4’de Kurul üyelerine hiçbir organ, makam, merci veya kişinin Kurulunun görevine ilişkin emir ve talimat veremeyeceği, tavsiye

¹⁵¹⁰ Gemalmaz, Applicability, s. 53.

¹⁵¹¹ Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.iv.

¹⁵¹² Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 209-222.

¹⁵¹³ TFF Resmi İnternet Sitesi “TFF Beylerbeyi Tesisleri açıldı” isimli 17.04.2019 tarihli haberi <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=285&ftxtID=31166> (Erişim Tarihi:21.06.2023).

		veya telkinde bulunamayacağı öngörülmüştür.
3.	Üyelerinin görevden çekilmesine ilişkin uygulanabilir özel hükümlerin bulunmaması	TFF Statüsü m. 54/4-c,d'de uyarınca Kurul üyelerinin görevlerinin ifası sırasında bir menfaat çatışması meydana gelmesi halinde üyenin dosyadan çekilmesi; üyelerin birbiri ile ya da TFF'nin diğer organlarında görev yapan kişiler ile aralarında menfaat çatışması yaratacak bir durum ortaya çıkması halinde ise üyenin üyelikten çekilmeleri zorunlu kılınmıştır.
4.	Görevlerini yerine getirirken haklarında açılacak herhangi bir davadan muaf olmamaları	TFF Statüsü m. 54/5'de üyelerin, görevleri kapsamında verilen kararlardan dolayı ağır kusurlu halleri haricinde sorumlu tutulamayacağı öngörülmüştür.
5.	Herhangi bir mesleki ahlak ve davranış kurallarına tabi olmamaları	---
6.	Göreve başlamadan önce yemin etmemeleri, tarafsızlıklarını ve bağımsızlıklarını etkileyecek hususları açıklamalarını gerektiren bir düzenleme olmaması	5894 sayılı Kanun m. 6'da göreve başlamadan önce Görevi Kabul, Bağımsızlık, Tarafsızlık ve Göreve Uygunluk Beyanı sunmalarını ve Yönetim Kurulu önünde yemin etmeleri öngörülmüştür. TFF Statüsü m. 54/4-b'de göreve başlamadan önce gelecekteki faaliyetleri bağlamında menfaat çatışmasına yol açabilecek her türlü ilişki ve menfaati açıklama zorunluluğu getirilmiştir.

7.	Üyelerin tarafsız ve bağımsız olmadığı iddiası karşısında izlenecek bir prosedür olmaması ve bu iddia hakkında karar vermeye yetkili organın hangisi olduğu konusunda düzenlemelerde bir açıklık olmaması	----

Tablo II'den anlaşılacağı üzere AIHM'in tespit ettiği eksikliklerden ikisi haricinde diğerleri hakkında yeni düzenleme yapılmıştır. Düzenleme yapılmayan eksiklikler ise üyelerin görevlerini icra ederken tabi olacakları mesleki ahlak ve davranış kuralları ile üyelerin tarafsız ve bağımsız olmadığı iddiası karşısında izlenecek bir prosedürdür. Reformlar kapsamında yapılan değişiklikler, çalışmamızın ilgili başlıkları altında değerlendirilmiştir¹⁵¹⁴. Bu değerlendirmelerin özeti aşağıdaki gibidir;

- Üyelerin Yönetim Kurulu tarafından atanmaya devam edilmesi kural olarak tarafsızlık ve bağımsızlığa engel olmamasına karşın üyelerin görevlerini yerine getirmeleri esnasında bağımsızlıklarını sağlamaya yeterli güvencelerin sağlanması gerekmektedir¹⁵¹⁵.
- Üyelerin görev sürelerinin Yönetim Kurulu üyelerinin görev süresinden bağımsız 4 yıl olması yerindedir. Fakat, üyelerin 4 yıllık görev süresinin, aynı zamanda üyelerin görev teminatı işlevi görmesi adına bu kişilerin kendi iradeleri dışında görevlerine devam edebilecekleri bir çalışma ortamı sağlanmalıdır¹⁵¹⁶.
- Üyeleri, görevlerinin icrası esnasında iç ve dış baskılardan korunması adına üyelere veya Kurula, görevlerine ilişkin emir ve talimat verme, tavsiye veya telkinde bulunmanın yasaklanması yerindedir. Aynı amaç doğrultusunda üyelerin görevlerini icrası sebebiyle kendilerine açılacak davalara karşı koruma sağlanması adına, görevleri kapsamında verdikleri kararlardan dolayı ağır kusurlarından sorumlu tutulması ise yeterli düzeyde bir koruma değildir¹⁵¹⁷.
- Göreve başlamadan önce Görevi Kabul, Bağımsızlık, Tarafsızlık ve Göreve Uygunluk Beyanı sunma ve Yönetim Kurulu önünde yemin etme yükümlüğü ile göreve başlamadan

¹⁵¹⁴ Bkz. Üçüncü Bölüm II.E.1.a ilâ f.

¹⁵¹⁵ Bkz. Üçüncü Bölüm II.E.1.a.

¹⁵¹⁶ Bkz. Üçüncü Bölüm II.E.1.b.

¹⁵¹⁷ Bkz. Üçüncü Bölüm II.E.1.c.

önce gelecekteki faaliyetleri bağlamında menfaat çatışmasına yol açabilecek her türlü ilişki ve menfaati açıklama zorunluluğu, bu konuda tespit edilen eksiklikleri gidermeye yeterli niteliktedir¹⁵¹⁸.

- Üyelerin görevlerinin ifası sırasında bir menfaat çatışması meydana gelmesi durumunda üyenin dosyadan çekilmesi; üyelerin birbiri ile ya da TFF'nin diğer organlarında görev yapan kişiler ile aralarında menfaat çatışması yaratacak bir durum ortaya çıkması durumunda ise üyenin üyelikten çekilmekle zorunlu kılınmaları yerinde bir uygulamadır. Fakat, bu düzenleme, menfaat çatışmasının mevcut olup olmadığını karar verecek makam belirlenmemiş olması nedeniyle eksiktir.

Kurulun tarafsızlığını ve bağımsızlığını temin adına yapılan reformlara ilişkin yukarıdaki değerlendirmeler ve giderilmeyen eksiklikler göz önünde bulundurulduğunda, birtakım hususun Kurulun bağımsız ve tarafsız görünümüne engel teşkil edebileceği kanaatindeyiz. Bu hususlar şunlardır;

- Kurul üyelerinin atanma yöntemi ve görev süresi yönünden Yönetim Kurulu ile organik bağının varlığından duyulabilecek şüpheler,
- Kurulun dış baskılardan korumaya yönelik tedbirlerin yeterliliği,
- üyelerin bağımsızlığından ve tarafsızlığından şüphe duyulması halinde izlenilecek prosedür eksikliği

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Türkiye'nin, *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında tespit edilen eksikliklerin giderilmesine ilişkin yükümlülükleri yerine getirdiğine karar vermiştir. Buna karşın, Komite kararında yeni başvuruların *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararı çerçevesinde incelenmeye devam edileceğini ve bu yükümlülüğün yerine getirilmesinin Komitenin gerekli genel önlemlere ilişkin değerlendirmesi bakımından önyargı oluşturmadığının ifade edilmiştir¹⁵¹⁹. Bu nedenle, reformlara rağmen yukarıda sayılan eksikliklerin Kurulun tarafsız ve bağımsız görünümüne sahip olmamasını engellemesi muhtemeldir¹⁵²⁰. Bu nedenlerle, yukarıda sayılan hususların Kurulun

¹⁵¹⁸ Bkz. Üçüncü Bölüm II.E.1.d.

¹⁵¹⁹ Resolution CM/ResDH(2022)427 Execution of the judgments of the European Court of Human Rights, Four cases against Türkiye [https://hudoc.echr.coe.int/eng/#{%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\],%22appno%22:\[%222006/13%22,%2210857/13%22,%2254540/16%22,%2248924/16%22,%2248909/14%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22EXECUTION%22\],%22itemid%22:\[%22001-222432%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng/#{%22languageisocode%22:[%22ENG%22],%22appno%22:[%222006/13%22,%2210857/13%22,%2254540/16%22,%2248924/16%22,%2248909/14%22],%22documentcollectionid%22:[%22EXECUTION%22],%22itemid%22:[%22001-222432%22]}) (Erişim Tarihi:21.06.2023).

¹⁵²⁰ Söz konusu Komite kararı sonrasında TFFTK'nın tarafsız ve bağımsız olmadığı iddialarının yer aldığı birden fazla bireysel başvuru Türkiye'ye komünike edilmiştir. Kararlarda, taraflardan TFFTK'nın Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararı bağlamında tarafsızlığın ve bağımsızlığın gereklerini sağlayıp sağlamadığı, TFFTK kararının yeterli düzeyde gerekçe içerip içermediği sorularının cevaplanması

tarafsız ve bağımsız görünmesine engel olup olmadığı değerlendirilmelidir.

Kurul üyelerinin Yönetim Kurulu tarafından atanması, doğrudan Kurulun tarafsız ve bağımsız görünümde olmasına engelleyen bir husus değildir. Buna karşın, üyeler istifa etmediği veya çekilmediği sürece Yönetim Kurulunun görev süresinden bağımsız 4 yıl boyunca görev yapacağını öngören düzenlemenin hayata geçmemesi, Kurul ile Yönetim Kurulu arasındaki organik bağı devam ettirecektir. Zira, üyelerin görev süresine ilişkin değişiklikten çok kısa bir süre sonra göreve gelen TFF Başkanı, bütün kurul üyelerinin istifasını istemiştir. Görev teminatı ile donatılan üyelerden bazıları bu çağrı üzerine isteneni yapmaması üzerine TFF Başkanı çağrısını bu defa kamuoyu önünde yinemiştir. Bütün kurulların istifası sonrasında, TFF Yönetim Kurulu, yeni düzenlemelerin öngördüğü kriterler uyarınca bütün kurullara üye ataması yapmıştır. Bu durum, kurul üyeliklerine dair değişikliklerin bir an önce yerine getirilmesi, AİHM kararından beri değişmeyen Kurul üyelerinin yenilenerek Kurula güvenin yeniden kazandırılmak istenmiş olması düşüncesiyle makul görülebilir. Fakat, bu atama sonrasında aynı TFF Başkanının yaklaşık bir yıl sonra görev süresi sona ermesi nedeniyle olağan genel kurulda yeniden seçilmesinden çok kısa bir süre sonra bütün kurullara yeniden atama yapması, önceki makuliyeti de ortadan kaldırır niteliktedir. Zira, bu kez kurulların istifa ettiği, istifaya çağrıldığına ilişkin kamuoyuna yansıyan bir durum yoktur. Kamuoyu, bütün hukuk kurulu üyelerinin değiştirildiğini ilgili Yönetim Kurulunun TFF internet sitesi üzerinden duyurulması ile öğrenmiştir. Bu doğrultuda, mevcut hükümlere rağmen Kurul üyelerinin görev süresinden doğan görev teminatlarının işlevsiz kalması, göreve gelen veya güven tazeleyen yönetimin kurul üyelerini atama hakkını kendisinde görmesi, Kurul ile Yönetim Kurulu arasında organik bağın varlığından duyulan şüpheleri haklı kılmaya yeterli olacaktır¹⁵²¹. Zira, bu gelişmelerin bir kurum uygulaması haline gelmesi durumunda, *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında Kurul ile Yönetim Kurulu arasındaki organik bağın varlığına yönelik eleştirilerin devam etmesi anlamına gelecektir. Kurul üyeleri, spor kulüplerinin temsilcilerinin % 91,96'sını oluşturduğu bir Genel Kurul tarafından seçilen Yönetim Kurulu tarafından atanmaktadır. Bu dağılım karşısında, Kurul üyelerinin FIFA'nın 1010 sayılı Sirkülerinde önerilen Kurulların eşit temsil anlayışı doğrultusunda seçilmediği açıktır. Bu eksikliğin yanı sıra, Kurul üyelerine ödenen ücretin de Yönetim Kurulunca belirlenmesi, Kurulun

---

istenmiştir. Bkz. Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar Anonim Şirketi v. Türkiye, Başvuru No.59957/21, Başvuru Tarihi: 22.11.2021; Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar Anonim Şirketi ve Oğulcan Çağlayan v. Türkiye, Başvuru No.8131/22, Başvuru Tarihi: 19.01.2022; Uçankan v. Türkiye, Başvuru No.44616/22, Başvuru Tarihi: 13.09.2022; Çınar v. Türkiye, Başvuru No. 35314/20, Başvuru Tarihi: 12.08.2020; Gürüz v. Türkiye, Başvuru No.51563/20, Başvuru Tarihi: 18.11.2020 (hudoc.echr.coe.int).

¹⁵²¹ Konu hakkında detaylı değerlendirme için bkz. Üçüncü Bölüm II.E.1.a.

Yönetim Kuruluna olan bağlılığını artırmaktadır. Kurulu bu bağdan kurtarıp bağımsız kılabilcek temel güvence olan görev teminatının da fiilen uygulanmayacak olması, Tahkim Kurulunun Yönetim Kurulu ile arasındaki organik bağının sürmesine neden olacaktır.

İlerleyen yıllarda Kurul atamalarında üyelerin görev sürelerinin dikkate alınması ve yaşanan örneklerde olduğu gibi istifaya davet edilme uygulamasının tekrar etmemesi veya bir federasyon uygulaması haline gelmemesi durumunda, yaşanan bu gelişmelerin münferit olaylar niteliğinde olduğu ve Kurulun tarafsız ve bağımsız görünümüne etki etmeyeceği kanaatindeyiz. Bu nedenle, üyelerin iradeleri dışında istifaya çağrı vb. yöntemlerle veya Yönetim Kurulunun seçilmesi üzerine toplu istifa şeklinde Yönetim Kurulu ile organik bağ kurulması izlenimi uyandıran uygulamalardan kaçınılmalıdır.

İkinci olarak, AIHM kararında tespit edilmesi üzerine Kurul üyelerinin göreve başlamadan önce yemin etmeleri zorunlu kılınmıştır. Yemin zorunluluğu ve yemin metni içeriği, eksikliği gidermek için yeterlidir. Fakat, bu yeminin, Yönetim Kurulu huzurunda yapılacak olması Kurulun yürütme karşısındaki bağımsızlığını zedeleyecektir. Zira, yeminin bir kesime yöneltilmesi ile o kesimin yemin ile verilen sözlerin, taahhütlerin denetim yetkisini veya en azından ahlaken kınama gücünü elinde bulundurması anlamına gelecektir. Oysaki, Tahkim Kurulu bütün TFF organ ve kurullarından bağımsızdır. Bunun yanı sıra, Yönetim Kurulu, Tahkim Kurulu önüne getirilen uyuşmazlıkların potansiyel taraflarından biridir. Kurul üyelerinin, önlerinde yemin ettikleri bir kesimin, yürüttükleri yargılama esnasında taraf olarak karşılına çıkmaları, bilinçdışı bir şekilde üyelerin özgür, rahat karar vermelerine engel teşkil edebilir. Bu ihtimal, üyelerin öznel tarafsızlığını etkileyen bir durumdur. Fakat, bu durum, üçüncü kişilerce de tespit edilebilir, gözlemlenebilir veya hissedilebilir olması, nesnel tarafsızlıklarına ve bağımsızlıklarına engel olabileceği gibi Kurulun bağımsız ve tarafsız görünmemesine de yol açabilir. Bu nedenle, Kurul üyeleri, Genel Kurul'da veya futbolun bütün paydaşlarının eşit sayıda temsilcisinin yer aldığı bir ortamda yemin etmelidirler.

Üçüncü olarak, Kurul üyelerini görevlerinin icrası esnasında dış baskılardan korumaya yönelik tedbirlerden üyelerin görevleri kapsamında verilen kararlardan dolayı sadece ağır kusurlarından sorumlu tutulmaları, üyeleri istenen düzeyde korumaya yeterli olmayacaktır. Bu düzenleme, üyelere karşı, yargılama sonucunda sorumlu tutulmayacak olmasalar sahi, dava açılmasını engellemektedir. Futbol gibi taraf sayısı, taraflar gruplarının ateşli olduğu ve sektör içinde birçok kişinin mali, maddi ve manevi menfaatini ilgilendiren bir spor dalında, Kurul kararından memnun olmayan herhangi bir kişinin üyeler aleyhine dava açması ihtimal dâhilindedir¹⁵²². Kaldı ki, kamuoyuna yansıyan yakın

¹⁵²² Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., Yargıç Bošnjak'ın Kısmen Mutabık Kısmen Muhalif Görüşü, para. 3.

tarihli bir demeçte, federasyonun icrai organlarından birinin başkanı aleyhinde bu amaçla suç duyurusunda bulunulduğu açık olarak ifade edilmiştir¹⁵²³. Hatta, bir tepki ortaya koymak amacıyla üyelere karşı dava açma furyası veya kampanyası başlatılarak, üyeler davalarla mücadele etmek zorunda bırakılabilir. Üye aleyhine dava açılmasının, o kişi veya kulüp hakkındaki diğer uyuşmazlıklarda üyenin özgür iradesini üzerinde de etki doğurması muhtemeldir. Dava açılması, aynı zamanda o kişi veya kulüp ile menfaat çatışması da ortaya çıkaracaktır ve üyelerin sonraki uyuşmazlıklarda çekilmesini gerektirebilecektir. Karar sayısını ortadan kaldıran sayıda üyenin çekilme zorunluluğunun ortaya çıkacak olması durumunda, Kurul, çalışamaz duruma gelecektir. Tüm bu ihtimallerin önüne geçebilmek adına, öngörülen düzenlemenin üyelerin sorumluluğuna istinaden öncelikle TFF'ye yönelik açılması veyahut davaların üyelerin görev süresince açılmayacağı şekilde tadil edilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Aksi takdirde mevcut düzenlemenin, üyeleri dış baskılardan korumaya yeterli olmadığı kanaatindeyiz.

Son olarak, AİHM kararında tespit edilen yapısal eksikliklerden biri olan Kurul üyelerinin tarafsızlığından şüphe duyulması halinde izlenilecek prosedürün olmayışı, reform çalışmaları kapsamına dâhil edilmemiştir. Oysaki, tahkim yargılamasında hakemlerin bağımsızlığı sağlamaya yönelik güvencelerin başında, bildirim yükümlülüğü ve hakemin reddi imkânı gelmektedir¹⁵²⁴. Kurul yargılamaları bakımından bu hususta yalnızca üyelerin çekilmesi prosedürüne ilişkin düzenlemeler öngörülmüştür. Bu eksiklik, tarafların üyelerin tarafsızlıklarından ve bağımsızlıklarından şüphe duymaları durumunda Kurul yargılamasının yetersiz yönlerini ortaya çıkaracaktır. Zira, tarafların talebine rağmen üyenin dosyadan veya görevden çekilmemesi durumunda tarafların üyenin çekilmesini talep edip edemeyecekleri, talep edebilecekleri varsayımında bu talebi karara bağlamakla kimin yetkili olduğu, Kurulun bu hususu ilgili üye veya üyelerin yokluğunda karara bağlayabileceği kabul edilmesi durumunda üyelerin tamamı veya toplantı çoğunluğunu sağlamaya engel sayıda üyenin çekilmesini talep edilmesi çözüme kavuşturacak yetkili merciin hangisi olduğu sorularını cevaplayacak bir düzenleme bulunmamaktadır. Tüm bu soruların cevapsız kalması, tarafların Kurulun tarafsızlığına ve bağımsızlığına ilişkin şüphelerini ortadan kaldırmaya yeterli bir yapı ve işleyişin olmadığı anlamına gelmektedir. Zira, AİHM bu hususta, öncelikle tarafların iddialara konu ihlal iddialarının yargılamanın bütünü içerisinde giderilip giderilmediğini incelemektedir. Bu doğrultuda, bu prosedüre başvurulmasına rağmen çözüm bulunamaması durumda söz konusu tarafsızlığı ve

¹⁵²³ Doğrudan Tahkim Kurulu üyeleri ile ilgili olmamasına karşın bir spor kulübü divan üyesi, kulübün Divan Kurulu toplantısında yaptığı konuşmasında TFF MHK başkanı hakkında göreviyle bağlantılı olarak yaptığı suç duyurusu sonrasında ilgili spor kulüpleri hakkında yanlış hakem kararlarının sona erdiğini ifade etmiştir. Bkz. <https://www.dha.com.tr/yerel-haberler/istanbul/galatasaray-baskan-adayi-firat-develioglundan-2266824> (Erişim Tarihi:22.06.2023).

¹⁵²⁴ Kayalı, s. 71, 108; Balkar Bozkurt, s. 217-218; Özdemir Kocasakal, TFF Tahkim Kurulu, s. 1452.

bağımsızlığı ihlal eden ilişki, yakınlık vb. durumlar değerlendirilmektedir. Tahkim yargılamalarında tarafsızlığa ve bağımsızlığa ilişkin şüpheler, hakemin reddi prosedürüyle giderilebilmektedir. Kurul yargılamasında bu prosedürün bulunmaması, AIHM değerlendirmesindeki ikinci aşamaya geçilmeden, tarafsızlık ve bağımsızlığı ortadan kaldıran bir ilişki, yakınlığın incelenmesi, Kurul hakkında ihlal kararı verilmesine yol açacaktır.

Netice olarak, üyelerin atanma yönteminde Yönetim Kurulunun tek söz sahibi olması ve Yönetim Kurulunun seçildiği Genel Kuruldaki delege dağılımında spor kulüplerinin bariz bir baskın çoğunluğa sahip olması ve bu durumun futbolcu, antrenör ve hakemlerin taraf olduğu uyuşmazlıklarda FIFA 1010 sayılı Sirkülerde yer alan eşit temsilin sağlanmasını ortadan kaldırması, göreve gelen Yönetim Kurulunun üyelerin görev süresine ilişkin açık hükme rağmen görev süresi devam etmekte olan üyeler yerine istifa davet ederek veya doğrudan atayarak yeni üyeler ataması ve bu yaklaşımın federasyon uygulaması haline gelmesi durumunda, görevden çekilme usulünde taraflarca bu yönde bir itiraz, iddia ileri sürülüp sürülemeyeceğine ilişkin bir düzenleme olmaması ve olması ihtimalinde bu iddia ve itirazı karara bağlamaya kimin yetkili olduğunun belirli olmaması, üyelerin görevlerinin ifası sebebiyle kendilerine dava açılması ihtimalinde açılacak davalarda sorumluluk oldukça sınırlandırılmış olmasına rağmen bu düzenlemenin doğrudan kendilerine dava açılmasına engel olmaması ve görevleri süresince kendilerine açılacak davalara karşı zaman ve masraf harcama tehlikesinin devam edecek olması, açılacak davalar sonrası oluşacak menfaat çatışmasının Kurulun sağlıklı çalışmasına engel olabileceği gerekçeleriyle Tahkim Kurulunun mevcut yapısının tarafsız ve bağımsız görünüm verme konusunda şüpheleri tamamen gidermeye yeterli olmadığı kanaatindeyiz¹⁵²⁵. Özellikle futbolcu, antrenör ve hakemlerin taraf olduğu davalarda, bağımsız ve tarafsız olunmadığına ilişkin somut bir iddia ve itirazın söz konusu olması durumunda, bu düzenlemeler ile bağımsızlığı ve tarafsızlığı ihlali eden kararların alınması oldukça muhtemeldir¹⁵²⁶. Kurul kararlara karşı başvurulabilecek bir yargı merci bulunmayışı da adil yargılanma hakkı ihlali kararı verilmesine olumsuz anlamda katkı sağlayacaktır¹⁵²⁷.

F. Aleni Yargılama Kuralına Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Yargılamanın adil bir şekilde yürütülüp yürütülmediğine dair şüpheleri bertaraf edecek temel güvencelerden biri, yargılamaların aleni yürütülmesidir. Yargılamanın aleniyeti için yargılamada aleni duruşma yapılması ve yargılama sonucunda verilen kararın aleni olarak tefhim edilmesi

¹⁵²⁵ Benzer yöndeki bir görüş için bkz. Özdemir Kocasakal, Güncel Meseleler, dk. 1:15:37-1:17:36; Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Kurulları, s. 118-120; Kalafatoğlu, Spor Kulüpleri, s. 141; Erbeyin, s. 549-552.

¹⁵²⁶ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 219.

¹⁵²⁷ Krumins, s. 48.

gerekmektedir¹⁵²⁸.

TFF Tahkim Kurulunun futbolun yönetimi ve disipline ilişkin uyuşmazlıklar hakkında yürüttüğü yargılamalar, AİHM içtihatlarında zorunlu tahkim yargılaması olarak nitelendirilmiştir. Bu doğrultuda, Kurulun ilgili yargılamalarda AİHS m. 6'da öngörülen güvenceleri sağlaması gerekmektedir. Bu doğrultuda, Kurul yargılamaları aleni yargılama hakkına uygun yürütülmelidir. Bu kapsamda, Kurul yargılamaları duruşmalı yapılmalı, duruşmalar aleni olması ve Kurul kararları aleni olarak tefhim edilmelidir¹⁵²⁹.

Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararına konu başvurulardan biri tarafından Kurulun yargılamalarını aleni yapmaması sebebiyle adil yargılanma hakkını ihlal edildiği ileri sürülmüştür. Benzer ihlal iddiaları, Kurul kararlarına karşı yapılan sonraki başvurularda da ileri sürülmüştür¹⁵³⁰. AİHM bütün kararlarında bu iddianın kabul edilebilir olduğunu ifade etmesine karşın Kurulun tarafsız ve bağımsız bir mahkeme olmadığına karar vermesi nedeniyle bu iddiaların incelenmesine geçmemiştir¹⁵³¹. AİHM'in bu yaklaşımı, olası ihlal kararı verecek olması halinde, Türk spor hukukunda yapılacak reform için bir fırsatın kaçırılması anlamına gelmektedir¹⁵³². Örneğin, uluslararası spor uyuşmazlıklarının çözümünde görev alan CAS yargılamalarının aleni yargılama hakkını ihlal ettiğinin tespiti üzerine, CAS Kodu'na AİHS'le uyumlu hükümler eklenmiştir. TFF Tahkim Kurulu yargılamaları hakkında da ilerleyen yıllarda bu hususta bir değerlendirme yapılması muhtemeldir. Bu nedenle, TFF Tahkim Kurulu yargılamalarının aleni yargılama ilkesine uygunluğu AİHM'in yerleşik içtihatları uyarınca değerlendirilmelidir.

1. Yargılamanın Duruşmalı Yapılması

5894 sayılı Kanun m. 6/8 ve TFF Statüsü m. 61/9'da Tahkim Kurulu tarafından yürütülecek yargılama usulünün Talimatla belirleneceği öngörülmüştür. TFF Tahkim Kurulu Talimatının aleni yargılamaya ilişkin hükmü şu şekildedir: Talimat m. 11/2: *"Kurul, incelemesini kural olarak dosya üzerinde yapar. Bununla birlikte Kurul, gerekli görürse bilgi ve belge istenmesine, sair incelemeye karar verebilir. Duruşma yapılıp yapılmayacağına, duruşmanın ne şekilde (video konferans, telekonferans veya sair usullerle) yapılacağına veya duruşmanın gizli yapılmasına Başkan karar*

¹⁵²⁸ Bkz. İkinci Bölüm II.C.

¹⁵²⁹ Bkz. İkinci Bölüm II.C.

¹⁵³⁰ İbrahim Tokmak, a.g.k., para. 37; Sedat Doğan v. Türkiye, a.g.k. para 46.

¹⁵³¹ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 224-226; Sedat Doğan v. Türkiye, a.g.k. para. 49; İbrahim Tokmak, a.g.k., para. 40.

¹⁵³² Gemalmaz da ihlal kararı verilmesi halinde CAS yargılamasında olduğu gibi Türkiye'nin yapacağı olası bir reformda bu hususta Tahkim Kurulu önündeki yargılamalarda da usuli güvencelerin sağlanabileceğini ifade etmiştir. Bkz. Gemalmaz, TFF Tahkim Kurulu.

verir.”

Hükümden anlaşılacağı üzere, TFF Tahkim Kurulunca yürütülen yargılamalar kural olarak dosya üzerinden yapılmaktadır ve Başkanın takdirine bağlı olarak duruşma yapılabilir. Kurul kararlarında, bu yaklaşımın benimsendiği açık olarak ifade edilmektedir¹⁵³³. Düzenleme, bu haliyle Başkana önemli düzeyde bir takdir hakkı tanımaktadır¹⁵³⁴. Fakat, bu takdir hakkının kullanılmasında dikkate alınacak herhangi bir kriter öngörülmemiştir. Yargılamanın dosya üzerinden yapılması kural olmasına rağmen, tarafların duruşma yapılmasını talep edip edemeyeceği öngörülmemiştir.

Kurul, futbol uyuşmazlıklarının esası hakkında denetim yapma yetkisini haiz en üst merci olması¹⁵³⁵ nedeniyle genel mahkemelerdeki temyiz mahkemesi veya üst derece mahkemesi niteliği kapsamında ele alınabilir. AİHM içtihatlarında, duruşma yapılması kuralı üst derece mahkemeleri için daha esnektir ve ilk derece yargılamalarında duruşma yapılması aleni yargılama ilkesine uygunluk için yeterli görülebilmektedir. Eğer üst derece mahkemesinin denetiminin, hukukilik veya usul denetiminin ötesinde uyuşmazlığın esası hakkında da karar verme yetkisini de içermesi durumunda, ilk derece mahkemesince duruşma yapılması hakkın sağlanması için yeterli olmaktadır. Buna karşın, ilk derece yargılaması yürüten merciin adil yargılama hakkının güvencelerini sağlamayan bir merci olması durumunda, üst derece merci önündeki yargılamanın duruşmalı yapılması gerekmektedir¹⁵³⁶. Bu nedenle, Kurul önünde duruşma yapılması gerekliliği, başvuru konusu kararın verildiği ilk derece kurulları önünde duruşma yapıp yapılmadığı ve bu kurulların adil yargılama hakkının sağlayan bir merci olup olmadığına bağlı olarak farklılık arz etmektedir.

Tahkim Kuruluna, ilk derece hukuk kurullarının kararları, yan kurulların kararları ile Yönetim Kurulunun talimatlardaki değişikliğe ilişkin kararlarına karşı başvuru yapılabilir. Tahkim Kurulunun tarafsızlığına ve bağımsızlığına dair yapılan değerlendirmeler, ilk derece hukuk kurulları için de benzerlik arz etmektedir. Zira, bütün bu kurulların üyeleri Yönetim Kurulu tarafından Yönetim Kurulunun süresinden bağımsız olarak 4 yıllığına atanmakta, görevleri kapsamında verdikleri kararlarından sorumluluk için ağır kusur aranmakta, göreve başlamadan bağımsızlık ve tarafsızlık beyanı sunmaları ve yemin etmeleri istenmekte, göreve başlamadan önce menfaat çatışması yaratacak

¹⁵³³ TFF Tahkim Kurulu Gerekçeli Karar Dizini 1 ve 9. Kararı [https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/Tahkim%20Kurulu%20Gerekceli%20Kararlari/9-\(Anonimlestirilmis\).pdf](https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/Tahkim%20Kurulu%20Gerekceli%20Kararlari/9-(Anonimlestirilmis).pdf) [https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/Tahkim%20Kurulu%20Gerekceli%20Kararlari/1-\(Anonimlestirilmis\).pdf](https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/Tahkim%20Kurulu%20Gerekceli%20Kararlari/1-(Anonimlestirilmis).pdf) (Erişim Tarihi: 13.08.2023).

¹⁵³⁴ Gündoğdu, s. 162; Akyıldız, Spor Tahkim Kurulları, s. 85.

¹⁵³⁵ Tahkim Kurulu Talimatı m.15: Kurul, başvuru veya itirazın kısmen veya tamamen kabulüne veya reddine ya da başvuru veya itiraz konusu kararın değiştirilerek karara bağlanmasına, merciine iade edilmesine veya karar verilmesine yer olmadığına hükmedebilir.

¹⁵³⁶ Bkz. İkinci Bölüm II.C.1.

hususları açıklamaları zorunlu kılınmakta, görevleri karşılığı ödenecek ücret Yönetim Kurulu tarafından belirlenerek TFF tarafından ödenmekte, herhangi bir merciin üyelere emir, talimat vermesi veya tavsiye veya telkinde bulunması yasaklanmış, uyuşmazlık tarafları ile hiyerarşik ilişki ve diğer türden ilişki kurmasını önlemek adına üyelikleri süresince Yönetim Kurulu üyesi, Genel Kurul delegesi olmaları ve herhangi bir TFF kurul veya organında ya da daimi veya geçici başka herhangi bir kurulunda görev almaları, TFF'ye bağlı herhangi bir üye veya kulüp için çalışması yasaklanmış, görevlerinin ifası sırasında bir menfaat çatışmasının ortaya çıkması halinde ilgili dosyadan çekilmek ve ilgili kurul üyelerinin, birbirleri ile ya da TFF'nin diğer organlarında görev yapan kişiler ile arasında menfaat çatışması yaratacak bir durum ortaya çıkması durumunda üyelik görevinden çekilmesi zorunlu kılınmıştır. Netice olarak, Tahkim Kurulunun tarafsızlığına ve bağımsızlığına ilişkin değerlendirmeler, uygun düştüğü ölçüde ilk derece hukuk kurulları bakımından da esas alınabileceği kanaatindeyiz.

Diğer yan kurullar olan Merkez Hakem Kurulu, Temsilciler Kurulu, Sağlık Kurulu, Dış İlişkiler Kurulu, Fair Play ve Sosyal Sorumluluk Kurulu gibi kurullarının Başkanın teklifi üzerine Yönetim Kurulu tarafından atanması (*TFF Statüsü m. 35/1-k*), görev süresinin Yönetim Kurulunun süresi ile sınırlı olması (*TFF Statüsü m. 42/7*), görüş, öneri ve raporlarının öneri niteliğinde olması ve Başkan veya Yönetim Kurulunca onanmadıkça uygulanmaması (*TFF Statüsü m. 42/5*), üyelere görevlerinin icrası kapsamında sorumluluktan muafiyet sağlayacak hukuki koruma öngörülmemesi vb. nedenlerden ötürü yan kurulların adil yargılanma hakkının güvencelerini sağlayan bir merci niteliğinde olmadıkları kanaatindeyiz. Bunun yanı sıra, Yönetim Kurulu ise doğrudan yürütme organı (idari kurul) olması nedeniyle bir yargı merci olarak nitelendirilemeyeceği açıktır.

Kararına karşı başvuru yapılan TFF ilk derece hukuk kurulları önündeki yargılamalarda talebe rağmen duruşma yapılmaması veya duruşma yapılmasına rağmen kurulun adil yargılama hakkının güvencelerini sağlamayan bir merci olması durumunda, TFF Tahkim Kurulunun da talebe rağmen duruşma yapmaması, *istisnai şartlar haricinde*, adil yargılanma hakkını ihlal edecektir¹⁵³⁷. İhlali ortadan kaldıracak istisnai şartlar ise duruşma yapılmasının davayı makul sürede ve masrafla tamamlanmasına engel olma ihtimali, davanın karmaşık olmaması, ekonomik ve verimli olmanın gerekliliği, duruşma yapılmasının dava için gösterilmesi gereken gayrete engel olabileceği, hızlı yargılamayı gerektiren bir uyuşmazlığın söz konusu olması gibi durumlardır¹⁵³⁸. Bu kapsamda, dava

¹⁵³⁷ AİHS 6. Madde Rehberi, s. 98-99; Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 211-214.

¹⁵³⁸ Bkz. İkinci Bölüm II.C.1. Ali Rıza v. İsviçre kararında CAS'ın esasa girmeden yetkiye ilişkin verdiği kararda duruşma yapmaması aleni yargılanma hakkını ihlal etmediğine karar verilmiştir. Bkz. Ali Rıza v. İsviçre, a.g.k., para. 116 vd.

konusunun önemli düzeyde teknik konulara ilişkin olması, karmaşık olmayıp ve sadece hukuki meselelere ilişkin hukuk davası olması, hukuk davalarında duruşmalı yapılmasını gerektiren güvenilirlik meseleleri ve ihtilafli maddi vakıaların söz konusu olmaması gibi sebeplerin varlığı halinde Kurul yargılamalarının duruşmalı yapılması gerekli olmayacaktır. Bunun yanı sıra, bir futbol müsabakası esnasında veya sonrasındaki davranış ihlaline ilişkin yetkililerin olayın unsurlarını doğru şekilde tespit edip etmediğinin değerlendirilmesinin gerekli olduğu durumlarda, Kurulun başvuru hakkında izlenim edinebilmesi için dava koşullarının davacılara kişisel durumlarını şahsen veya vekilleri aracılığıyla açıklama hakkı verilmesini gerektirdiği durumlarda ve Kurulun bazı hususlarda durumun duruşma ile açıklığa kavuşturulmasına ihtiyaç duyması halinde Kurulun duruşma yapması gerekecektir¹⁵³⁹.

İstisnai şartlar haricinde tarafların duruşma yapılması talebini reddeden kararın hiç veya yeterli düzeyde gerekçelendirilmemiş olması, adil yargılanma hakkını ihlal edecektir¹⁵⁴⁰. Zira, TFF Tahkim Kurulunun çoğunlukla futboldaki disiplin uyuşmazlıklarını konu edinmesi ve disiplin yargılamaları bakımından da olası cezaların kişinin kariyeri ve yaşantısı üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda, duruşma yapılmamasının istisna olması nedeniyle duruşma yapılmaması kararının usulüne ve AİHM içtihatlarına uygun olarak gerekçelendirilmiş olması beklenecektir¹⁵⁴¹.

Kurulun duruşma yapmaya karar vermesi halinde, tüm tarafların duruşmaya katılma, sözlü beyanda bulunma, vekil ile katılma, duruşmanın ertelenmesini talep etme hakkı sahibi olması nedeniyle tarafların bu haklarını etkili bir şekilde kullanabilmeleri için taraflar, gerekli hazırlıkları yapmasına yeterli süre öncesinde mutlaka duruşmanın zamanı ve yeri hakkında bilgilendirilmelidir¹⁵⁴². Talimat hükümlerinde bu hususta açık bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle, duruşma yapılmasına karar verilecek olması durumunda, duruşma tarihi, tarafların haklarını kullanmalarını engellemeyecek bir tarihe verilmelidir.

Hâlihazırda AİHM nezdinde ilk derece hukuk kurulu ve Tahkim Kurulu önünde duruşma yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bir başvuru bulunmaktadır¹⁵⁴³. AİHM, başvuruyu hükümete komünike ederek başvuru konusu ihlallere dayanak hususlara ilişkin soruların cevaplanmasını istemiştir. Bu gelişme karşısında, Kurul yargılamasının aleni yargılama ilkesine uygunluğu da önümüzdeki yıllarda değerlendirilebileceği anlaşılmaktadır.

¹⁵³⁹ Bkz. İkinci Bölüm II.C.1.

¹⁵⁴⁰ Bkz. İkinci Bölüm II.C.1.

¹⁵⁴¹ Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portekiz [BD], a.g.k., para. 208-211; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 98.

¹⁵⁴² Bkz. İkinci Bölüm II.C.1.

¹⁵⁴³ Uçankan v. Türkiye, Başvuru No.44616/22, Başvuru Tarihi: 13.09.2022.

2. Duruşmanın Kamuya Açık Yapılması

Yargılamanın aleni olmasının ikinci görünümü, duruşmaların kamuya açık yapılmasıdır. Duruşmaların açık olması, kural olarak her tür davada zorunludur. Bu zorunluluğa rağmen davanın somut şartları ışığında yapılacak değerlendirme neticesinde, AİHS m. 6/1 ve AİHM içtihatlarında belirlenen istisnai şartların varlığı durumunda duruşmalar gizli yapılabilir¹⁵⁴⁴. TFF Tahkim Kurulu da AİHS içtihatları anlamında zorunlu tahkim yargılaması yürüten bir merci olması ve bu nedenle adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamakla yükümlü olması sebebiyle Kurul duruşmalarının aleni olması gerekmektedir.

TFF Tahkim Kurulu yargılamalarında duruşma yapılmasına ilişkin hüküm şu şekildedir: Tahkim Kurulu Talimatı m. 11/2: “*Duruşma yapılıp yapılmayacağına, duruşmanın ne şekilde (video konferans, telekonferans veya sair usullerle) yapılacağına veya duruşmanın gizli yapılmasına Başkan karar verir.*” Hükümden anlaşıldığı kadarıyla, Başkanın duruşma yapılmasına karar vermesi halinde duruşmanın aleni yapılması kural, gizli yapılması ise istisnadır. Bu bakımdan, ilgili kural AİHM içtihatlarında öngörülen genel kurala uygundur.

Duruşmaların aleni olması kural olmasına rağmen sınırlandırılması veya feragat edilmesi mümkündür¹⁵⁴⁵. Talimat hükümlerinde bu hususta açık bir hüküm mevcut değildir. Bu hususta, bütün takdir, Kurul Başkanına bırakılmıştır. Mevcut hükümlerden duruşma talep edilip edilemeyeceği anlaşılamamasına karşın uygulama pratiğinde duruşma talep edilebildiği ve gerekli görülmesi halinde yargılamanın duruşmalı yapılabildiği görülmektedir¹⁵⁴⁶. Benzer şekilde, duruşmanın aleni veya gizli yapılmasının talebe bağlı olup olmadığı da Talimat hükümlerinden anlaşılamamaktadır. Talebe bağlı olması durumunda talep edilmemesi feragat olarak yorumlanırken, duruşma yapılmasının kural olduğu yargılamalarda talebin olmaması feragat anlamına gelmemektedir¹⁵⁴⁷. Mevcut hükümler uyarınca duruşmanın aleni yapılıp yapılmamasında Başkan’ın takdiri, belirleyici rol oynamaktadır. Başkanın bu takdirini kullanırken gerekçesini bildirme gerekliliği de öngörülmemiştir. Düzenlemeler bakımından olması gerekenin aleni duruşmanın kural olması ve duruşmanın gizli yapılması talep edilmesi durumunda Kurulun AİHS m. 6/1’de sayılan istisnai şartlar uyarınca talep hakkında bir karar verilmesidir. Bu yöntem uyarınca aleni yargılama ilkesine daha uygun bir yargılama yürütüleceği

¹⁵⁴⁴ Bkz. İkinci Bölüm II.C.1.

¹⁵⁴⁵ Bkz. İkinci Bölüm II.C.1.

¹⁵⁴⁶ TFF Tahkim Kurulu Gerekçeli Karar Dizini 1 ve 9. Kararı [https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/Tahkim%20Kurulu%20Gerekceli%20Kararlari/9-\(Anonimlestirilmis\).pdf](https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/Tahkim%20Kurulu%20Gerekceli%20Kararlari/9-(Anonimlestirilmis).pdf) [https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/Tahkim%20Kurulu%20Gerekceli%20Kararlari/1-\(Anonimlestirilmis\).pdf](https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/Tahkim%20Kurulu%20Gerekceli%20Kararlari/1-(Anonimlestirilmis).pdf) (Erişim Tarihi: 13.08.2023).

¹⁵⁴⁷ Bkz. İkinci Bölüm II.C.1.

kanaatindeyiz. Aksi takdirde, aleni duruşma yapılmasının Başkanın takdirine bırakılması, bu takdirin kullanılmasında bir kriter veya sınır öngörülmemesi ve takdirin kullanılmasında gerekçe sunulmasının aranmaması, olası başvurularda aleni yargılanma hakkının ihlaline yol açacaktır. Zira, sporun disipline ve yönetimine ilişkin uluslararası düzeyde benzer bir yargılama yürüten CAS Temyiz Dairesinin doping ihlaline ilişkin bir uyuşmazlığı konu edinen yargılamasında talebe rağmen duruşmayı aleni yapmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir¹⁵⁴⁸. Mevcut düzenlemeler itibarıyla TFF Tahkim Kurulu yargılamaları için de benzer bir ihlal kararının verilmesi oldukça yüksek bir ihtimaldir¹⁵⁴⁹.

CAS Temyiz Dairesinin yargılamalarına ilişkin ihlal kararı sonrası CAS Kodu'nda değişiklik yapılmıştır. Değişiklik kapsamında, disiplin uyuşmazlıklarında gerçek kişi olan tarafın talebi üzerine duruşmaların kamuya açık olarak yapılması ve kamu düzeninin, ahlâkın, ulusal güvenliğinin, tarafların özel hayatlarının veya küçüklerin çıkarlarının korunması gerekçeleri ile kamuya açık duruşma yapılmasının yargılamaya zarar verecek olması veya yargılamanın münhasıran hukuki sorunlara ilişkin olması veya ilk derece yargılamasında kamuya açık duruşma yapılmış olması halinde aleni duruşma talebi reddedilebileceği öngörülmüştür (*CAS Kodu m. R57/2*). Benzer şekilde, TFF Tahkim Kurulu yargılamalarının aleni duruşma hakkı bakımından adil yargılanma hakkını ihlal etmemesi için duruşmaların aleni olmasının kural olduğu ve aleni duruşma talebinin reddedilebileceği haller açık olarak düzenlenmelidir¹⁵⁵⁰. Aksi takdirde, mevcut Talimat hükümleri ile adil yargılanma hakkının ihlal edileceği ve olası bir başvuruda TFF Tahkim Kurulu hakkında bir ihlal kararı verileceği açıktır. Kaldı ki, AİHM kararlarında söz konusu iddiaların kabul edilebilirliği ifade edilerek bu hususta açık kapı bırakılmıştır¹⁵⁵¹.

Aleni duruşma bakımından değerlendirilmesi gereken son husus, AİHM'in yaptığı ayırım doğrultusunda Tahkim Kurulunun sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümünde duruşmaları açık yapma zorunluluğunun bulunup bulunmadığıdır. Tahkim Kurulu, UÇK'nın sözleşmesel uyuşmazlıklar hakkında verdiği kararlara karşı yapılan itirazları da incelemektedir. UÇK, tarafların aralarında akdettiği anlaşmalarda Kurulu yetkili kılmaları halinde sözleşmesel uyuşmazlıkları da çözüme kavuşturmaktadır. AİHM, uyuşmazlığın çözümü için tarafların genel mahkeme yerine UÇK gibi

---

¹⁵⁴⁸ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 182.

¹⁵⁴⁹ Gündoğdu, s. 362.

¹⁵⁵⁰ TFF Tahkim Kurulu kararlarına karşı AİHM'e yapılan ilk başvurulardan biri olan Kolgu kararında sporcu sözleşmesinin feshi oldukça teknik konulara ilişkin olduğu ve tarafların sözlü savunma sunabildikleri ve bu sebeple, kamuya açık duruşmanın yapılmasının gerekli olmadığına karar verilmiştir. Bkz. Kolgu v. Türkiye, a.g.k., para. 45.

¹⁵⁵¹ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 224-226; Sedat Doğan v. Türkiye, a.g.k. para. 49; İbrahim Tokmak, a.g.k., para. 40.

mercileri veya tahkim yargılamasını kararlaştırmaları durumunda, bu yargılamaları ihtiyari tahkim yargılaması olarak nitelendirmektedir. Bu nitelendirme neticesinde, tarafların adil yargılanma hakkının feragat edilebilir güvencelerden feragat ettiklerini kabul etmektedir. Feragatin geçerli olması için ise tarafların genel mahkeme yerine başkaca mercileri yetkilendirdikleri anlaşmaları özgür iradeleriyle, baskı altında olmadan imzalamaları ve yetkilendirdikleri mercilerin adil yargılanma hakkının asgari güvencelerini sağlaması aranmaktadır. AİHM, kararlarında feragat edilebilir veya feragat edilemez güvencelere dair net bir ayırım yapılmamış olmasına karşın doktrindeki genel kabul, ihtiyari tahkime başvuru ile aleni yargılanma hakkından feragat edilmiş olacağı yönündedir¹⁵⁵². Kanaatimizce de, tahkim yargılamasının taraflara sunduğu en temel avantajlardan birinin yargılamaların gizliliği olması nedeniyle taraflar arasında aksine bir anlaşma veya taraflardan birinin yargılama esnasında itirazı olmadıkça tarafların ihtiyari tahkime başvurmalarıyla aleni yargılama hakkından feragat etmiş sayılmalıdırlar. Bu doğrultuda, UÇK'nın sözleşmesel uyuşmazlıklara ilişkin verdiği kararlara karşı Kurula yapılan başvuruda, Kurulun adil yargılanma hakkına uygunluğu için duruşmaların aleni olması aranmayacak ve bu hususa ilişkin ihlal iddiaları AİHM tarafından kabul edilebilir bulunmayacaktır. Benzer yaklaşım doğrultusunda, **Kolgu v. Türkiye** kararında Tahkim Kurulunun Yönetim Kurulunun sözleşmenin feshine ilişkin kararına karşı yapılan itiraz üzerine yürüttüğü yargılamasında talebe rağmen duruşmanın gizli yapılmasını aleni yargılanma hakkının ihlali olarak nitelendirmemiştir¹⁵⁵³.

Dava konusu olayda, profesyonel futbolcu Önder Deniz Kolgu, 04.06.2003 tarihinde imzaladığı kendisini iki sezon için Vestel Manisaspor Futbol Kulübünün sporcusu haline getiren Protokolü, kulübün kendisine kestiği para cezasını iptal etmemesi ve vadesi gelen ücretlerin ödenmemiş olması sebebiyle 08.06.2004 tarihinde feshetmiştir. Kolgu, Protokoldeki yetkilendirme uyarınca para cezasının iptali, sözleşmesinin yasal feshinin tescilini, Kulübün Protokolden doğan vadesi gelen tutarları ve tazminat ödemesi talebiyle önce TFF Yönetim Kurulu'na, Yönetim Kurulunca taleplerinin tamamının kabul edilmemesi üzerine TFF Yönetim Kurulu'nun kararına karşı TFF Tahkim Kuruluna itiraz etmiştir. Kolgu'nun itirazları üzerine yargılama sürecinde dosya birçok kez Yönetim Kuruluna gönderilmiş ve sonrasında itiraz üzerine Tahkim Kurulunca incelenmiştir. Tahkim Kurulu, son incelemesini gizli duruşma yaparak gerçekleştirmiş ve nihai kararını vermiştir. Karara karşı da duruşmanın aleni yapılması talebinin reddedilmesi ve tanığın dinlenmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla AİHM'e başvuru yapılmıştır. AİHM ise uyuşmazlığın çözümünde genel mahkemelere başvuru yolu açık olmasına rağmen başvurucunun Tahkim Kurulu önünde dava açmayı seçmiş olması nedeniyle başvurduğu yöntemin sunduğu sisteme

---

¹⁵⁵² Bkz. İkinci Bölüm III.

¹⁵⁵³ Kolgu v. Türkiye, a.g.k., para. 44-46.

razı olduğunun kabul edilmesi gerektiği ve ayrıca uyuşmazlığın teknik konulara ilişkin olduğunu ifade ederek aleni yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir¹⁵⁵⁴.

3. Kararların Aleni Olarak Tefhimi

Aleni yargılanma ilkesi kapsamında sağlanması gereken son güvence, TFF Tahkim Kurulu kararlarının aleni olarak verilmesidir. Kararların aleni olarak verilmesinden kasıt, kararın halk tarafından bilinebilmesi ve kamu denetimine açık olması esas alınarak kararın diğer araçlarla kamuya açık olmasıdır¹⁵⁵⁵.

Tahkim Kurulu kararlarının aleniyeti, Talimat m. 16/2 uyarınca Kurul Başkanının takdirine bırakılmıştır. Hüküm uyarınca Başkan, gerekli gördüğü kararların Federasyon internet sitesinde veya başka mecralarda yayınlanmasına karar vermektedir. Fakat, kararların yayınlanmasını istemeyen tarafın bu talebini Kurula yazılı olarak iletebileceği öngörülmüştür.

Uygulamada, Kurulun kısa kararları, hem TFF resmi internet sitesinin ana sayfasında yer alan haberler sütununda hem de aynı site içinde “Tahkim Kurulu Kararları” isimli ayrı bir sayfada¹⁵⁵⁶ kararların verildiği gün yayınlanmaktadır. Kurulun gerekçeli kararları ise TFF resmi internet sitesinin “Tahkim Kurulu Kararları” isimli ayrı bir sayfasında bir dizin halinde yayınlanmaktadır¹⁵⁵⁷. Kurul kararların yayınlanma usulü, aleni yargılama için uygun olmasına rağmen yayınlanacak kararların belirlenmesinin Başkanın takdirine bırakılması ve gizlilik için tek tarafın talep etmesinin aranması aleni yargılama ilkesine uygun düşmemektedir. Başkanın takdiri yerine yayınlanacak kararlar için AIHM içtihatlarına uygun olarak bir sınırlandırma getirilmesi ve bu sınırlandırmalar uyarınca Başkanın yayınlanmasına karar vermesi daha uygun bir yöntem olacaktır. Aksi takdirde, mevcut düzenleme, aleni yargılanma ilkesine aykırılık teşkil etmeye açık bir düzenlemedir. Gizli kalması için tek tarafın talebi aranmasına rağmen gizlilik için tek tarafın talebinin yeterli olup olmadığı hükümden anlaşılamamaktadır. Olması gereken yönünden, Kurulun verdiği kararların çoğunlukla futbolun yönetimine ve disiplinine ilişkin olması ve bu sebeple ilgilinin dışında diğer kulüpleri, futbolcuları ve diğer aktörlerin menfaatini ilgilendirmesi ve hepsinden öte ilgili diğer kişiler nezdinde kural ihlalleri karşısında muhatap olacakları yaptırımları öngörebilmelerine imkân sağlaması nedeniyle gizli kalmamalıdır¹⁵⁵⁸. Bu sayede, Kurul kararlarının istikrarı sağlanmış olacağı gibi gelecekte yaşanabilecek uyuşmazlıklara da yol gösterici olacaktır.

¹⁵⁵⁴ Kolgu v. Türkiye, a.g.k., para. 44-46.

¹⁵⁵⁵ Bkz. İkinci Bölüm II.C.2.

¹⁵⁵⁶ <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=445> (Erişim Tarihi: 20.09.2023).

¹⁵⁵⁷ <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=1527> (Erişim Tarihi: 20.09.2023).

¹⁵⁵⁸ Aynı yöndeki görüş için bkz. Öktem, s. 429.

G. Makul Sürede Yargılanma İlkesine Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Adil yargılanma hakkının medeni hak ve yükümlülükleri konu edinen yargılamalar için öngördüğü son güvence, yargılamanın makul süre içinde tamamlanmasıdır. Bu güvence kapsamında, yargılamanın taraflarını aşırı usuli gecikmelerden korunması, adaletin gecikmeden sağlanması ile adaletin etkili ve güvenilir olmasının sağlanması amaçlanmaktadır¹⁵⁵⁹.

AİHM içtihatlarında, yargılamanın makul sürede tamamlanıp tamamlanmadığının belirlenmesinde belirli bir sürenin temel alınması yerine davanın karmaşıklığı, başvurucunun tutumunu, yetkili mercilerin tutumunu dikkate alınmakta ve her davanın somut şartları özelinde makul sürenin aşıp aşılmadığı değerlendirilmektedir. Bu değerlendirilmeye bir kriter olarak dikkate alınmasa da başvuranın hangi menfaatinin tehlikede olduğu da dikkate alınmaktadır¹⁵⁶⁰.

TFF Tahkim Kurulu Talimatı m. 13/3 uyarınca Kurul, başvuru tarihinden itibaren en geç üç ay içerisinde gerekçeli kararını vermekle zorunlu kılınmıştır. Disiplin Kurullarının kararlarına karşı yapılan itirazlarda ise bu süre bir aydır. 06.06.2023 tarih ve 78 sayılı TFF Yönetim Kurulu Kararı ile Talimat m. 13/3'e yapılan ekleme ile dosyanın mahiyetine göre gerekli görüldüğü durumlarda Tahkim Kurulu kararı ile bir defaya mahsus bu sürelerin uzatılabileceği öngörülmüştür. Benzer bir düzenleme CAS yargılamalarında da öngörülmüştür (*CAS Kodu m. R59/5*). Uygulamaya bakıldığında Kurul'un karar verme süresi bu sürelerden daha kısadır.

Spor uyuşmazlıklarının çözümünde tahkim yargılamasının tercih edilmesinin en önemli sebeplerinden biri, uyuşmazlıkları en kısa sürede çözüme kavuşturulması ihtiyacıdır. Bu doğrultuda, üç ay içinde (disiplin uyuşmazlıklarının bir ay) sonuçlandırılmasının zorunlu kılınması, TFF Tahkim Kurulu yargılamalarını makul sürede yargılanma ilkesine uygun kılacaktır. Disiplin kurulu kararlarına karşı yapılan itirazlar için bir aylık sürenin öngörülmesi yerinde bir düzenlemedir. Lig usulü bir spor organizasyonda mücadele eden sporcular ve kulüpler için kaybedilen her bir gün kayıptır. Senenin yalnızca dokuz ayında müsabakaların düzenlendiği göz önünde bulundurulduğunda bir uyuşmazlığın çözümlenmesi için üç ay beklenmesi ve olası bir disiplin cezası verilmesi ile toplamda yaklaşık yarım sezon müsabakalara katılmaması muhtemeldir. Bu doğrultuda, sporcuların, müsabakalardan men cezası gibi mesleklerini icrasını engelleyen bir karar hakkındaki bir yargılamanın, başvuranın menfaati gereği olabildiğinde hızlı bir şekilde sonuçlandırılması gerekliliği ortadadır. Bu gereklilik karşısında disiplin cezalarına karşı itirazların bir aylık süre içinde sonuçlandırılmasının öngörülmesi, yerindedir. Uygulamada, bu sürenin daha kısa olduğu görülmektedir.

¹⁵⁵⁹ Bkz. İkinci Bölüm II.D.

¹⁵⁶⁰ Bkz. İkinci Bölüm II.D.2.a.

III. Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulunca Yürütülen Yargılamaların Adil Yargılanma Hakkının Kurumsal Gerekliliklerine Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulu [“GSB Tahkim Kurulu”, “Tahkim Kurulu”, “Kurul” veya “GSBTK”], Bakanlığın idari teşkilatı içerisindeki sürekli kurullardan biridir ve bir idari kurul niteliğindedir. Kurul, idari kurul niteliğinde olmasına rağmen AY m. 59/3 uyarınca futbol dışındaki spor dallarının yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde başvurulabilecek nihai mercidir. AY m. 59/3 uyarınca Kurula yüklenen bu görev ve yetkiler, Kurula yargısal işlevler icra eden bir merci niteliği kazandırmaktadır.

Türk mahkemeleri, AİHS m. 6 ve AY m. 36 doğrultusunda adil yargılanma hakkının öngördüğü temel güvencelere uygun şekilde yargılamalarını yürütmek zorundadır. GSBTK, klasik anlamda bir mahkeme niteliğinde değildir. Buna karşın, futbol dışındaki spor dallarında görev alan spor federasyonlarının sporun yönetimine ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklarının çözümünde görev almaktadır. Bunun yanı sıra, AY m. 59/3 uyarınca Kurul kararlarının tam yetkili bir yargı merci tarafından denetlenme imkânı mevcut değildir. Kurulun bu yapısı, Kurulun adil yargılanma hakkına uygun yargılama yürütmekle yükümlülüğü olup olmadığı tartışmasını gündeme gelmektedir. Bu tartışmalar kapsamında, Kurulun AİHS m. 6 anlamında mahkeme niteliğinde olup olmadığı, çözüme kavuşturmakla görevli olduğu uyuşmazlıkların AİHS m. 6 kapsamı içinde olup olmadığı ve nihayetinde Kurulun adil yargılanma hakkı ile bağlı olduğu sonucuna varılacak olması halinde Kurulun adil yargılanma hakkının öngördüğü kurumsal güvenceleri sağlayıp sağlamadığı incelenecektir. Kurulun, bir ceza yargılaması yürütmemesi ve yürüttüğü yargılamaların bir hukuk davası niteliğindedir. Bu nedenle, adil yargılanma hakkının medeni yargılamalara özgü temel güvenceleri kapsamında bir değerlendirme yapılacaktır.

GSB Tahkim Kurulu kararlarına karşı adil yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla AİHM’e birçok bireysel başvuru yapılmıştır. Fakat, bu başvurularda herhangi biri hakkında esastan inceleme yapılmamıştır. Örneğin, bu husustaki ilk başvuru olan Melih Özdil başvurusu takipsiz bırakılmıştır ve buna bağlı olarak da AİHS m. 37/1 uyarınca başvuru listesinden çıkarılarak hakkında kabul edilmezlik kararı verilmiştir¹⁵⁶¹. İkinci başvuru, bir yoga eğitmenine (aynı zamanda spor kulübü başkanı) sosyal medyada yaptığı açıklamaları nedeniyle bir spor federasyonu disiplin kurulunca verilen belirli süre hak mahrumiyeti cezasını onayan GSB Tahkim Kurulu kararına karşı ifade özgürlüğü hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurudur. AİHM, bu başvuruda ifade özgürlüğü

¹⁵⁶¹ Özdil v. Türkiye [K.K.], Başvuru No. 22341/07, 13 Aralık 2013.

bu başvurulara ilişkin süreç devam etmektedir¹⁵⁶⁴. Netice olarak, Kurul hakkında incelememize esas alınabilecek bir karar bulunmamaktadır.

GSBTK yapısına ilişkin reform fırsatı, bilinçli olarak kaçırılmıştır. Zira, AİHM'in Türkiye'yi spor uyuşmazlıklarının çözümünde gerekli reform çalışmalarını yapmakla yükümlü kılması üzerine, Adalet Bakanlığı'nın Nisan 2021'de yayınladığı “*İnsan Hakları Eylem Planı ve Uygulama Takvimi*” kapsamında gerçekleştirilmesi hedeflenen “**2.1.j. Spor tahkim kurullarının yapısı ve işleyişi AİHM kararları da dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi.**” faaliyeti kapsamında GSB Tahkim Kurulunun yapısında da reform yapılması beklenmekteydi¹⁵⁶⁵. Fakat, söz konusu reform kapsamında hazırlanan 7405 sayılı Kanun'da GSB Tahkim Kurulunun yapısına dair herhangi bir düzenleme öngörülmeyle¹⁵⁶⁶ önemli bir fırsat daha kaçırılmıştır.

Kanaatimizce, GSB Kurulu kararlarına karşı AİHM'e yapılan başvuruların sayısı, TFF Tahkim Kurulu hakkında kapsamlı şekilde değerlendirme yapılması ihtiyacı doğuracak sayıya ulaşmamış olabilir. Bu kapsamda, GSB Tahkim Kuruluna ilişkin değerlendirmemizde, Kurulun yetkisinin yasal dayanağı olan AY m. 59/3 uyarınca görevli ve yetkili kılınan bir diğer kurul olan TFF Tahkim Kuruluna ve benzer uyuşmazlıkları çözüme kavuşturan Spor Tahkim Mahkemesine ilişkin AİHM kararları yol gösterici olacaktır.

A. Adil Yargılanma Hakkının Koruma Alanı Bakımından Değerlendirme

Adil yargılanma hakkının koruma alanı, medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyuşmazlıklar ile cezai alanda kişilere yöneltilen suç isnatlarıyla sınırlıdır. Bu nedenle, Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulunun yürüttüğü yargılamalarda adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ile AİHM'e başvurulabilmesi için yargılama konusu uyuşmazlıkların bu sınırlama içerisinde kalması gerekmektedir.

AİHM, bir uyuşmazlığın medeni hak ve yükümlülüğe ilişkin olup olmadığını belirlerken âkit devletlerin iç hukukuna bağlı kalmaksızın başvurduğu özerk yoruma başvurmaktadır. Bu doğrultuda, bir uyuşmazlığın medeni hak ve yükümlülüğe ilişkin olduğu kanaatine varılabilmesi için üç şartın birlikte sağlanmış olmasını aranmaktadır: a) uyuşmazlığın konusu hak ve yükümlülüğün medeni niteliğe sahip olması, b) söz konusu hak ve yükümlülüğün iç hukukta tanınıyor olması, c)

¹⁵⁶⁴ Çeker v. Türkiye, Başvuru No: 22421/16, Başvuru Tarihi: 28.03.2016; Altınar Akıncı v. Türkiye, Başvuru No: 9570/23, Başvuru Tarihi: 22.02.2023.

¹⁵⁶⁵ İnsan Hakları Eylem Planı ve Uygulama Takvimi, T.C. Adalet Bakanlığı, Nisan 2021, s. 33. Bkz. <https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/1/dosya/insan-haklari-ep02-03-202115-14.pdf> (Erişim Tarihi:21.06.2023).

¹⁵⁶⁶ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Kurulları, s. 116-117.

uyuşmazlığın karara bağlanmasının söz konusu hak ve yükümlölük bakımından kesin sonuç doğurması¹⁵⁶⁷. GSB Tahkim Kurulunun çözüme kavuşturmakla yetkili ve görevli olduğu uyuşmazlıkların bu üç şartı sağlayıp sağlamadığının incelenmesi gerekmektedir.

GSB Tahkim Kurulu, AY m. 59/3 uyarınca sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde görevlendirilen mercilerden biridir. Bu kapsamda, Kurul, federasyon ile kulüpler, sporcular, hakemler, teknik direktör ve antrenörler; kulüpler ile teknik direktörler, antrenörler ve sporcular; kulüpler ile kulüpler arasında çıkacak uyuşmazlıkları; federasyonlarca verilecek kararlar ile disiplin veya ceza kurulu kararlarına karşı yapılan itirazları; Gençlik ve Spor Bakanlığı ile federasyonlar ve federasyonların birbirleri arasında çıkacak uyuşmazlıkları; Merkez Spor Disiplin Kurulunun kararlara karşı yapılan itirazları çözüme kavuşturmakla yetkili ve görevlidir (3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/7-8). Kurulun bu görev ve yetkileri, Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliğı¹⁵⁶⁸ (“Tahkim Kurulu Yönetmeliğı”, “Yönetmelik”) m. 5’de detaylı olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler, AY m. 59/3 ile uyumludur.

Bir uyuşmazlığın medeni hak ve yükümlölük niteliğı kazanabilmesinin ilk şartı, uyuşmazlığın konusu hak ve yükümlölüğün medeni niteliğı sahip olmasıdır. GSB Tahkim Kurulunun çözüme kavuşturmakla yetkili ve görevli olduğu uyuşmazlıkların tarafları, genellikle, sporun aktörleri olan sporcular, antrenörler, spor kulüpleri, kulüp yöneticileri, menajerler ve federasyonlardır. Bu kişiler, genellikle özel hukuk kişisi niteliğindedir ve özel hukuk kişisi olmayan kamu tüzel kişileri bakımından ise taraflar arasındaki hak ve yükümlölükler özel hukuka tabidir. Bu doğrultuda, uyuşmazlığın medeni niteliğı sahip olsa şartı sağlanmaktadır¹⁵⁶⁹. AİHM içtihatlarında da bu husustaki birçok uyuşmazlığın medeni niteliğı haiz olduğı tespit edilmiştir. Örneğın; sporcunun doping yapması sebebiyle spor müsabakasına katılamamasından doğan uyuşmazlıklarının¹⁵⁷⁰, sporcunun sporu profesyonel yapmaktan men edilmesinden doğan uyuşmazlıklarının¹⁵⁷¹, basında yapılan açıklamalar ve sosyal medyada yayınlanan/paylaşılan mesajlara istinaden spor federasyonu tarafından verilen sportif ceza ve para cezalarından doğan uyuşmazlıklarının¹⁵⁷², sporcusunun müsabakalara katılması sebebiyle

---

¹⁵⁶⁷ Bkz. İkinci Bölüm I.B.1.

¹⁵⁶⁸ RG. Tarih: 28.01.2012, Sayı: 28187.

¹⁵⁶⁹ Gözübüyük, Gölçüklü ve Saygılı, s. 265; İnceoğlu, s. 14.

¹⁵⁷⁰ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 58.

¹⁵⁷¹ Baker v. İsviçre, a.g.k., para. 27

¹⁵⁷² Sedat Doğan v. Türkiye, a.g.k., para. 20-21; Naki ve Amed Sportif Faaliyetler Kulübü Derneğı v. Türkiye, a.g.k., para. 19; İbrahim Tokmak v. Türkiye, a.g.k., para. 13-14; Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye, a.g.k., 15.06.2021.

kulüplerin uğradığı gelir kaybının¹⁵⁷³, hakemin görev yaptığı kademesinin düşürülmesinin¹⁵⁷⁴ medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyumsuzluk olduğuna karar verilmiştir.

Futbol dışındaki sporlara ilişkin disiplin uyumsuzluklarının çözümünde en üst merci, GSB Tahkim Kuruludur. Bu kapsamda, sporcuların müsabaka, oyun ve diğer sportif faaliyetlere katılmalarında, yöneticilerin ve diğer aktörlerin görevlerini icra etmelerinde Kurul kararları belirleyici olmaktadır. AİHM içtihatlarında, kişilerin mesleğini sürdürmesinde önemli rol oynayan bu disiplin yargılamalarının AİHS m. 6 kapsamında medeni haklara ilişkin olduğu kabul edilmektedir¹⁵⁷⁵.

İkinci şart, medeni hak ve yükümlülüğün iç hukukta bir hak ve yükümlülük olarak tanınmasıdır. Bu husustaki değerlendirmede, ülkelerin ulusal hukuk düzenlemelerinin yanı sıra spora özgü düzenlemelerin de dikkate alınmaktadır. Bu doğrultuda, GSB Tahkim Kuruluna çoğunlukla spor federasyonlarının kurullarının kararlarına ve Bakanlık nezdindeki kurulların kararlarına itiraz edilmesi nedeniyle öncelikle 7405 sayılı Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu ve bu Kanun esas alınarak hazırlanan Yönetmelikler¹⁵⁷⁶, kararına karşı başvuru yapılan federasyonun statü ve talimatları, Bakanlığın çıkardığı yönerge, yönetmelik, genelge, talimat ve sair ikincil mevzuat temel alınacaktır. Örneğin; sporcuların amatör sporlara katılmaktan men edilmesinin bir medeni hak kaybına sebep olmaması nedeniyle medeni bir hakka ilişkin olmadığına karar verilmiştir¹⁵⁷⁷. Zira, amatör sporculara kural olarak ilgili zorunlu giderler dışında (konaklama, malzeme, sigorta ve antrenman giderleri) herhangi bir ücret ödenmemektedir¹⁵⁷⁸. Buna karşın, AİHM amatör sporcuların hizmetleri karşılığında bir gelir elde ettiklerinin ispatlanmış olması durumunda bir gelir kaybına uğrayacak olmalarını ve bu nedenle uyumsuzluğun medeni hakla ilgili olacağını ifade ederek sporcular açısından bu hususta kapıyı

¹⁵⁷³ Naki ve Amed Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Türkiye, a.g.k., para. 19.

¹⁵⁷⁴ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 160.

¹⁵⁷⁵ Le Compte, Van Leuven ve De Meyere v. Belçika, a.g.k., para. 45; Diennet v. Fransa, a.g.k. para. 11; Sedat Doğan v. Türkiye, a.g.k., para. 21; Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye, a.g.k., para. 29

¹⁵⁷⁶ Kanun esas alınarak hazırlanan yönetmelikler aşağıdaki gibidir;

- Spor Kulüplerinin Genel Kurul ve Yönetim Kurulu Toplantılarının Elektronik Ortamda Yapılmasına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (RG: T. 10.11.2022 S. 32009),
- Spor Kulüpleri ve Spor Anonim Şirketlerinin Borçlanma Sınırlamalarından Muafiyetlerine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (RG: Tarih: 22.12.2022 Sayı: 32051),
- Spor Kulüplerinin Birleşmesi ve Mal Varlığı Devri Yapmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (RG: Tarih: 14.09.2022 Sayı: 31953),
- Spor Kulüpleri Tarafından Tutulacak Defter ve Kayıtlar Hakkında Yönetmelik (RG: Tarih: 07.09.2022 Sayı: 31946),
- Spor Kulüpleri ve Spor Anonim Şirketleri Tescil Yönetmeliği (RG: Tarih: 08.07.2022 Sayı: 31890).

¹⁵⁷⁷ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 151.

¹⁵⁷⁸ Küçükgüngör, Sporcular, s. 40.

açık bırakmıştır¹⁵⁷⁹. Bu nedenle, medeni hak ve yükümlülük iç hukukta tanınmasında yasal düzenlemelerin yanı sıra fiili durumun da esas alınabileceği anlaşılmaktadır.

Üçüncü şart, uyuşmazlığın karara bağlanmasının söz konusu hak ve yükümlülük bakımından kesin sonuç doğurmasıdır. Kurul bakımından bu şart, AY m. 59/3 hükmü ile sağlanacaktır. Zira AY m. 59/3 uyarınca GSB Tahkim Kurulu, futbol dışındaki sporların yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkları nihai olarak çözüme kavuşturmakla yetkili kılınan kurullardan biridir ve AY m. 59/3 uyarınca Kurul kararları kesindir. Kurul kararları aleyhine Anayasa Mahkemesi dâhil herhangi bir yargı merciine başvurulamamaktadır. AY m. 59/3'e uyumlu olarak 3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/7'de Kurul kararlarının kesin olduğu ve Tahkim Kurulu Yönetmeliği m. 15/2'de ise spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin olarak verilen kararların kesin olduğu ve bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamayacağı açık olarak düzenlenmiştir. TFF Tahkim Kurulundan farklı olarak kanunda veya Yönetmelikte Kurul, sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümünde görevli ve yetkili kılınmamıştır. Netice olarak, GSB Tahkim Kurulunun verdiği kararlar görev ve yetki alanına giren hak ve yükümlülük bakımından kesin sonuç doğurmaktadır.

Spor uyuşmazlıkları, cezai alanda kişilere yöneltilen suç isnatları bakımından diğer uyuşmazlıklardan farklılık arz etmemektedir. Spor uyuşmazlıklarına ilişkin suçlamalar hakkında ceza yargılamasını yürütecek olan yargı merci, ceza mahkemeleridir ve spor federasyonlarının kurulları veya Bakanlık disiplin kurulları bu hususta yetkili ve görevli değildir. Suç isnadının adil yargılama hakkının koruma alanı içinde olup olmadığı Engels kriterleri doğrultusunda değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda, suçun iç hukuktaki sınıflandırılması, suçun niteliği, öngörülen cezanın niteliği ve ağırlığı incelenmektedir¹⁵⁸⁰. Bu incelemede, spor faaliyetleri bakımından farklılık arz eden husus, ülkemizde spor faaliyetlerine ilişkin özel suç tiplerinin öngörülmüş olmasıdır. 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun ile spor müsabakaları öncesinde, esnasında veya sonrasında spor alanları ile bunların çevresinde, taraftarların sürekli veya geçici olarak gruplar halinde bulundukları yerlerde veya müsabakanın yapılacağı yere gidiş ve geliş güzergâhlarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesi amaçlanmakta ve bu kapsamda özel suç tipleri düzenlenmiştir.

Suç isnadı ile disiplin ihlalleri veya cezaları sıklıkla birbiri ile karıştırılması nedeniyle disiplin ihlallerinin suç isnadı teşkil edip etmediği değerlendirilebilir. AİHM, bu hususu *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında müsabaka sonucunu haksız şekilde manipüle etmekten suçlu bulunmuş üç amatör futbolcuya verilen bir yıl müsabakalardan men cezası özelinde değerlendirmiştir. AİHM, Engels

¹⁵⁷⁹ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 155.

¹⁵⁸⁰ İkinci Bölüm I.B.2.

kriterli uyarınca yaptığı değerlendirmede, o dönemde yürürlükte olan mevzuata göre eylemlerin sadece disiplin cezasını gerektirmesi ve en fazla üç sene hak mahrumiyeti alacak olması nedeniyle bu eylemlerin suç isnadı niteliğinde olmadığına karar vermiştir¹⁵⁸¹. Bir diğer karar olan, ***Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye*** kararında ise TFF Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu tarafından şike suçlamalarına istinaden başvuru aleyhine verilen hak mahrumiyeti cezasının suç isnadına ilişkin olmadığı ve başvuru konusu disiplin yargılamalarının konusunun başvuru kulübünde yönetici olarak görev yapmaya devam etmelerini ilgilendirdiğinden, uyuşmazlığın medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin olduğunu ve AİHS m. 6/1'in uygulanabileceğine karar verilmiştir¹⁵⁸².

AİHM içtihatlarında disiplin soruşturmaları medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle, spor federasyonu kurulları ve Bakanlık disiplin kurulları önündeki yargılamalarda ceza yargılamalarına özgü AİHS m. 6/2 ve m. 6/3'de öngörülen güvencelerin doğrudan uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır. Fakat, bu güvencelerin uygun düştüğü ölçüde dolaylı olarak uygulanabileceği kabul edilmektedir. Örneğin; AİHM, yukarıda değinilen ***Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye*** kararında, masumiyet karinesinin ikinci yönünün somut uyuşmazlıkta uygulanabileceğine karar vermiştir¹⁵⁸³. Bu karardan hareketle, sportif kuruluşlar bünyesinde yürütülen disiplin yargılamasına konu fiiller hakkında aynı zamanda bir ceza yargılaması yürütülmekte olması halinde ilgili disiplin kurulu ve GSB Tahkim Kurulunun vereceği kararda kişilerin masumiyetlerinin ihlaline sebep olacak değerlendirme ve ifadelerden kaçınması gerekecektir. Bu hususta, olası ihlallerin önüne geçilebilmesi için ilgili disiplin yargılamalarında ilişkili ceza yargılaması bekletici mesele yapılarak ceza yargılamasının sonucunun beklenmesi yerinde olacaktır. Zira, hukuk davalarında ceza yargılamasının sonucunun beklenmesine karar verilmesi, masumiyet karinesinin ihlali etmemektedir¹⁵⁸⁴.

Netice itibarıyla, GSB Tahkim Kurulunun görevli ve yetkili olduğu uyuşmazlıkların medeni haklara ve yükümlülüklerle ilişkin olması, bu uyuşmazlıklar hakkında verdiği kararların kesin sonuç doğurması nedeniyle uyuşmazlık konusu hak ve yükümlülüğün kanunlarda, 7405 sayılı Kanun ve Yönetmeliklerinde, ilgili federasyonun statü ve talimatlarında veya Bakanlığın çıkardığı yönetmelik ve dair ikincil mevzuatta tanınması sebebiyle söz konusu uyuşmazlık hakkında Kurulun verdiği karara

¹⁵⁸¹ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 154.

¹⁵⁸² Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye, a.g.k., para. 28-30.

¹⁵⁸³ Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye, a.g.k., para. 32. Detaylı değerlendirme için bkz. Üçüncü Bölüm II.A.

¹⁵⁸⁴ Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 439.

karşı AİHM'e adil yargılanma hakkının ihlaline istinaden bireysel başvuru yapılabilir¹⁵⁸⁵.

B. Mahkeme Niteliğini Haiz Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

Medeni hak ve yükümlülük ile suç isnadına ilişkin yargılamalarda adil yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla AİHM'e başvurulabilmesi için kararına karşı başvurulacak merciin mahkeme niteliğinde olması gerekmektedir. AİHM, mahkeme kavramı yorumlarken özerk yoruma başvurmaktadır ve merciin âkit devletin yargı sistemi içerisindeki konumu ile bağlı kalmamaktadır. Değerlendirmesinde merciin yargısal işlevini esas almaktadır. Bu kapsamda, AİHM'in yıllar içinde geliştirilen içtihatları doğrultusunda şu üç şartın birlikte sağlanmış olması aranmaktadır; yetki ve görevine giren konularda hukuk kurallarına dayanarak ve öngörölmüş bir usule göre bağlayıcı karar veren merci olması, merciin birtakım nitelikleri haiz olması (bağımsızlık, özellikle yürütmeye karşı, tarafsızlık, üyelerinin görev süreleri, mahkeme usulünün getirdiği güvenceler) ve liyakat esasına göre seçilen üyelerden oluşması¹⁵⁸⁶.

Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulu, Türk yargı hiyerarşisi içerisinde yer alan bir devlet mahkemesi niteliğinde değildir. Kurul, 10.07.2018 tarihli 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi¹⁵⁸⁷ m. 212/1 uyarınca Bakanlığın sürekli kurullarından biri halini almıştır. Kurul, bu haliyle bir idari kurul niteliğindedir¹⁵⁸⁸. Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin 17. maddesi 3. fıkrasında Kurul tarafından yürütölen yargılamalarda yasal vekâlet ücretinin takdirinde idare ve vergi mahkemelerinde görölen davalar için öngörölen ücretlerin esas alınması, Kurulun iradi kurul olarak nitelendirilmesini desteklemektedir¹⁵⁸⁹.

Kurulun idari kurul niteliğinde olması, AİHS m. 6 anlamında mahkeme olarak nitelenmesine engel değildir. Zira, AİHM içtihatlarında aranan şartları sağlaması durumunda, Kurulun AİHS m. 6 anlamında mahkeme niteliğini kazanması mümkündür.

İlk şart, yetki ve görevine giren konularda hukuk kurallarına dayanarak ve öngörölmüş bir usule göre bağlayıcı karar veren bir merci olmasıdır. Bu şartın tespiti için Kurulun yargılama usulü ve

¹⁵⁸⁵ Gemalmaz, Applicability, s.52-53.

¹⁵⁸⁶ İkinci Bölüm II.B.1.

¹⁵⁸⁷ R.G. Tarih: 10/7/2018, Sayı: 30474.

¹⁵⁸⁸ Anayasa Mahkemesi, 2006/118 E. 2009/107 K. 2.7.2009 tarihli kararında GSB Tahkim Kurulunu (karardaki ismiyle Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu) idare içinde yer alan bir kurul olarak nitelendirmiştir. Bkz. (R.G. 19.03.2010, 27526). Benzer yöndeki bir görüş için bkz. Serkan Asker, 1982 Anayasasının 59. Maddesi Bağlamında Spor Tahkim Kurulu Kararlarının Denetimi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Anayasa Hukuku Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kasım 2017, s. 99; Yaşar, SGM Tahkim Kurulu, s. 106.

¹⁵⁸⁹ RG: T. 21.09.2023; S. 32316.

kuralları incelenmelidir. Kurul, AY m. 59/3 uyarınca futbol dışındaki spor dallarında görev alan spor federasyonlarının sporun yönetimine ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklarının çözümünde görevli ve yetkili iki Kuruldan biridir (3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/8). Kurul kararlar kesin ve nihaidir; bu kararlara karşı iç hukukta başvurabilecek bir merci ve yol bulunmamaktadır (3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/7, Yönetmelik m. 5/2)¹⁵⁹⁰. Kurulun kararlarının taraflar açısından bağlayıcılığı ve kesinliği, kararlarına karşı hiçbir yargı merciine başvurulamayacağının kanuni dayanağı anayasa hükmüdür (AY m. 59/3). Netice olarak, Tahkim Kurulu kararları herhangi bir yargı denetimine tabi değildir. Bunun yanı sıra, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun m. 45 uyarınca GSB Tahkim Kurulu kararlarına karşı AYM'ye bireysel başvuru da yapılamamaktadır¹⁵⁹¹. Bu kapsamda, GSB Tahkim Kurulu, yetki ve görevine giren konularda bağlayıcı karar veren merci niteliğini taşımaktadır.

3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/12 hükmü uyarınca GSB Tahkim Kurulunun görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarının belirlenmesinde Gençlik ve Spor Bakanlığı ("Bakanlık") yetkilendirilmiştir. Bakanlık, bu yetkisine istinaden Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliğini¹⁵⁹² yayımlamıştır. Yönetmelikte, Kurulun görev ve yetkileri (m. 5), toplantı ve karar sayısı (m. 6), koordinatörlük ve sekretarya hizmeti (m. 7), başvuru usulü (m. 8), başvuruların ilk inceleme usulü (m. 10), cevap dilekçesinin sunulma süresi (m. 11), görüşme usulü (m. 12), başvurunun icra ve infaza etkisi ile Kurulun ihtiyati tedbir ve icra/infazı durdurma yetkisi (m. 13), karar verme süresi (m. 14/2), kararın içeriği (m. 14/3-5), kararın tebliği (m. 14/6), karar düzeltme süresi (m. 15/1), tebligat usulüne (m. 16) ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Yönetmelik, yeterli düzeyde olmasa da bir yargılamanın yürütülmesi için yargılama usulüne dair yeterli düzeyde hükümler içermektedir. Kurul, uyuşmazlığın esasını, 3289 sayılı Kanun, ilgili diğer mevzuat, ulusal ve uluslararası federasyonların kuralları, kanunların usule ilişkin hükümleri ve adalet ve nesafet esasları dairesinde çözüme kavuşturmaktadır (Yönetmelik m. 14/1). Tüm bu düzenlemeler kapsamında, GSB Tahkim Kurulu, yetki ve görevine giren konularda hukuk kurallarına dayanarak ve öngörülmüş bir usule göre bağlayıcı karar veren bir merci olma şartını sağlamaktadır.

İkinci şart, Kurulun belirli nitelikleri sağlamasıdır. Bu şart kapsamında, Kurulun tarafsız ve

¹⁵⁹⁰ GSB Tahkim Kurulu kararlarına karşı Kurul'a yargılamanın yenilenmesi başvurusu yapılabilirmekte ise de bu başvurunun Kurulun kendisine tarafından yapılacak olmasından ötürü karara karşı başvuru olan bir yargı merci veya başvuru yolu olarak değerlendirilmemiştir.

¹⁵⁹¹ Ergül, s. 68.

¹⁵⁹² Resmî Gazete Tarihi: 28.01.2012 Resmî Gazete Sayısı: 28187. Yönetmeliğin adı ile Kurulun adının birbiri ile örtüşmemesinin nedeni, Yönetmeliğin adının dayanak Kanunu olan 3289 sayılı Kanunun 2.7.2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nin 12 nci maddesiyle ile Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu olarak değiştiren hükme uygun olarak güncellenmemesidir.

bağımsız olup olmadığı, üyelerinin görev süreleri, mahkeme usulünün gerektirdiği güvencelere yönelik düzenlemeler öngörülüp öngörülmediği esas alınmaktadır. 3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/7’de Kurul üyelerinin görev sürelerinin dört yıl olduğu, Ek Madde 9/10’da Kurulun tarafsız bağımsız olduğu, üyeleri istifa etmedikçe veya çekilmiş sayılmadıkça yerine yenisi görevlendirilemeyeceği, Ek Madde 9/11’de belirli bir miktar huzur hakkına hak kazanacakları düzenlenmiştir. Belirtmek gerekir ki, bu değerlendirmede söz konusu güvencelerin Kurulun tarafsızlığını ve bağımsızlığını sağlamaya yeterli olup olmadığı incelenmemektedir. Kurulun tarafsızlığı ve bağımsızlığı çalışmamızın ayrı bir başlığı altında ele alınmıştır¹⁵⁹³. Bu başlık altında, yetersiz de olsa, bu konularda herhangi bir güvence öngörülüp öngörülmediği tespit edilmekte ve AİHS m. 6 anlamında bir mahkeme görünümü olup olmadığı değerlendirilmektedir. Bu güvencelerin tarafsızlığı ve bağımsızlığı sağlamada yeterliliğine ilişkin değerlendirme, merciin mahkeme niteliğini haiz olup olmadığı hususu ile birlikte ele alınabilmektedir. Netice olarak, yukarıda ele alınan düzenlemelerin, Kurulun mahkeme niteliğini kazanmasında için aranan şartı sağlaması için yeterli olduğu kanaatindeyiz.

Son şart, üyelerin/hakimlerin liyakat esasına göre seçilmesi ve teknik gereklilikleri yerine getirilmesidir. Bu şarta aykırılık, tek başına merciin mahkeme niteliğini kazanmasına engel teşkil etmemektedir. Buna karşın, merciin yasayla kurulmuş mahkeme niteliğinde olup olmadığı veya merciin tarafsızlık ve bağımsız olup olmadığına ilişkin değerlendirmede esas alınabilmektedir¹⁵⁹⁴. Bu şart uyarınca mahkemenin yargı hiyerarşisindeki konumu arttıkça, üyelerin seçim kriterlerinin de o düzeyde artması beklenmektedir. Profesyonel olmayan üyeler için farklı seçim kriterleri öngörülmesi ise kabul edilebilir bir durumdur.

GSB Tahkim Kurulunun AY m. 59/3 uyarınca sporun yönetimine ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde ülke içindeki en üst mercidir. Bu nedenle, üyelerin seçim ve liyakat esasının üst düzeyde olması gerekecektir. Kurul, Gençlik ve Spor Bakanlığının onayı ile görevlendirilen yedi asıl ve yedi yedek üyeden oluşmaktadır ve üyelerin hâkimlik mesleğinden olma zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu nedenle, üyelerin seçiminde hakimlerin seçim kriterlerinden farklı kriterlerin öngörülmesi aykırılık teşkil etmeyecektir. Kurul üyelerinin beşinin hukukçu, ikisinin ise spor alanında bilimsel çalışmalar yapmış veya sporda idareci, teknik adam ve benzeri görevlerde bulunmuş kariyer sahibi kişiler olmaları aranmaktadır (3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/7). Bunun yanı

¹⁵⁹³ Bkz. Üçüncü Bölüm III.E.

¹⁵⁹⁴ Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda kararında, mahkeme üyesi atamalarının yasayla kurulmuş mahkeme ilkesine aykırılığının tespitine yönelik üç aşamalı test geliştirilmiştir. Bkz. Guðmundur Andri Ástráðsson v. İzlanda, a.g.k., para. 244-248.

sıra, 2022 yılında 7405 sayılı Kanun m. 49 ile değiştirilen 3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/10 ile Kurul üyelerinin Bakanlık spor disiplin kurulları, ulusal veya uluslararası spor federasyonlarının disiplin kurullarından son beş yıl içinde bir defada altı ay veya toplamda bir yıl hak mahrumiyeti cezası almamış olması ile belirli suçlardan mahkûm olmaması¹⁵⁹⁵ gerektiği öngörülmüştür. Son olarak, Kurula hukukçu üye olarak hâkim veya savcıların atabilmesi için hakimlik teminatı esasları gözetilerek yetkili kurullardan onay alınması gerekmektedir.

Uygulamaya bakıldığında, hukukçu Kurul üyelerinin çoğunluğunu aktif olarak görev yapan hâkim ve savcılarının oluşturduğu görülmektedir. Bu nedenle, bu kişiler için hakimlik mesleği için aranan liyakat esasları temel alınabilir. Fakat, Kurulun spor federasyonu hukuk kurullarının kararlarını incelemesi nedeniyle bir nevi temyiz merci niteliğindedir ve kararlarına karşı herhangi bir yargı merciine başvurulamamaktadır. Bu durumda, hukukçu üyeler için sadece hukuk mezunu olma, diğer üyeler için ise spor alanında bilimsel çalışmalar yapmış veya sporda idareci, teknik adam ve benzeri görevlerde bulunmuş kariyer sahibi kişiler olmalarının aranması, Kurulun konumu bakımında aranılan düzeyde liyakat için yeterli olmayabilir. Sporda kariyer sahibi olma şartı yerine, spor hukuku gibi teknik ve kendine özgü kuralları içeren bir hukuk dalında yeterliliğin veya daha nitelikli şartların öngörülmesi yerinde olacaktır. Zira, Kurul üyelerinin sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin her türlü hukuki uyuşmazlıkları çözümünde ehil olması gerekmektedir. Çünkü Kurulun verdiği kararları denetleyecek herhangi bir yargı merci bulunmamaktadır. Bu noktada, TFF Tahkim Kurulu üyeleri için tercih sebebi olarak öngörülen spor hukuku alanında yüksek lisans mezunu olmak gibi daha somut nitelikler öngörülmelidir. Zira, spor alanında bilimsel çalışmalar yapmış olmak ifadesi oldukça geniş bir ifadedir ve hukuk alanındaki uzmanlıklar dışındaki alanların da bu çalışmalar kapsamına dâhil edilmesi mümkündür. Kurul, hukuki mevzular dışındaki teknik hususlarda bilirkişi marifetiyle gerekli bilgi ve birikimi temin edebilir. Bu nedenle, hukukçu dışındaki kişilerin Kurul üyesi olarak istihdam

---

¹⁵⁹⁵ 7405 sayılı Kanun ile yapılan ekleme öncesinde de benzer suçlardan ceza alanların Kurul üyeliği yapamayacağı Yönetmelik m. 4/8’de öngörülmekteydi. 7405 sayılı Kanun ile yapılan bu ekleme atanacak kamu görevlileri için çeşitli kanunlarda aranan hükümler ile benzerdir.

7405 sayılı Kanun m. 49 değiştirilen 3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/10’da öngörülen suçlar ise şunlardır: “*kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile; Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, terörün finansmanı, kaçakçılık, nefret ve ayrımcılık, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar, fuhuş, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, şike veya teşvik primi, kanuna aykırı olarak spor müsabakalarına dayalı bahis ve şans oyunlarını oynatma, oynatılmasına yer ve imkân sağlama, reklamını yapma, para nakline aracılık etme veya Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanununun 20 nci maddesine muhalefet etme suçları.*”

edilme ihtiyacı bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra, bilimsel çalışmalar ifadesi oldukça geniştir ve kişilerin alanındaki uzmanlığını teyit için nitelikli bilimsel çalışmanın aranması yerinde olacaktır. TFF Tahkim Kurulu üyeleri ve CAS hakem listesine yazılacak kişiler de yalnızca hukukçulardan oluşmaktadır. Bu doğrultuda, Kurul yapısının sadece alanında yetkin hukukçulardan oluşacak şekilde tadil edilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Netice olarak, mevcut düzenlemeler, Kurul üyelerinin liyakat esasına uygun seçilmediğinden şüphe edilmesine sebep olabileceği kanaatindeyiz.

AIHM kararlarında GSB Tahkim Kurulu kararlarına karşı adil yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla AIHM'e yapılan bireysel başvuruların esastan incelenmemiş olması nedeniyle Kurulun bir mahkeme niteliğini haiz olup olmadığının değerlendirildiği bir karar henüz mevcut değildir. Bu hususta, Türk hukukunda futbol sporu özelinde benzer bir görev üstlenmiş olan TFF Tahkim Kuruluna ilişkin AIHM kararları yol gösterici olacaktır. AIHM, bu kararlarda, TFF Tahkim Kurulunun mahkeme niteliğine ilişkin değerlendirmede, diğer tahkim yargılamalarında uyguladığı ayırım doğrultusunda¹⁵⁹⁶, Kurula başvurunun zorunlu olup olmadığı veya başka bir deyişle Kurulun önüne gelen uyuşmazlık bakımından yetkisinin münhasır olup olmadığına göre bir ayırım yapmıştır¹⁵⁹⁷. TFF Tahkim Kurulu, sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar bakımından zorunlu tahkim yargılaması yürütmesi nedeniyle mahkeme niteliğini haiz olduğu kabul edilmiştir¹⁵⁹⁸. AY m. 59/3 uyarınca futbol dışındaki spor dallarında sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar bakımından GSB Tahkim Kuruluna başvurulmasının zorunlu olması, Kurul kararları aleyhine herhangi bir yargısal mercie başvuru yapılamaması ve mahkeme niteliğini kazanması için gerekli şartları sağlaması nedeniyle, GSBTK, AIHM içtihatları kapsamında bir zorunlu tahkim yargılaması yürüttüğü ve bu doğrultuda AIHS m. 6 anlamında mahkeme niteliğini haiz olduğu kanaatindeyiz. Benzer bir görüş, Kamu Denetçiliği Kurumu'nun Kurulun kararlarının resmi internet sitesi üzerinden yayınlanmasına karar verilmesi talebi üzerine yaptığı incelemede ortaya konulmuştur. Kararda, Kurulun zorunlu tahkim yargılaması yürüttüğü kanaatine varılmış ve Tahkim Kurulu Yönetmeliği m. 14'de Kurul kararlarının ilam niteliğinde olduğunun öngörülmesinden hareketle Kurul yargılamalarının bir çeşit devlet mahkemesi yargılaması olarak kabul edildiği sonucuna varmıştır¹⁵⁹⁹.

C. Mahkemelerin Yasayla Kurulması İlkesine Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Bir mahkemenin yasayla kurulma ilkesine uygun olabilmesi için yargılamayı yürütecek

¹⁵⁹⁶ Suda v. Çek Cumhuriyeti, a.g.k., para. 50; Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 123; Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 174.

¹⁵⁹⁷ Kolgu v. Türkiye, a.g.k., para. 40.

¹⁵⁹⁸ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 181.

¹⁵⁹⁹ TBMM Kamu Denetçiliği Kurumu, Sayı: 2022/8539-S.22.13041, Başvuru No: 2022/168, Karar Tarihi: 04/07/2022, Tavsiye Kararı, s. 6, para.19.4. (kararlar.ombudsman.gov.tr).

mahkemenin ve yargılama usulünün dava konusu uyuşmazlık ortaya çıkmadan önce yasayla düzenlenmesi gerekmektedir. Mahkemenin ve yargılama usulünün yasayla düzenlenmesinden kasıt, mahkemenin kuruluşu, yer, konu ve kişi bakımından yetkisi, yargılama kuralları, mahkemenin yapısı ve teşkilatına ilişkin hususların kanunla düzenlenmesidir. Bunun yanı sıra, yasayla düzenlenmesi gereken bu hususlara ilişkin kuralların, tüm yargılama süresince ihlal edilmemiş olması gerekmektedir¹⁶⁰⁰.

GSBTK'nın yasayla kurulmuş mahkeme ilkesine uygun olup olmadığı, Kurulun yapısını düzenleyen 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu¹⁶⁰¹ esas alınarak incelenmelidir. Kurul, 4.3.2004 tarihli 5105 sayılı Kanun'un 5. maddesi ile 3289 sayılı Kanuna eklenen Ek Madde 9 ile kurulmuştur. Ek Madde 9, çeşitli değişiklik, fıkra iptalleri, fıkra eklemeleri ile güncel halini almıştır. 3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/8'de kurul üye sayısı, üyelerin dağılımı ve taşınması gereken şartlar, hakim ve savcılarının gerekli izinleri alması ile üye olabileceği düzenlenmiştir. Ek madde 9/8 ve 9'da ise Kurulun yargı yetkisi düzenlenmiştir. Ek Madde 9/10'da Kurulun görevinde tarafsız ve bağımsız olduğu, üyelerin görev teminatı, üye olamayacak kişiler düzenlenirken; Ek Madde 9/11'de üyelerin mali teminatı düzenlenmiştir. Son olarak Ek Madde 9/12'de Kurulun görev, yetki ve sorumlulukları, çalışma usûl ve esasları ile üyelere verilecek huzur ücretinin miktarını yönetmelikle belirlemek üzere Gençlik ve Spor Bakanlığı yetkilendirilmiştir. Bakanlık, bu hususları 28.01.2012 tarihli Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliği'nde¹⁶⁰² düzenlemiştir.

Kurul'un görev, yetki ve sorumlulukları, çalışma usûl ve esaslarının belirlenmesinde Bakanlığın yetkilendirilmesi, Kurulun yasayla kurulmuş mahkeme ilkesini ihlal edip etmediği şüphe doğurabilecek bir durumdur. AİHM'e bu hususta, benzer iddialarla bir başvuru yapılmıştır. Başvuru üzerine, yargı teşkilatı ve yargı yetkisine ilişkin kuralların ve çerçevenin belirlenmesinin kanun ile yürütmeye devredilmesinin, yürütme kararlarının hukuka uygunluğu ve keyfilığının yargı denetimine tabi olması durumunda, mahkemenin yasayla kurulması kuralını ihlal etmeyeceğine karar verilmiştir¹⁶⁰³. 3289 sayılı Kanun Ek Madde 9 ile Kurulun oluşumu, üyelere sağlanan güvenceler, kararlarının kesin olduğu düzenlenmiştir. Bu hükümde, Kurulun, yargısal fonksiyonu ve yargı yetkisine ilişkin temel kurallar belirlenmiştir. Kanunda düzenlenen bu hususlar, AİHM içtihatlarında

---

¹⁶⁰⁰ İkinci Bölüm II.B.2.

¹⁶⁰¹ Ek maddenin eklendiği tarihte Kanun'un adı "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" dur. Kanun, 2.7.2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nin 12 nci maddesiyle mevcut ismini almıştır.

¹⁶⁰² Söz konusu Yönetmelik öncesinde ise Tahkim Kurulunun kurulması akabinde hazırlanan 28.5.2004 tarihli ve 25475 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliği yürürlükteydi.

¹⁶⁰³ Zand v. Avusturya, a.g.k., para. 70-73; İnceoğlu, s. 164.

öngörülen kanunla düzenlenmesi istenen hususlara denktir. İkinci şartın sağlanması hususunda, Bakanlığa devredilen yetkinin yargı denetimine tabi olup olmadığı incelenmelidir. Bakanlığa yapılan yetki devri, Yönetmelikle sınırlandırılmıştır. Yönetmelikte yer alan düzenlemelerin iptalinde, Danıştay yetkilendirilmiştir. Danıştay'ın bu husustaki incelemesi, Yönetmelik hükümlerinin hukuka uygunluğu ve keyfiliğinin incelenmesi bakımından yeterli bir incelemedir. Bu durumda, ikinci şart da sağlanmaktadır. Netice olarak, AİHM içtihatlarında öngörülen hususların ötesinde, Kurulun kuruluşu, yer, konu ve kişi bakımından yetkisi, yargılama kuralları, üyelerin tarafsızlığı ve bağımsızlığı, görev ve mali teminatları, mahkemenin yapısına ve teşkilatına ilişkin hususların, çalışma usûl ve esaslarının kanunla belirlenmiş olması nedeniyle GSB Tahkim Kurulunun, mahkemenin yasayla kurulması ilkesine uygun olduğu kanaatindeyiz.

Tahkim Kurulunun kuruluşuna, oluşumuna, yetkisine ilişkin kuralların ihlal edilmesi durumunda mahkemelerin yasayla kurulması ilkesi ihlal edilebilir¹⁶⁰⁴. Bu kurallara aykırılık hususunda sıklıkla karşılaşılan ihlaller, mahkeme üyelerine ilişkin kurallara aykırı eylem ve işlemlerdir. AİHM içtihatlarında hâkimin görev süresi sona ermesine ve bu durumda göreve devam edip edemeyeceğine ilişkin açık bir düzenleme olmamasına rağmen yeniden atanana kadar hakimin görevde kalması¹⁶⁰⁵, hâkimin duruşma gününde geçici hâkim ile değiştirilmesi¹⁶⁰⁶, kanunda öngörülen heyet üyesi sayısından daha az kişi tarafından oluşan heyet tarafından karar verilmesi¹⁶⁰⁷, mahkeme yöneticisinin yasada kendisine verilemeyen mahkeme işlemlerini yürütmesi¹⁶⁰⁸, mahkemenin herhangi bir açıklama yapmaksızın olağan yargı yetkisini kasten aşması¹⁶⁰⁹, Yargıtay'ın kişi yönünden yetkisi olmayan kişileri yargılaması¹⁶¹⁰ iddiası ile yapılan başvurularda mahkemenin yasayla kurulması ilkesine aykırılık sebebiyle adil yargılanma hakkının ihlaline karar verilmiştir.

Yukarıda sayılan durumlar mevcut kurallara aykırılıktan doğan somut uyuşmazlıklara ilişkindir. Bu nedenle, bu hususların, kurallara karşı somut aykırı bir eylem ve işlemin mevcut olması durumunda incelenebilecektir. Buna karşın, hâkim ve savcıların bu Kurulda görev alıp alamayacağı hususu ele alınabilir¹⁶¹¹. Konuyla ilgili olarak, 3289 sayılı Kanun Ek Madde 10'un "Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay Başkan ve üyeleri ile adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarının bu Kanunda öngörülen veya

¹⁶⁰⁴ Advance Pharma sp. Zo.o v. Polonya, a.g.k., para. 349-350.

¹⁶⁰⁵ Oleksandr Volkov v. Ukrayna, a.g.k., para. 151-156.

¹⁶⁰⁶ Kontalexis v. Yunanistan, a.g.k., para. 42-44.

¹⁶⁰⁷ Momčilović v. Sırbistan, a.g.k., para. 32.

¹⁶⁰⁸ Ezgeta v. Hırvatistan, a.g.k., para. 44.

¹⁶⁰⁹ Sokurenko ve Strygun v. Ukrayna, a.g.k., para. 27-28.

¹⁶¹⁰ Coëme ve Diğerleri v. Belçika, a.g.k., para.103.

¹⁶¹¹ Yaşar, SGM Tahkim Kurulu, s. 105-106.

özerk federasyonlar bünyesinde bulunan kurullarda görev almasına” ilişkin bölümü Anayasa Mahkemesi’nin 5/1/2006 tarihli ve E.: 2005/55, K.: 2006/4 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir. Kararda “*Hâkim ve savcılarının meslekleri ile ilgili olmayan bu kurullarda görev alırken, bir yandan da yargılama faaliyetine devam etmeleri, ileride karşılıklarına çıkacak uyuşmazlıklarda, tarafsızlıklarına gölge düşürecek nitelikte*” olduğu ifade edilmiştir. İptal kararı sonrasında, 27.5.2007 tarihli 5674 sayılı Kanunun 2. maddesi ile 3289 Sayılı Kanun Ek Madde 9/7’de değişiklik yapılmıştır. Değiştirilen hükümde, hâkim ve savcılar ile bu meslektan sayılanlar hâkimlik teminatı esasları gözetilerek ve yetkili kurulların onayı alınmak suretiyle Tahkim Kurulunda görev alabileceği öngörülmüştür. 2802 sayılı Hakimler Savcılar Kanunu¹⁶¹² m. 48/4’de ise hâkim ve savcılarının kanunlarda belirlenenlerden başka resmi ve özel hiçbir görev alamayacağı düzenlemiştir. Hakim ve savcılarının, Tahkim Kurulunda görev almaları, bir kanunda öngörülüyor olması, 2801 sayılı Kanunun aradığı şartı sağlamaktadır. Onayı alınacak yetkili kurul ise 6087 sayılı Hakimler ve Savcılar Kurulu Kanunu¹⁶¹³ m. 4/1-b uyarınca Hâkimler ve Savcılar Kurulu’dur. Bu kanun hükümler hâlihazırda yürürlükte ve birbiriyle uyumludur. Bu nedenle, hâkim ve savcılarının Kurul üyesi olarak görevlendirilmesi, Kurulun yasayla kurulmuş mahkeme ilkesini ihlal etmesine neden olmayacaktır. AYM’nin iptal kararındaki gerekçe, hakimlerin Kurul üyeliği yapmalarının Kurulun ve kendilerinin tarafsızlığı ve bağımsızlığını ihlal edecek olmasıdır. Bu husus, Kurulun tarafsızlığı ve bağımsızlığı bağlamında değerlendirilmesi gereken bir husustur¹⁶¹⁴.

D. Mahkemeye Başvuru Hakkına Uygunluğunun Değerlendirilmesi

1. Genel Değerlendirme

Mahkemeye başvuru hakkı, adil yargılanma hakkının zımni unsurudur. Bu hak uyarınca bireyler haklarını aramak için bir mahkeme önüne gidebilme olanağına sahiptir. Hakkın ihlal edilmemesi için bireylere tanınan bu imkânının *gerçekten, fiilen, hukuken ve etkili* bir biçimde mevcut olmalıdır. Bu doğrultuda, başvuru mahkeme uyuşmazlığın esası hakkında veya kişinin suçlu olduğuna karar verme yetkisini haiz olmalı, dava neticesinde uyuşmazlığı karara bağlanmalı ve verdiği karar yerine getirilmelidir¹⁶¹⁵.

Kurul, AY m. 59/3 uyarınca futbol dışındaki spor dallarına ilişkin sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin spor federasyonu organ ve kararlarına karşı yapılacak başvurularda, münhasıran yetkili ve görevlidir (3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/7, 8). Kurulun işbu görev ve yetkisi kapsamında

¹⁶¹² R.G. Tarih: 26.2.1983, Sayı: 17971.

¹⁶¹³ R.G. Tarih: 18.12.2010, Sayı: 27789.

¹⁶¹⁴ Anayasa Mahkemesi 5/1/2006 tarihli ve E.: 2005/55, K.: 2006/4 sayılı Kararı.

¹⁶¹⁵ İkinci Bölüm II.A.1.

verdiği kararlar, kesin ve nihaidir (*Yönetmelik m. 15/3*). Kurul kararlarına karşı istinaf, temyiz, karar düzeltme gibi yargı organları nezdinde kanun yollarına başvurulması mümkün değildir (*Yönetmelik m. 5/2*). Kurul, başvurular üzerine itirazın reddine, kabulüne veya itiraz konusu kararın değiştirilerek karara bağlanmasına hükmedebilir (3289 sayılı Kanun Ek Madde 9A/8). Kurul kararları, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu m. 38 uyarınca ilam niteliğindedir (*Yönetmelik m. 14/7*). Son olarak, Kurul kararların yerine getirilmesinde öncelikle Bakanlık görevlendirilmiştir (*Yönetmelik m. 19*). Bunun yanı sıra, kararına karşı başvuru yapılan spor federasyonları da Kurulun kararlarını uygulamakla görevlidir (7405 sayılı Kanun m. 38/1-f). Sporcular ve gerçek kişi diğer sporun aktörleri ise profesyonel veya amatör olarak sporu icra edebilmek için temin etmeleri gereken lisansların verilmesi sürecinde Kurul kararlarına uyacaklarına dair taahhütler vermektedir. Netice olarak, Kurulun futbolun dışında spor dallarının yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar hakkında karar verme yetkisinin bulunması, verdiği bu kararların taraflar için kesin ve bağlayıcı olması ve kararların Bakanlık ile spor federasyonları tarafından yerine getirilmek zorunda olması nedeniyle GSB Tahkim Kurulu, kural olarak, mahkemeye başvuru hakkının şartlarını sağlamaktadır.

2. Hakkın Sınırlandırılması Yönünden Değerlendirme

Mahkemeye başvuru hakkı mutlak bir hak değildir. Âkit devletler, hakkın özünü zedelememesi şartıyla, bu hakkı sınırlandırabilmektedir. Sınırlandırmaların hakkın özünü zedeleyip zedelediği ise *Ashingdane v. Birleşik Krallık* kararında öngörülen üç kriter esas alınarak belirlenmektedir. Bu kriterler şunlardır; sınırlamada meşru bir amaç bulunup bulunmadığı, sınırlama hakkın özünü zedeleyecek düzeyde olup olmadığı ve sınırlama ile güdülen amaç arasında orantılı olup olmadığı incelenerek karar verilmektedir¹⁶¹⁶. Bu doğrultuda, GSB Tahkim Kuruluna başvuru hakkının sınırlandırılıp sınırlandırılmadığı ve bu sınırlandırmaların hakkın özünü zedeleyip zedelediği, bu hususta sık karşılaşılan sınırlandırmalar olan dava açma hakkına yönelik sınırlandırmalar, mahkemenin yetkisine yönelik sınırlandırmalar ve yargı kararının uygulanmaması özelinde incelenecektir.

a. Dava Açma Hakkına Yönelik Sınırlandırmalar

Dava açma hakkına yönelik sınırlandırmalar, kişi ve konu yönünden sınırlandırmalar, adli yardım, başvuru ücreti, başvuru süresi ve hukuki kesinlik başlıkları altında ele alınabilir.

i. Kişi ve Konu Yönünden Sınırlandırma

3289 sayılı Kanunda ve Yönetmelikte, Kurula başvuru yapabilecek kişilere ilişkin açık bir

---

¹⁶¹⁶ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.a.

hüküm bulunmamaktadır. Buna karşın, bu hususta, Kurulun görev ve yetkisinin düzenlendiği 3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/8-9 hükümleri temel alınabilir¹⁶¹⁷. Bu hükümlerde, Kurulun görev ve yetkisi belirlenirken, doğrudan uyuşmazlık tarafları temel alınmıştır. Hüküm uyarınca, Gençlik ve Spor Bakanlığı, spor federasyonları, kulüpler, federasyon ve kulüp yetkilileri, sporcular, hakemler, teknik direktörler ve antrenörler, disiplin ve ceza kurullarında hakkında karar verilenler Kurula başvuru yapabilmektedir. Bunun yanı sıra, Yönetmelik m. 5/3’de Kurula başvuru yapılamayacak konulara ilişkin açık bir sınırlandırma öngörülmüştür. Hüküm uyarınca kulüp, sporcu, teknik adam, sağlık personeli, menajer ve maç organizatörü gibi sporla ilgili kişilerin arasındaki sözleşmelerden kaynaklanan alacak iddia ve talepleri ile mali haklar Yönetmelik kapsamı dışındadır. Bir konunun Yönetmeliğin kapsamı dışında tutulması, ilgili kişi ve konunun Kurulun görev ve yetkisi dışında kalması sonucunu meydana getirecektir. Bu doğrultuda, Kurulun sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümünde yetkili olmadığı kanaatindeyiz.

Her iki hüküm, bir doğrudan sınırlandırma örneğidir. 3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/8 hükmünde sayılan kişiler, bütün spor dallarında sporun disipline ve yönetimine ilişkin ortaya çıkabilecek bir uyuşmazlığın olası taraflarını kapsamaktadır. Yönetmelik m. 5/3 ile kapsam dışı tutulan uyuşmazlık türleri ve kişiler ise AY m. 59/3 kapsamı dışında bırakılan konulara ilişkindir. Bu konular, Kurulun zorunlu tahkim olarak yürüttüğü yargılamaların kapsamı içerisinde değildir. Netice olarak, ilk sınırlandırmanın spor alanındaki kişilerin tamamını kapsaması, ikinci sınırlandırmanın ise sözleşmesel uyuşmazlıklara ilişkin olması sebebiyle AY m. 59/3’ün kapsamı dışında olması ve sınırlandırmalarda vatandaşlığa veya kişilik türüne ilişkin bir ayırma yer verilmemesi gerekçeleriyle ilgili sınırlandırmaların hakkın özünü zedelediği kanaatindeyiz.

ii. Adli Yardım İmkânı

Hukuki yardım, mahkemeye başvuru hakkının kapsamı içinde değerlendirilen hususlardan biridir. Hukuki yardımın yargılamalardaki görünümü, adli yardımdır. Kişileri adli yardımdan yararlandırmaya yönelik hakkın özünü zedeleyen sınırlandırmalar veya âkit devletin adli yardım

---

¹⁶¹⁷ 3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/8: (Değişik sekizinci fıkra: 27/5/2007-5674/2 md.) Tahkim Kurulu, federasyon ile kulüpler, sporcular, hakemler, teknik direktör ve antrenörler; kulüpler ile teknik direktörler, antrenörler ve sporcular; kulüpler ile kulüpler arasında çıkacak ihtilaflarla, federasyonlarca verilecek kararlar ile disiplin veya ceza kurulu kararlarını, ilgililerin itirazı üzerine inceleyerek sonuçlandırır. Tahkim Kurulu; itiraz üzerine Gençlik ve Spor Bakanlığı ile federasyonlar ve federasyonların birbirleri arasında çıkacak ihtilafları inceleyerek sonuçlandırır.

3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/9: (Ek fıkra: 27/5/2007-5674/2 md.) (Değişik dokuzuncu fıkra:22/4/2022-7405/49 md.) Tahkim Kurulu, federasyon başkanı ile yönetim, disiplin ve denetim kurulu üyelerinin, spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarının tespiti hâlinde Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından Merkez Spor Disiplin Kuruluna sevk edilmeleri sonucunda, Merkez Spor Disiplin Kurulunca verilecek kararlara karşı, ilgililerin itirazı üzerine karar verir.

konusunda üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmemesi, mahkemeye başvuru hakkını ihlal etmektedir.

AIHM içtihatları doğrultusunda hangi uyuşmazlıklar yönünden adli yardımın bir hak olduğunun ortaya konulması yararlı olacaktır. AIHM, mali imkânlardan yoksun olan kişinin kendisine suç isnadı yönetilmesi durumunda AIHS m. 6/3-c uyarınca ücretsiz müdafiden yararlandırılmasını bir hak olarak görmektedir. Buna karşın, aynı kişinin medeni hak ve yükümlülükleri konu edinen davalar bakımından müdafiden yararlanması bir hak olarak görülmemektedir. Genel kural bu yönde olmakla birlikte, AIHM içtihatları ile ortaya konulan kriterlerin sağlanması durumunda hukuk davaları için de kişilerin adli yardımdan yararlandırılması gerekmektedir. Bu kriterler ise şunlardır; davanın başvuru için önemi, hukuk ve usul bakımından davanın karmaşıklığı, davada kişinin kendi başına etkili bir biçimde kendisini temsil edip edemeyeceği veya iç hukukta avukatla temsilin zorunlu kılınmış olması ve başvurusunun avukat masrafını ödeyecek mali imkânlardan yoksun olması. Bu kriterlerin sağlanıp sağlanmadığı, her somut davanın özellikleri, kişinin içinde bulunduğu duygu durumu, eğitim durumu, yaşı ve tecrübeleri, dikkate alınarak incelenmelidir¹⁶¹⁸.

GSB Tahkim Kurulu önünde yürütülecek yargılamalarda başvuru sahiplerinin adli yardımdan yararlanabileceğine ilişkin herhangi bir hüküm öngörülmediği gibi başvurulabilecek herhangi bir sistem veya prosedür de mevcut değildir. Kural olarak, Tahkim Kurulunun yürüttüğü yargılamaların suç isnatlarını konu edinmemesi nedeniyle söz konusu eksiklikler, Kurulun mahkemeye başvuru hakkını ihlaline yol açmayacaktır. Bu durumda, Kurul yargılamalarının, hukuk davaları bakımından adli yardım imkânı sağlanmasını gerektiren kriterleri sağlayıp sağlamadığı incelenmelidir.

İlk kriter, yargılamalarda vekille temsilin zorunlu kılınmasıdır. Tarafların, GSB Tahkim Kurulu önündeki yargılamalarda avukatla temsil edilmesi zorunlu değildir. İkinci şart, davaların hukuk ve usul yönünden karmaşık olmasıdır. Yönetmelik m. 14/1 uyarınca Tahkim Kurulunca yürütülecek yargılamalarda 3289 sayılı Kanun, ilgili diğer mevzuat, ulusal ve uluslararası federasyonların kuralları, kanunların usule ilişkin hükümleri ile adalet ve nesafet esaslarının uygulanacağı düzenlenmiştir. 3289 sayılı Kanun, ilgili diğer mevzuat ve kanunların usule ilişkin hükümleri devlet mahkemeleri önünde görülen olağan yargılamalarda dikkate alınabilecek kanunlardandır. Buna karşın, ulusal ve uluslararası federasyonların kuralları, CAS içtihatları ve spor hukukunun dinamikleri ekseninde gelişen *lex sportiva*nın öncelikle dikkate alınıyor olması nedeniyle GSB Tahkim Kurulu önünde görülmekte olan davaların hukuki açıdan karmaşık olduğu ve başvuru sahipleri için dahi özel uzmanlık gerektirdiği görülmektedir. Maddi açıdan karmaşıklık için somut uyuşmazlığın özelliklerinin incelenmesi

¹⁶¹⁸ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.b.ii.(2).

gerekmektedir. Kurul yargılamalarında, yargılama kuralları bakımından öncelikle Yönetmelik hükümleri dikkate alınmaktadır. Yönetmelikte hüküm bulunmayan hususlarda, Yönetmelik hükümlerine aykırı olmayan yargılama usulüne ilişkin diğer mevzuat hükümleri uygulanmaktadır (*Yönetmelik m. 14/1*). Yönetmelik ayrıntılı usul hükümleri içermemektedir ve yargılamaya ilişkin temel hususları düzenlemektedir. Yönetmelik m. 14/1'in yetkilendirmesinden hareketle, açıklık olmasa da, Yönetmeliğin eksik bıraktığı hususlarda 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerinin dikkate alınabileceği anlaşılmaktadır. Usul hükümleri, karmaşıklıktan ziyade eksiklik ve belirsizlikler içermektedir ve karmaşık olduğu söylenemez. Bu tespitler neticesinde, Kurulun mali imkânı olmayan başvuranlara müdafî yardımı sağlamasının gerekli olup olmadığına ilişkin kesin bir sonuca varmak mümkün değildir. Zira, AİHM'in kabul ettiği anlayış uyarınca bu husus, somut davanın özellikleri dikkate alınarak incelenmelidir¹⁶¹⁹. Buna karşın, maddi yönü itibarıyla de karmaşık olan bir davada, mali imkânı olmayan kişilerin ücretsiz müdafî yardımından yararlandırılmaması, Kurul bakımından adil yargılanma hakkının ihlaline sebebiyet verebilir.

Hukuki yardım kapsamında değerlendirilen bir diğer imkân, kişilerin yargılamanın başında ödenen yargılama masraflarından bağışık tutulmasıdır. Bu husus, başvurunun ücretsiz müdafî yardımına ilişkin yukarıdaki esaslar çerçevesinde değerlendirilmelidir. Bu doğrultuda, genel mahkemelerde kişilerin adli yardımdan yararlandırılmasında dikkate alınan kriterler esas alınabileceği gibi CAS yargılamalarında disiplin uyuşmazlıklarına ilişkin başvurularda sporcu ve diğer gerçek kişi aktörlerin başvuru ücretinden muaf tutulması uygulaması temel alınabilir. Kişilerin başvuru ücretinden muaf tutulması uygulaması, Kurula başvuru süresi içinde kişilerin itiraz edecekleri karar dışında başkaca hususlara zaman ayırmamalarını sağlayacaktır.

Bu değerlendirmeler neticesinde, kişinin adli yardımdan yararlandırılması gerektiğine karar verilecek olması durumunda, Kurulun adli yardım sistemi oluşturması veya usulün adli yardıma ihtiyaç duyulmayacak şekilde sadeleştirilmesi gerekecektir¹⁶²⁰. 3289 sayılı Kanunda ve Yönetmelikte adli yardıma ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu eksiklikler, adli yardımdan yararlanılması gereken kişiler bakımından, Kurul yargılamalarının mahkemeye başvuru hakkını ihlal etmesine yol açacaktır. Bu nedenle, CAS yargılamalarında olduğu gibi, başvuru sahiplerinin müdafî ve yargılama masraflarından muaf tutulmasını öngören bir adli yardım sisteminin geliştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

---

¹⁶¹⁹ İnceoğlu, s. 125.

¹⁶²⁰ A. v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 98; Airey v. İrlanda, a.g.k., para. 26; Harris, O' Boyle ve Warbrick, s. 380.

iii. Başvuru Ücreti

Mahkemeye başvurularda aranan şartlardan biri, genellikle, başvuru ücretinin veya yargılama masrafının ödenmesidir. Bu yargılama masraflarının ve harçların çok yüksek olması, mahkemeye başvuru hakkını ihlaline yol açabilmektedir. Bu tutarların mahkemeye başvuru hakkını ihlal etmemesi için ödenmesi istenen yargılama masrafı ile başvurucunun mahkeme aracılığıyla iddiasını ispat etmek istediği menfaati arasında sağlıklı bir dengenin mevcut olması gerekmektedir¹⁶²¹. Yönetmelik m. 9/2 uyarınca sporcular için (2000) gösterge, diğer başvurularda ise (4000) gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı sonucu bulunan tutar başvuru ücreti olarak kararlaştırılmıştır. Bu hesaplama doğrultusunda 01.01.2022 – 30.06.2022 tarihleri arasında sporcular 470,89 TL, diğer kişilerin 941,78 TL ödemekteydi. Bu ücretler 01.01.2023-31.06.2023 tarihleri arasında sporcular için 867,36 TL, diğer kişiler için 1.734,73TL olarak belirlenmiştir. 01.07.2023-31.12.2023 tarihleri arasındaki başvurular için ise sporcular için 1.020 TL, diğer kişiler için 2.040 TL olarak belirlenmiştir. 01.01.2024-31.07.2024 tarihleri arasında başvurular için ise sporcular için 1.522,00 TL, diğer kişiler için 3.044,00 TL olarak belirlenmiştir. Bu tutarlar, 2024 yılının ikinci yarısı için genel hukuk mahkemelerine (asliye hukuk mahkemesi) veya idare mahkemelerine başvuru ve karar harcı için ayrı ayrı ödenen 427,60 TL, toplamda 855,20 TL karşısında oldukça yüksektir. Bu nedenle, mali imkânları bu tutarları dahi karşılamakta zorlanacak kişiler için bu başvuru ücretleri, mahkemeye başvuru hakkının ihlaline yol açabilir. Bu doğrultuda, bu hususta genel bir değerlendirme yapmak yerine kişinin karar ile elde etmek istediği menfaat ile başvuru ücreti arasında sağlıklı bir dengenin olup olmadığı, her somut olayın özellikleri ışığında değerlendirileceğini belirtmek yerinde olacaktır¹⁶²².

iv. Başvuru/İtiraz Süresi

Mahkemeye başvuru hakkı, dava açma sürelerine ilişkin sınırlandırmalarla dolaylı olarak sınırlandırılabilir. Bu tür sınırlandırmalar, makul ve orantılı olması durumunda herhangi bir aykırılığa sebebiyet vermemektedir. Buna karşın, bu sürelerin dava açmayı imkânsızlaştıracak düzeyde kısa olması, katı bir biçimde uygulanması veya kısa olmamasına rağmen başvuru usulünün karmaşık olması nedeniyle sürenin kaçırılması durumunda mahkemeye başvuru hakkının ihlaline yol açabilir¹⁶²³. Yönetmelik m. 8/4, federasyon yönetim kurulu kararı ile disiplin veya ceza kurulu kararına karşı kararın yazılı bildiriminden itibaren on günlük süre içinde Kurula başvuru yapılmasını şart koşturmaktadır. Başvuru dilekçesi doğrudan Kurula verilebileceği gibi iadeli taahhütlü posta ile de gönderilebilmektedir (*Yönetmelik m. 8/2*). Hükümler incelendiğinde, on günlük sürenin makul ve

¹⁶²¹ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.b.ii.(2).

¹⁶²² X and Y v. Hollanda, a.g.k., para 71; Harris, O' Boyle ve Warbrick, s. 383; İnceoğlu, s. 128.

¹⁶²³ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.b.ii.(3).

orantılı olduğu kanaatindeyiz. AİHM içtihatlarında, benzer şekilde, on günlük süren kısa bulunmasına karşın tek başına mahkemeye başvuru hakkını ihlal etmediği kanaatine varılmıştır¹⁶²⁴. Harçların banka havalesi ile ödenmesine müteakip başvurunun bizzat veya posta yoluyla yapılmasını ve başvuru ücreti ödemesi yönünden eksik başvuruların beş günlük süre içinde tamamlanmasını öngören usul ise karmaşık değildir (*Yönetmelik m. 9/1*). Netice olarak, Kurula başvuru süresi ve başvuru usulünün mahkemeye başvuru hakkını ihlal etmediği kanaatindeyiz.

Kurul yargılamalarında tebligat usullerinde gerekli hallerde teknolojiye yararlanılacağı öngören hükme rağmen başvuru yönteminin sadece posta yoluyla sınırlı tutulması, hükmün ve çağın teknolojik gelişmelerin sunduğu kolaylığı yansıtmamaktadır. Yöntem, e-posta, UYAP veya Sigorta Tahkim Komisyonu'nun başlattığı online başvuru yöntemine benzer bir yöntem geliştirilmelidir. Böylelikle, başvuru usulünden kaynaklanan hak kayıplarının önüne geçilebilir. Bu tür bir yöntem, aynı zamanda yargılama usulünün sadeleşmesine ve yargılamanın hızlanmasına da katkı sağlayacaktır. Kurulun yetki alanının tüm ülkedeki spor kulüplerini kapsaması nedeniyle teknolojik sistemlere geçiş ile tüm illerden başvuranlar fiili olarak aynı şartlara tabi tutulmuş olacaktır.

v. Hukuki Kesinlik

Mahkemelerin verdiği kararların hukuki kesinlikten yoksun olması, sorgulamaya açık olması, sürekli iptal edilme tehlikesi altında olması, adil yargılanma hakkını ihlal etmektedir¹⁶²⁵. GSB Tahkim Kurulunun sporun disiplini ve yönetimine ilişkin uyuşmazlıklar hakkında verdiği kararları AY m. 59/3, 3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/7 ve Yönetmelik m. 15/3 uyarınca kesin ve nihaidir. Kurul kararlarına karşı herhangi bir yargısal makama başvurulamamaktadır. Bu nedenle, Kurul bakımından bu hususta adil yargılanma hakkını ihlal edecek bir durum söz konusu değildir.

b. Kurulun Yetkisine Yönelik Sınırlandırmalar

Mahkemeye başvuru hakkına ilişkin bir diğer sınırlandırma, mahkemenin yetkisine yönelik sınırlandırmalardır. Bu tür sınırlamalar neticesinde, mahkemeler tam bir yargısal denetim yetkisinden yoksun bırakılmaktadır. Başka bir deyişle, mahkemelerin önüne gelen dava konusu olaylar ve hukuki konulara ilişkin tam bir yargı yetkisinin bulunmamasıdır. Bu incelemede, uyuşmazlığın konusu, içeriği, başvuru hakkının iddiasının niteliği ve idarenin takdir yetkisinin olup olmadığı dikkate alınmaktadır¹⁶²⁶. Tahkim Kurulu, önüne gelen uyuşmazlık hakkında yaptığı incelemede tam bir yargısal denetim yetkisine sahiptir. Önüne gelen uyuşmazlık hakkında kesin ve nihai olarak karar

¹⁶²⁴ Mamikonyan v. Ermenistan, a.g.k., para. 29.

¹⁶²⁵ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.b.ii.(5).

¹⁶²⁶ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.c.

vermektedir. Kurul, spor federasyonların yönetim kurulu ve icra organlarınca alınan kararlara karşı yapılan itirazları değerlendirirken AY m. 125/4 hükmünü kıyasen dikkate alarak 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu m. 2/2 uyarınca sadece hukukilik denetimi yapmaktadır. AİHM içtihatları uyarınca idarenin takdir yetkisinin olduğu konularda alınan kararların denetiminde mahkemelerin yetkisinin hukukilik denetimi ile sınırlandırılması, mahkemeye başvuru hakkının ihlali olarak değerlendirilmemektedir¹⁶²⁷. Bu nedenle, Tahkim Kurulunun spor federasyonların yönetim kurulu ve icra organlarının takdir hakkı kapsamında verdikleri kararları hakkında yalnızca hukuka uygunluk incelemesi yapması, mahkemeye başvuru hakkını ihlal etmeyecektir.

c. Kurul Kararlarının İcrası

Kesinleşmiş mahkeme kararlarının uygulanmaması, mahkemeye başvuru hakkını sınırlayan ve ihlal eden bir durumdur¹⁶²⁸. Tahkim Kurulu kararlarının uygulanmasında, Bakanlık ve spor federasyonları görevlendirilmiştir (*Yönetmelik m. 19, 7405 sayılı Kanun m. 3/1-f*). Federasyonların Tahkim Kurulu kararlarını yerine getirmemesi, uygulamayı reddetmesi veya fiilen uygulamaması¹⁶²⁹, GSB Tahkim Kurulu bakımından mahkemeye başvuru hakkının ihlali sonucunu doğuracaktır.

E. Kurulun Bağımsız ve Tarafsız Mahkeme Niteliğinde Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

Adil yargılanma hakkının öngördüğü güvencelerden en önemlisi, mahkemenin tarafsızlığı ve bağımsızlığıdır. GSB Tahkim Kurulu, TFF Tahkim Kurulu gibi, Türk hukukunda sporun (futbol dışındaki sporların) yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde münhasır yetkiyi haizdir ve AİHS m. 6 anlamında mahkeme niteliğindedir. Bu nedenle, tarafsız ve bağımsız olması gerekmektedir. Kurul, TFF Tahkim Kurulundan farklı olarak, sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümünde yetkili kılınmamış olması nedeniyle tam anlamıyla AİHS m. 6 anlamında zorunlu tahkim yargılaması yürüten merci niteliğindedir. Bu kapsamda, Kurul hakkında adil yargılanma hakkından feragate ilişkin değerlendirme yapılmasına ihtiyaç bulunmamaktadır.

AY m. 59/3'ün Kurul kararlarına karşı AYM dâhil herhangi bir yargı merciine başvuruyu imkânsız kılması nedeniyle Kurulun tarafsızlığının ve bağımsızlığının incelendiği herhangi bir ulusal yargı kararı mevcut değildir. Bu hususta, AİHM kararı da bulunmamaktadır. AİHM'e yapılan **A.M. v. Türkiye** başvurusunda, başvurucunun Kurulun tarafsız ve bağımsız olmadığı iddiası, diğer iddia olan

¹⁶²⁷ İnceoğlu, s. 140.

¹⁶²⁸ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.d.

¹⁶²⁹ Bkz. İkinci Bölüm II.A.2.d.

ifade özgürlüğünün ihlal edildiği tespiti üzerine değerlendirilmesi gerekli görülmemiştir¹⁶³⁰. Bir diğer başvuruda ise başvurunun takip edilmemesi nedeniyle başvuru hakkında kabul edilmezlik kararı verilmiştir¹⁶³¹. Son olarak, bir yargı kararı olmamasına rağmen, Kamu Denetçiliği Kurumu’nun 04 Temmuz 2022 tarihli tavsiye kararında, başvuru Kurulun geçmiş kararlarının resmi internet sitesinde yayınlanması talebini adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiştir. Kararda, Kurul yargılanmalarında adil yargılanma hakkına riayet edilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır¹⁶³². Bu kapsamda, KDK’nın bu kararı, Kurul yargılamalarının adil yargılanma hakkına uygunluğunu inceleyen ilk karar niteliğindedir.

AY m. 59/3 kapsamında benzer görev icra etmeleri nedeniyle TFF Tahkim Kurulu hakkında bu konuda verilen kararlar, GSB Tahkim Kuruluna ilişkin incelemelerde temel alınabilir. TFF Tahkim Kurulu’nun tarafsızlığının ve bağımsızlığının incelendiği ilk karar, 27.07.2018 tarihli KDK’nın Tavsiye Kararıdır. Kararda “... *Tahkim Kurulunun yapılanması ve yargılanma işlevini tarafsız ve bağımsız şekilde yürüttüğüne ilişkin önemli şüphelerin oluştuğuna...*” karar verilmiş ve ilgili düzenlemelerde Kurulun tarafsızlığını ve bağımsızlığını sağlamaya yönelik değişikliklerin yapılması tavsiye edilmiştir¹⁶³³. Karar sonrasında ise AİHM, *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında TFF Tahkim Kurulunun yapısal olarak tarafsız ve bağımsız olmadığına karar verilmiş ve Türkiye Cumhuriyeti, Kurulun yapısında reform yapmakla yükümlü kılınmıştır¹⁶³⁴. Bu yükümlülük, Adalet Bakanlığı’nın Türkiye’de hukuk devletinin güçlendirilmesi amacıyla hazırladığı ve Nisan 2021’de yayınlanan “*İnsan Hakları Eylem Planı ve Uygulama Takvimi*”’ne dahil edilmiştir. Planın “*Yargı Bağımsızlığı Ve Adil Yargılanma Hakkının Güçlendirilmesi*” amacı kapsamında “*Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığının Güçlendirilmesi*” hedefi doğrultusunda “**2.1.j. Spor tahkim kurullarının yapısı ve işleyişi AİHM kararları da dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi**” için Gençlik ve Spor Bakanlığı görevlendirilmiştir¹⁶³⁵. Görevlendirme kapsamında, temel olarak, 7405 sayılı Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu hazırlanmıştır. Fakat, 7405 sayılı Kanunda GSB Tahkim Kurulunun

¹⁶³⁰ A.M. v. Türkiye, a.g.k., para. 43.

¹⁶³¹ Özdil v. Türkiye [K.K.], a.g.k.

¹⁶³² TBMM Kamu Denetçiliği Kurumu, Sayı: 2022/8539-S.22.13041, Başvuru No: 2022/168, Karar Tarihi: 04.07.2022.

¹⁶³³ Kamu Denetçiliği Kurumu 2017/3619 Başvuru No, 86171061-101.07.04-E.13289 sayılı ve 27.07.2018 tarih Tavsiye Kararı, para. 21.5. Benzer yöndeki bir diğer karar için bkz. Kamu Denetçiliği Kurumu Tavsiye kararı Başvuru No: 2020/95371 Karar Tarihi: 05.01.2021 Sayı: 13289. (www.kararlar.ombudsman.gov.tr).

¹⁶³⁴ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., 3 ve 5. Nolu Karar.

¹⁶³⁵ İnsan Hakları Eylem Planı ve Uygulama Takvimi, T.C. Adalet Bakanlığı, Nisan 2021, s. 33. Bkz. <https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/1/dosya/insan-haklari-ep02-03-202115-14.pdf> (Erişim Tarihi:21.06.2023).

yapısı ve işlevine dair herhangi bir değişiklik ve iyileştirme yapılmamıştır. Zira, ilgili kanunda GSB Tahkim Kurulu özelinde sadece Kurul üyelerinin taşınması gereken özelliklere ilişkin düzenleme yapılmıştır ve böylelikle anılan hususlar kanuni güvenceye kavuşturulmuştur. Kanuni düzenleme öncesi Tahkim Kurulu üyelerinin taşınması gereken nitelikler Tahkim Kurulu Yönetmeliği m. 4’de düzenlenmekteydi. 7405 sayılı Kanun m. 58 ile Kurul üyesi olamayacak kişilere ilişkin hükmün düzenlendiği 3289 sayılı Kanuna Ek Madde 9/10’da Kurul üyesi olacak kişiler için aranan şartlar genişletilmiştir. İkinci olarak ise 7405 sayılı Kanun m. 58 ile 3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/9’da yapılan değişiklik ile Kurulun konu yönünden yetkisi daraltılmıştır. Netice olarak, GSB Tahkim Kurulu, İnsan Hakları Eylem Planı Faaliyet 2.1.j. uyarınca spor tahkim kurullarının yapısı ve işleyişinin AİHM kararları da dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi faaliyeti kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu nedenle, GSB Tahkim Kurulunun bağımsız ve tarafsız olup olmadığına ilişkin değerlendirmemizde, *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararındaki değerlendirmeler öncelikli olmak üzere AİHM içtihatları esas alınmıştır.

1. Kurulun Bağımsız Mahkeme Niteliğinde Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

Kurulun bağımsız ve tarafsız olması gerekliliği herkesçe kabul edilmektedir. Bu kabulden ve gereklilikten hareketle, kanun koyucu da 3289 Sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu Ek Madde 9/1’de Kurulun, görevinde bağımsız ve tarafsız olduğunu açık olarak öngörmüştür. Buna karşın, adil yargılanma hakkı kapsamında tarafsız ve bağımsız bir mahkemeden bahsedilebilmesi için bu durumun kanuni düzenlemelerde yer alması yeterli değildir. Bunun yanı sıra, Kurulun bağımsızlığını ve tarafsızlığını sağlamaya yönelik gerekli düzenlemelerin ve güvenceler öngörülmüş olmalıdır ve uygulamada, tarafların ve toplumun Kurulun bağımsız ve tarafsız olduğu kanaatinde olması gerekmektedir¹⁶³⁶.

Kurulun bağımsız bir mahkeme niteliğinde olup olmadığı AİHS ve AİHM içtihatları doğrultusunda geliştirilen kriterler uyarınca değerlendirilmelidir. Bu doğrultuda, Kurul üyelerinin atanma usulü, görev süresi, üyelerin dış ve iç baskılardan koruyacak güvencelerin varlığı, kurulun bağımsız görünümü haiz olup olmadığı incelenmelidir¹⁶³⁷. Bu incelemede, benzer yargılama yürüten TFF Tahkim Kurulunun tarafsızlığının ve bağımsızlığının ele alındığı *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararındaki değerlendirmeler yol gösterici olacaktır¹⁶³⁸. Bu karardaki yaklaşımdan hareketle, Kurulun

¹⁶³⁶ Levent Gönenç, Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, TEPAV Anayasa Çalışma Metinleri 3, 2011, s. 14. https://www.tepav.org.tr/upload/files/1299851562-0.Yarginin_Bagimsizligi_ve_Tarafsizligi.pdf (Erişim Tarihi: 22.01.2022).

¹⁶³⁷ Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.

¹⁶³⁸ Gemalmaz, TFF Tahkim Kurulu.

tarafsızlığı ve bağımsızlığı ayrı başlıklar altında ele alındıktan sonra Kurulun bağımsız ve tarafsız görünümü başlığı altında genel bir değerlendirme yapılacaktır.

a. Üyelerin Atanma Yöntemi

Kurulun oluşumu ve atanma yöntemi, 3289 Sayılı Kanunu Ek Madde 9/7'de düzenlenmiştir. Düzenleme uyarınca Kurul yedi asıl, yedi yedek üyeden oluşmaktadır. Üyelerin beşinin hukukçu, diğer ikisinin ise spor alanında bilimsel çalışmalar yapmış veya sporda idareci, teknik adam ve benzeri görevlerde bulunmuş kariyer sahibi olması gerekmektedir. Üyeler, Gençlik ve Spor Bakanlığının onayıyla atanmaktadır. Bakanlığın ataması ifadesi yerine onayı ifadesi tercih edilmiş olması nedeniyle Kurul üyesi adaylarının Bakanlığa, Bakanlık dışında bir kişi veya kurum tarafından sunulduğunun veya teklif edildiğinin anlaşılması mümkündür. Bu onay ifadesinin, önceki atama yönteminden yeni yönteme geçiş sürecinde gözden kaçan bir detay olduğu kanaatindeyiz. Zira, mevcut sistemde kurul üyesi adaylarını Bakanlığa sunacak veya teklif edecek bir kişi ve kuruma dair herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Atama yönteminin önceki halinde, ilgili madde 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nin 12 nci maddesi ile değiştirilmeden önce, Kurul üye adayları Spor Genel Müdürlüğü Genel Müdürü tarafından teklif edilip Gençlik ve Spor Bakanı tarafından onaylanması sonrası üyelerin ataması gerçekleştirilmekteydi. Mevcut yöntemde, Bakanlığın üye adaylarını onaylaması öngörülmesine rağmen Bakanlığın onayına sunulacak adayları kimlerin belirleyip Bakanlığa sunacağı veya teklif edeceği belirli değildir. Bu nedenle, önceki düzenlemenin aksine, onaylama yetkisinin Bakan yerine Bakanlığa verilmiş olmasının, Bakanlıkta bu hususta onay yetkisinin kimde olduğuna ilişkin belirsizliğe ve istikrarsızlığa yol açacağı kanaatindeyiz. Bu gerekçelerle, ilgili düzenlemenin ve sistemin bir atama yönteminden beklenen açıklık, nesnellik ve öngörülebilirlikten uzak olduğu kanaatindeyiz. Bu eksiklik, Kurulun tarafsızlığının yanında mahkemenin yasayla kurulması ilkesine de aykırılık teşkil edebilecektir.

AİHM içtihatları uyarınca yargı merci üyelerinin yürütme merci tarafından atanması, tek başına ilgili yargı merciin bağımsızlığını yitirmesi sonucu doğurmamaktadır. Bu hususta, önemli olan, atanan kişinin yargılama faaliyeti süresince görevini yerine getirirken herhangi bir baskı altında olup olmadığı, herhangi bir talimat alıp almadığı ve görevini tam bir bağımsızlıkla yerine getirip getirmediğidir¹⁶³⁹. Bu nedenle, üyelerin görevlerini yerine getirmeleri esnasında bağımsızlıklarını sağlamaya yeterli güvencelerinin olup olmadığı, herhangi bir iç ve dış baskı altında olup olmadıkları ve talimat alıp almadıklarının incelenmesi gerekmektedir.

Kurul üyelerinin Bakanlığın onayı üzerine atanması ile üyelerin yürütme tarafından atandığı

¹⁶³⁹ Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.i..

açıktır. Bu durumda, Kurulun bağımsız olup olmadığının belirlenebilmesi için Kurul üyelerinin görevleri icra ederken bağımsızlıklarını sağlamaya yeterli güvencelerinin mevcut olup olmadığı incelenmelidir¹⁶⁴⁰. AİHM, benzer yaklaşımı *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında da uygulamıştır¹⁶⁴¹. Bu nedenle, öncelikle Kurul üyelerinin bağımsızlığını temin edecek diğer güvencelere ilişkin eksikliklerin giderilip giderilmediği incelenmelidir. Bu inceleme sonrasında, üyelerin bu sistem ile atanmasının Kurulun bağımsızlığı üzerindeki etkisi değerlendirilmelidir.

b. Üyelerin Görev Süresi

Kurul üyelerinin görev süresi dört yıldır (*3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/7*). Açıkça yasaklanmamış olması nedeniyle üyelerin görev süresi sonunda yeniden görevlendirilmeleri mümkündür. Uygulamada, üyelerin süre sonunda yeniden atandığı görülmektedir. Kurul, AİHS anlamında sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklara ilişkin yürüttüğü yargılamalar bakımından mahkeme niteliğinde olmasına rağmen bir idari kurul olması ve genellikle disiplin yargılamasına benzer bir yargılama yürütmesi nedeniyle görev süresine ilişkin olarak devlet mahkemeleri için öngörülen kriterler temel alınmamaktadır. Bunun yanı sıra, AİHM içtihatlarında da disiplin yargılaması yürüten mercilerin görev süresinin olağan devlet mahkemelerine göre kısa olmasında bir sakınca görülmemektedir¹⁶⁴². Bu doğrultuda, Kurul üyelerinin dört yıllığına atanması, tek başına Kurulun bağımsızlığını ihlal etmemektedir.

Üyelerin görev süresi yönünden sağlanması gereken bir diğer güvence, üyelerin görev süresi boyunca görevden alınamamasıdır¹⁶⁴³. *5894 sayılı Kanun m.6/3 uyarınca, Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararı öncesinde olduğu gibi, Kurul üyeleri istifa etmedikçe veya çekilmiş sayılmadıkça yerlerine yeni üye seçilememektedir. Bu hüküm, hakimlerin görev teminatı olan AY m. 139 hükmü ile uyumludur ve yerindedir.

c. Üyeleri İç ve Dış Baskılardan Korumaya Yönelik Güvenceler

Bir mahkeme üyesinin bağımsız olup olmadığının belirlenmesinde dikkate alınan önemli kriterlerden biri, üyelerin görevlerini icrası esnasında olası iç ve dış baskılara karşı bağımsızlıklarını korumalarını sağlayan güvencelere sahip olup olmadıklarıdır. Bu güvenceler, oldukça çeşitlidir. Kurul üyeleri bakımından bu hususta ön plana çıkan bu güvencelerden, görev ve ücret teminatı, herhangi bir otoritenin üyelere emir, talimat ve tavsiye vermesine karşı koruma, görevlerinin icrası karşısında

¹⁶⁴⁰ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 154.

¹⁶⁴¹ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 209.

¹⁶⁴² Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.ii.

¹⁶⁴³ Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.ii.

kendilerine açılacak davalara karşı koruma sağlanıp sağlanmadığı incelenebilir.

i. Görev ve Ücret Teminatı

Hâkimlerin bağımsızlığının sağlanabilmesi adına her türlü maddi ve manevi baskıdan uzak, huzur ve sükûn içinde görev yapabilmesi için hâkimlik teminatı ile donatılmış olması gerekmektedir¹⁶⁴⁴. Hâkimlik teminatı ise azledilmeme teminatı, mali teminat ve coğrafi teminat olmak üzere üç unsurdan oluşmaktadır. Kurul üyelerine bu konuda tanınan teminatlar incelendiğinde, istifa etmedikçe veya çekilmiş sayılmadıkça görevden alınamadıkları ve yerlerine yeni üyeler görevlendirilemediği görülmektedir (3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/10). Bu hükümler, azledilmeme teminatını bakımından yeterli düzeydedir. Kurulun yapısı ve görevi gereği, Kurul üyeleri için coğrafi teminatın aranması gerekli değildir.

Üyelere, bir ayda dört toplantıyı geçmemek üzere görev yapılan her gün için uhdesinde kamu görevi bulunanlar bakımından 5.000, bulunmayanlar bakımından 6.000 gösterge rakamının Devlet memuruna uygulanan aylık katsayıyla çarpımı sonucunda bulunulacak miktarı geçmemek üzere huzur ücreti ödeneceği öngörülmüştür (3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/11). Üyelerin ay içinde katıldığı toplantılardan hak ettiği ücretin ilgili ayı takip eden ilk hafta içinde ödeneceği kararlaştırılmıştır (Yönetmeliği m. 6/4). Kurul üyelerine ödenecek huzur ücretinin kim tarafından karşılanacağı açıkça ifade edilmemiş olmasına rağmen Kurulun Bakanlığa bağlı bir idari kurul olması nedeniyle Bakanlık bütçesinden karşılanacağı açıktır. AİHM içtihatları uyarınca yargı organı üyelerinin ücretlerinin yürütme tarafından karşılanması, tek başına, tarafsızlıklarının ve bağımsızlıklarının ihlali için yeterli bir sebep değildir¹⁶⁴⁵. Önemli olan, kurul üyelerinin görevlerinin icrası esnasında bağımsızlıklarını ve tarafsızlıklarını sağlayacak güvencelerin mevcut olup olmadığıdır. Bu nedenle, Kurul üyelerine görevleri karşılığı Bakanlık tarafından ücret ödenmesi, doğrudan Kurulun tarafsızlığının ve bağımsızlığının ihlali anlamına gelmeyecektir. Fakat, bu durumda Kurul üyelerini dış baskılara karşı koruyacak güvencelerin sağlanıp sağlanmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu güvencelere ilişkin değerlendirme sonrasında, Kurulun bağımsızlığı genel olarak değerlendirilebilecektir. Bu noktada, üyelere gerekli güvenceler sağlanmamış veya bu güvencelere tam olarak riayet edilmemiş olunması durumunda üyelerin ücretlerinin Bakanlık tarafından ödenmesi ve üyelerin Bakanlık tarafından atanması, üyelerin tarafsızlığından ve bağımsızlığından şüphe duyulmasına sebep olacaktır¹⁶⁴⁶.

¹⁶⁴⁴ Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.iii.

¹⁶⁴⁵ Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.iii. Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 151; Ali Rıza ve Diğerleri v. Tükiye, a.g.k. para. 214.

¹⁶⁴⁶ Gemalmaz, TFF Tahkim Kurulu.

ii. Üyelerin Sorumluluğuna Başvurulması

Kurul üyelerinin bağımsızlıklarını, iç ve dış baskılar karşısında korumalarını sağlayacak en önemli güvencelerden bir diğeri, görevlerinin icrası sebebiyle kendilerine açılacak davalar karşı koruma sağlanmasıdır. Aksi takdirde, verdikleri karar sebebiyle sürekli dava tehdidi altında olmaları, kendilerinden beklenen cesur, adil, bağımsız ve tarafsız davranma yükümlülüklerini yerine getirmelerine engel olabilecektir¹⁶⁴⁷. Kurulun oluşumu ve çalışma usullerini düzenleyen 3289 sayılı Kanun ve Tahkim Kurulu Yönetmeliği'nde, üyelere bu konuda bir koruma sağlayan dair bir düzenleme mevcut değildir. Hâkimlik mesleğinden gelen üyelerin, HMK m. 46 vb. hükümler uyarınca hâkimlere tanınan korumadan yararlanabilecekleri ileri sürülebilir. Bu hükümlerin üyelerin hâkim sıfatıyla yürüttükleri yargılamaları kapsamaması nedeniyle, Kurul yargılamalarında bu hükümlerin doğrudan esas alınamayacağı kanaatindeyiz. Bu nedenle, Kurulun mevcut yapısı doğrultusunda, TFF Tahkim Kurulu üyeleri için 28.07.2021 tarihli Genel Kurul Kararı ile TFF Statüsü 54. maddesi 5. fıkrasına yapılan eklemeye olduğu gibi, görevleri kapsamında verdikleri kararlardan ağır kusurları dışında sorumlu tutulmayacağı ve HMK m. 46'da olduğu gibi sorumlulukları için üyeler yerine Kurul veya Bakanlığa karşı dava açılabilmesini öngören hükümlerin 3289 sayılı Kanun'da eklenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Bu husustaki güvence eksikliği, somut uyuşmazlıklar özelinde, Kurul üyelerinin bağımsızlığından şüphe edilmesini haklı kılabileceği gibi Kurulun bağımsız bir görünüme sahip olmamasında da önemli etkisi olacaktır. Örneğin, *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında Yargıç Marko Bošnjak, üyelerin sorumluluğuna başvuruyu engelleyen hükmün bulunmayışını, tespit edilen birçok eksiğe rağmen, TFF Tahkim Kurulu üyelerinin bağımsız ve tarafsız olmamasına sebep olan iki husustan biri olduğunu ifade etmiştir. Zira, Yargıç Bošnjak, Kurul kararına karşı başvurulabilecek herhangi bir yolun olmaması karşısında karardan hoşnut olmayan tarafın hak arama mücadelesini üyelere karşı dava açarak sürdürebileceği, bu yolun her ne kadar başvuran lehine sonuçlanma ihtimali düşük olsa da haklarında dava açılma ihtimali olan üyelerin bağımsızlığını ve tarafsızlığını etkileyebileceğini ifade etmiştir¹⁶⁴⁸.

iii. Üyelere Emir, Talimat Verilememesi, Tavsiye veya Telkinde Bulunulamaması

AY m. 59/3 kapsamında bir tür yargı görevi icra eden Kurul üyelerinin, görev süresince ve görevlerini yerine getirirken dışarıdan ve içeriden, özellikle çeşitli güç sahiplerinden, gelebilecek

¹⁶⁴⁷ Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.iii.

¹⁶⁴⁸ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., Yargıç Bošnjak'ın Kısmen Mutabık Kısmen Muhalif Görüşü, para. 3.

herhangi bir baskı altında olmaması, herhangi bir talimat almaması ve görevini tam bir bağımsızlıkla yerine getirmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, Kurul üyelerine emir, talimat verilmesini, tavsiye veya telkinde bulunmasını engelleyen düzenlemelerin öngörülmesi zaruridir. Bunun yanı sıra, bu tür bir hükmün olup olmamasına bağlı olmaksızın, Kurulun ve üyelerinin emir, talimat alması veya tavsiye veya telkinde bulunulması Kurulun ve üyelerinin bağımsızlığına engel olacaktır¹⁶⁴⁹.

3289 sayılı Kanunda ve Tahkim Kurulu Yönetmeliğinde, bu hususta herhangi bir hüküm düzenlenmemiştir. Bu konudaki eksikliğin giderilmesi adına, 3289 sayılı Kanunda Kurul üyelerine hiçbir organ, makam, merci veya kişinin Tahkim Kurulunun görevine ilişkin emir ve talimat veremeyeceği, tavsiye veya telkinde bulunamayacağı açık olarak düzenlenmelidir. Bu eksiklik, Kurulun iç ve dış baskılara korumaya yönelik diğer güvencelerin de yetersiz olması halinde, Kurulun bağımsız olmamasına yol açabilir. Bu nedenle, söz konusu güvencelere ilişkin değerlendirme sonrasında, Kurulun bağımsızlığı genel olarak değerlendirilmelidir.

d. Bağımsızlık ve Tarafsızlık Beyanı ve Yemini

Kurul üyelerinin göreve başlamadan önce ve sonra ortaya çıkan, tarafsızlık ve bağımsızlıklarını etkileyecek hususları açıklamalarını gerektiren bir düzenleme mevcut değildir. Bunun yanı sıra, göreve başlamadan önce tarafsız ve bağımsız davranacaklarına dair yemin etmeleri de beklenmemektedir. Oysaki, *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında üyelerin tarafsızlıklarına ve bağımsızlıklarına dair beyan sunmamaları ve yemin etmemeleri, TFF Tahkim Kurulunun bağımsızlığını engelleyen eksikliklerden biri olarak tespit edilmiştir¹⁶⁵⁰. Bu husustaki eksiklik, diğer güvencelerin eksik veya yetersiz olması durumunda, Kurulun bağımsızlığına ve tarafsızlığına engel olabilecektir.

e. Üyelerin Görevden Çekilmesi ve Tarafların Üyelerin Bağımsızlığından veya Tarafsızlığından Şüphe Duymaları Halinde Başvurabilecekleri Yol

Kurul üyeleri, taraflar karşısında bağımsız olmalıdır. Bu nedenle, üyeler ve taraflar arasında bağımsızlığa engel olacak hiyerarşik ve diğer türden bir ilişki mevcut olmamalıdır. Bu türden ilişkilerin ortaya çıkması durumunda, ilişkinin kapsamına göre üyelerin dosyadan veya üyelikten çekilmesi gerekmektedir. Fakat, üyelerin kendiliğinden çekilmemesi ihtimalinde veya tarafların çeşitli sebeplerle üyelerin tarafsızlığından veya bağımsızlığından şüphe duymaları halinde taraflara üyelerin reddi başvurusu yapabilecekleri bir prosedür öngörülmelidir. *Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye* kararında, tarafların TFF Tahkim Kurulu üyelerinin tarafsızlıklarından ve bağımsızlıklarından şüphe

¹⁶⁴⁹ Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.iii.

¹⁶⁵⁰ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 212.

duymaları halinde takip edebilecekleri bir prosedürün bulunmaması ve bu tür sorunlarda hangi organın karar vermeye yetkili olduğunun belirli olmaması, TFF Tahkim Kurulunun bağımsızlığına engel olan sebeplerden biri olarak görülmüştür¹⁶⁵¹.

3289 sayılı Kanunda ve Tahkim Kurulu Yönetmeliğinde, üyelerin çekilmesi gereken durumlara ve tarafların üyelerin reddi için başvurabilecekleri prosedüre dair herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra, bu hususlarda esas alınmak üzere diğer kanunlarda yer alan usul kurallarına atıf da yapılmamıştır. Kurul üyelerinin tarafsızlığından ve bağımsızlığından duyulan şüphelerin giderilmesinde en etkili ve önemli tedbir, üyelerin reddi prosedürüdür. Kurul kararlarının anayasal denetim dâhil herhangi bir yargı merciin denetimine tabi olmaması, bu tedbirin önemini daha da artırmaktadır. Bu nedenle, Kurulun üyelerinin tarafsızlığından ve bağımsızlığından şüphe duyulmasına rağmen bu şüpheleri giderecek, tatmin edecek bir mekanizmanın yokluğu, Kurulun yapısal anlamda bağımsızlığını doğrudan etkileyen bir eksikliktir. Bu eksikliğin ivedilikle giderilmesi elzemdir. Kanaatimizce, Kurulun mevcut yapısı ve konumu sürdürülmek istenmesi durumunda üyelerin reddi gibi sorunları çözüme kavuşturmak için 3289 sayılı Kanuna HMK m. 418 benzeri hükümler eklenebilir. Bu durumda, üyelerin tamamı veya toplantı çoğunluğunu sağlamaya engel sayıda üyenin reddi veya reddedilen üyenin çekilmemesi durumunda ret taleplerini çözüme kavuşturmak için belirli bir bölge adliye mahkemesi yetkilendirilebilir. Kalıcı bir çözüm için çalışmamızın sonunda yer alan öneri doğrultusunda bir sistem ihdas edilebilir.

f. Mesleki Ahlak ve Davranış Kuralları

TFF Tahkim Kurulu üyelerinin tabi olduğu mesleki ahlak ve davranış kurallarının bulunmaması, Kurulun bağımsızlığına engel olabilecek eksikliklerden biridir¹⁶⁵². GSB Tahkim Kurulu üyelerinin görevleri süresince tabi olacakları herhangi bir mesleki ahlak ve davranış kuralları düzenlenmemiştir ve bu husustaki bir kurala veya düzenlemeye yollama da yapılmamıştır. Hakimlik mesleğinden gelenler için Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri¹⁶⁵³, kamu görevlisi olmayanlar için Uluslararası Hakemler için IBA Etik Kuralları (1987), İstanbul Tahkim derneği Hakemlerce Uyulması Gereken Etik Kurallar Belgesi¹⁶⁵⁴ gibi kurallar esas alınabileceği ileri sürülebilir. Bu durumda, bu kurallar her üye özelinde yapılan değerlendirmeyi farklı kurallara tabi kılmak olması nedeniyle hukuki öngörülebilirlikten uzak bir durum yaratacaktır. Bunun yerine, spor camiasına özgü endişeler ve

¹⁶⁵¹ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 212.

¹⁶⁵² Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 212.

¹⁶⁵³ <https://www.yargitay.gov.tr/documents/YargiEtigiIlkeleri.pdf> (Erişim Tarihi: 20.01.2022).

¹⁶⁵⁴ <https://ista.org.tr/hakkimizda/hakemlerce-uyulmasi-gereken-etik-kurallar-belgesi/> (Erişim Tarihi:20.01.2022).

Kurulun yargılama usulü esas alınarak, Kurul özelinde veya AY m. 59/3 kapsamında görev yapan kurullar için ortak bir meslek ve davranış kurallarının hazırlanması gerektiği kanaatindeyiz.

2. Tarafsız Mahkeme Niteliğinde Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

GSB Tahkim Kurulu, AİHS m. 6 anlamında bir mahkeme niteliğini haiz olması nedeniyle, tarafsız olmalıdır. Tarafsızlık, uyuşmazlığın çözümünü etkileyecek bir önyargının, tarafgirlik ve menfaatin olmaması, yanlı olunmaması, mahkeme ve üyelerinin bazı taraf leh ve aleyhine bir duyguya veya çıkara sahip olmaması anlamına gelmektedir¹⁶⁵⁵. AİHM, iki farklı yöntem ile bir mahkemenin tarafsız olup olmadığını belirlemektedir. İlk yöntem olan öznel yöntem ile belirli bir hâkimin kişisel kanaati ve tutumunu esas alarak hakimin öznel tarafsızlığını; ikinci yöntem olan nesnel yöntem ile AİHM'in tarafsız bir mahkemenin oluşumu ve diğer yönleri ile tarafsızlığından duyulabilecek şüpheleri önlemeye yeterli güvencelerin varlığı ve yeterliliği inceleyerek hakimin nesnel tarafsızlığını tespit etmektedir¹⁶⁵⁶. Bu incelemeler, yargı merciin üyelerinin yanında sınırlı yargıç yardımcıları (assessor), kayıt memurları, tetkik hâkimi-raportörler (referendar) veya yasal sekreterler gibi diğer yetkilileri kapsayacak şekilde yapılmaktadır. Zira, AİHM içtihatları uyarınca bu kişilerin de tarafsızlığın gerektirdiği şartların sağlanması beklenmektedir¹⁶⁵⁷. Bir mahkemenin hem öznel yöntemle tespit edilecek öznel tarafsızlığı hem de nesnel yöntemle tespit edilecek nesnel tarafsızlığı sağlaması durumunda tarafsız olduğu sonucuna varılabilmektedir¹⁶⁵⁸.

Tarafsızlık ve bağımsızlık arasındaki yakın ilişki ve AİHM uygulamasında her iki güvencenin birlikte değerlendirilmesi nedeniyle, GSB Tahkim Kurulunun tarafsızlığı, Kurulun bağımsızlığına ilişkin değerlendirmeye birlikte göz önünde bulundurularak daha sağlıklı bir neticeye varılabileceğini belirtmek yararlı olacaktır¹⁶⁵⁹.

a. Nesnel Tarafsızlık

GSB Tahkim Kurulunun nesnel tarafsızlığı haiz olup olmadığı, tarafsızlık konusunda şüphe doğurabilecek ispatlanabilir vakıalar temel alınarak ve tarafların Kurulun tarafsızlığından şüphe duymalarının nesnel olarak makul görünüp görünmediği incelenerek belirlenmelidir. Bu doğrultuda, teorik ve soyut durumdan ziyade somut olay özelinde Kurul yargılama sistemin işleyişinin ve

¹⁶⁵⁵ Micallef v. Malta, a.g.k., para. 93; Ali Rıza ve Diğerleri, a.g.k., para. 197; Gölcüklü, Adil Yargılanma, s. 211-212; Gözübüyük, Gölcüklü ve Saygılı, s. 277; İnceoğlu, s. 188; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 426; Kayalı, s. 22; Balkar Bozkurt, s. 104; AİHS 6. Madde Rehberi, s. 65-66.

¹⁶⁵⁶ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.b.i.

¹⁶⁵⁷ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.a.

¹⁶⁵⁸ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.b.

¹⁶⁵⁹ Bkz. Üçüncü Bölüm III.E.3.

uygulamasının dikkate alınması gerekmektedir¹⁶⁶⁰. Bu inceleme, uygulamada sıklıkla karşılaşılan tarafsızlığa engel olabilecek örnek durumlar ele alınabilir. Bu kapsamda, Kurul üyeleri ve davanın tarafları arasında hiyerarşik veya diğer türden bir ilişkinin varlığı, yargılama sürecinde aynı kişinin birden fazla görev üstlenmesi, üyelerin uyuşmazlık veya dava hakkında görüş bildirmesi, yürütmenin müdahalesi veya kamuoyu açıklamaları, uyuşmazlığın üyelerden en az birinin kişisel menfaatini ilgilendirmesi durumları değerlendirilebilir¹⁶⁶¹.

i. Kurul Üyeleri ile Davanın Tarafları Arasında Hiyerarşik veya Diğer Türden Bir İlişkinin Varlığı

GSB Tahkim Kurulu üyeleri ve davanın tarafları arasında hiyerarşik veya diğer türden bir ilişki, GSB Tahkim Kurulunun nesnel tarafsızlığından şüphe duyulmasına yol açabilir. 3289 sayılı Kanun ve Yönetmelik hükümlerinde bu şüpheleri engellemeye yeterli hükümler bulunmamaktadır. Örneğin; TFF Tahkim Kurulu üyeleri için görev süresince federasyonun herhangi bir oranı ve kurulunda, TFF üyelerinde (spor kulüpleri), bu üyelerin kurullarında, bu üyelerle doğrudan bağlantılı diğer özel hukuk tüzel kişileri bünyesinde görev alması (*TFF Statüsü m. 61/3*); TFF Hukuk Kurullarının yargı yetkisine tabi olan spor kulüplerinin üyesi veya bu kulüplerin iştirak şirketlerinin hissedarı, yöneticisi ve denetim kurulu üyesi olması yasaklanmıştır (*TFF Statüsü m. 61/1*). Tahkim Kurulu Yönetmeliği m. 4/8’de sadece federasyon veya spor kulüplerinde görev alanların Kurul üyesi olarak görev alamayacağı düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra, hüküm, tarafsızlığı temin edecek bir güvence olarak değil sadece Kurul üyeleri için aranan şartlar arasında sayılmıştır. Bu nedenle, bu hükmün düzenlenme amacı farklıdır. Buna rağmen, hüküm içeriği, üyelerin taraflar karşısında tarafsızlığını sağlamak için yeterli değildir. Zira, Kurul önüne gelen uyuşmazlıkların olası tarafları, kulüpler ve federasyonlarla sınırlı değildir. Bakanlık veya taşra teşkilatı da çeşitli uyuşmazlıkları Kurul önüne getirerek veya verdiği kararlara karşı Kurula yapılan itiraz üzerine, Kurul önüne taraf sıfatı ile çıkabilmektedir. Bu nedenle, üyelerin taraflar karşısında nesnel tarafsızlığını temini için Bakanlık ile olabilecek olası ilişkiler de göz önünde bulundurulması elzemdir. Zira, hâlihazırdaki Kurul üyeleri arasında Bakanlık Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Genel Müdürü yer almaktadır ve bu durumun, Bakanlığın taraf olduğu uyuşmazlıklar bakımından Kurulun tarafsızlığı üzerinde olumsuz etkiler doğuracağı kuşkusuzdur.

Kurul üyeleri ve davanın tarafları arasında hiyerarşik veya diğer türden bir ilişkinin kurulmasını engelleyen düzenlemelerin yanında bu tür ilişkilerin meydana gelmesi durumunda

¹⁶⁶⁰ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.b.i.

¹⁶⁶¹ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.c.

başvurulabilecek yolların olması da aynı düzeyde önem arz etmektedir. Buna karşın, bu tür ilişkilerin varlığı durumunda başvurulabilecek herhangi bir prosedür veya bu aykırılığın yaptırımına dair herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Bununla birlikte, Kurul üyelerinin Bakanlık tarafından atanması tek başına Kurulun tarafsız ve bağımsız olmadığı kanaatine varmak için yeterli olmasa da Bakanlığın Kurul önüne gelecek davalarda taraf olma ihtimali karşısında üyelerin huzur hakkının Bakanlık tarafından karşılanması, Kurulun sekretarya ve raporörlük hizmetinin Bakanlık tarafından karşılanması Kurulun özellikle Bakanlık karşısında tarafsızlığından duyulan şüpheleri makul kılacaktır.

ii. Kurul Üyelerinin Yargılama Sürecinde Birden Fazla Görev Üstlenmesi

GSB Tahkim Kurulunun sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde en üst merci olması nedeniyle uyuşmazlıklar, genellikle Kurul önüne gelmeden önce farklı mercilerce ele alınmaktadır. AİHM, bir kişinin bir uyuşmazlığın çözümü sürecinde farklı derecelerde görev almasını, tarafsızlığını engelleyen aykırılık olarak nitelendirmektedir¹⁶⁶². Benzer bir yaklaşım doğrultusunda, HMK m. 36/1-c’de hâkimin, davanın farklı aşamalarında hâkim sıfatıyla hareket etmiş olması ret sebebi olarak öngörülmüştür¹⁶⁶³. GSB Tahkim Kurulu üyeleri bakımından bu aykırılığı engellemeye yönelik herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Kurul üyelerinin sayıca az olması sebebiyle bahse konu durumun gerçekleşme ihtimali düşük olsa da gerçekleşmesi muhtemeldir. Zira, mevcut düzenlemeler, Kurul üyelerinin bir spor federasyonu veya spor kulüplerinin kurullarında görev almasını veya spor kulüplerine üye olmasını engellememektedir. Bunun yanı sıra, söz konusu aykırılığın, Kurul üyesinin görevlendirilmesi sonrası federasyonların ve spor kulüplerinin kurullarındaki görevlerinden ayrılmış olsa dahi ayrıldığı bu görevlerini icra ederken verdiği bir karara karşı itiraz edilmesi üzerine bu kararın Tahkim Kurulu tarafından yapılacak incelemeye Kurul üyesi olarak katılması ile de gerçekleşmesi mümkündür. Bu durumda, kural olarak, üyelerin bağlantılı davalarda farklı pozisyonlarda yer alması tek başına tarafsızlığın ihlali olarak görülme de üyenin uyuşmazlığın esası hakkında görev yapan bir kurulda verdiği kararın itirazını inceleyen Kurul üyesi olarak bulunması Kurulun tarafsızlığının sağlanmasına engel olacaktır¹⁶⁶⁴.

İnceleme tarihimiz olan 2024 Ocak ayı itibarıyla Kurulun mevcut yapısı bakımından Kurul üyelerinden birinin (aynı zamanda Başkan Vekili olarak görev yapan) Gençlik ve Spor Bakanlığı

¹⁶⁶² Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.c.i.

¹⁶⁶³ Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 17.06.2019 tarih ve 2018/6845 Esas, 2019/4471 Karar (karararama.yargitay.gov.tr)

¹⁶⁶⁴ İlk derece yargılamasında yer alan bir hâkimin, verdiği kararın istinaf incelemesi aşamasında yer almasının mahkemenin tarafsız olmasına engel olduğuna karar verilen bir karar için bkz. Kingsley v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 32.

Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Genel Müdürü görevini yürüttüğü görülmektedir. Gençlik ve Spor Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönergesi m. 7/1-a uyarınca Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Davalar Daire Başkanlığı, Bakanlığın merkez ve taşra teşkilatının taraf olduğu tüm davaları takip etmekle görevlendirilmiştir. Bakanlığa birçok konuda Tahkim Kurulu nezdinde Bakanlık disiplin kurulu kararlarına itiraz etme, federasyon kurulu kararlarına itiraz etme gibi çeşitli yetkiler verilmiştir. Bakanlık, söz konusu yetkilerini Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü aracılığıyla yerine getirmektedir ve bu tür başvurular yapmadan önce Bakanlık Hukuk Hizmetleri Genel Müdürünün olurunun alınması gerekecektir. Bu nedenle, Bakanlığın anılan başvuruları üzerine Tahkim Kurulu nezdinde görülen yargılamalarda Kurul üyesi Gençlik ve Spor Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Genel Müdürü, davanın tarafı olan Bakanlık temsilcilerinin hiyerarşik üstü konumunda olacaktır. Bu başvurunun yapılmasında Gençlik ve Spor Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Genel Müdürü'nün talimat, onay, olur vb. işlemler sebebiyle dahli bulunması halinde Kurul üyesi Genel Müdür, aynı zamanda taraf sıfatını da haiz olacaktır. Bu durumda, Kurul üyesi Genel Müdür ile Bakanlık arasındaki bağ sebebiyle (hiyerarşik üstü olması, başvuru sürecinde Kurul üyesinin dahli olması, başvuruya onay vermesi sebebiyle konu hakkındaki görüşünün belli olması vb.) bu üyenin tarafsızlığını engelleyen bir durumun ortaya çıkacağı kuşkusuzdur. Bunun yanı sıra, bu durum aynı zamanda taraflara Kurul üyelerinin reddi imkânı veren bir düzenlemenin bulunmayışı, Kurulun nesnel tarafsızlığını yitirmesine de yol açacaktır. Örneğin; *Findlay v. Birleşik Krallık* kararında, ad hoc olarak oluşturulan İngiliz askeri mahkeme üyelerinden birinin aynı zamanda soruşturma aşamasında, kamu görevlisinin savunmasında, delillerin hazırlanmasında görev alması ve kararı bozma veya değiştirme yetkisine sahip olması sebebiyle tarafsız ve bağımsız olmadığına karar verilmiştir¹⁶⁶⁵. Netice olarak, Gençlik ve Spor Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Genel Müdürünün kurul üyesi olarak yer alması, Bakanlığın yaptığı başvurularda Kurulun ve ilgili üyenin nesnel tarafsızlığına engel olacaktır.

iii. Kurul Üyelerinin Hâkimlik Mesleğinden Olmaması

Hâkimlik mesleği dışındaki kişilerin GSB Tahkim Kurulu üyesi olarak görevlendirilmesi mümkündür. Kurulun 2023 Kasım ayındaki yapısında, yedi asıl üyenin yalnızca üçü hâkimdir ve atamalarla bu sayı değişebilmektedir.

AİHM'in çeşitli kararlarında meslekten olmayan üyelerin uyuşmazlık konusunda yetkinlikleriyle, uyuşmazlığın çözümüne önemli katkı sağladıklarını kabul edilmiştir¹⁶⁶⁶. Bununla

¹⁶⁶⁵ Findlay v. Birleşik Krallık, a.g.k., para. 76-80; White, Ovey, the European Convention on Human Rights, s. 269.

¹⁶⁶⁶ AB Kurt Kellermann v. İsveç, a.g.k., para. 60; Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 212.

birlikte, AİHM içtihatlarında, meslek dışından kişilerin yargı organı üyesi olabilmesi için bu durumun yasalarda açık olarak düzenlenmiş olması aranmaktadır¹⁶⁶⁷. 3289 sayılı Kanun Ek Madde 9/7’de üyelerden beşinin “*hukukçu*” olma, diğer ikisinin ise “*spor alanında bilimsel çalışmalar yapmış veya sporda idareci, teknik adam ve benzeri görevlerde bulunmuş kariyer sahibi kişi*” olma şartı öngörülerek, bu konuda AİHM’in öngördüğü şart yerine getirilmiştir. Bu nedenle, Kurul üyelerinin hakimlik mesleğinden olmayan kişiler olması tek başına Kurulun tarafsızlığının ve bağımsızlığının ihlal edilmesi anlamına gelmeyeceği gibi bu hususta şüphe duyulmasını da gerektirmemektedir¹⁶⁶⁸.

iv. Yargılamalarda Görev Alan Diğer Kişilerin Tarafsızlığı

Kurulun tarafsızlığı Kurul üyeleri ile sınırlı değildir. Kurul yargılamalarda görev alan diğer kişilerin de tarafsız olması gerekmektedir. Bu nedenle, bu kişilerin davanın tarafları veya tanıklarla olan ilişkisinin meşru bir şüpheyi haklı kılıp kılmadığı her bir davanın somut şartları ve söz konusu ilişkinin niteliği ve derecesine bakılarak değerlendirilmektedir¹⁶⁶⁹. Bu doğrultuda, GSB Tahkim Kurulunca yürütülen yargılamalarda üyelerin yanı sıra Koordinatör ve Tahkim Kurulu Sekretaryasının tarafsızlığının incelenmesi gerekmektedir.

Kurul Koordinatörü, Kurul Başkanının önerisi üzerine Genel Müdürlük tarafından görevlendirilmektedir (*Yönetmelik m.7/1*). Yönetmelikte Genel Müdürlük ile kastedilen Bakanlığın Spor Genel Müdürlüğü olmasına karşın Bakanlığın hâlihazırdaki teşkilat yapısı içinde anılan Müdürlük yer almamaktadır. 2.7.2018 tarihli 703 sayılı KHK m. 12 ile Spor Genel Müdürlüğünü ihdas eden 3289 sayılı Kanun hükümleri ilga edilmiş ve 3289 sayılı Kanunda Spor Genel Müdürlüğüne yapılan atıflar Bakanlığa yapılacak şekilde değiştirilmiştir. Kurul Yönetmeliğinin 703 sayılı KHK’nın getirdiği değişikliklere uygun şekilde tadil edilmemiş olması nedeniyle Yönetmelikte Spor Genel Müdürlüğüne verilen görev ve yetkilerin Bakanlığın hangi birimince icra edildiği kanuni düzenlemelerden anlaşılamamaktadır. Bu nedenle, Koordinatörün Bakanlığın hangi birimince görevlendirildiği yasal düzenlemelerde belirsizdir.

Koordinatör, Kurulu Başkanına bağlı olarak çalışan ve sadece ona karşı sorumlu olan dört yıllık üniversite mezunu bir kişidir (*Yönetmelik m.7/1*). Koordinatör, Kurul Başkanlığı adına yapılan başvuruların dosya kayıt işlemlerini yürütmektedir (*Yönetmelik m.8/5*).

Kurul Koordinatörünün, tarafsız ve bağımsız olmasını öngören bir düzenleme bulunmamaktadır. Koordinatörün temel görevleri, başvuruların tasnifi ve Kurula yardımcı

¹⁶⁶⁷ Bkz. İkinci Bölüm II.B.2.a ve İkinci Bölüm II.B.4.c.ii.

¹⁶⁶⁸ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 212.

¹⁶⁶⁹ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.a.

olunmasıdır. Bu hizmetler bakımından, koordinatörün tarafsız ve bağımsız olmasını gerektirir bir durum mevcut değildir. Buna karşın, koordinatörün aynı zamanda Bakanlık personeli olması ve Kurul önüne gelen uyuşmazlıkların olası taraflarından birinin Bakanlık olması nedeniyle Koordinatör ile Bakanlık arasındaki hiyerarşik ilişki, Koordinatörün de tarafsız davranmasını gerektirecektir.

Kurul yargılamalarında görev alan diğer kişiler ise Kurul sekretaryasıdır. Kurulun sekretarya hizmetleri için somut bir kişi veya kişilerin görevlendirileceği öngörülme yerine bu hizmetin Genel Müdürlük (703 sayılı KHK sonrası Bakanlık) tarafından yürütüleceği öngörülmüştür. Bu nedenle, Kurul sekretaryası için görevlendirilecek kişiler belirsizdir. Sekretarya hizmetlerinin somutlaştırılmamış olması nedeniyle Bakanlık personelinin Kurula hangi hususlarda yardımcı olacağı belirli değildir. Konumu itibarıyla mahkemelerdeki zabıt kâtipi veya kalem personeli, hakem heyetleri bakımından ise hakem sekreteri olarak nitelendirilebilir. Bu nedenle, bu hizmeti yürütecek kişiler, Kurul üyelerinde sonra uyuşmazlığın içeriğine ve yargılama sürecine hakim olacak en fazla hakim olacak kişilerdir. Yargılama faaliyeti içindeki bu konumları nedeniyle bu kişilerin de tarafsızlığın gerektirdiği şartları sağlamış olmaları gerekmektedir. Bu doğrultuda, HMK m. 45/1’de mahkeme zabıt kâtiplerinin de hakimlerin reddi için öngörülen sebeplere istinaden reddinin talep edilebileceği öngörülmüştür. Buna karşın, sekretarya hizmetini yürütecek Bakanlık personelinin tarafsız ve bağımsız olmasını öngören bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu eksiklik, özellikle Kurul önüne gelen uyuşmazlıkların olası taraflarından birinin Bakanlık olması ve sekretaryanın da Bakanlık personeli olması nedeniyle, sekretaryanın tarafsızlığından şüphe duyulmasına yol açacaktır. Bu nedenle, somut olayların özellikleri ve uyuşmazlığın esası hakkında önemli katkısı olması durumunda Koordinatör ve sekretaryanın tarafsız ve bağımsız olmasının öngörülmemiş olması ve tarafların bu kişilerin tarafsızlıklarından meşru şüphe duymaları durumunda bu kişileri reddedilebileceklerinin ve çekilmelerinin öngörülmemiş olması, Bakanlığın taraf olduğu uyuşmazlıklar bakımından Kurulun tarafsız olmaması sonucunu doğurabilir.

b. Kurul Üyelerinin Öznel Tarafsızlığı

AİHM içtihatları uyarınca GSB Tahkim Kurulu üyeleri aksi ispatlanmadıkça özne tarafsızlığı haizdir. Bu karine ancak üyenin taraflara düşmanca veya kötü niyetli davrandığının delillerle ispatlanması halinde çürütülebilmektedir¹⁶⁷⁰. Kurul üyeleri özelinde bu ispat faaliyeti için AİHM içtihatlarında hakimlerin özne tarafsızlığını yitirmesine sebep olan iki durum değerlendirilebilir.

---

¹⁶⁷⁰ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.b.ii.

i. Kurul Üyelerinin Uyuşmazlık veya Dava Hakkında Görüş Bildirmesi, Bakanlığın Müdahalesi veya Kamuoyu Açıklamaları

Kurul üyelerinin ve yürütme organı niteliğindeki Gençlik ve Spor Bakanlığı yetkililerinin, Kurul önündeki bir uyuşmazlık veya dava hakkında görüş beyan etmesi, Kurulun tarafsızlığından şüphe duyulmasını makul kılacaktır¹⁶⁷¹. 3289 sayılı Kanun ve Yönetmelik hükümlerinde ilgililerin bu tür eylemlerde bulunmasını yasaklayan herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Bu eksikliğin giderilmesi adına, 3289 sayılı Kanunda, TFF Statüsü m. 61/4'e benzer şekilde, Kurul üyelerine hiçbir organ, makam, merci veya kişinin Tahkim Kurulunun görevine ilişkin emir ve talimat veremeyeceği, tavsiye veya telkinde bulunamayacağına dair hüküm eklenmelidir. Belirtmek gerekir ki, bu tür düzenlemelerin bulunması veya bulunmaması Kurula yapılan müdahale veya kamuoyu açıklamalarının Kurulun tarafsızlığı üzerinde meydana getirdiği etkinin tespiti için yeterli değildir ve Kurulun emir, talimat alıp almadığı veya herhangi bir merciin tavsiye veya telkinde bulunup bulunmadığı somut olayın özelliklerine değerlendirilmesi gerekmektedir¹⁶⁷².

ii. Uyuşmazlığın Kurul Üyelerinden En Az Birinin Kişisel Menfaatini İlgilendirmesi

Kurul önüne gelen uyuşmazlığın Kurul üyelerinden en az birinin kişisel menfaatini ilgilendirmesi, Kurulun tarafsızlığının sağlanmasında önemli bir engeldir. Bu menfaat, mali, maddi ve mali olmayan menfaatleri de içine almaktadır¹⁶⁷³.

Kurula ilişkin düzenlemelerde, bu hususta Kurulun tarafsızlığını sağlamaya yönelik herhangi bir güvence veya tedbir öngörülmemiştir. Buna karşın, tarafların bu konuda itiraz veya başvuru yapıp yapamayacakları, yapabilecekleri varsayımında bu konuda karar vermekle kimin yetkili olduğuna ilişkin bir düzenleme de mevcut değildir. Kurul üyelerinin belirli sayıda toplantıya katılmaması durumunda Kuruldan çekilmiş sayılacağına ilişkin hüküm bulunmasına karşın söz konusu hüküm, Kurul toplantılarının ve faaliyetlerinin sürekliliğini sağlamaya yönelik bir hükümdür ve tarafsızlığı sağlamaya yönelik tedbir türlerinden biri değildir. Hâkim ve savcıların, Kurul üyeliğine atabileceği öngörülmüştür. Hâkim ve savcıların Kurul üyeliğine atanması, Kurul üyeliği sırasında hâkim ve savcı sıfatıyla görev yapması anlamına gelmemektedir. Zira, bu kişiler Kurul üyeliği görevini icra ederken mahkeme kürsüsünde görevleri esnasında sahip olduğu yetki, görev ve sorumluluklarına ilişkin kanun ve hükümlerin uygulama kabiliyeti mevcut değildir. Bu nedenle, tarafların üyelerin bağımsızlığından ve tarafsızlığından şüphe duymaları halinde başvurabilecekleri bir prosedürün olmayışı, Kurulun

¹⁶⁷¹ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.b.i. ve İkinci Bölüm II.B.4.b.ii.

¹⁶⁷² Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k., para. 209.

¹⁶⁷³ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.c.iv.

yapısal yönden tarafsızlığına sebep olacak etkenlerden biridir.

Kurul üyelerinin beşinin hukukçulardan oluşması ve bu kişilerin profesyonel hayatlarında farklı meslek icra etmelerinden kaynaklı ortaya çıkan ilişkiler, üyelerin tarafsızlığı üzerinde etki doğurabilir. Düzenlemelerde açıkça ifade edilmemiş olsa da, spor kulübü üyesi olan, spor federasyonlarında görev alan, spor kulüplerinin avukatlığını veya danışmanlığını yapan kişilerin doğrudan doğruya menfaat çatışması kapsamında bu görevlerinden ayrılması, üyelerin tarafsızlığı ilkesinden beklenen doğal bir sonuçtur. Fakat, üyelerin davadaki taraflardan birinin temsilcisi hukuk firmasında çalışan biri ile kan bağıının bulunması, doğrudan ilgili üyenin tarafsızlığını yitirmesine sebep olacak bir durum olarak kabul edilmemektedir¹⁶⁷⁴. AİHM, davada vekil olarak yer alan avukatlar ile mahkeme üyesi arasındaki akrabalık ilişkisinin üyenin tarafsızlığından duyulan şüpheyi makul kılıp kılmadığını birtakım etkenleri dikkate alarak incelemektedir. Bu etkenler şunlardır; yargıcın akrabasının ilgili davaya dahil olup olmadığı, akrabasının söz konusu hukuk firmasındaki konumu, firmanın büyüklüğü, firmanın iç organizasyon yapısı, davanın firma için mali önemi ve akrabası için olası finansal çıkarı veya menfaati ve ülkenin küçüklüğü¹⁶⁷⁵. Bu etkenlerin somut olaydaki ağırlığı ve etkisi değerlendirilerek Kurul üyelerinin tarafsızlık şartını ihlal edilip etmediğine karar verilebilmektedir. Benzer bir durum, üyelerin görev öncesi veya görevleri sırasında taraflardan birinin vekili olarak yer almasıdır. AİHM içtihatlarında, mahkeme üyesinin davadan bağımsız farklı bir davada taraflardan birinin vekili olarak yer almasının tarafsızlığı ihlal etmediğine karar verilirken¹⁶⁷⁶, birbiri ile bağlantılı davalardan ilkinde taraflardan birinin avukatı olarak yer alan kişinin mahkemenin tek hakimi olması¹⁶⁷⁷ ve davaların birbiri ile bağlantılı olmamasına rağmen tarafları aynı olan iki farklı davalardan ilkinde taraflardan birinin vekili olarak görev yapması sebebiyle hakimlerin tarafsızlığından duyulan şüphenin makul olduğuna karar verilmiştir¹⁶⁷⁸.

Son olarak, uyuşmazlığı üyenin kişisel menfaatiyle ilişkili kılan durum uyuşmazlığın kendisi olabilir¹⁶⁷⁹. Bu doğrultuda, kişilerin Kurula veya Kurul üyelerine yönelik ifadelerinden ötürü aldığı disiplin cezası kararına karşı Kurula yapılan itiraz karşısında ilgili üye ile hakkında karar verilen yargılamanın tarafı olan kişi arasında bir menfaat ilişkisi ortaya çıkacaktır. Bu ihtimalde, Kurulun

¹⁶⁷⁴ Ramljak v. Hırvatistan, a.g.k., para. 29.

¹⁶⁷⁵ Bkz. İkinci Bölüm II.B.4.c.iv.

¹⁶⁷⁶ Walston v. Norveç [Kom.], a.g.k.; Harris, O'Boyle, Bates ve Buckley, s. 430.

¹⁶⁷⁷ Mežnarić v. Hırvatistan, a.g.k., para. 34-37.

¹⁶⁷⁸ Wettstein v. İsviçre, a.g.k., para. 45-50.

¹⁶⁷⁹ Örneğin, Demicoli v. Malta davasında, yazdığı makale sebebiyle parlamenter ayrıcalığı ihlal etme suçuyla yargılayan Malta Temsilciler Meclisi'nin yürüttüğü yargılamaya makalede eleştirilen iki üyenin katılması sebebiyle tarafsızlığın ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bkz. Demicoli v. Malta, a.g.k., para. 41.

tarafsızlığının temini için ilgili Kurul üyesinin dosyada yer almaması gerekecektir.

3. Kurulun Tarafsız ve Bağımsız Görünümü

Kurulun tarafsız ve bağımsız görünüp görünmediği, bu hususta başvurucuda (tarafalarda) oluşan kuşku ve endişelerin nesnel bir gözlemcinin bakış açısı ile bakıldığında makul olduğunu gösterir belirtilerin bulunup bulunmadığı dikkate alınarak değerlendirilmektedir¹⁶⁸⁰. Bu doğrultuda ilk olarak, Kurulun sekretaryası ve koordinatörlük görevi ele alınabilir. Kurulun sekretarya hizmetleri Bakanlık¹⁶⁸¹ tarafından yürütülmektedir. Kurul Başkanının talep etmesi durumunda, Bakanlık tarafından bir memur Kurul koordinatör olarak görevlendirilmektedir. Bu kişinin Kurul Başkanına bağlı olarak çalışması ve ona karşı sorumlu olması öngörülmüştür (*Tahkim Kurulu Yönetmeliği m. 7*). Kurul, Tahkim Kurulu Yönetmeliği m. 5/1-d uyarınca Bakanlık ile federasyonlar arasında çıkan uyuşmazlıkları ve m. 5/1-e uyarınca Bakanın sevk etmesi sonucu Merkez Ceza Kurulu tarafından verilen kararları incelemekle görevlendirilmiştir. Bu uyuşmazlıklar yönünden Bakanlık, Kurul önündeki yargılamalarda doğrudan veya dolaylı olarak taraf sıfatını kazanmaktadır. Bakanlığın taraf olduğu bir uyuşmazlık hakkında yargılama yürüten Kurulun koordinatörünün Bakanlığın bir memuru, astı konumunda bir kişi olması, sekretarya hizmetinin Bakanlık tarafından yürütülmesi, Kurulun bağımsızlığından ve tarafsızlığından şüphe duyulmasını makul kılabilir. Yönetmelik hükümlerinde raportörün Başkana bağlı olacağı ve ona karşı sorumlu olacağı düzenlenmiş olması, bu kişinin Bakanlığın bir memuru olduğu gerçeğini değiştirmeyecektir. Bunun yanı sıra, raportör ve sekretaryanın Bakanlık ile olan ilişkisi nedeniyle üstlerinden gelecek emir ve talimatlara karşı tanınan güvence ve korumalardan yoksundur ve yemin veya tabi oldukları meslek kurallarına dair herhangi bir düzenleme öngörülmemiştir. Bu eksiklikler nedeniyle veya bu eksiklikler tamamlandığı varsayımında karara ilişkin araştırma faaliyetinde ve görüş hazırlanmasında önemli etkisinin olması durumunda, Kurulun tarafsız ve bağımsız görünümünden duyulan şüphelerin makul bulunma ihtimali oldukça yüksek olacaktır.

Kurulun tarafsız ve bağımsız görünümünü olumsuz etkileyen bir diğer durum, Bakanlık çalışanının Kurul üyesi olmasıdır. Düzenlemelerde, üyelerin Bakanlık teşkilatı ile olan ilişkisine dair bir hüküm yer almamaktadır. Uygulama açısından oldukça düşük bir ihtimal olmasına karşın,

---

¹⁶⁸⁰ Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.iv.

¹⁶⁸¹ SGM Tahkim Kurulu Yönetmeliği m. 7/2'de sekretaryanın Genel Müdürlük tarafından yürütüleceği ifade edilmesine rağmen söz konusu hükmün Yönetmeliğin dayanak Kanunu olan 3289 sayılı Kanunun 2.7.2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nin 12 nci maddesiyle ile isminin Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu olarak değiştiren ve Tahkim Kurulunun Bakanlığa bağlı bir kurul olarak konumlandırıan 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hükümlere uygun olarak güncellenmemiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Bakanlık çalışanı bir kişinin üye olarak atanması, kendisi için iç ve dış baskılardan korunması için çeşitli güvenceler öngörülmüş olması ihtimalinde dahi Kurulun bağımsız görünümüne engel olacaktır¹⁶⁸². Kaldı ki bu düşük ihtimal, Bakanlık Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Genel Müdürünün Kurul üyesi olarak hâlihazırdaki Kurul içinde görev yapması ile gerçekleşmiştir.

Üçüncü olarak, bağımsız görünüm bakımından kurul üyesi olarak atanacak kişilerin federasyon, spor kulüpleri vb. sportif kuruluşlarla olan ilişkileri değerlendirilebilir. Bu husus, üyelerin tarafsızlığı ile daha yakından ilişkili olmasına karşın bağımsız görünüm değerlendirmesinde tarafsızlığa ilişkin hususların birlikte değerlendirilmesi nedeniyle bu husustaki değerlendirmeye katkı sağlayacaktır. Tahkim Kurulu Yönetmeliği m. 4/8'de Kurul üyesi olarak atanacak kişilerin, federasyon veya spor kulüplerinde görev almayan kişiler olması gerektiği düzenlenmiştir. Bu hükümden, iki farklı anlam çıkarmak mümkündür. Birincisi, kişilerin Tahkim Kuruluna üye olarak atanması halinde federasyon veya spor kulübündeki görevlerinden istifa etmeleri gerektiği; ikincisi ise geçmişte herhangi bir federasyon veya spor kulübü kurulunda görev yapmış olanların Kurul üyesi olamayacağıdır. İkinci anlam, düzenlemenin geniş yorumlanmasının neticesidir. Bu yorum, sınırlamaların dar yorumlanması kuralına aykırı olacaktır. Bunun yanı sıra, üyelerden ikisinin çeşitli sportif görevlerde yer almış kişilerden olması şartı ve benzer bir kurul olan TFF Tahkim Kuruluna ilişkin düzenlemelerde bu kişilerin ilgili görevlerinden istifa etmelerinin istenmiş olması nedeniyle, birinci anlamın esas alınarak üye olarak atanacak kişilerin göreve başlamadan önce federasyon veya spor kulüplerinin kurullarındaki görevlerinden istifa etmeleri gerektiği kanaatindeyiz. TFF Statüsü m. 61/1-2'de TFF Tahkim Kurulu üyelerinin spor kulüplerinin üyesi olamayacağı, kulüplerin iştiraki şirketlerde hissedar olamayacağı düzenlenmiştir. Fakat, GSBTK üyeleri için benzer tedbir veya yasak öngörülmemiştir. Neredeyse bütün spor federasyonlarına ve bu federasyonların üyesi spor kulüplerinin taraf olduğu uyuşmazlıkların çözümünde münhasır yetki sahibidir. Bu durumda, bir Kurul üyesinin, çözüme kavuşturması için önüne gelen uyuşmazlığın tarafı spor kulübünün üyesi olması veya şirketinin hissedarı olması durumunda ilgili üyenin bağımsızlığından ve tarafsızlığından şüphe duyulmasının makul karşılanacağı kuşkusuzdur.

Kurulun tarafsız ve bağımsız görünümü bakımından değerlendirilmesi gereken bir diğer husus, Kurul üyelerinin tarafsızlığını ve bağımsızlığını temin edecek güvencenin öngörülüp

---

¹⁶⁸² Sramek v. Avusturya davasında başvuru olan Taşınmaz Muameleler memurunun, İl Kurulu kararının iptali için başvurduğu Bölge Kurulunda yer alan üç üyeden biri olan ve davada araştırma sonuçlarına ilişkin görüş oluşturmada kilit rol oynayan üyenin hiyerarşik üstü olmasını, üyeler hakkında görevden alma, üyelere talimat verme ve görev süresi hususlarında yasal güvenceler sağlanmasına rağmen Bölge Kurulunun bağımsız görünümünden şüphe duyulmasını makul bulunarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bkz. Sramek v. Avusturya, a.g.k., para. 41-42.

öngörülmediği ve bu güvencelerin yeterli olup olmadığıdır. Kurul üyelerinin doğrudan yürütme organı olan Bakanlık tarafından atanması ise tarafsızlık ve bağımsızlığın temini için söz konusu güvencelerin önemini daha da artırmaktadır. Zira, Kurul üyelerinin yürütme tarafından atanması doğrudan ve tek başına Kurulun ve üyelerin bağımsızlığını yitirmesine sebep olmasa da üyelerin görevlerini baskı altında olmaksızın yerine getirebilmesi için yeterli güvencelerin öngörülmesini gerekli kılmaktadır¹⁶⁸³.

Çalışmamızın ilgili bölümünde Kurul için öngörülen güvencelerin yeterli düzeyde olup olmadığı detaylı olarak incelenmiştir¹⁶⁸⁴. İnceleme neticesinde, Kurul üyelerinin görevlerinin icrası sebebiyle kendilerine açılacak davalara karşı herhangi bir korumanın öngörülmediği¹⁶⁸⁵, üyelere veya Kurula emir, talimat verilmesini, tavsiye veya telkinde bulunmasını engelleyen düzenlemelerin eksik olduğu¹⁶⁸⁶, üyelerin bağımsızlık ve tarafsızlık beyanı vermeleri veya göreve başlamadan önce bu hususta yemin etmelerinin aranmadığı¹⁶⁸⁷, üyelerin görevden çekilmelerini gerektiren durumların düzenlenmediği, tarafların üyelerin tarafsızlığından veya bağımsızlığından şüphe duymaları halinde başvuracakları bir prosedürün öngörülmediği¹⁶⁸⁸, üyelerin görevlerinin icrası esnasında uymaları gereken bir mesleki ahlak ve davranış kurallarının bulunmadığı¹⁶⁸⁹ tespit edilmiştir. Tespit edilen bu eksiklikler, Kurulun ve üyelerinin bağımsızlığını temin etmelerine engel olmaktadır. Bunun yanı sıra, Kurul üyeleri ile uyuşmazlıkların olası tarafları arasında hiyerarşik veya diğer türden ilişkilerin kurulmasına engel olunmasında dikkate alınabilecek Tahkim Kurulu Yönetmeliği m. 4/8'in olası uyuşmazlık taraflarının tamamını kapsamaması ve bu yasağın ihlali halinde üyelerin çekilmesi veya tarafların üyeleri reddine imkan sağlayan bir prosedürün öngörülmemiş olması¹⁶⁹⁰, Kurul üyelerinin yargılamanın farklı aşamalarında görev alması ihtimalinde üyelerin reddine imkan sağlayan bir prosedürün öngörülmemiş olması¹⁶⁹¹, yargılamalarda görev alan diğer kişilerin tarafsız ve bağımsız olması gerektiğinin öngörülmemesi¹⁶⁹² ve bu hususta üyeler için öngörülen şartların/kuralların bu kişileri kapsamaması, Kurulun ve üyelerinin tarafsızlığını temin etmelerine engel olmaktadır.

Kurulun ve üyelerinin tarafsızlığını ve bağımsızlığını teminine engel olan yukarıda sayılan sebeplerin yanı sıra Kurulun Bakanlığın bir idari kurulu niteliğinde olması, çalışmalarının Bakanlık

¹⁶⁸³ Bkz. İkinci Bölüm II.B.3.c.i..

¹⁶⁸⁴ Bkz. Üçüncü Bölüm III.E.1. ve Üçüncü Bölüm III.E.2.

¹⁶⁸⁵ Bkz. Üçüncü Bölüm III.E.1.c.ii.

¹⁶⁸⁶ Bkz. Üçüncü Bölüm III.E.1.c.iii.

¹⁶⁸⁷ Bkz. Üçüncü Bölüm III.E.1.d.

¹⁶⁸⁸ Bkz. Üçüncü Bölüm III.E.1.e.

¹⁶⁸⁹ Bkz. Üçüncü Bölüm III.E.1.f.

¹⁶⁹⁰ Bkz. Üçüncü Bölüm III.E.2.a.i.

¹⁶⁹¹ Bkz. Üçüncü Bölüm III.E.2.a.ii.

¹⁶⁹² Bkz. Üçüncü Bölüm III.E.2.a.iv.

binasında yürütmesi, sekretarya ve raportörlük hizmetlerini Bakanlık ve Bakanlık görevlilerince sağlanması, Kurul üyelerinin doğrudan Bakanlık tarafından atanması, Kurula ödenecek huzur haklarının Bakanlık bütçesinden karşılanması göz önünde bulundurulduğunda Kurulun Bakanlık karşısında tarafsız ve bağımsız olduğu kanaatine varılması mümkün gözükmemektedir¹⁶⁹³. KDK'nın yakın zamanda verdiği bir karar, bu durumu teyit etmektedir. KDK'nın 04.07.2022 tarihli kararında Kurulun adil yargılanma hakkı kapsamında Kurul kararlarının gerekçeli şekilde yayınlanması hususunda Kurul yerine doğrudan Bakanlığa tavsiyede bulunmuştur¹⁶⁹⁴. Bu kararda muhatap alınan merciden hareketle, Kurulun kararlarının yayınlanması kararının alınmasında dahi Bakanlığın etkisi olduğu anlaşılabilir veya Kurulun bakanlık bünyesinde görev yaptığı ve hiyerarşik düzende Bakanlık içinde yer aldığı değerlendirilebilir.

Netice olarak, Kurulun bağımsızlığını ve tarafsızlığını sağlamaya yönelik birtakım düzenlemeler öngörülmüş olmasına rağmen bu düzenlemelerin yetersizliği ve eksikliği nedeniyle Kurulun bağımsız ve tarafsız görünümü haiz olmadığı ve Kurulun adil yargılanma hakkı kapsamında bağımsız ve tarafsız mahkeme niteliğinde olmaktan uzak olduğu kanaatindeyiz. Kaldı ki, AYM'nin kararlarında¹⁶⁹⁵ ve doktrindeki birçok yazar¹⁶⁹⁶ tarafından da Kurul'un bağımsız ve tarafsız olmadığı ifade edilmiştir. Bu tespitler karşısında, Kurulun tarafsızlık ve bağımsızlığı haiz olmaksızın verdiği kararlar karşı başvurulabilecek bir yargı merci bulunmayışı adil yargılanma hakkının ihlaline sebep olacaktır¹⁶⁹⁷.

F. Aleni Yargılama İlkesine Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Yargılamanın adil bir şekilde yürütülüp yürütülmediğine dair şüphelerin bertaraf edilebilmesi için yargılamaların aleni yürütülmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, yargılama aleni duruşma ile yürütülmeli ve yargılama sonucunda verilen kararın aleni olarak tefhim edilmelidir¹⁶⁹⁸.

¹⁶⁹³ Uz, s. 297; Fatih Çalka, Adil Yargılanma Bağlamında Spor Tahkimi, Kadir Has Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, Haziran 2016, Cilt:4, Sayı:1, s. 36-37; Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Kurulları, s. 118.

¹⁶⁹⁴ TBMM Kamu Denetçiliği Kurumu, Sayı: 2022/8539-S.22.13041, Başvuru No: 2022/168, Karar Tarihi: 04/07/2022, s. 8-9, para. 19.13-21.

¹⁶⁹⁵ AYM 2006/118 E. 2009/107 K. 2.7.2009 tarihli Karar: "İtiraz konusu fıkayla düzenlenen "Tahkim Kurulu" ise Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulmakta ve üyeleri Gençlik ve Spor Genel Müdürünün teklifi ve Genel Müdürlüğün bağlı olduğu Bakanın onayı ile altı yıl için görevlendirilmektedirler. Bu nedenle, idare içerisinde oluşturulan bu Kurulun, hukuki uyumsuzlukların tarafların isteği üzerine, bağımsız kişi veya kişiler tarafından çözümlenerek karara bağlandığı ulusal ve uluslararası tahkim kurulları ile ilgisinin olmadığı açıktır." Bkz. R.G. 19.03.2010, 27526.

¹⁶⁹⁶ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 110-111; Uz, s. 289; Çalka, s. 38.

¹⁶⁹⁷ Krumins, s. 48.

¹⁶⁹⁸ Bkz. İkinci Bölüm II.C.

GSB Tahkim Kurulu tarafından yürütülen yargılama, bir zorunlu tahkim yargılaması niteliğindedir. Bu nedenle, Kurul yargılamalarında aleni yargılanma hakkının öngördüğü güvenceler sağlanmalıdır. Bu doğrultuda, öncelikle Kurul yargılamalarının duruşmalı yapılması ve istisnai şartlar dışında duruşmanın aleni olması ve sonrasında yargılama neticesinde verilen kararın aleni olarak tefhim edilmesi gerekmektedir.

1. Yargılamanın Duruşmalı Yapılması

3289 sayılı Kanunda GSB Tahkim Kurulu tarafından yürütülecek yargılama usulünün Yönetmelik ile belirleneceği öngörülmüştür. Bu doğrultuda hazırlanan Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliği'nin aleni yargılamaya ilişkin hükmü şu şekildedir: Yönetmelik m. 12/2: “Kurul, incelemesini evrak üzerinde yapar. Kurul gerek görürse, bilgi ve belge istenmesine, başkaca inceleme işlemlerinin yapılmasına ve dosya kapsamı ile sınırlı kalmak koşuluyla, sözlü açıklamaların dinlenmesine de karar verebilir. Federasyon disiplin veya ceza kurullarının kararlarına karşı yapılan itirazlarda taraf teşekkül ettirilmeyebilir.”

Hükümden anlaşılabacağı üzere, GSB Tahkim Kurulunca yürütülen yargılamalar, kural olarak dosya üzerinden yapılmaktadır ve Kurulun gerekli görmesi durumunda tarafların sözlü açıklamaları dinlenmektedir. Düzenleme, bu haliyle, Kurula önemli düzeyde takdir hakkı tanımaktadır. Bunun yanı sıra, bu takdir hakkının kullanılmasında dikkate alınacak herhangi bir kriter de öngörülmemiştir. Yargılamanın dosya üzerinden yapılması kural olmasına rağmen duruşma yapılması için tarafların talep etmesi de aranmamıştır. Hükümde yer alan sözlü açıklamaların dinlenmesi ifadesinden, duruşmanın kastedilip kastedilmediği de açık değildir. Aşırı bir yorumla, ilgili düzenleme, tarafların ayrı ayrı sözlü açıklamalarının dinlenmesi veya sadece bir tarafın dinlenmesi olarak da yorumlanmaya müsait bir hükümdür. Fakat uygulamada, sözlü açıklamaların dinlenmesinin bir duruşma yapılması olarak yapılması yerleşik bir uygulama olması nedeniyle, bu ifadenin duruşma yapılması olarak dikkate alınması gerekecektir.

Kurul, futbol dışındaki sporların yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların esası hakkında denetim yapma yetkisini haiz en üst mercidir¹⁶⁹⁹. Bu nedenle, genel mahkemelerdeki temyiz mahkemesi veya üst derece mahkemesi niteliği kapsamında ele alınabilir. AİHM içtihatları uyarınca dereceli yargılamanın uygulanması durumunda, üst derece mahkemeleri için duruşma yapılması kuralı daha esnektir ve ilk derece yargılamalarında duruşma yapılması yeterli görülebilmektedir. Eğer, üst derece mahkemesi hukukilik veya usul denetiminin ötesine geçerek uyuşmazlığın esastan da

¹⁶⁹⁹ Tahkim Kurulu Talimatı m. 15: Kurul, başvuru veya itirazın kısmen veya tamamen kabulüne veya reddine ya da başvuru veya itiraz konusu kararın değiştirilerek karara bağlanmasına, merciine iade edilmesine veya karar verilmesine yer olmadığına hükmedebilir.

incelemeye yetkili olması durumunda, sadece bu derece mahkemesinde duruşma yapılması hakkın sağlanması için yeterli olmaktadır. Fakat, bu tür denetim yapan mahkemeler yönünden ilk derece yargılaması yürüten merciin adil yargılama hakkının güvencelerini sağlamayan bir merci olması durumunda, bu üst derece merci önündeki yargılamanın duruşmalı olmasını gerektirmektedir¹⁷⁰⁰. Bu nedenle, Kurul önünde duruşma yapılması gerekliliği, başvuru konusu kararın verildiği ilk derece kurulları önünde duruşma yapılıp yapılmadığı ve bu kurulların adil yargılanma hakkını sağlayan bir merci olup olmadığına bağlı olarak farklılık arz etmektedir.

Kurul önüne gelen uyuşmazlıklar, genellikle spor federasyonlarının kurullarının kararlarına veya Bakanlık disiplin kurullarının kararlarına karşı yapılan itirazlara ilişkindir. İtiraz edilen kararın alındığı kurullarda bir yargılama yapıldığı kabul edilecek olması durumunda, GSB Tahkim Kurulu üst derece merci niteliği kazanacaktır. Bu durumda uyuşmazlık hakkında ilk olarak karar veren ilgili kurulun adil yargılama hakkının güvencelerini sağlamaması durumunda, GSBTK'nın duruşma yapma zorunluluğu gündeme gelecektir. Bu nedene, Kurulun duruşma yapma zorunluluğunun tespiti için somut uyuşmazlık özelinde kararına itiraz edilen kurulun (federasyon kurulları veya Bakanlık spor disiplin kurulları) adil yargılama hakkının güvencelerini sağlayan bir merci olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.

İkinci olarak, doğrudan ve ilk olarak Kurul önüne gelen uyuşmazlıklarda ise Kurul kararlarına karşı herhangi bir yargı merciine başvuru yapılamaması nedeniyle bir derece yargılaması söz konusu değildir. Kurul, bu tür uyuşmazlıklar bakımından yargılamayı duruşmalı yapması gerekmektedir.

Yukarıdaki değerlendirmeler neticesinde, Kurulun yargılamayı duruşmalı yapması sonucuna varılması durumunda, son olarak, davanın somut şartları özelinde duruşma yapılmasını gerektirmeyen istisnai şartlar yönünden değerlendirme yapılmalıdır. Bu doğrultuda, duruşma yapılmasının davayı makul sürede ve masrafla tamamlanmasına engel olma ihtimali, davanın karmaşık olmaması, ekonomik ve verimli olmanın gerekliliği, dava için gösterilmesi gereken gayrete engel olabileceği, hızlı yargılamayı gerektiren bir uyuşmazlığın mevcut olup olmadığı incelenmelidir. Bu istisnai şartların mevcut olmamasına rağmen duruşma yapılmaması ve duruşma yapılması talebinin reddi kararının hiç veya yeterli düzeyde gerekçelendirilmemiş olması, aleni yargılanma hakkını ihlal edecektir¹⁷⁰¹. GSB Tahkim Kurulunun çoğunlukla futbol dışındaki sporların disiplinine dair uyuşmazlıkları konu edinen yargılama yürütmesi ve disiplin yargılamaları bakımından da olası cezaların kişinin kariyeri ve yaşantısı üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda, duruşma

---

¹⁷⁰⁰ Bkz. İkinci Bölüm II.C.1.

¹⁷⁰¹ Bkz. İkinci Bölüm II.C.1.

yapılmaması istisnadır. Bu nedenle, duruşma yapılmaması kararı, usule ve Kurulun içtihatlarına uygun olarak gerekçelendirilmiş olmalıdır¹⁷⁰². Belirtmek gerekir ki, Kurul yönünden duruşma yapılmamasının ihlale sebebiyet vermesinde ön koşul olarak tarafların talebi aranmayacaktır. Zira, Kurulun yargılama usul kurallarında duruşmanın yapılması için tarafların talebinin varlığı, şart koşulmamıştır. Fakat, tarafların yargılamanın duruşmalı yapılmasını talep etmesinin önünde yasal bir engel bulunmamaktadır.

Duruşma yapılması, tüm taraflara duruşmaya katılma, sözlü beyanda bulunma, vekil ile katılma, duruşmanın ertelenmesini talep etme hakkı vermektedir. Bu nedenle, taraflar bu haklarını etkili bir şekilde kullanabilmeleri için gerekli hazırlıkları yapmasına yeterli süre öncesinde duruşmanın zamanı ve yeri hakkında bilgilendirilmelidir¹⁷⁰³. Yönetmelik hükümlerinde bu hususta açık bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle, Kurulun duruşma yapılmasına karar verecek olması durumunda tarafların bu haklarını kullanmalarını engel olmayacak yeterli bir süre verilmelidir.

2. Duruşmanın Kamuya Açık Yapılması

Duruşmaların aleni olması, kural olarak her tür davada zorunlu olmasına karşın, AİHS m. 6/1 ve AİHM içtihatlarında belirlenen istisnai şartların varlığı halinde somut uyuşmazlık özelinde duruşmalar gizli yapılabilir¹⁷⁰⁴. GSB Tahkim Kurulu yargılamalarında duruşma yapılmasına karar verilmesi durumunda, duruşmanın gizli yapıp yapılmayacağına dair Yönetmelik'te herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Bu nedenle, kural olduğu üzere duruşmaların aleni olması gerekmektedir. Benzer bir yargılama yürüten CAS Temyiz Tahkim Dairesinin yürüttüğü yargılamaların aleni olmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir¹⁷⁰⁵. Mevcut düzenlemeler itibarıyla, GSB Tahkim Kurulu yargılamaları için de benzer bir ihlal kararının verilmesi oldukça yüksek bir ihtimaldir. İhlal kararı sonrası CAS Kodu'nda değişiklik yapılmıştır. Değişiklik kapsamında, disiplin uyuşmazlıklarında gerçek kişi olan tarafın talebi üzerine duruşmaların kamuya açık olarak yapılması ve kamu düzeninin, ahlâkın, ulusal güvenliğin, tarafların özel hayatlarının veya küçüklerin çıkarlarının korunması gerekçeleri ile kamuya açık duruşma yapılmasının yargılamaya zarar verecek olması veya yargılamanın münhasıran hukuki sorunlara ilişkin olması veya ilk derece yargılamasında kamuya açık duruşma yapılmış olması halinde aleni duruşma talebinin reddedilebileceği öngörülmüştür (*CAS Kodu m. R57/2*). GSB Tahkim Kurulu yargılamalarının aleni duruşma hakkı yönünden adil yargılanma hakkını ihlal etmemesi için duruşmaların aleni olmasının

¹⁷⁰² Bkz. İkinci Bölüm II.C.1.

¹⁷⁰³ Bkz. İkinci Bölüm II.C.1.

¹⁷⁰⁴ Bkz. İkinci Bölüm II.C.1.

¹⁷⁰⁵ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k., para. 182.

kural olduğu ve gizli duruşma yapılabilecek haller açık olarak düzenlenmelidir¹⁷⁰⁶. Aksi takdirde, olası bir bireysel başvuruda mevcut Yönetmelik hükümleri ile Kurul yargılamaları bakımından adil yargılanma hakkının ihlaline karar verileceği açıktır.

Duruşmaların aleni olması kural olmasına rağmen bu hakkın sınırlandırılması veya feragat edilmesi mümkündür¹⁷⁰⁷. Yönetmelik hükümlerinde bu hususta da herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Hüküm olmadığı için duruşmanın aleni veya gizli yapılmasının talebe bağlı olup olmadığı da anlaşılmamaktadır. Talebe bağlı olması durumunda talep edilmemesi feragat olarak yorumlanırken, duruşma yapılmasının kural olduğu yargılamalarda talebin olmaması feragat anlamına gelmemektedir¹⁷⁰⁸. Bu konuda yerleşik bir uygulamanın varlığı halinde, bu uygulama dikkate alınabilir. Yönetmelik hükümlerinde yapılacak duruşmanın gizli veya aleni olup olmayacağı, hangi durumlarda aleni duruşma yapılamayacağı, talebin gerekip gerekmediği, feragat edilip edilmediğine dair herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Düzenlemeler bakımından olması gerekenin aleni duruşmanın kural olması ve tarafların duruşmanın gizli yapılması talebi üzerine Kurulun AİHS m. 6'da sayılan istisnai şartlar uyarınca talep hakkında bir karar vermesidir. Bu yöntem ile Kurulun aleni yargılama ilkesine uygun bir yargılama yürüteceği kanaatindeyiz. Aksi takdirde, aleni duruşma yapılmasına dair herhangi bir düzenlemenin öngörülmemesi, olası bireysel başvurularda adil yargılanma hakkının ihlaline yol açacaktır. Zira, GSB Tahkim Kurulu AİHS m. 6 anlamında zorunlu tahkim yargılaması yürüten bir merci niteliğindedir ve bir devlet mahkemesi gibi adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini yerine getirmelidir.

3. Kararların Aleni Olarak Tefhimi

Aleni yargılanma ilkesinin öngördüğü son güvence, GSB Tahkim Kurulu kararlarının aleni olarak bildirilmesidir. Kararların aleni tefhimi, kararın halk tarafından bilinebilmesi, kamu denetimine açık ve bu bağlamda kararın diğer araçlarla kamuya açık olmasıdır¹⁷⁰⁹.

Yönetmelik m. 14/6'da, Kurulun kısa kararı ilgiliye ve federasyon başkanlığına faks ve internet üzerinden derhal bildirileceği; gerekçeli kararı ise daha sonra tebliğ edileceği düzenlenmiştir. Bu hüküm, kararların aleniyetinin sağlanmasına yönelik bir tedbir, uygulama önermemektedir. Kurul kararlarının aleniyetinin sağlanmasına yönelik internette ilan edilmesi vb. yerleşik bir uygulamaya da

¹⁷⁰⁶ Benzer bir yargılama yürüten TFF Tahkim Kurulu kararlarına karşı AİHM'e yapılan ilk başvurulardan biri olan Kolgu kararında sporcu sözleşmesinin feshi oldukça teknik konulara ilişkin olduğu ve tarafların sözlü savunma sunabildikleri ve bu sebeple, kamuya açık duruşmanın yapılmasına gerekli olmadığına karar verilmiştir. Kolgu v. Türkiye, a.g.k., para. 45.

¹⁷⁰⁷ Bkz. İkinci Bölüm II.C.1.

¹⁷⁰⁸ Baischer v. Avusturya, a.g.k., para. 26.

¹⁷⁰⁹ Bkz. İkinci Bölüm II.C.2.

rastlanmış değildir. Hatta bu eksiklik nedeniyle, KDK'ya başvuru yapılmıştır. 2022 yılında yapılan başvuruda, geçmiş yıllardaki Kurul kararlarının resmi internet sitesi üzerinden yayınlanması talebiyle Kamu Denetçiliği Kurumu'na başvuru yapılmıştır¹⁷¹⁰. GSB Tahkim Kurulunun bu husustaki kendisinden istenilen açıklama kapsamında sunduğu beyanı şu şekildedir: *“kurum ve kuruluşların kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgelerin bilgi edinme hakkının kapsamı dışında olduğu, ancak söz konusu düzenlemeden etkilenen kurum çalışanlarının bilgi edinme haklarının saklı olduğu, talep ettiği bilgi ve belgelerin başvurucağı doğru ya da dolaylı olarak etkilemeyen Kurul kararlarının yayınlanmasına ilişkin olduğu dolayısıyla başvuranın talebinin yerine getirilmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir.”* Açıklamadan anlaşılacağı üzere Kurulun, önüne gelen uyuşmazlıklar hakkında verdiği kararları yalnızca tarafları ilgilendirdiği ve yapılan yargılamaları ise kurum içi uygulamalar olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Görüldüğü üzere Kurul, kendisini yargı işlevi görev bir merci olarak da nitelendirmemektedir. TFF Tahkim Kurulu aleyhine KDK'ya ve AİHM'e yapılan başvurulardaki hükümet savunmalarında da TFF kurullarının kararları hakkında ilgili kurumlara başvurulamayacağı¹⁷¹¹, adil yargılanma hakkı ile bağlı olmadıkları¹⁷¹² ileri sürmekteydi. Fakat, gerek KDK gerekse de AİHM bu savunmaları yerinde bulmayıp TFF Tahkim Kurulunu zorunlu tahkim yargılaması yürüten bir merci ve AİHS m. 6 anlamında mahkeme olarak nitelendirerek Kurulun devlet mahkemeleri gibi adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlaması gerektiği kanaatine varmıştır¹⁷¹³. Bu nedenle, GSB Tahkim Kurulunun da, TFF Tahkim Kurulu gibi, AY m. 59/3 kapsamında yetkili ve görevli bir kurul olması nedeniyle Kurul hakkında da benzer değerlendirmelerin yapılacağı kuşkusuzdur. GSB Tahkim Kurulunun adil yargılanma hakkının öngördüğü güvencelere ilişkin bu yaklaşımının, TFF Tahkim Kurulunda olduğu gibi, yapısal ihlale sebep olacağı açıktır. Bu eksikliklerin giderilmesi için AİHM'in ihlal kararı verip ülkeyi yapısal tedbirler almakla yükümlü kılınması beklenmemelidir ve söz konusu eksikliklerin sebep olduğu mağduriyetler ivedilikle giderilmelidir. Kaldı ki yukarıdaki anılan başvuru üzerine KDK, GSB Tahkim Kurulu hakkındaki değerlendirmesi neticesinde Kurulun adil yargılanma hakkı kapsamında Kurul kararlarının gerekçeli

---

¹⁷¹⁰ TBMM Kamu Denetçiliği Kurumu, Sayı: 2022/8539-S.22.13041, Başvuru No: 2022/168, Karar Tarihi: 04/07/2022.

¹⁷¹¹ Kamu Denetçiliği Kurumu Tavsiye kararı Başvuru No: 2020/95371 Karar Tarihi: 05.01.2021 Sayı: 13289, para.2.

¹⁷¹² Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k. para.145.

¹⁷¹³ Kamu Denetçiliği Kurumu 2017/3619 Başvuru No, 86171061-101.07.04-E.13289 sayılı ve 27.07.2018 tarih Tavsiye Kararı, para 16.3; Kamu Denetçiliği Kurumu Tavsiye kararı Başvuru No: 2020/95371 Karar Tarihi: 05.01.2021 Sayı: 13289, para. 18.1; Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k. para.161.

şekilde yayınlanması hususunda Bakanlığa tavsiyede bulunmuştur¹⁷¹⁴.

Kurul kararlarının tebliğine ilişkin hükmün mevcut içeriği, kararların aleniliğini sağlamaya elverişli değildir ve adil yargılanma hakkını ihlal eder niteliktedir. Olması gereken bakımından, AIHM içtihatlarına uygun olarak, duruşmanın aleni yapılması için öngörülen sınırlandırmalar dikkate alınarak bir sınırlandırma getirilmeli ve bu sınırlandırmalar uyarınca Kurul kararları internet sitesi vb. araçlar üzerinden yayınlanmalıdır. Aksi takdirde, mevcut düzenleme, aleni yargılanma ilkesine aykırılık teşkil etmeye açık bir düzenlemedir. Bu olasılık, yukarıda anılan KDK kararında da tespit edilmiş ve ihlalin giderilmesi adına Bakanlığa tavsiyede bulunulmuştur.

G. Makul Sürede Yargılanma İlkesine Uygunluğunun Değerlendirilmesi

GSB Tahkim Kurulunun yargılamalarını adil yargılanma hakkını uygun şekilde yürütebilmesi için sağlaması gereken son güvence, yargılamaları makul süre içinde tamamlamasıdır. Bu güvence sayesinde, taraflar aşırı usuli gecikmelerden korunmuş olacak ve adalet gecikmeden, etkili ve güvenilir şekilde sağlanabilecektir¹⁷¹⁵.

AIHM içtihatlarında yargılamanın makul sürede tamamlanıp tamamlanmadığının temel alınan belirli bir süre mevcut değildir. Her davanın somut şartları esas alınarak davanın karmaşıklığı, başvurunun tutumu, yetkili mercilerin tutumu dikkate alınarak makul sürenin aşıp aşılmadığı değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra, bir kriter olarak dikkate alınmasa da, başvuranın hangi menfaatinin tehlikede olduğu da önem arz etmektedir¹⁷¹⁶.

Tahkim Kurulu Yönetmeliği m. 14/2’de Kurulun zorunlu haller dışında sportif faaliyetlere ilişkin iş ve işlemlerde en geç on iş günü, diğer hususlarda ise en geç üç ay içerisinde kararını vermesi öngörülmüştür. CAS ve TFF Tahkim Kurulunun aksine, sürenin uzamasına yönelik bir düzenleme mevcut değildir. Uygulamaya bakıldığında, Kurul’un karar verme süresinin söz konusu sürelerden daha kısa olduğu görülmektedir.

Spor uyuşmazlıklarının çözümünde tahkim yargılamasının tercih edilmesinin en önemli sebeplerinden biri, uyuşmazlıkların en kısa sürede çözüme kavuşturulması ihtiyacıdır. Bu doğrultuda, yargılamanın üç ay içinde (disiplin uyuşmazlıklarının bir ay) sonuçlandırılmasının zorunlu kılınması, GSB Tahkim Kurulu yargılamalarını makul sürede yargılanma ilkesine uygun kılacaktır. Sportif faaliyetlere ilişkin iş ve işlemler ile kastedilmek istenen açık olmasa da bir spor dalına özgü disiplin

¹⁷¹⁴ TBMM Kamu Denetçiliği Kurumu, Sayı: 2022/8539-S.22.13041, Başvuru No: 2022/168, Karar Tarihi: 04/07/2022, s. 8-9, para.19.13-21.

¹⁷¹⁵ Bkz. İkinci Bölüm II.D.

¹⁷¹⁶ Bkz. İkinci Bölüm II.D.2.a.

uyuşmazlıkları olarak yorumlanabilir. Bu kapsamda bu uyuşmazlıkların çözümünün on iş günü ile sınırlandırılmış olması yerinde bir düzenlemedir. Lig usulü bir spor organizasyonda mücadele eden sporcular ve kulüpler için kaybedilen her bir gün kayıptır. Senenin yalnızca dokuz ayında müsabakaların düzenlendiği lig usulü bir mücadele veya belirli bir süre içinde tamamlanması gereken bir turnuva veya şampiyona düşünüldüğünde bir uyuşmazlığın çözümlenmesi için üç ay beklenmesi ve olası bir disiplin cezası verilmesi ile sporcunun veya antrenörün toplamda bir sezonun yaklaşık yarısına yakınına, ilgili turnuva veya şampiyonanın geride kalan müsabakalarına katılamaması muhtemeldir. Bu doğrultuda sporcuların ve diğer kişilerin müsabakalardan men cezası gibi mesleklerini icrasını engelleyen bir karar hakkındaki yargılamanın başvuranın menfaati gereği olabildiğinde hızlı bir şekilde sonuçlandırılması gereklidir. Bu gereklilik karşısında disiplin cezalarına karşı itirazların değerlendirmenin bir aylık süre ile sınırlandırılması yerinde bir düzenlemedir. Uygulamada bu sürenin, daha kısa olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Klasik devlet mahkemelerinin, spor uyuşmazlıklarının hızlı, ekonomik, basit ve uzman kişilerce çözülmesi ihtiyacını tam anlamıyla karşılayamayacağı görüşü hakimdir. Bu nedenle, bu ihtiyaçları karşılamaya elverişli olan tahkim yolu, spor uyuşmazlıklarının çözümünde ön plana çıkmaktadır. Tahkim yolunun, spor uyuşmazlıklarının çözümünde en elverişli yol olduğu, birçok yargı merci, yasama organı¹⁷¹⁷ ve kişilerce kabul görmektedir¹⁷¹⁸. Fakat, spor uyuşmazlıklarının çözümünde tahkime başvurunun öncelikli olması, kişilerin bir yargılamadan bekledikleri temel özelliklerin göz ardı edilmesi¹⁷¹⁹ ve bu yargılamanın sporun yönetimi ve disiplinde özerk konumda olan kuruluşların tekelinde olması anlamına gelmemelidir¹⁷²⁰.

Çalışmamızda ele alındığı üzere AİHM, bu tür yargılama yürüten mercilerin bir yargılamanın temel unsuru olan adil yargılanma hakkına riayet ederek yargılama yürütmeleri gerektiğini açık olarak ifade etmiştir. AİHM'in bu yaklaşımı, bu husustaki belirsizliğe son vermiştir. Bu tespite rağmen, çalışmamız kapsamında yapılan değerlendirme neticesinde CAS, TFFTK ve GSBTK'nın birçok yönden adil yargılanmanın temel unsurlarına uygun olmadığı kanaatine varılmıştır. Doktrinde, aynı veya benzer yöndeki kanaatler doğrultusunda, spor uyuşmazlıklarının çözümünde başvurulacak merciinin niteliklerine ve yapısına dair çeşitli çözümler ve öneriler geliştirilmiştir.

Gündoğdu, spor uyuşmazlıklarının çözümünde en elverişli model olarak spor alanında uzman hâkimlerin görev aldığı bağımsız spor mahkemelerinin kurulmasını önermiştir. Bu model dışındaki herhangi bir sistemin benimsenmesinin, mahkemelerin bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin kamuoyunda hâlihazırdaki düşüncelerin/endişelerin devam etmesi sonucunu doğuracağını ifade etmiştir¹⁷²¹. **Özdemir Kocasakal**, iki ayrı kurul yerine federasyon kurullarının kararlarına karşı başvurulabilecek ortak bir kurumsal tahkim yapılması ("Tahkim Merkezi") gerçekleştirilmesini, bu merkezde siyaset ve bürokrasinin etkisinden uzak sportif kişi ve kuruluşların belirli ölçüde etkili olduğu bir seçim sistemi ile belirlenen kişilerin görev almasını, özel hukuk uyuşmazlıklarda görev alacak hakemlerin taraflarca seçilmesini, disiplin uyuşmazlıklarında ise bilgisayar kurası ile hakemlerin seçilmesini ve son olarak bu tahkim merkezi kararlarına karşı çok önemli usule aykırılıkların varlığı

¹⁷¹⁷ TBMM 23. Dönem 5. Yasama Yılı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 59 uncu Maddesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ile Anayasa Komisyonu Raporu (2/879), 09.03.2011, s. 7.

¹⁷¹⁸ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, a.g.k. para. 98; Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k. para.179-180; Gemalmaz, TFF Tahkim Kurulu.

¹⁷¹⁹ Gemalmaz, TFF Tahkim Kurulu.

¹⁷²⁰ Gemalmaz, Applicability, s. 56; Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, a.g.k. para. 180.

¹⁷²¹ Gündoğdu, s. 168.

halinde Yargıtay'ın bir dairesi veya özel ihdas edilecek bir ihtisas mahkemesi nezdinde itiraz imkânının sağlanmasını önermiştir¹⁷²². Yazar, sonraki tarihli çalışmalarında da TFFTK için ya Kurulun isminin “İtiraz Kurulu” olarak değiştirilerek mevcut yapısı ile kalması ve bu ihtimalde Kurul kararlarına karşı yargı yolu açılması gerektiğini ya da özellikle sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümü için HMK ve MTK anlamında gerçek bir tahkim merkezi ve sistemi kurulması gerektiğini ifade etmiştir¹⁷²³. **Gemalmaz** ise Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararı sonrasında TFFTK'nın TFF dışında bir kurul olabileceğini, olmaması halinde ise Kurulun Yönetim Kurulundan bağımsız olması, Kurul üyelerinin Yönetim Kurulu listesiyle birlikte belirlenmemesi gerektiğini, Kurul üyelerinin belirlenmesinde ağırlığın kulüplerin eski yöneticilerinde olmaması gerektiğini, kulüpler dışındaki diğer spor aktörlerinin Kurul üyelerinin seçiminde yeterli şekilde temsil edilmesi gerektiğini, Kurul üyelerinin süresinin belirli olması gerektiği ve Kurul üyelerini reddi imkanı veren bir mekanizmanın bulunmasını önermiştir¹⁷²⁴. **Asker**, Sigorta Tahkim Komisyonu'nu ortaya çıkaran ihtiyaçların sportif uyuşmazlıkların çözümünde duyulan ihtiyaçlarla benzer olduğunu ifade ederek bütün spor dallarında yetkili olmak üzere Sigorta Tahkim Komisyonu'na benzer bir Spor Tahkim Komisyonu kurulmasını önermektedir. Komisyonun kamu tüzel kişiliğini haiz olmasını, komisyon üyelerinin spor federasyonu ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından Spor Hukuku, Ceza Hukuku, İdare Hukuku ve Anayasa Hukuku ile ilgilenen akademisyenler arasından seçilebileceğini, Komisyonun sporun disiplinine ve yönetimine ilişkin uyuşmazlıklar bakımından zorunlu tahkim, sözleşmesel uyuşmazlıklar bakımından ihtiyari tahkim olarak görev yapmasını, spor hukukunda uzman kişilerin yer aldığı kalabalık bağımsız hakem listesinin oluşturulmasını, yargılama sürelerinin kısa tutulması ve bir hakemin aynı anda birden fazla dosyada görevlendirilmemesini, kararlarına karşı başvurulacak özel ihtisas mahkemelerinin kurulmasını önermiştir¹⁷²⁵. Son olarak, **Üçışık** ise iki Kurul yerine tüm spor federasyonlarını kapsayan yeterli sayıda üyesi ve dairesi veya alt kurulları olan bir Tahkim Kurulu kurulmasını ve Cumhurbaşkanlığı'nın Kurul üyelerini, Hakimler ve Savcılar Kanunu ile Türk Yargı Etiği Bildirgesinde belirtilen kişisel niteliklere ve Yargıtay ile Danıştay üyelerinin atanmasına olduğu gibi en az on yıllık mesleki tecrübeye sahip hukukçular arasından atanmasını önermiştir¹⁷²⁶.

¹⁷²² Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 125-126; Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Kurulları, s. 120-121.

¹⁷²³ Özdemir Kocasakal, TFF Tahkim Kurulu, s. 1478; Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Kurulları, s. 120-121.

¹⁷²⁴ Gemalmaz, TFF Tahkim Kurulu.

¹⁷²⁵ Asker, s. 140-143.

¹⁷²⁶ H. Fehimi Üçışık, Spor Yargısında Tek Tahkim Kurul Önerisi, içinde Editör: Tacar Çağlar, Türkiye Barolar Birliği Spor Hukuku Kurulu Av. Türker Aslan Armağanı, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 394, Ankara, 2021, s. 687 (Öneri).

Çözüm önerimize geçmeden önce AY m. 59/3 uyarınca spor uyuşmazlıklarının çözümünde görev alan TFFTK ve GSBTK'nın adil yargılanma hakkına uygun olmalarına engel teşkil eden sebepleri hatırlamakta yarar görmekteyiz. Çalışmamız neticesinde, TFFTK'nın temel olarak TFF'nin idari birimleri ve spor kulüpleri karşısında tarafsız ve bağımsız niteliği haiz olmadığı, Kurul üyelerini iç ve dış baskılara karşı korumaya elverişli güvencelerin yetersiz olduğu, tarafların Kurul üyelerinin tarafsızlığından ve bağımsızlığından şüphe duyması halinde taraflara üyelerin reddi için başvuru imkânının öngörülmediği, aleni yargılanma hakkının öngördüğü güvencelerin yetersiz olduğu tespit edilmiştir. GSBTK için ise Bakanlık karşısında tarafsız ve bağımsız niteliği haiz olmadığı, Kurul üyelerini iç ve dış baskılara karşı korumaya elverişli güvencelerin yetersiz olduğu, üyelerin göreve başlaması için tarafsızlık ve bağımsızlık beyanı sunmasının ve yemin etmesinin öngörülmemiş olduğu, tarafların üyelerin tarafsızlığından ve bağımsızlığından şüphe duymaları halinde taraflara üyelerin reddi için başvuru imkânının öngörülmediği, aleni yargılanma hakkının öngördüğü güvencelerin yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Bu tespitler neticesinde, söz konusu Kurulların adil yargılanma hakkına uygunluğuna engel teşkil eden en önemli sorun, Kurulların ve üyelerinin bünyesindeki bulundukları kurumlar karşısında tarafsız ve bağımsız olmaması ve Kurulların bağımsız ve tarafsız görünümü haiz olmamaları olduğu kanaatindeyiz. Aleni yargılamaya ilişkin eksikliklerin ise AİHS m. 6'ya uygun hükümlerin eklenmesi ile giderilmesi mümkündür. Bu nedenle, bu Kurullar yönünden öncelikli önerimiz, bu Kurulların, bünyesinde bulundukları Kurumdan ayrı, müstakil bir kurum olarak konumlandırılmalıdır. Hatırlamak gerekir ki, benzer endişeler CAS'ın UOK bünyesinde faaliyet gösterdiği dönemde de ileri sürülmüştür. İFM'nin, olası ihlallerin önüne geçilmesi adına bu endişenin giderilmesini tavsiyesi etmesi üzerine (Gundel kararında) ayrı bir tüzel kişiliği haiz Uluslararası Spor Tahkim Konseyi kurulmuş ve böylelikle, CAS uzun yıllar bünyesinde bulunduğu UOK'dan ayrılarak Konsey bünyesinde görev yapmaya başlamıştır. Görüldüğü üzere, TFFTK ve GSBTK için de benzer sebeplerle benzer endişeler ileri sürülmektedir. Bunun yanı sıra, bu endişeler bu alandaki en üst merci olan AİHM tarafından haklı ve makul bulunarak, bu endişe kaynağı hususların adil yargılanma hakkının ihlal ettiğine karar verilmiştir.

Benzer endişeler üzerine, CAS için 1994 yılında, TFFTK için ise 2020 yılında harekete geçilmiş olması, ne yazık ki, ülkemizdeki yargının (en azından spor yargısının) yaklaşık 26 yıl geriden gelmekte olduğunu acı şekilde gözler önüne sermektedir. Fakat, sorunun bir sistem sorunu olması ve CAS'a yönelik eleştiri ve endişelerin bütünüyle giderilmemiş olması nedeniyle aradaki açığın kapatılması mümkündür. Kanaatimizce, bu konudaki eksikliklerin etraflıca irdelenmesi adına öncelikle geniş katılımlı bir çalışma yapılmalıdır. Bu çalışmada, sadece sporun dinamiklerinden

hareket etmek yerine, bir tahkim yargılaması yürütölmek istenmesi nedeniyle tahkimin temel ilkeleri, nitelikleri ve ilgili mevzuat hükümleri göz önünde bulundurularak spor uyuşmazlıklarının çözümünde duyulan ihtiyaçları giderecek bir çözüm yolu veya sistem araştırması yapılmalıdır¹⁷²⁷. Bu tür çalışmaların yürütölecek olması ihtimaline binaen yukarıda ifade edilen görüşlere ek olarak işbu çalışmamız neticesinde geliştirdiğimiz sistem önerisi aşağıdaki gibidir:

Öncelikle, dünyada herhangi bir örneğı olmayan AY m. 59/3 ile spor uyuşmazlıklarının çözümünün anayasa yargısının dışına çıkarılması uygulaması terk edilmelidir¹⁷²⁸. Bu hüküm, uyuşmazlıkların çözümünde sportif kuruluşların özerk, tekel bir pozisyonu haiz olduğı izlenimi uyandırmaktadır. Böylelikle, ilgili kuruluşların hukukla ve hukukun temel ilkeleriyle bağılı olmadığı anlayışına zemin hazırlanmaktadır.

İkinci olarak, spor uyuşmazlıklarının çözümünde üst kuruluş bakımından ikili sistem terk edilmelidir¹⁷²⁹. Bu kapsamda, bütün spor dalları için tek bir kuruluş veya kurul mevcut olmalıdır. Bu durumda, spor uyuşmazlıklarının çözümünde bir yeknesaklık sağlanabileceğı gibi bünyesinde bulunmaları nedeniyle federasyonun(ların) ve/veya Bakanlığın etkisinin önüne geçilebilecektir. Örneğın, basketbol, voleybol ve diğör tüm spor federasyonlarının sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar hakkında federasyon kurullarının verdiğı kararları denetleyebilen GSBTK, pekâlâ futboldan doğan uyuşmazlıkları da çözüme kavuşturabilecektir.

Üçüncü olarak, bu Kurullar için temel endişe olan tarafsızlığın ve bağımsızlığın sağlanması adına Kurul, bütün sportif kuruluşlardan ve aktörlerden bağımsız, özerk bir kurum olarak ihdas edilmelidir. Bu hususta, kurumsal bir tahkim merkezinin kuruluşunda, merkezin bağımsızlığının temini için aranan kriterler esas alınabilir. Bunun yanı sıra, aynı işlevi görmemesine karşın, Enerji Piyasası Denetleme Kurulu, Sermaye Piyasası Kurulu vb. kurulları idari ve mali yönden özerk kılan unsurlar da örnek alınabilir. Olması gereken yönünden, kişilerin bir araya gelerek, bir özel hukuk kişinin kuruluşunda olduğı gibi, aralarındaki uyuşmazlığı çözüme kavuşturacak kurulu meydana getirmeleridir. Fakat, spor sektöründeki kulüplerin, federasyonların, ulusal olimpiyat komitelerinin diğör spor aktörleri olan sporcular, antrenörler, hakemler karşısında organizasyon, mali ve idari yönden baskın olmaları nedeniyle ideale uygun ve bütün tarafların eşit katılımıyla bu tür bir kuruluşun

¹⁷²⁷ Erten, Güncel Gelişmeler, s. 136.

¹⁷²⁸ AİHM'in Ali Rıza ve Diğörleri v. Türkiye kararında, sporun yapısı gereğı uyuşmazlıkların çözümünde ayrı bir sistemin öngörölebileceğini kabul edilmesine karşın bu ihtimalde dahi verilen kararların tarafların eşitliğı ilkesi, hukuki dinlenilme hakkının ihlali veya kararın kamu düzenine aykırı olması sebepleri özelinde yargı denetimine tabi olması gerektiğı ifade edilmiştir. Bkz. Ali Rıza ve Diğörleri v. Türkiye, a.g.k., para. 107, 179.

¹⁷²⁹ Aynı yöndeki görüş için bkz. Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Kurulları, s. 121.

kurulması mümkün gözükmemektedir. Örneğin, UOK ve uluslararası federasyonların, CAS'ı içinde barındıran Konsey üzerindeki etkisi, ciddi şekilde eleştirilmektedir. Bunun yanı sıra, uluslararası spor kuruluşlarının sporun yönetimi üzerindeki tekel konumu ve düzenlemelerinin/kurallarının yargı dışında kalması da uluslararası düzeyde güncel ciddi tartışma konularından biridir. Bu nedenlerle, kanaatimizce, yukarıda örnek verdiğimiz kuruluşların veya hatta İstanbul Tahkim Merkezi'nin kuruluşunda olduğu gibi spor federasyonlarının, Bakanlığın ve diğer kuruluşların sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların denetimiyle görevli ve yetkili olmak üzere idari ve mali yönden bağımsız bir kurul, kurulmalıdır. Kurul, üç daireden oluşturulabilir. Bir daire, hâlihazırda AY m. 59/3 kapsamında sporun disiplini ve yönetimine ilişkin uyuşmazlıklar hakkında verilen kararları nihai olarak incelemek ve denetlemekle; ikinci daire, sözleşmesel uyuşmazlıkları gerçek bir kurumsal tahkim yargılaması yürüterek çözüme kavuşturmak ve son daire ise uyuşmazlıkları arabuluculuk yöntemiyle çözüme kavuşturmakla yetkili ve görevli kılınmalıdır. Kurulun idari ve mali özerkliği yukarıdaki şekilde sağlanması sonrasında en önemli husus, spor hukukunda ve tahkim yargılama hukukunda yetkinliği teyit edilmiş kişilerden teşekkül geniş bir hakem listesinin hazırlanmasıdır. Tahkim yargılamalarında da, taraflara bu listeden hakem seçimi imkânı tanınmalıdır. Hakemlerin yetkinliği ise Sigorta Tahkim Komisyonu nezdinde yargılama yürüten hakemlerin belirlenmesinde olduğu gibi nitelikli sınavlarla tesis edilebilir. Bunun yanı sıra, listeye seçilen kişilerin bu niteliklerini sürdürmeleri adına belirli aralıklarla bu sınavlar tekrarlanmalıdır. Tarafların hakem seç(e)memesi, üçüncü hakemi kararlaştıramaması halinde kurumsal tahkim yargılamasında esas alınan kurallar örnek alınmalıdır.

Son olarak ise bu kurul nezdinde yürütülen tahkim yargılaması spor dünyasının ihtiyaçları ve öncelikleri göz önünde bulundurularak gerçek bir kurumsal tahkim yargılaması kurallarına tabi kılınmalı ve AYM'nin 2010/61 E. 2011/7 K. sayılı 6.1.2011 tarihli¹⁷³⁰ kararında da ifade edildiği üzere bu yargılama neticesinde verilen kararlara karşı iptal davası açma ve sonrasında AYM'ye bireysel başvuru imkânı sağlanmalıdır. Bu noktada da spor uyuşmazlıklarının hızlı şekilde çözülebilmesi adına Özdemir Kocasakal'ın önerisinde olduğu gibi söz konusu iptal davaları için Yargıtay bünyesinde ihdas edilecek bir veya birkaç daire yetkilendirilebilir¹⁷³¹. Kurulun, üst derece merci niteliğinde işleç görece olması nedeniyle kararlarına karşı başvuru yapılacak merciin Yargıtay bünyesinde yer alması daha uygun olacağı düşüncesindeyiz.

---

¹⁷³⁰ R.G. Tarih-Sayı: 26.02.2011-27858.

¹⁷³¹ Özdemir Kocasakal, Spor Tahkim Mahkemesi, s. 125-126.

KAYNAKÇA

Abanazır, S. Cem, Spor Hukukuna Giriş, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022.

Ağar, Serkan, Türk Spor İdaresinde Türkiye Futbol Federasyonunun Yeri ve İşlevi, Kurumsal İnceleme, TBB Dergisi, Sayı 63, 2006, s. 271-320.

Akandji-Kombe, Jean-François, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Pozitif Yükümlülükler, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Uygulanmasına ilişkin Kılavuz Kitap, İnsan Hakları El Kitapları, No. 7, Avrupa Konseyi, 2008.

Akbulut, Lütfullah Yasin, 1982 Anayasası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Bağımsız ve Tarafsız Mahkemeye Erişim Hakkı Bağlamında Tahkim, TAÜHFD, 2020/2, s. 97-144.

Akıllıoğlu, Tekin, İnsan Hakları (Kavram – Kaynaklar ve Koruma Sistemleri), 3. Baskı, Yetkin, 2019.

Akıncı, Müslüm, Bağımsız İdarî Otoriteler ve Ombudsman, Beta, İstanbul, 1999.

Akıncı, Ziya, İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC), içinde Editörler: Metin Kıratlı, Hakkı Susmaz, Eda Manav Özdemir ve Güray Özsu, Tahkimle İlgili Kamu Çalışma Grubuna Yönelik Arabuluculuk ve Tahkimde Güncel Gelişmeler Seminer Kitabı (7-8 Aralık 2022), Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Hukuk Ve Mevzuat Genel Müdürlüğü, Mayıs 2023, s. 3-8 (İstanbul Tahkim Merkezi).

Akıncı, Ziya, Milletlerarası Tahkim, 6. Baskı, Vedat Kitapçılık, 2021.

Akil, Cenk, Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulunun Yapısı ve Kararlarının Hukuki Niteliği, MÜHF – HAD, C. 19, S. 3, s. 379-403 (TFF Tahkim Kurulu).

Akil, Cenk; Genel Olarak Milletlerarası Spor Tahkim Mahkemesi ve Bu Mahkemede Uygulanan Tahkim Çeşitleri, DEÜHFD, C.13, S.2, 2011, s. 71-105.

Aktepe Artık, Sezin *Medeni Usul Hukukunda Hakem Kararlarının İptal Sebepleri (HMK m.439)*, On İki Levha, İstanbul, 2023 (İptal Sebepleri).

Aktepe Artık, Sezin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Medeni Usul Hukukunda Adil Yargılanma, Seçkin, Ankara, 2014.

Akyıldız Ali, Sporun Hukuku ve Yargısı, Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu Av. Ömer Remzi Arıkan Armağanı, Ed. Tacar Çağlar, Ankara 2013, s. 61-116 (Spor Hukuku).

Akyıldız, Ali, Spor Tahkim Kurullarının Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı Sorunu: AİHM'nin "Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye" Kararı, içinde Av. Hasan Güneş Atabay Armağanı, Ankara, TBB

Yayınları, 2020, s. 33-90 (Spor Tahkim Kurulları).

Akyıldız, Ali, Sporda Zorunlu Tahkimin Sorunlu Yapısı ve Sözleşmesel Uyuşmazlıklar, içinde Editör: Tacar Çağlar, Türkiye Barolar Birliği Spor Hukuku Kurulu Av. Türker Aslan Armağanı, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 394, Ankara, 2021, s. 57-80 (Zorunlu Tahkim).

Alangoya, Yavuz, Medeni Usul Hukukumuzda Tahkimin Niteliği ve Denetlenmesi, İstanbul, 1973.

Altıparmak, Kerem, Köprüden Önce Son Çıkış, Türkiye İnsan Hakları Kanun Tasarısı'nın Eleştirel Değerlendirilmesi, İnsan Hakları Çalışma Metinleri; XIII, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İnsan Hakları Merkezi, Ankara, 2010.

Anayurt, Ömer, Avrupa İnsan Hakları Hukukunda Kişisel Başvuru Yolu, Ankara, Seçkin, 2004.

Arroyo, Manuel, (Ed.), Arbitration in Switzerland: The Practitioner's Guide, 2nd edition, Volume II, Kluwer Law International, 2018.

Arslan, İlyas, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Milletlerarası Özel Hukuka Etkisi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

Artuç, Mustafa, Spor Tahkim Kuralları, TAAD, Yıl.5, Sayı.19, Ekim 2014, s. 867-901.

Asker, Serkan, 1982 Anayasasının 59. Maddesi Bağlamında Spor Tahkim Kurulu Kararlarının Denetimi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Anayasa Hukuku Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kasım 2017.

Aslan, Gündüz Alp: Türk Hukukunda Bağımsız İdari Otoritelerin Düzenleyici İşlem Yapma Yetkisi ve Yetki Unsurlarındaki Sakatlığın Düzenleyici İşleme Etkisi, AÜHFD, 65(3), 2016, s. 571-631.

Aslan, Mehmet, Spor Anonim Şirketleri, Seçkin, Ankara, 2022.

Aslan, Türker, Spor Tahkim Mahkemesi (CAS-TAS), içinde Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu “Av. Atılâ Elmas” Armağanı, Editörler: Tacar Çağlar, Hediye Gökçe Baykal, Boğaçhan Çağatay, Alev Aybers, Ankara, 2012, s. 81-100 (CAS).

Aslan, Zehreddin; Altındağ, Halil, Bağımsız Spor Federasyonlarının Kamu Tüzel Kişiliği Sorunu, İstanbul Spor Hukuku Dergisi, C.1, S.1, 2019, s.181-197.

Ataksoy, Kemal, Spor Sponsorluğu Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, On İki Levha, İstanbul, 2016.

Avcı, Adem, Türk Ceza Hukukunda Sporda Düzensizlik ve Şiddet, On İki Levha, İstanbul, 2020.

Avcı, Mustafa, Spor Genel Müdürlüğü ve Spor Federasyonu'nun Hukuki ve İdari Yapısı, içinde T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu, Sporda Hak İhlalleri ve Denetim, Çalıştay Raporu, I. Oturum: Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Ulusal Spor Yapılanması, 2 Mart 2018, Ankara, Eylül 2018, s.41-73 (Hukuki ve İdari Yapı).

Ayanoğlu, Taner, "Türkiye Futbol Federasyonu'nun Yapısı ve Statüsü," içinde T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu, Sporda Hak İhlalleri ve Denetim, Çalıştay Raporu, I. Oturum: Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Ulusal Spor Yapılanması, 2 Mart 2018, Ankara, Eylül 2018, s. 36-41 (Çalıştay).

Ayanoğlu, Taner, Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu'nun İşlevi ve Kararlarının Hukuki Niteliği, TBB Dergisi, Sayı 74, 2008, s. 43-76.

Aydın, Ufuk, Profesyonel Sporda Sendikalaşma PFA Örneği ve Türkiye, Ankara, 2007.

Aydın, Ufuk, Toplu İş Hukuku ve Profesyonel Sporcular, Av. Kısmet Erkiner Armağanı Spor Hukuku Yazıları, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, Ekim 2014, s. 199-212 (Armağan).

Aydın, Zübeyt, Sportif Disiplin Kurullarının Oluşumu ve Bağımsızlığı, içinde Tacar Çağlar (Editör), Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu "Av. Hasan Aydın Tansu" Armağanı, Ankara, 2016, s. 175-280.

Azkanar, Oytun, Spor Tahkim Mahkemesi (CAS) ve Kanunilik İlkesi, İstanbul Spor Hukuku Dergisi, Cilt II, Sayı 1, 2020, s. 41-82.

Baddeley, Margareta, The extraordinary autonomy of sports bodies under Swiss law: lessons to be drawn, The International Sports Law Journal (2020) 20: 3–17.

Bağlan, Aysu Melis, Sporda Uluslararası Tahkim Yargılaması ve Türkiye'deki Hukuki Durum, 4. Baskı, Seçkin, Ankara, 2021.

Balkar Bozkurt, Süheyla, Milletlerarası Ticari Tahkimde Hakemlerin Bağımsızlığı Yükümlülüğü, On İki Levha, İstanbul, 2016.

Balkar, Süheyla, "AİHM Kararları Işığında AİHS m. 6 ve Tahkim" Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Temmuz-Ağustos 2022, 17(209), s. 683-722.

Baştürk, Faruk, "Teknik Direktör ve Antrenörlerin Hukuki Durumu", Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, Nisan-Haziran 2005, S.6, s. 591-606 (Teknik Direktör).

Baştürk, Faruk, Futbol Mevzuatında Yapılan Son Değişiklikler, içinde, Spor Hukukunda

Güncel Gelişmeler ve Sorunlar Sempozyumu, 15 Kasım 2008, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Spor Hukuku Komisyonu, s. 115- 126 (Mevzuat).

Baştürk, Faruk, İş Hukukunda Profesyonel Futbolcu, İstanbul, 2007 (Profesyonel Futbolcu).

Baştürk, Faruk, Uluslararası Spor Federasyonlarında İş Sözleşmesinden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümü: FIFA ve FIBA Örneği, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017 (İş Sözleşmesi).

Baykan, Metin; Yeniay, Lokman; Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Bağlamında Spor Tahkim Kurullarının Kararları, İzmir Barosu Dergisi, Eylül 2019, s. 137-166.

Benedettelli, Massimo M., Human rights as a litigation tool in international arbitration: reflecting on the ECHR experience, Arbitration International, 31(4), 2015, s. 631-659.

Berk, Kahraman, Türkiye Futbol Federasyonunun Türk İdare Teşkilatı İçindeki Yeri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Sayı. 2, Yıl. 2006, Cilt. LXIV, s. 3-24.

Besson, Sébastien, 'Arbitration and Human Rights', ASA Bulletin, 24(3), 2006, s. 395-416.

Bıçakçı, Levent, Türkiye'de ve Dünya'da Spor Hukuku, Yargısı ve Özellikleri, içinde Editör: Simge Aybey, Spor Yönetimi Dersleri, İstanbul, 2009, s. 63-74.

Bilginoğlu, Nureddin Emre, Futbol uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü, Beta, İstanbul, 2015.

Blackshaw, Ian S., Mediating Sport Disputes: National and International Perspectives, TMC Asser Press, 2002.

Bolelli, Şenhan, Diego Costa'ya vergi kaçırmaktan 6 ay hapis cezası, Anadolu Ajansı, 04.06.2020.

<https://www.aa.com.tr/tr/dunyadan-spor/diego-costaya-vergi-kacirmaktan-6-ay-hapiscezası/1864937#:~:text=%C4%B0spanya'da%20bu%20zamana%20kadar,vergi%20usuls%C3%BCzl%C3%BC%C4%9F%C3%BC%20su%C3%A7laması%C4%B1yla%20ceza%20ald%C4%B1>

(Erişim Tarihi: 10.03.2022).

Boog, Christopher; Bauer, Sebastian Coulon; Legal status of CAS anti-doping division decisions must be assessed case-by-case, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=0740b81f-96f5-4abe-ac2c-545190840806> (Erişim Tarihi: 04.06.2023).

Boyar, Oya, “Devletin Pozitif Yükümlülükleri ve Dolaylı Yatay Etki”, (Edt: Sibel İnceoğlu), İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme, 3. Bası, Beta, İstanbul, 2013, s. 53-80 (Yatay Etki).

Boyar, Oya, Anayasa ve Özel Hukuk, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.

Boyar, Oya, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adli Yardım ve Adil Yargılanma Hakkı içinde Selda Çağlar (Edt.), Disiplinlerarası Yaklaşımla İnsan Hakları, Beta, İstanbul, 2010, s. 187-212 (Adli Yardım).

Bozkurt, Murat Nart, Spor Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Milletlerarası Spor Tahkim Mahkemesi, Ankara Barosu Dergisi, 2010(2), s. 165-190.

Budak, Ali Cem, “Sigortacılıkta Tahkim - Sigortacılık Kanunu’nun 30. maddesi, HMK’nun Yürürlüğe Girmesi ve 6327 sayılı Kanun Değişikliğinden Sonra Nasıl Yorumlanmalıdır?”, Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, 2013, s. 53-69.

Büyükbaykal, Güven, Spor Sponsorluğu, Der Yayınları, İstanbul, 2017.

Can, Hacı; Tuna, Ekin; Milletlerarası Tahkim Hukuku, Seçkin, Ankara, 2021.

Candan, Tolga, Avrupa Birliği’nin Spor Alanında Düzenleme Yapma Yetkisinin Kapsamı ve Sınırları, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi –İnÜHFD- Cilt:9 Sayı:2 Yıl 2018, s. 237-258.

Casini, Lorenzo, The Making of a Lex Sportiva by the Court of Arbitration for Sport. German Law Journal, Vol.12 No.05 s. 1317–1340.

Cem, Çağrı, Profesyonel Futbolcu Transfer Sözleşmesi, İstanbul, 2012.

Cernic, Jernej Letnar. Fair Trial Guarantees before the Court of Arbitration for Sport. Human Rights & International Legal Discourse, vol. 6, no. 2, 2012, s. 259-283.

Cerrahoğlu, Alp, Fransa Örneğinde Birleşmiş Milletler İş Dünyası ve İnsan Hakları Rehber İlkeleri'nin Uygulaması, Yetkin, Ankara, 2023.

Cisneros, Ben, Challenging the call: Should sports governing bodies be subject to judicial review?, The International Sports Law Journal (2020) 20:18–35

Clayton, Richard; Tomlinson, Hugh; The Law of Human Rights, Oxford University Press, Oxford, New York, 2000.

Cornu, Pierre; Robert-Cuendet, Sabrina ve Vidal, Laurent; HUMAN RIGHTS Protection in Europe in The Context of Sports Organisations’ Disiplinary and Arbitration Procedures, Good Practice Handbook No. 5, Council of Europe, 2018.

Çağlayan, Ramazan, Hukukumuzda Kamu Tüzel Kişiliği Kavramı ve Kısıtları, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S.7, 2016 (Kamu Tüzel Kişiliği).

Çağlayan, Ramazan, Spor Hukuku, Asil Yayınları, Ankara, 2007.

Çakmak, Oktay, Spor Sponsorluğu Sözleşmesi, On İki Levha, İstanbul, 2019.

Çalka, Fatih, Adil Yargılanma Bağlamında Spor Tahkimi, Kadir Has Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, Haziran 2016, Cilt:4, Sayı:1, s. 21-42.

Çayan, Gökhan, Adil Yargılanma Hakkı, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2016.

Çelik, Adem, Adil Yargılanma Hakkı (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukuku), Adalet Yayınevi, Ankara, 2007.

Çelik, Nuri; Caniklioğlu, Nurşen; Canbolat, Talat; İş Hukuku Dersleri, 29. Bası, İstanbul, 2016.

Çelikel, Aysel, Erdem, B. Bahadır, Milletlerarası Özel Hukuk, Beta, 17. Bası, İstanbul, 2021.

Çeribaş, Dinçer, Spor Hukuku Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yolları, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2020 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Çözüm Yolları).

Çeribaş, Dinçer, Türkiye’de Sporcu Ücretlerinin Vergilendirilmesi, Hacettepe HFD, 10(2) 2020, s. 555-583.

Çeribaş, Dinçer, Özbek, Oğuz, Alternative Dispute Resolution in Sport Disputes: A Review of Turkish Athletics, Basketball and Volleyball Federation Decisions, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 27, Sayı 1, Haziran 2021, ISSN: 2529-0142, s. 853-876 (ADR).

Dasser, Felix; Wójtowicz, Piotr; Swiss International Arbitral Awards Before the Federal Supreme Court Statistical Data 1989-2019, 39 ASA Bulletin, Volume 39, Issue 1 (2021), pp. 7-41.

Davis, Timothy, What Is Sports Law?, Marquette Sports Law Review, Volume 11, Issue 2 Spring, 2001, s. 211-244.

de La Rochefoucauld, Estelle, The Fundamental Rights of the parties before the CAS, CAS Bulletin, 2021/1, Lausanne 2021, s. 33-49.

De Marco, Nick, Compelled Consent—Pechstein & The Dichotomy And Future Of Sports Arbitration https://www.blackstonechambers.com/documents/Pechstein_article_040716_2.pdf (Erişim Tarihi: 19.06.2022).

de Oliveira, Leonardo V. P., Lex Sportiva As The Contractual Governing Law, International Sports Law Journal, (2017) 17, s. 101-116.

de Weger, Frans, The Jurisprudence of the FIFA Dispute Resolution Chamber, 2nd Edition, ASSER International Sports Law Series, T.M.C. Asser Press, 2016.

Demir Gökyayla, Cemile, Seçilen Mahkemede Adil Yargılama Yapıl(A)mayacağı Şüphesi

Yetki Anlaşmasının Geçerliliğini Etkiler Mi?, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 13, Sayı: 2, 2011, (Basım Yılı: 2013), s.51-69 (Yetki Anlaşması).

Demir Gökyayla, Cemile, Tahkimde Adil Yargılanma Hakkı- Hukuki Dinlenilme Hakkı ve Kamu Düzeni, in Ziya Akıncı and Yasin Ekmen (eds), *Tahkimde Hukuki Dinlenilme Hakkı*, İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC) Yayınları, İstanbul, 2022, s. 65-82.

Demiral Bakırman, Büşra, Türk Ceza Hukukunda Şike ve Teşvik Primi, On İki Levha, İstanbul, 2017.

Demircioğlu, İsmail, Medeni Usul Hukukunda İnsan Hakları ve Adil Yargılanma Güvenceleri, Yetkim Yayınları, Ankara, 2007.

Dinçkol, Hulusi Alphan, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun Ayrımcılık Yasağının İhlali Kapsamında İdari Yaptırım Yetkisi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 27, S. 1, Haziran 2021, s. 188-215.

Doğan, İlyas; Demirdal, M. Balkan, “Adil Yargılanma Hakkı” in İlyas Doğan (Edt.), İnsan Hakları Hukuku, 2.Baskı, Astana Yayınları, Ankara, 2015.

Doğanay, Süheyl, Sporda Şiddet ve Düzensizliğin, Önlenmesi, Şike ve Teşvik Primi, Beta, Ankara, 2012.

Doğrusöz, Can, Hoş geldin ‘Süper Vergili Ligi’ <https://vergiport.com/blog/hosgeldin-super-vergili-lig> (Erişim Tarihi: 10.03.2022).

Dupont, Jean-Louis, Internal Judicial Bodies and Arbitration in Sport versus European Law, A Concrete Example: the European Super League Project, in Sports Law Disputes in Turkey and Europe, 3 Kasım 2021, The Solutions, Kolcuoğlu-Demirkan- Koçaklı, İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Duval, Antoine, Rompuy, Ben Van; ‘Protecting Athletes’ Right to a Fair Trial Through EU Competition Law: The Pechstein Case’ in Paulussen et al. (eds), Fundamental Rights in International and European Law: Public and Private Law Perspectives (2016) pg. 245-278.

Duval, Antoine, The “Victory” of the Court of Arbitration for Sport at the European Court of Human Rights: The End of the Beginning for the CAS, Asser International Sports Law Blog, 10 Ekim 2018, <https://www.asser.nl/SportsLaw/Blog/post/the-victory-of-the-court-of-arbitration-for-sport-at-the-european-court-of-human-rights-the-end-of-the-beginning-for-the-cas> (03.02.2022). (Victory).

Duval, Antonie, Time To Go Public?, The Need For Transparency At The Court Of Arbitration For Sport, ASSER Research Paper 2020-07 <https://ssrn.com/abstract=3688340> (Erişim Tarihi: 13.02.2022) (Transparency).

Düğmeci, Fatih, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun Yapısı ve İdare Üzerindeki Ayrımcılık Denetimi, Adalet Yayınları, Ankara, 2019.

Ege, Önder, Türk Medeni Hukuku'na Göre Spor Kulüpleri, Seçkin, Ankara, 2021

Ekmekçi, Aytül; Ekmekçi, Rıdvan ve Ermiş, Ayşe, Küreselleşme ve Spor Endüstrisi, Pamukkale Journal of Sport Sciences, Yıl: 2013, Cilt:4, Sayı:1, s. 91-117.

Ekşi, Nuray, Spor Tahkim Hukuku, Beta, Ankara, 2015.

Ekşi, Nuray, Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin 30 Eylül 2020 Tarihli Kararı Işığında TFF UÇK'nın Futbol Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Verdiği Kararlara Karşı Başvuru Yolları, İSHD, Cilt III, Sayı 2, 2021, s.145-171 (UÇK).

Erbeyin, Necip Fazıl, TFF Hukuk Kurullarının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 2, Temmuz 202, s. 539-554.

Erdal, Tarkan, Anayasa Mahkemesi Kararı Sonrası Türkiye Futbol Federasyonu Uyuşmazlık Çözüm Kurulu'nun Yapısı ve İşleyişi Üzerine, içinde Editör: Tacar Çağlar, Türkiye Barolar Birliği Spor Hukuku Kurulu Av. Türker Aslan Armağanı, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 394, Ankara, 2021, s. 349-364.

Erdal, Tarkan, Spor Hukukunda Uzman Arabuluculuk, Editörler: Nezih Dağdeviren, Şebnem Akipek Öcal, Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığı, Ankara, 2020 (Arabuluculuk).

Erdoğan, Gülnur, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Medeni Yargıda Adil Yargılanma Hakkı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011.

Erdoğan, Mustafa, İnsan Hakları Teorisi ve Hukuku, 3. Bası, Orion Kitabevi, Ankara, 2012.

Eren, Abdurrahman, Hukuki Yorum Yöntemleri Açısından Bireysel Başvuru Kararlarının Anayasanın Yorumuna Etkileri, Anayasa Yargısı, Cilt. 33, Yıl. 2016, s. 231-303.

Eren, Hayrettin, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

Ergül, Ozan, “Temel Hak ve Özgürlüklerin Yatay Etkisi Karşısında Çalışanı Ücreti Gizli Tutmakla Yükümlü Kılmanın Hukuksal Temelsizliği Üzerine”, Erdal Onar'a Armağan, Cilt-1, Ankara, 2013, s. 433-487 (Yatay Etki).

Ergül, Ozan, Sporda Zorunlu Tahkim - Bireysel Başvuru İlişkisi: Yargı Denetimleri Dışında Bırakılan İşlemleri Dar Yorumlamak Mümkün Değil mi?, Anayasa Yargısı, C. 32 (2015), s. 67-78.

Ergülen, İnanç, Geçmişten günümüze Türk futbolunun yayın geliri, Habertürk, 24.02.2022

<https://www.haberturk.com/gecmisten-gunumuze-turk-futbolunun-yayin-geliri-3354546-spor> (Erişim Tarihi: 11.03.2022).

Erkan, Mustafa, Arabuluculuk ve Singapur Sözleşmesi, On İki Levha, İstanbul, 2020 (Arabuluculuk).

Erkan, Mustafa, Milletlerarası Tahkimde Yetki Sorunları, Yetkin, Ankara, 2013.

Erkan, Mustafa, Tahkim Şartının Ayrılabilirliği Prensibinin Asıl Sözleşmenin Yokluğu Durumunda Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.17, S. 1, 2013, s. 535-562 (Ayrılabilir).

Erkiner, Kısmet, Türkiye’de Spor Hukukunun Oluşumu, İstanbul Barosu Dergisi Spor Hukuku Özel Sayısı, Mayıs 2007, s. 17-41 (Spor Hukuku).

Erkiner, Kısmet, Uluslararası Tahkim Mahkemesi <<C.A.S.>> <2020 Değişikliklerini İçeren> Açıklamalı İngilizce-Türkçe Mevzuatı, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul, Aralık 2010.

Erkut, Celal, Özerklik, içinde Sporda Özerklik-Sporun ve Spor Hukukunun En Yaşamsal Konusu Hakkında Sunum ve Tartışmalar, İstanbul Barosu Yayınları, 2009.

Ertaş, Şeref, Petek, Hasan, Spor Hukuku, Genişletilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.

Erten, Rifat, Milletlerarası Özel Hukukta Spor, Ankara, 2007.

Erten, Rifat, Spor Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim ve Türk Futbol Tahkiminde Güncel Gelişmeler, İstanbul Spor Hukuku Dergisi, 2019, Cilt: 1, Sayı: 2, s. 123-137 (Güncel Gelişmeler).

Erten, Rifat, Türk Sporunun Yapısal Düzeni, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2006, C. 10, S. 1–2, s. 117-136 (Yapısal Düzen).

Esendal, Nihan, Spor Hukuku Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Uygulamasının Türk Hukuku ve CAS Kuralları Açısından Karşılaştırılması, Hacettepe HFD, 4(1) 2014, s. 149–174.

Esendal, Nihan, Spor Hukuku Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü, Terazi Hukuk Dergisi, Y. 4, S. 40, Aralık 2009, s. 127-144 (Tahkim).

Faut, Frederique, The Prohibition of Political Statements by Athletes and Its Consistency With Article 10 of the European Convention on Human Rights: Speech Is Silver, Silence is Gold?, International Sports Law Journal, Vol. 14, 2014, s. 253-263.

Fidanoğlu, Behiç Cüneyt, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Sporda Dünya Anti-Doping Programı, Ankara Barosu Dergisi, 2011/3, s. 273-285 (Doping).

Fidanoğlu, Behiç Cüneyt, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Sporda Dünya Anti-Doping Programı, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 2011, Sayı: 3, s. 273-285.

Foster, Ken; "Is There a Global Sports Law?", Entertainment Law, Vol. 2, No.1., Spring 2003, s. 1-18.

Garner, Bryan A., Black's Law Dictionary, 7th Edition, West Publishing Company, 1999.

Geistlinger, Michael; Gappmaier, Stephan; "Some Thoughts on the Role of the European Convention on Human Rights in the Jurisprudence of the Court of Arbitration for Sport," Yearbook on International Arbitration 3 (2013): 307-314.

Gemalmaz, Burak, TFF Tahkim Kurulunun Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı Meselesi: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye Kararı, 03.02.2020 <https://blog.lexpera.com.tr/tff-tahkim-kurulunun-bagimsizligive-tarafsizligi-meselesi/> (TFF Tahkim Kurulu).

Gemalmaz, H. Burak, Spor Hukukunun İnsan Hakları Boyutu içinde T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu, Sporda Hak İhlalleri ve Denetim, Çalıştay Raporu, III. Oturum: Karşılaştırmalı Hukukta Spor Tahkimi ve İnsan Hakları Sorunları, 2 Mart 2018, Ankara, Eylül 2018, s. 130-152 (Spor Hukuku).

Gemalmaz, H. Burak; Applicability of Human Rights Standards in Turkish Football Arbitration; The Contribution of the European Court of Human Rights, The International Sports Law Journal, V.19, 2019, s. 38-58 (Applicability).

Genç, Durmuş Ali, Spor Hukuku Ders Kitabı, İstanbul, 1998.

Gerçekler, Hasan, Spor Hukuku Tahkim Kurulları Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu, Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu "Av. İsmail İnan" Armağanı, Editör Av. Tacar Çağlar, Ankara Barosu, Ankara, 2013, s.299-346 (Armağan).

Gerçekler, Hasan, Spor Hukuku, Spor Tahkim Kuralları, Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu, 1.Baskı, Ankara, Seçkin, 2016.

Giritli, İsmail; Bilgen, Pertev; Akgüner, Tayfun; İdare Hukuku, Gözden Geçirilmiş Üçüncü Bası, Der Yayınları, 2008.

Goertz, Dorothée, Recap of the Pechstein Saga: A Hot Potato in the Hands of the Sports Arbitration Community, Kluwer Arbitration Blog, 1 February 2020. <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2020/02/01/recap-of-the-pechstein-saga-a-hot-potato-in-the-hands-of-the-sports-arbitration-community/> (Erişim Tarihi: 16.06.2023).

Gölcüklü, Feyyaz, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde ’Adil Yargılanma’”, AÜSBF Dergisi (İlhan Öztrak’a Armağan), Ocak-Haziran 1994, C.49, N. 1-2, s. 199-234 (Adil Yargılanma).

Gönenç, Levent, Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, TEPAV Anayasa Çalışma Metinleri 3, 2011 https://www.tepav.org.tr/upload/files/1299851562-0.Yarginin_Bagimsizligi_ve_Tarafsizligi.pdf (Erişim Tarihi: 22.01.2022).

Gözler, Kemal, Anayasa Hukukunun Genel Esasları: Ders Kitabı, Ekin, 2010.

Gözler, Kemal, İdare Hukuku, Cilt I, Bursa, Ekin Kitabevi, 2009 (İdare Hukuku).

Gözler, Kemal, İnsan Hakları Hukuku, 3. Baskı, Ekin, Bursa, Eylül, 2020 (İnsan Hakları).

Gözübüyük, Şeref; Gölcüklü, Feyyaz; Saygılı, Abdurrahman; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İnceleme ve Yargılama Yöntemi, 12. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, Aralık, 2019.

Gözübüyük, Şeref; Tan, Turgut, İdare Hukuku, Cilt I, Genel Esaslar, Turhan Kitabevi, 3. Bası, Ankara, 2004.

Grabenwarter, Cristoph, European Convention on Human Rights: Commentary, C.H. Beck-Hart-Nomos-Helbing Lichtenhahn Verlag, München, 2014.

Gül, Yunus Emre, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Kararlarında Yararlandığı Klasik ve Özgün Yorum Yöntemleri”, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 18(36), 2018, s. 215-237.

Gülşen, Recep, Spor Hukuku, 2. Bası, 2013.

Güman, Nihat, “Anayasa Mahkemesinin 18 Ocak 2018 Tarihli Kararının Türkiye Futbol Federasyonu Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun Yargı Yetkisine Etkisi Üzerine Düşünceler”, İstanbul Spor Hukuku Dergisi, 2019, Cilt 1, Sayı 2, s. 165-187 (AYM Kararı).

Güman, Nihat, Spor Tahkim Mahkemesi Arabuluculuk (Mediasyon-Uzlaştırma) Kuralları”, Prof. Dr. Hüseyin Hatemi’ye Armağan, Y. 2009, C.1, İstanbul, s. 799-805.

Gündoğdu, Fatih; TFF Tahkim Kurulu Yargılamasının Adil Yargılanma Hakkı Bakımından Değerlendirilmesi, TBB Dergisi, 2019 (140), s. 141-170.

Güner, Cemil, Yabancı Unsurlu Futbol Menajerliği Sözleşmesinden Doğan Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları ve Uygulanacak Hukuk, İstanbul Hukuk Mecmuası, 2019, 77(1), s. 103-151.

Güran, Sait, Türkiye Futbol Federasyonu’nun İdare Hukuku İle İlişkisi, Rona Serozan Armağanı, Cilt II, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010, s. 1913-1920.

Gürten, Kadir, Erenel, Ege, Lex Sportiva, Spor Hukukunun Küreselliği, İnönü Üniversitesi

Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, Yıl 2012, s. 295-315.

Haas, Ulrich, Role and Application of Article 6 of the European Convention on Human Rights in CAS Procedures, International Sports Law Review, 2012, 3, s. 43-60.

Harris, David; O'Boyle, Michael; Bates, Ed; Buckley, Carla, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi: Harris, O'Boyle & Warbrick, Güncelleştirilmiş Dördüncü Bası, Çevirenler: Mehveş Bingöllü Kılıcı - Ulaş Karan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2021.

Hartman, Grit, Tipping The Scales of Justice – The Sport and Its “Supreme Court”, Play The Game, November 2021, Bkz. <https://www.playthegame.org/media/10851569/Tipping-the-scales-of-justice-%E2%80%93-the-sport-and-its-supreme-court.pdf>.

Holzer, Lena, What Does it Mean to be a Woman in Sports? An Analysis of the Jurisprudence of the Court of Arbitration for Sports, Human Rights Law Review, Oxford University Press, 2020, 20, 387–411.

Huysal, Burak, Milletlerarası Ticari Tahkimde Tahkime Elverişlilik, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.

İçel, Kayıhan (Proje Yöneticisi), Yener Ünver (Yayına Hazırlayan), Spor ve Ceza Hukuku, karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 1, Seçkin, Ankara, 2004.

İnceoğlu, Sibel, Adil Yargılanma içinde Editör: Sibel İnceoğlu, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme, 3. Baskı, Beta, İstanbul, 2013, s. 209-300 (Adil Yargılanma).

İnceoğlu, Sibel, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Türkiye ve Latin Modelleri, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017 (Bireysel Başvuru).

İnceoğlu, Sibel, Anayasa ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi İlişkisi, içinde Sibel İnceoğlu (Editör), İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme, Beta, 3. Baskı, İstanbul, 2013, s.7-22 (Anayasa ve İHAM).

İnceoğlu, Sibel, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı, Tıpkı Dördüncü Baskı, Beta, İstanbul, 2013.

İyem, Cemal: "Sporda Çalışma İlişkileri ve Sosyal Haklar: 6356 Sayılı Yeni Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu Bağlamında Bir Değerlendirme", Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi, Ocak 2013, Cilt 2, Sayı 1.

İzgi, Mehmet Feridun, Türk Hukukunda Tahkim Benzeri Uyuşmazlık Çözüm Yolları, Oniki Levha, İstanbul, 2023.

Janis, Mark W.; Kay, Richard S.; Bradley, Anthony W.; European Human Rights Law: Text and Materials, Third Edition, Oxford University Press, Oxford, 2008.

Jolidon, Pierre, L'arbitrage dans le sport, in, Chapitres Choisis du droit du sport, Etudes et Recherches du GISS (Groupe Interfacultes Sciences du Sport), Editions Médecine et Hygiène, Genève, 1993, s. 51-58 (L'arbitrage).

Kalafatoğlu, M. Polat, "Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu'nun Değerlendirilmesi: Spor Kulüplerinin Kanuna Bakışı" içinde Hatice Özdemir Kocasakal (Edt.), Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu'nun Çeşitli Hukuk Disiplinleri Açısından Değerlendirilmesi, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2022, s. 133-143 (Spor Kulüpleri).

Kalafatoğlu, Mehmet Polat, "Olimpiyat Oyunlarında CAS Tahkimi" içinde Mehmet Polat Kalafatoğlu (Edt.) Olimpiyat Oyunları ve Hukuk, Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Disiplinlerarası Hukuk Çalışmaları Serisi No.2, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 355-387 (CAS).

Kalpsüz, Turgut, Türkiye'de Milletlerarası Tahkim, 2. Baskı, Yetkin, 2010.

Kara, Doğan, İsviçre Federal Mahkemesi Kararları Işığında Spor Tahkim Mahkemesi Kararlarının Kamu Düzenine Aykırılık Sebebiyle İptali, Terazı Hukuk Dergisi, Cilt:16, Sayı:183, Kasım 2021,s. 2161-2171.

Karabağ Bulut, Nil, Profesyonel Futbolcu Sözleşmesinde Ücret, İstanbul, 2021, s. 26.

Karaca, H. Akif, Milletlerarası Tahkimde Hakemin Reddi Sebebi Olarak Hakemin Tarafsızlığını ve Bağımsızlığını Ortadan Kaldıran Haller, MÜHF - HAD, C.21, S.1,Yıl: 2015, s. 205-238.

Karaca, H. Akif, Tahkime Elverişlilik: Rekabet, İflas ve Fikri Mülkiyet Hukuku Uyuşmazlıkları, içinde Mustafa Erkan, candan Yasan Tepetaş (Editörler), Tahkim Anlaşması, Tahkim Okulu Panelleri Serisi, Cilt I, İstanbul, Aralık 2020, s. 393-411 (Tahkime Elverişlilik).

Karaoğlu, Ercan, Spor Hukukunun Temel Kavramları ve Sportif Alanda Doğabilecek Hukuki İhtilaflar, Ankara, 2017.

Karayiğit, Mehmet Tayyar, "AB Temel Haklar Şartı'nın Yatay Etkisi" İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12, 2021, s.

Kaşıkkara, M. Serhat, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Âdil Yargılanma Hakkı ve Türkiye, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009.

Kavlak, Bengül, Uluslararası Basketbol Uyuşmazlıklarının Çözüm Mercisi Olarak Basketbol Tahkim Mahkemesi (BAT) ve Kararlarının İcrası, Legal Hukuk Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 209, 2020, s.

2099-2132.

Kayalı, Didem, Milletlerarası Ticari Tahkimde Hakemlerin Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, Seçkin, Ankara, 2015.

Kayıhan, Şaban; Selanik, Atakan Adem; Sigorta Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları ve Tahkim Usulü, Seçkin, Ankara, 2022.

Keçeciler, Murat, Uluslararası Spor Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.

Kleef, Rosmarjin van, The Legal Status of Disiplinary Regulations in Sport, International Sport Law Journal, 14 (2014), s. 24-45.

Kocasakal, Ümit, Özellikle Cezai Hükümler Işığında Fransız Hukukunda Genel Hatları ile Dopingle Mücadele, içinde Editör: Tacar Çağlar, Türkiye Barolar Birliği Spor Hukuku Kurulu Av. Türker Aslan Armağanı, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 394, Ankara, 2021, s. 511-523 (Doping).

Kocasakal, Ümit, Özerklik ile Federasyonların Denetimi, içinde Sporda Özerklik-Sporun ve Spor Hukukunun En Yaşamsal Konusu Hakkında Sunum Ve Tartışmalar, İstanbul Barosu Yayınları, 2009 (Özerklik).

Kocasakal, Ümit, Spor Hukukunun Özellikleri Çerçevesinde Tahkim Yargılaması ve Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu, İstanbul Barosu Dergisi Spor Hukuku Özel Sayısı, Özel Sayı 3, Mayıs 2007, s. 41-56 (Tahkim Yargılaması).

Koç, Cemil, İnsan Hakları Bağlamında Sporda Irkçılık ve Ayrımcılık Yasağı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.

Koçak, Talat Emre, Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu, Seçkin, Ankara, 2007.

Krūmiņš, Toms, Arbitration and Human Rights, Approaches to Excluding the Annulment of Arbitral Awards and Their Compatibility with the ECHR, Springer, 2020.

Kunter, Nurullah, Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, Kazancı Yayınları, Sekizinci Bası, 1986.

Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul, 1998.

Kuru, Baki, Hâkim ve Savcılarının Bağımsızlığı ve Teminatı, Ankara, AÜHF Yayınları, 1966.

Kuru, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, C-I-IV, 2001.

Kuru, Baki; Aslan, Ramazan; Yılmaz, Ejder; Medeni Usul Hukuku, 18. Baskı, Yetkin Yayınları, 2007.

Küçük, Dursun, Türkiye Futbol Federasyonu Bünyesinde Uyuşmazlık Çözüm Kurulu, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2021.

Küçükgüngör, Erkan, Özerklik ile Federasyonların Denetimi, içinde Sporda Özerklik-Sporun ve Spor Hukukunun En Yaşamsal Konusu Hakkında Sunum ve Tartışmalar, İstanbul Barosu Yayınları, 2009, 37-43 (Özerklik).

Küçükgüngör, Erkan, Spor Hukuku Uyuşmazlıklarında Milletlerarası Tahkim (The Court of Sport Arbitration), AÜHFD, 2004, S.2, s.1-32 (Milletlerarası Tahkim).

Küçükgüngör, Erkan, Türk Hukukunda Sporcuların Hukuki Durumu, Ankara Barosu Dergisi, Y. 56, 1999/1, s. 39-52 (Sporcular).

Küçükgüngör, Erkan, Türkiye’de Spor İle İlgili Mevzuatın Değerlendirilmesi, içinde Spor Hukuku Dersleri, Kadir Has Üniversitesi Spor Hukuk Araştırma Ve Uygulama Merkezi, Yayın No:2, 2007, Editörler: Kısmet Erkiner-Ali Soysüren, s.228-236 (Mevzuat)

Küçükgüngör, Erkan; Spor Hukuku Uyuşmazlıklarında Tahkim ve Alternatif Çözüm Yöntemleri, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Y.2004, C.XXII, S. 4, s. 47-78 (Alternatif Çözüm Yöntemleri).

Landrove, Juan Carlos, ‘European Convention of Human Rights’ Impact on Consensual Arbitration. AnE’ tat des Lieux of Strasbourg Case-Law and of a Problematic Swiss Feature’ in SA Besson, M Hottelier and F Werro (eds), Human Rights at the Center, chulthess, Zürich 2006, s. 73-101.

Landrove, Juan Carlos, ‘European Convention of Human Rights’ Impact on Consensual Arbitration. AnE’ tat des Lieux of Strasbourg Case-Law and of a Problematic Swiss Feature’ in SA Besson, M Hottelier and F Werro (eds), Human Rights at the Center (Schulthess, Zürich 2006), s. 73-101.

Lane, Charlotte Lilian, The horizontal effect of international human rights law: Towards a multi-level governance approach, Groningen, University of Groningen, 2018, s. 63-103.

Le Lay, Herve, Player’s Contracts: Topical Litigious Issues in View of CAS Case Law, in Sports Law Disputes in Turkey and Europe, 3 Kasım 2021, The Solutions, Kolcuoğlu-Demirkan-Koçaklı, İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Lew, Julian; Mistelis, Loukas; Kröll, Stefan, Comparative International Commercial Arbitration, Kluwer Law International, 2003.

Lindholm, Johan, The Court of Arbitration for Sport and Its Jurisprudence, An Empirical Inquiry into Lex Sportiva, ASSER International Sports Law Series, T.M.C. Asser Press, 2019 (Court of Arbitration for Sport).

Łukomski, Jan, Arbitration Clauses in Sport Governing Bodies' Statutes: Consent or Constraint? Analysis From The Perspective of Article 6(1) of The European Convention on Human Rights, International Sports Law Journal (2013) 13, s. 60-70.

Martens, Dirk-Reiner, Basketball Arbitral Tribunal – An Innovative System for Resolving Disputes in Sport (only in Sport?), The International Sports Law Journal, 2011/1-2, s. 54-58.

Mavromati, Despina, Qualification of the CAS Anti-Doping Division and Coexistence with the CAS Appeal Division <https://www.sportlegis.com/2023/01/12/qualification-of-the-cas-anti-doping-division-and-coexistence-with-the-cas-appeal-division/> (Erişim Tarihi: 13.10.2023).

McGregor, Lorna, “Alternative Dispute Resolution and Human Rights: Developing a Rights-Based Approach through the ECHR”, The European Journal of International Law, 26, 2015, s. 607-634.

McLaren, Richard H., The Court of Arbitration for Sport: An Independent Arena for the World's Sports Disputes, Valparaiso University Law Review, Vol. 35, No. 2, 2001, s. 379-405.

Memiş, Pınar, Federasyonların Yapılanmaları, içinde Sporda Özerklik-Sporun ve Spor Hukukunun En Yaşamsal Konusu Hakkında Sunum ve Tartışmalar, İstanbul Barosu Yayınları, 2009 (Federasyonlar).

Memiş, Pınar, Spor Faaliyetinden Doğan Ceza Sorumluluğu, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2010.

Mole, Nuala; Harby, Catharina; The Right to A Fair Trial: A Guide to the implementation of Article 6 of The European Convention on Human Rights, Human Rights Handbooks, No:3, Concil of Europe Publishing, Strasbourg, 2006 <https://rm.coe.int/168007ff49> (Erişim Tarihi: 27.07.2023).

Nafziger, James A. R., Lex sportiva in Lex sportiva: what is sports law?. (Ed. R. C. R. Siekmann ve J. Soek). The Hague, The Netherlands, TMC Asser Press, 2012, s. 53-67.

Nomer, Ergin, Devletler Hususi Hukuku, 22. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2017.

Nomer, Ergin; Ekşi, Nuray; Öztekin-Gelgel, Günseli, Milletlerarası Tahkim Hukuku, Cilt I, 4. Bası, Beta, 2013.

O’Cinnicide, Colm, ”Taking Horizontal Effect Seriously: Private Law, Constitutional Rights and the European Convention on Human Rights” , Hibernian Law Journal, 2003, s. 77-108.

Odyakmaz, Zehra; Keskin, Bayram; Deniz, Yusuf: 6701 Sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu Üzerine Bir Değerlendirme-I, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Sayı 7, 2016, s.722-761.

Öktem, Bengisu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Spor Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı, içinde Av. Hasan Güneş Atabay Armağanı, Ankara, TBB Yayınları, 2020, s. 401-432.

Özay, İl Han, “Futbolda Özelleştirme”, İHİD, Sayı. 1-3, Yıl.11, 1990, s. 31-37.

Özbek, Özgür Can, Spor Endüstrisi Ve Rekabet Hukuku Uygulamaları: Sporun “Özel” Konumu, Liglerin Hukuki Statüsü Ve Yayın Hakkı Devir Sözleşmeleri, Rekabet Kurumu, Ankara, 2012 <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/uzmanlik-tezleri/114-pdf> (Erişim Tarihi: 11.03.2022).

Özcan, Cem, Bosman Kararı ve Profesyonel Sporcuların Serbest Dolaşımı, İzmir Barosu Dergisi, Ocak 2010, Sayı: 1, s. 18-31.

Özcan, Cem, Küresel Bir Hukuk Düzeni Olarak Lex Sportiva, İzmir Barosu Dergisi, Yıl: 82, Ocak 2017, Sayı: 1, s. 177-192 (Lex Sportiva).

Özdek, Yasemin, Avrupa İnsan Hakları Hukuku ve Türkiye, TODAİE Yayınları, 2004.

Özdemir Kocasakal, Hatice, “Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu’ndaki Düzenlemeler Işığında Spor Tahkim Kurulları” içinde Hatice Özdemir Kocasakal (Edt.), Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu’nun Çeşitli Hukuk Disiplinleri Açısından Değerlendirilmesi, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2022, s. 95-122 (Spor Tahkim Kurulları).

Özdemir Kocasakal, Hatice, “Spor Uyuşmazlıklarının Çözümündeki Güncel Meseleler”, içinde Galatasaray Üniversitesi, Galatasaray Spor Kulübü ve ISTAC işbirliğinde düzenlenen Spor Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim Paneli, 22 Aralık 2021 (Panel) (<https://www.youtube.com/watch?v=X8SLksXXdIA&t=6301s>).

Özdemir Kocasakal, Hatice, “Spor Uyuşmazlıklarının Çözümündeki Güncel Meseleler”, içinde Galatasaray Üniversitesi, Galatasaray Spor Kulübü ve ISTAC işbirliğinde düzenlenen Spor Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim Paneli, 22 Aralık 2021 (Panel) (<https://www.youtube.com/watch?v=X8SLksXXdIA&t=6301s>). (Erişim Tarihi: 24.09.2022) (Güncel Meseleler).

Özdemir Kocasakal, Hatice, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Pecshtein Kararı

Çerçevesinde CAS'ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı, Public and Private International Law Bulletin 40 (2020), s. 79-123 (CAS'ın Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı).

Özdemir Kocasakal, Hatice, Sözleşmesel Uyuşmazlıklarda TFF Tahkim Kurulu Kararlarına Karşı Yargı Yoluna Başvurulabileceğine Dair Yargıtay Kararları Üzerine, içinde Editör: Tacar Çağlar, Türkiye Barolar Birliği Spor Hukuku Kurulu Av. Türker Aslan Armağanı, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 394, Ankara, 2021, s. 601-634 (Sözleşmesel Uyuşmazlıklar).

Özdemir Kocasakal, Hatice, Sportif Uyuşmazlıkların Tahkim Yoluyla Çözümü ve Spor Tahkim Mahkemesi (CAS), Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013 (Spor Tahkim Mahkemesi).

Özdemir Kocasakal, Hatice, TFF Tahkim Kurulu: Quo Vadis (Nereye)?, Prof. Dr. Haluk Burcuoğlu'na Armağan, İstanbul 2020, C.II, s. 1445- 1484 (TFF Tahkim Kurulu).

Özdemir Kocasakal, Hatice, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi'nin Bir Kararı Çerçevesinde Mahkemelere De Yetki Veren Tahkim Anlaşmalarının Geçerliliği ve Bu Geçerliliğin Tespitinin Mahkemeler Tarafından Yapılıp Yapılamayacağı, Prof. Dr. Hamdi Yasaman'a Armağan, On İki Levha, İstanbul, 2017, s. 509-534 (Tahkim Anlaşması).

Özdemir, Mehmet Serhan, İş Mahkemeleri Kanununda Yapılan Değişiklikten Sonra “Sporcunun” Hukuki Durumuna İlişkin Değerlendirmeler ve Arabuluculuk, Av. Türker Arslan Armağanı, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 394, Ankara, 2021, s. 545-592.

Özdoğan, Onur, Türkiye'de Sporun Vergilendirilmesi, Legal, İstanbul, 2014.

Özel, Sibel, Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri, İstanbul, 2008.

Özel, Sibel; Erkan, Mustafa; Pürselim, Hatice Selin; Karaca, Hüseyin Akif; Milletlerarası Özel Hukuk, On İki Levha, 2. Baskı, Eylül 2023.

Özelçi, Aytaç, 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un Ek Madde 9'un Kimi Hükümlerinin İptaline İlişkin 2.7.2009 Tarihli Anayasa Mahkemesi Kararlarının Değerlendirilmesi, Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ocak 2008, Yıl 7, C.7, S.1, s. 47-65 (Değerlendirme).

Özelçi, Aytaç, Türkiye Futbol Federasyonu'nun Türk Hukukundaki Yeri, Ankara, 2010,

Özkurt, Emin, CAS Uyuşmazlıkları, içinde Spor Hukukunda Tahkim, Panel, I. Oturum, 10 Eylül 2022, Türkiye Barolar Birliği Spor Hukuku Komisyonu ve TBB Tahkim Merkezi, <https://www.youtube.com/watch?v=QcP9hp6YtNg&t=4s> (Erişim Tarihi: 24.09.2023).

Özsoy, Selami, Spor Hukukunda Tahkim, Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi, 2008, Cilt: 3- Sayı: 1, s. 15-29.

Öztürk, Burak, İdarenin Denetlenmesinde Zorunlu Tahkim Yolu, Zabunoğlu Armağanı, Ankara 2011, s. 603-631.

Pak, Gürkan, Spor Uyuşmazlıklarında Spor Tahkim Mahkemesi (CAS) Yargılama Usulü, Seçkin, Ankara, 2023 (CAS).

Pak, Gürkan, Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu'nun, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt:17, Sayı:187, Mart 2022, s.77-78.

Parrish, Richard, Case 36/74, Walrave and Koch v. Association Union Cysliste Internationale, [1974] ECR 1405, Leading Cases in Sport Law, in Editor: Jack Anderson, ASSER International Sports Law Series, T.M.C. Asser Press, 2013, s. 45-65.

Pashorina-Nichols, Viktoriya, Is The Court Of Arbitration For Sport Really Arbitration?, LLM Research Paper, Faculty of Law, Victoria University of Wellington, 2015, (www.researcharchive.vuw.ac.nz/xmlui/bitstream/handle/10063/5007/paper.pdf?sequence=1).

Pekcanıtez, Hakan, Medeni Yargıda Adil Yargılama, İzmir Barosu Dergisi, Nisan 1997, Sayı 2, s. 35-55 (Adil Yargılama).

Phillipson, Gavin, The Human Rights Act, 'Horizontal Effect' and the Common Law: A Bang or a Whimper?, The Modern Law Review 62(6), 1999, s. 824-849.

Pijetlovic, Katarina, EU Competition Law and Organisational Rules, içinde Antoine Duval, Ben Van Rompuy (eds.) - The Legacy of Bosman, Revisiting the Relationship Between EU Law and Sport, T.M.C. Asser Press, 2016, s. 117-152.

Pürselim, Hatice Selin, Milletlerarası Tahkim Kanunu Çerçevesinde Kira Sözleşmelerinin Tahkime Elverişliliği, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi • Cilt 27, Sayı 1, Haziran 2021, s. 496-512.

Reeb, Matthieu , “Sport and Human Rights, Overview from A CAS perspective (as at 20 June 2022) https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/2022.06.20_Human_Rights_in_sport_20_June_2022_.pdf (Erişim Tarihi: 08.06.2023).

Reid, Karen, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Rehberi, çeviren: Bahar Öcal Düzgören, Avesta, İstanbul, 2000.

Rigozzi, Antonio, Challenging Awards of the Court of Arbitration for Sport, Journal of International Dispute Settlement, Vol. 1, No. 1 (2010), s. 217-265 (Challenging).

Rigozzi, Antonio, The recent revision of the Code of sports-related arbitration (CAS Code), in : Jusletter 13 septembre 2010.

Rigozzi, Antonio; Hasler, Erika; Double Hatting, Sports Arbitration and Article 6(1) ECHR: A Recent Decision by the Paris Court of Appeal, Kluwer Arbitration Blog, 21 Ağustos 2021 <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2021/08/21/double-hatting-sports-arbitration-and-article-61-echr-a-recent-decision-by-the-paris-court-of-appeal/> (Erişim Tarihi: 27.07.2023).

Ruggie, John G., “For the Game. For the World”, FIFA and Human Rights, Corporate Responsibility Initiative Report No. 68. Cambridge, MA: Harvard Kennedy School, 2016,s. 26. https://www.hks.harvard.edu/sites/default/files/centers/mrcbg/programs/cri/files/Ruggie_humanrights_FIFA_reportApril2016.pdf (Erişim Tarihi: 09.08.2023).

Salar, Sevgi, Kamu Denetçiliği Kurumu ve Spora İlişkin Hak İhlalleri, İstanbul Spor Hukuku Dergisi, Cilt I, Sayı 1, 2019, s.75-106 (Kamu Denetçiliği Kurumu).

Salar, Sevgi, Kamu Denetçiliği Kurumuna Gelen Başvurular içinde T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu, Sporda Hak İhlalleri ve Denetim, Çalıştay Raporu, III. Oturum: Karşılaştırmalı Hukukta Spor Tahkimi ve İnsan Hakları Sorunları, 2 Mart 2018, Ankara, Eylül 2018, s. 177-202 (Başvurular).

Samuel, Adam, 'Arbitration, Alternative Dispute Resolution Generally and the European Convention on Human Rights', Journal of International Arbitration, 21/5, 2004, s. 413-437.

Samuel, Adam; Gearhart, Richard; Sporting Arbitration and the International Olympic Committee’s Court of Arbitration for Sport”, Journal of International Arbitration, Vol. 6, Issue 4, 1989, s. 313-325.

Sarıöz Büyükalp, A. İpek, AİHS ve AİHM Kararlarının da İncelenmesi Suretiyle Adil Yargılanma Hakkının Türk Milletlerarası Özel Hukuku Üzerindeki Etkisi, On İki Levha, 2018.

Savaşer Yılmaz, Türkiye Futbol Federasyonu’nun Yargı Yapısı ve Yargılama Sorunları, içinde Spor Hukukunda Güncel Gelişmeler ve Sorunlar Sempozyumu, 15 Kasım 2008, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Spor Hukuku Komisyonu, s.158-175.

Sevimli, Ahmet; Kızılkaya, Yakup; Profesyonel Futbolcunun İş İlişkisinden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümünde Uygulanacak Kurallar ve Yetkili Merciler, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, Yıl: 2019, Sayı: 63, s. 1029-1058.

Siekman, Robert C. R., What is sports law? A reassessment of content and terminology. In: Siekman RCR, Soek J (eds) Lex sportiva: What is Sports Law. Asser Press, The Hague, 2012, s. 359-391.

Şafak, Tolgahan, Spor Federasyonlarının Türk İdari Teşkilatındaki Yeri, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt. 11, Sayı. 124, Aralık 2016, s. 107-116.

Şafak, Tolgahan, Türk Hukukunda TFF Tahkim Kurulu’nun Bağımsızlığı Üzerine Bir Değerlendirme. Terazi Hukuk Dergisi, 2018 13(139), s. 25-35 (TFF Tahkim Kurulu’nun Bağımsızlığı).

Şahin, Cumhur; Özgenç, İzzet; Üzülmüş, İlhan; Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu, Gazi Üniversitesi Türk Ceza Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÜRK-CE-MER), Seçkin, Ankara, 2012.

Şahin, Onur, Profesyonel Futbolcu Sözleşmesinin Sona Ermesi ve Bundan Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Sportif Yargı Yoluyla Çözümü, İstanbul, 2016.

Şahin-Şengül, Eda, International Skating Union Kararı: Rekabet Hukuku İhlalinde Spor İstisna Değildir, Lexpera Blog, 01.06.2021. <https://blog.lexpera.com.tr/international-skating-union-karari-rekabet-hukuku-ihlalde-spor-istisna-degidir/#fn13> (Erişim Tarihi: 30.03.2022).

Şanlı, Cemal, Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözümü, 7. Bası, Beta, 2019.

Şanlı, Cemal; Esen, Emre; Ataman-Fıganmeşe, İnci, Milletlerarası Özel Hukuk, Beta, 10. Bası, İstanbul, 2023.

Tan, Turgut, İdare Hukuku, Ankara, Turhan Kitabevi, 2011.

Tarman, Zeynep Derya, “Pechstein Davası Çerçevesinde Tahkim Şartının Sporcunun İradesi Bakımından Geçerliliği” içinde Kalafatoğlu (Edt.) Olimpiyat Oyunları ve Hukuk, Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Disiplinlerarası Hukuk Çalışmaları Serisi No.2, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 389-410.

Tarzia, Luca; Plavjanikova, Vanessa ve Kleiner, Jan; Selected Case-Law of the Swiss Federal Tribunal in Football Matters, Fotball Legal, # 14, December 2020, s. 160-166.

Tezcan, Durmuş; Erdem, Mustafa Ruhan ve Sancaktar, Oğuz; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye’nin İnsan Hakları Sorunu, 2. Baskı, Seçkin, Ankara, 2004.

Thew, Adam, ECHR releases its judgment in the Pechstein case: what does this mean for the Court of Arbitration for Sport?, 11 Ekim 2018. <https://mediawrites.law/echr-releases-its-judgment-in-the-pechstein-case-what-does-this-mean-for-the-court-of-arbitration-for-sport/> (Erişim Tarihi: 13.02.2022).

Topuz, Gökçen, Türkiye Futbol Federasyonu Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun Yargı Yetkisi

Üzerine Düşünceler, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ'a Armağan, C. 19, Özel Sayı-2017, s. 1901-1926.

Türkel, Umutcan, Spor Hukuku Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Haziran 2016, Cilt:4 – Sayı:1, s. 79-96.

Türkmen, Ahmet, Spor Müsabakalarının Yayın Hakları, Adalet, Ankara, 2014.

Uluocak, Nihal, Milletlerarası Tüketici ve İş Akitlerinde Tahkim Şartının Geçerliliğine Dair Fransız Yargıtay'ının ve Doktrinin Görüşleri, MHB, Prof. Dr. Yılmaz Altuğ'a Armağan, 1997-1998, Y. 17-18, S. 1-2, s. 517-530.

Uz, Abdullah, Sporla İlgili Uyuşmazlıkların Çözümünde Zorunlu Tahkim Yolu: Tahkim Kurulları ve Kararlarının Hukuki Niteliği Üzerine, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2011/1, Sayı:13, s. 241-296.

Üçışık, H. Fehim, Spor Hukuku, Ötüken, İstanbul, 2017.

Üçışık, H. Fehim, Spor Yargısında Tek Tahkim Kurul Önerisi, içinde Editör: Tacar Çağlar, Türkiye Barolar Birliği Spor Hukuku Kurulu Av. Türker Aslan Armağanı, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 394, Ankara, 2021, s. 669-688 (Öneri).

Ünan, Samim, Türk Hukukunda Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu Kararları içinde Spor Hukuku Kolokyumu, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2005.

Üstündağ, Saim, Medeni Yargılama Hukuku, 7. Bası, İstanbul, 2001.

Van de Graaf, Cathérine; Khabook, Reza; Alı Rıza V. Switzerland: No Jurisdiction For The Court Of Arbitration For Sport?, Strasbourg Observers, 28.01.2022 <https://strasbourgobservers.com/2022/01/28/ali-riza-v-switzerland-no-jurisdiction-for-the-court-of-arbitration-for-sport/> (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

Van den Bogaert, Stefaan, From Bosman to Bernard C-415/93; [1995] ECR I-4921 to C-325/08; [2010] ECR I-2177, in Leading Cases in Sport Law, Editor: Jack Anderson, ASSER International Sports Law Series, T.M.C. Asser Press, 2013, s. 91-105.

Vural Çelenk, Belkıs, “Tahkimde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme”, Nuran Okuyucu (Edt), Uluslararası Necmettin Erbakan Hukuk Kongresi 10-12 Nisan 2021 Bildiri Tam Metin Kitabı, Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları, 2021, s. 495-504.

Weatherill, Stephen, Principles and Practice in EU Sports Law, Oxford University Press, 2017, s. 104-125.

Weatherill, Stephen, Sports Under EC Competition Law and US Antitrust Law, Stephen Weatherill (Editor), European Sports Law, Collected Papers, Second Edition, ASSER International Sports Law Series, T.M.C. Asser Press, 2014, s. 288-356 (Competition).

Wekesa, Moni, The Court of Arbitration for Sport (CAS): its relevance to Kenya after Pechstein?, The International Sports Law Journal (2018) 18:46–60.

White, Robin C.A.; Ovey, Clare; Jacobs, White & Ovey: The European Convention on Human Rights, Fifth Edition, Oxford University Press, Oxford, 2010 (The European Convention on Human Rights).

Wilhelmina Thomassen, Arbitration and the European Convention on Human Rights, General principles, CAS Bulletin, 2015/2, Lousanne, 2015, 32-38.

Yalçınkaya, Can, Sporun İdari Yapılanması ve Spor Disiplin Hukuku, Legal, 2021.

Yaşar, Duygu, FIFA VE UEFA Düzenlemeleri Doğrultusunda Üye Federasyonların ve Özel Olarak Türkiye Futbol Federasyonu'nun Hukuki Yapısı, içinde T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu, Sporda Hak İhlalleri ve Denetim, Çalıştay Raporu, I. Oturum: Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Ulusal Spor Yapılanması, 2 Mart 2018, Ankara, Eylül 2018, s. 31-35.

Yaşar, Mert, Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu içinde T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu, Sporda Hak İhlalleri ve Denetim, Çalıştay Raporu, II. Oturum: Türkiye'de Spor Tahkimi, 2 Mart 2018, Ankara, Eylül 2018, s. 103-108 (SGM Tahkim Kurulu).

Yeğengil, Rasih, Tahkim, İstanbul, 1974.

Yenerer Çakmut, Özlem; Akyıldız, Anıl, Sporda Ayrımcılık ve Türk Ceza Hukuku, İstanbul Spor Hukuku Dergisi, 2021, C. III, S. 2, s. 3-55.

Yeni, Ramis Onur, CAS (Spor Tahkim Mahkemesi), Yargıtay Dergisi, C.35. S.1-2, Ocak-Nisan 2009, S.213-239.

Yeşilova, Bilgehan, Milletlerarası Ticari Tahkimde Nihai Karardan Önce Mahkemelerin Yardımı ve Denetimi, Güncel Yayınevi, İzmir, 2008.

Yılmaz, Alper Çağrı, FIFA ve CAS Kuralları Çerçevesinde Uluslararası Nitelikli Futbolcu Sözleşmesinin Feshi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

Yılmaz, Ejder, Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu Kararlarına Karşı Hiçbir Yargı Merciiine Başvurulamamasının Yanlışlığı, Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu, "Av. Atılâ Elmas" Armağanı, Ankara 2012, s. 819-841 (Atılâ Elmas Armağanı).

Yöney, Can, Sözleşmeye Uygulanacak Hukuk Olarak Lex Sportiva, içinde Editörler: Sibel

Özel, Hatice Selin Pürselim Arning, Atipik Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk, On İki Levha, İstanbul, Mart 2020, 69-116 (Lex Sportiva).

Yöney, Can, Tahkim Anlaşması: Temel İlkeler, içinde Editörler: Mustafa Erkan, Candan Yasan Tepetaş, Tahkim Anlaşması, Tahkim Okulu Panelleri Serisi, Cilt I, İstanbul, Aralık 2020, s. 3-32.

Yurtcan, Erdener, Sporda Şiddetin ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu ve Yorumu, Adalet, Ankara, 2011.

Raporlar:

FIFA's Human Rights Policy, May 2017 Edition, <https://digitalhub.fifa.com/m/1a876c66a3f0498d/original/kr05dqyhwr1uhqy2lh6r-pdf.pdf> (Erişim Tarihi: 09.08.2023).

Guide on Article of the European Convention on Human Rights, Right to A Fair Trial (Civil Limb), Council of Europe/European Court of Human Rights, Last Update, 31.08.2022 (AİHS 6. Madde Rehberi). https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/guide_art_6_eng (Erişim Tarihi: 29.07.2023).

INTERNATIONAL COUNCIL OF ARBITRATION FOR SPORT (ICAS) 2021 Annual Report and Financial Statements, October 2022 https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/ICAS_Annual_Report_Financial_Statements_2021.pdf (Erişim Tarihi: 21.06.2023).

INTERNATIONAL COUNCIL OF ARBITRATION FOR SPORT (ICAS) 2022 Annual Report and Financial Statements, July 2023 https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/ICAS_Annual_Report_2022..pdf (Erişim Tarihi: 09.09.2023)

İnsan Hakları Eylem Planı ve Uygulama Takvimi, T.C. Adalet Bakanlığı, Nisan 2021, s. 33. Bkz. <https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/1/dosya/insan-haklari-ep02-03-202115-14.pdf> (Erişim Tarihi: 21.06.2023).

İş Dünyası ve İnsan Haklarına Dair Rehber İlkeler için bkz. https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/guidingprinciplesbusinessshr_en.pdf Türkçe tercümesi için bkz. <https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2021/06/BM-is-dunyas%C4%B1-ve-insan-haklari.pdf> (Erişim Tarihi: 09.08.2023).

Memorandum of Understanding Between the Council of Europe and the Union of European Football Associations (UEFA), 30 May 2018. <https://rm.coe.int/16808af605> (Erişim Tarihi: 09.08.2023).

Practical Guide on Admissibility Criteria, 1 Ağustos 2021, Council of Europe/European Court of Human Rights, 2021 (AİHM Kabul Edilebilirlik Rehberi Ağustos 2021). https://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_ENG.pdf (Erişim Tarihi: 14.12.2021)

Report By The FIFA Human Rights Advisory Board, First Report With The Advisory Board's Recommendations And An Update By FIFA, September 2017, <https://digitalhub.fifa.com/m/684bc3b9ec3f4811/original/ab2ywftc8qle92nghiee-pdf.pdf> (Erişim Tarihi: 09.08.2023).

UEFA Human Rights Commitment, 2021 https://editorial.uefa.com/resources/0270-13f89d361aaa-640357446989-1000/uefa_human_rights_commitment_2021.pdf

Responsibility Initiative Report No. 68. Cambridge, MA: Harvard Kennedy School, 2016. https://www.hks.harvard.edu/sites/default/files/centers/mrcbg/programs/crj/files/Ruggie_humanrights_FIFA_reportApril2016.pdf (Erişim Tarihi: 21.06.2023).

Sport and European Convention on Human Rights, Factsheet – Sport and ECHR, European Court of Human Rights, January 2022. https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Sport_ENG.pdf (Erişim Tarihi: 10.03.2022).

UEFA Strength through Unity' Football Sustainability Strategy 2030 https://editorial.uefa.com/resources/0270-13f888ffa3e5-931c597968cb-1000/uefa_football_sustainability_strategy.pdf (Erişim Tarihi: 09.08.2023).

UEFA, EURO 2024 Tournament Requirements, 17/03/2017, Sector 03, 3 (Human Rights). https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/OfficialDocument/uefaorg/Regulations/02/46/30/61/2463061_DOWNLOAD.pdf (Erişim Tarihi: 09.08.2023).

YARARLANILAN ELEKTRONİK KAYNAKLAR

www.aa.com.tr

www.adalet.gov.tr

www.bbc.com

www.echr.coe.int

www.elpa.basketball/

www.euroleaguebasketball.net/

www.fifa.com

www.haberturk.com/

www.olympics.com

www.resmigazete.gov.tr

www.tas-cas.org

www.tbmm.gov.tr/

www.tdmk.org.tr

www.tff.org

www.uefa.com/

www.wada-ama.org

www.ysk.gov.tr/

www.ista.org.tr

www.kararlar.ombudsman.gov.tr

www.yargitay.gov.tr

www.hsk.gov.tr

www.swissarbitrationdecisions.com

www.tas-cas.org

www.tmpk.org.tr

www.olimpiyatomitesi.org.tr

www.asser.nl/SportsLaw/Blog

